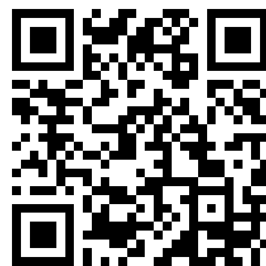
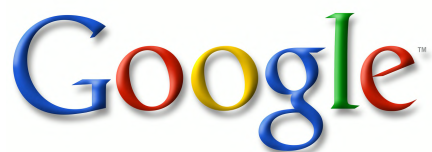
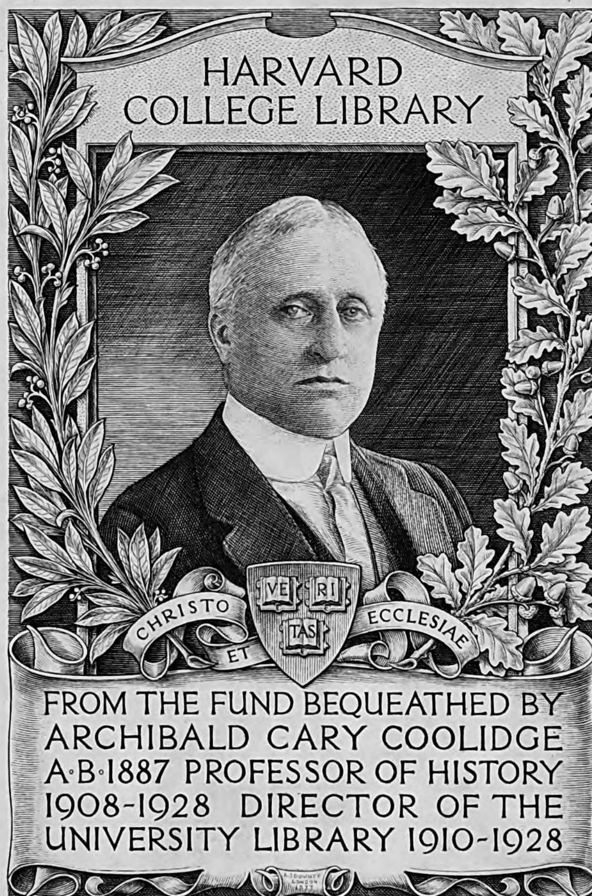

WIDENER
HN H436 R

HARVARD
COLLEGE LIBRARY
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS
FROM THE FUND BEQUEATHED BY
ARCHIBALD CARY COOLIDGE
A·B·1887 PROFESSOR OF HISTORY
1908-1928 DIRECTOR OF THE
UNIVERSITY LIBRARY 1910-1928

1761
1771
1871
Tømrersvende-Foreningen

DANSK TØMRER-FORBUND'S
25-AARS JUBILÆUM

KIHLS BOGTRYKKERI – KØBENHAVN

FESTSKRIFT

I ANLEDNING AF

DANSK TØMRER-FORBUND'S

25-AARS JUBILÆUM
1890 - 18. MAJ - 1915

UDARBEJDET MED BENYTTELSE AF TRYKTE
OG UTRYKTE KILDER

VED

C. FROM-PETERSEN.

....

UDGIVET AF DANSK TØMRER-FORBUND
1915

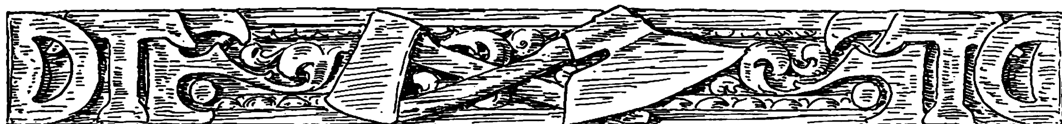

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
DEC 3 1964

Indledning

Industrien begynder som Husflid, og som Følge heraf maatte Oldtidens Mænd forstaa at bruge Hænderne til meget forskellige Sysler. Hvor forskellige disse end vare, hørte de sammen, og det er i saa Henseende betegnende, at man her i Norden væsentlig kun havde ét Navn til den nævenyttige Mand, der udførte dem. Han benævnedes *Smed.* Ved Siden af Jernsmede træffe vi baade Stensmede og Træsmede, ikke at tale om Skibssmede, Taarnsmede o. s. v.; man *smedede* nemlig efter Datidens Sprogbrug baade Skibe og Bygninger.

I de islandske Sagaer have vi flere Beretninger om Høvdinger, der byggede Huse, ikke alene til sig selv, men ogsaa til Andre, og det berettes, at de ikke altid lod det blive ved slet og ret at opføre dem. Der tales om Udsmykning ved Udskæring, ja i én Hal var der paa Væg og Tag udskaaret Figurer, der illustrerede Fortidens bekendteste Sagn. Husbygningskunsten stod i høj Anseelse mellem Islænderne, og hertil har den Omstændighed muligvis bidraget, at Tømmer var dem en kostbar Vare, da deres Ø var skovløs. Det maatte møjsommelig hentes over Søen fra Norge. Det var imidlertid ikke alene Tømmeret, som skrev sig fra Frændelandet, men ogsaa Maaden, hvorpaa det anvendtes, de islandske Forhold vare i flere Retninger kun en Afspejling af de norske. Da en islandsk Høvding 1024 fo'r til Norge for at hente Tømmer til en Kirke, benyttede han Lejligheden til nøje at undersøge Forholdene ved den Kirke, som da opførtes i Trondhjem. Han maalte baade Tværbjælkerne, Afbindingerne og Stolperne.

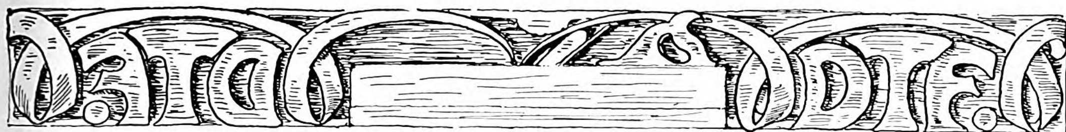
Forøvrigt maa man ikke tro, at Datidens Huse vare store eller anselige. De var ét Stokværk høje, og hvert Hus indeholdt væsentlig kun ét Rum (Stue), i det Højeste forsynet med nogle smaa Aflukker eller Sidegange. Jorden tjente som Gulv, og Røgen fra det Baal, der flammede midt i Stuen, søgte ud gennem en Aabning (Lyre) paa Taget, der tillige tjente til Adgang for det kun sparsomt indtrængende Dagslys. Nutidens Vinduer kendtes ikke. Hele denne primitive Ordning gik, som det synes, imidlertid et godt Skridt frem under Kong Olaf Kyrre († 1093), thi det berettes, at han lod gøre Stuer med Ovne og Stengulv. Ovnen, tør det antages, afløste nu Tid efter anden den aabne Arne, og den gamle Røgstue

skiftede herved efterhaanden Udseende. Da Lyrén i Taget nu blev overflødig, kunde Stuen faa et Loft, hvad der igen bevirkede, at der kom Lysaabninger i Væggene. Men denne Udvikling gik ikke hurtigt og trængte langtfra igennem overalt, ja Stuens forskellige Udviklingstrin synes til den sidste Tid at have kunnet paavises i Norges forskellige Fjeldegne. Man slap ikke det Gamle let. 1282 tales der ved Siden af Jernsmede og Kedelsmede endnu om Kistesmede og Træsmede, og 1378 skal *Gunnar Hergilssøn Smed* istandsætte en Sommerhal paa Nøterøen ved Tønsberg. — Kong Olaf den Hellige († 1030) skar selv det Kongehoved, som sattes i Forstavnen paa et af hans Skibe, og det er først langt senere, at der optræder særlige Billedskærere. 1401 høre vi om en Billedmester, der skal udbedre et Mariabillede i Tjødling.

Der var rig Lejlighed til at faa Øvelse i at hugge med Øxe og skære med Kniv, thi foruden de almindelige Huse byggedes i den hedenske Tid Templerne og efter Kristendommens Indførelse Kirkerne af Træ, ikke at tale om Skibene, og for disses Vedkommende hører vi om to forskellige Slags Tømmermænd, Stavnsmedene og Fjælhuggerne. De første dannede Skibets Skelet, de sidste tilhuggede og anbragte de Fjæle, hvormed Skelettet beklædtes. Der er ingen Tvivl om, at jo Tømmermandskunsten har staaet højt i Norge, men Sagnet antyder, at Digerdøden i det 14de Aarhundrede (1348—1350) dannede et Vendepunkt. Der tales om en særegen Maade at tømre paa, som skal have været i Brug før Pestens Tid, og om en bestemt Stue i Trondhjems Stift hedder det, at Stokkene formedelst en egen Hugningsmaade var fældede saa kunstigt sammen i Hjørnerne, »som om de var flettede«, men om den Kunst siges det, at den glemtes »i Sortedødens Tid«.

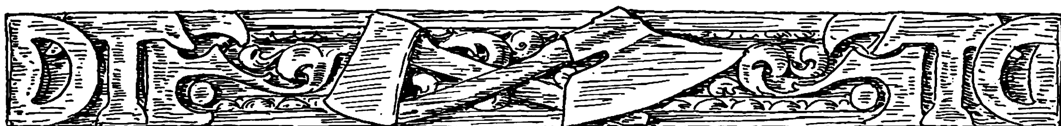
Væsentlig synes der at have været to Bygningssystemer, Blokhussystemet og Bindingsværkssystemet, man havde med andre Ord Bygninger med Laftværk og Bygninger med Rejsværk. Oprindelig har man lagt Bjælkerne vandret ovenpaa hinanden og samlet dem saaledes i Hjørnerne, at Bjælkehovederne, de saakaldte Naver, stod lidt frem udvendig paa begge Sider af Hushjørnet. Det er det saakaldte Laftværk, der, navnlig hvor Huset skulde have en større Udstrækning, er blevet afløst af Bindingsværksystemet, der dækkedes med Planker. I de norske Stavkirker viser dette System sig i sin fasteste Form, der oprindelig synes at have haft hjemme i Irland. Væggene i dem bestaar af Planker, der ligesom danner Fyldinger i Bjælkerammen; de staar lodret i en Rende i Undertømmeret (sville) og passer foroven ind i en lignende Rende i det overliggende Ramstykke (stavlægje). Til yderligere Forstaaelse skal der her endnu gøres opmærksom paa, at Tømmeret den Gang væsentlig kun blev behandlet med Økse. *I norske Fund henhørende til Jernalderen har man vel truffet baade Høvlejern og Savblade, men de har kun været benyttede til Tømmerets finere Udformning.* Hvor store og tykke Træerne end var, blev de kun én Gang gennemklø-

vede og derpaa efter Omstændighederne fladhuggede, alt ved Hjælp af Øksen. Særlige ved Elvene drevne Save synes først at være komne i Gang saa sent som omtr. 1530, det hedder nemlig, at »en konstelig Tømmermand« paa den Tid skal have bygget den første Savmølle i Norge, der dreves af en stadig rindende Strøm. Før den Tid havde man nok haft Save i Landet, men de dreves enten ved Haanden eller var »Flomsave«, der, da de var afhængige af Vaarflommen (Regn- eller Snevand) fra Fjældene, kun kunde bruges en kort Tid af Aaret. Den »konstelige« Tømmermand var »Palli Andersöns Sön aff Suerrige«, om hvem det hedder, at han havde lært sin Kunst i Bøhmen, og at der virkelig paa den nævnte Tid maa være fremkommet noget nyt i den norske Savindustri, kan ses deraf, at Kristian III 1545 paalægger Norges Beboere at yde Tiende af skaarne Brædder, da »de nu har optaget sig en ny Bjering med Savmøller«. Den tidligere Tids Brug fremkaldte stærke Planker, men var ikke økonomisk; af selv den tykkeste Stamme, der efter sine Forhold godt kunde være bleven til 7 eller 8 Planker, kom der stadig kun to. Meget Træ spildtes i Spaaner.

Vender vi os herefter til Danmark, maa det siges, at vi kun vide saare lidt om Husbygningen og Tømmermandskunsten her i gamle Dage, men alt tyder paa, at Udviklingen har været væsentlig som i Norge. Paa to Runestene nævnes en Toke *Smed* som den, der rejste dem, en tredje Runesten berømmer en Mand, som »gjorde en Bro«, og *i Vimosefundet fandtes baade File, Stemmejern, Bor og Høvle, ikke at tale om, at der i det forekom en stor Mængde Spaaner, kløvede Stykker Træ og Affald fra Træarbejde.* Det er derfor ikke forunderligt at høre, at de fra Danmark uddragne Vikinger (Normanner) var Mestre i at forfærdige Belejringsredskaber, de fældede Træer og lavede »Bulværker«, tømrede bevægelige Angrebsstader paa Hjul og dækkede over dem med flettet Kurveværk. Da Danevirke første Gang rejstes, maa en mægtig Skov være bleven fældet. Paa Tusinder af Stammer er Volden opdynget, og det berettes, at paa Harald Blaatands Tid stod der for hvert hundrede Favne et Trætaarn paa Jordvolden og i Mellemrummene Pæleværk. I Dronning Tyras Gravkammer i Jellingehøjene er der fundet Egestykker, der var tildannede paa alle fire Sider i smukke Profiler, ligesom Brudstykker af udskaarne og malede Menneskefigurer, der var omgivne af underlige Slyngninger; navnlig de sidste viser, at Datiden var fortrolig med at frembringe ogsaa finere, ved Kniven fremstillede Træarbejder.

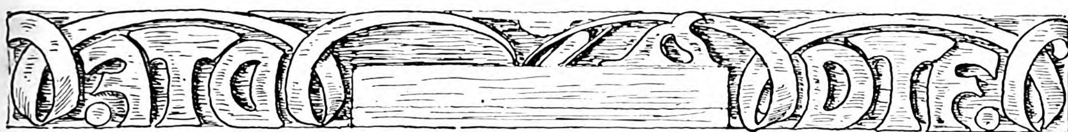
Naar vi hører, at Danmark paa Svend Estridsens Tid havde flere Hundrede Kirker, er det herefter sikkert givet, at vi staar overfor væsentlig Trækirker af vel lignende Beskaffenhed som de norske Stavkirker. Mursten blev først kendt her i Landet efter c. 1150, og andet Stenmateriale var vanskeligt at overkomme; vi hører ogsaa udtrykkeligt, at St. Albani Kirke i Odense, hvori Knud den Hellige dræbtes 1086, var en Trækirke. Hvad her er sagt, bekræftes da ogsaa indirekte af

Biskop Otto af Bamberg, som 1128 besøgte Danmark. Han skriver, at Kirkerne og Stormændshusene her i Landet var lave og uanselige, og samtidig tilføjer han, at Byerne og de befæstede Pladser ikke forsvaredes ved Mure og Taarne, men ved Planker og Grave. Træet var, fremgaar det heraf, Landets naturlige Byggeæmne, og i Befæstningskunsten viste dette sig langt ned i Tiden. Allerede da Egil Skallegrimsen i det 10de Aarhundrede plyndrede Lund, var Byen omgiven af en Træbefæstning, og endnu 1455 hedder det, at København skal »*plankes* og fastgøres ved Broer«. Et Bevis for, at Datidens Huse var af Træ, ligger endelig deri, at der forudsættes om dem, at de let kunde føres bort fra den Grund, de oprindelig byggedes paa.

Da en, Nikolaj Kirke tilhørende lille Ejendom i København udlejedes i 1464, hedder det i Lejebrevet, at de Huse, der byggedes paa Grunden og ikke vendte ud imod Gaden, skulde tækkes med Fjæle og ikke med Straa. Det er sikkert den tidligst fremkomne Tækkemaade, som her endnu foreskrives; vi kender den fra baade Island og Norge, og Overensstemmelsen mellem Forholdene dér og her kan paavises paa flere Punkter. Ligesom en Gaard dér bestod af flere smaa Bygninger (Stuer), saaledes har det samme sikkert været Tilfældet her i Landet. Adelens Boliger eller Herregaardene bestod af et Antal Smaahuse (»et Hus norden i Gaarden«, »et Hus midt i Abildgaarden«, »Sovehus« o. s. v.), hvad der bekræftes ved det i Kæmpeviserne oftere forekommende Udtryk »Sten*stue*«, hvorved formentlig maa forstaas den til Badning særlig bestemte Bygning (Badehus, Badstue), der efter Datidens Bademaade, som nærmest kan stilles sammen med de i Nutiden brugte russiske Bade, skulde kunne hedes stærkt; den dermed forbundne store Brandfare har naturligt medført, at Badstuen blev den første af Gaardens Huse, der opførtes af Sten. Endnu sent i det 16de Aarhundrede laa de københavnske Professorresidensers Vaaningshuse ikke i Gadelinien, men paa Grænsen mellem Gaardsplads og Have, og de var omgivne af en stor Mængde Udhuse: Badstue, Bryggers, Salthus, Vognskur, Hestestald osv.

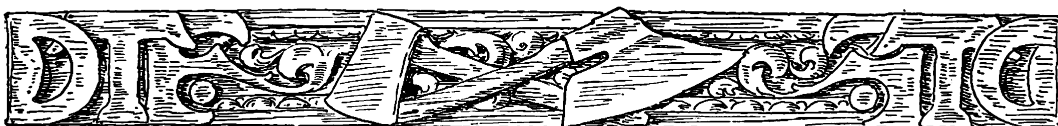
Endnu skal her gøres opmærksom paa, at da Kristiern II en Gang midtvinters foretog en Rejse gennem Sjælland, befalede han, at man skulde sørge for Natteleje til ham paa et Sted, »hvor Skorsten er«, noget, der formentlig viser, at ogsaa med Hensyn til Ildstedets Indretning stod Danmark langt ned i Tiden de ovenfor nævnte norske Forhold nær. Paa Kristiern II's Tid maa herefter formentlig endog de fleste Huse paa Sjælland have været uden Skorsten, hvilket med andre Ord vil sige, at Husets Stue har været enten en Røgstue, hvor Ilden flammede som et Baal paa Stuens Gulv, eller en Røgovnsstue, hvor Ilden brændte i en Ovn, der foroven trak ud i Stuen. En Skorsten, som Nutiden bruger den, har man til langt ned i Tiden været sparsom med. I Købstadhuse, der er naaede til Nutiden, kan det paavises, at den oprindelige Skor-

sten ikke var ført ud gennem Taget; den endte saaledes, at den trak ud i Tagetagen, hvorfra Røgen maatte finde Udgang, som den bedst kunde, gennem Luger eller paa anden Maade. Tagets Tømmerværk bedækkedes naturligvis herved med et tykt Lag Sod. Endnu mærkeligere er det imidlertid, *at man ikke maa gaa ud fra, at Skorstenene, hvor de fandtes, var murede.* 1509 faar en *Tømmermand* i Odense Betaling for at have gjort en Skorsten, 1543 *hugger* en Tømmermand Essen (ɔ: Skorstenen) til en af Professorresidenserne i København, som yderligere blev *hildet* og *klinet*, og 1565 hører vi, at en af Skorstene sammesteds, »som tilforn var gjort af Deller« (ɔ: Brædder), blev nyopført af Mursten.

Vi har her for første Gang faaet Lejlighed til at nævne Tømmermandsnavnet, men det 16de Aarhundrede er en forholdsvis sen Tid, og da det her har sin Interesse, skal vi søge at udfinde, naar Tømmermænd første Gang optræder her i Landet.

I Slesvigs paa Latin affattede Stadsret fra c. 1200 hedder det, at Byens *carpentarii*, hvorved her formentlig maa forstaas Tømmermænd, hver Gang Kongen kom til Byen, i to Dage skulde arbejde efter en af hans Embedsmænds Anvisning og paa dennes Kost. Om Løn tales der ikke, og det er altsaa en Ydelse til det Offentlige, som herved paalægges dem; muligvis gjaldt det om hurtigt at faa opført Stalde eller andre lignende under Kongens Ophold nødvendige Bygninger. Ganske uden Tvivl kan vi dog ikke betragte de her nævnte Tømmermænd, thi det maa sikkert formodes, at Tilstanden i Slesvig den Gang væsentlig var, som vi træffer den Aarhundreder senere paa Landet i Norge, naar det berettes, at der ikke brugtes Hattemager, Skomager, Skræder, Garver, Væver, Rebslager, Farver, Tømmermand, Snedker eller Smed, »alle disse Haandværker drives og læres i hvert Bondehus af hver Dreng, som tænker at blive god Mand«. Det hedder ogsaa et andet Sted i Slesvigs Stadsret, at hvis en Bjælke ved Opførelsen af et Hus styrter ned og dræber nogen, da skal Husets Herre bøde derfor. Der er ikke Tale om, at den vedkommende Tømmermand, der er Skyld deri, skal bøde, *men Husets Ejer eller Herre;* det er næsten, som om det forudsættes, at han som Husbond udførte Arbejdet med sine egne Folk. Paa den anden Side maa det ikke overses, at Stadsretten omtaler andre Haandværkere end disse *carpentarii*, den nævner Skomagere, Skindere, Bagere og Slagtere, og i Københavns Stadsret af 1294, der udtrykkelig nævner Skomagere, Skindere og Bagere, staar der et Sted, efter at de to første Professionister er nævnte som Eksempel paa Haandværkere, et *etc.* Slesvigs *carpentarii* maa være en vis Art Haandværkere, og det er da naturligst her at tænke paa Tømrere, skønt Ordet kan betyde alle Slags Træarbejdere. — Bøden, der skulde udredes i det ovenfor nævnte Ulykkestilfælde, var den ulykkesvoldende Bjælke og en Sum i Penge; udleveredes Bjælken ikke, men benyttedes i Bygningen, skulde hele Huset være forbrudt.

Bortset fra de Slesvigs *carpentarii* synes Tømmermænd først at nævnes sent i det 14de Aarhundrede. Det er, som om den nu først tiltagende Brug af Stenhuse, der fremkaldte en ny Art Haandværkere, Murerne, ogsaa med det samme skabte en særlig Tømmerprofession. Biskop Omer, der døde 1204, taler om at bygge Lygumkloster »af Planker eller Sten«, men det er først i det 14. Aarhundrede, at Stenhuse nævnes i stadig Modsætning til Træhuse, og først i Roskildebispesædets Jordebog fra omtrent 1380 nævnes enkelte Personer med Tillæget Tømrer. I Taastrup fofekommer en *P. Tymbræ*, i Tølløse en *Jakob Tymbræ*, i Asminderup en *Knud Tymbræ* og i København en *Jakob Tymbræ*. I Jordebogens Fortegnelse over Grundene i København forekommer i det Hele, foruden den nævnte Tømrer: 1 Guldsmed, 1 Brygger, 1 Bødker, 1 Dynemager, 1 Skinder, 1 Maler, 1 Pladesuder*), 1 Revbinder, 1 Sadelmager, 2 Møllere, 2 Sporesmede, 4 Smede, 7 Skrædere, 9 Bagere og 13 Skomagere; tillige nævnes Slagternes Boder (tabernæ), Haandværkslivet er i betydelig Udvikling. — I Sal Sogn ved Holstebro træffer vi 1388 en *Henning Timbermann*.

Det er imidlertid først i det 15de Aarhundrede, at vi træffer Tømmermænd i større Mængde. 1453 nævnes *Oluf Tømmermand* i Ribe, 1478 *Oluf Madsen* og *Mikael Pedersen*, begge Tømmermænd i Aarhus, men navnlig er det interessant i Flensborg at træffe en Række Tømmermænd, der var Medlemmer af forskellige Gilder i Byen. I St. Gertruds Gilde træffer vi *Jeppe Tømmermand* med sin Hustru og Datter Thure samt *Agnes Nissen Tømmermands Kone* (Enke?), i St. Lavrentii Gilde *Esbern Tømmermand* (1464, 1467), i Vor Frues Købmandsgilde *Henrik Tømmermand* (1485) og i Hellig Legems Gilde *Jakob Tømmermand* med sin Hustru Mette (1485, 1486); desuden kender vi her baade en *Bonde Tømmermand* og en *Anders Tømmermand*. 1490 er *Anders Kjeldsen Tømmermand* Medlem af St. Luciigilde i Roskilde. Hvad København angaar nævnes 1490 en *Anders Tømmermand* og i 1496 en *Oluf Tømmermand* samt en *Niels Olufsen Tømmermand*, ikke at tale om, at vi i en Fortegnelse fra omtrent 1510 over Byens vaabenføre Mandskab træffer ikke mindre end 20 Tømmermænd. Betegnende nok forekommer der overfor disse 20 Tømrere kun 7 Murere.

Vi begynder nu ogsaa at have Efterretning om, hvad Tømrerne udrettede. De saakaldte Dronning Kristines Regnskaber giver en Række Oplysninger for Odenses Vedkommende. 1506 fik efter dem en Tømmermand 3 Sk. for at have gjort en Port færdig; 1508 fik en Tømmermand for at arbejde paa et Hus selvfemte i 8 Dage 4 Mark mindre end 4 Sk.; 1509 fik *Niels Tømmermand*, der var med at gøre Trappe og Skorsten i det nye Hus, 16 Sk.; 1510 fik *Hans Tømmermand*, som gjorde et Skillerum i en Stue, 3 Sk., og to Tømmermænd, som hjalp ham, 4 Hvid. Det er alt

*) En Pladesuder er tidligere bleven antaget for at være en Harniskmager, men er formentlig nu rigtig forklaret som en Lappeskomager.

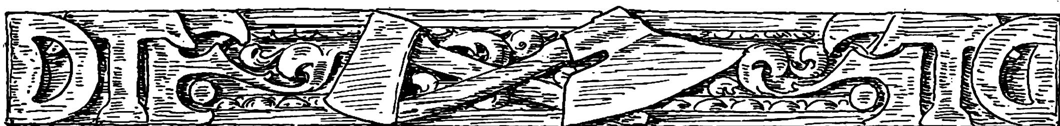
Arbejder, som er naturlige for Tømmerprofessionen, undtagen Skorstenen, men derom er talt ovenfor. — Naar det i de nævnte Regnskaber under 1506 hedder, at der kørtes ud efter »Tømmertræ«, som skulde til Graabrødrekloster, da har Kørslens Maal sikkert været en Skov, hvori Tømmeret enten var fældet eller skulde fældes, Datidens Tømmermænd fældede som oftest selv deres Tømmer. Men det maa vel erindres, at Landets Skove allerede paa denne Tid begyndte at være medtagne.

1480 skriver Kristiern I, at Skovene omkring Ribe er saa stærkt forhuggede paa Grund af for livlig Udførsel, at Byens Borgere »ej derfor kunne fange Tømmer til deres Husbygning«; 1498 klager Kong Hans over, at de kongelige Skove i Vendsyssel er svarlig forhuggede, og saaledes bliver det nu ved, til vi tilsidst støder paa bestemte Forbud. Et i 1551 udstedt Forbud mod Udførsel af Egetømmer gentages i 1555 med den Tilføjelse, at den, der overtræder det, skal uden al Naade straffes paa Liv og Gods. 1554 og 1577 forbydes det de jyske Bønder at opføre de hidtil almindelige Bulhuse, de maa ikke bruge »Fjæletømmer eller Bulvægge i deres Huse«, og den Kolding'ske Reces af 1558 søger paa bedste Maade at raade Bod paa, »at vore Undersaatter paa Landsbyerne har stor Brøst for Bygningstømmer til deres Huse«. Den Tid er sikkert nu forbi, da der, som i et Hus ved Ribe Slot, kunde anvendes Egebjælker paa 20 Alens Længde, der var 3 Kvarter i hver Kant; nu skulde der bygges Bindingsværk, og mellem Stolperne skulde der slaas Ler eller mures, Fjælegavlene skulde afløses af Ler- eller Stengavle.

I Byerne gik Bestræbelserne særlig ud paa at fremkalde Stenhuse. Kristiern II's Bestræbelser er rettede herpaa. 1520 forbydes lerklinede Vægge i København; der skulde mures med Sten mellem Stolperne, og der fremkommer Tid efter anden en Række Forbud mod Straatage, de skulde afløse Tegltage. Disse Forandringer trængte dog kun langsomt igennem, men hvor langsomt det end gik, var det givet, at Murstenen var bleven fuldt jævnbyrdig med Tømmeret. Naar der 1576 bliver købt Brædder til Tækning af Taget over Porthuset i Degnegaarden ved Fruekirke i København, var det kun, fordi Sten i Øjeblikket »ikke var at bekomme«.

Den første primitive Tid var forbi, og nu begynder vi at høre om et egentligt Tømmerlav.

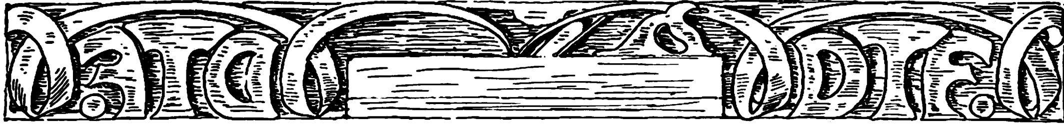

LAUGSTIDEN

I Fortegnelsen over Københavns vaabenføre Mandskab fra omtrent 1510 findes, som ovenfor nævnt, 20 Tømmermænd; men medens 19 af dem giver Møde alene, møder én, ***Bo Tømmermand,*** selvfjerde, hvad der formodentlig vil sige, at han møder med tre Medhjælpere. Herefter kunde man tro, at de 19 Tømmermænd, der alle nævnes ved Navn, kun var Svende, og en Støtte herfor kan muligvis søges deri, at fem ***Murere,*** der forekommer i Fortegnelsen, synes at maatte være Svende, da der udtrykkelig ved Siden af dem nævnes to Mur*mestre.* Hele denne Antagelse er dog meget tvivlsom. Naar to Smede møder selvfemte, er de fire, med hvem de hver møder, sikkert nok deres Hjælpere (Svende og Drenge), og paa samme Maade maa det formentlig forholde sig med de mange andre Haandværkere, der møder selvanden, selvtredje o. s. v., ligesom det er naturligt at antage, at de Haandværkere, der nævnes alene, er Mestre, der arbejder uden Svendehjælp. Fortegnelsen nævner nemlig Svende som Svende. Der forekommer i den 10 Svende, der synes at have drevet Virksomheden for et tilsvarende Antal Enker (Kirstine Skræders Svend, Karen Bagers Svend o. s. v.), og ved Siden af dem undtagelsesvis endnu følgende tre Svende: Oluf Bryggers Svend, Morten Skræders Svend og Døve Jens' Svend.

Herefter skulde altsaa Tømmermændene, saavel som Murerne, være selvstændige Næringsdrivende, men det er umuligt ikke at lægge Mærke til, at medens 17 Skrædere efter Fortegnelsen synes at have haft 15 Medhjælpere, 11 Skomagere 15 Medhjælpere, 11 Bagere 19 Medhjælpere og 13 Smede endog 26 Medhjælpere, har de 7 Murere slet ingen Medhjælpere og de 20 Tømmermænd kun 3. Noget særligt maa der have været ved dem, og det paatrænger sig uvilkaarligt, at Friluftshaandværkerne, Murere og Tømrere, senere altid har været noget anderledes stillede end de andre Haandværkere. I den senere Lavstid fik Svendene og Drengene i disse Professioner saaledes hverken Kost eller Bolig hos deres Mestre. Bygningshaandværkernes Svende har sikkert aldrig været saa afhængige af deres Mestre, som Svendene i de andre Haandværk, og fra enkelte Steder i Tyskland berettes det, at der paa denne Tid kun var ringe

Forskel mellem Mestrene og Svendene i Bygningsfagene; de var begge selvstændige. Som vi nedenfor skal se, kan en lignende Tilstand formentlig paavises her i Landet, og Fortegnelsens Tømmermænd bliver da ganske vist selvstændige Næringsdrivende, men kun faa af dem kan formentlig sammenstilles med Fagets egentlige Mestre. Til nærmere Forstaaelse heraf vil vi vende os til en af Københavns Borgemester, Raad og Byfoged den 5. December 1515 given Skraa, der maa betegnes som de københavnske Tømreres første Lavsskraa.

Som vi ovenfor traf Tømrere, der var Medlemmer af forskellige Gilder i Flensborg, St. Gertruds, St. Laurentii o. s. v., saaledes synes Københavns Tømrere særlig at have sluttet sig til et herværende St. Andreasgilde. Det hedder nemlig i Indledningen til den nævnte Skraa, at den er given »St. Andreas-Apostelen til Lov, Hæder og Ære, paa det, at St. Andreas' Gilde ej skulde nedlægges«, og det meddeles videre, at Skraaen er ønsket af Gildebrødrene, »som da tilstede vare, som er de forstandige Mænd *Bo Tømmermand, Niels Olsen Tømmermand, Per Nielsen Tømmermand* og *Ys Jyde Tømmermand* med flere af St. Andreas' Gildebrødre, som de til dem samtykt for Mestermænd at være paa Tømmermands (Embedet), som er *Kristen Tømmermand, Hans Bunde, Oluf Hallebach* og *Henning Tømmermand*«.

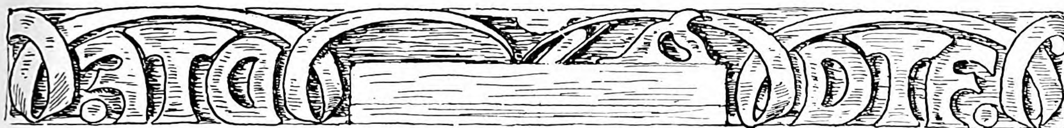
Her møder vi straks Mesterspørgsmaalet. I Spidsen for de nævnte Tømmermænd træffer vi *Bo Tømmermand*, der i Fortegnelsen over det vaabenføre Mandskab mødte selvfjerde, uden at det siges om ham, saa lidt som om de tre, der staar ved Siden af ham, at de er Mestre; men at de har været erkendt som saadanne, tør formentlig antages, da de ledsages af fire andre Tømmermænd, som de ved denne Lejlighed har »samtykt for Mestermænd at være«. Dette kunde de næppe have gjort, hvis de ikke selv stod som Mestre, og et Udvalg paa just otte Tømmermestre vil vi senere træffe den ene Gang efter den anden. Læser vi videre i Skraaen, ser vi, at der gøres Forskel paa St. Andreasgildet, som vedblivende bestaar, og det egentlige Tømmerlav. Enhver Mand eller Svend, der kom til Byen og kunde Tømmerhaandværket, skulde inden 6 Uger efter Gildets tidligere Privilegier (»som vore privilegia udviser«, hedder det) blive Borger i Byen og derefter Broder i St. Andreas Gildet, hvorfor han i Indgang skulde betale 6 Sk. og 2 Hvid, men den, der vilde »vinde Tømmermandsembede, saa at han trøster sig og kan være fuld Høvedsmand for en Bygning«, han skulde med Oldermandens, Stolsbrødrenes og to *andre* Mestres Ed paa Raadhuset bevise for Borgemester og Raad, at han kunde gøre Fyldest for Embedet; dernæst skulde han sværge, at han vilde holde alt det, som Skraaen bød, ligesom at være Oldermanden lydig, og endelig skulde han give Lavet 1 Td. Øl og Gildet 1 Mark Voks. »Naar som Tømmermændene holdt Stævne *for dem selv*«, skulde han sluttelig, saa længe han var yngste Mester, tilsige Mestrene.

Svenden, der blev Broder i St. Andreasgilde, var Borger i Byen, og altsaa selvstændig Næringsdrivende, fuldstændig som Mesteren, men i een Retning var der dog paalagt ham en Begrænsning. Kun Mesteren maatte paatage sig Opførelsen af nye Bygninger, hvorved forstodes »nye Huse eller anden Bygning, som Magt paa kan ligge«, kun han var, som ovenfor nævnt, »fuld Høvedsmand for en Bygning«. Dette Forhold er imidlertid langtfra klart, men desuagtet synes det, som ovenfor antydet, at have været tilstede ogsaa flere Steder i Tyskland, og det er muligvis Reminiscenserne af dette Forhold, der gør forskellige Forbud nødvendige mod Tømmersvendene i Lübeck, efter at Forholdene dér, som det synes, har antaget en Skikkelse, der mere svarer til de almindelige Lavsforhold. 1539 forbydes det Byens Tømmersvende under Straf af 3 Mark Sølv og en Tønde Øl til Lavet at tinge sig selvstændigt Arbejde til ligesom at arbejde uden under en Høvedsmand, og det samme gentages 1545.

Forøvrigt kan der i social Henseende ikke have været stor Forskel paa de daværende Tømmermænd og Tømmmermestre i København, thi de arbejdede Side om Side, og den Løn, de fik, var ikke væsentlig forskellig. I Skraaen fra 1515 hedder det, at »Mestermanden« skal have 4 Sk. i Løn hver Søgnedag, han arbejder om Sommeren, og »Mestersvenden« og de andre Svende fra 7 Hvid til 3 Sk. Dette maa imidlertid være foruden Kosten, som Bygherren vel som oftest leverede. I Aalborg sattes saaledes c. 1550 en god Tømmermands Fortjeneste til en Dagløn af 4 Sk. og Kosten. 1571 vedtoges det i Ribe, at en Tømmermesters Dagløn skulde være 5 Sk. og en Tømmersvends 4 Sk. foruden Kosten eller Kostpenge, og henimod Aarhundredets Slutning lød Magistratens Vedtægt i København paa, at en *Mester-Tømmermand* skulde have om Dagen 6 Sk. paa Kost eller 10 Sk. uden Kost, *den, som er mindre,* henholdsvis 4 Sk. eller 8 Sk. og en *Lærekarl* 3 Sk. Til Oplysning om Mester-Tømmermandens Stilling kan det endnu erindres, at Regnskaberne vedrørede Professorresidenserne i København for 1543 beretter, at *Lavrids Tømmermand* undtagelsesvis fik 6 Sk. Dagløn. »for han var Høvedsmand«, og 1553 hedder det i et lignende Regnskab, at Universitetet vedtog at give *Jens Tømmermand,* der som Høvedsmand skulde forestaa, at Huset huggedes sammen, 1 Dl. over hans Løn, »paa det, at han skulde være villig og flittig, at Arbejdet kunde gaa for sig«.

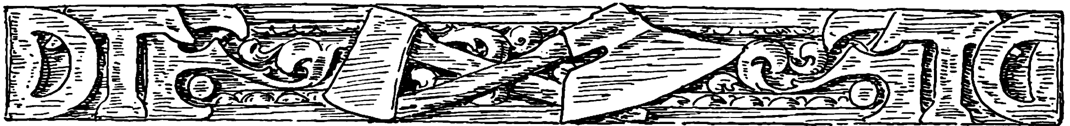
Tømmermanden (Tømmersvenden) og Mesteren stod herefter væsentlig ens. Tidligt paa Aaret 1553 sender Kristian III en Tømmermand til Norge for at hugge Tømmer, der skal bruges ved en Ombygning af Københavns Slot, og senere i samme Aar sender Kongen »Mester Claus, vor Tømmermand«, til Skovene ved Sorø for at hugge et vist Slags kroget Tømmer til samme Brug. 1536 faar Tømmerfolk i Flensborg Betaling for Bygningen af en Skibsbro. I Aarene efter 1540 lagde Tømmermænd Gulve i forskellige af Københavns Professorresidenser, ligesom de lag-

de Lofter i dem af »udhugne« og høvlede Planker, huggede »Esser« eller Skorstene til dem og byggede Priveter ved dem med Skillerum, Døre og Stole. 1555 befaler Kristian III, at der paa Københavns Slots Mure, der var nedbrudt til en vis Højde, skulde rejses et enetages *Stenderværk* (d. v. s. Tømmeret til en Bindingsværksvæg) o. s. fr. I 1563 flyttedes en Bulstue fra Lødøse til Sjælland og i 1582 et Tolofts-hus fra Helsingør til Bidstrupgaard.

Paa Fortegnelsen over Københavns vaabenføre Mandskab omtrent 1510 findes af Træarbejdere 1 Billedskærer, 2 Bægermagere, 6 Snedkere og 6 Bødkere foruden de ovenfor nævnte 20 Tømmermænd, og de møder alle, med Undtagelse af *Bo Tømmermand*, uden Medhjælpere. Tømrerne staar altsaa som de talrigste, og de har sikkert ogsaa været fyldigt repræsenterede ikke alene i København, men over hele Landet, de var ikke som saa mange andre Haandværkere udelukkende henviste til at have Bolig i Købstæderne. Allerede i det 14de Aarhundrede findes saadanne om Købstædernes Interesser værnende Bestemmelser, og i Anledning af en Klage fra Haandværkerne i Nyborg befalede Kristoffer af Bayern 1447 »Smedene, Suderne, Skræderne eller andre saadanne Embedsmænd« i Vinding Herred at flytte til Købstæderne, kun de Haandværkere undtoges, som boede paa de gode Mænds, d. v. s. de adeliges Gaarde. Fra den opstillede Hovedregel blev der imidlertid snart gjort andre og større Undtagelser; det 16de Aarhundredes mange Recesser giver følgende Haandværkere Ret til at bo paa Landet: Grovsmede, Tømmermænd, Murmestre, Skindere, Skrædere, som sy Vadmel, og Skomagere, for saa vidt de ikke gøre og sælger Sko til Forprang. Det er herefter naturligt, at Tømmermændene paa Landet lægges i Skat sammen med de øvrige Landboere, men her er det mærkelige, at de ikke forekommer, i det mindste ikke stadigt, i Skattebrevene før fra 1569. I Købstæderne betalte Tømrerne naturligvis Skatter og Afgifter paa samme Maade som Byernes øvrige Borgere. *Eske Tømmermand* i København svarer omtr. 1540 aarlig 5 Mark i Jordskyld, og kun de Tømmermænd, der var i Kongens Tjeneste, dannede i saa Henseende en Undtagelse. Det hedder herom 1558, at de Tømmermænd, som tjener Kongen skal være fri for Byens Tynge, og at Borgerne, som lejer dem Hus, selv skal »gøre Tynge« af det, men sætte Huslejen saa meget højere. Med Hensyn til personlig Tjeneste har vi ovenfor set Tømmermændene opførte paa Fortegnelsen over Københavns vaabenføre Mandskab, al det Vagthold og den Krigstjeneste, der paahvilede Byens Borgere, fik de deres Part af, men desuden havde de i Ildebrandstilfælde en særlig Forpligtelse til at ile til Brandstedet for med Stiger og Fyrhager at gøre deres Bedste med at redde og standse Ilden.

Naar Tømrerne ikke regelmæssigt forekommer i Skattebrevene før fra 1569, kan dette muligvis antyde, at Tømrerne ikke har været særlig fremtrædende, d. v. s. særlig formuende Mænd, og i samme Ret-

ning kunde maaske den Omstændighed pege, at Tømrerne ikke er med, naar de københavnske Lavs Oldermænd samlede giver Fuldmagt til at forhandle med Kongen. 1525 optræder paa denne Maade Oldermændene for følgende Lav: Bryggernes, Guldsmedenes, Bagernes, Smedenes, Skomagernes, Skrædernes, Remsnidernes, Slagternes og Skindernes, men Tømrerne først saa sent som 1648. Grunden hertil tør dog næppe ubetinget søges i en formodet ringe Formuenhed; var de fleste end kun uformuende, kan der dog ogsaa paavises velstaaende Tømrere. 1549 synes der at være Arvestridigheder efter en *Mikkel Tømmermand* i Odense, og Tømmermanden Mester *Klavs von Ytrecht* faar af Frederik I Livsbrev paa, efter hinanden, endog to Gaarde mod daglig efter Tilsigelse at skulle være paa Kongens Arbejde selvtredje for 1 Mark dansk om Dagen. En i alt Fald medvirkende Grund kan muligvis søges deri, at de københavnske Tømreres ovenfor omtalte St. Andreas-Forbindelse ikke erkendtes for at være et ret Lav. Det, at være Tømrer, begyndte maaske først nu at blive betragtet som et særligt Haandværk, og den fremsatte Betragtning kan muligvis finde en Støtte i Indledningen til Tømrernes Skraa af 1575, der vil blive nærmere omtalt nedenfor. Københavns Borgemester og Raad udtaler her ikke alene, at de tilstaar dem den paagældende Skraa, men det forudskikkes, at de bevilger dem »*at skulle være et Lav for dem selv*«.

Til Bestyrkelse af, at den her nævnte Udtalelse kan vise hen til, at de københavnske Tømreres i 1515 indgaaede Forbindelse med St. Andreasgildet ikke har været erkendt som et Lav, kan muligvis anføres, at den forekommer omtrent enslydende i Indledningen til den Skraa, som 1572 gaves de københavnske Smørstikkere (Høkere), for hvem der ikke kendes nogen tidligere Skraa, medens den ikke findes i en Række omtrent samtidige Skraaer for andre Lav af ældre Oprindelse. Dens Betydning synes derfor at kunne forklares som her forsøgt, og den vil i alt Fald ikke kunne sættes i Forbindelse med den af Frederik I 1526 befalede Ophævelse af alle Lav, et Paabud, om hvis Forhold til Tømrernes Forbindelse der tilmed aldeles intet vides. Herefter bliver den af St. Andreasgildet 1515 erhvervede Skraa paa en vis Maade noget forringet, men uden Hensyn til dens større eller ringere Værd herefter som egentlig Lavsdokument vedbliver den at beholde sin Betydning med Hensyn til Forstaaelsen af det Liv, der rørte sig i det Samfund, som den var Norm for.

I Spidsen for det af de københavnske Tømrere fornyede St. Andreasgilde stod en Oldermand og vistnok to Stolsbrødre. Stævne kunde holdes naar som helst i Oldermandens Hus, men ved hver Forsamling skulde en Raadmand være tilstede som Bisidder. Oldermanden, hvem Gildets Mestre endog tilsvor Lydighed, havde sammen med Stolsbrødrene en dømmende Myndighed, og for dem *skulde* Medlemmerne fremkomme med deres indbyrdes Klager; gik de overfor de af dem trufne Afgørelser overhørige fra Stævnet,

skulde de »ej være Lavet nærmere, end alle Lavsbrødre tyktes«, hvad der vistnok vil sige, at de, hvis Forsamlingen vedtog det, kunde udstødes af Forbindelsen, men forøvrigt kunde de indanke deres Sager for Foged, Borgemester og Raad. — Hvad Brødrenes indbyrdes Forhold angaar, da maatte den ene Broder ikke søge at tilegne sig den andens Arbejde, saa lidt som hans Svend, og med Hensyn til den forskellige Løn, der kunde tillægges en Svend, skulde Mesteren kunne gøre Ed paa, at den vedkommende Svend kunde gøre Fyldest for den ham tillagte Løn. Tog han en Lære*svend*, skulde han give 1 Mark Voks til Gildet, og Svenden skulde i »det første Aar« kun have 2 Sk. om Dagen, en Bestemmelse, hvori der vistnok skal ligge, at Læretiden kun varede et Aar.

Gildet havde imidlertid foruden Brødre ogsaa Søstre, og udenfor Ordningen af de egentlige Haandværksanliggender afholdt det Drikkelag. Ved disse kunde der medtages Gæster, men det eneste Tilbehør, vi hører om dem, er Øl, Bægere, Stobe eller Skaale, og Bænke. Der kunde udnævnes Brødre til at forestaa Indkøbet af »Øl og Bænke«, ligesom til at være Skænkere, og den Broder eller Gæst, der med Vilje spildte Øllet eller sønderslog Bægere, Stobe eller Skaale, blev idømt Bøder. Det samme var Tilfældet, hvis han brugte Ukvemsord, kaldte nogen Tyv, Skalk eller Forræder, kivedes eller sloges (drog nogen i Haaret) eller endelig kastede op (spyede) i Lavshuset eller dettes Gaard. Mod alt dette indeholdt Skraaen Forbud, og endelig hedder det, at »Adelstævne skal holdes altid 14 Dage efter Adeldrikken, og da skal Drikken være betalt«. Herved er imidlertid at mærke, at foruden det Øl, hvis Betaling, direkte eller indirekte, paahvilede samtlige Medlemmer i Gildet, kunde der være andet Øl, som et enkelt Medlem skulde betale; det kunde paalægges ham som Bøde. Den, der kastede op i Forsamlingen, skulde t. Eks. bøde en halv Tønde Øl og en Mark Voks, den, der brugte Ukvemsord, skulde bøde en hel Tønde Øl og to Mark Voks o. s. fr.; af disse Bøder gik Øllet formentlig til Lavet og Vokset til Gildet, thi hvor der f. Eks. er Tale om Bøden for at arbejde med en Svend, som ikke var lovlig skilt fra sin tidligere Husbond, hedder det udtrykkeligt, at Øllet skal ydes »i Embedet« og Vokset til Gildet. St. Andreasgildet havde et religiøst Tilsnit og hædrede ganske sikkert sin Helgen ved at brænde Lys paa hans Alter. Den, som ikke fulgte en afdød Broder eller Søster til Graven, en vistnok oprindelig af Gejstligheden paabudt Pligt, skulde udelukkende bøde Voks (en Mark), der tilfaldt Gildet.

Foruden Bøderne i Øl og Voks nævner Skraaen ogsaa Pengebøder, men det er kun ved de større Forseelser. Den, der overtog Opførelsen af en ny Bygning uden at være Mestermand, skulde bøde en Mark til Kongen, en Mark til Raadet og en Mark til St. Andreasgildet, og den Broder, der tog Arbejde fra en anden Broder (»stinger hannem der ud af«), skulde endog bøde tre Mark til hver af de nævnte Faktorer. Kongens og Stadens

2

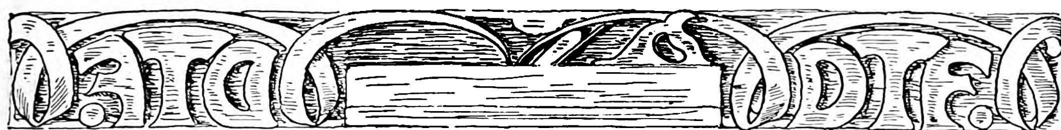

Ret forbeholdes ogsaa i Tilfælde af alvorlig Tvist eller Slagsmaal (om nogen »derinden falder blaanet eller blødende«, o. s. v.).

Livet i St. Andreasgildet var, som det ovenfor nævnte viser, præget af Datidens uslebne Maade at være paa. Men en udtømmende Skildring er det ikke muligt at bygge paa Skraaens spredte Bestemmelser, og hvad vi forøvrigt kan fremdrage, er ikke meget. Da seks Tømrere 1543 fik 35 Mark for at hugge et Hus sammen, fik de desuden en Tønde dobbelt Øl til 2 Mark, der betegnes som deres *Rejsetønde*, og naar Tømrerne ved en lignende Lejlighed i 1554 fik en Tønde Øl til 2½ Mark, hedder det, at de fik den »til Rejsetønde, som Tømmermænd plejer at faa, naar de faar sammenhugget et Hus og rejst det«. Nutidens Rejsegilder kan altsaa forfølges mindst 350 Aar tilbage.

Gaar vi herefter over til den de københavnske Tømrere i 1575 givne Skraa, da viser den for saa vidt intet Fremskridt i social Henseende, som dens med Bødestraf ledsagede Forbud vedrørende Medlemmernes Optræden i Lavssamlingerne væsentlig omfatter de samme Forsyndelser som Skraaen fra 1515; ja ved Siden af at paabyde Straf for den, der spyr i Lavshuset eller Oldermandens Gaard, har den troet det fornødent ogsaa at sætte Straf for den, der »gør det, som værre er«. Men allerede af Bøderne, der nu kun bestaar i Øl eller Penge og stadig tilfalder Lavet, kan det ses, at der i anden Henseende er indtraadt en ikke ringe Forandring. Lavet er noget for sig, noget selvstændigt bestaaende, Forbindelsen med et tidligere Ikke-Haandværkergilde er falden bort. Skraaen er ikke given for at holde Liv i et St. Andreasgilde, men fordi Københavns Tømmermænd havde klaget for Borgemester og Raad over, at »nogle unyttige Folk«, som ikke svarede Afgift eller Skat og ikke deltog i Udførelsen af Kongens eller Stadens Arbejde, gik dem i Næringen. Dette skulde Skraaen raade Bod paa, og den optræder altsaa med almindelig Lavstendens, men saa meget mærkeligere er det, at den tidligere paapegede Forskel mellem Tømmermand og Tømmermester endnu synes at holde sig. Den, der vilde være Broder i Lavet, skulde være Borger i Byen samt ærlig og uberygtet, var han gift, skulde hans Hustru ogsaa være ærlig og uberygtet, og idet Hele skulde han ved Skudsmaal bevise, hvorfra han var kommen. Ved sin Indtrædelse skulde han give 1 Mark i Lavets Bøsse, en Tønde Rostokerøl til Lavet og 1 Dl. til Borgemester og Raad, men herefter var han endnu ikke berettiget til at »annamme Mesterløn«. Betingelsen herfor var, at han som Mesterstykke huggede et godt Toloftshus »till mur och offuerheng och forbindeth«.

Her er Mesterstykket for første Gang indført i Tømmerprofessionen, og vi er herved inde paa de Bestræbelser, der lidt før eller lidt senere træder frem i ethvert Haandværksfag, og som gaar ud paa at bevare Næringen i det for en vis begrænset Kreds, indenfor hvilken de enkelte helst skulde være ligestillede. De københavnske Tømreres her omhandlede Skraa

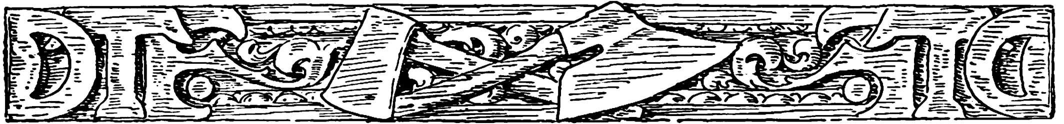
gør i den Henseende et langt Skridt fremad. Lavets Medlemmer begrænses, det maa ikke tælle mere end 100 Tømmermænd, og ingen Tømmermand maa have mere end 4 Svende og 1 »Lærekarl«. Skulde han faa mere Arbejde, end han kan bestride med disse Medhjælpere, »skal han sige en Mester til af hans Lavsbrødre eller flere«. Det kan yderligere mærkes, at den, der vil »vinde Embede og Lav«, skal anmode herom ved to Stævner, saaledes at hans Ønske først opfyldes ved det tredje, noget, der sikkert gav Anledning til forøgede Udgifter for Aspiranten, navnlig vistnok til Øl. Allerede den, der vilde lære Haandværket, skulde ved Lærens Begyndelse betale en halv Mark til Lavets Bøsse og ved dens Slutning foruden 4 Sk. til Bøssen give Lavet en Tønde Øl. Paa den anden Side udtales det nu positivt, at Læretiden kun var ét Aar. Kunde altsaa en »Lærekarl« efter et Aars Lære blive »Tømmermand«, med Ret til selvstændig Virksomhed, er det i og for sig naturligt, at man ønskede en særlig Prøve for den, der vilde optræde som Tømmermester.

Mellem Skraaens Bestemmelser, der sigtede til at bevare Næringen indenfor en vis Kreds, maa det ogsaa henføres, at Enken efter en Tømmermand maatte »sidde og holde Lavet ved Magt, saa længe som hun vilde«, med den Ret, at giftede hun sig igen, skulde hendes nye Ægtefælle nyde Lavet for det halve af, hvad det ellers kostede. Den samme billige Adgang til Lavet havde en Lavsbroders Søn og den, der ægtede en Lavsbroders Datter.

I det Hele har denne Skraa en Række enkelte Bestemmelser, som Skraaen fra 1515 manglede. En af Byens Raadmænd var Bisidder i Lavet; med hans Samtykke kejsede Tømmermændene, naar der var Tale om Oldermandsvalg, to, som de derpaa fulgte op for Borgemester, Raad og Kongens Foged, der bevilgede Lavet en af dem til Oldermand. Tiden, en saadan fungerede i, var tre Aar, og som Medhjælp havde han en Stolsbroder, ligesom der ved Drikkelagene valgtes Skænkere. Den, der sidst var kommen i Lavet, skulde, naar Oldermanden bestemte det, tilsige til Lavsstævne, og her skulde alle de tilsagte under Bødestraf møde. Ogsaa det at komme for silde medførte Bøde, og ingen maatte gaa fra Stævnet uden Oldermandens Forlov. Blev der »med menige Brødres Vilje og Samtykke« lagt Øl frem, var det ogsaa Oldermanden, der her førte Forsædet, han havde en fri Gæst ved hver Tønde, der blev drukken, og den, der uden indhentet Tilladelse blev siddende ved Øllet, naar Oldermanden havde opklappet, ifaldt Bøder.

Og dog var Oldermanden ikke den øverste. Bisidderen i Lavet kunde selvstændig indvarsle til Stævne, og Bøderne for at udeblive, naar han lod indvarsle, var større, end naar Oldermanden indvarslede, hvortil endnu kommer, at ligesom Oldermanden under Bøder ikke maatte forlade et Stævne uden Bisidderens Samtykke, saaledes maatte der i det Hele ikke afholdes Lavsstævner uden dennes Tilladelse. De almindelige Stævner var fire og afholdtes den 2. Februar, den

2*

24. Juni, den 8. September og den 30. November. Ved Mødet den 2. Februar skulde Oldermanden »tage Besked« af Bisiddere eller af Borgemester, Raad og Kongens Foged om, hvortil Tømmermændenes Løn skulde sættes fra den Dag til Mikkelsdag, og paa Mødet den 8. September skulde Vinterlønnen paa lignende Maade bestemmes. Lavsbrødrene kunde indklage hinanden for Gæld for Oldermand eller Bisidder, og den ene Lavsbroder maatte i det Hele ikke stævne den anden for nogen Ret, før han havde forfulgt Sagen for Bisidder og Oldermand.

Som det heraf ses, var Lavets selvstændige Regimente paa flere Punkter begrænset, men det var ikke blot Stadens Myndighed, der her gav sig tilkende, Statens stod i Baggrunden som den øverste Instans. Københavns Myndigheder havde under 22. Marts 1574 bevilget Lavet den her omhandlede Skraa, men den 12. Oktober 1575 stadfæstedes den af Kong Frederik II, og Stadfæstelsen var ikke helt formel. Den tilføjede nemlig Bestemmelsen om, at Lavet ikke maatte tælle over 100 Tømmermænd, ligesom vistnok ogsaa en Bestemmelse om, at der skulde ydes en ulykkelig eller syg Lavsbroder Laan af Lavsbøssen, og at Lavet skulde bekoste en fattig Lavsbroders Begravelse. Staten var ogsaa øverste Myndighed i Blodssager og Æressager, og endelig var der tillagt Kongen saa vel som Lavet og Staden Bøder i visse store Lavsforsyndelser. Kongen havde Sagefald, naar en Lavsbroder blev greben i at holde flere end 5 Medhjælpere, naar en Lavsbroder overtog noget Arbejde, som alt var fortinget til en anden, eller endelig fæstede en andens Svend. I de to første Tilfælde var Bøden 1 Dl. til hver af de tre Faktorer, i sidste Tilfælde 1 Mark, men den steg i Gentagelsestilfælde; det synes imidlertid, som om Lavet indkasserede hele Beløbet, saa at Oldermanden en Gang om Aaret maatte gøre Kongens Foged og Stadens Kæmner behørigt Regnskab.

Endnu skal det her erindres, at Kongen og Byen gennem Oldermanden kunde tilsige Lavsbrødrene til Arbejde, noget, der ikke synes at være vel set, thi det hedder udrykkeligt, at »Oldermanden herudi Ingen skal have forskaanet og Ingen have forhadet, men hver at tilsige og gøre Fyldest for sit Arbejde og sin Rejse, som det ham med Rette kan tilfalde«. Oplysende er det ogsaa, at det betragtes som nødvendigt at sætte streng Straf for at blive borte fra dette Arbejde; forsømte nogen af Brødrene Kongens Arbejde, hedder det, skulde han »været Lavet saa nær, som Bisidderen med menige Lavsbrødre synes godt at være«. Vi skal nedenfor se, hvori dette Arbejde kunde bestaa, men før vi gaar ind paa en Fremstilling heraf, skal vi i Korthed undersøge, om de ovenfor nævnte Bestemmelser i Tømrernes Skraa maa betragtes som særlige for dette Lav, eller om de ogsaa findes i Skraaerne for Datidens andre Lav.

Lavsskraaerne paa den Tid blev vistnok som Regel til paa den Maade, at Lavene forelagde nogle af dem selv forfattede Artikler for den vedkommende Bys Øvrighed, af hvem de saa »bevilgedes«,

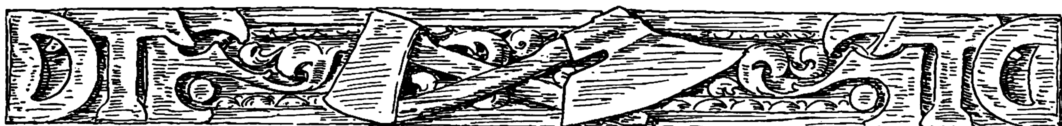

men naar man ser, at nogle af Københavns Vognmænd i 1478 forfattede Artikler først sanktioneredes i 1518, d. v. s. efter 40 Aars Forløb, kunde man formode, at Øvrighedens Stadfæstelse ikke spillede nogen stor Rolle. Herimod kan der imidlertid gøres opmærksom paa, at Københavns Rebslagere og Snedkere endog »paa nogle Aar« søger om at faa nogle af dem forfattede Bestemmelser vedtagne, hvoraf der formentlig kan sluttes, at Lavene udholdende og vedholdende har ansøgt om Sanktion paa dem hos Borgmester og Raad, men at disse Myndigheder vel har forlangt Forandringer foretagne, forinden de har villet samtykke. Herved er Tiden bleven trukken ud. Disse Tilfælde ligger efter 1550, og noget senere synes Forholdene at fæstnes yderligere derved, at Artiklerne stadfæstes ikke alene af Byens Øvrighed, men af Kongen. Frederik II stadfæster 1575 de københavnske Tømreres Skraa, ligesom i 1576 de københavnske Snedkeres Skraa, efter at de forud var bevilgede af Byens Øvrighed; 1577 stadfæster han de københavnske Badskæreres Skraa umiddelbart, uden at de, som det synes, først har været for Borgemester og Raad.

Hvorledes det nu end forholder sig med dette Stadfæstelses-Spørgsmaal, der forøvrigt kan forfølges meget længere tilbage, ses det let, at Skraaernes Tilblivelsesmaade næsten med Nødvendighed maatte medføre, at de fremtræder i en meget forskellig Affattelse. Bortset fra den ydre Form rammer Forskellen dog væsentlig kun Smaating. Nogle Skraaer indskærper, at Brødrene skal besøge Søndagsgudstjenesten; andre tillægger det yngste Medlem, der tilsiger til Stævnerne, et særligt Navn, *Deen* (de gamle Gilders Degn); atter andre bestemmer, at der ved Sammenkomsterne kun maa drikkes *dansk* Øl o. s. v. Dette er lutter Uvæsentligheder, og naar der i nogle Skraaer særlig udtales, at Medlemmerne ikke maa aabenbare Lavets Hemmeligheder, etableres der næppe herved nogen for de paagældende Lav særlig Regel, den gjaldt formentlig stiltiende for alle Lav, og det samme maa sikkert antages overfor den i københavnske Væveres og Vandtsnideres Skraaer optagne Bestemmelse om, at de skal holde sig saaledes rustede, at de, naar fornødent gøres, kan tjene Kongen. Afgjort er det imidlertid, at i alle væsentlige Punkter er Datidens Lavsskraaer fuldt enige. De indrømmer saaledes alle Borgemestre og Raad en stor Indflydelse, der væsentlig udøves gennem en af Raadet valgt Bisidder, men til Gengæld, om man saa tør sige, tilsikres der saa Medlemmerne i de enkelte Lav Eneret i vedkommende By til Lavets Haandværk*), ja Retten begrænses endog ofte til et bestemt Antal Mestre og gøres, i Strid med Recessen af 1558, som Regel afhængig af Udførelsen af et Mesterstykke.

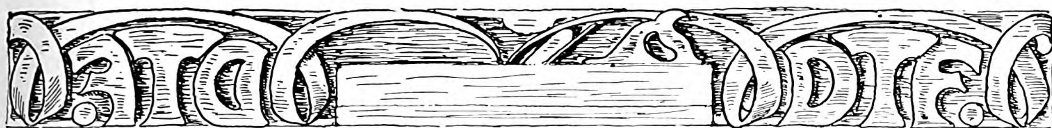
For saa vidt er der altsaa ikke noget

*) For Tømrernes Vedkommende hedder det 1575: „Ingen maa bruge Tømmermands Embede her udi Kjøbenhavn, med mindre han gjør Lavs Rettighed eller og haver det udi Oldermandens, menige Lavsbrødres og deres Bisidders Minde, Vilje og Samtykke".

særligt ved Bestemmelserne i Tømrernes Skraa, men denne har dog, som naturligt er, i enkelte Retninger et Særpræg. Naar den ikke med et Ord omtaler det Fællesskab i Henseende til Indkøb af Raaæmner, der spiller en Rolle i saa mange andre Skraaer, kommer dette deraf, at det var Bygherren og ikke Tømrerne, der maatte sørge for at have det nødvendige Bygningstømmer samlet, naar en Bygning skulde opføres. Særlig for Tømrerne er det ogsaa, at deres Skraa indrømmer dem fire Stævner om Aaret, medens der i andre Skraaer kun indrømmes to; det er muligvis, fordi Tømrernes Sommer- og Vinterdagløn maatte fastsættes i særlige Foraars- og Efteraarsmøder. Som en Ejendommelighed maa det endelig ogsaa fremhæves, at Læretiden i Tømmerfaget kun var ét Aar, hvorimod den i næsten alle andre Fag var mindst tre Aar, ikke at tale om, at der ofte i disse desuden fordredes, at den Udlærte skulde arbejde visse Aar hos en Mester i Lavet, inden han selv kunde blive Mester. Man kunde herefter tro, at Tømrernes Skraa som Modvægt herimod vilde have etableret et lignende Tilsyn med de udførte Arbejder, som vi kender fra f. Eks. Skraaerne for Københavns Guldsmede (1545), Odenses Bødkere (1551) og Helsingørs Bagere (1559), og det saa meget mere som Tømrerne i Lübeck var underkastede et saadant Tilsyn; én Gang om Aaret gik svorne Mestre omkring og besaa, hvad der var blevet bygget, ikke at tale om, at den Mester, hos hvem en Tømrer havde lært, skulde i et Aar være ansvarlig for, at denne ikke forhuggede det Tømmer, som han arbejdede med paa egen Haand. Men nej, den københavnske Skraa har ingen saadanne Bestemmelser, Tømrerne her stod mærkeligt frit, og man faar uvilkaarligt det Indtryk, at Kendskaben til at tømre og Færdigheden i at bruge Øksen den Gang maa have været stor her i Landet.

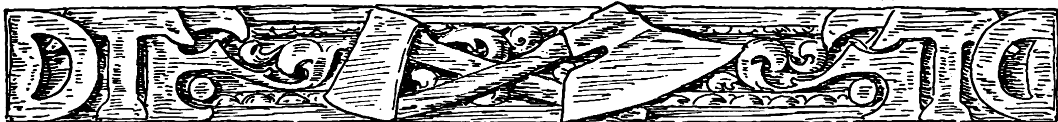
Naar det ovenfor nævntes, at den københavnske Tømmerskraa i 1575 fastsatte Antallet af Byens Tømmermænd til 100, er det forøvrigt et Spørgsmaal, om denne Bestemmelse ikke snarere maa betragtes som et Ønske om, at Tallet maatte stige hertil, end Indsnevring til Fordel for Lavets Mestre; og uden Betydning er det muligvis ikke herved at erindre, at Bestemmelsen findes i Kongens Stadfæstelse, thi Kongerne vidste, at det kunde skorte paa Tømrere i København. Da Kristian III i 1553 vilde have Københavns Slot ombygget, skriver han til Slotsbefalingsmanden for at erfare, hvor mange Tømmermænd, Snedkere og Murmestre, han behøvede; naar han havde erfaret det, siger han, »ville vi strax lade dem forskrive og dem til dig forskikke«. I alle andre Skraaer, som indeholder en Bestemmelse om Mestrenes Antal, er det ogsaa et meget mindre Tal, vi træffer paa, og oplysende er det endelig, at Opførelsen af en af Professor-Residenserne i København helt maatte standse fra den 31. December 1567 til 9. Marts 1568, fordi, som det hedder, Tømmermændene »bleve tagne til kongl. Maj.'s Arbejde paa Frederiksborg«. Større var Forholdene ikke.

Vi er herved kommen til at se, hvori det ovenfor omtalte »Kongens Arbejde«, hvortil Københavns Tømrere kunde tilsiges, bestod, og til yderligere Oplysning herom skal vi oplyse, at Frederik II i 1582 skriver til en Række Lensmænd om at fremsende gode Tømmermænd til København for at »tilhjælpe de andre Hjulmænd, dér ere, at gøre Hjul til kgl. Majestæts Behov«, ligesom at han i 1584 og 1585 tilskriver Købstæderne over hele Landet, fra Skaane til Jylland, at de skal fremsende henholdsvis 101 og 135 Tømmermænd. De skulde arbejde ved Skibene paa Holmen, og København maatte ogsaa stille sit Kontingent i denne Anledning, begge Gange 12 Tømmermænd. De skulde faa deres Dagløn, hedder det, »hver eftersom Mesteren kender dem gode for«.

Som det heraf fremgaar, var Datidens Tømrere ikke udelukkende Hustømrere. De beskæftigede sig ogsaa med Hjulmageri ligesom med Skibsbyggeri, samt, som vi nedenfor skal se, med Møllebyggeri, og der skal derfor her gives nogle faa Oplysninger om de to sidste Virksomheder.

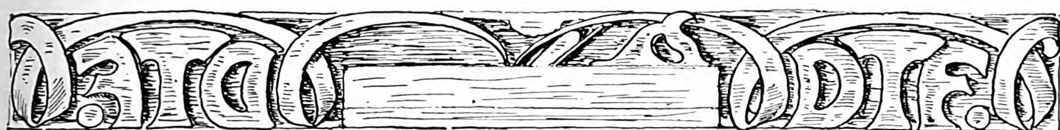
Allerede i Oldtiden byggedes her Skibe, Vikingetogene forudsætter det, og Mosefundene har haandgribeligt vist det. Oplysende er det ogsaa at høre, at Landet fra gammel Tid har været delt i Distrikter (skipæn), der hvert skulde levere et udrustet og bemandet Skib til Kongens Tjeneste. Det var Datidens Værnepligt. Helt ned i det 16de Aarhundrede paalagdes det ikke alene Landets Søstæder, men ogsaa Byerne inde i Landet at udrede Krigsskibe. Der er herefter ingen Tvivl om, at der stadig tømredes Skibe her i Landet, og naar vi høre, at seks sjællandske Købstæder 1557 bestilte det Skib, de skulde udrede, i Danzig, afkræftes Reglen ikke herved. 1549 forbydes det af Hensyn til Skovene, at der i Blekingen maa bygges Skibe til Udførsel; 1551 lader Kristian III Skibe bygge i Nyborg og Aarhus, og 1553 arbejder ikke faa Tømmermænd under endog tre Ledere, *Mester Anders, Koltermand* og *Theus Prytz,* paa Kongens Skibe i København; 1573 lover *Hugo Beda* med sin Mestersvend *Hans Madsen* at tjene Frederik II som Skibsbyggere, og 1574 faar *Hans Katlin* Bestalling som Skibsbygger paa Bremerholm. Endnu paa denne Tid er det sikkert for største Delen almindelige Tømmermænd, der ogsaa er Skibstømrere — Lederne maaske undtagne —, men en Forandring heri indtræder, om ikke før, saa vistnok, da Kristian IV træder i Forbindelse med en Række engelske Skibsbyggere, som kommer hertil allerede fra 1597, *David Balfour, Daniel Sinklair, Jacob* og *James Rubbins* o. s. v. Nu bliver Skibstømrerne som Regel vistnok en fra Hustømrerne forskellig Art Haandværkere, der endog sættes over dem. Medens nemlig den af Københavns Magistrat vedtagne Takst sætter en Mester-Tømmermands Løn til 10 eller 6 Sk. om Dagen, eftersom han er paa egen Kost eller ej, tillægger den en Skibsbygger-Mestermand henholdsvis 12 eller 8 Sk. At her dog ogsaa tidligere har været i alt Fald nogle særlige Skibsbyggere, er udenfor al Tvivl.

1528 forekommer en *Lasse Skibbygger*, og 1572 opfordrer Frederik II en Borger i Amsterdam til at skaffe ham »20 gode *Skibbyggere*, som vi behøve at bruge til nogle at vore Orlogsskibe«.

Vender vi os nu til Møllebyggeriet, da er det afgjort, at Vandkraften i vore Aaer tidligt er bleven benyttet til at drive Møller, væsentlig Kornmøller. Allerede paa Absalons Tid nævnes dog andre Møller. 1247 findes der ved Sorøkloster en Vandmølle med fire Hjul samt en Hestemølle, og Valdemar Atterdag synes i særlig Grad at interessere sig for Møllebygning. I det 14de Aarhundrede træffer vi endelig Vindmøller, men hvilken Drivkraft, der end brugtes, og hvortil Møllen end var bestemt, var det, som vi nu skal se, Tømrere, der byggede dem. 1556 skriver Dronning Dorotea, at skønt det gudskelov har god Fremgang med Dronningborgmøllen ved Randers, »so ist doch noch mangel ann denn Schleuszen, darzu wir eynes gutten zimmermanns bedörffen«, og da Frederik II 1576 vil have en Papirmølle bygget, skriver han til Kristoffer Valkendorf, at han skal forskrive det nødvendige Antal Tømmermænd fra Køge og Roskilde. I 1583 bliver denne Papirmølle forandret til en Kornmølle, og nu hedder det, »at vor Tømmermand *Paaske*, som véd vel at bygge Møller, skal begive sig did samme Mølle at tilhugge og tilfly«, men han er saa optagen af Arbejde paa Kronborg, at det bestemmes, at Lensmanden maa lade Møllen færdiggøre, som han bedst kan, »efter den Maner, som de andre Møller der udi Lenet ere«. Paaske Tømmermand, der alt var i Kongens Tjeneste 1583, fik i Januar 1586 Bestalling som Tømmermand paa Kronborg Slot, og i November s. A. beskikkedes han til »igen« at tilse alle Kronens Møller i Kronborg og Frederiksborg Len.

I 1593 er Paaske Tømmermand beskæftiget med at omlægge Tagene paa Kronborg. Han skal bl. a. »med Tømmermænd, Murmestre, Kobbertækkere og Pligtskarle færdiggøre de øverste Loft og Spær over den lange Sal, Loftet at lægge, Bjælkerne at færdiggøre, hvor Behov gøres, og Spæret opskrue og Kobber at lade tække igen, hvor det optoges«. Samme Aar nævnes en *Paaske Bockhgeel*, Tømbermand, i Regnskaberne, og for saa vidt dette er den ovennævnte Paaske Tømmermand, har han næppe været dansk, men paa den Tid, da Renæssancens Gennembrud her i Landet bl. a. gav sig Luft i en Række store Byggeforetagender, kom der ikke faa fremmede Arbejdere her til Landet, vor egen Arbejdsstyrke var, som vi ovenfor har set, utilstrækkelig. For Skibsbyggeriets Vedkommende var det, som ovenfor antydet, Hollændere og Englændere, der kom hertil, paa Møllebyggeriets Omraade kan der godtgøres en hollandsk Indflydelse — allerede omtrent 1525 nævnes i København »den Hollænder, som gjorde den Hestemølle paa Raadhusgaarden« — og for Hustømrernes Vedkommende kan der paapeges en tysk Invasion. 1576 arbejdede brunsvigske Tømmermænd paa Spærene og Bjælkerne til Kirken paa Kron-

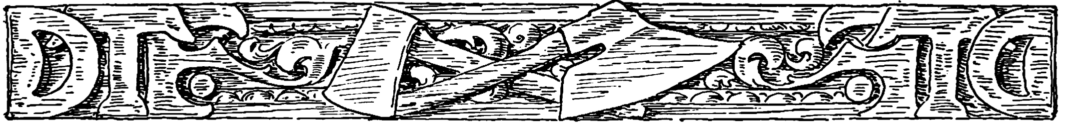

borg under deres Mester *Hans Brandes*, og vi kender Navnene paa flere formentlig tyske og nederlandske Tømmermænd. 1525 og 1529 støder vi paa *Claus von Ytrecht;* 1561 og følgende Aar arbejder *Hans Lückow* paa Frederiksborg (1580 benævnes han »Tømmermand paa Frederiksborg«), og 1604 paatager *Hans von Anten* sig for 4,500 Dl. at ophugge og fuldfærdige Sparreværket, Spirene, Skillerummene, Bjælkerne, Lofterne m. m. ved de tre Hovedfløje paa Frederiksborg Slot.

De her Nævnte kaldes alle Tømmermænd; vilde vi tage de saakaldte Bygmestre med, kunde Rækken anselig forøges, og det er derfor naturligt, at de indenlandske Haandværkere, hvor lidet deres Tal end slog til, ikke var glade ved Konkurrencen. De københavnske Tømrere andrager i 1575 om at faa deres Skraa for at hindre »unyttige Folk«, som tager Arbejdet fra dem, og paa lignende Maade klager de københavnske Remsnidere, Rebslagere og Snedkere over, »hvorledes dem baade af Indvaanere og *Udlændiske* sker stor Skade paa deres Embede«. Men det maa ikke glemmes, at Datidens Bygningshaandværkere synes at have været meget bevægelige Folk, og i saa Henseende stod Danmark muligvis ikke tilbage. Det skal ikke regnes, at Kristian III i 1552 sender en Tømmermand, som har hugget en Bro ved Randers, til Nyborg, da der ikke er mere at hugge ved Randers. Her drejer det sig nemlig kun om en enkelt Mand, men 1518 træffer vi paa Bergenhus en dansk Tømrer-Høvedsmand med 4 Tømmermænd og 1 Lærekarl*), d. v. s. han arbejder selv sjette, som det paabydes i Skraaen fra 1575. De var kommen dertil paa et Skib sammen med et *Selskab* Murere, der ogsaa var fra Danmark, formentlig for at udføre et bestemt Bygningsarbejde, og naar Udtrykket »Selskab« ikke bruges ogsaa om Tømrerne, er dette formentlig en ren Tilfældighed, thi vi træffer det senere anvendt paa dette Haandværks Udøvere. 1553 skriver Befalingsmanden paa Københavns Slot, Peter Godske, at han har delt Skibstømrene i to Partier under *Mester Anders* og *Koltermand*, der hver »med sit Selskab« skulde bygge paa Kongens Skibe, og han fortsætter derpaa, at han har haft *Klaus Tømmermand* selv ottende, altsaa formentlig et tredje (udvidet) Selskab, i Arbejde ved Ombygningen af Københavns Slot. Endelig tales der ogsaa blandt Stenhuggerne om Selskaber. 1582—1584 arbejder *Rubbert* (Robert Jakobsen) *Stenhugger* med sit »Selskab« paa Kronborg.

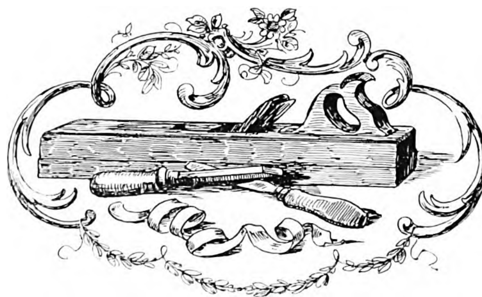
Saadanne »Selskaber« har naturligvis været tilrede, naar nogen ønskede deres Hjælp, vi har truffet tyske Selskaber i Danmark ligesom danske i Norge, og disse Smaasamfund, hvert med en Høvedsmand i Spidsen, har ganske sikkert haft deres bestemte Skikke og Vedtægter. Der klinger os ligesom noget saadant i Møde i de Ord, hvormed Peder Godske 1553 med-

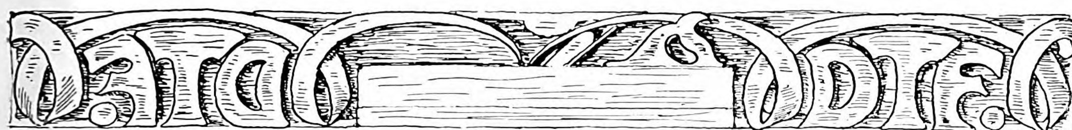
*) Høvedsmanden Henning, der fik 4 Sk. om Dagen, Mestersvendene Jens Jyde og Bo Hansen, der fik 10 Hvide om Dagen, Villatis og Jep Adsersen, der fik 3 Sk. om Dagen, og endelig Læredrengen Niels Jyde, der fik 6 Hvide.

deler, at *Klavs Tømmermand* selv ottende arbejdede paa Ombygningen af Københavns Slot. Det hedder: »Dog har jeg forstaaet, at de ikke nu vil hugge længer end til St. Mortensdag«. Men noget nærmere herom vides ikke, og her skal, til yderligere Forstaaelse af deres Maade at arbejde paa, kun endnu oplyses, at naar Tilhugningen var færdig, og Tømmerværket skulde rejses, slog »Selskabets« egne Kræfter ikke til. Der toges da Haandlangere til Hjælp, og det er karakteristisk for Tiden, at saadan Haandlangergerning ikke sjældent øvedes af Latinskolers Elever.

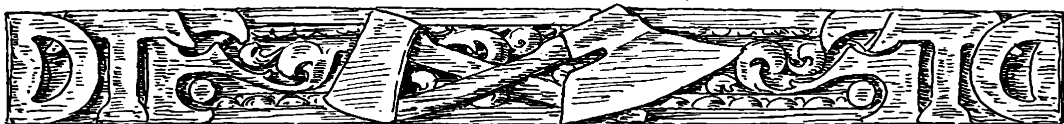
Endnu skal her siges nogle Ord om det Tømmer, som brugtes i Datidens Bygninger. Som vi ovenfor har hørt, slog Danmarks Skove ikke til overfor det store Forbrug; der maatte udenlandsk Forsyning til. Allerede i Kristoffer af Bayrens Stadsret for København (1443) tales der om Tømmer, som kommer til Skibs til Byen, og i det 16de Aarhundrede gives der Regler for Udlosningen af Tømmer i Ribe og Aalborg, ligesom vi hører, at de københavnske Handlende sælger Tømmer, Vognskud og Klapholt. Karakteristisk er det ogsaa, at Frederik II i 1578, da han skal bruge »en hel Hob Tømmer, Deller og Lægter« til Kronborg, lægger et Skib i Sundet, som skal »arrestere alt hvis Tømmer, som føres der igennem tilkøbs«. Der benyttedes da ogsaa baade preussisk og norsk Tømmer til Kronborg, ligesom der til Professorresidenserne i København brugtes Tømmer fra baade Preussen, Norge og Sverige. Da Kristian III i 1552 skulde have Tømmer til Københavns Slots Ombygning, sender han en Tømmermand til Norge, og det gælder om at skaffe baade Egetømmer og Fyrretømmer. De største Fyrrebjælker skulde være 17 Alen lange og 1 Alen »paa Kanten«, men de største Egebjælker 18 Alen lange og 2½ Kvarter paa Kanten. Men af særlig Interesse er det at høre, at først omtrent 1595 synes Fyrretømmer at være kommen i almindeligere Brug i Ribe. Før den Tid har Egetræ sikkert spillet den væsentligste Rolle, og fra Ribe tør man muligvis slutte til i alt Fald en stor Del af det øvrige Land.

Efter det ovenfor Meddelte synes Lavs-Udviklingen mellem Tømrerne at være gaaet roligt og stille for sig, tilsyneladende uberørt af de Bevægelser, der fra Statsmagtens Side brød ind over flere andre Lav. Fordi vi Intet kender til nogen Uoverensstemmelse mellem Tømmerlavet og Statsavtoriteterne, er det derfor dog derfor ikke givet, at en saadan ikke til enkelte Tider har været til Stede, og i ethvert Tilfælde er Tømmerlavet dog selvfølgeligt blevet berørt af hine Bevægelser, for saa vidt de formede sig som Modstand ikke blot mod det enkelte Lav, der gav Anledningen, men mod samtlige Lav, eller med andre Ord mod Lavsvæsenet som Institution. Vi skal derfor fremdrage nogle Hovedpunkter, saaledes at den Afskaffelse af alle Lav, som fandt Sted i 1613, og som ogsaa ramte Tømmerlavet, kan staa efter Omstændighederne forstaaet.

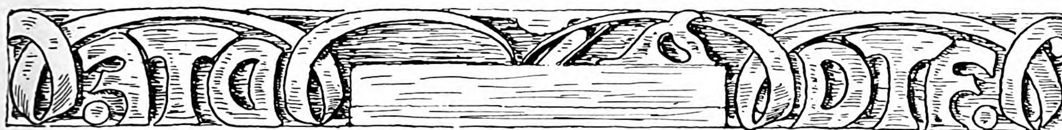
Efter at Haandværksvirksomheden, der oprindelig maa tænkes som fuldstændig fri, væsentlig var bleven knyttet til Købstæderne, saaledes som vi ovenfor har set det, blev det efterhaanden atter og atter indskærpet, at den enkelte Haandværker udelukkende skulde holde sig til sit Haandværk, men til Gengæld tillagdes der saa ogsaa Udøverne af de enkelte Haandværk Eneret til at udøve deres Haandværk. 1349 udtalte saaledes Ribes Borgemestre og Raadmænd overfor Byens Skrædere og Overskærere, »at ingen, af hvilken som helst Stand han er, uden vor og de nævnte Oldermænds Samtykke og Tilladelse for Fremtiden paa nogen Maade maa overskære Klæde eller tilskære eller sy nye Klæder her i Byen«. Øvrigheden ligesom overdrager herved noget af sin fra gammel Tid nedarvede Myndighed til Lavene, og at disse vidste at benytte sig heraf, er næsten selvfølgeligt. Det Offentliges allerede tidligere gjorte Forsøg — vi kender saadanne fra det 13de Aarhundrede — paa ved Takster at holde visse Haandværksfrembringelser i rimelige Priser, bliver endnu nødvendigere end tidligere, og det er saare oplysende, at da Kong Hans 1507 hæver alle Skomagerlav over hele Riget, er det, fordi de ikke har villet tage Hensyn til hans tidligere Opfordringer om at komme Menigmand i Møde, der tidt og ofte klagede over deres

»uredelige Køb paa Sko«. Og da Frederik I 1526 hævede alle Lav, sker det under Henvisning til, at Haandværkerne paa deres Lavshuse blev enige om at tage ublu Priser for deres Arbejder.

Det var imidlertid ikke alene til at skrue Priserne op, at Lavene benyttede deres Eneret; de vanskeliggjorde ogsaa Adgangen til at blive Medlem af dem. Eneretten maatte ikke blive fordelt paa for mange Hænder, og her var strenge Fordringer til Mesterstykket og Paalæg af store Udgifter ved Indgangen i Lavet det med Virkning benyttede Middel. Derfor bestemmer Frederik I ogsaa i 1526, at den Haandværker, der vil nedsætte sig i en By, kun skal give en Gylden til Byen, og at han ikke maa besværes med at skulle gøre nogen »Kost« (d. e. Gilde). Men med Hensyn til Mesterstykket lades der en Dør aaben, idet det hedder, at Haandværkerne i Byen »skulle forfare, om han er god for sit Embede« (ↄ: Haandværk), og det er først i den Kolding'ske Reces af 1558, at det helt forbydes. Der føres ofte Klage, hedder det her, over, at naar en ung Haandværker vil nedsætte sig, »da bliver ham af de Gamle vægret at komme i Lavet«, naar han ikke først gør sit Mesterstykke og gør Gæstebud m. m.; derfor forbydes Mesterstykket, og det befales, at den paagældende ikke maa give mere end 1 Gylden i Lavet. Lavene blev ikke for Alvor slaaede ihjel i 1526.

Bestemmelsen i Recessen af 1558 blev imidlertid heller ikke for Alvor gennemført, og i saa Henseende er de københavnske Tømreres ovenfor nævnte Skraa af 1575 et Eksempel. Som vi har set, paalagde den nemlig den, der vilde være Medlem af Lavet, at give bl. a. en Tønde Rostokerøl, og som Mesterstykke fordrede den, at han skulde hugge et godt Toloftshus. Tømmerlavet berøres derfor af Frederik II's Befaling i 1578 om, at Københavns Magistrat skal paase, at Recessens Bestemmelser overholdes, en Befaling, der i 1581 vokser til, at alle Københavns Lav skal indsende deres Skraaer til Magistraten til Eftersyn og Forandring. Vi ved imidlertid intet om, at denne Bestemmelse er bleven gennemført. Lavene har ganske sikkert ikke af sig selv efterkommet den, og hvorvidt Magistraten har været en ivrig Paaminder, turde være noget tvivlsomt. Da Københavns Borgere 1580 i mange Punkter besværer sig over Magistratens Styrelse, ønsker de bl. a. at vide Besked med de Penge, som Magistraten oppebar af Haandværkere, som optoges i Lavene, og Svaret gaar ud paa, at der »nu annammes ingen slig Penge, siden kgl. Maj.'s Brev er kommen«. Der tilføjes rigtignok: »hvilke Penge er en ringe Ting at røre om«, men det synes dog afgjort, at Magistraten ved Regeringens Optræden er gaaet glip af en Indtægt. Et afgørende Bevis for, at der i alt Fald ikke udrettedes noget væsentlig ved de udstedte Forbud, er endelig Kristian IV's Befaling i Aaret 1600 til Borgemester og Raad i København om den vedvarende »Uskikkelighed«, der gaar i Svang i de københavnske Lav, derved, at der i dem betales til Indgang »langt mere, end en Part af dem vel formaa«. Det paalægges

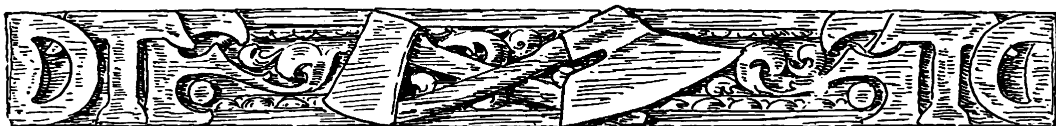

paany Magistraten at faa alle Skraaerne op paa Raadhuset, gennemse dem og forandre dem.

Ogsaa denne Befaling er muligvis gaaet resultatløs hen, men nu indtræder der en Forandring, thi Kristian IV's Regering traadte efterhaanden op med voksende Styrke. 1592 havde den stadfæstet en ny Skraa for Københavns Vandtsnidere og i den tillagt dem Eneret til at sælge Klæde, men allerede to Aar efter tog den denne Eneret tilbage, da Vandtsniderne solgte deres Klæde »paa det dyreste og langt højere, end det nogen Tid tilforn haver været brugeligt«, og 1609 stillede den sig paa lignende Maade overfor Skomagerne i Odense og Aarhus, der solgte deres Arbejde for en ulidelig og ubillig Pris. Vi fornemmer her ligesom Begyndelsen til den endelige Aktion, der skulde udføres faa Aar efter. 1613 forbyder og afskaffer Kristian IV paa det alvorligste og strengeste »alle Skraaer og al Lavsret over alt vort Rige Danmark«, da Lavene, som han siger, »paa det Højeste besværer vore Undersaatter med hvis de hos dem skulle lade gjøre og forarbejde«, de kan ikke »for en billig Værd bekomme det, de skulle købe«. Enhver skulde fremtidig kunne ernære sig som Haandværker i en Købstad, blot han svor sin Borgered og betalte Skat og Afgift lige med Byens andre Indvaanere. Alle hidtil gængse Formaliteter med Ægtebrev og Lærebrev, Mesterstykke, Gæstebud og Drikkelag, der standsede Tilgangen og tog paa Kræfterne, var med ét Slags satte til Dørs.

Der er ingen Tvivl om, at Katastrofen væsentlig er hidført ved Lavenes Misbrug af den dem tillagte Eneret. Efterhaanden som vi kommer ned i det 16de Aarhundrede, træffer vi flere og flere af Øvrigheden givne Takster, der forsøger at holde Priserne nogenlunde nede paa en voksende Række Genstande, og det lyder formanende i de københavnske Skræderes nye Skraa af 1600: »Og efterdi denne Skraa er Skræderne bevilget dem til Gavn og Fordel, saa skulle de og tiltænke, at de ikke besvære eller overstige den menige Mand med deres Arbejde over den Del, som billigt er; thi det er ubilligt, at den ganske Menighed her udi Byen eller den vejfarende Mand skulde over Billighed besværes for Skrædernes Egennyttigheds Skyld«. Men det maa ikke overses, at muligvis ogsaa andre Faktorer har gjort sig gældende.

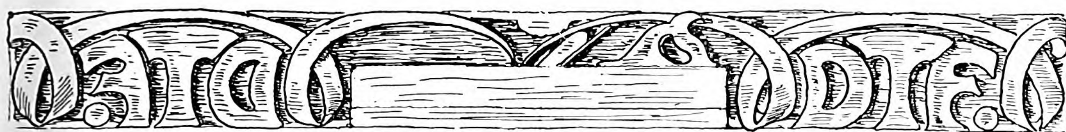
Det lyder som et Suk i den københavnske Reces af 1537, hvad der er klart udtalt i den koldingske Reces (1558), at der her udi Riget kun findes »faa Haandværksfolk, som noget kunde«, og i 1578 vokser Udtalelsen i Frederik II's Mund til, at der »her udi Riget befinder sig *stor* Brøst for godt Haandværksfolk«. Det er Renæssancen, der trænger paa, Livet bliver mangfoldigere og rigere, og derfor gaar Klagen, der i 1594 forvolder, at Eneretten til at sælge Klæde tages fra de københavnske Vandtsnidere, ikke blot ud paa deres høje Priser, men ogsaa paa, at de »ikke føre eller holde fal saa meget Klæde, som vore Undersaatter til adskillig deres Lejlighed og Nødtørft kunne behøve«. Det strømmer herind med nye

Moder og nye Fornødenheder, og fremmede Haandværkere følger det traadte Spor. Lavenes Medlemmer faar Konkurrenter, men disse, der som Regel kommer fra Tyskland, medfører den i deres Fødeland videre udviklede zünftige Lavsordning, som de søger at paatrykke de herværende Lav. En Række tyske Sadelmagere og Remsnidere søger saaledes i 1609 at ordne sig som et efter brunsvigsk Maner zünftig Samfund, der skulde række over København, Sjælland og Skaane. For første Gang opstilles *Handwerksgewohnheit* som bindende Norm; der kræves Respekt for Lavsforsamlinger *vor offener Lade*, og Svendene maa med Haand og Mund love at holde alle Lavets Vedtægter »fest und unverbruchlichen«, ja de maa love »auch auf seine nachkommende meister darüber steif und fest zu halten«. Udsigten til en saadan Udvikling har formentlig gydt Olie i Ilden og har muligvis bidraget sit til, at man greb til Lavenes fuldkomne Afskaffelse. I de københavnske Vognmænds Skraa af 1610 hedder det, at de ikke maa nogen »hemmelig Bebindelse, Vedtægt eller Forpligt under dem selv have eller holde«.

Hvad der vandtes ved Lavenes Ophævelse, synes dog ikke at have svaret til Forventningerne. Resultatet blev omsiggribende Uroligheder og tiltagende Løshed i alle Forhold; de indenlandske Haandværkere saa ikke velvilligt paa de indkommende udenlandske, og der rejste sig desuden en hidtil ukendt Modstand mod Mestrene. Haandværkets forventede Opblomstring indfandt sig ikke, »synderlig af Mangel paa gode Svende«, hedder det, og Kristian IV paabød da i 1621, at Mestrene i ethvert Haandværk skulde have Ret til at forfatte nogle visse Vilkaar med Borgemesteres og Raads Betænkende. Lavsvæsenet tillodes med andre Ord igen, idet dog kraftigt indskærpedes, at der i Lavsforsamlingerne intet maatte besluttes om Varernes Pris, og at den, der vilde optages i Lavet, ikke maatte besværes med noget Drikkelag, Gæstebud eller Mesterstykke. Aaret efter fandtes det endnu fornødent at udtale, at der heller ikke maatte affordres ham noget Ægtebrev eller Lærebrev; den gamle Lavsaand dukkede nemlig straks op, og for at Haandværkerne ikke paany skulde føre »deres indbildede, afskaffede Skraaer« paa Fode, blev Indtrædelsen i Lavene ordnet saaledes, at den paagældende blot behøvede at lade sig indskrive hos Borgemestre og Raad for det Haandværk, han vilde øve, de sendte da hans Navn med Bytjenerne til Oldermanden, og dermed var Sagen afgjort; han havde kun at betale en Gylden »til den Stues Leje«, hvor Lavet holdt sine Forsamlinger.

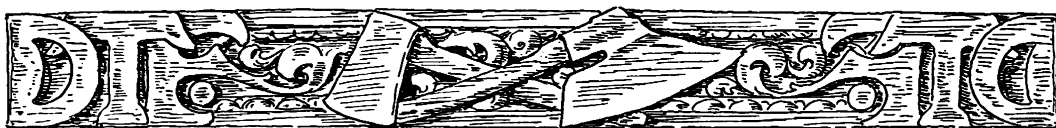
Vender vi os herefter særlig til Tømrerne, da maa det siges, at vi ikke kender noget til deres Skæbne i de Brydningsaar, som her er omtalte. Det giver ikke megen Oplysning, at *Karine Tømmermands*, *Povl Tømmermand* og *Christen Bonde Tømmermand* i 1581 betaler Jordskyld af Boder (Pladser?) udenfor Byen, at det 1606 særlig paalægges Tømmermændene, Vognmændene og Dragerne at skaffe Københavns Stiger og Hager til Stede i Ilde-

brandstilfælde, ligesom at tilføre Vand og redde, eller at Kristian IV i Februar 1618 giver en Tømmermester, der skulde bygge ham en Lade paa 100 Bindinger, 32 Dl. paa Haanden. Vi véd ikke, om Tømrerne har gjort sig skyldige i at skrue Prisen paa deres Arbejde op, om de har været særligt strenge ved Bedømmelsen af Mesterstykket for at hindre Tilgangen af nye Mestre, eller om de i samme Hensigt har efterlignet Bødkerne i Odense, der stillede følgende Fordringer til den, der vilde indtræde i deres Lav: den Dag, han »frembar« sin Mestergerning, skulde han give Brødrene en Tønde Øl, en salt Ret (Skinke), en fersk Ret samt Smør og Ost, og inden seks Uger et stort Gilde, ved hvilket han skulde levere to Tønder Øl, 4 Skinker, 4 ferske Retter, Risengrød, Smør og Ost samt Kage og Steg. Men hvad vi sikkert tør slutte, er, at den indtrængende Renæssance øvede ikke ringe Indflydelse paa dem. Der byggedes meget paa den Tid, og der brugtes ikke faa fremmede Svende. Vi har allerede ovenfor i 1576 truffet paa brunsvigske Tømrere, og 1619 skriver Kristian IV i sin Kalender, at hans bortrejsende Køgemester Bernt Gejst, der ofte sendtes i Ærinder til Tyskland, fik 60 Dl. med, »som han skulde give nogle Tømmermænd paa Haanden, som skulde drage herind«. Medens vi under Kristian III simpelthen træffer en *Jacob Bygmester* og en *Kornelius Bygmester*, træffer vi under Frederik II en voksende Række Bygmestere, hvis Navne for en stor Del peger paa Tyskland eller Nederlandene: *Peter de Dunker, Herkules Oberberg, Filip Brandin, Hans von Diskow, Frederik Klingebeck, Hans von Paasken, Bastian Wolmer, Antonius von Obergen, Hans von Stenwinkel, Johan Floresen* og *Villum von Paasken*.

Denne Række blev fortsat under Kristian IV, og der er formentlig ingen Tvivl om, at disse for den største Del fremmede Bygmestre, der sikkert tør antages at have staaet over de almindelige Tømmermestre, i meget har indvirket paa dem. Uden Betydning i saa Henseende er det næppe at lægge Mærke til, at den Mand, der fra 1602 til 1610 (efter tidligere at have været Arkelimester paa Agerhus) optræder med Bestalling som kongelig Bygmester, *Diderik Fry*, i 1607 kaldes Tømmermand. Kristian IV skriver i sin Kalender for det nævnte Aar, at han »gjorde Fortingning med *Dyrich Frij, Tømmermand*, at han skulde bygge den Mølle ved Østerport, baade med Tømmerværk og Murværk; udi lige Maade skal han færdiggøre den Hvælving, som er under, dér Vejen gaar over til Vesterport, og skal han have for samme Arbejde 1200 Dlr.« Som man ser, kaldes han Tømmermand, men staar dog i Spidsen for et Bygningsværk, der ogsaa omfatter Murarbejde.

Efter hvad der her er udviklet, er der næppe nogen Grund til at antage, at Tømrerne, i Modsætning til Tidens øvrige Haandværkere, skulde have været tilfreds med Lavenes Ophævelse i 1613 eller med den i 1621 indførte, i høj Grad ædruelige og disciplinære Lavsordning. Men selv en

saadan Ordning var dog at foretrække for slet ingen Ordning, selv et under streng Opsigt stillet Lav var dog et Lav, og den 7. Marts 1623 foreligger der en af Københavns Borgemestre og Raad vedtagen Skraa for Byens Tømrere, der skriftlig havde andraget om at maatte faa en saadan. Lavene var straks paa Færde. Vi kender saaledes Ansøgninger af Januar 1622 fra Københavns Væverе og Snedkere om at faa Lavsskraaer, og Skræderne synes ogsaa at have været tidligt i Gang. Naar vi herefter gaar over til nærmere at se paa Tømrernes Skraa, skal vi straks gøre opmærksom paa, at Tømrerne her for første Gang kaldes *Hustømrere*. Det er Københavns »menige Hustømmermænd«, der har andraget om og faaet Skraaen, d. v. s. Hustømrerne i Modsætning til Skibstømrerne.

De københavnske Tømreres Skraa er i fuld Overensstemmelse med de andre Skraaer, som paa den Tid gaves af Københavns Magistrat, og som alle er skaarne over en ensartet Læst. De har først et Hovedstykke om Lavet i Almindelighed, dernæst nogle Bestemmelser om Lavets Svende og tilsidst nogle Paragrafer om Lavets Drenge. Alt gaar ud paa at haandhæve en fast Orden. Øverst troner Magistraten, der giver Vedtægterne og sender en Raadmand til at overvære de fire Sammenkomster, som tilstaas Lavet til »sig om Lavets Nytte og Embedets (Haandværkets) Forbedring med hverandre at raadføre«, den 3. Februar, den 25. Juni, den 8. September og den 30. November, men »alle paa fastende Stævne og foruden al Drik og Gjæstebydelse«; Raadmanden er ogsaa til Stede ved de Maanedsmøder, der subsidiært maa afholdes, et i hvert af Aarets 8 andre Maaneder, »om Fornødenhed det udkræver«. Det er endelig Magistraten, der udnævner Lavets Oldermand. Første Gang skulde Lavet udse to Mestre, og den af dem, som Borgemestre og Raad kendte for god, blev Oldermand for Lavet i et Aar; ved de senere indtræffende aarlige Valg skulde Magistraten vælge den ene af de to *Hossiddere*, der forordnedes Oldermanden til Medhjælp, og som formanedes til deres Bestilling »med Flid foruden Argelist at forrette«. Oldermanden og Hossidderne var afhængige af Magistraten, men det var ogsaa de enkelte Lavsmedlemmer, thi den, der vilde være Tømmermester i København, skulde henvende sig, ikke til Lavet, men til Magistraten. Naar han, efter at have bekommet sit Lærebrev(!), tog sit Borgerskab, skulde han lade sit Navn hos Borgemester og Raad udi Raadstuen antegne og med dem aftale de Terminer, i hvilke han kunde betale, hvad der skulde betales til Lavet. En Optegnelse herom blev saa ved Bytjenerne tilskikket Oldermanden, og dermed var den paagældende berettiget til »uden nogen videre Antegnelse eller Samtykke« at bruge sit Haandværk; »thi naar nogen er tagen til Borger, maa ham Lavet ikke nægtes«. Hvad han skulde betale, var en ungersk Gylden »efter Recessen« til den Stues Leje, »hvor Sagerne af Oldermanden og hans Bisiddere imellem Mestere og Svende forrettes«, og desuden 1 Dl. til

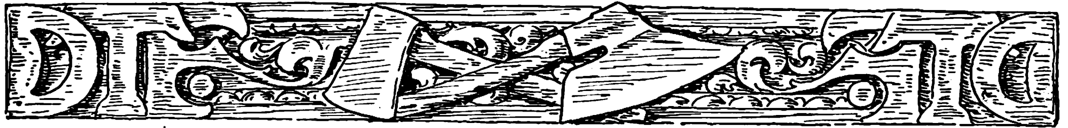

Oldermanden, en halv Dl. til Skriveren, »som sidder og haver Umage for alt Lavet«, og endelig 6 Dl., »efterhaanden som han dem kan fortjene«, hvoraf den ene Halvdel skulde gaa til »Lavets Bygning og Forbedring« og den anden Halvdel til Understøttelse af gamle og forarmede Lavsbrødre og deres Hustruer eller til Begravelseshjælp. Der maatte ingen Bekostning anvendes paa noget Mesterstykke, noget Gilde eller Gæstebud.

Det er i god Overensstemmelse med hele denne Ordning, at det paalægges Oldermanden at lade alle Mestrene optegne i en Bog med deres Navn og Bopæl, paa det »at Oldermanden og Hossidderne des bedre kunne vide Kgl. Majestæts og Byens Ærinde hos dem at forrette«. Det er en ikke tidligere kendt Bestemmelse, og det er muligvis med det for Øje, der ligger i den, at det paabydes, at Lavet skal have en Skriver, »som alle Sager til god Efterretning kan antegne«. Men forøvrigt indtager Oldermanden den samme Stilling som efter Skraaen fra 1575. Han skal fuldt respekteres, naar han ved Lavets yngste Mester tilsiger til »kgl. Majestæts eller Byens Arbejde«, til at bære eller følge Lig eller til en hvilkensomhelst anden Ting. Indadtil hævdes Oldermandens Stilling, men det maa bemærkes, at medens der efter Skraaen fra 1575 kun var Oldermandsskifte hvert tredje Aar, indtræder der nu et Skifte hvert Aar. Det er, som om Oldermanden ikke maa faa Magt udadtil ved at sidde længe i Embedet, og det kan ogsaa bemærkes, at det nu udtrykkelig siges, at hvis en Tømmermand sidder den ham af Oldermanden satte Termin til at betale vitterlig Gæld overhørig, »da stæde Borgemestere og Raad eller Fogeden efter Privilegierne Ret over den Skyldige uden videre Delsmaal«.

Oldermanden og de to Hossiddere skulde hver Mandag Formiddag, »om saa ofte Behov gjøres«, komme sammen — »dog al deres Sammenkomst at ske foruden Drik« — for at afgøre de Tvistigheder, som opstod mellem Mestre, Svende og Drenge, og det kan her erindres, at Skraaen oftere foreskriver bestemte Bøder, f. Eks. i Tilfælde af, at nogen Lavsbroder eller Svend undsiger eller udskælder en anden, ligesom, for at tage et andet Eksempel, hvis en Mester tager en Svend i Arbejde, som ikke paa rette Maade er løst fra sin tidligere Mester. Det kan i det Hele mærkes, at Skraaen stærkt vaager over, at den ene Lavsbroder ikke gaar den anden for nær. Alle Mestre skulde give deres Svende samme Løn, og havde en Mester »med Hinderlistighed« skaffet sig noget Arbejde, som var fortinget en anden, stod det til Oldermand og Hossiddere at idømme ham en hvilken som helst Bøde. Mestrene skulde gennemgaaende alle staa ens, og den kraftigste Bestemmelse i saa Henseende er det, at ingen Mester maatte arbejde »stærkere end selvfjerde«. Der er her en væsentlig Nedgang fra 1575, thi den Gang tillodes det at arbejde »selvsjette«. Medens en Mester altsaa den Gang kunde arbejde med 4 Svende og en Dreng, maa han nu nøjes med som Regel to Svende og en

3

Dreng (»Lærekarl«). Fik han mere Arbejde, end han kunde bestride med disse Hjælpere, skulde han tilsige sine Lavsbrødre, »som mindre Arbejde have, at de kan tilhjælpe«.

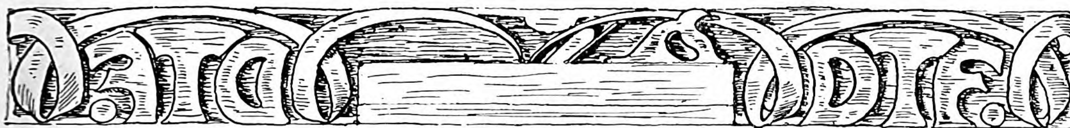
Det er, som om der tilsigtes at skabe en talrig, men ikke fremtrædende Mesterstand, og det er med et Suk, at der udtales, at det ikke er muligt at bestemme, hvad der skal gives »for et Fag Hus, to eller et Loft højt, at hugge, oprejse, lægte (og) skalke*), Loft at lægge og Vindskeer*) at paaslaa«, thi alle Folk byggede ikke deres Huse »lige høje, brede eller vide«. Men det indskærpes, at »ingen Tømmermand noget Ubilligt for saadant eller andet hans Arbejde maa begære eller annamme«, og Paragrafen ender med undtagelsesvis at slaa Prisen fast for nogle enkelte Arbejder. For et »Tavl« Plankeværk, 8 Alen langt, maa der tages 2 Mark, naar det gøres af hele Brædder, og 20 Sk., naar det gøres af halve Brædder, for at høvle og pløje en Tylvt Brædder, 7 a 8 Alen lange, og lægge dem i Loft skulde Betalingen være 3 Mark, blev de ikke høvlede, men kun »thraadhuggede«**), skulde Betalingen ikke være mere end 2 Mark.

Gjaldt det saaledes om at holde Mestrene nede overfor Samfundet, der skulde benytte dem, gik Skraaen paa den anden Side ud paa at give dem Avtoritet overfor Svendene. Det gøres Mestrene til Pligt paa deres Møder at forenes om, hvad der skal gives Svendene for »Stykkeværk« saavel som i Uge- eller Dagløn, og til den saaledes fastsatte Løn er alle bundne. Det forbydes Svenden under en høj Mulkt i Utide at forlade den Mester, i hvis Arbejde han staar, og tager han sig nogen Frimandag eller i det Hele forsømmer sit Arbejde, rammes han af Bøder. Han maa heller ikke klage over sin Husbonds eller Madmoders Øl eller Mad, »som ustraffeligt er«; gør han det, kan han straffes med Hensættelse paa Vand og Brød i to Nætter og Dage, hvis han ikke kan betale den idømte Bøde; det synes altsaa, som om det nu er blevet Regel, at Mesteren giver sine Svende Kost (med Hensyn til deres Bolig kan der næppe sluttes noget herfra). Endelig er det Mestrene, der skal »beskikke« de fremmede Svende, der kommer til København, »et vist Logement«, for at de »kunne des bedre vide at finde dem«. Hvad sluttelig Lavets Drenge angaar, da er Læretiden nu bleven to Aar — i 1575 var den kun ét Aar —, men Drengene maa ikke bruges til andet, end hvad »Haandværket til Drengens Forbedring vedkommer«. Er Drengen modvillig eller genstridig, kan han straffes, men Mesteren maa ikke uden skellig Grund vise ham fra sig, og Forholdet afsluttes ved Udstedelsen af et Lærebrev.

Endnu skal det med Hensyn til Haandværkets almindelige Udøvelse erindres, at Skraaen udtaler, at den Mester, der

*) skalke ɔ: hugge sammen med Spiger. — Vindskeer eller Vindskeder ere de fra en Gavls øverste Punkt i Fortsættelse af Tagskraaningslinierne udgaaende Bræder, der tjene til at bryde Vinden og til Smykke.

**) „traadhugge“ maa være at hugge det med en Snor (Traad) „snorede Stykke Tømmer lige efter en ved Snoren afsat Kridtstreg.

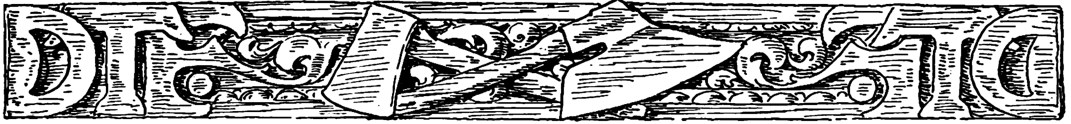
forhugger nogen Mands Tømmer, »skal stande derfor til Rette efter Dannemænds Sigelse«, ligesom at den forbyder Mestrene saavel som Svendene og Drengene at bære »Pulter*), Spaaner eller Ros« fra Arbejdsstedet; alt Affald var Bygherrens, der leverede Tømmeret. Kun i én Retning underordnes Bygherrens Tømmermesteren; det paalægges nemlig denne, naar han »oprejser« et Hus udenfor Byen, da at rejse det i Vejlinien og ikke inde i den Paagældendes Have. Og et saadant Paalæg var af Betydning, thi Lavets Medlemmer havde selvfølgelig Eneret paa Tømrerprofessionen, hvad der bl. a. kan ses deraf, at der tales om »Bønhaser, som ikke Borgere ere, at afskaffe«.

Efter denne omstændelige Redegørelse for den nye Tømmerskraa skal vi gaa over til at se, hvorledes Livet mellem Tømrerne i Virkeligheden formede sig, og her kan vi øse af to Protokoller, som endnu opbevares i Tømmerlavet, og af hvilke den ene gaar fra 1625 til 1631 og den anden fra 1640 til 1671. Det er Lavets ældste Protokoller, og de viser snart, at ikke alt gik efter Skraaens Bestemmelser. Efter dem skulde Artiklerne »én Gang hvert Aar udi det Allerringeste for alle Mestere og Svende læses og forkyndes«; men at dette er sket, oplyses ikke en eneste Gang i Protokollerne, som derimod godtgør, at Lavet har haft og fulgt traditionelle Vedtægter.

Hvem der blev Oldermand straks efter Skraaens Udstedelse, vides ikke, men i Juli 1624 blev efter en Paaskrift paa den ældste Protokols Bind *Claus Bach* Oldermand, og den 24. Juni 1625 »vare disse efterskrevne otte Dannemænd, som vare Mester Abraham, Hans Zeug, Galle Troelsen, Jørgen Verner, Søren Nielsen, Lavrids Jensen, Peter Nielsen og Rasmus Petersen, og udkejste en Oldermand og sagde, at enten Bertel Christensen eller Jens Nielsen skulde, en af dem, være Oldermand«, og den 3. Juli »kom *Bertel Christensen* i Oldermands Sted«. Det vil sige, han blev valgt af Magistraten, og hvis det tør antages, at Bertel Christensen og Jens Nielsen var det løbende Aars Hossiddere, er alt for saa vidt i Overensstemmelse med Skraaens Paabud. Kun de »otte Dannemænd« kender den ikke, og denne Institution spillede en ikke ringe Rolle. Atter og atter vælges der 8 Mænd til at bese Tømmerarbejder, over hvilke der var ført Klage, og en Række personlige Tvistigheder afgjordes paa samme Maade. 1627 blev otte Mænd »udtagne« for at sige og dømme paa *Frederik Curlænder*, som havde udskældt *Hans Piltz*, og de otte Mænd »indkom« og sagde, at Hans Piltz var en ærlig Mand, hvorfor de satte Frederik i Straf for 4 Dl., indtil han kunde bevise, at ingen Svend maatte arbejde hos Hans Piltz. I 1630 er der Tvist mellem *Terkel Andersen* og *Jørgen Hansen*, idet den førstnævnte i Mester Hans Stenvinkels Hus havde sagt, at Jørgen havde solgt noget af Kongens Egetømmer til en Mand

*) Pult betyder lille Træstump, der falder af ved en Tømrers Arbejde.

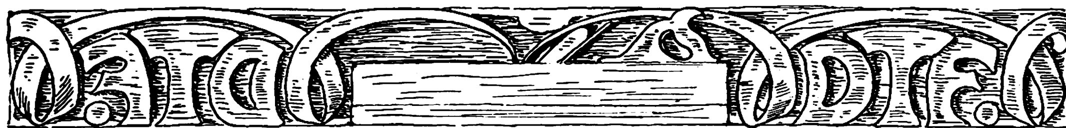
3*

paa Købmagergade. Trætten blev »sat« i otte Mænds Hænder, og de dømte, at Terkel, fordi han uden Undskyldning havde forsømt St. Hansdags Lavsstævne, og fordi han »havde ikke aleneste klikket paa Jørgen Hansen, men ført det ganske Lav i Foragt«, skulde bøde 6 Dl., Halvdelen til Lavet og Halvdelen til de Fattige. Men Jørgen Hansen gik heller ikke fri. Han havde vist Forsømmelse ved ikke at følge med Vognene, der kørte Tømmeret, og blev derfor dømt til en Bøde af 3 Dl., men hans Ære, gode Navn og Rygte skulde ikke lide ved Sa-Sagen. Denne Dom vilde Terkel Andersen imidlertid ikke anerkende; han »gik straks fra sin Ret«, men saa klappede Oldermanden op, og det menige Lav erklærede, at ingen ærlig Mand skulde arbejde hos ham, inden han »førte sig klar« af de otte Mænds »Sigelse«, hvad der havde til Følge, at Terkel faldt til Føje og hentede 3 Kroner i sit Hus, dem han straks betalte »til videre Kvittering«.

Som det heraf ses, var otte Mands Institutionen af Betydning, og selv Oldermanden benyttede sig derfor af den. 1630 paakalder *Hans Zeug,* der den Gang var Oldermand, endog to Gange de otte Mænd. Først havde *Joakim Gans* udskældt ham, fordi han, da »strenge Hr. Statholder« havde fordret to Mestre til noget Arbejde, havde udmeldt ham; han blev dømt til at være den, som havde udskældt Oldermanden for, hvorefter de blev venligt forligte, idet Joakim Gans erlagde en Speciedaler for sin Forseelse. Kort efter var *Bertel Beyer* »modvillig« imod Oldermanden, og han dømtes da af otte Mænd til at bøde 3½ Mark, som »strax kom i Bøssen«.

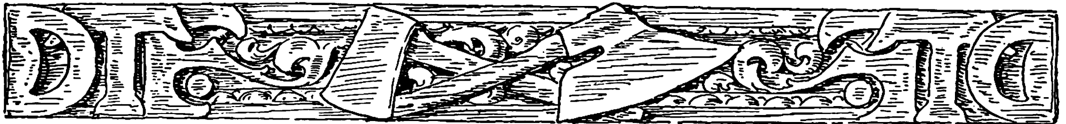
Undersøger vi nærmere nogle af de Udtryk, som bruges ved Omtalen af de otte Mænd, da er det særligt karakteristisk, at det hedder: »De otte Mænd, som skal *gaa ud* at tage Oldermand«, »da *indkom* de otte Mænd og sagde«, og hermed maa det formentlig sammenholdes, at det i 1627 hedder, at *Henrik Sperling* og *Hans Zeug* i en Sag mod *Daniel Baltzersen* skulde *gaa af Døren,* og at de derefter kom »her for Stolen« og sagde, at de ikke vidste andet om Daniel end det, som ærligt og kristeligt var. Der er herefter ingen Tvivl om, at de otte Mænd trak sig ud af Forsamlingen for at drøfte den vedkommende Sag og enes om en Dom. Otte Mands-Institutionen var, just under denne Form, kendt i flere andre Lav. Efter de københavnske Smedesvendes Skraa af 1554 kunde Oldermanden og Skafferne »kejse nogen af Brødrene at gaa udi Gaarden paa nogen Sag«, og fra 1594 til 1663 udnævnes der atter og atter otte Mænd i Smedelavet i Aarhus til at »gaa for Døren og sige i en Sag«, ja 1676 »vare samtlige Lavsbrødre for Døren at kjende og dømme paa de gamle Restancer og Straffe, som Lavsbrødrene ere faldne fore«. — Da 8 Tømmermestre 1631 havde idømt Oldermanden en Bøde, dømte forøvrigt andre otte Mænd de første otte Mænd til selv at betale den Bøde, de havde paalagt Oldermanden, men i den Anledning blev det Aaret efter vedtaget, at naar otte Mænd gaar for Døren,

da skal deres Dom »stande for fuldt«, dog saaledes, at de menige Lavsbrødre kunde benaade.

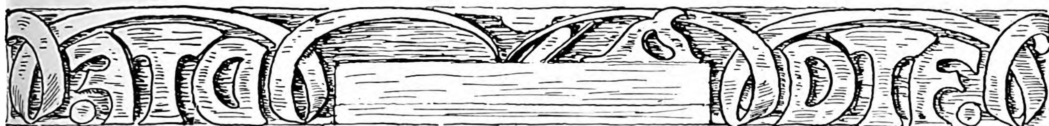
Det var imidlertid ikke nok, at Københavns Tømrere *udenfor* Skraaen gjorde rig Brug af Ottemands-Institutionen, i en anden Retning gik de fuldstændig *imod* Skraaen, nemlig mod dens Paabud om, at al deres Sammenkomst skulde være uden Drik. En af de første Optegnelser i den ældste Protokol lyder saaledes: »Den 27. Martius [1625] bleff thagen af bødtzen thill en tønne øll 4 daller 6 sk.«. Ja, idømte Bøder blev, aldeles imod Skraaens Ord, afbetalte med Øl; den 4. December 1625 betalte saaledes *Rasmus Jørgensen* med en Tønde Øl; han »gjorde det for sin Straf og blev dermed klargjort«. Og Lavet drak ikke Smaating, da Oldermanden den 3. December 1626 klappede til Lyd, om Lavsbrødrene vilde have noget Øl til Jul, »da raabte og svarede de, at de vilde alle have 4 Tdr. til Jul«. Fastelavn 1630 lod Oldermanden paabyde, at den, der gjorde Klammeri paa den Tønde Øl, som da blev oplagt, skulde lægge saa god en Tønde op igen, og »endda videre i Straf«, og det samtykkede det menige Lav i; der blev jo herved Udsigt til en næsten uendelig Række Tønder Øl. Ottemands-Institutionen kom ogsaa til Anvendelse overfor Øldrikningen. Den 29. Juni 1628 blev der udnævnt otte Mænd »at dømme paa det Øl, som blev drukket den 25. Juni i Lavshuset, [og] da blev saa berammet, at det Øl, som stod i Skaalene, det havde de frit, men hvis som var paa Tønden, det skulde blive, til Oldermanden kom igjen af Raadhuset; den, som havde udtappet samme Øl, skulde skaffe en god Tønde Øl paa de andres Haand igjen, som det havde uddrukket«.

Den 24. Juni s. A. havde nemlig otte Mænd æsket og begjæret« *Peter Hansen* til Oldermand, og ham havde de Dagen efter fulgt til Raadhuset, hvad der muligvis tog lidt Tid, thi ved denne Lejlighed var der i Stadskjælderen bleven fortæret for 5½ Mark og 2 Skilling. Mærkeligt er det forøvrigt, at just naar Lavet kommer i Forbindelse med Magistraten, der skulde paase, at intet anvendtes til Gæstebud eller Drik, stiger Traktementet. Den 25. Juni 1626 anvendtes der 2 Mk. 4 Sk. til Vin, »den Tid Bisidderen [d. v. s. den Lavet af Magistraten beskikkede Raadmand] var her«, og dette gentages senere, ja, da Borgemester Jørgen Danielsen i Aarene 1629—1631 selv møder i Lavet, stiger Udgiften først til 3 Mk. 4 Sk. for Vin og dernæst til 1 Dl. 3 Mk. til Vin og tysk Øl, men denne Mand synes ogsaa at have været særlig virksom i Lavets Anliggender. Da *Peter Hansen* i 1630 havde udskældt Oldermanden *Hans Zeug* samt *Peter Nielsen, Daniel Baltzersen* og *Karl Ibsen*, fordi de, da han udeblev fra Kongens Arbejde, havde lagt Beslag paa hans Værktøj, forligede han Parterne saaledes, at Peter Hansen næst at betale ½ Dl. til de fattige gav en Td. Øl, som straks blev »fordrukken«, »og hvilken som samme Trætte repeterer, skal bøde saa god en Tønde Øl igjen«. Særlig karakteristisk er det, at Borgeme-

steren i Marts 1631 dømmer Oldermanden til at betale en god Tønde Øl, fordi han havde taget Nøglen fra Stolsbroderen, saa at Lavet ved Fastelavn maatte drikke deres Øl i urene Skaaler. Men Lavet satte ogsaa Pris paa ham. I Juli 1630 blev det vedtaget, at hver af Lavsbrødrene skulde give noget »til en ringe Foræring til vor Bisidder for hans store Umage, han altid af os umages«, og der indkom fra 38 Mestre ialt 38 Dl., et Beløb, der synes at være blevet forøget til 50 Dl.

Udover Øllet og ved særlige Lejligheder et ringe Kvantum Vin, steg Traktementet imidlertid sjældent. Enkelte Gange forekommer dog Nødder, Kringler og Sild og fra 1646 endnu lidt Brændevin samt Piber og Tobak. Dette er dog undtagelsesvis, men derfor morede man sig dog fortræffeligt, og Mestrene havde ofte Gæster med, og det baade Karlegæster og Kvindegæster, for hvilke der betaltes forholdsvis efter det Antal Tønder Øl, de var Gæster ved; for en »Karl« betaltes der dobbelt saa meget som for en Kvinde. Kvinderne spillede forøvrigt en betydelig Rolle i Lavet, ja saa betydelig, at de havde deres eget Bord og deres egen Oldermand, som skiftede sammen med den almindelige Oldermand. Da saaledes *Hans Zeug* den 2. Juli 1630 blev sat til Oldermandssædet, blev, som det hedder, »*Hans Piltz* antagen for Kvindernes Oldermand at være og skal tjene dem, som ærligt og ret er«. Navnlig synes Kvinderne at have deltaget i det saakaldte Kransøl, der fandt Sted hvert Aar i Slutningen af Juni eller Begyndelsen af Juli, altsaa ved Oldermandsskiftet, og ved hvilket enhver efter alt at dømme maatte møde med en Krans. Den 2. Juli 1627 betalte *Claus Bach* 6 Mark for sin Krans, og *Jens Aars* lovede at ville gøre klart for sin Hustrus Krans med 1/2 Td. Øl o. s. v.; den 24. Juni 1628 betalte *Jørgen Nielsen* 1/2 Dl. for sin Gjæstekrans. Der er her forøvrigt ganske sikkert en Forveksling med (eller Reminiscens fra) den gamle Riden Maj i By paa Valborgsdag (den 1. Maj), ved hvilken Kranse spillede en Rolle. Det hedder saaledes i de københavnske Smedesvendes Skraa fra 1554: »Hvilken Broder, som bliver kejst til Majgreve, og vil ikke eller kaster Kransen, give 1 Td. Øl og 4 Sk. i Bøssen«. Og vi hører da ogsaa, at Tømrerne ved deres Sommerfest udnævnte baade Majgrever og Majgrevinder. Men hvorledes det end forholder sig hermed, synes det afgjort, at en ikke uvæsentlig Del af Fornøjelsen ved Kransøllet bestod i at kaste Kransene paa hinanden. St. Hansdag 1629 kastede *Karl Ibsen* en Krans paa *Rasmus Koldings* Kvinde, og *Søren Jensen* kastede sin paa Rasmus selv, denne kastede den igen paa *Jakobs Brix's Kvinde* og en anden paa *Rasmus Pedersen* o. s. v., men Kransene maatte ikke rives itu. 1626 sønderrev *Jakob Brynnel Rasmus Koldings* Krans, da den blev kastet paa ham, men det kostede ham 3 Dl. til en Tønde Øl. Ved Kransøllet har der sikkert været Spillemænd til Stede, der har spillet op til Dans, men udtrykkelig nævnes saadanne dog først

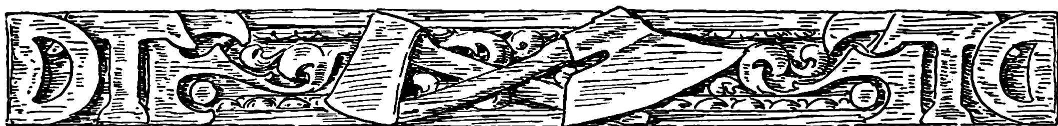
fra 1647 og da ved Fastelavnsgildet. De betaltes undertiden for endog »to Dages Leg«.

Ogsaa paa anden Maade deltog Kvinderne forøvrigt i Lavslivet. I Juni 1626 udtoges 5 Mark af Bøssen til et Par Sko til Oldermandens Kvinde, i Juni 1628 betaltes der 1 Dl. for et Par Sko til den afgaaende Stolsbroder *Jens Aars'* Kvinde, og saaledes bliver det nu ved. Stolsbroderens Kvinde figurerer hvert Aar med et Par Sko. Hun har ganske sikkert hjulpet med ved Opvartningen, muligvis baaret Øllet om, og hvad hun derved har slidt paa sit Skotøj, har man villet gengælde hende. Har hun skullet være til Stede, hver Gang, der blev drukket paa Lavshuset, har hun haft nok at bestille, thi der blev ikke alene drukket ved de store Sammenkomster, men hver Gang den afgaaende Oldermand aflagde sit Regnskab, naar en Dreng blev indskreven eller udskreven, ved Begravelser (det saakaldte Æreøl), kort sagt ved enhver Lejlighed.

Hvad det ovenfor nævnte Udtryk *Stolsbroder* angaar, da staar det i Forbindelse med, at Lavet, naar dets Domsmagt udøvedes, ofte kaldes Stol. Den 3. Juli 1625, hedder det saaledes, var *Hans Piltz* »her for *Stolen* og beklagede sig, at der var nogen af Lavsbrødrene, der vilde gaa i hans Fortingning«, o. s. v. Vi træffer i andre Lav Stolsbrødre som Oldermandens Medhjælpere, ganske som hos Hossidderne (Bisidderne) i Tømmerlavet, men i dette Lav forekommer Stolsbroder kun i Betydning af Skaffer. Det er den hvert Aar valgte Stolsbroder, hvem Lavets Beholdning af Drikkekar overleveres, og saaledes fik *Jørgen Nielsen* i Juli 1630 overleveret 52 Sømmere*) og Smaaskaale samt 8 store Skaale. Medlemmerne supplerede Tid efter anden denne Beholdning. *Jens Nielsen Kjøge* »indgav« i 1630 otte smaa Skaale for sig og Hustru, en anden »indgav« i 1631 tolv smaa Skaale for sig og Hustru samme, og samme Aar »indgav« seks Mestre en Skaal paa ikke mindre end 4 Potter. Lavets Inventarium synes imidlertid navnlig at vokse, efter at det 1647 havde faaet sit eget Lavshus, tidligere havde det lejet sig frem. I 1648 overleveredes der den nyvalgte Stolsbroder 64 Drikkekander, 73 Drikkeskaale, smaa og store, 6 Sømmere, 2 Lysestager, 3 Messinglysekroner (over Mesterens Bord), 2 do. (over Kvindernes Bord) og 2 Jernlysekroner, og i 1651 specificeredes Inventariet saaledes: 3 Velkomster, 3 store Kander, 58 Drikkekander med Giecker (d. v. s. Laag), 53 Drikkeskaale, 3 Stobe, 13 store Skaale, 7 Sømmere, 6 Messingkroner, 2 Messinglysestager, 2 Jernkroner, 1 Tøndestol, 2 Kobberhaner, 1 Rist og 1 Tappeboer. I Februar 1654 købte Lavet to store Lysestager til ikke mindre end 46 Dl., Lysene til dem kostede 9 Dl. 1 Mk.

Det synes imidlertid ikke at have været noget helt ud behageligt Hverv at være Stolsbroder, ikke Faa købte sig fri

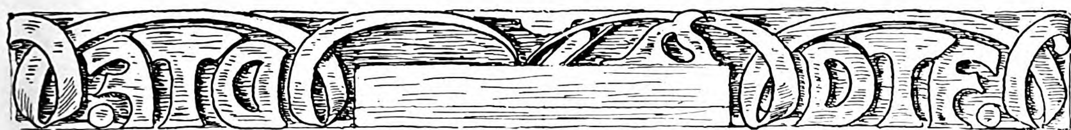
*) d. e. de i større Beholdere svømmende Træskaale, med hvilke der kunde øses op (Sømmere — simmare — Svømmere).

for det, *Mikkel Nielsen* gav saaledes i 1641 3 Dl. for at slippe, og *Niels Rasmussen Aaret* efter endog 4 Dl. Ved Drikkelagene kunde det da ogsaa ofte gaa lidt vildt til. 1627 blev Manden paa den store Velkomst stødt af, og ved Fastelavn 1630 blev en Velkomst slaaet itu. Ved Fastelavnsgildet 1627 var der to Gange »Klammeri«, og det bemærkes om en af Parterne, at han »havde sin Kniv paa sig«; i Juni 1628 havde *Hans Piltz* en Gæst, »og samme Gæst bod *Peter Hansen* for Porten og vilde slaas med ham«; ved Fastelavnssammenkomsten 1630 sloges *Søren Jensen* og *Niels Roskilde*, og af lignende Skærmydsler kunde der nævnes flere, ligesom der findes idømt Bøder for at have spildt Øl og for at have kastet op. Men virkelig store Udskejelser synes Lavet ikke at have gjort sig skyldig i; der berettes i alt Fald intet herom i de bevarede Optegnelser.

Som ovenfor nævnt købte Lavet i 1647 et eget Lavshus. Under 3. Januar 1647 hedder det, at Oldermanden *Helle Hansen* og Hossidderne *Jens Petersen* og *Jens Nielsen Kjøge* med menige Lavsbrødres Vilje og Samtykke købte et Hus i Peter Hvidtfeldtstræde for 550 slette Dalere og 2 Rosenobler, hvoraf de 150 Dl. og de 2 Rosenobler skulde betales straks, medens de resterende 400 Dl. skulde forrentes med 6 pCt. fra Paaske til Paaske. Denne Begivenhed gjorde imidlertid ingen væsentlig Forandring i Lavslivet, men noget andet er, at det imod denne Tid viser sig, at Kristian IV's ovenfor nævnte Forordninger ikke mere overholdes. 1640 blev det tilstedt *Carsten Schonemand* at være Medbroder i Lavet, i hvilken Anledning han anlovede at gøre Lavsrettighed lige med andre og straks betalte 22 Sldl. som Indgangspenge, medens han lcvede at betale Resten (18 Dl.) i to Terminer til Fastelavn og St. Hansdag, og da *Jens Jørgensen* i 1643 blev indtaget i Lavet, betalte han som Indgangspenge 33 Sldl., gav Oldermanden samt hver af Hossidderne 1 Dl., »og lovede Søren Nielsen for ham, at hvis som endnu resterer, vil han være hans Mand for at betale til St. Hans førstk.«

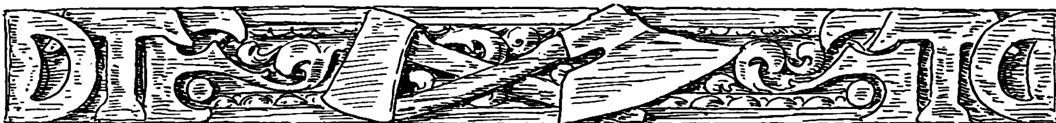
Det ses heraf, at Lavet imod Forordningernes Paabud forhandlede med de nye Lavsbrødre om Erlæggelsen af deres »Indgangspenge«, og det ses tillige, at disse nu var voksede til som oftest at være 40 Dl. samt Udredelsen af 1 Td. Øl »med det allerførste«, imod at de i Skraaen af 1623 var ansat til 1 Gylden og 7½ Dl. Trafiken med Lærebreve og Ægtebreve (Geburtsbreve) er ogsaa begyndt paany. Lærebrev for indfødte Svende nævnes mærkeligt nok i Skraaen af 1623, men nu fordres de ogsaa af udenlandske Svende. *Jakob Brynnel*, der blev »indlyst« i Lavet den 27. Maj 1625 og da »indgav« en ungersk Gylden, lover i December 1626 at »bevise« sit Lærebrev til St. Hansdag 1627. Det gør han imidlertid ikke, og da han derfor holder sig borte fra Lavet, sendes *Hans Zeug* og *Bertel Beyer* til ham i Juni 1628 for at forbyde ham »Arbejde nogetsteds, efterdi han ikke vil sig udi Lavet til Lavsstævner anstille«, og Forbudet effektueres der-

ved, at de tager hans Værktøj fra ham. Dagen efter, den 25. s. M., betalte han da 2 Dl. i Straf, fordi han, som det hedder, endnu ikke havde vist sit Lærebrev, og han fik nu et halvt Aar til at skaffe sit Bevis, for at han havde lært hos en ærlig Mand; tilbødes der ham i denne Mellemtid noget Arbejde, »skulde han tage en Lavsbroder til sig«. Det Hele var, skulde man herefter tro, en for Alvor dreven Sag, men den 20. September 1629 indgav Jakob Brynnel en Tønde Øl, »for at de skulde give ham kvit med sit Lærebrev til Paaske førstkommende«, og det maa Lavet have gjort, thi nu høres der ikke mere om Sagen. En af de Mestre, der i 1628 brugtes imod Brynnel, synes forøvrigt at have været stillet aldeles som han, thi den 14. September 1630 blev det paalagt Bertel Beyer »at skaffe sit Lærebrev til Paaske førstk. eller selv at arbejde for en Svend«.

Det er dog først noget senere, at det bliver almindeligere med Fordringen om Lære- og Geburtsbreve. I Marts 1641 paalægges det *Tobias Hebenstreit* ved hans Optagelse i Lavet at skaffe sit Geburts- og Lærebrev inden et halvt Aar, i Maj s. A. stilles en lignende Fordring overfor *Povl Goltz*, der dog faar 1½ Aars Respit. Af saadanne Eksempler er der flere, og det hjælper ikke, at Bestemmelserne fra Frd. 10. Decbr. 1621 optages i Kristian IV's store Reces af 27. Februar 1643. Men det maa ikke overses, at Fordringen om de her nævnte Breve næppe er bleven gennemført med nogen stor Strenghed; vi saa ovenfor, hvorledes Jakob Brynnel slap derfra med en Tønde Øl, og saaledes er det sikkert gaaet flere. Hele Lavslivet synes præget af stor Godmodighed, der bl. a. faar et Udtryk i de *Skudsmaal*, der oftere krævedes og gaves. Da *Jens Jylland* 1626 blev Oldermand, klappede den fratrædende Oldermand, *Bertel Christensen*, op og tilspurgte, om han havde tjent, som han burde, og da svarede de menige Lavsbrødre, at han havde tjent dem ærligt og vel.

Skudsmaal, der særlig stod i Forbindelse med Øldrikning, gaves, bl. a. naar en Dreng havde udlært. I Marts 1626 fremstillede saaledes *Claus Bach* en udlært, »og saa sagde Mester Claus, at han havde lært hos ham ærlig, kristelig, trolig og vel, som [det] en ærlig Lærekarl vel egner og anstaar, og udgav for hans *Læretønde* 5 Mark«. Forøvrigt maa man ikke antage, at Tømrernes Lærlinge den Gang altid var Drenge; der er Eksempler paa endog gifte Læredrenge, men Drengene den Gang kaldtes jo ogsaa maaske oftest Lære*karle*. De gifte Lærekarle antoges dog ikke udenvidere. *Frants Hoppen*, der i 1641 lod den gifte Læredreng Tonnis Andersen indskrive, maatte for at faa ham indskreven, love at betale 10 Dl. til Lavet, og paa samme Maade gik det i lignende Tilfælde i 1645. Det var formentlig en Bøde, der krævedes for det ulavsmæssige i, at en Lærling havde andre Baand paa sig end de zünftige Lavsbaand. Læretiden var forøvrigt 2 Aar, kun sjældnere 3 Aar, og ved Drengenes Indskrivning i Lavet forpligtede Meste-

ren sig som Regel til at give dem en Betaling, der kunde variere ikke saa lidt. Den 24. Juni 1627 blev der saaledes indskrevet to Drenge, af hvilke den ene skulde have 12 Sk. daglig i det første Aar, men 24 Sk. i det andet, og den anden »i begge Aar hver Dag 14 Sk.« Undtagelsesvis omfattede Vederlaget ogsaa »fri Kost«, og det er endelig helt enestaaende, naar det i 1630 hedder, at *Mester Fit* skal give en Dreng, hvis Læretid ansættes til 3 Aar, fri Kost og Klæderne, og, naar hans Læretid er udløben, forskelligt Værktøj, af hvilket nævnes »en Bile, et Dørslag og en Vinkel-Stiløxe«. Hvorvidt Drengene boede hos deres Mestre, findes ikke bestemt angivet, men at der var Drenge, der boede i deres Mesters Hus, ses deraf, at da *Jørgen Hansen* i 1640 førte Klage over en genstridig Dreng, lovede denne »for menigt Lav«, at han vilde rette og bedre sig og søge Mesterens Hus i Tide, blev han ude uden Mesterens Forlov, skulde han bøde 1 Dl. til de fattige. I 1650 lover en »Lærekarl«, at han mod Mester og *Mesterinde* vil anstille sig med al Redelighed.

Spørger vi herefter, hvorledes Forholdet var til Svendene, da kan vi kun oplyse meget lidt. 1625 træffer vi en uklar Meddelelse om, at *Niels Brixen,* der muligvis samtidig blev Mester, »paa Svendenes Vegne« lovede at ville udgive 2 Sk. om Ugen til Lavet, hvorimod Oldermanden paa det menige Lavs Vegne lovede at udgive 1 Td. Øl og at skaffe fri Spillemand. Det drejer sig sikkert om Afholdelsen af en St. Hansfest. Men herefter forekommer kun saadanne spredte Bemærkninger, som at der i Januar 1630 rekvireredes en Tønde Øl, »dér de tyske Svende blev udtaget med Bertel Beyer«, og at der i Marts og April 1648 medgik til Øl 2 Dl. 1½ Mark og derpaa 3 Dl., »dér Svendene vare forsamlede om deres Skraa og Artikler«. Hvad disse »Skraaer og Artikler« angaar, da gav Magistraten de københavnske Tømmersvende i Marts 1648 nogle Bestemmelser, der indførte en vis Organisation imellem dem. De skulde have to Formænd, den ene en Mester, den anden en Svend, der en Gang hver Maaned maatte samles med dem, dog »uden nogen Drik«, for at afgøre de Sager, der kunde foreligge, og særlig for at modtage Svendenes Tidepenge, 4 Sk. om Maaneden, men deres væsentligste Hverv synes næsten at have været at føre en Liste over samtlige Svende, for at det skulde paases, om de ved Ildebrandstilfælde indfandt sig for »Ilden at dæmpe og redde«.

Af Betydning er det dog, at Artiklerne giver Regler for Anvendelsen af de Penge (Tidepenge, Bøder og andet), der kom i deres Bøsse. De skulde anvendes til at understøtte fattige og trængende Svende, »som enten af Hug, Fald eller anden Hændelse er i Ulykke geraaden«, eller til Begravelseshjælp, men den førstnævnte Hjælp gaves kun som et Laan. Kom den paagældende Svend sig, skulde han betale tilbage, hvad han havde modtaget. Der skulde være to Nøgler til Bøssen, hver af Formændene skulde have én, og tog de noget af den, skulde yder-

ligere Mesterens Lavsskriver være til Stede, »som skal anskrive, hvor meget der er [i den] og hvortil det udtages og udgives og et Register derpaa udi Bøssen igjen nedlægge, al Mistanke dermed at forekomme«. Endelig ordnede Artiklerne ogsaa Ligbæringen i Tilfælde af Dødsfald, fastsatte Bøder for at true eller undsige nogen, for at bande eller sværge i Forsamlinger o. s. v., ligesom den ogsaa indskærper, at en Svend ikke maa arbejde selvstændigt, ikke maa tage sig Fridage og ikke »uden billig Aarsag« maa forlade sin Mester, »saa længe han har Arbejde og vil give ham den Dagløn, som han hos en Anden bekomme kan, med mindre han vil forsøge sig paa fremmede Steder«. Udtalelsen om Lønnen synes at tyde paa, at der ikke længer som i Skraaen af 1623 paabudt, betaltes ens Løn af samtlige Mestre.

Naar den her nævnte Skraa for Svendene fastsætter Bøder, skal de ikke altid fuldt ud tilfalde Svendelavets Bøsse. Den, der bliver borte, naar han er tilsagt til at bære Lig, skal bøde 2 Mark, men heraf gaar kun de 24 Sk. i Svendenes Bøsse, de resterende 8 Sk. skal afgives til Mestrenes Fattigbøsse; og paa lignende Maade gaar det, naar en fremmed Svend faar Arbejde her, han skal betale 8 Sk. til Svendenes Bøsse, men 1 Mark til Mestrenes Fattigbøsse. Dette staar sikkert i Forbindelse med, at der af Mestrenes Bøsse tidligere var og vedvarende blev givet Understøttelse ogsaa til Svende. Mærkes kan det saaledes, at der 1627 af Lavets Bøsse blev givet 11½ Dl. til »Svende, som kom af Krigen«; 1650 fik en Tømmersvend, som var syg og skrøbelig, 3 Mark, og 1666 blev der taget 6 Daler af Bøssen til en Læredreng, som laa »under Badskærs Haand«. Det synes forøvrigt, at Mesterlavet oprindelig kun har haft én Bøsse, af hvilke alle Udgifter blev tagne — Skraaen af 1623 bestemmer intet i saa Henseende, ja en Bøsse nævnes end ikke i den — men senere skælnes mellem Mestrenes Lavsbøsse og Mestrenes Fattigbøsse, og den aarlige Opgørelse ved Oldermandsskifterne viser, hvad der var i dem. Juli 1650 var der i Lavsbøssen 30 Dl. 1 Mk. 10 Sk. og i Fattigbøssen 32 Dl., men i 1652 henholdsvis kun 7 Sk. og 5 Dl. 3 Sk. Forøvrigt har Lavet i alt Fald til sine Tider muligvis haft flere Bøsser. 1663 toges der nemlig af »*alle* Lavets Bøsser« 54 Dl. til Foræring til Præsidenten, hvoraf yderligere ses, at Indholdet ikke altid er brugt regulært, saaledes som naar en Mester i 1649 »laante af de Fattiges Bøsse til sin Hustrus Begravelse«. Til Oplysning kan endnu meddeles, at 1662 toges der 12 Dl. »af *begge* Bøsser« til en Begravelse, foruden 4 Dl. til en Tønde Øl i Lavet; *Æresøllet* synes at have fulgt en Begravelse som Skyggen Legemet.

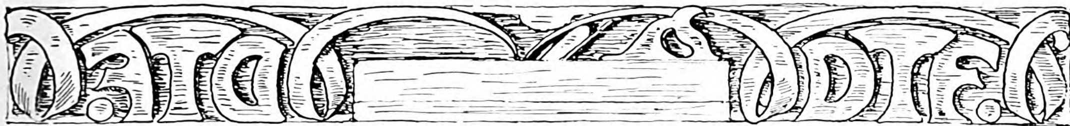
Med Hensyn til Forholdet mellem Mestre og Svende skal det endnu oplyses, at der vaagedes over, at ingen Mester forbrød sig imod Lavsskraaens Bestemmelse om, at en Mester kun maatte arbejde selvfjerde. Det findes oftere opskrevet, at en Mester idømmes en Bøde for at have for mange Svende. *Hans Zeug* maa saa-

ledes i 1625 bøde 2 Dl. herfor og atter i 1629 6 Mk.; han holdt, hedder det den sidste Gang, 4 Svende og skulde miste 1. Dette angaar dog maaske mere Forholdet mellem Mestrene indbyrdes end Forholdet mellem dem og Svendene, og det samme er formentlig Tilfældet, naar *Søren Jensen* i 1625 klager over, at *Jørgen Hansen* har lokket en Svend fra ham, og naar *Daniel Baltzersen* s. A. ligesom forud sikrer sig ved at udtale, at den, der tager hans Svend i Arbejde, skal bøde derfor. Mestrene passede paa hinanden — 1626 ifaldt *Jørgen Nielsen* Bøder, fordi han gik i *Søren Jensens* Arbejde hos Anders Petersen Brygger paa Nørregade — og sikkert nok saa meget paa hinanden som paa Bønhaser, d. v. s. de Ikke-Berettigede, der gav sig af med Professionen. De blev eftersøgte ved Politiets Hjælp, saaledes som det ses, naar der en Gang i 1627 udgives 2 Mk. »til Stadstjeneren, den Tid, de gik om Bønhaser«. I 1646 betales der 1 Dl. 2 Mk. til Underfogden og Bysvendene «den Dag, Marius Møller blev Arbejdet forbuden paa Møller«.

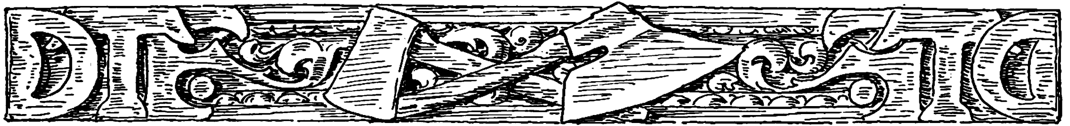
Stod Mestrene ofte misundeligt paapassende overfor hinanden, gik de imidlertid ogsaa ofte sammen om det Arbejde, der forelaa. Saaledes synes *Hans Smed* og *Daniel Baltzersen* i 1627 at have været fælles om noget Arbejde paa Amager, thi den Første klagede for Lavet over, at Daniel tog alle Pengene, saa at han ikke fik noget til Svendenes Løn, og *Daniel Baltzersen* synes samtidig at have været i ét Kompagniskab til, thi det hedder lidt senere i samme Aar, at *Daniel Baltzersen* og *Jørgen Verner* blev vel forligte, saaledes at Jørgen skulde have Halvdelen af Arbejdet ved St. Annebro med Daniel. Det synes ogsaa, som om hele Lavet kunde være fælles om et Arbejde. I Marts 1648 betales der »paa Lavets Vegne« 1 Dl. 1½ Mk. for, hvad tre Mestre fortærede, »dér de fordrede med Lavssedler hos Hofmester om Penge«, hvad der muligvis — men ogsaa kun muligvis — forudsætter, at Lavet i Fællesskab havde udført et Arbejde for ham eller maaske rettere efter hans Befaling. Sikkert er det i ethvert Tilfælde, at Byens Rettersteder blev opsatte af Lavet i Fællesskab. 1644 betalte Lavet for 2 Tdr. tysk Øl, da Retterstedet blev »bestiffuet«; i Januar 1649 »fordrak« Mestrene for 1 Dl. 2 Mk. Brændevin, da det nye Rettersted paa Nytorv blev opsat, og den 1. Marts s. A. betaltes der Vognleje for at age Øl fra Slottet til Lavshuset, da det nye Rettersted paa Bremerholm blev opsat. Vi vide andetsteds fra, at Tømmerlavet ved saadanne Lejligheder mødte op i Optog med Piber og Trommer. Byfogden førte an, saa kom Kæmneren og Underfogden og derpaa Oldermand, Bisiddere, Mestre og Svende, hver med sin Økse, Sav og Navr.

Endnu skal det med Hensyn til det af Mestrene præsterede Arbejde her erindres, at Lavet synes at have øvet et vist Tilsyn med dets Beskaffenhed. I 1625 udnævnes fire Mestre til at »hengaa og forfare paa hvis Arbejde der var [gjort] i Anders Vævers Gaard«, det var hugget

af *Rasmus Petersen;* 1626 blev der igen udnævnt 4 Mænd til at syne og bese, hvad Brøst og Fejl, der var ved Arbejdet paa et af de Højlærdes Huse; Anders Murmester klagede ved denne Lejlighed over, at *Daniel Baltzersen* havde givet ham for lang Maal, hvorfor Gavlbjælkerne, da Murarbejdet var færdigt, viste sig at være for korte. Det blev af de 4 Mænd udtalt, at Daniel maatte stande til Rette for, hvad han havde gjort, og der findes ogsaa Eksempler paa, at Mestre for udført Arbejde er bleven idømt Bøder i Lavet. Tidens Tømmerarbejde er ikke altid blevet udført, som det burde, og i Indledningen til nogle Bestemmelser, som Magistraten sanktionerede i 1657, hedder det, at Byens menige Tømmermester havde ønsket og foreslaaet disse Bestemmelser, for at deres Lav »med saadanne dygtige Mestre stedse kunde forsynes og vedligeholdes som deres Tømmerarbejde og adskillige Slags Bygninger saaledes kunde forstaa, forrette og udføre, saa det af Byg- og Tømmermestere kunde agtes godt, dygtigt og forsvarligt, og [saa at] Godtfolk, som lader bygge og arbejde, dem udi deres Bygninger kunde befinde fornøjede og ej, som tilforn skal være sket, dem over deres Bygningers Fordærvelse skulle herefter tilfalde billig Aarsag at beklage«.

De nye Bestemmelsers første Paragraf gaar herefter ud paa at fastslaa, at den Svend, der vilde være Mester, skulde arbejde et Aar (Mesteraaret) hos en Mester, som angaves ham; i dette Aar skulde han have Løn, »som en af de bedste i Lavet kan fortjene«, og var Aaret omme, skulde han »ret hugge og sammenbinde en firkantet Karm, 3 Alen lang og bred, med 4 Hjørnebaand udi«, og desuden gøre en liden »Afrids« med Blyant paa Papir »efter Sirkel og Lineal«. Vi staar med andre Ord overfor det paany indførte Mesterstykke, og ved Siden heraf blegner Bestemmelsernes øvrige Indhold, der gaar ud paa, at Mestrene fremtidigt maatte holde indtil to Drenge, og at de Svende, der arbejdede hos en Mester, som afgik ved Døden, ikke straks maatte forlade Enken. De maatte ikke forlange Afsked, før det paabegyndte Arbejde var færdigt, med mindre de vilde rejse udenlands, men i saa Fald skulde Lavet skaffe Enken Erstatning. Vi staar herefter ved Afslutningen af en Udvikling, der begynder med at forbyde Mesterstykker, fortsætter med at hæve og atter tillade Sammenslutningen i Lav og slutter med paany at indføre Mesterstykker. Tømrernes Mesterstykke kan nemlig ikke opfattes som en dem undtagelsesvis given Indrømmelse, saaledes som naar vi træffer Paabudet om et Mesterstykke hos Rebslagerne og Sejlmagerne i København (1564 og 1591) motiveret med, at Haandværket »gælder om Liv, Skib og Gods«. Tømrerne staar i 1657 ikke alene med deres Mesterstykke, et saadant er eksempelvis ogsaa paabudt i Skraaerne for Possementmagerne i København (1647), ligesom for Snedkerne i baade Helsingør (1652) og København (1653). Henimod den Tid, da alt her i Landet ved Enevoldsmagtens

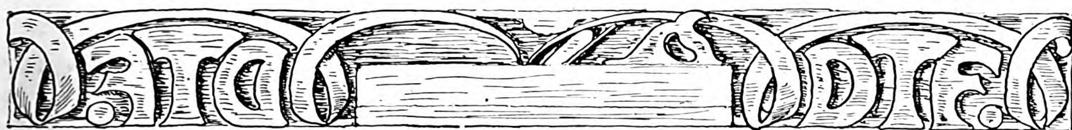

Indførelse gaar ind i et nyt Tidsrum, blomstrer Lavsvæsenet frodigt, for en stor Del efter egne Vedtægter og Traditioner. Et af Hovedpunkterne i Bestemmelserne fra 1621 er, at alle Lavsforsamlinger skulde være uden Drik, men hvorledes dette overholdes, er tilstrækkeligt oplyst ovenfor. Den af Magistraten sendte Bisidder blev særligt trakteret, og af væsentlig Interesse er det her ogsaa at kunne oplyse, at den Borgemester Jørgen Danielsen i 1630 givne »Foræring« paa vistnok 50 Dl. ikke er enestaaende. 1646 gaves der Bisidderen 20 Dl. i »Foræring« og 1647 40 Dl.

Under saadanne Forhold er det ikke underligt, at Magistraten ikke førte noget strængt Opsyn, men inden vi gaar over til at se Lavsvæsenets videre Udvikling, skal vi her hidsætte nogle Oplysninger om nogle af Datidens Tømmermestre.

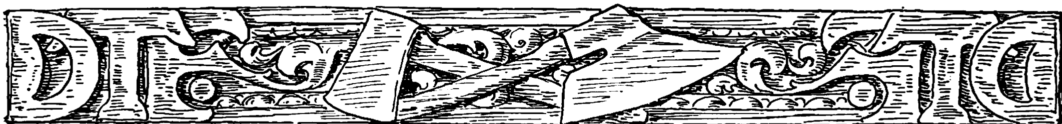
I Tømmerlavets ældste Protokol forekommer to Mesternavne stadig med et foran stillet *Hr.* eller *Mester*, nemlig *Hr. Peter* og *Mester Fit*, hvilket formentlig betegner, at de Paagældende har indtaget en særlig Stilling mellem Mestrene. 1549 forekommer mellem en Del københavnske Remsnidere, Pungmagere og Sadelmagere, der simpelthen nævnes ved Navn, ogsaa »*Mester* Peter Normiger, kgl. Maj.'s Sadelmager«. Tømmermesteren Hr. Peter har, som det hedder, fusket imod Lavet, før han blev Medlem af det, hvad han blev den 3. December 1626, men forøvrigt kendes han ikke. Anderledes forholder det sig derimod med Mester Fit, hvis fulde Navn er *Vitus Kragen*, og som omtales mange Steder. 1613 afslutter han Kontrakt med Magistraten i Helsingør om at sætte Spir, mindst 75 Alen højt, paa Byens Sognekirke, 1615 synes han at have Tømmerplads ved Rosenborg Have, 1616 o. flg. Aar leverer han Tømmerarbejde til forskellige Steder paa Københavns Befæstning (Porte, Taarne, Broer m. m.). 1622 overtager han at hugge og fuldfærdige Tømmerværket til Børsen, 1625 blæser et af ham paa Nakskov Kirke bygget Spir ned, 1633 bygger han for Kristian IV en Valkemølle ved Vandkunsten i København, og s. A. overdrager Kongen ham at istandsætte en Lade paa Abrahamstrup. Vitus Kragen er herefter, som det ses, en søgt Tømmermand, og naar det hertil føjes, at han ejede et Hus med »Hytter og Skure« i Pilestræde, tør det vel antages, at han har været en ganske velstaaende Mand, skønt han ofte i Lavets Protokol findes opført mellem dem, der resterer med deres Afgifter. Muligvis har han her hævdet en Særstilling, som han maaske tilsidst fik anerkendt, thi i Juni 1628 hedder det, at *Niels Ibsen* og *Kosmus Petersen* gjorde Klammeri med Mester Fit, de paastod, at han skulde saa vel betale sit Lav og sin Gæld som deres. Men dette Forhold synes ikke at kunne nærmere opklares.

En anden af Tidens Tømrere, der ogsaa kaldes Mester, ja undertiden Bygmester, er *Hans Ahnemøller*, som 1633 fik Bestalling som Mester-Tømmermand, og som af Kristian IV brugtes som en Art

Overtømmermand; han sendtes rundt til Antvorskov og Frederiksborg, Kronborg og Koldinghus, Valdemars Slot og Hjortholm. Han tømrede og beregnede Møller og Broer, Spir og Plankeværker, Lader og Klokkestole o. s. fr. Kongen tilskødede ham i 1646 og 1647 to Grunde, henholdsvis paa Kristianshavn og udenfor Østerport, og har efter Alt at dømme haft megen Tillid til ham. Men én Gang synes han at have været alvorlig misfornøjet med ham. 1635 befaler Kongen ham sat i Blaataarn »indtil videre Besked«, fordi han ikke paa rette Maade har haft Tilsyn med Bygningen af Valkemøllen ved Vandkunsten. Det synes, som om Kongen ved denne Lejlighed kalder ham den »fine Mand«, han siger nemlig: »Vil den fine Mand ikke have Sligt i Agt, da er de Penge, han faar, ilde anlagt«. Hvor nøje Kristian IV fulgte sine Byggeforetagender, kan ses af følgende Udtalelse i et Brev fra ham til Korfitz Ulfeldt i 1640, han skriver: »At Mester Hans Ahnemøller ikke kan rette sig efter den Afrids, jeg sendte dig, derover forundrer jeg mig storligen, aldenstund han véd, at jeg plejer at gjøre alle de Afrids, han faar, efter hele eller halve Tommer. Nu er dette gjort efter halve Tommer, hvorfor han noksom kan rette sig derefter, om han ellers vil«.

Hans Ahnemøller var forøvrigt ikke Medlem af Tømmerlavet, det hedder udtrykkelig i hans Bestalling af 1633, at han Tømmermændenes Lav udi ingen Maade skal være undergiven, men desuagtet greb han ind i dets Virksomhed. 1633 tilskriver Kongen Københavns Borgemester og Raad, at de skal paalægge Oldermanden for Tømmermændene at sende alle de »Geseller«, der kommer til Byen for at faa Arbejde, til »vor Mester-Tømmermand Mester Hans Ahnemøller«; først naar de hos ham havde faaet en Seddel for, at de ikke behøvedes til Kongens Arbejde, maatte de henvende sig til Lavets Mestre. Tømmerlavet havde vel Eneret til at udøve Tømmerprofessionen i København, men den paagældende Paragraf i Artiklerne af 1623, der fastslaar Eneretten, slutter med følgende Udtalelse: »Kgl. Majestæts Bygninger ved Alle at fulddrive naadigst forbeholden«, og Kristian IV lod, som det synes, ikke lidt Tømmerarbejde udføre af Haandværkere, der stod udenfor Lavet. Det kan ikke alene nævnes, at *Hans Ahnemøller* 1643 faar Ordre til at tage »Taget af den runde Tingest, som staar ovenpaa det trinde Taarn« (ɔ: Rundetaarn), men i 1620 slutter Kongen Kontrakt med Tømmermændene *Thomas Berntzen* »von Magdeburg« og *Thomas Hocke* »von Kalfue« om af Kongens Tømmer, men med deres egne Folk at hugge og fuldfærdige en Lade, 100 Bindinger lang, paa Københavns Ladegaard for 10½ Dl. kurant for hver Binding. Det kan herefter næppe drages i Tvivl, at der ved Siden af de indenlandske Tømrere har været en Række, navnlig tyske, Tømrere beskæftigede her. Vi har jo ovenfor set, at Kristian IV i 1619 medgav en Mand, der rejste til Tyskland, 60 Dl., »som han skulde give nogle Tømmermænd paa

Haanden, som skulde drage herind«, og blandt Kongens Bygmestre findes sikkert flere af tysk Herkomst. Vi kender Navnene *Hans von Anten* (Andworpen), *Villum von Paasken, Jørgen Friborg, Bernt Pietersen, Antonius de Valiant, Didrik Fry, Villom Cornelisen, Bertel Lange, David Nyborg, Morten Weichnit, Hans von Steinvinkel* og *Leonard Blasius.*

Den tyske Strømning synes imidlertid væsentlig at være gaaet udenom Lavet. Tilførslerne i Lavets Protokoller sker udelukkende paa Dansk, og det synes en ren Undtagelse, at en tysk Dreng (Jakob Kridtz von Rostock) i 1627 indskrives i det. Kun én Gang omtales der i Lavets Protokoller tyske Svende, nemlig i 1630, da der blev drukket en Tønde Øl, »dér de tyske Svende blev udtaget med *Bertel Beyer*«. Der har dog, man kan næsten sige selvfølgelig, været en ikke ringe tysk Paavirkning til Stede. Og det kan i det Hele erindres, at der ogsaa udenfor København — forøvrigt det eneste Sted, hvor vi kender et Tømmer*lav* — fandtes Tømrere. Eske Brok benytter 1609 en *Mathias Bygmester* i Viborg, 1613 betaler han Savmænd og Tømmermænd, der lagde en Bro over Skjernaa, og 1622 hugger *Peder Villumsen Tømmermand* et Hus til ham paa Dronningborg ved Randers. Og det er ikke uden Interesse at se, at Forhold, som vi har lært at kende i København, her muligvis gentager sig. Det en Tid næsten ubestemmelige Forhold mellem Mester og Svend træffer vi maaske endnu 1608 i Jylland. Tømmermanden i Lystrup og en Tømmermand fra Eske Broks eget Gods huggede i det Aar paa Hevring Mølle for ham, og — skriver han — Tømmermanden fra Lystrup »var Mester«. 1622 var Peder Villumsen dernæst »selvfjerde paa Arbejdet«; der tales om ham og hans tre Karle. Det Hus, de huggede paa Dronningborg, skulde forøvrigt ikke rejses der, men paa Hevringholm, et Forhold, der ogsaa kendes andetsteds fra. 1621 hugges i Haderslev Lehn et 70 Alen langt Hus, der skal til København, og i 1640 forlanger Kristian IV Maalene paa en Lade til Frederiksborg, han vil lade den hugge paa Gulland.

Hvad der imidlertid maaske bedst viser, at der i Provinserne var ikke faa Tømrere, er den Maade, hvorpaa Kristian IV skaffede sig Skibstømrere paa Holmen. Der findes en Række af ham udstedte Pas for Folk fra snart alle Landets Købstæder, der mod at arbejde nogle Maaneder som Skibstømmermænd paa Holmen fik fri Befordring med Hest, Vogn og Færge frem og tilbage samt Underhold og Besoldning »som andre Skibstømmermænd«*) og saa desuden for Resten af det paagældende Aar i deres Hjemsted Frihed for Vagt, Baadsmands- og Bysseskyttehold samt anden borgerlig Tynge. De københavnske Tømrere blev uden videre tilsagte til Arbejde paa Holmen, og *Jens*

*) Det kan her nævnes, at der i 1645 betaltes $2^1/_2$ sl. Mark i Dagløn til de Tømmersvende, der arbejdede paa en Skanse ved Kastrup Knæ, Tømmermesteren *Helle Hansen,* der forestod Arbejdet, fik 1 sl. Dl. om Dagen.

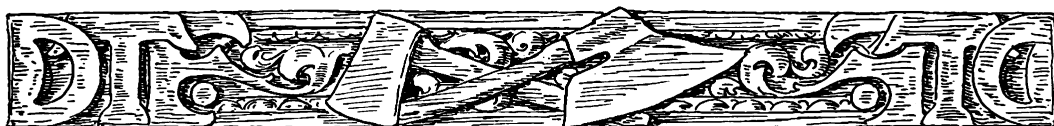

Kalundborg maa endda 1629 i Lavet bøde 1/2 Dl. »for et Kvarter, han forsømte paa [kom for silde til?] Kongens Arbejde paa Bremerholm«.

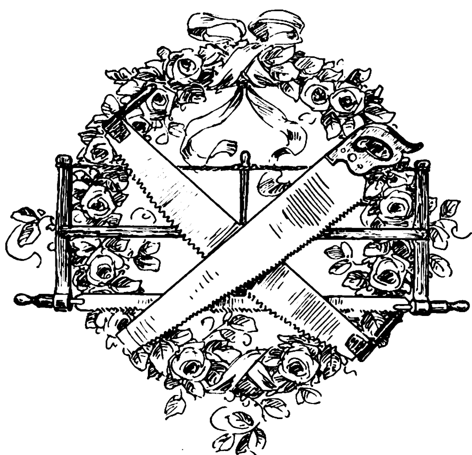
Til Slutning skal det her med Hensyn til Svendeholdet i København erindres, at det kun var et ringere Antal Mestre, som holdt Svende. Det kan ses allerede indirekte deraf, at der ved et enkelt Arbejde kan sysselsættes endog flere Mestre; 1628 synes mindst 9 Mestre at have været tilsagt til Arbejde (Kongens Arbejde) paa den nye Ladegaard, thi 3, som det synes at være helt udeblevne, dømtes i Lavet til hver at bøde 4 Dl., medens 6 andre hver skulde bøde 6 Mark, og det kan erindres, at der i Rigens Regnskab for Aaret 1647—48 udbetales Penge til ikke mindre en 13 Tømmermestre. Forholdet kan imidlertid ogsaa bevises direkte, thi den 21. Oktober 1627 betaler de Mestre, der havde Svende, en Mark for hver af disse i Lavet. Af hvilken Grund de betaler disse Penge, oplyses ikke, men muligvis er Grunden en lignende, som naar det i 1653 paalægges Haandværksmestrene i København at betale Skat for deres Svende, eftersom det »stor Ulejlighed blandt Haandværkssvendene vilde foraarsage«, dersom de skulde erlægge en Del af deres Løn i Skat. Og nu ses det, at Lavets c. 40 Mestre holdt formentlig kun tre *(Claus Bach, Frederik Kurländer, Hans Zeug)*, tre Svende hver, fem *(Jørgen Werner, Peter Christensen, Hans Smidt, Jakob Brix, Jens Aars)* to Svende hver, og endelig seks hver en Svend. Af c. 40 Mestre synes der altsaa kun at have været 14, der holdt ialt 25 Svende, og dette Resultat er formentlig i alt væsentligt, thi et i December 1659 optaget Mandtal over Københavns Indbyggere giver som Resultat med Hensyn til det her fremsatte Spørgsmaal, at der her i Byen var 47 Tømrere og 23 Tømmersvende. Af Interesse kunde det være til Sammenligning her at have haft den Rulle, som i 1658 af Hensyn til Tjenesten paa Københavns Volde blev optagen over, »hvor stærk hver Haandværkmand i deres Lav udi sit Hus befindes at være paa Mandskab«, men denne Rulle synes tabt.

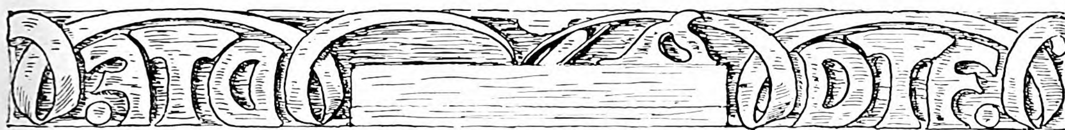
Mandtallet fra 1659 oplyser imidlertid mere end Tømmersvendenes Antal, det viser tillige, at Tømrernes Formuesforhold i hin tunge Tid har været meget slette. Samtlige Tømmersvende betegnes paa 4 nær som fattige; af de 47 Mestre faar de 19 det samme Skudsmaal, og kun 7 af dem takseres til Indkvartering som Regel af kun én Rytter eller Soldat; to, *Lauge Tømmermand* og *Povl Goltz* takseres til to hver, og mest velstaaende synes en af Enkerne, *Dorthe Tømmermands*, at være, hun takseres til tre. Men heller ikke dette er betydeligt, thi det kan til Sammenligning oplyses, at Mandtallet tildeler enkelte Borgere indtil 24 Soldater eller Ryttere i Indkvartering. Muligvis kan den Omstændighed, at de Haandværkere, der stod i Kongens Tjeneste, ikke fik Indkvartering, have spillet en Rolle ved Tømrernes Kvarteransættelser; af de 47 Tømmermestre har 10 Tilføjelsen: »i kgl. Maj.'s Tjeneste«.

4

Men herved skal vi ikke opholde os. Det Tidsrum, vi her beskæftiger os med, fik for Tømrerne, som for alle Københavns Borgere, en sjælden storslaaet Afslutning. Byens Belejring af Svenske bragte slumrende Kræfter til at vaagne og satte alle i travl Bevægelse. I Oktober 1658 befaledes det, at Tømmeret i en Del gamle Huse, der altsaa først maatte nedrives, skulde hugges til Palisader; i Februar 1659 isede Tømrerne paa Kristianshavn i Gravene; i August s. A. fik alle Byens Tømmermænd og Snedkere Befaling til hver at gøre 10 Skubkarrer »til førstkommende Mandag«, og i den derpaa følgende September Maaned beordredes Bygmester *Albert Mathiesen* til med 7 Mester-Tømmermænd og en Snes Tømmersvende at opføre et Hus til Fredsmøde mellem Byen og den svenske Lejr. Men hermed endte Tømrernes Arbejder endnu ikke. I Januar 1660 maatte de »strax uden Forsømmelse til Fæstningens Fornødenhed« forfærdige et Parti Fjælekister, det befaledes »hver to Mestere« paa en halv Dags Tid at skaffe tre Kister færdige; de skulde imidlertid, som det synes, simpelthen sammenslaas med Søm, og det bekræftes altsaa herigennem, naar tre Kister antages som Maksimum for det Arbejde, der i den givne Tid kunde paalægges to Mestre, at de væsentlig arbejdede uden Svende.

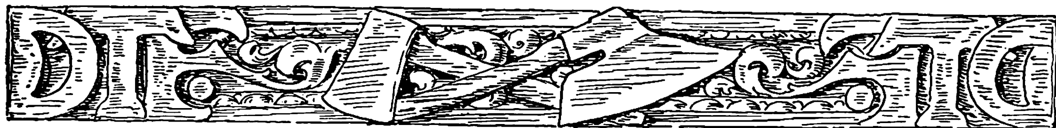

Som vi ovenfor har set, var den Basis, paa hvilken Kristian IV paany havde indrettet Lavsvæsenet, for en stor Del forsvunden, da han døde i 1648. Lavene støttede sig aabenlyst til egne Vedtægter og Sædvaner, og det er derfor naturligt, at Enevoldsmagten straks havde sin Opmærksomhed henvendt paa dem. Statskollegiet fik travlt med at afgive Betænkninger, og Tendensen er given i en Udtalelse fra 1669; Frederik III skriver, at Lavene skal indrettes i Overensstemmelse med »woris absolute oc souueraine arffueregering«. Det blev imidlertid først under Kristian V, at Benævnelsen satte Frugt, fra 1672—1678 fik bl. a. 15 københavnske Haandværkslav nye Artikler, men nogen Reform opnaaedes ikke herved. Efter Kristian V's første Række Lavsartikler staar Lavene endnu paa gammel Lavsgrund, og en væsentlig Forandring indtraadte først ved nogle i 1681 og 1682 udstedte Forordninger, der blev Grundlaget for en hurtigt udkommende, betydelig Række nye Lavsartikler. Den nye Regeringsform rustede sig i dem med hele sin Majestæt overfor Tidernes næppe ganske rolige Udvikling. Eksempelvis kan det mærkes, at der i Maj 1677 tales om »den store Tumult, som nogle af den gemene Mand udi vores kgl. Residensstad København for faa Dage siden skal have begaaet«, at to Slagtersvende 1686 overfaldt Københavns Byfoged »i hans eget Hus meget skammelig«, og at Kristian V i sin Dagbog under 14. Juni 1692 kan fortælle, at Tøjhusets Folk havde nedlagt Arbejdet. Grunden hertil var, at de ikke fik deres Betaling, men naturligvis skulde det dog undersøges, »hvo der havde begyndt dette uordentlige Væsen«, for at de skyldige kunde blive straffede. For stor Vægt maa der dog ikke lægges paa disse Smaauroligheder, og oplysende er det, at samtidig med, at Regeringen skærper sin Avtoritet overfor Lavene, udtaler den sig flere Gange til Gunst for en mere eller mindre begrænset Næringsfrihed.

Vender vi os herefter særlig til Tømrerne, da fik Tømmerlavet i København, som de fleste andre Lav, sine to Sæt Artikler, de første af 30. Juli 1674, de sidste af 4. November 1682, men inden vi gaar over til en nærmere Sammenligning mellem dem, og derved til en Redegø-

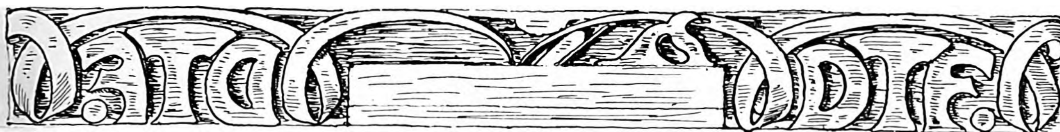
4*

relse for Tidens Udvikling, skal vi dvæle lidt ved det mere skjulte Liv indenfor Lavets egne Vegne, for saa vidt det kan oplyses.

Det var i anstrængt Kamp for Danmarks Bestaaen, at vi sidst forlod Københavns Tømrere, og der spores endnu en Tid en Dønning af Belejringens patriotiske Løftelse. Den 30. December 1662 udtoges saaledes 45 Dl. af Lavets Bøsse til Vesterbros Reparation og Opbyggelse. Men Dønningen bliver svagere og svagere, og det ser næsten komisk ud, at Lavet i 1670 fritages for at betale 3 Læster Sild, »som det i for leden Krigs- og Belejringstid udaf vort Provianthus bekommet har«. Vi glider hurtigt ned til at staa overfor Enevoldsmagtens ildesete tvungne Laan, der ogsaa ramte Lavene. I Juni 1678 laante Kongen 1000 Dl. af Københavns Tømmerlav, 1679 udredede det under Eksekutionstrusel Krigsstyr, ikke at tale om, at det leverede en Række Sengklæder til den skaanske Krigs Syge og Saarede, og 1692 forstrakte det Søetaten med 600 Dl. Hvor almindeligt det var i denne Sammenhæng at regne med Lavene, kan muligvis ses deraf, at det 1705 hedder i de Indberetninger, Ole Rømer som Politimester afgav til Kongen: »Borgerskabet og Lavene ere noksom disponerede godvillig at skaffe en fornøjelig aarlig Summa til at underholde alle, som ere rette Almisselemmer«. Hvad Staten saaledes fik, vendte imidlertid sent eller aldrig tilbage. De 1000 Dl., som Lavet laante Kongen i 1678, blev ikke forrentede længer end til 1693, skønt Tilbagebetalingen først fandt Sted i 1702, og selve Tilbagebetalingen kostede endda Lavet ikke saa lidt. Det tabte ved »Misregning i Tutterne« 2 Dl. 2 Mk. 4 Sk., ligesom ved »onde Penge« 2 Mk. 7 Sk., og maatte til Betjentene i Rente- og Zahlkammeret udrede 13 Dl. 5 Mark, ikke at tale om, at endelig »den Patron, som intercederede«, for sin Ulejlighed, fik 20 Dl.

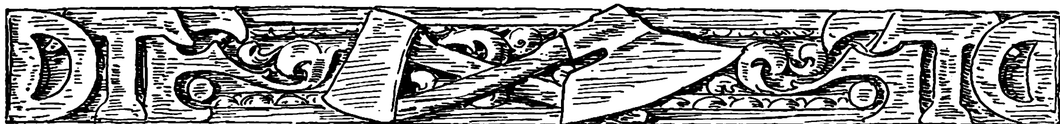
I denne trykkede og pinlige Tid er Statens Fordringer næppe bleven efterkomne med stor Villighed; Statens Myndighed er væsentlig bleven følt som et uundgaaeligt Tryk, og vender vi os til Forholdet mellem Tømmerlavet og dets første Øvrighed: Magistraten, da har sikkert heller ikke dette været fuldt ud inderligt. Man kunde straks tro det, thi den allerede ovenfor nævnte Gave i 1663 fra Lavet til dets Patron, Københavns Præsident, Hans Nansen — 54 Dl., som toges »af *alle* Lavets Bøsser« — er ikke enestaaende; i Februar 1681 gaves der saaledes 50 Dl. som »Diskretion« til Borgmester Titus Bülcke. Men Lavet ønskede dog langtfra alt, hvad det foretog sig, bragt for Magistraten. Da *Villads Holm* i 1680 klagede over, at *Johan Ulrik Eggers* hinterlistigt havde indsneget sig »i Grevindens Arbejde bag Børsen«, og Eggers i den Anledning forlod Stævnet for at søge Tilflugt hos Lavets Hossiddere fra Magistraten, valgte Forsamlingen 8 Mestre til at afsige Dom over ham, ikke blot fordi han havde trængt sig ind i en andens Arbejde, men fordi »han havde gaaet til vores Hr. Patron og ført for ham,

hvad der passerer inden Lavsdøren«. Hvad der foregik der, vedkom kun Lavet i snævreste Forstand, og derfor ser vi ogsaa, at da en Mester en Gang i 1679 vilde forebringe en Klage, efter at der var »opklappet paa Tønderne«, tillodes det ham ikke, Forsamlingen var da bleven forøget med »adskillige Personers Nærværelse af Drenge, Piger og Andre, som ej sømmeligt er at skulle høre, hvordan der saaledes tales i Lavshuset«.

Naar Forsamling holdtes, skulde Stolsbroderen forud have ordnet og aabnet Lokalet; en Gang i 1679 klages der over, at Stolsbroderen ej var mødt til rette Klokkeslet, saa Lavsbrødrene maatte staa i Gaarden »efter ham at forvente«. I Lokalet dannede den aabne Lade Midtpunktet, foran den sad Oldermanden, og her blev der ind- og udskrevet Drenge, fremført Klager, afsagt Kendelser, sluttet Forlig og indkasseret Bøder. Havde ingen mere noget at fremføre, blev Laden lukket og udbaaren til Tegn paa, at Lavsretten nu var hævet, thi en Ret var det; men aldeles roligt gik alt ikke for sig i den. Den 9. September 1678 blev det »antegnet til Efterretning«, at *Hans Nielsen* »ubeskedelig« kom op for Bordet til Oldermanden, hvis Stol han kastede »hart og umanerligt til Gulvet«. Faa Dage efter, da Lavet var samlet efter Magistratens Befaling for at anordne en Del Mestre og Svende til Kongens Arbejde i Helsingborg, gjorde *Christen Nielsen* og den ovenfor nævnte *Joh. Ulr. Eggers* »stor Ulyd, saa vi ikke med *spect* (!) kunde forrette, hvis os var af Øvrigheden befalet«, ja, Nielsen fordrede Eggers »med sig udenfor Døren« og kaldte ham en Tyv. I Februar 1679 hører vi — uden nogen nærmere Forklaring, som godt kunde være nødvendig — at *Villads Hansen* krævede Tobak, hvorover samtlige Lavsbrødre blev oprørske og gjorde stort Bulder og Ulyd i Lavshuset, saa at Oldermand og Bisidder »ej med *spect* kunde være«. I Maj 1679 kom *Jon Ambjørnsen* til Stede efter at Laden var udbaaren, og »prætenderede« at faa at vide, hvorfor han ikke maatte faa en Dreng indskreven; da Oldermanden svarede, at Grunden hertil var, at otte Mænd havde kendt ham i Straf, fordi han havde for mange Svende, kaldte han Oldermanden en Skælm, men Følgen heraf blev, at han ved en senere Lavssamling blev dømt til at bøde en Tønde Øl til 4 Dl. samt 4 Dl. i Fattigbøssen og til at erklære Oldermanden for en ærlig Mand, »som det efter Haandværksbrug anstaar«.

Medens Forsamlingen holdtes, maatte ingen Lavsbroder forlade den uden Oldermandens og Bisiddernes Tilladelse, men var Laden udbaaren, indtraadte der friere Former. Der klappedes da op paa Øltønderne, og nu kom Lavssøstrene til Stede, der, som tidligere antydet, havde deres egne Embedsmænd, Lavsbud, Bisidder og Stolsbroder; i Juni 1680 blev en Stolsbroder straffet, fordi han søgte sit Sæde istedenfor »at skaffe Lys og andet, som skulde beskikkes, paa Bordet for Kvinderne«. Ved Fastelavn var der særlig Lystighed, og Fastelavnsmandag 1666 toges der saaledes af Bøssen

28 Dl. til Bryggeren for 7 Tdr. Øl og 4 Dl. til Spillemanden.

Ogsaa disse Sammenkomster har imidlertid sikkert paa forskellig Maade haft deres Ceremoniel; erindres kan det saaledes, at Stolsbroderen »efter gammel Sædvane« skulde klappe paa de tomme Tønder, før de udbares i Gaarden. Ved Begravelser gjaldt det bestemte Skikke, saaledes som der kan ses, naar *Ivar Petersen* i Febr. 1679 bliver idømt en Bøde paa 2 Mk., fordi han, da Liget var fulgt til Graven, gik hjem og aflagde sin Kappe, i Stedet for med samtlige Lavsbrødre »at følges ind udi Lavshuset«. I Juni 1680 blev en anden Lavsbroder idømt en Bøde paa 1 Mk., »udi den liden Bøssen«, fordi han »imod vores gamle Sædvane« smøgede Tobak i Lavshuset, før Liget var fulgt til Jorden. Brødrene fulgte i lange Kapper — stakkede Kapper var ikke vel sete — men den Ære, de herved viste den Afdøde, var ikke altid uinteresseret; den Afdødes Familie erlagde ikke alene en Tønde Øl, som blev drukken paa Lavshuset, men som oftest ogsaa en vis Ydelse »til Sørgekapperne«. Da Oldermanden, *Ole Arvedsen*, blev begravet i Oktober 1680, hedder det efter en Bemærkning om, at han blev »gelejdet med lange Sørgekapper«: »og da blev givet til Lavet 4 Dl. til en Td. Øl, nok til Sørgekapper 8 Dl., som er uddelt til Andre, som var med at bære, efter Specifikation«. Lavet synes imidlertid selv at have indset, at dette var en Uskik, thi i Februar 1682 blev det vedtaget, at Brødrene fremtidig skulde følge med lange Sørgekapper og Sørgebaand om Hattene, uden at der skulde gives noget derfor.

Vender vi os efter denne Udsigt over Mestrenes Lav til Forholdet mellem Mestrene og deres Svende, da synes det straks fortræffeligt. Svendene skriver 1677 ærbødigst til Mestrene om at faa en ny Tilsynsmester, da *Ole Arvedsen* træder tilbage, hvem vi — siger de — »formedelst sit gode og skikkelige Forhold hos os vel længer havde ønsket at ville have forbleven ved vores Lav«. Indledningsvis ønsker de ogsaa Lavet »al Lykke og Velstand«, men dog var Himlen ikke helt klar. Det kan da ogsaa erindres, at Mursvendene, der stod og staar Tømmersvendene saa nær, allerede i 1658 havde klaget til Kongen over Murmestrene, og 1661 havde Tømmermestrene fundet det nødvendigt at erhverve et Brev fra Magistraten for, at de Tømmersvende, som forsømte deres Arbejde, gjorde sig ledige Dage, antog eget Arbejde eller rejste bort uden Tilladelse, skulde stande til Rette og straffes.

1648 havde Magistraten givet Tømmersvendene særlige Artikler, og i disse, der væsentlig skulde forsøge »efter Brandordningen«, at holde Svendene til at gøre deres Pligt »udi Ildsvaade hos Ilden«, var det paabudt, at de skulde have to Formænd, en Mester og en Svend, og at Mestrenes Lavsskriver i paakommende Tilfælde ogsaa skulde gøre Tjeneste hos Svendene. Vægten laa aabenbart paa Mesterforbindelsen, men vi skal nu se, hvorledes Svendesamfundet lidt efter lidt arbejdede sig op til større og

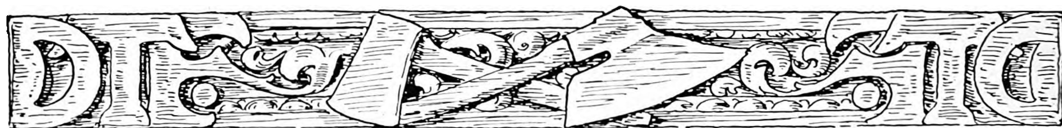

større Betydning, og hvorledes der af deres egen Midte opvoksede Førere.

Som vi ovenfor har set, fik Mestrene i 1657 Ret til under en vis Betingelse hver at have to Drenge, og »formedelst Mangel af Svende blev denne Ret gjort ubetinget i 1661 indtil befindes saa mange Svende at blive, saa Menighedens og Stadens Arbejde ved dem og én Dreng kan forrettes«. Foruden i Krigsforholdene maa Grunden til denne Svendemangel muligvis søges i, at Regeringen i høj Grad lagde Beslag paa Tømmerarbejdere. 1657 faar den Skyld for at opsøge alle Tømrere i København og tvinge dem til at arbejde paa Flaaden, og at lignende Forhold vedblev, der lod Regeringen begunstige de Tømmersvende, som tog Arbejde paa Holmen, kan bl. a. ses deraf, at der i 1679 var stor Bevægelse i saadan Anledning mellem Mestrene, som vedtog, »at de Svende, som paa Holmen udi Hs. Majestæts Arbejde været havde og en Del (ↄ: tildels) har Orlov derfra, mens gaar udi Byen paa Skarværk*), dem skal ingen Mester udi Lavet Arbejde give, før de det med Oldermandens og Bisiddernes Vilje og Samtykke have«. Men hermed afgjordes Sagen ikke. I April 1680 var Lavet forsamlet for at forhandle angaaende Tømmersvendenes Fuskeri »saavel paa Dronningens som paa andet Arbejde«, og man vedtog »paany« at rette en Suplik til Dronningen. Hertil kommer endnu, at Lavet i Juli 1681 androg hos Magistraten angaaende de tyske Svende, som var forskrevne til Kongens Arbejde paa Holmen og derfra gik paa Skarværk, og Mestrene synes ikke at have ladet det blive ved at suplicere, thi der er en Antydning af, at de har forment en Række Svende at arbejde. Den 8. September 1679 kom *Hans Pedersen Alsing* op for Bordet til Oldermanden og »prætenderede« paa en af de Tømmersvendes Vegne, »som havde været oprørsk i Svendenes Lav og derfor Arbejde forbødet«, hvilket foraarsagede Bulder og Ulyd i Lavshuset; i Maj 1680 tales der igen om »de Svende, som havde gjort Oprør«. Der synes herefter at have været Uro til Stede, og som en Illustration heraf kan det erindres, at da Mester *Ole Petersen* i Oktober 1681 havde Rejsegilde (Rejseøl) paa en Bygning, »foragtede« en af hans Svende Mestrene, derved at han flere Gange spyttede paa Jorden og sagde: »Føj vorde Eder Alle, for Mestere I ere«, og da to Mestre i November s. A. sendtes til Svendene, for at faa Mandtal paa dem, kom der megen Uvilje frem. En Svend raabte, at Mestrene skulde have den faldende Syge.

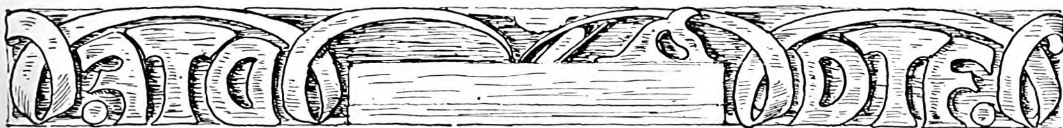
Svendene fulgte ikke Artiklerne af 1648, der tilholdt dem »at tjene en erlig Mester paa Embedet, indtil han selv Mester vorder«, og at »lade deres Navne hos Formanden indtegne«. Skylden for disse Forhold maa imidlertid ikke udelukkende søges hos Svendene, den laa, i alt Fald tildels, ogsaa hos Mestrene. I 1678 maatte det afgøres ved en Lavskendelse, hvad 4 Mestre, der havde arbejdet med 20 Svende i Helsingborg paa Kon-

*) Skarværk (scharuerk) betyder Lapperiarbejde, Flikkeri, af at skarve eller skarre: at øge, fælde i, bøde paa.

gens Arbejde, skulde betale Svendene, og Skylden for den formentlige Uenighed maa udelukkende have været paa Mestrenes Side, thi de maatte tilsammen bøde 4 Dl. til en Tønde Øl for Lavets Samling samt hver 2 Mk. til de fattige, men af endnu større Betydning er det, at Mestrene heller ikke overholdt deres Artikler. Der foreligger atter og atter indbyrdes Klager imellem dem, over at den ene Mester »hinterlistigt« lokkede Arbejde og Svende fra den anden, samt over, at nu den ene og saa den anden arbejdede med for mange Svende. Den indbyrdes Konkurrence skærpedes med andre Ord, og det skal her særlig erindres, at det i Avgust 1680 blev vedtaget i Lavet, at naar der kom fremmede Svende hertil, maatte ingen af Lavsbrødrene tage dem i Arbejde, før Oldermanden var bleven advaret, »at saadanne Svende kan ordineres til de Mestere, som dem bedst behøver«, ligesom i Marts 1681, at den Mester, som fordølger nogen af de Svende, som arbejder hos ham, enten det er tyske, danske eller andre Nationer, skal bøde 10 Dl. for hver Svend, som ej paa Mandtallet rigtig angives. — Vi finder her det Element antydet, som maaske mest greb ind i Svendeforholdenes Udvikling, de indvandrede fremmede og da navnlig tyske Arbejdere, og til en nærmere Paapegning heraf skal vi nu gaa over.

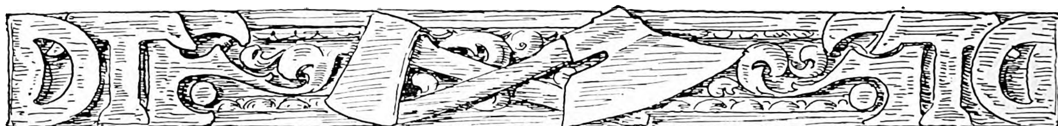
I Artiklerne af 1623 paalægges det Lavets Oldermænd og Hossiddere at beskikke de hertil kommende fremmede Svende et Logement til Herberg med et udhængt Brædt, men denne Bestemmelse er — oplysende nok — ikke given for Svendenes Skyld, men for Mestrenes Skyld, »at de desbedre kunne vide Svendene at finde«. Der kan sikkert heraf sluttes, at de fremmede Svendes Antal den Gang ikke har været ret stort, og der ligger formentlig et bestemt Fingerpeg i, at den nævnte Bestemmelse uforandret gaar over i Artiklerne af 1674. Men paa den anden Side maa det fremhæves, at de tyske Svende vidste at gøre sig gældende, thi efter en Indskrift paa en til Nutiden hos Københavns Tømmersvende opbevaret uhyre Tin-Skænkekande fra 1673, »haben die teütsche Zimmergesellen diese Kanne vor sich und ihren Nachkommen zu Ehren machen lassen«. Betegnende er det formentlig ogsaa, at den Mester, der havde Herberget, *Jon Ambjørnsen*, den 20. Oktober 1679 foranledigede den ovennævnte Herbergs-Paragraf i Artiklerne af 1674 læst tre Gange, ja begærede en Kopi af den, hvad der dog nægtedes ham. Det ser herefter ud til, at der har været Uroligheder mellem de fremmede Svende, og i god Overensstemmelse hermed er det, at Jon Ambjørnsen Aaret efter, den 6. September 1680, afsiger længere at ville have Svendenes Skilt, d. v. s. holde Herberg for dem. Efter at have bekommet 3 Dl. 1 Mk. 4 Sk., som var erlagt »efter Artiklerne«, af hertil ankomne tyske Svende, fik han sin Afsked, og Mester *Jokum Lobus* blev hans Eftermand, men dette synes at have været Signalet til, at den hidtil maaske mere skjulte Ulmen brød frem i lys Lue.

Den 3. Maj 1681 bemægtigede de tyske Tømmersvende med *Nicolaj Luft* som Formand og pricipal Anfører« sig Skiltet, der hang hos Jokum Lobus som Tegn paa, at Lavsherberget var hos ham, og den 5. Maj var der i den Anledning stor Lavsforsamling. Skiltet var bortstjaalet og røvet, sagde Mestrene, og det besluttedes, at »disse Ransmænd og Rebeller imod kgl. Majestæts Mandat« skulde sagsøges efter Landslov og Ret. Det var dog ikke et simpelt Tyveri, som her var forøvet under Nicolaj Lufts Anførsel. De tyske Svende vilde staa selvstændigere overfor Mestrene, end Svende ellers stod her i Landet, og derfor vægrede de sig ogsaa ved at »give deres Rettighed udi Mesterbøssen i Svendenes Lav efter Artiklerne«, Artiklerne af 1648 paabød, at den fremmede Svend, som fik Arbejde her, skulde »give udi Mesterens Fattigbøsse 1 Mk. og i Svendenes 8 Sk.« Det tør sikkert antages, at den tyske *Handwerksgewohnheit* nu for Alvor trængte ind i Lavet, saaledes som det synes at fremgaa af forskellige Smaabegivenheder. Da en tysk Svend Maj 1681 ønskede at blive indskreven i Tømmersvendenes Lav, lod *Nicolaj Luft* opklappe til Lyd og fordrede, at Svenden ikke maatte blive indskreven, »eftersom han ej havde lært dér, som Haandværksbrug holdes«, og i August s. A. udskældte en nylig fra Tyskland hjemkommen Tømmersvend i Svendenes Lavshus de Mestre og Svende, som ikke havde rejst paa Haandværket. Endelig begærede i November s. A. to Svende, som havde lært hos Hamburger Stadsmestre, Svar paa en Skrivelse til Lavet her fra Lavet i Hamburg, og det oplystes da, at det københavnske Lav i den Anledning havde skrevet til andre Stæder, »som (ɔ: hvor) Haandværksbrug holdes«.

Nicolaj Luft bliver herefter en typisk Figur, og det saa meget mere, som Processen imod ham i Anledning af Skiltets voldelige Bortførelse ikke blev gennemført — i Beslutningen herom var dog langtfra alle Lavsbrødre enige — ja, han blev endog Medlem af Lavet. Han repræsenterede den tyske, zünftige Lavsudvikling, som ved ham holdt sit sejrrige Indtog i det københavnske Tømmerlav. Den 1. Novbr. 1681 tilskrev Kristian V Københavns Magistrat, at eftersom Byens Tømmermænd vægrede sig ved at indtage Nic. Luft i deres Lav, skulde den forordne, at han »med allerforderligste« kom til at gøre sin Prøve, »hvilken, saa snart den bliver færdig, han for Eder og nogle Mestre af Tømmermands Lavet, som I dertil have at bestille, paa Raadstuen skal fremvise, og saafremt den ustraffelig befindes«, skulde Magistraten gøre den Anordning, »at han siden, alt foruden nogen Udgift i ringeste Maade videre, end hvis Recessen i slige Tilfælde tillader, straks i bemeldte Tømmermands Lav vorder indtaget«.

Den 15. Juni 1682 opbar Nicolaj Luft Skiltet fra sit Logement til Raadhuset, hvor Magistraten annammede det, og herved fik Skiltehistorien formentlig en Afslutning, hvis nærmere Omstændigheder dog ikke kendes, men karakteristisk nok synes disse bevægede Aars Uro at

afspejle sig i en evig Skiften Oldermand. Hvert Aar i Sommermaanederne skulde der vælges en saadan, Valgtiden var et Aar, men fra 1680 til 1682 kendes ikke tre, men seks Oldermænd. Den i Juni 1680 valgte *Ole Arvedsen* døde i Oktober s. A. og blev fra Oktober 1680 til Juni 1681 efterfulgt af *Christen Nielsen;* saa kom i Juni 1681 *Jens Zachariassen,* men han blev en Maaned efter afsat efter Øvrighedens Befaling og remplaceret af *Hans Nielsen,* der dog kun var Oldermand til September s. A. og afløstes af *Børge Petersen,* til endelig *Hans Hansen* den ældre fra Juli 1682 begyndte en ny regulær Periode. Det er muligvis de gærende Forhold, som bevirker disse hurtige Skifter. Meget er i det Hele vel kommet uventet og overraskende, men spørger man, hvorledes det kunde være, at den tyske, zünftige Indflydelse saa pludseligt og afgørende kunde trænge igennem, maa det sikkert siges, at den havde været forberedt bl. a. ved de danske Tømrersvendes Vandren.

Hvor tidligt de nævnte Svende har begyndt at vandre paa deres Profession, kan ikke bestemt siges; Skikken antydes i 1648. I de Artikler, som Københavns Magistrat i dette Aar gav Byens Tømmersvende, hedder det, at en Svend ikke maa gaa fra sin Mester, »saa længe han har Arbejde og vil give ham den Dagløn, som han hos en anden kan bekomme, *medmindre han vil forsøge sig paa fremmede Steder«.* Og i 1657 bestemmes det paa lignende Maade, at en Svend ved en Mesters Død ikke maa forlade Enken »før Arbejdet er færdigt, *medmindre han vil rejse udenlands«.* Det betragtes herefter som en fortjenstlig Handling at drage til Udlandet, ja Svendene opfordres næsten til »paa fremmede Steder« at lade sig belære, og da det, at vandre i lange Tider, havde været kendt i flere andre Haandværk, er der sikkert ingen Tvivl om, at Opfordringen er bleven fulgt. Ja, Skikken maa være bleven endog meget almindelig, thi de i 1674 Københavns Tømmerlav givne Artikler bestemmer, at den unge Svend *skal* vandre paa sit Haandværk, »i det Ringeste udi to Aar«, og det senest et Aar efter, at han er bleven Svend. Vandringen blev med andre Ord et officielt Led i Tømmersvendenes Uddannelse, og Paabudet herom maatte tidligere eller senere, bære sin Frugt, navnlig med Hensyn til Lavets zünftige Udvikling.

Det er imidlertid interessant at se, at ikke mange Aar efter at Vandreskikken saaledes er bleven officielt knæsat, faar den et lige saa officielt Mistillidsvotum. 1681 udtales det, at naar nogen sit Haandværk saa lovlig og forsvarlig har lært, at han sit Mesterstykke kan gøre, maa han uforment blive Mester, *enskønt han ikke har rejst paa Haandværket.* Det er Forordningen om Lavene af 23. December 1681, der udtaler sig saaledes, og med den begynder et nyt Afsnit i vore Lavs Udviklingshistorie. Endnu i Juni 1681 sættes der en Lap paa det gamle Lavssystem for Tømrernes Vedkommende; da »temmelig Mangel paa Tømmersvende skal findes«, tillades det Københavns

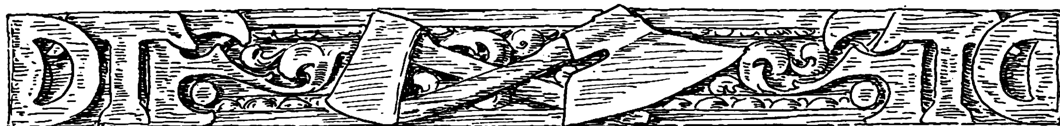

Rejsende danske Tømrersvende i Harburg a. d. Elbe 1909.

Tømmermestre »paa 4 Aars Tid« hver at have indtil 3 Drenge i Lære, men den kort efter udkommende, ovenfor nævnte Forordning bryder helt med det hidtil i forskellig Retning herskende Begrænsningssystem. Efter den maa enhver Mester bl. a. tage og forskrive saa mange Svende, som han vil og kan forskaffe Arbejde, og de i denne og følgende Forordninger udtalte Principper bliver naturligt Grundlaget for en Række nye Lavsartikler. Tømrernes kommer allerede den 4. November 1682 — de blev læste i Lavet den 16. Januar 1683 — og en Sammenligning mellem dem og Lavets tidligere Artikler af 30. Juli 1674 vil sikkert nu være paa sin Plads. Grundlaget for de nye Artikler er, som ovenfor antydet, i meget frit og liberalt, men det maa dog ikke glemmes, at Frihedens alt omfattende Baggrund er Kongens absolute Enevoldsmagt.

Artiklerne af 1674 er i deres ydre Form væsentlig i Overensstemmelse med Artiklerne af 1623; først kommer en Del Paragrafer om Lavet i Almindelighed, derefter et Afsnit med Overskriften »Om Svende« og tilsidst et Afsnit »Om Drenge«. Og Ligheden er ikke blot udvortes, Artiklerne af 1674 viser afgjort ikke fremad, men tilbage. Karakteristisk er det saaledes, at de ganske som Artiklerne af 1623 henviser til »Recessen« som det i

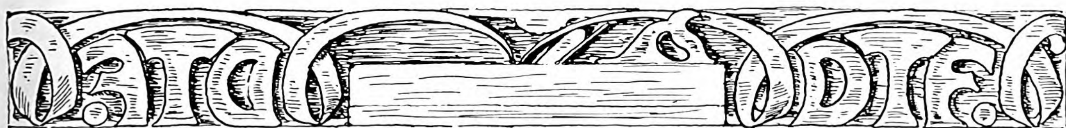

Lavsforhold særligt bestemmende, hvorved der formentlig kun kan sigtes til Kristian III's koldingske Reces af 13. December 1558, thi til Kristian IV's store Reces kan der ikke sigtes i Artiklerne fra 1623; den er nemlig af 27. Februar 1643 og altsaa 20 Aar yngre end disse Artikler. Yderligere kan der henvises til, at Afsnittet »Om Svende« i 1674 Paragraf for Paragraf er det samme som i 1623, hvoraf bl. a. fulgte, at samtlige Mestre stadig var pligtige til at give deres Svende ens Løn. Og endelig skal det fremhæves, at naar Artiklerne af 1674 gaar over til at give nye Bestemmelser, er det kun for at føre Udviklingen i en afgjort zünftig Lavsretning, de gaar endog tilbage til, hvad der gjaldt før 1623. Drengene, der tages i Lære, skal være født »af *ærlige* Forældre«, og en Mestersøn skal ligesom den Svend, der ægter en Mesterdatter, kun betale halvt, naar han bliver Mester, hvortil endnu maa føjes, at disse Artikler, som allerede ovenfor nævnt, bestemmer, at den unge Svend skal vandre paa sit Haandværk, og at han for at blive Mester skal gøre Mesterstykke, ikke at tale om, at han forinden skal staa et saakaldet Mesteraar.

Artiklerne af 1674 snarere fremhjalp end modarbejdede Lavenes zünftige Udvikling, hvad der sikkert blev Grunden til, at de kun bestod saa kort; men inden vi nu gaar over til Artiklerne af 1682, skal det endnu nævnes, at Artiklerne af 1674 spændte over en større Kreds end samtlige tidligere Tømmer-Lavsartikler, de gjaldt nemlig ikke alene for København, men ogsaa for Kristianshavn. Denne tidligere selvstændige Købstad blev i 1674 — mærkeligt nok dog først nogle Maaneder efter de her nævnte Artiklers Udstedelse — inkorporerede i København; der synes dog ikke at have eksisteret noget særligt kristianshavnsk Tømmerlav.

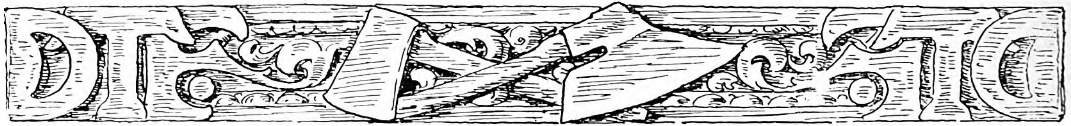
Vender vi os herefter til Artiklerne af 1682, da henviser de — ikke til »Recessen« som det faste Udgangspunkt, men til Forordningerne af 23. December 1681 og 6. Maj 1682, og hvad disse Lovbud fører i deres Skjold, ligger klart for, naar efter dem »ingen Svendes Skraaer, af hvem de og ere udgivne, langt mindre selvgjorte Vedtægter« i nogen Maade skal staa for fulde. Det forordnes i dem, at Svendene ingen Kro eller Sammenkomster maa have, at Mestrene ingen bestemte Møder maa holde, men hver Gang et saadant er fornødent, »skal det for Magistraten skriftlig andrage«, at intet Magistratsmedlem maa være noget Lavs særlige Patron, at Mangelen af Fødselsbreve (Geburtsbreve) ikke skal hindre de paagældende i at blive Lavsmedlemmer, o. s. v. Disse mod al zünftig Udvikling reagerende Bestemmelser er det almindeligt bærende Underlag for hele den nye Lavslovgivning, de er den Stamme, hvorpaa de enkelte Lavsartiklers mere positive Bestemmelser derefter podedes, og hvad disse Bestemmelser for Tømrernes Vedkommende i deres Hovedtræk gik ud paa, skal vi nu se.

Det københavnske Tømmerlav skal som tidligere have en Oldermand, men hans

Funktionstid er fra ét Aar gjort til to Aar, og han skal vælges paa den Maade, at Lavet foreslaar tre, af hvilke Magistraten tager den, »som dennem synes bedst og dygtigst dertil at være«, eller subsidiært en helt anden. Ved Siden af Oldermanden fandtes tidligere to Hossiddere, de er nu faldne bort, men Oldermanden skal hvert Kvartal udnævne 4 Mestre, der sammen med ham og en af Underfogederne skal eftersøge Bønhaser, mulktere dem og, naar de ikke vil betale Bøder, henføre dem i Stadens Arresthus. Den yngste Mester skal, som tidligere, i paakommende Tilfælde tilsige Lavet, og den Lavsbroder, der bliver tilsagt, skal under Bøder efterkomme Tilsigelsen. Ingen Mester maa tage ubillig Løn eller paatage sig mere Arbejde, end han kan bestride; han maa forøvrigt have saa mange Svende, han vil, men kun halvt saa mange Drenge som Svende. Med Hensyn til Svendenes Løn staar det Mesteren »frit for, hvorledes han med Svendene kan akkordere og overenskomme«, kun skal han betale den, som »tjener for Mestersvend«, i det ringeste saa meget for sit Arbejde, som en af de bedste Svende i Lavet kan fortjene, og ingen Mester maa foretage noget imod en saadan, for at »forhindre ham i at komme i Lavet«. Den Svend, der vil være Mester, skal forud for sit Mestersvendsaar have i København eller andet Steds tjent tre Aar som Svend, og derefter underkaste sig en Mesterprøve; foruden det tidligere ovfr. omtalte Mesterstykke med tilhørende Afridsning, skal han nu gøre Overslag over, hvor meget Tømmer, der gaar til et nærmere angivet Hus, samt »videre af Bygmesteren examineres«. Hvad han skal betale herfor i Penge, højst 9 Lod Sølv, er fastsat i Forordningen af 23. December 1681, der tillige strængt forbyder, at han besværes med Gæstebud eller Drik. Dør en Mester, hans Hustru, Barn, Svend, Dreng eller Pige, skal ikke hele Lavet tilsiges, men kun saa mange af det, som efter ordentlig Omgang behøves til at bære Liget, og en Enke har, saa længe hun sidder ugift, Ret til at fortsætte Haandværket.

Hvad der ved disse Bestemmelser særlig springer i Øjnene, er Enevoldsmagtens Stræben efter at fremme den faglige Udvikling ved en udvidet Mesterprøve. Alle andre Vanskeligheder ved at blive Mester er faldne, de ældre Mestres Modstand, urimelige Udgifter til Gebyrer og Gæstebud, men Prøven er skærpet, og der optræder en ny væsentlig Myndighed, Stadsbygmesteren. Enevælden sætter i System og organiserer efter en i Samfundets tidligere, mere umiddelbare Maade at være paa ukendt Maalestok. Allerede 1651 træffer vi en Stadskonduktør, der bl. a. skal paase, at enhver bliver indenfor sin Grund og ikke bygger ud i Gaden, men den fra ham formentlig forskellige Bygmester optræder muligvis først noget senere. 1672 paalægges det ham at gribe regulerende ind i »den uordentlige Bygningsmaade«, som udøves paa Kongens Nytorv. Bygningerne dér skulde være mindst to Stokværk høje og ud imod Gaden af »Brandmur« (Grundmur).

Der sættes i det Hele Præmie paa Grundmur overfor Bindingsværk, og i 1668 befales det, at ingen maa bygge Karnapper eller Udvinduer saa lidt som noget Hus med de øvre Stokværk springende frem foran de nedre. Og det er Bygmestren, som væsentlig skal paase dette. I Tømmerlavets Artikler hedder det, at naar nogen Tømmermand skal bygge et Hus, skal han melde det til Bygmesteren, og efter samme Kilde skal denne ogsaa paase, at Plankeværket under Opførelsen ikke sættes videre ud paa Gaden, »end som for Stillingerne og Materialier knappest kan behøves«.

Københavns Tømrere modtog ikke Forordningen af 23. December 1681 om Lavenes nye Ordning med Glæde; sammen med Murerne mødte de den med en forholdsvis kraftig Protest. I April 1682 indgav Tømrernes og Murernes Formænd ved Brandordningen et allerunderdanigst Andragende til Kongen, hvori de udtalte, at naar de ikke maatte have »nogen Sammenkomst eller Lavsrettighed som hidtildags«, vilde de geraade i den største Armod og Fatigdom, thi da vilde Lavssvendene »os ikke parere«, men efter den nævnte Forordnings Anvisning alle løbe til at være Mestre og »passere, hvor de ville«. De andrager herefter om, at »de, som gjøre sig selv til Mestre«, maa faa Tilhold om straks at melde sig for Magistraten, Stadshauptmanden og Brandkompagniets Kaptajn, saaledes at de ikke lusker sig fra at deltage i de offentlige Paabud og Byrder; at Tømrerne og Murerne for at ordne alt vedrørende Brandordningen og afdøde Brødres Begravelse maa samles i deres Lavshuse, »dog uden noget Gjæstebud eller Drik«; at de nye Mestres Afgift til Lavene maa blive væsentlig større, end i Forordningen fastsat, da de ellers vil blive nødt til at ophøre med deres understøttende Virksomhed, og at i Forbindelse hermed »Drenge, som her hos os indskrives, og Svende, som hos os løsgives, maa gøre den Rettighed til Lavene, som de hidindtil gjort haver«; at det ikke maa tillades Mestrene at holde et hvilketsomhelst Antal Svende, da dette kunde lade en enkelt faa for stor Overvægt, og endelig, at der maa blive lagt tilbørlig Vagt paa Mesterstykkets Aflæggelse, thi ellers »skulle mange Godtfolk og Bygherrer blive med deres Arbejde bedragen«.

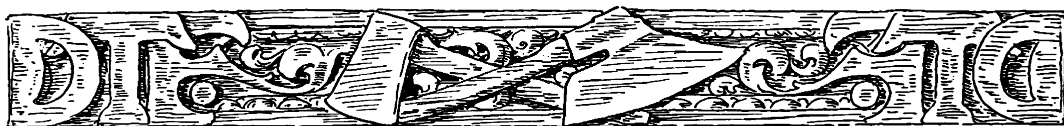
I det Store og Hele blev der, som forstaaeligt er, ikke taget Hensyn til dette Andragende, men muligvis har det dog haft Indflydelse paa Affattelsen af enkelte Bestemmelser i Artiklerne af 1682. Andragendets Grundbetragtning er formentlig Frygt for, at Svendene ikke vil blive hos Mestrene, naar de gamle Lavsformer forsvinder, og det er næsten som Svar herpaa, naar det i Artiklernes § 18 hedder: »Paa det og Tømmermændene formedelst deres Svendes Modtvillighed (som dennem naar de maatte være i Arbejde kunde faa i Sinde at forlade) ikke skal komme til Skade, da skal de Svende, som her i Staden vil arbejde, naar de af nogen Mester antages, forblive i hans Tjeneste til ohngefehr St. Mortens Dag med mindre de særdeles ved deres

Tjenestes Tiltrædelse anderledes med deres Mestere ere *accorderede*«. Under 4. November 1682 udkom der ialt Artikler for 10 Lav, men den paagældende Paragraf findes kun i Tømrernes og Murernes Artikler. — Til Haandhævelse af den tilbørlige Myndighed bestemmes det dernæst i § 20, at der i Oldermandens Hus skal hænge »et sort Brædt eller Tavle«, paa hvilket de Svendes Navne skal antegnes, som ikke opfører sig paa rette Maade.

Efter Artiklerne af 1682 var de gamle Lavsforhold ikke længer tilladte, de skulde helt forsvinde, og vi mærker ogsaa, at et nyt Regimente er ved at begynde, men ogsaa, at der overfor dette Regimente er en uhyre, sejg, passiv Modstand. I Juni 1685 ønskede to Tømmerlærlinge at blive løsgivne, men den ene havde forsømt sit Arbejde og ej lagt sit Værktøj fra sig, og den anden havde intet Geburtsbrev. Lavet var derfor ikke villigt til at efterkomme deres Ønske, men i den Anledning kom der »strax« Bud fra Præsidenten, om at Oldermanden *Rasmus Hansen* og de to Læremestre skulde komme til ham, og han befalede, at Drengene skulde løsgives, »hvilket Oldermanden da ikke turde understaa at skulle vægres«. Øvrighedens Paabud blev efterkommet, men da en Dreng i Februar Aaret efter skulde løsgives og manglede sit Geburtsbrev, stillede Lavet sig ganske som tidligere, og denne Gang blev Løsgivelsen i den Anledning udsat til Pinse. Og der er andre Eksempler at nævne, der tydeligt viser, at der under Lydigheden overfor Myndighederne gik en levende Understrøm.

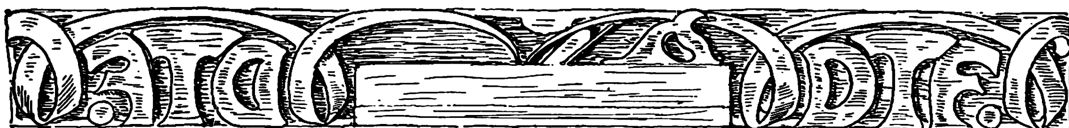
I Maj 1683 »anfangede *Christian Jespersen Lunøe*«, der oprindelig synes at have lært Snedkerhaandværket, efter kgl. Majestæts Brev og Magistratens Dom at gøre sit Mesterstykke i Lavshuset. Han brugte hertil en Skibstømmermandsøkse og »ej enten Bindøxe, Bredbil eller Tom(?)øxe, som til Tømmermandsarbejde saa vel her i Staden som andensteds overalt, hvor Haandværket tilbørligen holdes og læres, brugelig er«, kunde ikke skære med en Skørsav og var paa tredje Dag om paa en kludret Maade at lave Mesterstykket, som andre gjorde færdigt i 5 a 6 Timer, hvorfor Lavet »allerydmygeligst« formodede, at det højst vilde blive ham tilladt at arbejde med egne Hænder. Men saaledes gik det ikke. Bygmestrene *Stenvinkel* og *Christopher Grosz* erkendte Mesterstykket for gyldigt, og Magistraten indskrev Christian Jespersen Lunøe som Mester i Lavet. Øvrigheden sejrede, som altid, naar den enevældige Konge — hvad der ikke var ganske sjældent — befalede, at den ene eller anden skulde optages i Lavet, men det er dog et Spørgsmaal, om Sejren blev udelukkende paa Myndighedernes Side. Den 22. September 1683 blev *Johan Schønning von Lemgo*, der havde været Overtømmermand paa Flaaden, efter kgl. Majestæts Befaling og Magistratens Dom indskreven som Mester i Lavet, efter at hans Mesterstykke var befundet gyldigt, men allerede forinden havde han, da Lavet havde fundet nogen Mangel ved Prø-

ven, lovet at betale 4 Dl. til Lavets fattige samt give og gøre Lavsrettighed som andre gamle og forrige Lavsbrødre før ham. Man omgik vistnok med andre Ord de nye Bestemmelser, og Sagen havde Betydning, thi da Johan Schønning i 1686 vilde have en Dreng løsgiven, forbød Lavet ham det, »formedelst han ingen Rettighed har gjort til Lavet, som han lovet havde«, hvad der havde til Følge, at han kort Tid efter erlagde, hvad der fordredes af ham. Skønt Magistraten havde den øverste Myndighed med Hensyn til Mesterstykkernes Godkendelse, vidste Lavet dog godt at benytte dem i sin Interesse. *Jens Erlandsen* Prøve blev i Marts 1685 af Lavet kendt intet tjenlig at være, men der blev dog stillet ham Valget enten at være Mestersvend endnu et Aar eller betale en billig Straf, og han valgte det sidste; paa lignende Maade gik det *Hans Olsen Skaaning* i Oktober s. A., og saaledes fremdeles. Mesterstykkets Betydning formindskes herved, men Lavet faar i alt Fald delvis sine gamle Indtægter.

Mærkeligt er det ogsaa overfor de klare Paabud om, at alt skal være uden Gæstebud og Drik, at Mester *Villads Hansen* i Juli 1686 kan love paa Anfordring at ville give Lavssøstrene et Traktement, som skal bestaa udi tre Retter Mad, en god Steg, en fersk Fisk og en Tærte, at *Børge Petersen* til samme Traktement lover at give en god Koldskaal, og at 14 andre Mestre lover for deres Hustruers Respekt at give hver 1 Dl. Man fristes uvilkaarligt til at se en Fiffighed deri, at Gildet gives Lavs*søstrene*. Lavenes Lystigheder kunde selvfølgelig ikke helt afskaffes; i Februar 1705 hedder det, at Københavns Politimester fik »utallige« Begæringer fra Lavene, om at de maatte *kontinuere* deres Lystighed nogle Timer ud paa Natten, Begæringer, som dog alle blev afslaaede, men kan der være Tale om at kontinuere en Lystighed — her vel særligt Fastelavnsløjer — maa den være begyndt og altsaa til en Tid have fundet Sted. Efter alt at dømme synes Tømrerne dog ikke at have været blandt dem, der stærkest stod paa Bevarelsen af de gamle Skikke og Sædvaner, thi medens vi har Meddelelser om, at forskellige Lav i den Anledning kom til at føle Øvrighedens Myndighed, forlyder der intet saadant om Tømrerne. Politimester *Claus Rasch* kæmper ihærdigt mod, hvad han kalder Haandværkernes »galne Griller«, og gør Jagt paa de Lavs Lavstøj, der efter hans Mening misbrugtes, men naar Københavns Tømrere paa denne Tid sælger deres Lavstøj, er Grunden hertil, som vi nedenfor skal se, en ganske anden. Det blev solgt i December 1687 indenfor Lavets Kreds til Lavsbrødrene for ialt 214 Dl. 3 Mk. 8 Sk.

Drik og Gæstebud forsvandt ikke ved de strænge Forbud, saa lidt som det naturligvis lykkedes at afskaffe Tilvendelsen af Spaaner og Træ fra Arbejdsstedet. Vi har mødt Forbud herimod tidligere, men selv ved Kongens Arbejde overholdtes de ikke. Kristian IV klager 1635 over, at Tømrerne, der byggede en Mølle for ham »forpartere Enderne af

Mølleaxlerne«, »de have,« skriver han, »haft Fordel nok af Spaanerne, og de maa retvel lade Enderne af Mølleaxlerne ligge«. Og nu gik det ikke bedre. Det almindelige Forbud i Forordningen af 6. Maj 1682 blev i Tømrernes Lavsartikler fra samme Aar skærpet derhen, at en Bygherre ikke en Gang maatte forære Svendene og Drengene Arbejdsstedets Spaaner eller Ros. Straffen herfor var en betydelig Mulkt, men Kampen, der her kæmpedes, var, som vi senere skal se, en forgæves Kamp. Lavene og alle de Skikke og Vaner, som stod i Forbindelse med dem, var som den Fugl Fønix, der flyver med fornyet Ungdom fra det brændende Baal.

Grunden til, at Lavet i 1687 solgte sit Lavstøj, angives i en Skrivelse til Magistraten af 1690 at være Lavets Armod. Man mener vel, skriver Oldermanden *Christopher Bruckner*, at der nu ingen Udgifter skulde være ved Lavet, »som i fremfarne Tider og førend det blev ophævet og forandret«, men det er en Fejltagelse; der er først og fremmest Lavets Trængende og saa Lavshuset, der »staar og forfalder«, og endelig »anvendes og adskillige Udgifter imod de ofte antræffende Bønhaser«. Der behøves derfor større Indtægter, større Afgifter, naar en Dreng ind- eller udskrives, som naar en Mester optages i Lavet, og endelig bør Svendene give Tidepenge. I disse Sager tør Magistraten dog intet resolvere, den henviser til Kongen, og i Maj 1691 henvender da Oldermændene for ikke mindre end 4 københavnske Lav — Tømrernes, Snedkernes, Murernes og Smedenes — sig til Kongen om den Sag, der af de ovennævnte ansaas for den vigtigste, Forholdet til de overhaandtagende Bønhaser, om hvem Christopher Bruckner Aaret før med en vis Bitterhed havde skrevet, at naar man havde anvendt Omkostning paa at faa dem straffet, »saa nyder man Intet igjen, eftersom de befries af Patroner«. Nu androg man om, at Hs. Maj. vilde befale, at ingen under nogen Prætext maatte bruge Bønhaser eller Fuskere, men Ansøgningen kom tilbage fra Kancelliet med den Paaskrift: »Hs. kgl. Maj.'s allernaadigste Vilje er, at hermed efter Lavsartiklerne allerunderdanigst skal forholdes«. Det var Regeringens Hensynstagen til Søfolk, Holmens Folk og Tøjhusarbejderne, der her gjorde sig gældende, men for Lavet var der ikke megen Trøst herved, det maatte væsentlig holde sig til Politiet og se, hvad det kunde faa udrettet ved dets Hjælp, hvad der ikke sjældent krævede Foræringer til Politimesterens Fuldmægtig og Betjente. Ja 1686 fik Politimesteren selv en »Diskretion« paa 30 Dl. Det er derfor godt, at Lavets pekuniære Forhold nu synes at bedres; det fremgaar formentlig af den ovenfor nævnte Anskaffelse af nyt Lavstøj, og en medvirkende Grund har muligvis været, at Lavet i 1702, som allerede ovenfor nævnt, fik sit til Kongen i 1678 ydede Laan paa 2000 Dl. tilbagebetalt.

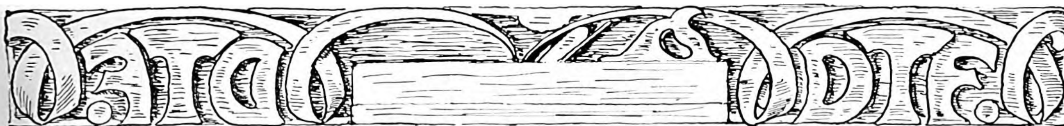
Efter alt at dømme har Bønhaseriet floreret i en ikke ringe Grad, og at det indenfor Lavet satte Lidenskaberne i Be-

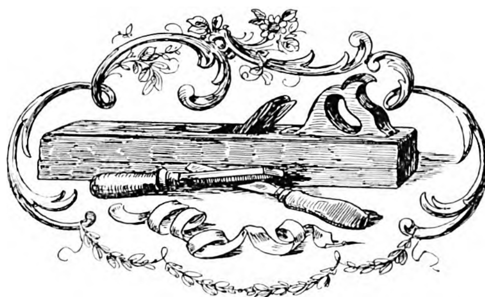
vægelse, kan ses af, hvad der skete, da Lavet den 21. Juli 1690 reparerede det murede Rettersted udenfor Vesterport. Efter om Morgenen at have samlet sig paa Gammeltorv havde det, saa snart Vesterport blev aabnet, forføjet sig til Retterstedet, men ikke saa snart var dets Arbejde forbi, før Folkene »anfangede at gøre Alarm og vilde begive dem til Bispens Gaard« for at falde over en Bønhas, som arbejdede der, saa at Oldermanden *Christopher Bruckner* havde nok at bestille, med »saadan Alarm igjen at afstille iblandt ungefær 300 Personer«. Der kunde nær være sket en stor Ulykke, skriver han; men det er Følgen af, at Bønhaserne faar Lov til at brede sig, undlader han ikke at tilføje, de tog Brødet af Munden paa Lavsbrødrene, af hvilke mangfoldige »den ganske Sommer ej have haft at bestille«.

Det synes forøvrigt ikke at have været ganske let at faa Svendene stillet tilfreds ved denne Lejlighed, og Vanskeligheder i saa Henseende synes der ogsaa at have været en Gang i 1702. Der er da Tale om Rejsningen af et Hus i Dyrehaven til Frederik IV's Fødselsdag, »hvortil Svendene vare kommanderede og dog ej vilde komparere«. Formentlig har en Del af dem dog flokket sig sammen i Nærheden af Arbejdsstedet, thi Oldermanden, *Jens Petersen Randlev,* skriver, at han aarle og silde tilligemed Politibetjentene var til Stede, inden de kunde faa Svendene bort. Som det heraf ses, var de nye Artikler af 1682 ikke noget absolut Hjælpemiddel mod Uroligheder, men som ovenfor nævnt havde Mestrene heller ikke ventet det, de udtalte jo, at de nye Bestemmelser formentlig vilde bevirke, at Svendene ikke vilde »parere«. Underligt var det nu ikke heller, om det kom saaledes, thi de nye Bestemmelser var særlig radikale overfor Svendene, de forbød bl. a. ethvert Traktement, naar en Svend ankom eller rejste, enhver Frimandag eller anden Drikkedag, kort sagt enhver Sammenkomst mellem dem, ligesom de i det Hele ophævede deres Kro og slog en Streg over alle »selvgjorte Vedtægter«.

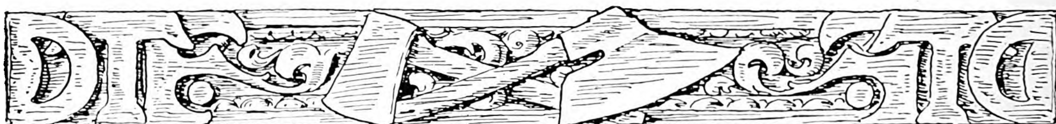
Det var Lavsvæsenets fra gammel Tid nedarvede Krydderier, som helt skulde forsvinde, for at det regulære Arbejde uforstyrret kunde gaa sin Gang; men Paabud, der slog noget saadant fast, maatte nødvendigvis sætte ondt Blod, ikke at tale om, at de maatte berede Vanskeligheder i Forholdet til de tyske Lav, thi med hine ovennævnte Krydderier forsvandt den lavsmæssige Zünftighed. Allerede i 1684 var det kommet dertil, at Drenge, som havde udlært her »efter Artiklerne«, blev forhaanede og foragtede, »alene fordi, de ikke have ladet sig gjøre til Svende efter deres forrige urimelige Vedtæger«; det er Regeringen, der udtrykker sig saaledes, og den hører yderligere med billig Forundring, at der var Mestre, som »kom i de Tanker at skikke deres Børn og Drenge til fremmede Steder for at lade dem der gjøre til Svende«. Hvad nu særligt Tømrerne angaar, da synes de ikke at have været fremtrædende i denne Retning, men paa den an-

den Side har de dog staaet i for livlig Forbindelse med Tyskland, til at de ikke skulde mærke Ulempen. Vi har Underretning om, at det københavnske Lav fik Breve fra Lavene i f. Eks. Magdeburg og Ratzeburg; flere Gange giver det Bidrag til nedbrændte protestantiske Kirkers Genopførelse i Tyskland, og det er derfor ikke overraskende at høre, at Oldermanden med nogle Lavsbrødre i December 1688 for Københavns Præsident klagede over, at de her udlærte Tømmersvende, som drog til Udlandet, formentes Arbejde dér, og den mundtlige Klage blev efterfulgt af en skriftlig. Hvad Resultat disse Skridt førte til, kan dog ikke paapeges, det kan i Almindelighed kun udtales, at der ved Siden af Bestemmelserne fra 1681 og 1682 lidt efter lidt opkom en mindre stræng Praksis. 1703 nedsættes, bl. a. maaske for at udligne disse Fcrhold, en Kommission, der skal efterse de forskellige Lavs Artikler og udtale sig om, hvorvidt »nogen Forandring derudi fornøden eragtes«. 1713 paalægges det Politi- og Kommercekollegiet at overveje, om det ikke var rigtigst, »at Enhver, naar han havde gjort sit Mesterstykke og Borgerskab vundet, blev tilladt at arbejde, end at han formedelst medgaaende Bekostninger skulde tvinges til sig herfra til andre Steder at begive«. Lavsformerne er altsaa langtfra forsvundne.

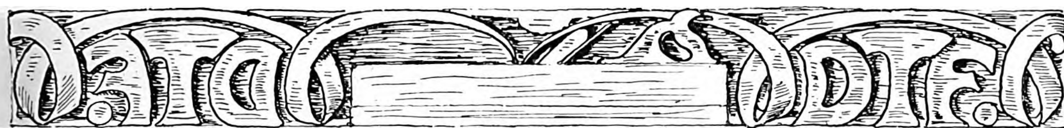
5*

SVENDENE ORGANISERES

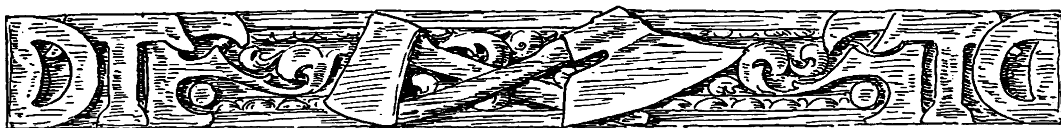
Aaret 1691 synes for Tømrernes Vedkommende at danne et Vendepunkt. Forordningen af 1681 forbyder enhver Sammenmenkomst af Svende, men den 29. Juni 1691 tilsteder Københavns Magistrat efter Oldermanden, *Christopher Bruckners* Ansøgning, at Byens Tømmersvende maa holde Samlinger, og tillige at et Herbergsskilt maa udhænges, hvor Oldermanden eragter det tjenligst. Det er imidlertid ganske karakteristisk, at det kan skimtes, at hvad der saaledes sanktioneres i Juni 1691, væsentlig har været bragt i Udøvelse i alt Fald nogen Tid før. I en Ansøgning af April 1692 hedder det, at den Uorden, der formedelst Lavenes Ophævelse havde indsneget sig mellem Tømmersvendene, var afhjulpen »nu paa ungefær to Aarstid«, og *Christopher Bruckner* siger den 25. Juni 1691, at Svendene alt var delt i 6 Klasser, noget, der først fastsloges i Svendenes første officielle Samling den 9. Juli 1691, ikke at tale om, at der i Maj s. A. betales en Maler 8 Sk. for at opmale Bogstaverne paa Svendenes Skilt.

Som nævnt afholdtes Svendenes første officielle Samling den 9. Juli 1691. Oldermanden, *Christopher Bruckner*, og Lavets 4 ældste Mestre var til Stede, og Politimesteren *Claus Rasch* præsiderede. Mødet fandt Sted, hedder det, for at bringe Lavet »udi en god, rolig Stand og Tømmersvende udi indbyrdes Enighed og Lydighed mod Mestrene«; Claus Rasch foreholdt Svendene deres Pligter, og derefter blev der vedtaget forskellige Beslutninger med Hensyn til Ligbæren (Svendene deltes i 6 Klasser), Betaling for Ligklædet, Tidepengenes Erlæggelse o. s. v. Naar en Svend om Aftenen gik fra Arbejde, skulde han altid hjembære sin Bindøkse, vedtoges det, og naar Stormklokkerne ringede Brand, skulde de Svende, der ikke var antagne under Brandordningen, møde ved Raadhuset hver med sin Økse. — Hvad der saaledes var begyndt, fortsattes. Aaret efter forordnedes det, at de fire yngste Svende skulde tilsige »til Kongens, Stadens, Lavets og andre nødvendige Ærinder«, og at de Svende, der i det forløbne Aar ikke havde tilsagt, skulde afgøre deres Pligt

ved hver at betale 4 Mk. i Tilsigepenge. Svendene fik herefter Midler at raade over; de havde da ogsaa straks for 8 Dl. om Aaret lejet Lokale i Mestrenes Lavshus til deres Samlinger, og da Skiltet efter at have været hos baade Præsident og Politimester til Approbation, den 3. November 1691 blev ophængt, fortæredes der for 1 Dl. 6 Sk. Den 28. April 1692 blev der for 3 tyske Svende, som havde deres Friskænk og Velkommen efter Haandværks Gemäsz, betalt 3 Mk.; de tyske Svendes store Skænkekande kom frem paany, men de tyske Svende søgte nu ogsaa hyppig hertil. Den 14. September 1692 er der Tale om Skænk til 4 saadanne, den 12. Oktober s. A. til 9, o. s. fr. Mærkes kan det i det Hele, at Svendenes Samlinger hurtigt synes at have antaget den gamle Lavskarakter. Fra den 9. Maj 1692 indskreves Svendene »for aaben Lade«, og ved Sammenkomsten den 21. Oktober s. A. indlagdes 10 Tdr. 4 Dl.'s Øl. 1696 blev deres Lade repareret, stafferet og med rød Sinober samt grøn Farve anstrøgen, og sidst i samme Aar betaltes en Gørtler 2 Dl. 3 Mk. 5 Sk. for 35 Messing-Ligtegn, hvis nærmere Brug dog ikke angives.

Da det nye Aarhundrede begyndte, staar vi paany overfor en formentlig gennemført zünftig Lavsordning, skønt det dog ikke maa overses, at Bestemmelserne fra 1681 og 1682 langtfra var helt afstrejfede. I December 1689 bevilges det paa Raadstuen, at 4 gamle og 4 unge Tømmermestre maa udmelde de 3 Mestre, mellem hvilke Magistraten skal vælge Lavets Oldermand, og i Marts 1692 udmeldes de af endog kun 4 Mestre. Det er sikkert Frygten for at faa Lavet samlet, som her gør sig gældende. I Juni 1703 bevilgede Præsidenten, at »nogle af de ældste Lavsbrødre« maatte forsamles angaaende de gifte Mænd, som vilde lære Haandværket, og som molesterede Øvrigheden ved deres Overløb. Lavsudviklingen synes ogsaa at være bleven dæmpet noget ved Pestens Rasen i 1711. Da Landetatens Generalkommissariat i 1714 ønskede at faa en Mester til at fuldende en Reparation af Raavaddam Krudtmølle, forebragte Oldermanden Sagen i en Samling, men alle Mestrene svarede, »at de ikke havde Folk til at befordre samme Arbejde, saa som her var stor Mangel paa Folk ved vores Haandværk for den Aarsags Skyld, at der bortdøde en stor Del af vores Svende i Pestens Tid«. Muligvis var det dog ogsaa nogen Uvilje mod Regeringen, som her lagde sig for Dagen, thi under 23. Oktober 1713 havde Regeringen udstedt to Anordninger, der ikke var Lavet behagelige. Først havde den befalet, at saasom Staden højlig trænger til Arbejdsfolk, skulde der fremtidig ved hvert Lav i København kunne sættes en eller to Frimestre, »paa det en Soldat, naar han paa sin Alderdom blev aftakket, derved nogenlunde kunde soulageres«, og for at Svende, der vil være Mestre, »ikke skulle besværges med de excessive Depenser, som i Omkostninger, Traktementer o. desl. ulovlige Exaktioner skal bestaa«, befales det dernæst, at enhver Mesterprøve skal anmeldes for

Politi- og Kommercekollegiet, for at en Betjent kan ordineres at være overbærende og have Opsigt med, at intet deslige gaar i Svang.

Man vilde paany de genopvaagnede Lavsskikke til Livs, men der var næppe denne Gang den samme Alvor i Forsøget som i 1681, og efter alt at dømme havde Pesten bragt de efterlevende Mestre til at føle sig. Naar en Mester i gamle Dage kom til sine Folk, arbejdede han en Timestid hos ét Parti og en Timestid hos et andet, hvorved han animerede dem til Arbejde — da stod det vel til —, men nu holdt de sig for gode til at tage Del i Arbejdet.

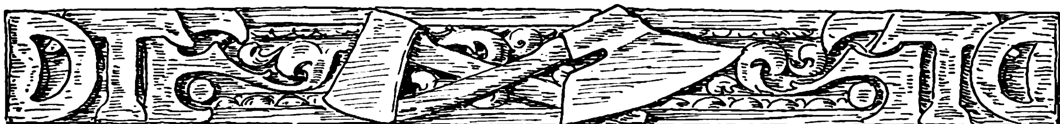
Det er herefter naturligt, at Regeringen under disse Omstændigheder til sine øvrige Protegeer som Frimestre føjede veltjente Soldater, men dette førte igen til en ivrig Optræden fra Lavets Side mod Bønhaser og andre uberettigede Næringsdrivende. Det jagede dem med Politiet ved sin Side, men overfor Kongens Vilje var det, i alt Fald tilsyneladende magtesløst. I Juli 1724 maatte Oldermanden *Niels Sørensen* for Magistraten gøre en ved Kongens Brev udnævnt Tømrermester *Jens Petersen* en Undskyldning, fordi han havde kaldt ham »Brevmester«, men hvor oprigtigt denne Undskyldning var ment, kan ses af en Klage fra nævnte Jens Petersen til Kongen af Januar 1725. Han gør heri opmærksom paa, at han var bleven udnævnt til Mester, fordi han i 1722 havde forestaaet Opførelsen af »den ved Frederiksberg Slot opførte Mølle«, men at Mestrene var i høj Grad uvillige imod ham; da han i 1723 vilde indskrive en Dreng, og denne Dreng som andre Drenge vilde give sine Penge, 10 Mk., til Lavet, blev de skudte til ham igen undtagen 2 Mk., som toges til Skriveren; de tog ingen Penge »af saadanne Mestere, som havde Kongens Brev«, ja sagde, at hvis han ikke straks pakkede sig, vilde de handle med ham, saa han ikke skulde blive et Menneske lig. I den Anledning maatte Mestrene gøre en Undskyldning for Magistraten, men næppe var de kommen udenfor Raadstuedøren, før de gjorde sig en Latter deraf, og efter den Tid havde de været argere end tilforn, kaldt ham Fusker, Frimester og Brevmester, ja gjort hans Folk afspændige, saa de ikke vilde arbejde hos ham.

Herover opstod der en længere Brevveksling, men uden nærmere at indlade os paa den, skal vi gøre opmærksom paa, at Lavet »knæfaldt« Kongen med Forestillinger om, »hvorledes en stor Del Mestere med Kone og Børn i største Armod maa geraade«, derved, at »disse Frimestere« falskelig foregive for Eders Kgl. Majestæt »at have tjent ved Militen og dog aldrig haver vaaren i nogen Campagne«. Der kom Elementer ind i Lavet, med hvilke en retskaffen Tømmersvend »ej vilde medarbejde, som og er Haandværksmaner udi hele (det) romerske Rige«, og som vilde medføre, at ingen fremmed Svend kunde komme hertil, og at de københavnske Svende ikke paa fremmede Steder kunde passere. Den zünftige Følelse var vokset stærkt op, saaledes som det kan ses af en Række Eksempler.

1714 skriver Lavet til Magistraten angaaende det oftere opkommende Spørgsmaal om gifte Lærlinge. Lavet protesterer imod, at saadanne tillades, de kendes ikke i Udlandet, »hvor de holde Haandværksgevonheit«, og Følgen vil blive, at de dér lægger »en *Despect* og *blame* paa vores amt«, saaledes at Svendene herfra ikke vil blive holdt for gyldige. Da en Svend, der arbejdede i Esrom, 1717 uretfærdigt blev mistænkt for at have stjaalet en Bil, maatte han gaa fra Arbejdet til København for at andrage Sagen for Oldermanden og det ærbare Tømmeramt; Svendene, han arbejdede sammen med, erklærede nemlig, som han skriver, »at de ikke kunde ret vel arbejde med mig længer, førend jeg for saadant blev erklæret, og at det var lige saa fuldt, som jeg skulde have taget Bilen«. Da i 1721 en Dreng ikke blev løsgiven, fordi han i sin Læretid havde giftet sig, undskyldte Mestrene sig med, at de ikke havde forbudt Svendene at arbejde med ham, men at det var sket »indbyrdes blandt Svendene«. Og i 1722 andrager Svendene Mestrene om at maatte holde Protokol over de fremmede Svende, som kom hertil, samt over de danske Svende, som rejste til Udlandet, og om i samme Protokol at maatte indføre »de Straffebøder, som Enhver kan tilkomme at betale, fordi de ikke efter Lavsartiklerne(!) rejser paa Haandværket efter Brug og Sædvane, saa og om Nogen Lavet til Beskjæmmelse indlader sig i Ægteskab med løse og letfærdige Kvindfolk eller gifte sig, medens de staa i Lære«.

Mestrenes Svar herpaa var meget reserveret, men sikkert er det, at Svendenes Lav var vokset op til at betyde noget. Efter Pesten fandtes en Del af dem »stridig og mutvillig«, de vilde ikke erlægge deres Tidepenge og ikke bortbære de Døde; for et Syns Skyld var de gaaet i Holmens Tjeneste, men i Virkeligheden »bønhasede« de rundt omkring i Byen. Hermed fik Mestrene dog efterhaanden Bugt, men Stemningen har alligevel næppe været ganske god, og i en Klage fra Oldermanden, *Niels Sørensen*, over, hvad der hændte ham den 13. Februar 1715, da Skafottet paa Nytorv blev nedtaget, hedder det: »Og der alle Svendene vare gennemgaaede Mønstringen, da takkede jeg dem paa Øvrighedens Vegne og bad dem gaa hver hjem til sit Hus, men det vilde de ikke, men begyndte at bande og skælde meget ilde paa mig; da løb jeg op til Politikammeret og begjærede Assistance; jeg bekom Vagtmesteren, og da jeg da vilde gøre Anvisning paa Eskild Nielsen, som jeg vilde have arresteret, da kom der en stor Del af Svendene med deres Økser i Haanden, greb mig baade udi Brystet og udi Halsen, rev og sled mig baade for og bag i Armene og i Kjortelen, rev min Paryk af mit Hoved, som blev nedertræden i Rendestenen, og havde en Del af mine Lavsbrødre ikke kommet mig til Hjælp, da havde de ganske trædet mig under Fødderne, saasom en Del af samme Svende var ganske drukken«. Anledningen til denne Tumult laa deri, at Oldermanden havde givet Eskild Nielsen et Rap med sin Stok, og at han havde Ret

hertil, fastslaas i Bytingsdommen af 16. December s. A., men forøvrigt eragtedes heri, at den de paagældende Svende overgaaede Arrest kunde være tilstrækkelig Straf for det passerede.

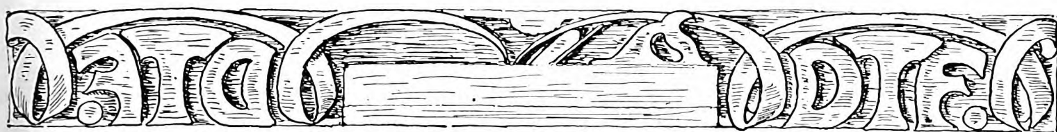
Svendene holdt sammen; da to Svende i 1724 klagede over, at de andre Svende forbød dem at arbejde og paalagde dem Mulkter, kom det op, at disse paa egen Haand afholdt Samlinger og Kro, hvilket naturligvis blev dem forbudt. Men meget forknytte synes de ikke at være blevne herved. I Juli 1725 tilskrev Præsidenten Lavet, at Landbygningsinspektør *Joh. Corn. Kriger* havde anmeldt »en Del Tømmersvendes Revolte« ved Hs. kgl. Majestæts Arbejde paa Slottet, i hvilken Anledning der ikke maatte meddeles nogen Tømmermand Pas til at rejse; Lavet skulde undersøge Revolten samt holde Svendene til ikke at forsømme Kongens Arbejde, paa det, at Slottets Bygning ej skulde opholdes. Videre hertil kendes dog ikke, men til hvad der ovenfor er meddelt om, at Svendene holdt egen Kro, kan føjes, at de i 1727 anskaffede en Sølvvelkomst, der kostede ikke mindre end 176 Dl.

De Forhold, som her er skildrede, er ikke ganske idylliske, men de tyder formentlig paa ganske gode Kaar blandt Svendene, og hvad Mestrene angaar, tør vi sikkert antage noget lignende. Den ovenfor nævnte Anskaffelse af nye Lavsgenstande synes at vise det, ligesom det ovenfor nævnte Huskøb. 1715 sluttede Murerlavet Kontrakt om at faa Lokale til deres Samlinger i Tømrernes Lavshus i Peter Hvidtfeldtstræde, og da Skomagerlavet i 1725 skriver til Tømrerne om at komme det til Hjælp til dets Gælds Afbetaling ved at tage Lodsedler i et det særlig tilstaaet Lotteri, tog de ialt 66 Lodsedler a 1 Dl. Tømmerlavet stod efter alt at dømme heldigt og godt og fik Tilgang ikke alene af Mestre i København, men ogsaa af Mestre i Aarhus, Frederiksborg og Roskilde.*) Noget andet er, at dets Medlemmer desuagtet muligvis ikke har været i Besiddelse af nogen overordentlig Dygtighed. Et Faktum, der synes at pege i denne Retning, er, at da Landetatens Kommissariat 1718 skulde have en Bro slaaet over Arresøens Udløb og ikke kunde faa Tømmermester *Povl Olsen* fra København, da han var optagen af andet Arbejde, véd det ingen anden Udvej end at henvende sig til Papirmager *Johan Drewsen* paa Strandmøllen, der ogsaa traadte til. Herved skal vi imidlertid ikke dvæle, men til Slutning vise de københavnske Tømreres Forhold til nogle andre nærstaaende Haandværk samt give nogle Oplysninger om deres Antal.

Først kan det da bemærkes, at det i Artiklerne for de københavnske *Trædrejere* af November 1685 hedder, at det herefter skal være aldeles forbudt alle Tømmermænd, Hjulmænd, Snedkere og

---

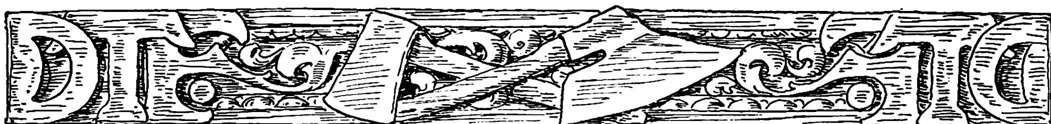
*) Det tør heraf sluttes, at der ikke var noget Tømmerlav i disse Byer. Vi vide ogsaa, at Tømrerne i Horsens ikke havde noget Lav. Vi skulle nedenfor se, at der først 1740 bevilges et Tømmerlav i Odense, det første i Danmark udenfor København. — Kristian V's Lov fastslog Tømrernes gamle Ret til ogsaa at bo paa Landet.

andre deslige Haandværkere at have noget Drejerværksted i deres Huse, hvoraf man skulde slutte, at bl. a. Tømrerne tidligere har beskæftiget sig ogsaa med Drejerarbejde. Af væsentligere Betydning er imidlertid deres Forhold til *Snedkerne*. Vi har tidligere set, hvorledes de stødte sammen, og det gjorde de fremdeles. 1687 synes Snedkerne gennem Politi- og Kommercekollegiet at have udvirket et Forbud imod, at Tømrerne »brugte Høvlen til at pløje Lofter, Gulve, Vindeltrapper og andet«, men heri vilde Tømrerne ikke finde sig. Alle Hjul blev sat i Bevægelse; i Juni 1687 præsenterede de i den Anledning Sekretær *Slange* en Diskretion paa 20 Dl. »for vores Lavsdom at befordre«, og Aaret efter satte de Overkammerjunker *Adam Levin Knuth* et Plankeværk paa 148 Tavl om hans Have i Farum som Tak, »fordi han haver forhvervet den kgl. Majestæts Frihed« imod det nævnte Forbud. Sagen var imidlertid ikke herved bragt ud af Verden. I November 1720 klagede Snedkerne paany over, at Tømrerne brugte Høvlen mere end de burde, ligesom over, at de tog nylig udlærte Snedkersvende i Forbundt. Tømrerne mente herimod, at de havde Ret til bl. a. at lægge Gulve og beklæde italienske Trapper, saa længe de ikke limede, men slog Brædderne sammen, og en den 7. Januar 1722 i Sagen afgiven Erklæring af Generalbygmester *J. C. Ernst* er i høj Grad oplysende med Hensyn til Forbundt-Spørgsmaalet.

Efter hans Mening maa en Tømmermester frit kunne tage en Snedkersvend i Forbundt, d. v. s. til Oplæring i forholdsvis kort Tid, naar Svenden blot dermed helt forlader sit første Haandværk, og at flere Snedkersvende benyttede denne Ret er for ham naturligt, da Snedkerne ingen gifte Svende taalte. En stakkels Snedkersvend, »der falder til en Kone«, har ingen anden Udvej end enten at give sig ind paa Holmen, »om det vil lykkes«, eller drage paa Landet eller endelig gaa i Forbundt hos en Tømrer, og det sidste er langtfra uheldigt, thi mange af de gifte Tømmersvende »eje Huse og svare Byen«, ikke at tale om, at Tømmersvendene fremfor Snedkersvendene gør Tjeneste i Brandordningen. Han tilraader derfor ikke at røre ved dette Forhold, men forøvrigt ved en trykt Forordning at skille Tømrerne og Snedkerne imellem, og dette skete. Under 27. Februar 1723 udkom der et Reglement, der i 17 Paragrafer bestemte, hvilke af de i saa mange Aar omtvistede Arbejder der tilfaldt Tømrerne og hvilke Snedkerne.

Foruden Drejerne og Snedkerne skal vi endnu nævne *Skibstømrerne*, der paa denne Tid, da der var en Del at gøre ved at sætte nye Bolværker i Byens Kanaler, synes at have søgt at komme til at udføre dette Arbejde. Men herimod traadte Hustømrerne op. De klagede 1702 energisk til Politimesteren, idet de udtalte, »at sligt Arbejde med Skibsbygningen ingen Gemenskab har og Skibstømmermænd ikke vedkommer«, og under Sagen fremkom Erklæringer fra Bygmester *J. C. Ernst* og Stadskonduktør *Elovius Mangor*, der

begge udtalte, at Bolværksarbejdet i deres Tid altid var bleven udført af Hustømrere; formentlig førte disse deres Krig igennem. 1684 havde de foretaget en betydelig Reparation af Knippelsbro.

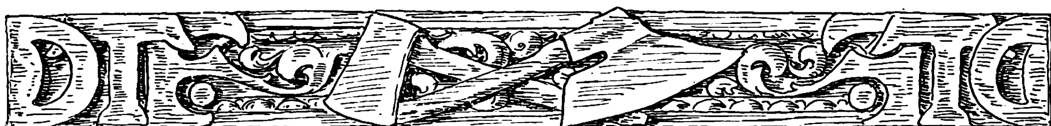
I dette Tidsrum omtales endelig nu som tidligere særlige *Savskærere.* Ved det nuværende kgl. Biblioteks Opførelse arbejder i 1666 saadanne, skønt Tømmerarbejdet udførtes af Tømmermester *Morten Sørensen,* fra hvem der foreligger flere Regninger paa dette Arbejde. En særlig Regning, som her skal nævnes, omhandler en Række Bjælker og Baand, som Vagten paa Holmen i 1668 ved Nattetid havde taget ud af Bygningen og brændt for at varme sig ved.

Gaar vi nu over til at se Tømrernes Antal i København, da var her i 1660 næppe mere end 24 Tømmermestre mod 35 i 1640 og 43 i 1626, der var altsaa en tydelig Nedgang, begrundet ved Krigene og Byens Belejring, og endnu i 1681 var Antallet kun steget til 29. Men da Lavet i 1688 rejste det ovfr. nævnte Plankeværk for Overkammerjunker Adam Levin Knuth, synes 37 Mestre at have deltaget i denne »Diskretion«, og 1690 opkrævede Oldermanden »med velædle Hr. Præsidentens Bevilling« 1 Mk. 8 Sk. hos hver af 43 Mestre. Det var Københavns store Udvidelse i denne Tid, som her virkede. 1710 var Antallet igen sunket noget (34), og 1712, Aaret efter at Pesten havde ihjelslaaet 23,000 Mennesker i København, sank det yderligere til 16, men ved det her omhandlede Tidsrums Slutning (1727) var det igen steget til 27. Hvad Svendenes Antal angaar, kan der kun oplyses meget lidt. 1700 paalægges det Oldermændene at lade alle Haandværkssvende optegne, men om Fortegnelserne er førte, synes de ikke at være bevarede til Nutiden. Allerede forinden var imidlertid Tømmersvendene for Ligbæringens Skyld bleven delt i 6 Klasser, og 1691 talte disse Klasser ialt 173 Svende, hvorimellem kun 5 tyske Svende. Men Pesten lod dem næsten helt forsvinde; 1712 var der her i Byen kun 8 Tømmersvende og 20 Tømmerlærlinge, men 1726 var disse Tal igen stegne til henh. 182 og 47.

Med Hensyn til Svendenes Nationalitet er det endelig af Interesse at se, at af 146 fra den 30. Juni 1682 til den 7. December 1691 i København løsgivne Tømmersvende, var 51 fra Halland og 30 fra Skaane. Danmarks gamle Provinser sendte vedvarende deres Ungdom til København, og til de nævnte 81 Svende kom endnu 21 fra Jylland. Det nationale Element var det afgjort overvejende. De faa tyske Svende, der først synes at stige i Antal efter 1692, har spillet en i Henhold til deres Tal uforholdsmæssig Rolle, men her gjorde jo ogsaa andre Momenter sig gældende. Som Arbejdere synes de tyske Svende, der først synes at stige i højt. Bygmester *J. C. Ernst* deler dem i sin ovenfor nævnte Erklæring af 1722 i i 2 Grupper, dem, der kom fra Nedersaksen, Hamburg og Landene deromkring, og dem, der kom fra Obersaksen og Oberlandene, kun de sidste var »dygtige og færdige« Karle, men ogsaa de sjældneste.

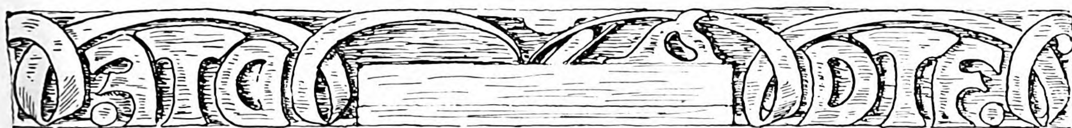

Tømrersvend V. F. Lund. Fotografi fra Ejendommen i Adelgade, nuværende No. 27.

Paa Laaget af Tømmersvendenes Sølvvelkomst ses en statelig Figur, der i Lighed med ovenstaaende viser os, hvorledes en københavnsk Tømmersvend saa' ud i 1727, naar han stillede i fuld Puds. Han bar Kaarde, trekantet Hat og Paryk. Da det københavnske Tømmerlavs Oldermand, *Niels Sørensen,* 1715 kom i Klammeri med Svendene, mistede han, som ovenfor meddelt, sin Paryk, og ved et Slagsmaal 1744 i Aarhus, hvori tre Mursvende deltog, fik den ene af dem sin Paryk forbyttet. Der er herefter næppe Tvivl om, at ogsaa Tømmersvendene den Gang til Stads gik med dette Paaklædningsstykke, og hvad Kaarden angaar, da vides det bestemt, at Datidens Haandværkssvende pyntede sig med en saadan, i Tømmerlavets Artikler af 1674 (§ 27) forbydes det de tilrejsende Svende at bære »Bantdegen« paa Københavns Gader, i Lavshuset eller andetsteds. Skikken kom til os fra Tyskland, hvor den atter og atter til ingen Nytte blev forbudt, og det har derfor nogen Interesse her at kunne oplyse, at Tømmermester *Jens Christensen Boy* den 17. Oktober 1761 indfandt sig paa Tømmerkroen til et Møde med Kaarde ved Siden, hvad han heller skulde have undladt, samt at Mestrene endnu i 1779 bliver enige om ved en festlig Lejlighed at møde »i Uniform«.

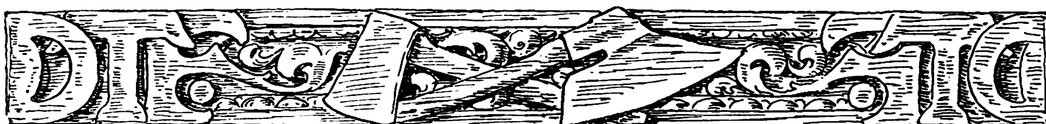
At Haandværkssvende bar Vaaben, var forøvrigt ikke noget helt nyt. I de københavnske Bagersvendes Skraa af 1403 hedder det, at naar Brødrene drikker sammen, maa ingen af dem bære »Værge eller lang Kniv«; 1512 sættes der i de københavnske Smedes Skraa Straf for at drage Sværd eller Kniv i Lavshuset, og 1654 hedder det i de københavnske Snedkersvendes Artikler, at den ene ikke maa fordre den anden udenfor Porten paa en Degen. Herefter er det naturligt, at det ogsaa i de københavnske Tømreres Artikler forbydes at drage Sværd, Kniv eller andet Vaaben (1575), ligesom at bære »Værge, Øxe eller andet Sligt« i Lavet (1623, 1674). Men det er kun den almindelige Regel, som udtales her, og man tør ikke fra den drage nogen Slutning om, at Forbudet var særlig nødvendigt overfor Tømrerne. Noget anderledes staar vi sikkert, naar vi 1730 hører om forskellig Lystighed ved Rejsegildet paa deres ny op-

førte Lavshus i Peter Hvidtfeldtstræde, thi vel er det at holde Rejsegilde ogsaa en almindelig Skik, men Skikken angaar kun væsentlig Tømrerne (og Murerne), og, som vi nedenfor skal se, var Tømrerne ofte paa Færde som lystige Haandværkere. Den 14. Avgust 1730, »da Orationen skete paa Lavshuset«, betaltes der for 4 Potter Vin 4 Mk. og for 9 Glas, som sloges itu, 4 Mk. 8 Sk., ligesom der ved samme Lejlighed medgik til »Tømmersvendene for Orationen over Kransen« 4 Rd. foruden 3 Flasker Vin (a 1 Mk.) og 7 Glas (a 6 Sk.).

Orationen fra dette Rejsegilde er ikke kendt, men efter Omstændighederne kunde man godt tænke sig den som et Udtryk for overstrømmende Glæde. Lavshuset, der brændte i Københavns store Ildebrand (Oktober 1728), var nu atter rejst, det stod knejsende i Gaden med to Etager, og over dem med en Kvist; Oldermanden, *Johan Engelsen*, forærede til Pryd for Facaden en Sten med et indhugget Rimvers, og Mester *Ole Poulsen* skænkede en Lysekrone til Husets Sal. Lavshuset var anseligt, og hvilken betydelig Fortjeneste maatte der ikke, just paa Grund af Branden, nu være Udsigt til for Byens Tømrere. Der var ødelagt 5 Kirker og 1640 Huse og Gaarde, og de skulde nu paany opføres. Katastrofen, der haardt havde medtaget København, maatte kunne danne et Vendepunkt i Tømmerlavets Udvikling, og det saa meget mere, som dets Medlemmer ikke synes at være bleven særlig ramt ved den sørgelige Begivenhed. Det brændte kun for 7 af Byens 28 Tømmermestre, der gennemsnitlig synes at have siddet godt i det; af de 28 ejede 14 hver deres eget Hus.

Udviklingen gik imidlertid ikke ganske som her forudsat. Der er ingen Tvivl om, at Lavet tog sig sammen. 1726 stod 24 Mestre med 182 Svende, 1729 havde 25 Mestre 270 Svende, og ved Slutningen af 1730 mønstrede 30 Mestre 302 Svende; Tallene vokser, men dog maa, hvad der fra Lavets Side præsteres, ikke have været tilstrækkeligt, saaledes som vi kan se det af en Skrivelse af 1731 fra den Kommission, der af Kongen blev sat til at have Tilsyn med det nye Københavns Opførelse. Den skriver, at »ved de publique Bygninger sker endnu temmelig stor Ophold af Tømmermestrene, som foregiver, at Sligt rejser sig af Mangel paa Svende«. Man søgte da ogsaa andetsteds hen for at faa Hjælp. I April 1729 var Tanken kun henvendt paa at forøge Tilgangen til de almindelige Lav; der behøvedes flere Tømrere, Murere, Snedkere og Klejnsmede, og det paalagdes derfor Magistraten at sørge for, at Bekostningen ved at blive Mester i et Lav som Maksimum kunde blive nedsat til 50 Rd., medens det tidligere kostede 100 a 200 Rd., men allerede i Juni s. A. skiftede man Taktik. Postamtet blev beordret til at bekendtgøre i Københavns, Altonas og Hamburgs Blade, at Haandværkmestre kunde nedsætte sig i København uden at indgive sig i noget Lav, og hermed forandredes hele Billedet, thi denne Opfordring blev efterkommet, hvad der i Lavs-

kredsene vakte ikke ringe Uro. Der rejste sig, som det hedder, »en stor Forbitrelse mellem Amtsmesterne og deres Folk imod de tyske, ja endog imod Ed. kgl. Majestæts egne Soldater«, som naadigst blev givne til Hjælp ved Arbejdet. Det kom til Haandgribeligheder, og i Maj 1730 blev det fundet nødvendigt at nedsætte en særlig Kommission til straks at paadømme Uroligheder mellem Københavns Haandværkssvende.

Herefter kunde man tro, at det var de danske, indfødte Haandværkere, der stillede sig fjendtlig imod de indvandrede tyske, men dette er ikke Tilfældet. Det var zünftige Lavshaandværkere, der rejste sig imod indkommende Fuskere, uden Hensyn til, hvorfra de var, og dette ligger for Tømrernes Vedkommende klart for i de mange Andragender, de i denne Anledning rettede til Kongen og Avtoriteterne. Lavsmestrene, der var bundne ved de af Bygningskommissionen satte Priser, og som havde forpligtet sig til ikke at udføre noget Arbejde, uden at forelægge det for den nævnte Kommission, kunde, klagede de, ikke optage Konkurrencen med de frie og ubundne Fuskere, der tilmed leverede »uforsvarligt og bedrageligt Arbejde« og desuagtet fandt Sysselsættelse endog ved de offentlige Bygninger. Som særligt krænkende fremhæver Lavet, at »en af Fuskerne«, *Johan Jørgen Kreysig,* ved Over-Landbygmester *J. C. Kriegers* Anbefaling havde faaet Tømmerarbejdet ved Frue Kirkes Genopførelse, efter at 3 Amtsmestre havde forfattet et Overslag, som endog havde faaet kongelig Approbation. Klagerne blev mange og højt lydende, og da Københavns Magistrat i November 1730 havde overrakt Dronning Sofie Magdalene et Forslag »*concernerende* denne Stads *retablissement*«, hvori ogsaa Sagen: Lavene kontra Fuskerne havde faaet Plads, nedsatte Kristian VI under 19. Januar 1731 en Kommission, der skulde gøre Forslag til, »hvorledes al *desordre* og den Lavene en Tid lang tilføjet Indpas efterdags, saavidt muligt og billigt er, kunde vorde hemmet og Indbyggerne ved deres lovlige Haandtering og Næring blive haandhævet og *mainteneret*«. Men Resultatet af denne Kommissions Arbejder lod længe vente paa sig, først ved kgl. Resolution af 28. April 1739 blev den »Fuskerne« i 1729 givne Tilladelse til her at nedsætte sig, ophævet.

Der var Arbejde nok, og til Byens Genopbyggelse kom fra 1733 endnu Opførelsen af det ny Kristiansborg Slot, der traadte i Stedet for det gamle Københavns Slot, som blev nedrevet. 1734 afsluttede Generalbygmester E. D. Häusser Kontrakt med Tømmermestrene *Johan Boye Junge, Jakob Iwers, Frants Joseph Zuber* og *Johan Andreas Reuss* om Opførelsen af de til Slotsbygningen nødvendige Stilladser for 5,800 Rd., samt Aaret efter med de tre førstnævnte Tømmermestre om Tømmerarbejde til Slottet for ikke mindre end 56,500 Rd. Men skønt der saaledes udførtes store Arbejder i København, trivedes Lavet ikke. Zünftige Former gjorde sig endnu endog stærkt gældende — vi skal nedenfor se det —

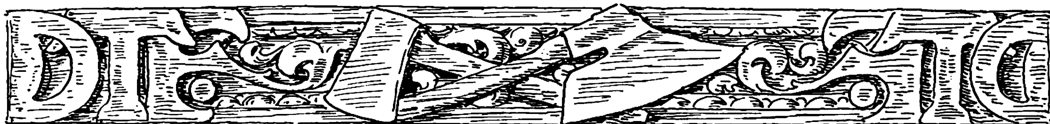

og der foranstaltedes saa storartede Optog som ingensinde tidligere, men desuagtet er det tydeligt, at en ny Udvikling, der ikke ret harmonerede med den tidligere Lavsaand, var begyndt. De store Arbejder skabte store Mestre, der hævede sig over Smaamestrene, den gamle Ligelighed var forbi, og den talrige Svendestand repræsenteredes ikke længer ved Mesterlavet; Særinteresserne begyndte at bryde Fællesinteresserne.

Det var selvfølgelig uundgaaeligt, at Lavslivet maatte blive paavirket af denne Udvikling. De gamle, hyggelige Lavssammenkomster var ganske vist bleven forbudt allerede i 1681, men som vi ovenfor har set, er det et Spørgsmaal, om de derfor ophørte; hvad der imidlertid absolut maatte lade dem forsvinde, var den voksende Ulighed i Mestrenes sociale Stilling, og den eneste Udgift til »Fortæring«, vi i en Række Aar finder i Mestrenes Regnskaber, er ved Oldermandsskiftet, men Scenen maa ikke herved tænkes i Lavshuset, den er »paa Vinkjælderen«. 1767 blev der »fortæret hos Vinhandler Drewitz« for 7 Rd. 5 Mk. 8 Sk. og i 1769 sammesteds for 9 Rd. 5 Mk. 8 Sk.

Da Boye Junge ophørte med at være Oldermand, havde han henved 200 Rd. tilgode hos Lavet, og det besluttedes da, at der af Mestrene skulde erlægges 4 Mk. for hver Svend, de havde i Arbejde. Det var dog kun for én Gang, men fra 1780 til 1789 blev en lignende Afgift konstant; i disse 9 Aar indbetalte Mestrene ved hvert af Aarets to Kvartaler 1 Mk. for hver Svend, der arbejdede hos dem, men saa hjalp det ogsaa. De 600 Rd., hvortil Lavets Gæld til Udenforstaaende beløb sig i 1771, blev betalt i 1789. Overfor Lavets gentagende og stærke Klager over dets slette Tilstand, kunde det forøvrigt synes den naturligste Ting af Verden, at Mestrene traadte til hver med sit halv- eller helaarlige Bidrag, men herved maa erindres, at Mestrene alt gav et ikke ubetydeligt Bidrag derved, at Halvdelen af deres Betaling for de af dem udførte Ejendomsvurderinger — ja en Tid den hele — tilfaldt Lavet. I Artiklerne af 1682 paalægges det ikke Mestrene at yde noget fast Bidrag til Lavet, der tales kun om, at forskellige Bøder skal tilfalde Lavets Fattige, men desuagtet var det, som det udtrykkeligt siges i en Skrivelse af 23. Oktober 1771 fra Lavet til Københavns Magistrat, Kutyme, at Mestrene (»som ved andre Lav«) gav bestemte Kvartalspenge, men denne Kutyme ophørte, da Vurderingspengene blev tillagt Lavet.

Det var Mestrenes eget Ønske at denne Ordning blev indført. Lavet, der den Gang endnu ejede Stedet i Peter Hvidtfeldtstræde, som kun medførte Tab, søgte i 1741 endog to Gange Magistraten om, at de Ejendomsvurderinger, som den behøvede, alle maatte komme til Lavets Kundskab, saaledes at de kunde komme til at gaa paa Tur mellem Mestrene, og saaledes, at Betalingen for dem skulde tilfalde Lavet til Afbetaling af dets, navnlig paa Grund af Lavshuset, stadig voksende Gæld. Men Magistraten vægrede sig ved at gaa ind paa Sagen, i

over 30 Aar havde den benyttet en bestemt Tømmermester, og den mente, at Vurderingerne ikke altid vilde være i heldige Hænder, naar alle Lavets Mestre efter Tur skulde udføre dem. Men herved lod Lavet sig ikke standse. Det henvendte sig direkte til Kongen, og nu naaedes det ønskede Resultat, som blev slaaet fast ved et kongeligt Reskript af 5. Februar 1742. Ved et senere Reskript af 13. December 1754 blev det bestemt, at kun Halvdelen af Betalingen skulde tilfalde Lavet, den anden Halvdel skulde oppebæres af den vedkommende Mester, og denne Ordning blev staaende.

Det var, som sagt, Lavet selv, der drev Sagen igennem, men dette i Enighed begyndte Foretagende skabte dog baade Uro og Ufred. Der var Mestre, der, da det kom til Stykket, helst vilde unddrage sig enhver Forpligtelse, i alt Fald til at aflevere Betalingen for de af dem udførte Vurderinger, og Spørgsmaalet om, hvorvidt de, ikke af Magistraten, men af Brandkassen, Krigshospitalskassen, Hofretten o. s. v. rekvirerede Vurderinger faldt ind under den trufne Ordning, vakte oftere Røre, ogsaa her vilde man søge at smutte bort, hvad der tilsidst gjorde en Afgørelse ved Domstolene nødvendig. Lavets regelmæssige Indtægter, der væsentlig bestod af Vurderingspengene, Afgiften ved Drenges Ind- og Udskrivning, Bønhasers Bøder o. lign., flød ikke ligeligt, og den i 1756 fastsatte Skala for, hvad det maatte koste at blive Medlem af et Lav, blev desuden betydeligt nedsat i 1762.

Naar man blader Lavets Regnskaber igennem, er der forøvrigt to Slags Udgifter, der straks forundrer noget ved deres Størrelse. Det er navnlig i Aarene efter 1760, først hvad der medgaar til Processer og dernæst hvad der udredes i Anledning af mer eller mindre festlige Optog. Hvad det sidste Punkt angaar, da vandrede Lavet nu som før, naar et Skafot skulde rejses eller nedtages, i samlet Procession til det paagældende Sted, men man nøjedes ikke, som tidligere, med det af vedkommende Avtoritet givne Øl. Det er, som om Lavet paa Grund af de ved alle andre Lejligheder forbudne Traktementer — Forbudene gentoges i Raadstueplakaten af 3. Marts 1756 — med særlig Glæde valgte »Justitie« - Optogsdagen til at slaa sig løs paa. Endnu 1733 ansøger Lavet Landetatens Generalkommissariat om at give noget til Fortæring i Øl ved en Galges Opsættelse udenfor Østerport, men i 1772, da der i Anledning af Struenses og Brandts Dom rejstes et Skafot paa Østerfælled, finder man følgende Udgiftsposter i Lavets Regnskab:

Til Tømmersvendene til Fortæring paa Kroen da de kom tilbage fra Justitsen	30	Rd.	„	Mk.
For Mestrene betalt hos Vintapper Bradt	40	-	4	-
Til Stadsmusikant Kirchhoff . . .	30	-	„	-
Til Fortæring om Morgenen til Frokost	5	-	4	-

Regnskabet vrimler med Udgifter til Stævninger, Udskrifter, Prokuratorhonorarer o. l. Heri finder vi Forklaringen til Underbalancen; det er Striden mellem

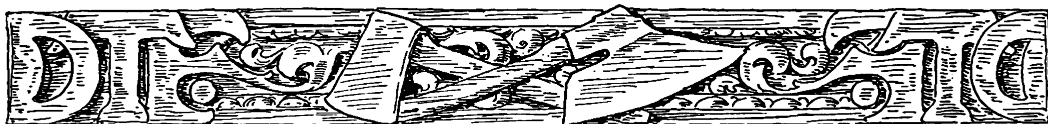

Mestrene og Svendene, som her sætter sit Spor, og vi skal nu gaa over til nærmere at se, hvori Striden bestod, men først skal vi dog gøre opmærksom paa, at Svendenes Formand selvfølgelig maatte have og ogsaa fra gammel Tid fik Betaling for den Arbejdstid, han anvendte paa Lavets Anliggender. Han, saavel som Bisidderne, fik 2 Mk. for hver Dag, de ikke arbejdede, desuden fik han hvert Halvaar 10 Rd. af Tidepengene og efter sin Fratræden som *a parte* Løn 10 Rd. samt »efter Sædvane« 5 Rd., ialt altsaa for hele Formandstiden i fast Løn 35 Rd.

Den første Tid af *Jens Andersen Brandts* Formandsperiode synes at være gaaet fredelig, ja i Oktober 1761 henvendte han sig til Mestrene med Anmodning om at skaffe ham forligt med en Tømmersvend Richter. Da denne en Aften sammen med to andre Svende øvede sig i Dans paa Kroen, ved hvilken Lejlighed Brandts Kone figurerede med, kom det til Mundhuggeri og Haandgribeligheder. Brandt, der var Krofader, blev udskældt og slaaet, saa at han i 8 Dage derefter maatte holde sig inde. Med de to Svende blev han forligt i derpaa følgende Svendeforsamlinger, men med Richter lykkedes det ikke, og Brandt havde nu den Tort, at da han ved Kvartalet straks efter skulde »uddele Velkomsten til de fremmede Svende«, vægrede en af disse sig ved at tage Velkomsten af en »Skimpftets« Haand, hvorfor den ene Bisidder maatte træde til, og da Brandt nogle Dage efter arbejdede sammen med en anden Svend, erklærede denne, at han ikke turde arbejde med ham af Frygt for at ifalde lige Straf med ham, der var bleven »skimpftet«, uden at han »efter Amtsbrug« havde paatalt det inden 14 Dage. Den hos Mestrene opnaaede Afgørelse gik ud paa, at »Brandt formedelst hans slette Opførsel imod Tømmersvenden Richter bør betale en Ugeløn med 9 Mk. og Richter en Stueret med 24 Sk. og erklære Formanden for en retskaffen Svend«

Freden varede imidlertid ikke længe, og hertil har det maaske medvirket, at der i Februar 1762 ved Mestrenes Optræden blev udvirket et kongeligt Reskript, der udvidede nogle for Københavns Mursvende i 1754 indskærpede Bestemmelser til ogsaa at gælde Byens Tømmersvende. Disse Bestemmelser, der oprindelig skrev sig fra 1724 og særlig søgte at ordne Tidepengenes Aflæggelse, paabød bl. a., at Svendene, naar de indkom paa Herberget, roligt skulde søge deres Sæde dér, at de ikke maatte fremkomme for aaben Lade med Hammer eller Stok, og at ingen Svend maatte lade sig finde med Tobakspibe ved sit Arbejde eller paa Gaden. Dette har naturligvis været ilde set, og i Februar 1763 foreligger der Mesterlavet nogle fra Svendenes Side stillede Fordringer, der forøvrigt angaar andre og større Spørgsmaal. De døbtes med Navnet »Krofader Brandts selvgjorte Artikler«. Daglønnen skulde efter dem være om Sommeren 2 Mk. 4 Sk. og om Vinteren 1 Mk. 12 Sk., Svendene skulde desuden have Ret til Rosspenge, og kunde den enkelte Svend ikke blive

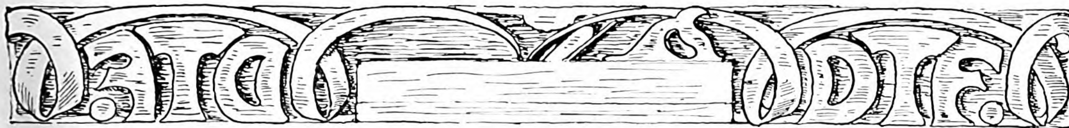
6

enig med sin Mester om det her fastsatte, skulde han have Ret til straks at tage sin Afsked. Mestrene svarede Svendene ved at henvise til Lavsartiklerne, men samtidig tilskrev de Magistraten om Svendenes egenmægtige Sammenkomster, der sigtede til »et Slags Oprør«. Og der kom Syn for Sagen, da Oldermanden efter Politimesterens Ordre den 26. Februar havde tilsagt en Del Svende til Arbejde paa Tøjhuset. Sammen med Svendene mødte nemlig Brandt med sine to Bisiddere og »brodtelerede« stærkt, hvor nogen turde understaa sig i at tilsige Svende til Kongens Arbejde uden at lade dem vide. hvilken Dagløn de skulde have, og som i det mindste burde være 3 Mk. Resultatet blev, at Oldermanden maatte søge Politiets Hjælp til Svendenes Aflevering, og da der derefter den 27. Marts afholdtes Kvartal i Oldermandens Hus, brød Uvejret for Alvor løs. Brandt synes at have undladt at tilsige sine Bisiddere til Mødet, hvorfor Mestrene vilde have ham idømt en Bøde til Lavets Fattige, men heraf lo han kun, og i det Mundhuggeri, som nu opstod, anstillede han sig, skriver Mestrene, som et afsindigt Menneske, huggede Laden i Laas og løb støjende ud af Huset med Nøglerne, som han, forfulgt af Mestrene, og navnlig af Mester *Johan Peter Boye Junge,* kastede fra sig paa Gaden.

Herefter var Krigen erklæret, og Svendene ankede nu bl. a. over, at Mestrene urettelig tilvendte sig Halvdelen af, hvad der af tilrejsende Svende og Ungsvendene blev erlagt, naar de indskreves til Ligbæring, nemlig 20 Sk. hver, og det førte til, at Brandt, da han den 31. Maj 1763 i Oldermanden, *Nicolaj Hansens* Hus aflagde sit Regnskab, bemægtigede sig Fællesbøssens Indhold (26 Rd. 15½ Sk.) uden at ville give Kvittering for det; Broderskabet behøvede Pengene, sagde han, og var »suffisant« nok for Beløbet. Svendene, der lod den tomme Bøsse staa, gik triumferende derfra. De brød herved en paa Claus Rasch Bestemmelser i 1691 grundet Praksis, og samtidig vidste de at føre sig Mestrenes Optræden mod det ved Pl. 1. September 1762 indførte Svendestykke til Nytte. I Oktober 1762 skulde 6 udlærte Drenge løsgives, men Mestrene var, som ovenfor meddelt, alt andet end venligt sindede overfor de nye Bestemmelser, og Oldermanden spurgte de seks udlærte, om de vilde løsgives paa gammel eller ny Maade, d. v. s. enten erlægge 3 Rd. 5 Mk. 8 Sk. uden at gøre Svendestykke eller betale 4 Mk. og gøre Svendestykke. Fire valgte det første, men to holdt paa, at de kun vilde betale 4 Mk., og mod disse var Oldermanden meget unaadig, de fik ikke Lov til at drikke af Velkomsten, idet han udtrykkeligt bemærkede imod dem, at uden denne »Æresdrik« kunde de ikke »rejse eller passere«. De fire blev derimod »den sædvanlige Æresdrik med behørige Ceremonier*) ligesom udenrigs hvor der er Lav, præsenteret«, og af deres Mestre løsgiv-

*) Hvori Ceremonierne have bestaaet, oplyses godt i en Meddelelse, som det ovenfor nævnte Tømmerlav i Odense, sikkert i 1756, lod sig tilsende fra København, om hvorledes det i det Hele havde at forholde sig som Lav. I denne Meddelelse,

ne, men de to gjordes der intet ved, »saasom Plakaten ej taler noget om, hvad Ceremonier, der skal bruges«, idet Oldermanden yderligere tilføjede, at han ikke var forpligtet at give Æresdrikken for intet.

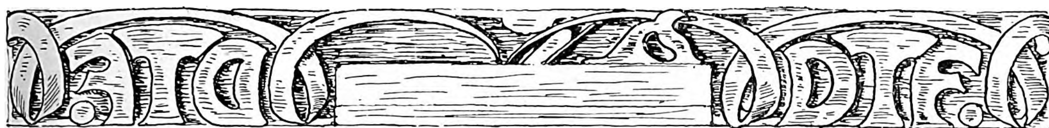
Denne Opførsel var selvfølgelig uklog, og Mestrene tabte da ogsaa deres Sager over hele Linien. Ved en Politi- og Kommercekollegiums Dom blev Mestrene endog dømte til at betale Brandt 60 Rd. som »Reparation« for deres i Ord og Gerning utilbørlige Opførsel imod ham den 27. Marts 1762, og skønt en følgende Højesteretsdom væsentlig formildede dette Resultat (Parterne kendtes for hinandens Tiltale fri at være), er det dog klart, at de havde forløbet sig. Og paa lignende Maade gik det med Fællesbøssen. Den 23. Avgust 1763 indgik Mestrene et Forlig med Svendene, hvorved Fællesbøssen udleveredes til Svendenes »egen frivillige Disposition«, og det var kun en mager Erstatning, at en Mester fremtidig som »Lademester« skulde være til Stede ved Svendenes Forsamlinger og have en Nøgle til Svendeladen. Mærkes kan det ogsaa, at fra nu af udgaar af Svendenes Regnskab de 6 Rd. 4 Mk., hvormed det hidtil stadig var aabnet: 2 Rd. »efter Sædvane« til Oldermanden, 4 Rd. til hans Kæreste og 4 Mk. til et Par Sko til Tjenestepigen. Det maa vel erindres, at der egentlig ingen Bestemmelser var om Svendelavets Organisation, det uddannede sig uvilkaarligt efter Mesterlavet, og det er da ogsaa den for dette gældende Bestemmelse, der sloges fast, da det ved et kgl. Reskript af 7. September 1753 udtaltes, at den yngste Svend skulde tilsige Lavet paa det Sted, som Oldermanden berammede. Vilde han være fri, kunde han blive det mod at betale 4 Rd.; ved de vidtløftige Lav skulde det som hidtil være tilladt, at Tilsigelsen skete ved et lønnet Bud.

Hvad der i det ovenfor meddelte særlig skal lægges Mærke til, er, at der her for første Gang for Alvor er Tale om Svendelønnens Størrelse. Dette reale Mo-

---

der opbevares i Odense, hedder det med Hensyn til Lærlingenes Løsgivelse: „Naar de 2 (Lære)aar ere forløbne, kommer Læredrengen frem for aaben Lade og siger: med Gunst og Forlov. Oldermanden svarer: hvad er din Begiering, derpaa siiger Drengen: Eftersom jeg haver udstaaed mine 2de Lære Aar, saa er min tienstlige Begiering, at jeg maatte blifve løsgifven som en Retskaffen Tömmersvend, og derpaa leverer hand sine udskrifningspenge. Derpaa træder Læremesteren frem og spörger, om nogen haver noget paa Drengen at siige, som kand hindre hans Lösgifvelse; er der da ingen *instancer* (!), svares Nej. Læremesteren farer igien fort og siiger til Drengen: Efterszom Du haver udstaaed dine 2de Lære Aar, saa blifver Du idag erklæred til een Retskaffens Tømmersvend her for Laugets obne Lade, nu skal Du efterdags opföre dig som een Tömmersvend eigner og vel anstaar og söge saadanne *Compagnier* med dine iefnlige, som dig er anstendige, og naar du eengang (ved Guds forsiun) vil gifte dig, da maae du ingen Hoere, Amme eller berygtet fruentimmer tage til Ægte. Vil du love mig det. Drengen svarer Ja, og derpaa gifver Mesteren sin Haand, hvorpaa Mesteren affærdiger ham med et par Ørefigen, siigende: Det tager du af mig og ingen anden efter denne Dag, uden du paa louglige Maader *revangerer* det, hvorpaa dend udlærdte gifver Oldermanden og sambtlig Mesterne Haand og tacker for god Lære. Derpaa træder Oldermanden frem med et Beger fuld af Öll udi Haanden, siigende: Her *præsenterer* jeg dig en Æredrick, dend skal du dricke til som kommer efter dig (?), med formaning at holde dig dine her ved din Lösgifvelse giorde Löfter i alle maader efterretlig, og naar du haver arbeidet her nogen tiid, da skal du reisze ud og forsöge dig paa dit haandverch, og maae du icke arbeide hos nogen fusker eller bönhaszer, uden nöden skulle tvinge dig dertil, da kand du vel arbeide hos ham 8 a 14 dags tid, men saa strax forføie dig hen, hvor ærlig og Sunftig handverch holdes. Og derpaa dricker Oldermanden ham til, saa tager Svenden imod Begeret og dricker sambtlig Mesternes skaal". — Nedenfor er som Bilag Nr. 43 trykt en tysk Formular, der brugtes, naar en Svends Navn indførtes i Svendeprotokollen.

6*

ment, som senere bliver det absolut dominerende, begynder at rejse sig mell. Zünftighedens mangfoldige Etikettespørgsmaal: det stiller sig ligesom op, men i Øjeblikket var det et andet Moment, der fik større Betydning, nemlig Spørgsmaalet om Forholdet mellem Svendenes Formand og deres Krofader. Som vi har set, var *Jens Andersen Brandt* baade Formand og Krofader, og dette generede Mestrene, thi Formandens Magt voksede betydeligt herved, og hvorledes den benyttedes, kan ses deraf, at de til at overvære Kvartalsregnskabet særligt udsete Svende, de saakaldte Ladesvende, i Juli 1763 ønskede at faa de dem som saadanne tillagte Penge rede udbetalt, nægtede Brandt det, han svor paa, at de skulde drikkes op. Brandt havde taget Borgerskab som Øltapper, og Lavet havde lejet Herberget for seks Aar, noget, der sikkert var gjort, kort før Brandt blev Formand, og heri maa Grunden muligvis søges til, at der ikke ved hans Tiltrædelse fandt nogen Skiltflytning Sted. Skiltet var flyttet forinden. Mod hele dette Forhold traadte Mestrene op, og de lod den Bestemmelse af Forordningen fra 1681 oplæse, hvori det forbydes Svendene at have nogen Kro, og de tilbød at overtage Herberget, saaledes at Svendene intet Tab skulde lide, men Svendene vilde »aldeles ikke derved resolvere«, og da Brandts Tid som Formand var forbi, genvalgte de ham. Det var i Maj 1763, men lidt efter lidt synes Svendene dog at have set, at deres Stilling ikke var holdbar, og skønt Brandt var genvalgt for to Aar, forsvinder han dog fra Scenen i Februar 1764; Skiltet blev da flyttet.

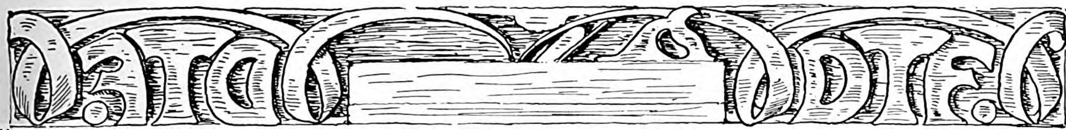
Hvad der bragte Svendene paa andre Tanker, var ganske sikkert Hensynet til deres voksende Gæld. De mange vidtløftige Processer havde kostet ikke faa Penge, som efterhaanden skulde betales. Svendesamfundet truedes fra forskellige Sider, saaledes som det bl. a. kan ses deraf, at endog Brandt i 1764 gjorde Arrest i Lavets Ejendele, for hvad han havde tilgode hos det. I Februar 1765, da Gælden opgjordes til c. 500 Rd., blev da samtlige Svende opkaldte for at erklære sig om, hvorvidt de hver vilde udrede 1 Rd. 3 Mk. i to Gange til Gældens Afbetaling. 283 Svende mødte, og af dem erklærede 246 sig villige; Svendenes Tal opgjordes forøvrigt til 350, 16 udeblev, 17 var syge og 34 paa Landet. Lavets Gæld blev herved væsentligt nedbragt, men Forholdene faldt ikke derfor i Ro, og Herberget skiftede foruroligende hurtigt Sted. Da Hof-Tømmermester *Johan Peter Boye Junge*, der i 1763 havde været særlig ivrig mod Brandt, blev Oldermand, tænkte han derfor paa at ordne Forholdene, og efter hans Opfordring købte Svendelavet i Slutningen af 1770 en Ejendom i Adelgade; Købekontrakten er af 5. Januar 1771, men allerede under 30. December 1770 havde han sammen med Svendenes Oldgesel og Bisiddere sluttet Kontrakt med fhv. Fabrikør *Johan Christian Otto* om som Krofader at overtage den til Stedet hørende Have med deri værende Lysthuse og Keglebaner. Det er, som om man straks har villet forebygge, at Oldgesel-

len og Krofaderen blev samme Person, og alt synes nu at skulle gaa fortræffeligt. Efter Oldermandens Tilskyndelse vedtoges ogsaa det store ovenfor omtalte Optog, hvormed Svendenes Skilt den 23. Maj 1771 flyttedes til deres nye Herberge. Mestrene gav 50 Rd. til, og alt aandede Fred og Forsoning, men det var kun som et Havblik før Stormen, thi havde Forholdene ikke været urolige før, saa blev de det nu.

Stedet i Adelgade med Forhus, Sidehus, Tværhus og indhegnet Haveplads med Træer, Lysthuse, »Gevækster« og Stakitværk, et Sted, hvor der tidligere var holdt Værtshus, og som bar Navnet »den forkerte Velt« (die verkehrte Welt), blev tilskødet Svendelavet for 6000 Rd. Første Prioritet til Møens Tugthus var paa 4,300 Rd., Sælgeren, Hof-Skomager F. W. Becken, vilde lade 1100 Rd. staa paa anden Prioritet i 2 Aar, og af de resterende 600 Rd. fordrede han kun 300 Rd. udbetalt straks, Resten til 11. Juni Termin 1771. Det var tilsyneladende lette Betingelser, men da Svendenes Formand, Oldgesel *Gotfr. Koch,* den første Avgust 1771 opgjorde Svendesamfundets Regnskab, var Balancen slet ikke heldig. Svendene skyldte 600 Rd. paa Vekselobligation til Oldermanden *Joh. P. Boye Junge,* 500 Rd. til Tømmerhandler *Schou* og *800* Rd. til Kommerceraad *Daemen.* De 17 Svende, som notarialiter havde protesteret mod at ville have nogen som helst Del i Huskøbet, stod selvfølgelig med Palmer i Hænderne, Stemningen var trykket, og da samtlige Svende i April 1773 paa Grund af den stadig voksende Gæld blev sammenkaldte, kom det næppe overraskende, at de ingen Opofrelser vilde gøre. Det var erklærede de, den daværende Oldermand, *Boye Junge,* og den daværende Bisidder, Tømmersvend *Carl Plato,* »som havde gjort Huskøbet og sluttet Kontrakten, forinden de vidste noget deraf«, siden havde Oldermanden vel faaet dem til at indvillige, men kun ved »hellig Forsikring« om, at han vilde indestaa for alt, blot de til Huskøbet og Optoget vilde give 3 Mk. hver, hvad de gjorde. De havde altsaa opfyldt deres Forpligtelser og vilde intet yderligere betale. Sagen blev da foreløbigt ordnet saaledes, at Daemen, der havde faaet en af Svendenes Formand og Bisiddere underskreven Vekselobligationen, paa hvilken Oldermanden, *Georg Velmeister* havde skrevet sig som Selvskyldner og Kavtionist, tog Dom over Oldermanden, der igen den 11. November 1773 gjorde Eksekution i Svendelavets ligesom i dets Formands og Bisidderes Ejendele.

Kommerceraad Daemen anlagde altsaa Sag imod Oldermanden, Oldermanden mod Svendelavet, og Svendelavet sagsøgte *Carl Plato,* der havde været Oldgesel i Aaret 1771—1772, og i den Anledning var kommen til at skylde Lavet — 78 Rd. Det sagsøgte ogsaa Krofaderen *Joh. Chr. Otto,* da han ikke kunde svare sin Afgift. Processerne faldt i det Hele tykt og bedrede ikke Forholdene, men dog blev Lavshuset reddet og det ved Mestrenes Foranstaltning. I Juni 1774 skrev de til Magistraten, at de vilde

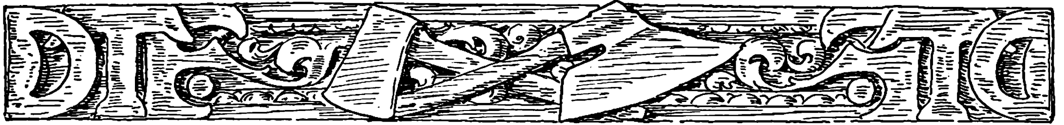

indestaa for Svendenes Gæld, naar de maatte indeholde 8 Sk. ugentlig af enhver Svends Løn, og dette blev — mærkeligt nok med Svendenes Samtykke — gennemført; hver Mester synes at have haft sine Svende for, medens Svendene ellers altid stemte klassevis, d. v. s. efter de 8 Klasser, hvori de bl. a. af Hensyn til Ligbæringen var inddelte, og den 29. Juni 1774 fastsloges Sagen ved en kgl. Resolution, der paalagde Mestrene at indeholde 1¹/₃ Sk. af hver Svends Dagløn til Gældens Afbetaling.

Lidt efter lidt kom Ejendomssagen nu i Orden, men forøvrigt tør Forholdene slet ikke karakteriseres som rolige. Da Mestrene den 2. Februar 1774 i en længere Skrivelse besvarede nogle af Magistraten stillede Spørgsmaal angaaende Lavets hele Forfatning, udtalte de sig stærkt om de opløste Forhold, hvorunder de virkede. De saa med Sorg paa de mange Processer og ønskede, at Lavet som i gamle Dage selv kunde afgøre indbyrdes Uenigheder. Lavet stod uden Myndighed, og de maatte indrømme, at det var sandt, naar de, der kendte Forholdene i Udlandet, sagde, »at de aldrig nogensteds havde set noget Lav saa slet og uordentlig holden som her«. Der var ogsaa idelig Ufred paa Herberget i Adelgade. I Sagen, som Svendene anlagde mod Krofader *Otto*, gør han gældende, at hans Ruin er »effektueret« derved, at »de mange Ertsslagsbrødre og Roforstyrrere, der findes blandt Tømmersvendene, haver bortjaget mine partikulære Gæster ved deres idelige og horrible Slagsmaal«. Oplysende er det ogsaa, at der i Betingelserne, under hvilke Kroholdet senere udbødes, er Tale om, at der kan forlanges Øl i Tøndevis, Brændevin i Pottevis og Piber i Dusinvis.*) Forholdene afspejler sig i det Hele klart i den Omstændighed, at Mestrene i Maj 1774 indgaar en Forening, hvorefter de indfører en vis Art Uriassedler. »Ingen Mester i Lavet«, hedder det, »maa give nogen Svend Arbejde, som er forsynet med saadan en Seddel, som idag enhver af os er meddelt til Underrettelse om de derpaa findende Tegn, forinden han fuldkommen har *satisficeret* den Fornærmede, som saadan Seddel eller Bevis udstedt haver«. Svendenes Uordener og »aldeles Tilsidesættelse af de kgl. allernaadigste Anordninger« var ved at vokse dem over Hovedet.

Og dog gik alt nogenledes, saa længe *G. Volmeister* var Oldermand (1771—1776), men da han traadte fra og Svendene tilmed Aaret efter fik en stridbar Formand i Tømmersvend *Peter Knudsen Steenberg*, blev alt Uro igen. Under den forrige Oldgesel, *Johan Adam Schmidt*, havde Klejnsmedenes ovenfor nævnte første Skiltflytning fundet Sted, men da de Udgifter, Schmidt i den Anledning havde indført i Regnskabet, ikke forud var vedtagne i nogen Lavssamling, blev der anlagt Sag imod ham; han blev dømt til at

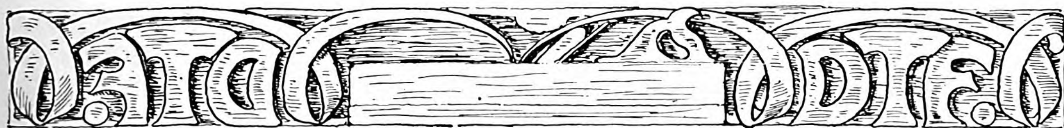
*) Priserne, Lejeren skulde overholde, vare i 1779: for en Tønde Øl 4 Rd., en Pot Brændevin 2 Mk., et Dusin store Piber 1 Mk. 8 Sk., et Dusin smaa Piber 1 Mk., en Geschenck Øl i den store Kande 2 Mk. 10 Sk., en Velkomst Øl 6 Sk., et Skillings Surbrød med Kjød, Ost og Smør 4 Sk., et Krus Øl „det, de forhen haver givet", en Sopken 1 Sk.

betale dem, men Prokuratorens Regning til Svendene for den vundne Proces var større end Beløbet, der tvistedes om. Og Steenberg fik Svendene ind paa større Daarskaber; Mestrene siger, at Svendene troede blindt paa ham som paa deres Skytshelgen. Straks efter Resolutionen af 1774, hvorved Mestrene bemyndigedes til at indeholde 1⅓ Sk. daglig af Svendenes Løn, var han blevet Hovedet for de hermed utilfredse Svende. Han gjorde gældende, at det slet ikke var Svendene, der havde købt Herberget, men udelukkende den daværende Oldermand Boye Junge, og da Steenberg i Februar 1777 blev valgt til Oldgesel, blev der straks anlagt Sag mod Boye Junge, ja, den virksomme Oldgesel satte yderligere igennem, at Svendene ikke vilde befatte sig med Stedet, ikke bortleje det, ikke gøre det i Stand o. s. v. De betragtede det som ikke vedkommende Svendelavet, hvad der førte til meget bevægede Scener. Da Oldermanden, *Andreas Pfützner* i November 1778 efter en sluttet Kvartalssamling kom tilbage i Salen fra at have fulgt den Raadmand ud, der paa Magistratens Vegne havde været til Stede, havde Steenberg imedens opklappet til en ny, ulovlig Samling og vilde ikke, trods Oldermandens Paabud lukke Laden. Det var »Rebellion«, der førte til, at to Svende blev arresterede; men hverken Oldermanden, hans Bisiddere eller Lademesteren turde derefter møde hos Svendene af Frygt for at blive »endnu slettere behandlede«. Ved en anden Lejlighed blev, hvad de fremsatte, »med de aller uartigste Utaaligheder kontradiceret«. Det endte da med, at Mestrene henvendte sig til Avtoriteterne, og at Kancelliet under 17. April 1779 beordrede dem til at antage sig Herberget, indtil Svendenes Proces med Boye Junge var endt.*)

At Svendene skulde afse 1⅓ Sk. af deres Dagløn, har, som naturligt er, sat ondt Blod, og hvor stærk Misfornøjelsen har været, kan formentlig ses deraf, at en Mester, Tømmermester *J. M. Tøpling*, endnu i 1780 finder det rigtigt offentlig at fralægge sig, at han skulde have indeholdt de 8 Sk. ugentlig af Svendenes Dagløn. Han »deklarerer« i Adresseavisen, at saadant er en stor Usandhed, og at han altid har betalt sine Svende, hvad de har tilgodekommet. Dette lader Oldermand Pfützner med sine Bisiddere rykke frem i en anden Avis, og for første Gang bliver et af Lavets Anliggender drøftet i Pressen, der ogsaa paa anden Maade tages i Tjeneste. Lavet efterlyser med Gæld undvegne Svende i den; det nøjes ikke med, som tidligere, at sende Stikbreve efter dem til Tyskland og at opføre dem paa det sorte Brædt. — Hvad dette sidste angaar, er det forøvrigt karakteristisk, at det ikke mere, som i Lavsartiklerne af 1682 befalet, hænger i Oldermandens Hus, men i Svendenes Herberge — Forandringen skete alt i 1762

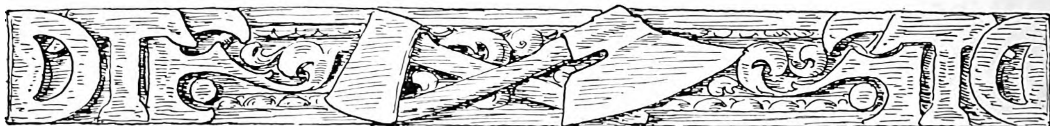
*) Ved Hof- og Stadsrettens Dom af 19. Juli 1779 blev han dömt til at godtgjöre Svendene 150 Rd., men ikke videre. Efter Registeret i Höjesterets Stævningsbog for 1781 synes Sagen at være bleven indstævnet for Höjesteret; men nogen Dom synes der ikke at være falden i Sagen for denne Ret.

— og de Paagældendes Navne blev ikke skrevne paa det, men malede af en Maler, hvad der ganske sikkert maa siges at være meget praktisk, just naar Tavlen hang paa Herberget.

De Svende, der efterlystes, synes væsentlig at have været tyske Svende, af hvilke der, som vi nedenfor skal se, fandtes en Mængde her, og gennem dem var det sikkert, at Bevidstheden om de zünftige Lavsformer for en stor Del opretholdtes. En af de sidste Dage i Aaret 1783 holdt 3 formentlig tyske Svende en saakaldet *Stueret* over en fjerde, sikkert ogsaa tysk Svend. Denne, *Johan Jakob Dobe*, blev fra sin Bolig i Borgergade af Svendene *Johan Ewald Keil Bloch, Christopher Kneitz* og *Johan Rutsch* ført ud i et Spisekvarter paa Kristianshavn, hvor de satte ham i Rette som den, der ikke var nogen god Kammerat, og bestemte, at Sagen imod ham skulde afgøres efter Haandværksskik ved en Stueret. Kneitz klappede op, Dobe maatte træde udenfor og blev, da han kom ind, idømt en Bøde paa 4 Mk. Da de derefter skulde gøre deres »Fordrag« (Forlig), fejlede Dobe imidlertid i sine Udtryk, hvorfor han blev idømt en Bøde paa 3 Mk, og herved blev det ikke. Kneitz havde ogsaa gjort Fejl, hvorfor ogsaa han maatte træde udenfor; Dobe skulde kalde ham ind, men fejlede paany, og fik nu en tredje Dom, denne Gang paa 1 Mk. Sagen kom op derved, at Dobe klagede til Mestrene og forlangte Svendelavet samlet; det passerede, mente han, var en stor Tort for Haandværket, eftersom her var et lovligt Amt og Herberge med Oldermand og Altgesell.

Som ovenfor nævnt, var det dog ikke Sansen for *Handwerksgewohnheit*, der havde højst Kurs i Tiden, Spørgsmaalet om Daglønnens Størrelse stod i første Linie, og i November 1782 indgav Svendene en Begæring om forhøjet Løn, karakteristisk nok, ikke til Mestrene, men til Magistraten, der sendte Mestrene den til Betænkning. I Mestrenes under 24. Februar 1783 afgivne Erklæring forekommer nu følgende betydende Passus: »Det er sandt, at vi have gamle Lavsartikler skrevne paa Pergament og siden 1682 bekommet samme paa Tryk, som udgjør [ɔ: som oplyser om Forholdene i] 2 a 3 Seculo, men altid har den sædvanlige Løn, som Forældre efter Forældre har kunnet mindes at fortælle deres Børn, vedvaret«. Det er imidlertid ikke Mesterens Mening at blive staaende ved denne Løn, den burde paa Grund af Tidernes Dyrhed forhøjes, og det saa meget mere, som Svendene skulde holde sig selv med »5 Sorter Økser, Haandhøvle og Haandsav, Hammere, Vinkel og Vridbor. Men der skulde ogsaa tages Hensyn til Mestrene. Dyrheden gjaldt ogsaa for dem, der skulde holde Svendene med »store Skjørsave, Klemhager, Bor af adskillige Størrelser, Skjølpere, Gesims-, Kehl-, Flitsch-, Plov- og Strygehøvle, Fugebanke, Huggebænke, Tovværker og Rambukke«. Forholdet skulde ordnes saaledes, at Mestrene for hver Svend fik 3 Mk. 8 Sk. om Sommeren og 3 Mk. om Vinteren, hvoraf Svenden skulde lønnes med hen-

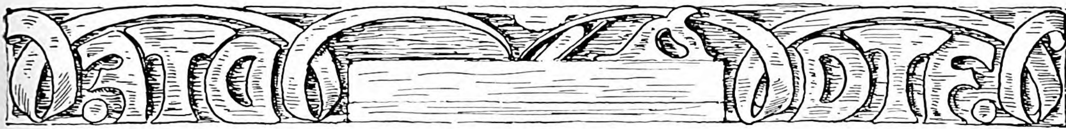

holdsvis 2 Mk. 8 Sk. og 2 Mk. Mestrene vilde med andre Ord regelmæssigt som Mestersalær oppebære 1 Mk. for hver Svendedag, baade Vinter og Sommer, hvad der ganske sikkert maa have været en betydelig Avance, og saa vilde de desuden have den for Murerne gældende Regel indskærpet, at Svendene skulde være ved deres Arbejde om Sommeren fra Kl. 5—11 og Kl. 1—7 og om Vinteren fra »naar Dagen anbryder« til Kl. 11 og derpaa fra Kl. 12 til Mørkets Frembrud; de i Svang gaaende lange Frokoster og Vesperkoster i Arbejdstiden skulde forbydes, ligesom enhver Slags Rosspenge og Ross.

Mestrenes Magtstilling overfor Svendene bundede i en Række Artikler, Forordninger og kongelige Viljestilkendegivelser, og til yderligere Betryggelse var det befalet, at de væsentligste af dem én a to Gange om Aaret skulde oplæses i Svendenes Forsamlinger. Dette gjaldt f. Eks. Reglementet af 24. April 1734 og Plakaten af 24. November 1749 med de strenge Bestemmelser mod Udstyr og Sammenrottelse, ikke at tale om Plakaten af 1. September 1762, der fastsatte Afgifterne til Lavet og indførte Svendestykke, ja denne Plakat paabød, at de gamle Forordninger af 23. December 1681 og 6. Maj 1682 ogsaa skulde oplæses to Gange om Aaret for Svendene. Desuagtet tør det vistnok siges, at Svendestanden ikke kendte disse Lovbud, hvad der tydeligt kom for Dagen ved den store Katastrofe, Arbejdsnedlæggelsen i 1794, der slutter det Tidsrum, vi her beskæftiger os med. Svendene erklærede ved den, at de ikke kendte det mindste til de her nævnte Bestemmelser, og fra Mestrenes og Magistratens Side blev det som undskyldende Omstændigheder for, at Paabudene om deres Oplæsning ikke var overholdte, fremhævet, at Svendene altid gjorde en urimelig Støj, naar Oplæsningen forsøgtes, samt at de i de senere Aar, da Tidepengene blev indeholdte i deres Løn, kun sjældnere indfandt sig ved Lavssamlingerne.*) Svendene har kun kendt Bestemmelsernes Resultat fra det praktiske Liv, men dette synes ikke at have svaret til de Fordringer, Tiden efterhaanden havde bragt Svendene til at stille, og de Tilkendegivelser af Misfornøjelse, vi nu og da tidligere har stødt paa, faar ligesom et samlet Udbrud i 1794 i en større Arbejdsnedlæggelse.

Anledningen til denne var, at Tømmermester *A. Hallander* nægtede to tyske Svende, som ønskede at rejse, deres Afskedsseddel. Han var, som han selv siger, »formedelst overlegen Arbejde meget forlegen for Svende« og derfor ikke tilbøjelig til at opgive den Ret, Lavsartiklerne af 1682 hjemlede ham og alle andre Tømmermestre til kun at modtage Opsigelse af deres Svende til Mortensdag. Han havde nægtet Svenden *Johan Lindner* Afskedsseddel; men da denne vilde rejse, fordi hans Fader var død og hans Nærværelse udkrævedes i Hjemmet, fik

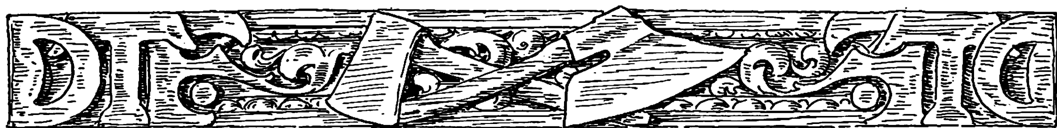
*) I de bevægede Aar 1775 og 1776 findes det dog i Svendenes Protokol meddelt, at henholdsvis Plakaten af 1749 og „de kgl. Anordninger" blev oplæst. Det skete den 7. Oktober 1775 og den 31. Oktober 1776.

hans Ønske Medhold i en Politiretsdom af 26. Juli 1794. Hallander blev tvungen til at slippe ham, men blev ikke derfor bøjeligere overfor andre Rejsebegæringer, og da de tyske Svende *Johan Runge* og *Hermann Winther* i de samme Dage bad om Afskedsseddel uden at kunne anføre nogen Grund for den dem paakomne Lyst til at vende tilbage til Tyskland, nægtede han at efterkomme deres Begæring. Da de desuagtet ikke vilde falde tilføje, meldte han dem til Politiet, og som Følge deraf blev de sat fast og den 30. Juli dømt til 6 Dages Fængsel paa Vand og Brød hver samt til efter udstaaet Straf at forføje sig tilbage i Hallanders Arbejde. Det var, kan man sige, et privat Mellemværende mellem en Mester og to Svende, men Sagen maa i Svendenes Øjne have spillet en helt anden Rolle, thi ikke saa snart rygtedes det, at de to Svende var bleven arresterede, før mellem 300 og 400 Tømmersvende forlod deres Arbejde. Arbejdsnedlæggelsen fandt Sted den 30. Juli efter Frokost, altsaa vel endog før den endelige Dom var falden.

Det er en af »Krofader Brandts selvgjorte Artikler« fra 1763, som vi her møder, en Svends Ret til at forlade sit Arbejde, naar han har Lyst, og da Svendene den 12. Avgust 1794 formulerer, hvad der er dem og Mestrene imellem, opføres ogsaa dette Punkt som det første af tre. De to andre angaar Daglønnens Forhøjelse og en Bestemmelse af Mestrenes Pligter mod Svendene. »Da vi haver en *Placat*, hvorledes vi Svende skal forholde os imod Mesterne«, hedder det, »(bede) vi da og, (at der) allernaadigst maa vorde meddelt een derimod, hvorledes Mesterne skal forholde sig imod os, da dette endnu til Dato er os ubekendt«. Der er, som det heraf ses, en stærk Irritation til Stede, men der er formentlig ingen Tvivl om, at denne navnlig skriver sig fra Spørgsmaalet om Lønnens Størrelse, der ubetinget er Bevægelsens Hovedpunkt. Spørgsmaalet om Retten til Afskedsseddel var Anledningen til det skete Udbrud, men Nerven i Sagen var Lønspørgsmaalet.

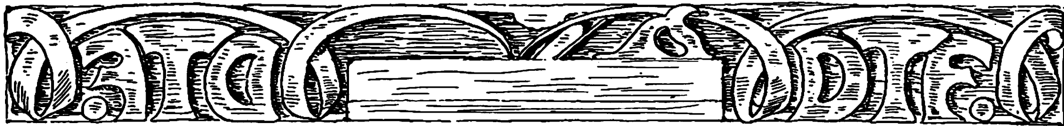
Da Svendene i 1782 androg om Lønforhøjelse var den sædvansmæssige Dagløn 2 Mk. om Sommeren og 1 Mk. 8 Sk. om Vinteren, skønt naturligvis mange fik mere. Mestrene skriver: »vi have de Svende, som vi give 2 Mk. 8 Sk., 3 Mk. og 3 Mk. 8 Sk. om Dagen«. Men allerede den Gang var Tvist om Lønnens Størrelse ikke noget helt nyt, thi Mestrene beretter, at »nu er det blevet af den gamle Sædvane en Lov, at En, som er bleven idag løsgiven, paastaar at ville have lige Dagløn med En, som har været Svend i 20, 30 og flere Aar, som vi og har været nødsaget til at give dem, naar vi har behøvet dem i Arbejde«. Mestrene var, som vi ovenfor har set, den Gang ikke uvillige til paa visse Betingelser at indgaa paa den ønskede Forhøjelse, 8 Sk. pr. Dag, men Sagen blev af Magistraten udsat »indtil videre«, og 12 Aar efter er Lønningsforholdene fuldstændigt de samme, saaledes som det ses af en Sag, som Tømmermester *Hall* i Februar 1794 havde

med en Svend. Denne, der tidligere, naar han arbejdede paa Landet for den nævnte Mester, havde været tilfreds med den sædvanlige Dagløn, der udtrykkelig nævnes som 2 Mk. om Sommeren og 1 Mk. 8 Sk. om Vinteren, med et Tillæg af 4 Sk. i Landpenge og 2 Sk. i Kvarterpenge pr. Dag, fordrede nu 8 Sk. i Landpenge pr. Dag, hvorfor Hall af Lavet udbad sig Erklæring om, »hvad en Tømmersvend med Rette og uden nogen Modsigelse skal kunne paastaa af sin Mester«. Men nu stillede Lavet sig væsentlig anderledes end i 1783; det afslog at give den ønskede Erklæring under Henvisning til, at Lavsartiklerne tillod enhver Tømmermester at akkordere med sine Svende, og denne Stilling fastholdt det under de senere Forhandlinger. Det vilde ikke indlade sig paa at fastslaa nogen bestemt Dagløn. Men den enkelte Svends Bestræbelse blev nu paany alle Svendes Bestræbelse, og under 9. Juli 1794 indgav Oldgesel *Johan Friederich Wagenknecht* sammen med fire andre Svende paa samtlige Svendes Vegne et Andragende til Magistraten om, at »samtlige Tømmermestere her i Staden maatte blive beordret at betale os i Dagløn 2 Mk. 8 Sk., som er lige med Murerne, da vi nu ikke faa mere end 2 Mk.«. Som vi ser, gaar dette umiddelbart forud for Arbejdsnedlæggelsen, og vi staar ganske sikkert her ved den dybere Grund til den.

Det er formentlig fuldstændig korrekt, naar Mestrene i en lang Skrivelse af 22. September 1794 om den da endte Arbejdsnedlæggelse og Forholdene i det Hele gør gældende, at de betalte Polerne 3 a 4 Mk. om Dagen, og at Svende ved Akkordarbejde kunde tjene fra 3 til 5 Mk. daglig, men derfor staar det dog vistnok fast, at en Tømmersvend i Almindelighed næppe tjente meget over 2 Mk. om Dagen. Mestrene siger i den nævnte Skrivelse, at enhver Svend i det ringeste har haft 2 Mk. 4 Sk. om Dagen, og i et af de mange Flyveskrifter. som udkom i Anledning af Arbejdsnedlæggelsen, hedder det, at den almindelige Svendeløn var 2 Mk. 4 Sk. om Dagen, men dette naas kun ved at regne et Tillæg af 4 Sk. i Ølpenge med. Svendene hævder flere Gange, at Sommerdaglønnen kun var 2 Mk. De siger bl. a., at Mestrene, der lader sig betale 3 Mk. daglig af de byggende for hver Svend, derved tilegner sig »en Tredjedel« af Lønnen for deres Sved og Arbejde.

Som det af de sidste Udtryk ses, fordrer Svendene Lønningsforhøjelsen som noget dem retmæssigt tilkommende; deres eget blev dem med Urette forholdt; og denne Anskuelse træder frem paa flere Punkter. I et af hine Dages Flyveskrifter tales der om det uretfærdige i, at en Tømmermester havde »60, 80, 100, 150, ja man vil endog sige 200 Svende« og derved fortjente fra 3000 til 6000 Rd. om Aaret. 800 Rd. burde efter Forfatterens Mening være Maksimum for en Haandværkers aarlige Fortjeneste, »at tragte efter mere er Blodsugeri, utilgiveligt Blodsugeri«. Men det maa ogsaa er-

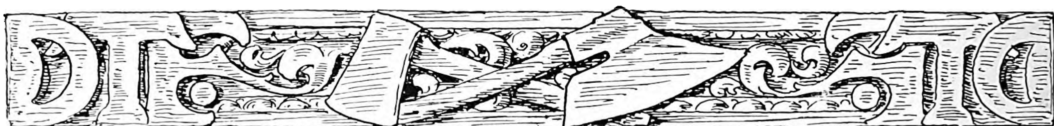
indres, at den franske Revolutions Ideer havde fundet Vej hertil. *Peter Andreas Heiberg* havde sunget:

> Hellige Lighed, Menneskets Smykke!
> Kom og oprejs Din Throne blandt os.

og *Malte Conrad Bruun* skrev i sit Blad »Vækkeren, et Blad for Menigmand«, hvoraf første Nummer udkom den 8. Avgust 1794, altsaa samtidig med Arbejdsnedlæggelsen: »I, mine agtværdige og nyttige Medborgere! I, som mangen stolt Dumrian foragter, skønt I føde og nære ham og alle hans Lige, lader Eder ikke afskrække, I ere Landets Styrke og Folkets Kjærne«. — Forøvrigt var det ikke danske Svende, der førte an. Otte Tømmermestre forklarede for Politiretten, at, saavidt de kunde spore, vilde de fleste af Svendene hellere arbejde end »fyre«, men omtrent 50 tyske Svende regerede dem, og særlig udpegede de Svenden *Lorentz Kramp.* »Disse Oprørskes Dumdristighed« gik saa vidt, at de med Trusler om Vold tvang deres Kammerater til at forlade deres Arbejde.

De strejkende Svende samledes paa Herberget i Adelgade, og der spores nu straks to hinanden modsatte Bevægelser: fra Politimester, Etatsraad *J. Th. Flindt* til Tømmerkroen og fra Tømmerkroen til Politimesteren. Flindt sendte den 30. Juli to Gange (Kl. 10 og Kl. 4) Politiadjudant *Ehlern* med to Betjente til Adelgade for at tilholde Svendene at forføje sig i deres Arbejde igen, en Formaning, som de hørte »i Ærbødighed og Tavshed«, men ikke fulgte, og Svendene lod paa deres Side forhøre hos Politimesteren. Straks om Formiddagen den 30. Juli mødte Oldgesellen *Johan Friederich Wagenknecht,* Bisidderne *Mathias Knudsen* og *Svend Møller,* Lavsbudet *Ole Holst* samt Svendene *Lorentz Kramp* og *Lorentz Reger* for at forhøre, om en Svend ikke havde Lov til at forlade sit Arbejde, og om, hvorfor Hallanders Svende var arresterede. Det herved opstaaede Ordskifte førte til, at Oldgesellen blev arresteret; han nægtede nemlig paany at gaa i Arbejde. Da dette blev meldt paa Kroen, blev *Lorentz Kramp* midlertidigt valgt til Oldgesel, og sammen med tre andre Svende henvendte han sig senere paa Dagen til Politimesteren for at anmode om Wagenknechts Frigivelse, hvad der dog ikke opnaaedes, og Svendene sysselsate sig nu med at faa et Andragende i Stand til Kronprinsen; det blev skrevet af »en Mandsperson i pjaltede Klæder, som logerer paa første Bagsal i Huset ligeoverfor Tømmerkroen i Adelgade«.

Dagen efter, den 31. Juli, samledes Svendene paany i Herberget, og 4 af dem overbragte Andragendet til Kronprinsen. Politimesteren var imidlertid heller ikke ledig, han holdt Forhør over samtlige de Svende, der Dagen før havde henvendt sig til ham. Allerede den Gang var Plakaten af 1749 bleven oplæst for dem, og paa Basis heraf gik han nu videre. Nu var det forbi med Mildheden, erklærede han, Ole Holst og Lorentz Kramp blev arresterede, og den 1. Avgust faldt der Dom over dem og Oldgesellen. Wagenknecht, der skønt kæphøj i Begyndelsen

senere faldt til Føje, slap med en Bøde paa 25 Rd., men *Lorentz Kramp* og *Ole Holst* dømtes til Forbedringshusarbejde i henholdsvis 5 og 3 Uger. Den herved betraadte Bane blev fulgt ogsaa den 2. Avgust. Tømmersvend *Conrad Gustav Hintze*, der forklarede, at han af tyske Svende var bleven truet til at forlade sit Arbejde, blev, da han tillige var Soldat, og som saadan havde svoret Kongen en særlig Troskabsed, dømt til 6 Ugers Forbedringshusarbejde, men hermed ophører al virksom Optræden, og det synes, som om almindelig Raadvildhed har gjort sig gældende.

Den 31. Juli havde Politiadjudant *Ehlern* paany været paa Kroen for at opfordre Svendene til at genoptage Arbejdet, men de vilde ikke, med mindre de arresterede Svende blev frigivne. Den 1. Avgust gik Politimester *Flindt* selv til Herberget, men Forsøget mislykkedes ogsaa for ham, og han blev af den udenfor Kroen forsamlede Mængde under Piben og Klappen ledsaget til sit Hjem i Raadhusstræde. Og han var ikke den eneste, der den Dag led Skibbrud paa Tømmerkroen. Anden residerende Kapellan ved Nikolaj Kirke, *J. H. Rørbye*, vilde ogsaa søge at stille tilfreds, men naaede intet. I et Flyveskrift hedder det, at Svendenes Optræden imod ham maa betragtes »som et Bevis paa, at den naturlige Frihed og Lighed er dybt indprentet endog hos de lavere Stænder, saaledes, at de tilsidesætter alle Fordomme, som høj Stand, Titler og udmærket Dragt giver«. Svendene rørtes, hedder det, ved Pastor Rørbyes Fremtræden og rakte ham — »en Spand koldt Vand, det Eneste, de eje, tilligemed Tobak«.

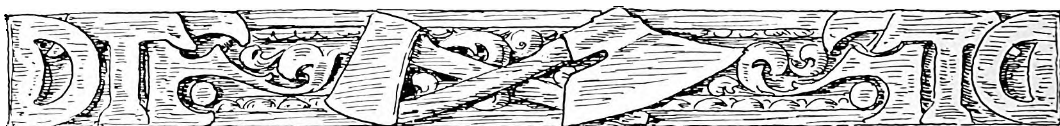
Det blev imidlertid ikke ved disse Besøg. Vistnok den 2. Avgust indfandt Kancellideputeret og Generalprokurør, Konferensraad *Chr. Colbjørnsen* sig paa Herberget for at høre Svendenes Klager, og han synes her af dem at have modtaget et skriftligt Andragende til Kongen. Den 4. Avgust fik Svendene Ordre til at møde paa Raadstuen Kl. 3 i Politiretten for at høre Kancelliets Svar paa deres Henvendelser, men de udeblev, og da Retten, efter at have ventet til Kl. 5, sendte Bud efter dem, var deres Svar, at de frygtede for at give Anledning til Opløb, hvis de samlede gik til Raadhuset; vilde Politimesteren ikke indfinde sig hos dem og selv forkynde dem Resolutionen, kunde han lade Forkyndelsen ske ved en Betjent. Nu forlangte Retten, at skulde lade to sindige Svende komme op paa Raadhuset for at høre Resolutionen, og at de øvrige, som ikke vilde gaa paa Arbejde den næste Dag, skulde møde for Retten Kl. 8 næste Morgen. Heller ikke herpaa vilde Svendene imidlertid indlade sig, de mente, at det var rigtigst, at Konferensraad Colbjørnsen, som havde modtaget deres Ansøgning paa Herberget, ogsaa mødte hos dem og forkyndte dem Resolutionen, men forøvrigt vilde de ikke gaa paa Arbejde igen, medmindre Resolutionen gik ud paa, at de skulde have 2 Mk. og 8 Sk. i Dagløn.

Politimester *Flindt* indberettede den 5. Avgust om Morgenen det saaledes pas-

serede for Kancelliet, der svarede, at han straks skulde tilsige Svendene at møde for Retten. Skulde de imod Forventning vægre sig herved, skulde han, *for fremdeles at vise al mulig Lemfældighed,* personlig meddele dem Resolutionen paa Herberget og betyde dem, at dersom de ikke uden Ophold faldt til Føje, maatte de selv tilskrive sig Følgerne. Men heller ikke dette hjalp. Svendene svarede Politimesteren, at de ikke troede hidtil at have handlet imod Loven, da de havde forholdt sig rolige, skulde det imidlertid være ulovligt at forblive samlede paa Herberget, vilde de roligt forføje sig hver til sit Logis, men tilbage til deres Arbejde gik de ikke, forinden der blev bevilget dem 2 Mk. 8 Sk. i Dagløn. Ved den hidtil forsøgte Parlamenteren var der altsaa intet opnaaet, og lidt op paa Dagen modtog Flindt fra Kancelliet Ordre til hos Byens Kommandant at forlange en Vagt paa 200 Mand. Med den skulde han igen begive sig til Herberget og for sidste Gang adspørge de der forsamlede Svende, om de vilde forføje sig til deres Arbejde; vægrede de sig, skulde der straks i Kongens Navn forkyndes dem Arrest, og Vagten skulde føre dem til Kastellet, hvor Politiretten uopholdelig skulde sættes i Kommandanten, Generalløjtnant *M. E. Fiercks' Hus.* Forhørerne skulde indskrænkes til Spørgsmaalet, om Vedkommende vilde optage sit Arbejde igen; de, der svarede ja, skulde straks løslades, medens der over Resten snarest muligt skulde afsiges Dom. Herefter blev 202 Svende ført til Kastellet, hvor de straks blev forhørte med det Resultat, at 78 faldt til Føje, medens 124 blev indsat til Bevogtning i »Overkrigskommissær Würtzens Magasin«, der stod tomt.

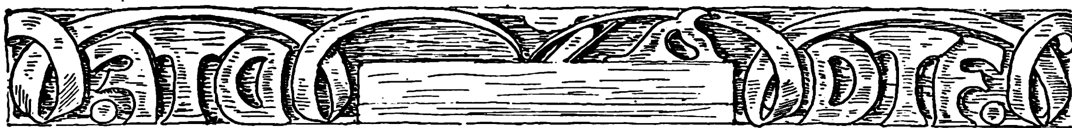
Efter en Indberetning fra Kommandanten blev Magasinet oplyst med Lygter, de fornødne Anstalter »i Henseende til Renlighed blandt saa mange Mennesker« trufne, ligesom der blev sat rent Vand til dem, der maatte blive tørstige, og en Officer med to Underofficerer fik Ordre til at tilbringe Natten midt mellem Svendene. Kl. 10 forlangte disse Kommandanten i Tale for at anmode om noget at spise og drikke. Han gjorde imidlertid gældende, at enhver af dem kunde have været paa fri Fod, og at de derfor maatte finde sig i at vente til om Morgenen. Kl. 6 den 6. Avgust om Morgenen placerede han Marketendere foran Kirken, og 6 Mand ad Gangen fik nu, hvad de ønskede af Brød, Brændevin, Smør, Ost og Kød, efter deres eget Ønske mod Betaling, og det er i det Hele mærkeligt at læse følgende i Kommandantens Indberetning: »Det synes at være en aftalt Plan mellem disse Folk ikke at gøre sig skyldige i andre Overtrædelser end den ej at ville arbejde. Jeg har forsøgt, at med det Gode gjøre de Alt, hvad man siger dem. Jeg anstillede mig vred paa dem og brugte nogle Gange det Ord: Fanden. Da raabte Adskillige: O! Hr. Kommandant, skjænd De saa meget De vil, det kan vi gjærne høre paa. Vi gjøre Alt, hvad De befaler, og vil De tvinge os til Overilelser, saa maa vi sige Dem iforvejen, at dette ikke vil ske, og det saa meget mindre, som vi Alle

ere ædru og Ingen beskjænkede«. — Til Middagsmaden havde Svendene ingen Penge, den maatte skaffes dem.

Om Formiddagen blev Dommen forkyndt dem, c. 20 ad Gangen blev ført fra Magasinet til Kommandantens Bolig for at høre den oplæse. En, der lige var kommen fra Udlandet, blev frifunden, 122 blev idømt 4 Maaneders Arbejde i Jern paa Fæstningen, og for én Svend, den ovenfor nævnte tyske Svend *Herman Winther*, som efter at have udstaaet sin den 30. Juli idømte Straf, virksomt havde deltaget i Urolighederne, blev Straffetiden sat til 6 Maaneder. Men — ingen af dem kom til at udstaa Straffen. Den 8. Avgust resolverede Kongen tværtimod Kancelliets Indstilling, at lade Naade gaa for Ret og »allermildest at eftergive disse [de 123] saa vel som dem, der ere dømte til Forbedringshusarbejde [formentlig Kramp og Holst] den idømte Straf, hvorimod de ufortøvet skulle bringes ud af vore Riger og Lande og deri ikke mere nogensinde indfinde sig, i hvilken Henseende vi have givet de fornødne Ordres til Vedkommende [Admiralitet] om denne Befalings Udførelse«. Samme Dag fik Kaptajnløjtnant *Kaas* Ordre af Admiralitetet om at gøre Briggen Lougen sejlfærdig til at konvoyere 3 Kanonbaade, paa hvilke 125 Tømmersvende skulde overføres til Lübeck eller Rostock efter Vindens Beskaffenhed, og Afrejsen har sandsynligvis fundet Sted samme Dag, thi allerede d. 9. Avgust blev der givet de efterladtes Hustruer Valget imellem at faa Kostpenge ell. 10 a 12 Rd. i Rejsepenge.

Det er en mærkværdig Sindighed, der efter det ovenstaaende hvilede over de strejkende Svendes Optræden, og det staar ikke i Modstrid hermed, at der efter Dommens Oplæsning den 6. Avgust fra flere Sider faldt saadanne Udtalelser som, at naar de endelig skulde i Slaveriet, vilde de hellere gaa for Kongen end være Slaver for Mestrene. Regeringens forsagte Hjælpeløshed er imidlertid et nok saa mærkeligt Sidestykke hertil, og den viste sig ikke alene i dens Optræden overfor Tømmersvendene, men ogsaa overfor de Bevægelser, der knyttede sig til den her omhandlede Arbejdsnedlæggelse. Var Tømmersvendene nemlig rolige indenfor deres Herbergs Mure, var den talrige Mængde, der samlede sig udenfor det, alt andet end rolig. Allerede den 1. Avgust blev Kroen omgiven af en militær Vagt, og Garden blev kommanderet ud, men derfor ophørte Spektaklerne ikke. Garden blev bombarderet med Sten, Politimester Flindts Hus blev truet, og dette gentog sig flere Aftener. Efter de optagne Forhør at dømme har alt imidlertid været rene Gadespektakler uden dybere Rod, og det er mærkeligt at se, hvilken betydende Rolle tre løse Subjekter, en fhv. Tjener *Jens Holst* (26 Aar gl.), en Dugmagersvend og Værtshusholder *Frederik Werner* (33) og dennes Broder, Barbersvend *Lorentz Werner* (19), kunde spille den 8. Avgust om Eftermiddagen ved at gaa æggende fra Lavskro til Lavskro (Tømmerkroen, Skomagerkroen, Dugmagerkroen, Nagelsmedkroen, Murerkroen og Bagerkroen), sta-

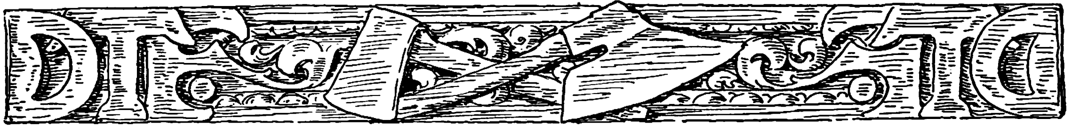

dig ledsagede af en sammenstimlet Hob, ja tilsidst vovede de sig ind paa Regensen. Da en Del Studenter om Aftenen sad under Gaardens Lind, stormede omtrent en Snes Personer ind til dem, og en af dem (Fr. Werner) sagde, »at han paa samtlige Lavs Vegne skulde fornemme, om Lavene i Tilfælde af, at der kom noget paa, kunde vente Assistance hos Studenterne«.

Selvfølgelig fik de et Nej til Svar, men forunderligt nok mødte »en gammelagtig Mand« paany frem paa Regensen Morgenen efter med et lignende Spørgsmaal. Han var Oldgesel, sagde han, og skulde fra samtlige Lav anmode om Studenternes Hjælp, de kunde møde paa en af Blegdammene, hvor Oldgesellerne samledes mellem Kl. 1 og 2. Student *Elieser Gad* († 1838 som residerende Kapellan ved Roskilde Domkirke) meldte det passerede til Stadshauptmand *J. Mylius*, der opfordrede ham til at forebringe Sagen for Kronprinsen, hvad ogsaa skete. De vildeste Rygter synes i det Hele at have gennemfaret Byen, og det er yderst karakteristisk, at de to herværende fremmede Gesandter, der i alt stod som skarpe Modsætninger, den engelske Konges Gesandt, *Hayles*, og den franske Revolutions Afsending, *Grouvelle*, begge fik Skyld for at begunstige Urolighederne. Fra København skrives der i en Depeche til Stockholm, at man havde uigendrivelige Beviser for, at Hayles havde delt Penge ud blandt Pøbelen under Haandværkssvendenes Opløb, og en fransk Emigrant *Bidal de Dubrou*, fh. Løjtnant i Regimentet Penthièvre, fortalte endog flere Dage før den 30. Juli, at der kort Tid efter vilde udbryde en Revolution her, som skulde begynde med Haandværkerne, og som var foranlediget af Grouvelle. Men Forhørerne viser, at hans Udsagn i Henseende til Grouvelle var rent Opspind, og paa samme Maade forholder det sig vistnok med de »uigendrivelige« Beviser i den svenske Depeche.

Derfor maa det imidlertid ikke overses, at Tiden var stærkt gærende; det nye og det gamle brød sig sammen, og Lav efter Lav nedlagde Arbejdet efter Tømrernes Eksempel. Den 5. Avgust indberettede Politimester Flindt til Kancelliet, at nogle Tømmersvende »efter Rygtet« skulde have været hos Mursvendene med nogle skriftlige Sedler; men først da det rygtedes, at Tømmersvendene var bortsendte, synes Bevægelsen at have udbredt sig. Svendene i flere Lav stillede i alt Fald som Betingelse for igen at gaa til deres Arbejde, den Fordring, at Tømrersvendene maatte faa Lov til igen at komme her tilbage, og en den 11. Avgust nedsat Kommission kunde allerede Dagen efter udtale, at Kronprinsen »vilde gjøre Forbøn for de indfødte og de her bosatte af de Svende, som vare førte ud af Landet«, hvad der førte til, at alle de iværksatte Arbejdsnedlæggelser kunne betragtes som endt d. 12. Avgust. — Magistraten udtalte den 8. Avgust det Ønske, »at disse ubehagelige Uroligheder, som endog i paakommende Ildebrandstilfælde kunde have højst farlige Følger,

7

maa standses«, og Kancelliet opfordrede den 9. Magistraten til at opmuntre Mestrene til at forhøje Daglønnen, men især »med yderste Aarvaagenhed at paase, at der hverken ved Malingen af Mel eller Brødbagning sker mindste Stansning«. Arbejdet havde været nedlagt af Mursvendene, Smedesvendene, Snedkersvendene, Bagersvendene, Skomagersvendene og Skrædersvendene samt muligvis ogsaa af Hjulmands- og Garversvendene.

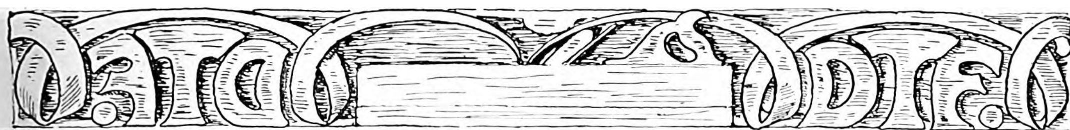
Som ovenfor nævnt var det de tyske Tømmersvende, der væsentlig havde iværksat Arbejdsnedlæggelsen. Den 40-aarige Oldgesel *Joh. Fr. Wagenknecht* var født i Sachsen, men han havde siden 1779 været her i Landet, ejede et Hus i Store Regnegade og havde Borgerskab som Øltapper, han var derfor vel mere dansk end tysk, og spillede heller næppe nogen i Virkeligheden ledende Rolle. En saadan tilkommer derimod efter alt at dømme den 26-aarige *Lorentz Kramp,* der var født i Bayreuth, og gaar vi de 202 Svende igennem, som den 5. Avgust førtes til Kastellet, faar vi som Resultat, at

af 78, som faldt til Føje var:
47 dske., 1 slesv., 1 isl., 2 svenske, 1 Neger, 3 holst., 23 tyske;

af 124, som blev dømte, var:
20 dske., „ slesv., 1 isl., 2 svenske, „ Neger, 3 holst., 98 tyske.

Af de 202 Svende, som vel var de mest haardnakkede, var altsaa ikke mindre end 121 tyske (og 6 Holstenere). Det er da ogsaa imod de tyske Haandværkssvende, at der nu tages Forholdsregler; det var navnlig dem, der fastslog, hvad »Amtsskik« var. Den 8. Avgust blev det befalet, at hvis nogen udenlandsk Svend, »af hvilket Lav han end maatte være«, inden tre Dage meddelte, at han hellere vilde bortrejse end blive i sin Mesters Arbejde, skulde Mesteren inden 24 Timer meddele ham den fornødne Afsked, og den 11. Avgust blev endelig alle indfødte Haandværkssvende, som enten efter deres Lavsartikler eller Vedtægter var pligtige til at rejse i Udlandet paa deres Haandværk, aldeles fritagne for denne Forpligtelse. Man søgte at kaste Broerne af, der forbandt det danske Haandværk med det tyske, men den 20. Avgust skete der dog et Skridt, som delvis knyttede Forbindelsen igen. Den nævnte Dag kom den Benaadning, som den nedsatte Lavskommission halvvejs havde lovet allerede den 12. Kongen tillod »af særdeles Naade«, at de iblandt de bortsendte Tømmersvende, som var indfødte, saavelsom de her bosatte (altsaa ogsaa tyskfødte) igen maatte komme tilbage, en Tilladelse, der omtrent straks benyttedes. Og Virkningen udeblev ikke. Da der den 11. Oktober 1794 var Kvartalssamling paa Tømmerkroen og Plakaten af 1749 blev oplæst, modtoges den, trods en Raadmands Nærværelse, med Latter; der hørtes talrige Ytringer, som »*geht wohl nicht so hart zu*«, og da Oplæsningen var til Ende, bad endda en tysk Svend, om at der i Fortsættelse af Plakaten, der indeholdt Svendenes Pligter, maatte blive oplæst, hvori Mestrenes Pligter bestod.

Ved denne Lejlighed forlangtes det ogsaa, at der skulde meddeles de bortsendte

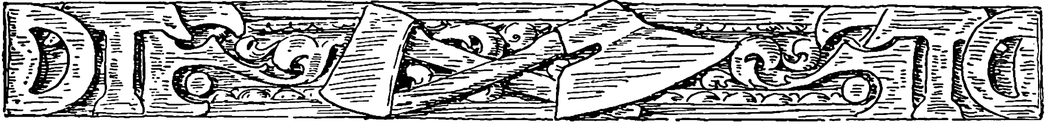

Svende sædvanlige Kundschafter,*) d. v. s. en officiel Lavsudtalelse til hver enkelt Svend om, at han havde arbejdet en vis Tid her i Byen og i den Tid »forholdt sig, som det en tro og ærekjær Haandværkssvend egner og anstaar«, med Tilføjelse om, at der »Intet fra Lavets Side eller i andre Henseender findes til Hinder« for hans Rejse. Oldgesellen meddelte imidlertid, at Kancelliet havde modsat sig dette, og i den Anledning forøgedes Bevægelsen, ja en Svend, som ikke senere kunde udfindes, sagde, at hele Lavet derved var beskæmmet (geschimpft). Dette, der i gamle Dage vilde have været en alvorlig Begivenhed, synes dog ikke at have haft nogen som helst Følger. Tiden var jo ogsaa en anden, og Svendene maatte lade sig nøje med at faa deres gamle Kundschafter tilsendte sammen med en almindelig Attest fra deres Mester om deres Forhold i hans Arbejde. Forøvrigt var det jo naturligt nok, at der blev Spørgsmaal om Kundschafterne, thi Mangelen af den i dem indeholdte Legitimation vilde berede Svendene Vanskeligheder, hvor de senere søgte Arbejde. I det Hele kan det forøvrigt erindres, at Svendenes Afrejse skete med saa stor Hast, at de intet fik med af deres herværende Ejendele, og ikke fik ordnet et eneste Forhold, hvad der senere medførte en ikke ringe Korrespondance herfra med den danske Konsul i Lübeck. Til ham blev saaledes deres Penge-Tilgodehavende hos Mestrene og deres Værktøj eftersendt.

Den enevældige Kongemagt stod en Stund raadløs overfor de uventede Begivenheder, men saa tog den pludselig Fart; den 8. Avgust sendtes 125 Svende ud af Landet, og den 11. Avgust nedsattes en Kommission, der skulde høre Svendenes Klager og gøre Forslag til Ændringer i Lavslovgivningen. Allerede to Dage efter havde Kommissionen haft alle Byens Lavssvende for sig, og herimellem Tømmersvendene, med hvilke den førte en længere Forhandling, og karakteristisk nok kunde den »ikke Andet end blive rørt« ved disse Svendes Beskrivelse af deres Tilstand. Kommissionen tog blødt og lemfældigt, og denne dens Optræden var for saa vidt rigtig, som den virkede afgjort beroligende. Svendene faldt, som ovenfor nævnt, til Føje og ventede en ny lykkelig Ordning, der dog først fik sit Udtryk i Forordningen af 21. Marts 1800. Som et karakteristisk Træk skal det endnu nævnes, at Politimester *Flindt*, der ikke havde vist sig Situationen voksen, den 13. Avgust 1794, altsaa umiddelbart efter Strejken, søgte sin Afsked og fik den med Forsikringen om Kongens Tilfredshed samt uden Tab af Indtægter. Men saa mildt blev han ikke dømt af den offentlige Mening, der sikkert erindrede ham fra den i Februar Aaret før stedfundne saakaldte *Posthusfejde*, et Sam-

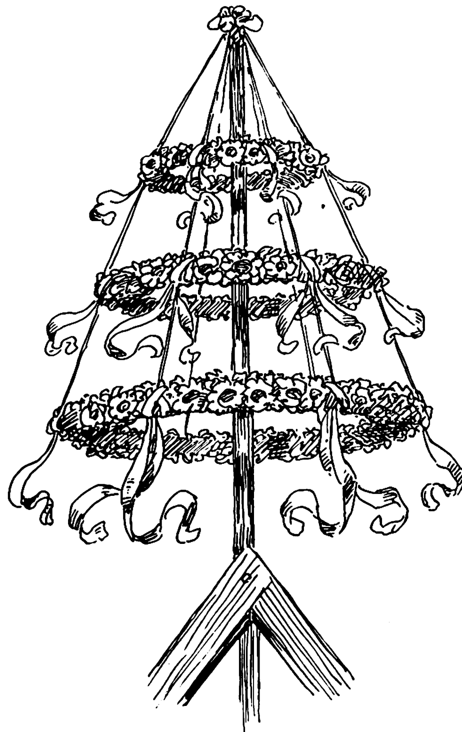
*) Hvor stor Vægt der den Gang i det Hele lagdes paa Kundschafterne, kan bl. A. ses deraf, at Tømmermestrene i 1777 lod en Kobberplade (formentlig med et Prospekt af Kjøbenhavn) stikke til dem. Tegningen kostede 7 Rd. og Stikningen 70 Rd.

7*

menstød mellem Studenter og Officerer, ved hvilket han heller ikke havde udviklet stor Handlekraft. En i Haandskrift opbevaret *Sejrssang efter Slaget i Adelgaden·den 1ste Avg. 1794,* der med Rette eller Urette nævnes i Forbindelse med *P. A. Heibergs* Navn, er alt andet end hensynsfuld imod ham. Andet Vers lyder saaledes:

Til Tømmer Kroen kiæk Du kom
I Ordens Dragt med stærke Svende,
Der stedse lystre hver Din Dom,
Hvis skiulte Vid de ene kiende,
Taalmodig som et Herrens Faar
Udforskede Du Fiendens Kaar.

Da Enevoldsmagten i 1681 inddrog Lavene under sin reformerende Samfundsomdannelse, traadte den op med ungdommelig Kraft, men de energisk lydende Bestemmelser, den udstedte, blev, som vi ovenfor har set, efter kort Tids Forløb — ikke overholdte. Lavsvæsenet rejste sig i sin gamle Skikkelse, og de kun mindre Forsøg, der derefter nu og da gjordes paa at hæmme det, blev væsentlig magtesløse. Enevældens imponerende Tendenser omformedes til en vis velvillig Landsfaderlighed, der i dybere Forstand intet udrettede og intet formaaede. De strænge Paabud fra 1749 angaaende Haandværkssvendenes Oprør og Sammenrottelser stod i 1794 som et tomt Bogstav. Tidens filantropiske Retning sløvede yderligere Enevældens Sværd, og det er fuldstændigt i Tidens Aand, at den den 11. August 1794 udnævnte Kommission »angaaende adskillige ved Lavene i København indtrufne Uordener«,*) der samme Dags Aften traadte sammen i dens Formands Bolig, straks besluttede at sende Bud efter Oldgesellen og et Par Svende af Tømmerlavet »for at søge at udforske hos disse, om man med nogen Grund kunde vente, at dette Lav vilde benytte sig af Hs. Maj.'s landsfaderlige Tilsagn om Forladelse«.

»Udforskningen« maa have været tilfredsstillende, thi samtlige Tømmersvende blev tilsagte til at møde næste Dag i Prinsens Palæ, hvor Kommissionens officielle Møder holdtes, og her besluttede den »rørt« ved Svendenes Beskrivelse over deres Tilstand »i deres Nærværelse at foretage Beraadslagning«. Resultatet heraf blev, at Kommissionen bl. a. vil tilraade Statsmagten, at en Svend, naar han i nogle Aar havde arbejdet som Svend, skulde have Ret til at nedsætte sig som Frimester med den Virkning, at

---

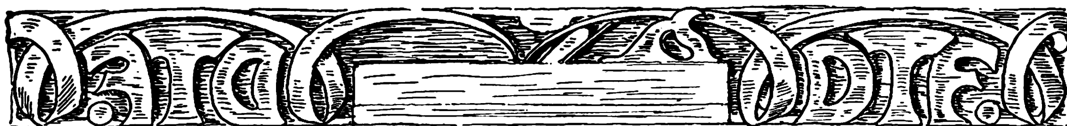
*) Kommissionens Medlemmer vare: Konferensraad, Vice-Justitiarius i Höjesteret *Stephan Hofgaard Cordtsen*; Kammerherre, Deputeret i Kommercekollegiet *Ove Rammel Sehestedt*; Konferensraad, Borgemester *Morten Hiorthöy*; Konferensraad, Deputeret i tysk Kancelli *Friederich Carl Krück*: Konferensraad, Deputeret i det danske Kancelli og Generalprokurør *Christian Colbjörnsen*; Justitsraad, Kommitteret i Rentekammeret *Michael von Essen*; Justitsraad, Kommitteret i General-Toldkammeret *Ove Malling*; Justitsraad, Vice-Raadmand *Garl Pontoppidan*; Bankdirektør, en af Kjøbenhavns 32 Mænd *Lars Larsen*: Vice-Raadmand *Hermann Læssøe*; Grosserer, en af Kbhvns. 32 Mænd *Jens Lauritzen*. Kommissionens Sekretær var Kammersekretær og Fuldmægtig i General-Toldkammeret *Johan Philip Rosenstand-Goiske*, der i Juni 1795 blev Medlem af Kommissionen,

han efter i nogle Aar at have virket som saadan uden Mesterstykkes Forfærdigelse, skulde kunne blive Lavsmester med Ret til at holde Svende og Drenge. Hertil svarede Svendene, at de vilde velsigne Kongen for en saa retfærdig Lov, der banede Vej for enhver, den fattige som den rige, til at erhverve sit Brød ved Flid og Duelighed, og hermed var den Retning, som Kommissionens Virksomhed vilde tage, væsentlig bestemt.

Paa Grund af Omstændighederne kom Kommissionen til at forhandle med Svendene før end med Mestrene, og dette fik, som let forklarligt er, sin Betydning. Men denne Tilfældighed var dog ikke i dybere Forstand det afgørende. Igennem hele Enevælden gaar der en imod Lavsmestrene fjendtlig Understrøm; den er til Stede i Frd. af 23. December 1681, den bryder frem i den for Bygningsfagene herskende Næringsfrihed i Aarene 1729—1739, og den viser sig med sprudlende Kraft i Henrik Stampes Erklæringer. Ansete Forfattere sluttede sig til Stampe, og allerede før Tømrernes Arbejdsnedlæggelse var der begyndt en livlig Debat for og imod Lavene, d. v. s. for og imod en mere eller mindre begrænset Næringsfrihed, der tydeligt viser, at den offentlige Mening paa dette Punkt var i ikke ringe Bevægelse. Kommissionens »Beraadslagning« maa ses i Belysning heraf, og det maa heller ikke overses, at Regeringen praktisk peger paa den Kommissionen antydende Løsning ved at bevilge ikke faa Ansøgninger fra Svende om at blive Frimestre eller Lavsmestre uden at gøre Mesterstykke. Allerede i 1790 havde Kancelliet foranlediget Københavns Magistrat og Kunstakademiet til at nedsætte en Komité til Overvejelse af Lavsordningens Forandring og Forbedring. Dens i Januar afgivne Betænkning fik imidlertid ingen selstændig Betydning; den blev tilstillet den i Avgust s. A. nedsatte større Kommission, hvis Virksomhed og Resultater, vi her har med at gøre.

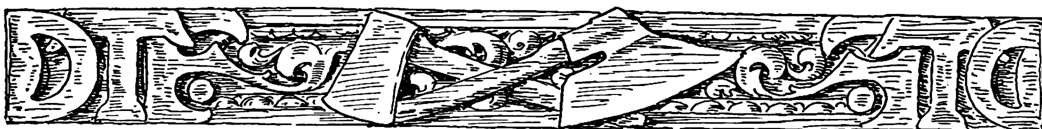
Det er naturligt, at Mestrene følte sig stærkt truede af den her antydede Bevægelse, og hvad særlig Tømmermestrene angaar, indgav de under 22. September 1794 en udførlig Skrivelse til Kommissionen, hvori de Punkt for Punkt i ofte skarpe Udtryk imødegik Svendenes Udtalelser. De er forundrede over, at Svendene (»disse Personer«) for Kommissionen har kunnet faa Lov til at sige, at det »blot er *deres* Sved og Arbejde, der betales af de Byggende«, »mon Mestrenes Umage med at forskaffe Tegninger, Beregninger og Overslag samt for at ordinere og have Tilsyn ved Arbejdet ikke skulde være iberegnet?« Selv den daarligste Svend, oplyser de, fortjente Aaret igennem 85 Rd. 3 Mk. 8 Sk., en Sum, der ved Akkordarbejde let steg til 100 a 120 Rd., »hvilket vi formode at være en ganske anstændig Indkomst for et Menneske, der ikke forstaar andet end at bruge en Økse eller en Sav efter Anvisning«. Der var i det Hele efter deres Skøn ingen Grund til at klage, men desuagtet vilde de komme Svendene i Møde paa forskellige Punkter. De tilbød at give Afkald paa deres Ret til kun at modtage Opsi-

gelser til Mortensdag, saaledes at der kunde indtræde en gensidig Opsigelse med 8 Dages Varsel, og hvad Mesterstykket angaar vilde de skænke »hver den, som gjør et antageligt Mesterstykke, de Udgifter, han skal svare til Lavets Kasse«, ja, de vilde, hvis Kommissionen ønskede det, betale ham fuld Dagløn i indtil 8 Uger.

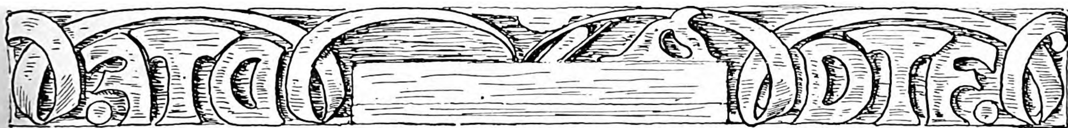
Det var ikke ubetydelige Indrømmelser, der paa et tidligere Tidspunkt muligvis vilde have stillet Stormen, men nu faldt de virkningsløse til Jorden. Kommissionen arbejdede videre paa sit ovenfor antydede Grundlag, og i Oktober 1795 indgav den sin allerunderdanigste Forestilling, der efter forskellig Brevveksling med Kancelliet affødte en kongelig Resolution af 18. Juli 1798, som fik endelig Skikkelse i Forordningen af 21. Mars 1800. Efter den fik enhver indfødt Svend, naar han i 4 Aar havde arbejdet som Svend, Ret til at nedsætte sig som Frimester, og havde han i to Aar arbejdet som saadan, fik han Ret til at antage en Dreng, som dog kun ved en Lavsmesters Hjælp kunde blive Svend. Den nævner derimod intet om, at en Frimester efter en vis Tids Forløb skulde kunne fordre at blive Lavsmester, og afviger herved væsentligt fra Kommissionens Indstilling, men det er et Spørgsmaal, om Datidens Mestre har lagt Mærke hertil. Deres Harme over Forordningens helt igennem frisindede Indhold har sikkert ikke ladet dem se det; de mente i deres Vrede, at nu var al Disciplin og al Udsigt til sikkert Erhverv bortfalden! En Dreng kunde blive Svend uden at have staaet i Lære; en Svend maatte ikke uden sin Mesters udtrykkelige Tilladelse revse en Dreng med Hug, og en Mester, »der begegnede sin Svend med Skældsord«, skulde gøre ham en Æreserklæring for Politiretten! Og Mestrenes Misnøje er sikkert ikke bleven formindsket derved, at der i de følgende Aar blev givet endog udvidede Frimesterrettigheder til de saakaldte sorte Brandfolk (Værkgesellerne ved Københavns Brandkorps) og til de Professionister, der indtraadte i fast Nummer ved Københavns Borgervæbning eller Livjægerkorpset. Hvad særlig Tømmerfrimestrene angaar, bestemmer Frd. 21. Marts 1800 forøvrigt, hvilke Arbejder, de maatte udføre; da de kun maatte arbejde med Haandlangere (foruden med én Dreng), var deres Arbejdsevne væsentlig begrænset. Efter § 30 var de dem tillagte Arbejder: Gulve med Indskudsdække og Forskalinger, sammenpløjede Porte og Døre med Karme, Kælderlemme og Luger, Bræddeskillerum, Spiltove, Planke-, Ræk- og Stakitværker, Brandstiger og Hager samt andre Stiger og Rendestensbrædder.

Det var imidlertid ikke Regeringens Hensigt kun at række Svendene en hjælpende Haand; den vilde øve en opdragende Indflydelse paa Haandværksstanden som Helhed, bringe den til at indtage et højere socialt Trin, og derfor udtaler Kongen i den, at han for at »hædre« Haandværkerne vil have bestemt, at Halvdelen af »Stadens 32 Mænd« fremtidig skal bestaa af »Kunstnere, Fabrikører el-

ler Haandværkere«. Hidtil havde Haandværkerne staaet udenfor. Kongen, hedder det videre, vil heller ikke »taale, at Lavene herefter i nogen Hensende staa under nogen Tvang af udlændiske Lavsfordomme, Vedtægter eller Skikke«, ældre Tiders »raa og vilde Sæder« skal ophøre. Men her staar vi ved et Punkt, hvor der ikke kunde tænkes nogen hurtig Reform, og det endskønt de indfødte Svende i mange Fag saa skævt til deres tyske indvandrede Kolleger. Da Tømmersvendene den 12. Avgust 1794 var for Kommissionen, »anmærkede« de danske Svende, at de haabede, at den forventede velgørende Lov ikke maatte komme de fremmede til Gode, men kun Hs. Maj.'s indfødte Undersaatter. Saaledes blev det dog ikke, og det var endnu stadig de tyske Tømmersvende, der gav Tonen an. Omstændighederne førte dem herind igen i Mængde.

I December 1795 skriver Mestrene, »at Svendenes, især de tyskes, Selvraadighed til betydelig Byrde for Publikum, som bekendt er stegen meget højt«, og naar de tilføje, »at det blot er Udlændere, som efter gammel Sædvane med saa megen Dristighed forlange Landets Love tilsidesatte«, sigter de her til, at det navnlig var tyske Svende, der straks efter Bevægelsen i 1794 forsøgte at udbytte Konjunkturerne til at blive Frimestre eller endog Lavsmestre paa en saa nem Maade som muligt. I højeste Grad karakteristisk er det, som det udtrykkeligt udtales i 1798, at de skiftende Oldgeseller afvekslende er danske og tyske, »saaledes, at naar den, som fratræder, var tysk, vælges en dansk i hans Sted, og saa fremdeles«. Men desuagtet er der absolut sket et Skridt fremad, hvad der tydeligt ses, da der i 1808 indløb en Skrivelse fra Tømmerlavet i Riga med Anmodning om, at Tømrerne i København vilde erkende Lavet i Stoltzenberg ved Danzig for zünftigt. Denne Henvendelse vækker slet ingen Bevægelse, Mestrene slutter sig i al Korthed til Anmodningen, og Svendene har intet imod, at Tømrerne i Stoltzenberg gør sig zünftige, »naar de kun herved foranstaltede det Fornødne ved andre Lav efter Haandværksbrug og Maade, som i saadanne Tilfælde brugeligt er«. De zünftige Lavsformularer lyder som en fjærn, dæmpet Klang, og naar Magistraten i 1817 skriver til Københavns Tømmerlav (ligesom forøvrigt til Byens Bager-, Garver- og Murerlav), at den bifalder, at det hidtil brugte Kobberstik af København anbringes paa dets Lærebreve og Kundschafter, er det ingen ny Indrømmelse til Tyskheden, naar det hedder, at disse Dokumenter kan udfærdiges »paa Dansk eller Tysk eller og i begge Sprog, nemlig Dansk paa den ene Side og en ordret tysk Oversættelse paa den anden Side«, men formentlig kun en Konstateren af, hvad der var gængs. Den tyske Lavsindflydelse er længe mere eller mindre skjult til Stede. Først 1810 afskaffes de Kroningsceremonier, der fandt Sted, naar en Ungersvend optoges i Svendebroderskabet ved Feldberederlavet i Kolding, 1820 tales der i Smedelavet i Odense ved en lignende Lejlighed efter

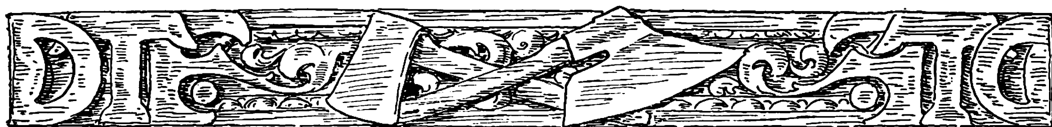
tysk Skik om baade Nøglebid og Skampibe, og endnu i 1848 er der omtrent 50 tyske Haandværkssvende i en By som Holbæk. Vi skal nedenfor se, at tyske Elementer holdt fuldt saa længe ud mellem Københavns Tømrere.

Situationen er imidlertid ikke given blot ved Frd. 21. Marts 1800 og de tyske Svende. Tidens almindelige Udvikling maa tages med i Betragtning, og for Tømrernes Vedkommende begynder Perioden med mærkelig lovende Udsigter, Kristiansborg Slot brænder i Februar 1794, og i Juni 1795 hjemsøges København af en Ildebrand, der ødelægger 943 Huse og Gaarde, Nikolaj Kirke og Raadhuset. Mestrene er da ogsaa straks paa Færde. Den 21. Marts 1794 indgaar de en »Forening og Beslutning« om, at ingen enkelt af dem, men at de alle samlede skulde udføre Arbejdet ved Slottets Genopførelse (»dog med den Forskel, at de Mestre, som skal have Opsyn med Arbejdet, for den Tid, hand(!) derved taber, skal have det forlods, nemlig at han skal have 8 Mand mere pa Slotsarbejdet end de andre Mestere«). Her solgte de imidlertid Skindet, før de havde skudt Bjørnen, thi der gik omtrent 10 Aar, før der blev taget fat paa Slottet; anderledes forholdt det sig derimod med Husene i Byen. Allerede i 1795 rejste 163 af de afbrændte Bygninger sig paany, i 1796 172, i 1797 130 og i 1798 74, saaledes at der i fire Aar opførtes ialt 539 Bygninger, og Resten fulgte hurtigt efter. Det var de store Rigdomme, som Danmarks glimrende Handelstid under Revolutionskrigene havde ophobet i København, der gjorde dette muligt; Ulykken blev hurtigt overvunden, ja en samtidig Forfatter siger, idet han ser hen til, hvorledes København ved denne Begivenhed i mange Henseender blev tvungen til at gaa fremad, at den indtrufne Ildebrand maa regnes for »en af Byens heldbringende Begivenheder«.

Det har ganske sikkert været gyldne Tider for Bygningshaandværkerne. Arbejdet er strømmet ind,*) og der forlyder intet om Uoverensstemmelser mellem Mestrene og Svendene, men en saadan paradisisk Tilstand kunde naturligvis ikke vedvare, og at Tiderne forandrede sig endog temmelig hurtigt, viser sig klart, da man efter Byens Genopførelse tog fat paa Kristiansborg Slot. Ved kgl. Resolution af 4. Maj 1803 nedsattes en Kommission, der skulde forestaa Slottets samt Raad- og Domhusets Opbyggelse, men Slaget paa Rheden 1801 blev fulgt af Københavns Bombardement i 1807, og den ulykkelige Krigstilstand, der nu indtraadte, forrykkede paa en forunderlig Maade alle Forhold. Der kom triste Jær-

*) Hvorledes Arbejdet voksede i disse Aar, kan ses af følgende i en Skrivelse af 4. December 1798 fra Tømmerlavet til Kjøbenhavns Magistrat indførte Fortegnelse over faste og løse (de sidste ere kommende og atter rejsende) Tømmersvende i Kjøbenhavn:

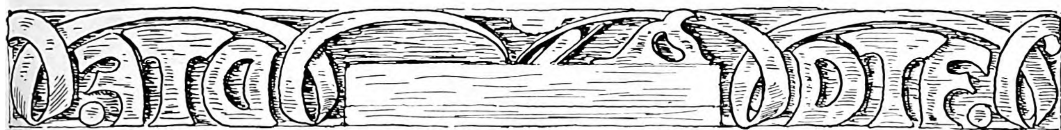
1790 var her	af faste Svende	355,	af løse ca.	80,	i Alt	435	1795 var her	af faste Svende	483,	af løse ca.	80,	i Alt	563
1791 —	—	300,	— -	80,	—	380	1796 —	—	570,	— -	80,	—	650
1792 —	—	340,	— -	80,	—	420	1797 —	—	620,	— -	80,	—	700
1793 —	—	258,	— -	80,	—	338	1798 —	—	629,	— -	80,	—	709
1794 —	—	381,	— -	80,	—	461							

tegn paa den Statsbankerot, som indtraadte i 1813, og Slotsbygningskommissionen fik Tidens Ugunst at føle. Den virkede under et stadigt økonomisk Tryk, der ikke gav dens Bestemmelser Liv eller lod dens Arbejder faa Fart. 1805 indkøbte den for 40,000 Rd. Tømmer fra Østersøen, men først 1808 blev Tagets Afbinding, Rejsning og Lægtning overdraget Tømmermester *Hans Weyle* for 5000 Rd. (Arbejdsløn), og da Taget i 1809 endelig var rejst, indstillede den, at »Kransens Paasættelse og dermed sædvanlige Ceremonier« maatte bortfalde, imod at der udbetaltes en Ducør til de ved Bygningen beskæftigede Arbejdere; herefter fik 30 Tømrere, 31 Murere, 23 Stenhuggere, 110 Soldater og 6 Underofficerer ialt 472 Rd. til Deling.

Vi se heraf, for det første, at det ikke var samtlige Tømmermestre, der deltog i Arbejdet, men kun én, og dernæst, at Kommissionen ved Siden af de egentlige Haandværkere i stor Maalestok benyttede militær Arbejdskraft, ja den søgte, som vi nedenfor skal se, da Tiderne gjorde det vanskeligt at faa Svende, helt at gøre Soldaterne til Haandværkere. Paa den af Tømmermester Weyle i 1808 indgaaede Kontrakt led han, bl. a. paa Grund af Svendelønnens stærke Stigen, et Tab af 700 Rd., af hvilke Kommissionen — i 1812 — kun skaffede ham de 300 Rd. erstattede. Grunden hertil maa imidlertid ikke søges i, at den var uvidende om den i høj Grad trykkende Prisstigning. I Maj 1810 havde den gjort Forestilling til Kongen om, at Tømmersvendenes Dagløn, der i flere Aar havde været 3 Mk. om Sommeren og 2 Mk. 8 Sk. om Vinteren, og som ved Slotsarbejdet, hvor der ingen Ross tilstodes, var forøget med 8 Sk. daglig, yderligere var stegen, da Mestrene med Magistratens Bifald fra 28. Juli 1809 havde tilstaaet Svendene 4 Mk. om Sommeren og 3 Mk. 8 Sk. om Vinteren, og den ved Forestillingen udvirkede Resolution tilstod de forhøjede Priser for et Aar. Men dermed var Udviklingen ikke afsluttet, Priserne vedblev at stige. I November 1811 klagede Kommissionen over en følelig og stærkt tiltagende Svendemangel, der drev Daglønnen op til en næsten svimlende Højde. »Sker ingen Forandring, hvorved den stigende Progression i Svendenes Fordringer sættes Grænser«, skriver den, »vil man inden føje Tid nødes til at betale en Tømmer- eller Mursvend med 5 a 6 Rd. daglig«. Den indstillede derfor og fik straks kongelig Sanktion paa, at den af det ved Slottet og Raadhuset arbejdende militære Mandskab maatte udtage »for det Første efter frivilligt Ønske« 20 a 30 Mand til Oplærelse i Mur- og Tømmerprofessionen, saaledes at de hurtigst muligt kunde indskrives som Svende, og at den maatte vedblive at forøge de paagældende Professionisters Tal paa denne Maade, saa længe det offentlige Bygningsarbejde gav Lejlighed til Oplærelse, og saa længe den stedfindende Svendemangel gjorde en Forøgelse nødvendig.

Grunden til den uheldige Situation saa Kommissionen, dels i at den i Tyskland indførte Konskription bandt Svendene til

Hjemmet, dels i at der fandtes saa faa (indfødte) Tømmerlærlinge, hvad der formentlig skrev sig fra, at det ikke ret svarede Regning for ubemidlede Forældre at lade deres Sønner komme i Tømmerlære. Drengene, der skulde være store og og stærke, fik hverken Kost eller Bolig hos Mesteren og laa en stor Del af Vinteren ledige. Det gjaldt om at skaffe Lavet Tilgang af Lærlinge. Det var imidlertid ikke alene Slotsbygningskommissionen, der for at faa heldigere Forhold at arbejde under, henvendte sig til Lovgiveren, Tømrerne og Murerne gjorde det samme. I et Fællesandragende til Kongen af December 1811 førte disse to Lav Klage over, at »Svendenes Selvraadighed tiltager i lige Grad med deres Ukyndighed«. Svendenes Ret efter Forordningen af 1800 til at opsige deres Arbejde med kun 14 Dages Varsel havde gjort dem til Mestrenes Herrer, thi fik de ikke den efterhaanden højt opskruede Løn (Dagløn eller Akkord), som de fordrede, eller modtog de en fortjent Irettesættelse for deres stadigt mere skødesløse Arbejde, forlod de deres Mester for straks at etablere sig selvstændigt som Frimestere eller som fast Ansatte i de borgerlige Korpser, hvad der medførte en Række ulykkelige Følger. Den paagældende Svend, skriver Mestrene, »styrter som oftest sig selv i Elendighed, skader Lavsmestrene og bedrager sine Medborgere«.

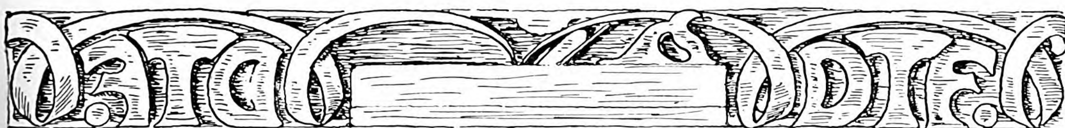
Opsigelsesretten og Frimesterskabet var efter de nævnte Lavs Mening det, der ødelagde Alt, og Forholdene maa have været meget uheldige, thi Kancelliet blev betænkeligt, hvad der medførte, at der under 26. Maj 1812 udkom en kongelig Plakat, der for Murernes og Tømrernes Vedkommende væsentlig begrænsede de ved Frd. 21. Marts 1800 trufne friere Bestemmelser. Opsigelsesretten for Mestre og Svende i Mur- og Tømmerlavene blev knyttet til et Varsel af 8 Uger; ingen Tømmer- eller Mursvend maatte vinde Borgerskab som Frimester, eller som ansat ved Borgervæbningen eller Brandkorpset udøve Frimester-Rettighed, før han havde bevist sin Duelighed ved at forfærdige et Mesterstykke, og endelig skulde enhver Mester i disse Professioner oplære et bestemt Antal Drenge, forholdsvis efter det Antal Svende, han beskæftigede. Men herved blev det ikke. Endnu stod Svendenes betænkeligt høje Løn tilbage, og allerede i April s. A. havde Kancelliet tilskrevet Københavns Magistrat om at indhente Lavets Erklæring over, hvad der i denne Retning kunde gøres. Istedetfor at arbejde for den bestemte Dagløn tvang Svendene saa høje Akkordpriser igennem, at de derved fik en Fortjeneste, som var langt større, end den med al Hensyntagen til Tidernes og Fornødenhedernes Stigen billigen burde være, hed det. Kancelliet henstillede, om ikke officielle Takster her kunde hjælpe, og Resultatet blev, at der under 6. April 1813 udkom en Plakat, der nøje angav Mur- og Tømmersvendenes Arbejdstid, fastslog deres Dagløn (4 Mk. 8 Sk. i Sommermaanederne og 3 Mk. 12 Sk. i Vintermaanederne), bekendtgjorde en Takst for Akkordarbejde til uvægerlig Efterfølgelse og

afskaffede al Ekstrabetaling (Timepenge, Rosspenge, Ølpenge) m. m. Det var Begyndelsen til en tilbagegaaende Bevægelse, som fra Bygningsfagene bredte sig til samtlige Haandværksfag, og som væsentlig indskrænkede, for ikke at sige ophævede, Retten for Svendene til at blive Frimestere ved at fordre, at de forinden skulde forfærdige »det for Lavsmesterne befalede Mesterstykke i deres Haandværk« (1822). Den givne Frihed blev baandlagt paany, hvad der fuldstændigt svarede til den økonomisk døde, pengeknappe Tid, der nu lejrede sig trykkende over Danmark. Forordningen af 1800 tilhørte efter en Ytring af *A. S. Ørsted* i 1835 »en ældre Periode«, da der »baade i Lovgivningen og i de Forholdsregler, som blev fulgte ved Næringsbevillingernes Meddelelse, herskede en større Tilbøjelighed til at ophæve det Udelukkende i Næringsrettighederne end nuomstunder«, og den bundne Tilstand vedblev endnu længe efter 1835.

Da den konstituerede Stadsbygmester *J. Andr. Meyer* i August 1812 afgav en Erklæring vedrørende de i den senere Plakat af 6. April 1813 optagne Bestemmelser, udtaler han, at de fleste Svende fik 4 a 5 Rd., »og der skal af Frimestere være betalt 6 Rd.«, om Dagen. Denne stærke Stigen maa imidlertid ikke betragtes som et fra Svendenes Side uretfærdigt opnaaet Resultat, ti Kapitelstaksten paa en Tønde Rug steg fra 1807 til 1813 fra 6 Rd. 4 Mk. til 131 Rd., og herefter maatte en Tømmersvends Dagløn nok kunne stige fra 3 Mk. til 6 Rd.[2] Det maa snarere betragtes som forunderligt, at Plakaten af 6. April 1813 kunde føre Daglønnen tilbage til 4 Mk. 8 Sk. om Sommeren og 3 Mk. 12 Sk. om Vinteren, men herved maa det erindres, at Frd. af 5. Januar 1813 forinden havde reduceret hver 6 Rd. (dansk Kurant) til 1 Rigsbankdaler, alle Værdier blev nedsatte med næsten ni Tiendedele! »Statens hidtilværende Pengevæsen er rystet i sit Inderste«, hedder det i Indledningen til den nævnte Forordning, der gennemførte Statsbankerotten. Alt Forretningsliv lammedes, al Virkelyst ophørte, og det er herefter forstaaeligt, at der kunde indtræde en saadan Reaktion som den, der giver sig tilkende i Plakaterne af 26. Maj 1812 og 6. April 1813.

Lavsartiklerne af 1682 havde overladt Lønnens Ansættelse til fri Forhandling mellem Mestrene og Svendene, og det samme slaas som en Grundsætning fast i den første Paragraf af Frd. 21. Marts 1800, men nu blev det helt anderledes. Daglønnen blev normeret, og der sattes en bestemt Takst paa Akkordarbejde, men ikke nok hermed, ogsaa Drengelønnen og Mestersalæret bestemtes, den første til 1/3 og det sidste til 1/4 af Svendenes Dagløn. Systemet gennemførtes, og det er ikke uden Interesse at se, at Impulsen til den hele Foranstaltning synes udgaaet fra Lavet selv, ti i Mestrenes Lavsprotokol hedder det, i hvad der er tilført for Mødet den 7. Juli 1809, »at en Del af Mesterne paa Grund af Svendenes Ytring haver troet det nødvendigt at indgive en Ansøgning om en Bestemmelse i Svende-

nes Dagløn, og blev [det] derefter saaledes vedtaget, at Oldermanden (J. C. Wahl) om denne Sag opsætter en Ansøgning, som han derefter lader cirkulere til Underskrift af Mesterne«, og til Forstaaelse heraf skulle vi vende os til en nærmere Betragtning af Lavets indre Forhold, efter først at have bemærket, at den tilbagegaaende Strøm fuldt saa meget traf Provinserne som Hovedstaden. Oldermanden for Tømmerlavet i Aalborg ansøgte i 1821 om, at Frimesterrettens Begrænsning ogsaa maatte komme til at gælde for Aalborg, og Kancelliplakat af 13. April 1821 udvidede da de givne Regler til at gælde ikke for Aalborg alene, men for samtlige Købstæder udenfor København, »hvor der er Tømmerlav«, men det oplyses ikke, hvilke disse Købstæder vare. Ovenfor har vi hørt, at der var et Tømmerlav i Odense, nu hører vi det om Aalborg, og i 1835 foreligger der Meddelelse om »et forenet Mur- og Tømmerlav« i Nakskov.

Efter Bevægelsen i 1794 stod Tømmersvendene alt andet end forsagte. Deres Lav (Broderskab) var pekuniært godt stillet, og Bevægelsens Virkninger rettedes ikke imod dem, men imod Mestrene. Vi har da ogsaa ovenfor hørt, at der allerede i Oktober 1794 faldt alt andet end angergivne Ord i deres Forsamling; og til Oplysning om deres hele Stilling kan det yderligere erindres at de i Januar 1799 besluttede at anskaffe en ny »Haandværksfane«, og at de lidt senere i samme Aar, saaledes som vi nedenfor nærmere skal se, vedtog at købe en lille Naboejendom og at rejse en ny Bygning paa den samlede Grund. Det er de gode Tider efter Københavns Brand, som gør sig gældende. Efter den i 1794 modtagne Lære tør det imidlertid antages, at alt gik saare lovformeligt til hos dem, og Situationen oplyses formentlig godt ved følgende Tilførsel i deres Protokol: »*Anno* 1797 den 14de *Decbr.* var Samling af Tømmersvende, 8 Mand af hver Classe [vare] forsamlede i deres Herberge i Adelgade med höy- og velædle *Magistratens* Tilladelse i Overværelse af *S. T.* Hr. Raadmand *Baadt,* Oldermanden, Bisidderne og Lademesterne, hvor da nuværende Oldgesel *Johann Friederich Wagenknecht* aflagde sit Regnskab for de 2de sidste Aar, hand havde forestaaet samme, saa vel for Indtægt som Udgift til Laden som Sygebøssen, hvilket Regnskab, som forud var efterseed og *revideret* af Lademesterne og derefter af 4re Svende paa samtlige Svendeselskabets Vegne ligeledes var bleven *revideret,* blev for samtlige tilstedeværende og her underskrevne lydelig oplæst, og som ingen havde dermod noget at erindre, saa qvitterede de og underskrev samtlige Oldgesellen *Johann Friederich Wagenknecht*[s] for god aflagde Regnskab, hvor efter *Wagenknecht* betakkede sig for den Tid, han havde været Oldgesel og derefter overleverede Beholdningen i Laden, som var *Summa* 1803 Rd. 2 Mk. 12 Sk. Derefter blev foretaget Oldgeselvalg, men førend samme skeede, erindrede Oldermanden [N. Zimmer], at endskiöndt det ikke forhen har været Brug, at Oldgesellen haver stillet Sikkerhed for

Laugets Indtægter, som da Laugs Cassens Beholdning nu er noget anseelig, ligesom og de ved Qvartal-Samlingerne Oldgesellen leverede Qvartalslister til *Incassering* beløbe henved 7 a 800 Rd., indstillede Oldermanden til Lademesterne, om de ikke ansaae det nødvendig, at den, som nu blev valgt til Oldgesel, blev betænkt paa at stille Sikkerhed for de af ham *incasserede* Penge, naar saadant af Lademesterne maatte blive forlangt. Lademesterne bifaldt Oldermandens giorte billige Erindring, og for det øvrige skulde de i dette Tilfælde iagttage det Fornødne, hvorefter Valget skeede, og fik da *Johan Friederich Wagenknecht* 38 Stemme, *Carl Kiffer* 17 og *Stolle* 1 Stemme, altsaa blev fornæfnte *Wagenknecht* igien valgt til Oldgesel med 38 Stemmer. Og som intet viidere var at erindre, blev Saml. hævet.«

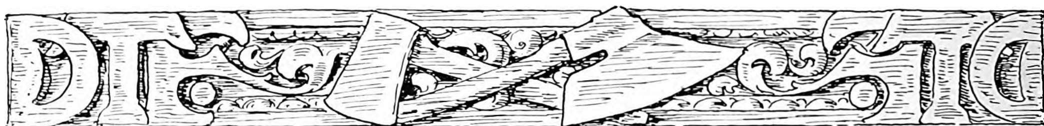
Det regelmæssigt tilbagevendende Oldgeselvalg blev afgjort af de 8 Klassers Valgmænd (Repræsentanter), men ekstraordinære Sager blev direkte forelagt Klassernes Medlemmer. Da Oldgesel *Wagenknecht* med sine to Bisiddere, Svendene *Christopher Chrane* og *Peder Jensen Søeborg*, Aaret før fremkom med et den 2. Februar 1796 dateret Forslag i 10 Punkter »til desto bedre Orden og Regel for Tømmersvendene i Svendelauget«, forelagdes det for Svendene i fire Møder; hvert Møde omfattede to Klasser. Forslaget, der gik ud paa at ordne Syge- og Begravelsesforholdene, vilde bl. a., at Svendene foruden deres Tide- og Sygepenge, der var 5 Sk. om Ugen, skulde erlægge 10 Sk. hvert Kvartal i Begravelsespenge, saaledes at de, der tilsagdes til Ligbæring, hver kunde faa 2 Mk., paa det »Svendene saavelsom deres Koner og Børn anstændigen kunde blive begravede«. Men herpaa vilde Svendene ikke indlade sig; den gamle Ordning, hvorefter en hel Klasse tilsagdes ad Gangen, skulde vedblive, hvad der ikke synes ret at passe til, at de alt havde vedtaget en saa lydende Paragraf: »De Svende, som blive tilsagte at bære Lig og uden lovligt Forfald udeblive og ikke fra sig levere Ligtegnet Aftenen før Ligets Begravelse, skal foruden 1 Mk. Strafbøder, som de ifølge en kgl. Resolut. af 19. Sept. 1788 er pligtig at erlægge, betale i Mulkt 3 Mk. danske, men leverer han Tegnet fra sig til forommeldte Tid, betaler han kun 1 Mk.« Svendene lod det imidlertid ikke være nok med at udstemme den nye Ordning af Ligbæringen, de indsatte ogsaa en Bestemmelse om, at der »paa Haandværkets Regning« skulde antages en Doktor, som skulde undersøge, om den, som meldte sig syg, ogsaa virkelig var det, der én Gang om Ugen skulde tilse de Syge, og som endelig skulde attestere deres Helbredelse, men Betalingen til Lægen maatte »ikke overstige 30 Rd. aarlig«. Det er noget andet, end naar der i Sygebøssens Instruks af 1741 og det kun for de Svende, der arbejder paa Landet, tales om Præstens, Mesterens og Kammeraters Attester.

I 1799 holdes der igen Møde i Klasserne. I Februar 1799 forlangte Oldermanden *Niels Zimmer* Brandsyn i Anledning af, at en af Herbergets Skorstene

havde givet sig »farligt«, og Følgen af dette Uheld blev, at der i April og Maj blev holdt direkte Klassemøder til Afgørelse af, om Skaden simpelthen skulde udbedres, eller om Lejligheden skulde benyttes til at købe en lille Nabogrund og bygge et nyt Herberge. Resultatet blev, at det med 199 Stemmer mod 186 vedtoges at blive staaende ved en Reparation, men i Juni meddeltes det Svendene, at Bygningen var saa brøstfældig, at en Reparation ikke uden aldeles urimelige Udgifter kunde udføres, og i en ny Række Klassemøder blev det nu med 225 Stemmer vedtaget, at man skulde købe Nabogrunden og bygge; 70 Stemmer var for kun at bygge og 40 Stemmer endelig for ved Salg at skille sig ved Herberget. Samtidig vedtoges det ogsaa, at enhver Svend i 6 Kvartaler (d. v. s. i 3 Aar) skulde erlægge en Byggehjælp af 3 Mk. i hvert Kvartal eller med andre Ord 1 Rd. aarligt i 3 Aar. Trods Svendesamfundets Opfordring vægrede Mestrene sig ved at indeholde dette Beløb i Svendenes Løn sammen med Syge- og Tidepengene, og Svendene androg nu under 18. Juli Kongen om, at dette maatte blive Mestrene paalagt. Ved Resolution af 10. September 1799 fik de deres Ønske opfyldt, og i et Møde den 28. September valgte de derefter to danske og to tyske Svende til sammen med Oldgesellen og de to Bisiddere at foretage al Fornødent.

Nu blev Høker Niels Pedersen Thorups Grund ud imod Adelgade købt for 930 Rd., Skødet er af 7. Oktober 1799. Istedetfor sin hidtil kun daarlige Adgang fra Gaden kom Svendene nu til at raade over en anselig Facadelængde, og efter derom sluttet Akkord tog Oldermand *Niels Zimmer* fat paa Opførelsen af den Bygning, om hvilken Svendene i deres Andragende havde sagt, at den vilde blive »en Zir i Gaden«. Aaret efter var Huset rejst, hvad der kan ses af, at Zimmer i November 1800 fik Pant i Ejendommen (2den Prioritet for 7,200 Rd. næstefter en 1ste Prioritet paa 4,300 Rd.; den akkorderede Sum for Bygningens Opførelse var 7,600 Rd.), og af at der samtidig gjordes Indsigelse af en Naboerske, Ane Svendsdatter, afg. Grynmøller Andreas Barthow Hartz' Enke, imod at den nye Bygning lukkede et Vindue hos hende. Denne Indsigelse blev til en Proces, og i April 1801 dømte Hof- og Stadsretten, at Huset skulde saa meget nedrives, at Vinduet kunde faa Lys, hvad der vakte stor Bevægelse i Svendelavet. De for hver Klasse valgte 8 Mand turde ikke tage Beslutning om, hvad der skulde gøres, hvorfor Klasserne blev indkaldte. Men Svendene vilde intet høre; de, der var Skyld i Processen, skulde svare til den, Sagen vedkom ikke dem, men den forrige Oldermand og Oldgesel, N. Zimmer og Wagenknecht. Noget andet Svar var det ikke muligt at faa, og da saa alle 8 Klasser tilsagdes til et Fællesmøde den 15. Maj, mødte en hel Del Svende beskænkede, saa Mødet maatte afbrydes »formedelst Ulyd, Piben og Støjen«, især da man begyndte at slaa Vinduer ud, og der blev Fare for Liv og Lemmer. Det blev henstillet til Magistraten, hvad der videre skulde gøres, og Re-

sultatet blev, at der i Marts 1802 som Erstatning blev betalt den klagende Enke 250 Rd.

Medens dette stod paa, udkom Frd. 21. Marts 1800, der lydelig blev oplæst i Mødet den 26. April, og som bl. a. virkede paa den Maade, at da der i April 1805 fra Krofaderen fremkom en Regning paa 22 Rd. 1 Mk. 12 Sk. for Fortæring, Lys og Varme, som medgik i de 6 Dage, i hvilke der ved sidste (Oktober) Kvartal var Forretninger ved Lavet, protesterede Raadmanden og Oldermanden imod den, Forordningen forbød saadan uhensigtsmæssig Anvendelse af Syge- og Tidepenge. Da Oldgesellen og Bisidderne undskyldte sig med Uvidenhed og tidligere Tids Skik, fik Beløbet dog Tilladelse til at passere, men hermed var »Skikken« ikke afskaffet, thi fra selve det Kvartal, hvori denne Bestemmelse blev truffen, foreligger en lignende Regning, og senere flere. Alt gik, i alt Fald tilsyneladende, som hidtil, men en stor Forandring var nær, Priserne steg, og Tiderne blev daarlige ogsaa for Tømmersvendelavet, skøndt Bombardementet i 1807 ikke voldte det nogen virkelig Skade.

Det første, der melder de slemme Tider, er muligvis, at Ligbærerlønnen i Oktober 1806 efter Opfordring forhøjes til 3 Mk. for hver Ligbærer, men Omslaget konstateres stærkt, da Oldermanden *J. C. Wahl* to Aar efter forestiller Svendelavets Repræsentanter og øvrige tilstedeværende Svende deres Kasses maadelige Forfatning. Den havde en Underbalance paa 484 Rd. 4 Mk. 2 Sk., hvad der kom af, at »der paa en lang Tid formedelst de nuværende Uroligheder ingen tilrejsende Svende er ankomne og meget faa ikkuns bortrejste«, samt af at der i 2 Aar ikke var indskrevet mere end 15 unge Svende ved Lavet, ikke at tale om at Mestrene stod til Restance med deres Kvartalslister, og at en Del Svende, der skyldte til Lavet, lod sig engagere til Militærtjeneste eller søgte ud paa Landet, hvor de ulovligt arbejdede paa egen Haand. Oldermanden stod, saaledes som vi tidligere har set det, i Forskud for Underbalancen, og der udstedtes en Obligation til ham for Beløbet med 4de Prioritet i Herberget, men herved forbedredes Situationen ikke væsentligt, og Aaret efter foreslog han Svendene at forhøje deres »Kvarals-Kontingent« (d. v. s. Syge- og Tidepenge i et halvt Aar) fra 8 Mk. 2 Sk. til 13 Mk. Hertil svarede Svendenes Repræsentation, at de, paa Grund af de daarlige Tider, umuligt kunde gaa ind herpaa, men hvad de saaledes ikke frivilligt vilde forpligte sig til, blev de tvungne til. En kongelig Befaling af 18. April 1809 slog fast, at enhver Svend halvaarligt skulde erlægge 2 Rd. 1 Mk.

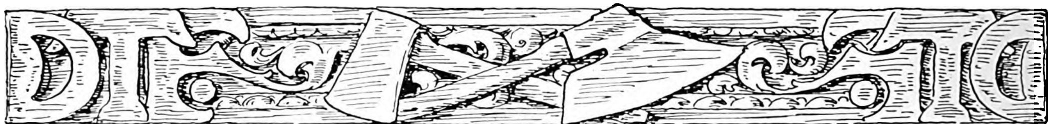
Nu kom Statsbankerotten, og den begyndte Misère voksede. Den 23. Februar 1814 oplystes det, at Ladens Underbalance i Rigsbankpenge var 346 Rd. 5 Mk. 15 Sk., hvilket i kurant Mønt var 2076 Rd., og at den til Paaske Kvartal vilde vokse til 946 Rigsbankdaler eller 5576 Rd. dsk. Kurant. I den Anledning indskrænkedes alle de Udgifter, som paa nogen Maade kunde indskrænkes, samtidig

med at man enedes om at forhøje Kvartalspengene til 1 Rbmk. ugentlig eller 4 Rd. 2 Mk. halvaarligt. Det var en i højeste Grad trang Tid, og hvor forunderlig den var i økonomisk Henseende vil kunne ses bl. a. af Kancelliplakaten af 7. September 1813, der bestemmer, at den for Tømrerne fastsatte Dagløn skulde udredes »i Sølvværdi i Forhold til den for enhver Tid af Rigsbanken bestemte Kurs«, og at den for Akkordarbejdet fastsatte Betaling skulde forhøjes med 50 Procent i Navneværdi og derefter i Forhold til den nugældende Bankkurs ansættes i Sølvværdi«. Den 17. September s. A. fastsattes en Svends Sommerdagløn til »8 Mk. 7 Sk. Rbp. N. V.« og Vinterdaglønnen til »7 Mk. 1 Sk. Rbp. N. V.«, og i Oktober 1815 forandredes Lønnen til henholdsvis 10 Rbmk. og 7 Rbmk. Herefter sank den paany ned til normalt lydende Beløb, og i September 1826 sattes Sommerdaglønnen til kun 3 Mk. 8 Sk., men imod denne for Tømrerne og Murerne fælles Ansættelse indkom der et Andragende fra de to Haandværks Oldgeseller, og Oldermændene sluttede sig til det. Aarets Misvækst i Forbindelse med de stigende Priser gjorde det umuligt for en Svend at kunne komme igennem med denne Løn, og den næppe anede Følge heraf blev, at en Kancelliplakat af 28. Oktober s. A. meddelte, at Kongen ikke for Tiden vilde foreskrive nogen anden takstmæssig Betaling, men indtil videre vilde have det overladt til de Vedkommende ved indbyrdes Forening at fastsætte Daglønnen.

Dette kunde se ud som en Principforandring. Den i 1813 indførte officielle Fastsættelse af en daglig Løn, over og under hvilken der ikke maatte gives, faldt bort for ikke at komme igen, men nærmere beset er her næppe Tale om nogen Principforandring. Afgørelsen blev truffen for at komme ud over en øjeblikkelig Vanskelighed, og naar Avtoriteterne ikke senere gav sig til atter at slaa nogen Lønningstakst fast, ligger det formentlig deri, at Forholdene nu havde antaget naturlige Former, og at den gennemgaaende økonomiske Mathed borgede for en endog stor Sindighed i alle Henseender. Den af Tømmermestrene i 1809 ønskede Fastsættelse af Svendelønnen havde gjort sin Nytte i de abnorme Aar, da alt steg og faldt forunderligt vildt, men denne Tilstand syntes nu at ville ophøre. Hvad Tømrerne angaar kan det bemærkes, at Svendelavet alt i 1819 havde set sig i Stand til at anskaffe et Ligklæde med Tilbehør, der kostede noget over 240 Rd., og da Tømmersvendene og Mursvendene i 1826 ansøgte om, at den fastsatte Dagløn maatte blive forhøjet, tilskrev Tømrerne Københavns Politidirektør *A. C. Kierulf* saaledes: »Da nogle af Lauget(s) os ubekendte Tømmersvende have fundet for godt at tilraade de andre af vores Laugsbrødre at forlade deres Mesteres Arbejde i et Par Dages Tid uden at overveje eller kjende Følgerne af deres urigtige Handlinger, saa tillade undertegnede Oldgesel, Bisiddere og Repræsentanter ved Tømmerlauget os herved for Deres Højvelbaarenhed underdanigst at anholde om,

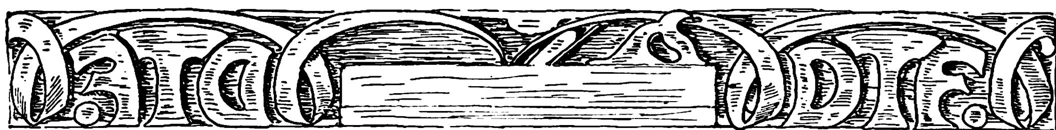
8

at De ved Deres gode Medvirkning gunstigst vilde foranledige, at ovennævnte af enkelte Tømmersvende begaaede Forseelse ikke kommer disse eller samtlige Tømmersvende til Last, og at den af os indgivne Ansøgning om Forhøjelse i Daglønnen maa forundes Understøttelse af Deres Højvelbaarenhed.«

Der forlyder intet om, hvorvidt de »ubekendte« Tømmersvende var tyske, saa det tør ikke udenvidere antages, men sikkert er det, at her stadigt var tyske Svende, og at de huserede vildt paa Kroen, hvor de efter Traditionen drak og sloges forfærdeligt, men desuagtet havde en vis Avtoritet. De tyske Svendes Antal blev muligvis noget formindsket ved Begivenhederne i 1794, men det efter Københavns Brand i 1795 vakte Liv har ganske sikkert paany kaldt dem herind, maaske endog i Skarevis. Vi hørte ovenfor Mestrenes Udtalelser om de tyske Svendes fordringsfulde Opræden i disse Aar, og det er muligvis ikke uden Forbindelse hermed, at den tyskfødte *J. F. Wagenknecht*, der var Oldgesel i 1794, stadig genvalgtes som saadan indtil December 1800, saa at han ved sin Afgang havde været Oldgesel i over 7 Aar, hvad der var noget aldeles enestaaende. Da den rige Byggeperiode ophørte med det nye Aarhundrede, forlod de tyske Svende igen Landet, og naar det gennem Svendelavets Regnskaber synes at kunne konstateres, at der i Sommeren 1800 rejste 195 Svende fra København, i Sommeren 1803 214 og i Sommeren 1804 216, er der sikkert al Grund til at antage, at de Bortrejste væsentlig har været tyske Svende, thi Datidens danske Tømmersvende have efter alt at dømme næppe rejst meget. Der ligger en Antydning heraf i den rigtignok meget senere Omstændighed, at da 1036 københavnske Svende i 1835 protesterede imod Plakaten af 23. Oktober 1835, der forbød danske Haandværkssvende paa deres Vandringer at besøge Steder, »hvor Associationer og Forsamlinger af Haandværkere taales«, var der ikke en eneste Tømmersvend imellem de protesterende. Det er, som Sagen ikke angik dem. Paa den anden Side skal det dog ikke lades uomtalt, at et Skrift fra 1834 om de Fordringer, der burde stilles til en Bygmester i Danmark, udtrykkeligt taler om »Lavets Skik at vandre«.

Af Svendelavets Regnskaber ses det da ogsaa, at der er en ikke ringe Bevægelse mellem Svendene. Paa Regnskabet for Tiden fra Paaske til Mikkelsdag 1822 opføres saaledes til Udgift til *Skænk* (Øl m. m.) a 15 Sk. til 62 bortrejste og 60 tilrejste Svende, men vi faar ikke t vide, hvad Landsmænd de rejsende v r. De kan derfor godt være tyske, og der er en ikke ringe Sandsynlighed for, at i alt Fald den væsentlige Del af dem var det, thi efter en fuldstændig sikker Tradition holdt en Skare tyske Svende stadigt til paa Kroen, hvor de opførte sig alt andet end fredeligt og stille. Drikkeri og Slagsmaal var næsten stadig i Gang her, forøvrigt — ganske som vi hører det fra andre Lav. Naar de tyske Tømmersvende optraadte raat og brutalt, var det nemlig ikke noget

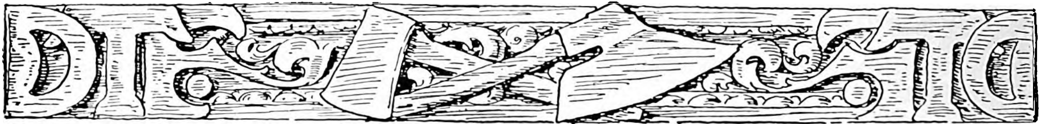
for dem særligt; det egentlige Lavsliv var sunket — først og fremmest i Tyskland selv, saaledes som det fremgaar af de forøvrigt kun faa Beretninger, der haves fra danske Svende af forskellige Haandværk, der paa den Tid rejste i Udlandet.

Gaar vi nu fra Svendene til Mestrene, da begynder Perioden med, at Mestrene med betydelig Selvfølelse stiller deres Haandværk højt. I deres Skrivelse af September 1794 til Lavskommissionen siger de: »Vor Profession afviger deri fra de fleste andre, at den bestaar ikke af Haandarbejde alene, men tillige af teoretiske Kundskaber, som ikke uden Flid, Tidsopofrelse og tildels Bekostning kunne erholdes«. Og de beklager, at deres Lærlinge, naar Arbejdet er endt, er udenfor deres Opsigt, saa at de ikke kan gøre andet end »*formane* dem til at søge Akademiet«. Der er da heller ingen Tvivl om, at Mestrene jo nu begyndte at se Nytten af tekniske Kundskaber ligesom af Tegneundervisningen paa Kunstakademiet. Tømmermester og Brandmajor *G. Volmeiste* udgav, som vi tidligere har set, i 1791 en Pjece om »Tømmer-Bygningskunsten«, ja studerede Prisskrifter om Brandvæsenet, og der fremkom ogsaa nu Skrifter paa Dansk, som de kunde benytte. Stadskonduktør *J. H. Rawert* udgav saaledes i 1796 et lille Skrift: »Om Tømmerets Styrke i Almindelighed og Bjelkernes i Særdeleshed«, ikke at tale om, at han holdt Forelæsninger over Bygningskunsten. Men Lavets Bemærkninger, der væsentlig var rettede mod Svendenes Fordringer, fandt ikke noget godt Øre hos Lavskommissionen. Den ligesom smilte af Tømmermestrenes »Arkitektur-Videnskab« og sondrede stærkt mellem den egentlige Arkitekt og Tømmermesteren, for hvem »at tømre efter Tegning er Haandværks-Kundskab«.

Desuagtet støttedes Tømmermestrene afgjort i deres Selvfølelse ved Kommissionen og dens Arbejder. Den vilde, som det ogsaa blev udtalt i Forordningen af 1800, hæve Haandværkerne ved at »hædre« dem, og selv om Bestemmelsen om, at Halvdelen af Københavns 32 Mænd (Borgerrepræsentationen) fremtidigt skulde være »Kunstnere, Fabrikører eller Haandværkere«, ikke direkte kom mange Tømmermestre tilgode, saa lidt som mange Mestre i andre enkelte Professioner,*) har den dog Betydning som et Skridt fremad. Forordningen stræber i det Hele efter at skaffe Haandværket Tilgang fra andre Klasser end Samfundets lave. I hvilken Udstrækning dette vilde kunne være lykkedes, er det imidlertid ikke muligt at have nogen Mening om, thi hurtigt efter Forordningens Udkomst begyndte den ovenfor skildrede forunderlige Tid, der efter nogle Aars febrilske Anstrængthed gik over til en næsten dødlignende Ro uden Foretagender og uden Virksomhed. Endnu efter Slaget paa Rheden vedtog Mesterlavet at give 150 Rd. til de saarede, og for at denne Velgørenhed ikke skulde komme til at gaa ud over

*) Af Tømmermestere indvalgtes blandt de 32 Mænd fra 1800 til 1840, da de afskaffedes: Major i det borgerlige Artilleri *Andreas Hallander* (1807), *Hans Weyle* (1808), *Henrik Thyberg* (1812) og Brandkaptajn *Joh. Chr. Kerrn* (1834).

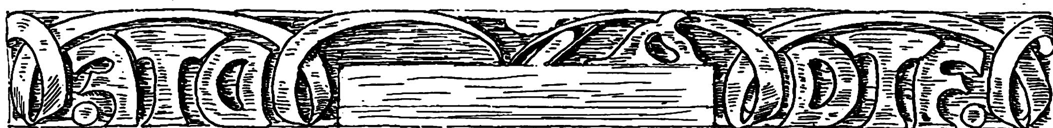
8*

Lavets Pensionister, besluttede Mestrene i 3 eller 4 Kvartaler at yde hver Gang 1 Mk. til Lavets Kasse for hver Svend, de havde i Arbejde, men om noget lignende høres der ikke efter Københavns Bombardement i 1807. 305 Gaarde og Huse brændte og 1200 blev beskadigede, men Ødelæggelsen blev ikke hurtigt udbedret, Kræfterne slog ikke til; og Vanskeligheden ved at faa bygget forøgedes yderligere derved, at Tømmerpladserne med deres store Oplag ved denne Lejlighed gik op i Luer.

I Slutningen af forrige Aarhundrede opstod der en ganske betydelig Bevægelse til Gunst for Haandværket, der gav sig tilkende i Oprettelsen af Selskaber »til unge Haandværkeres Dannelse«, »til Haandværkerstandens Forædling« o. s. v. Man vilde oplyse Haandværkerne, og i København oprettede Pastor *N. H. Massmann* i Aaret 1800 de endnu bestaaende Massmann'ske Søndagsskoler, der bl. a. (fra 1802) ogsaa gav Undervisning i Tegning. Denne Bevægelse undgik naturligvis ikke Kunstakademiets Opmærksomhed, men ved Siden af det Stød fremad, som den muligvis har givet her, maa det erindres, at det, navnlig efter at *G. F. Hetsch* i 1822 var bleven Professor ved det, mere og mere stræbte efter at lade Kunsten befrugte Haandværket, og denne Stræben spiller ganske vist en Rolle med, naar Haandværkerne faar Tilladelse til at udstille ved Kunstudstillingerne paa Charlottenborg. For Tømrernes Vedkommende skal det særligt bemærkes, at Akademiet i 1836 fremtraadte med ganske omfattende (fra Tysk oversat) *Forklaring over Fortegninger for Tømrere.*

Tømrerlærlingene fik Tegneundervisning paa Akademiet ligesom en Række andre Haandværksdrenge, men hvor vidt de drev det her, er et Spørgsmaal. »Akademidrengene« var et berygtet Folkefærd i Henseende til Gadeoptøjer, og hvad Tømrerlærlingenes praktiske Uddannelse angaar, da hedder det i 1834, at de ikke i Almindelighed oplærtes i Professionens finere Dele, saasom Trappemageriet og den hos Tømrerne brugelige »Modellering«. En slet og ret haandværksmæssig Oplærelse var altsaa det almindelige, og det er derfor naturligt, at Lavet som saadant væsentlig vedblev at staa paa det fra Fortiden modtagne Standpunkt. Det praktisk overleverede spillede stadig den største Rolle. Gamle Fordomme og gamle Skikke stod endnu ved Magt, vi skal se det nedenfor, og det forbavser derfor ikke, at Lavet ogsaa med Hensyn til sin udelukkende Næringsret, nu som tidligere, traadte forfølgende op. I det Regnskab, som Oldermand *Chr. Kerrn* aflagde for Tidsrummet fra Maj 1830 til Maj 1832, findes paa Indtægtssiden følgende erlagte Mulkter: 4 Rd. 12 Sk. fra *Snedkermester Berg for at have forfærdiget Tømmerarbejde ved nogle Tagvinduer, 4 Rd. 12 Sk.* fra Tømmer-Frimester Fuggert for uberettiget at have haft 4 Mand i Arbejde og 6 Rd. 67½ Sk. fra *Skibstømrer Rønne for uberettiget at have forfærdiget Hustømmerarbejde.* Det væsentligste Modsætningsforhold var dog nu som tidligere overfor Snedkerne, og Tvistigheder mel-

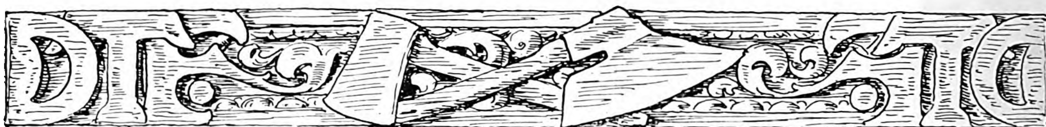

lem de to Professioner kendes da ogsaa fremdeles.

I Avgust 1794 førte Snedkerlavets Oldermand, *Alling*, grum Klage over Tømmermestrene *A. Kirkerup, A. Hallander* og *Burmeister*, men Klagen blev af dem alle afvist som ubeføjet. Og andre Professioner kunde ogsaa komme i Konflikt med Tømrerne, skønt der muligvis ikke foreligger Eksempler fra København. 1831 klagede en Bødker i Nykøbing paa Falster over, at Tømrerne dér lavede Mæskekar og Svaletønder, og omtrent samtidigt spurgte Tømrerne i Aalborg om deres Forhold til Møllebyggerne. Kancelliet besvarede denne Forespørgsel derhen, *at enhver Tømrer var Møllebygger; der gaves ingen særlig Møllebyggerprofession*, men allerede i 1833 blev det befalet, at de, der ønskede Borgerskab som Møllebyggere, skulde underkaste sig en teoretisk Prøve paa den polytekniske Læreanstalt.

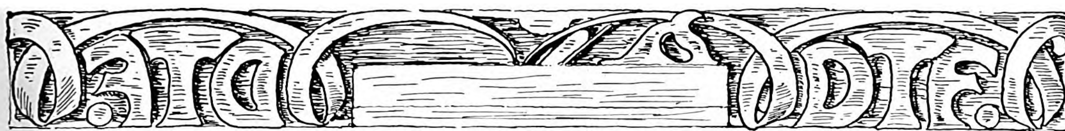
Det gamle Lavsvæsen kunde altsaa endnu træde generende op overfor Publikum, og den Bevægelse imod det, som tog Fart i de sidste Aar af forrige Aarhundrede, men kvaltes under de ulykkelige Begivenheder i dette Aarhundredes Begyndelse, rejste da ogsaa Hovedet igen i de af Frederik VI indførte raadgivende Stænderforsamlinger, saa snart Lejlighed gaves. Da Kancelliraad *S. Hempel* 1835 i Roskilde Stænder fremsatte et Forslag om Midler til at fremme Næringsvejens Opkomst i Provinskøbstæderne, var det dog navnlig Købstædernes Lavshaandværkere, der ønskedes støttede overfor de ulavsmæssige Landhaandværkere, men Oberst *L. F. Brock* stillede 1836 i de jyske Stænder og Etatsraad *J. A. Steenfeldt* 1840 i Roskilde Forslag, der gik stærkt imod Lavene, og hertil kom yderligere, at der paa Foranledning af Københavns 32 Mænd ved kgl. Resolution af 3. April 1840 af Byens Kommunalbestyrelse blev nedsat en Kommission til Undersøgelse af Københavns Lavsvæsen. Herved blev Spørgsmaalet brændende. Der opstod hurtigt en hel Literatur, navnlig imod Lavsvæsenet, og den, der maaske her øvede størst Indflydelse, var daværende Overretsassessor *Tage Algreen Ussing*, der bl. a. i Februar 1839 i den da kun et halvt Aar gl. Industriforening begyndte en Række Foredrag om Lavsvæsenet.

Ussing optraadte ikke radikalt, han foreslog ikke, at Haandværkslavene straks skulde afskaffes. »Reformen« skulde, hedder det, forberedes ved en Sammensmeltning af alle de Lav, der arbejdede i samme Materiale, og dernæst skulde Adgangen til at blive Mester lettes. Men des mere Indtryk gjorde han formentlig. Foredragene, der med Understøttelse af den Reiersen'ske Fond senere gentoges, drøftedes i vide Kredse, og Partier af dem blev offentliggjorte, saaledes i 1842 et Stykke »Om Frimesterrettigheden ved Haandværkslavene«; hertil kom i 1843 et »Bidrag til Lavsudgifternes Historie«. Det skal dernæst ogsaa nævnes, at han i 1844 fik Understøttelse i et lille Skrift: *Om de nuværende Mesterprøver ved Haandværkslavene*, hvis Forfatter ikke længe efter blev Tømmermester.

Svendestykket bestod i først at tegne og derpaa at udføre et Tagvindue og det bedømtes af en Kommission, bestaaende af en »Magistratsperson«, et Medlem af Kunstakademiet og Oldermanden. Om Onsdagen vistes det op paa Raadhuset, og blev det her antaget, mødte Drengen om Torsdagen hos Oldermanden for at blive udskreven. »Med Gunst og Forlov at træde frem for samtlige Tømmermestre, som her er forsamlede for aaben Lade og Bøsse«, hilste den indtrædende Dreng. Hvem har Du lært hos? Hos Tømmermester N. N. Hvad er Din Begæring? »Det er at blive udslettet af Lærlingenes Protokol og at blive indskreven i den Bog, hvori samtlige retskafne Svendes Navne findes«. Men denne Indskrivning var kun en Forsmag paa Indskrivningen i Svendebroderskabet. Samtlige Drenge, der var udlærte i det paagældende Kvartal, gik derefter med Skødeskind paa og med tre Knapper knappede i Frakken i Procession under Oldgesellens Anførsel til Kroen i Adelgade, hvor de blev modtagne med Musik. Her trakteredes med Smørrebrød og Brændevin, og der præsenteredes de udlærte stoppede Kridtpiber, nu havde de Lov til at ryge; senere hen, naar de gamle Svende kom fra Arbejde, »klappedes« der op, de fik Lov til at lægge Skødskindene, og nu gik det løs med Punch. Fredag Formiddag maatte de møde igen, der blev spist Frokost og gjort Regnskab, thi Ungersvendene fik intet gratis, det var dem, der betalte Gildet, og foruden for Fortæringen maatte de erlægge 1 Mk. for at faa Lov til at kysse Krosøsteren (i Regelen Krofaderens Pige) — nu var de voksne — samt 1 Rd. til Lavsbudet for at lære »Grussen«, og hermed gik det løs den Dag; de skulde kunne den, naar de Dagen efter (d. v. s. om Lørdagen) skulde optages i Svendebroderskabet og drikke af Velkomsten.

I Amtssalen var Lavets Oldermand og Bisiddere, Oldgesel, Lavsbud og Lavsskriver samlede omkring den aabne Lade, de mødte i Skjødskind, hvad den øvrige Forsamling ikke behøvede, og én for én indlodes nu Ungsvendene, der ogsaa bar Skjødskind og stillede med tre Knapper knappede i Frakken. De slog hver tre haarde Slag paa Døren, der derpaa blev aabnet for dem, og de traadte nu ind med et: »Med Gunst og Forlov at træde frem for samtlige ærbare Mestere og Svende for aaben Lade«. Hvad er Din Begæring? lød nu Spørgsmaalet til ham: »At mit Navn maa blive indskrevet i den Bog, hvori samtlige retskafne Tømmersvendes Navne staa«. Han maatte nu besvare Spørgsmaalene: Hvad er Dit Navn? Hos hvem har Du lært? Hvem er Lavets Oldermand, Bisidder o. s. v.? Derefter betalte han sit Gebyr, hans Navn blev skrevet i Protokollen, og nu sagde Oldgesellen: »Med Gunst og Forlov, eftersom Du nu er indskreven i den Bog, hvori alle retskafne Svendes Navne staa, byder jeg Dig herved en Æresdrik af den ærbare Velkomst, en til Dig selv og en til at skænke bort«. Oldgesellen tog Laaget af Velkomsten, drak af den, satte Laaget paa igen og rakte Pokalen til Ungsvenden, der satte den til Munden med et:

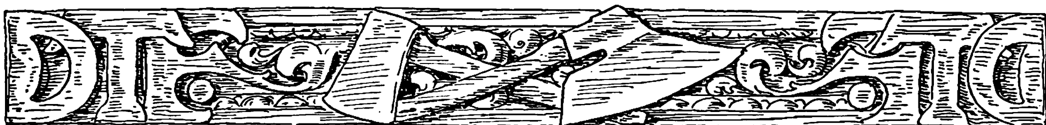

»Med Gunst og Forlov, eftersom den ærbare Velkomst er bleven mig anpræsenteret i den kongelige Residensstad København, tager jeg mig den Frihed at tage en Æresdrik af den«, hvorpaa han efter en noget længere Udtalelse, som det ikke er lykkedes at faa præciseret, sluttede med et Vivat for Lavet og Broderskabet. — Var alle Ungsvendene paa denne Maade optaget, gik man ned i Skænkestuen; nu skulde der danses, og Ballet paa Kroen fortsattes til den lyse Morgen.

Som man vil se, havde Ceremonien en kun afbleget zünftig Karakter, og det er i det Hele et Spørgsmaal, om selv de tyske Svende, der i Flok kom hertil hver Sommer, kunde leve et virkeligt zünftigt Liv her. Deres zünftige Optræden indskrænkedes muligvis til, at de, naar de kom vandrende til København, inden de gik ind i Byen, løste deres Felleisens Remme, stak deres Stok igennem den og paa Vejen til Kroen bar den paa venstre Skulder. Mange af Slagsmaalene her er muligvis kommen af de danske Svendes Modstand mod de tyske Skikke. Det var da ikke heller væsentlig for Ceremoniens Zünftighed, at den blev angreben, men fordi den unødigt brandskattede de unge; ogsaa denne Side af den stod dog i Forbindelse med Lavslivet, saaledes som det igennem Tiderne havde udviklet sig, og Angrebet traf derfor Lavene som saadanne. Den almindelige Stemning vendte sig bestandigt kraftigere imod dem.

I Oktober 1847 afgav den i 1840 angaaende Lavene i København nedsatte Kommission sin Betænkning, og denne, i alt væsentligt moderate Betænkning gik ud paa, at Lavene foreløbigt skulde bestaa endnu i 20 Aar, men enhver Svend skulde som Regel efter 8 Aars Forløb kunne faa Borgerskab som Frimester uden at aflægge nogen Prøve, og en Række Lav skulde straks forenes. Kommissionen udtaler, at Tømrerne og Bygningssnedkerne fortræffeligt kunde forenes, »men da dette vilde medføre en Afsondring af tvende Slags Arbejder (Bygnings- og Møbelsnedkernes), der hidtil, deres Forskellighed uagtet, have været ansete som sammenhørende og henlagte under ét Lav, kan en saadan Foranstaltning ikke anses hensigtsmæssig«.

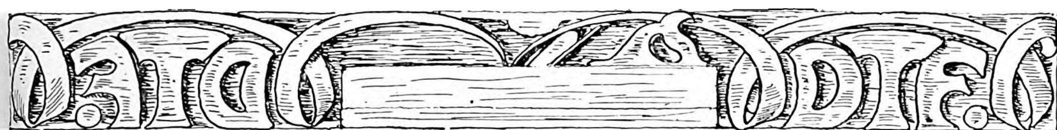
Hvor moderat Betænkningen end var, vakte den dog, som naturligt er, et umaadeligt Røre indenfor Lavene, og *Haandværkerforeningen i København*, der var dannet i 1840 just for at varetage Lavenes Tarv, rykkede i Ilden med *Haandværkstandens Bemærkninger* til den afgivne Betænkning, der indsendtes »til Borgerrepræsentationen af Oldermændene paa Standens Vegne«. Lavsvæsenet skulde bevares og Oldermanden for Tømmerlave, *C. W. Wahl*, udtaler sig særlig om to Ting. Han betragter det som fordærveligt, at Tømmersvendene efter visse Aars Forløb uden videre skulde kunne blive Frimestre, de bør aflægge en Prøve og kun faa Tilladelse til at udføre visse bestemte Arbejder, og dernæst er han betænkelig ved, at Kommissionen vil bevare den Ret, Haandværksmestrene fra de danske Købstæder ifølge Pl. 13. Februar 1828 havde til efter i 2 Aar at have været

etableret i en Købstad at kunne nedsætte sig som Mestre i København uden at aflægge nyt Mesterstykke; Tømmermesterprøven i Købstæderne var ham ikke betryggende nok.

Lavene var i Bevægelse, men de store Begivenheder i 1848 og de nærmest paafølgende Aar drog afgjort Tankerne i anden Retning. Lavsspørgsmaalet kom til at hvile, men det er interessant at se, at ogsaa den stærkt vakte patriotiske Følelse faar Indflydelse paa Lavsudviklingen. *M. Goldschmidt* skriver den 3. Maj 1848: »Er her en Regering? Hobe af Haandværkere trænger ind i Værkstederne og tvinger Mestrene til at udjage deres tyske Arbejdere. Er her en Presse? Intet Blad omtaler sligt, medens Kjendsgjerningen sniger sig fra Mand til Mand og vækker Angst«. De tyske Svende blev bortjagne, og at der ogsaa blev fordrevet Tømmersvende herfra, fremgaar bl. a. deraf, at Svendeselskabet den 8. Maj 1849 tilstod Krofaderen en *Godtgørelse* for, hvad han havde »betroet fremmede Svende, som forrige Aar ere bortrejste uden at betale deres Gjæld til ham«. Og som det gik i København, gik det i Provinserne. I Maj 1848 blev de tyske Svende i Holbæk og Ringsted tvungne til at rejse, og for Holbæks Vedkommende angives deres Tal saa højt som til »vel omtr. 50«. I København blev man imidlertid ikke staaende blot ved Gerningen, 271 københavnske Tømmersvende fremtraadte med et lille Skrift, hvori de fandt det »overensstemmende med Billighed, at den indfødte, arbejdsløse Svend, der er flittig og ordentlig, erholder Arbejde førend Udlændingen, for hvem hele Verden staar aaben, hvilket ikke er Tilfældet med den her hjemmehørende«. De formente ogsaa, at den fremmede Svend skulde rejse herfra efter en vis Tids Forløb, naar han ikke kunde faa Arbejde, og at han ikke maatte stifte Familie, før han havde arbejdet en nærmere bestemt Tid her i Landet. De vilde sluttelig ogsaa have »de aldeles upassende Benævnelser, som ere komne til os fra Tyskland«, erstattede med tilsvarende danske; Oldermand foreslaas saaledes forandret til »Formand for Mestrene«.

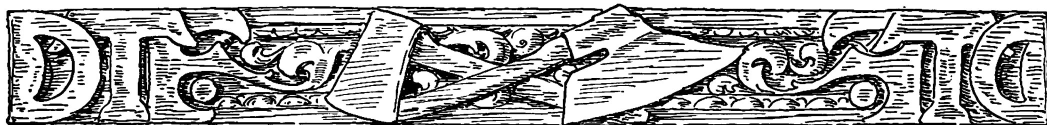
Den livligt skiftende Koloni af tyske Tømmersvende fik et afgjort Knæk ved disse Aars Begivenheder. Den naaede ingensinde senere blot tilnæremlsesvis sin tidligere Betydning, men ganske forsvandt den dog ikke. I 1852 begyndte tyske Svende paany at indfinde sig her, men blev alt andet end venligt modtagne. Svendene stod i alt væsentligt sammen med Mestrene, og de synes kun at være bleven i meget ringe Grad berørt af Tidens sociale Bevægelser. Revolutionen rundt om i Evropa og den frie Forfatnings Indførelse her ved Grundloven satte i denne Forbindelse ingen Spor; der kan nærmest kun peges paa, at Følelsen af, at de enkelte Lav ikke længer tilfredsstillede, bredte sig. *Industriforeningen* og *Haandværkerforeningen* samlede allerede Mesterkredsene, Arbejdsgiverne, henholdsvis fra 1838 og 1840, og nu, det er i 1850, stiftedes *Foreningen af Oldgeseller og Ladesvende* (fra 1862 »Haandværker-

nes Formandsforening«) med det Formaal »at underrette hinanden om Alt, hvad der kan tjene til Haandværkernes Interesse i Almindelighed og ved alle lovlige Midler at bringe deres Beslutninger til Udførelse«. Det var et Skridt fremad i Tidens Aand, men det blev kun i ringe Grad benyttet, Foreningen, i hvilken Tømmersvendene ogsaa deltog, fik ingen stor Betydning. Forholdene vedblev væsentlig at beholde deres gamle Karakter, og da Tømmersvendene i Januar 1851 androg om en Lønningsforhøjelse, ordnedes Sagen ubemærket og stille som et fuldstændigt privat Anliggende, skønt Resultatet blev Vedtagelsen af en omfattende Priskurant, der blev den første saadanne, der kom til at foreligge trykt.

Svendene androg om, at Daglønnen maatte blive forøget med 1 Mk. daglig, og om, at de bestaaende Akkordpriser maatte blive forhøjede. Mestrene nedsatte i den Anledning straks et Udvalg *(J. H. Meyer, H. Bremer, H. P. Møller, G. Jacobsen, J. A. Gøtke)*, og den 3. April gik de ind paa, at Daglønnen i de 6 Sommermaaneder (April—September) blev forhøjet fra 6 Mk. til 6 Mk. 8 Sk., ligesom i Marts og Oktober fra 5 Mk. til 5 Mk. 8 Sk. — Vinterdaglønnen, 4 Mk., vilde de derimod ikke forhøje — og den 16. September vedtog de en af Udvalget udarbejdet forhøjet Priskurant. Da den derefter blev sendt til Svendene, skete det med en Bemærkning om, at yderligere Forandring eller Forhøjelse af Priserne »ej finder Sted«, men denne Bemærkning har næppe vakt nogensomhelst Forargelse, og den 1. Januar 1852 traadte Priskuranten i Kraft. Den Maade, hvorpaa denne Sag blev ordnet, er karakteristisk for Tiden, og det harmonerer godt hermed, at da den ved Svendenes ovenfor nævnte Bestræbelser paa deres egen Grund i Adelgade opførte Stiftelse indviedes den 6. April 1852, førte Oldgesel *C. Wilhelmy* Oldermanden *(J. A. Kofoed)* og 7 andre Mestre under Musik ind til et Festmaaltid i den nye Amtssal; 160 Svende førtes af Bisidderen.

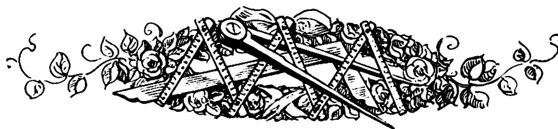
Lavsforfatningen knyttede gammeldags, men virkningsfuldt Svendene og Mestrene til hinanden, og da *Haandværkerforeningen* i 1856 slog Allarm, fordi det nu syntes at skulle blive til Alvor med den Reform af Næringsforholdene, som saa længe havde truet, træffer vi Tømmersvende og Tømmermestre Side om Side. Den 3. April 1856 deltog Oldermanden *J. H. Meyer* sammen med tre andre Mestre i et Svende-Repræsentantmøde, og Mødet vedtog en Udtalelse, der gik imod enhver øjeblikkelig Ophævelse af den bestaaende Lavsindretning og imod Indførelsen af en ganske ubunden Næringsfrihed; paa det almindelige Haandværkermøde, som 127 Mestre og Svende fra 42 Købstæder og 40 af Københavns Lav ved Haandværkerforeningens Initiativ afholdt her i Byen fra den 26. til den 28. Juli 1856, mødte som Delegerede fra Tømmerlavet Tømmermester *G. Jacobsen* og Tømmersvend *C. Vilhelmy*, og da en Adresse til Indenrigsministeren imod Næringsfriheden i Avgust 1857 udsend-

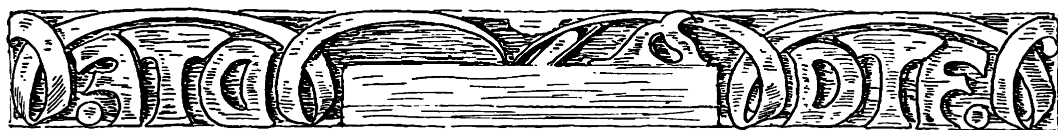

tes til Underskrift, var Opfordringen om at slutte sig til den bl. a. underskreven af Tømmersvendene *B. Breum* og *C. Wilhelmy* som Medlemmer af Oldgeselforeningens Bestyrelse. Adressen fik 15,000 Underskrifter.

Alle Anstrængelser var imidlertid forgæves; det Rigsdagen forelagte Forslag til en Næringslov fik Lovskikkelse den 29. December 1857 og traadte i Kraft den 1. Januar 1862, modtaget i vide Kredse med sorgblandet Harme. De fleste Haandværkere hang med trofast Hengivenhed ved Lavsvæsenet. Tømmerlavet i Aalborg tilskrev endnu i Efteraaret 1852 Lavet i København om ved dets Medvirkning at blive gjort til et zünftig Lav, saaledes at det erkendtes som saadant i baade Indland og Udland, men Tømmerlavet her, som den Gang levede i alt andet end godt Forhold til tyske Tømmersvende, troede ikke at kunne træde til. Men derfor opgav Aalborgenserne ikke deres Forehavende, og de synes virkelig at have faaet en Forbindelse i Stand med Lavene i Hamburg, Lübeck og Bremen, thi i September 1857 foreligger der en Henvendelse fra dem til Svendeselskabet i København om i Henhold hertil at blive optaget i det som »rejsekonfirmeret«. Saa sent var der altsaa virkelig zünftige Forhandlinger i Gang, og nu brødes Staven med ét Slag over alle fra Fortiden gennem Slægtled nedarvede Traditioner; de gamle Forhold kastedes over Ende.

Under 14. April 1862 blev nu Vedtægterne for *Kjøbenhavns Tømmerlav* kongelig stadfæstede, hvorefter Enhver, der har lært Professionen og taget Borgerskab paa Tømmernæringen kan blive Medlem naar han anbefaledes af et af Lavets Medlemmer og mindst Halvdelen af de i vedkommende Møde Tilstedeværende stemmer paa ham. Vedtægternes § 1 lyder saaledes: »Tømmerlavets Formaal er at knytte og bevare en nærmere Forbindelse imellem Mænd, der paa Grund af fælles Virksomhed maa antages i mange Henseender at have fælles Interesser, at fremme enhver gavnlig Udvikling af Tømmerhaandværket, at stræbe efter at udbrede Oplysning, Kundskaber og Færdigheder iblandt dem, der lærer det, at række de Trængende iblandt dets Medlemmer eller disses Efterladte en hjælpsom Haand og i det Hele at hævde det Agtelse hos Publikum og Avtoriteterne.

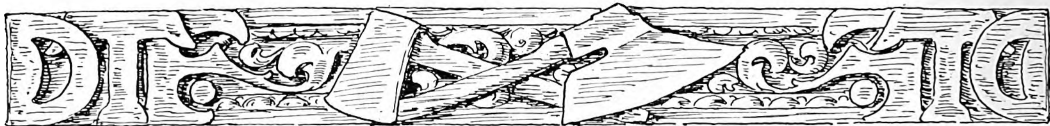

HUSTØMRERFORENINGEN I KØBENHAVN

Lettere gik det i Svendeselskabet. Allerede i 1859 vedtog det, at Broderskabet fra 1. Januar 1862 udelukkende skulde være en Syge- og Begravelseskasse, og de derefter udarbejdede Love vedtoges paa en Række Generalforsamlinger tidligt i 1861, saaledes at der paa behørig Maade den 19. December 1861 forelaa kongelig konfirmerede Vedtægter for *Foreningen for Hustømrere i Kjøbenhavn*. Enhver, der i denne By ernærede sig ved Tømmerprofessionen, kunde blive Medlem, naar han godtgjorde, enten at have aflagt den i Næringsloven tilladte frivillige Svendeprøve eller at have i Kjøbenhavn eller en anden af Landets Købstæder udstaaet en Læretid af 3 Aar. Hvor let og korrekt Svendene gik ind paa nye Forhold, kan ogsaa ses af et lille, ganske betegnende Træk. Da det i April 1862 forhandledes imellem Foreningens Repræsentanter, om der ved en Ungsvends Optagelse skulde siges Du eller De til ham, blev det med 15 Stemmer mod 3 vedtaget, at der skulde siges De, og samtidig besluttedes det ogsaa, at naar Velkomsten ved denne Lejlighed præsenteredes ham, skulde der intet særligt erlægges herfor. Senere blev der vedtaget en *Ceremoni ved de unge Svendes Optagelse i Hustømrernes Forening*, der kun deri mindede om den gamle Zünft, at der blev drukket af Velkomsten, Svendene fandt sig hurtigt tilrette i de nye Forhold, men herved maa det vel erindres, at de i alt væsentligt beholdt hele deres gamle Apparat, kun at de paa alle Punkter fik større Frihed og Myndighed. Der var intet lavsmæssigt Opsyn mere fra Magistratens Side med deres Forsamlinger, og der var ingen lavsmæssig Forbindelse mellem deres Forening og Mestrene, de styrede sig selv ved en Formand, en Bestyrer af Foreningens faste Ejendomme, en Kontrolkomite af 4 Medlemmer og 32 Repræsentanter.

Som nævnt faldt ethvert lavsmæssigt Indhold i Forholdet mellem Mestre og Svende bort med Næringsfriheden, det eneste, hvori det herefter kom til at bestaa, var Spørgsmaalet om Lønnens Størrelse. Men dette Spørgsmaal tør ikke betragtes som noget i og for sig nyt. Hele den foregaaende Udvikling har vist, hvorledes det lidt efter lidt har arbejdet sig frem, og naar det nu kom til at staa som

Forholdets eneste Indhold, ligger dette naturligt i Tiden. Næringsfriheden fører Individerne ind i en ofte hensynsløs Kamp om Udbyttet, og naar de enkelte staar sammen i arbejdsgivende og arbejdssøgende Korporationer, er det naturligt, at Spørgsmaalet om Arbejdets Betaling maa blive det væsentlige Forhandlingspunkt imellem dem.

Sidste Gang, vi traf Lønningsspørgsspørgsmaalet, var i 1851, da Priskuranten for Akkordarbejde blev forhøjet, og Daglønnen blev ansat til 6 Mk. 8 Sk. i de seks Sommermaaneder, 5 Mk. 8 Sk. i Marts og Oktober samt 4 Mk. i de fire Vintermaaneder. Medens de første Beløb i sig indeholder en Forøgelse af 8 Sk. pr. Dag, gør Vinterlønnen det ikke, men i November 1854 blev ogsaa den forhøjet med 8 Sk. Krigsaarene havde ladet Efterspørgslen efter Arbejdere stige, Hæren drog mange Kræfter til sig, og de tyske Svende rejste; en naturlig Følge heraf var det, at Lønnen steg, og fra Tømmersvendenes Side søgtes den i 1851 og 1854 opnaaede Forhøjelse yderligere forøget i de derpaa følgende livlige Byggeaar. I September 1855 bliver da ogsaa Beløbene 6 Mk. 8 Sk., 5 Mk. 8 Sk. og 4 Mk. 8 Sk. forandrede til 7 Mk. 8 Sk., 6 Mk. 8 Sk. og 5 Mk. Med Hensyn til Priskurantens Forhøjelse nedsattes et Udvalg til »yderligere« Forhandling, men noget Resultat kom aldrig. Priserne sank i Stedet for at stige, Pengekrisen i 1857 gjorde sig gældende, og da Mursvendenes Dagløn blev nedsat, vedtog Tømmermestrene i et Møde den 7. Februar 1860 ogsaa at nedsætte Daglønnen i deres Fag. Sommerlønnen lod de formelt blive staaende ved 7 Mk. 8 Sk., men de indskrænkede Sommermaanedernes Antal fra 6 til 5, satte Lønnen i September og Marts til 6 Mk. og i 5 Vintermaaneder til 5 Mk., ikke at tale om, at de samtidig opsagde Priskuranten fra 1851 og forbeholdt sig at slutte specielle Akkorder, hvor saadanne fandtes passende.

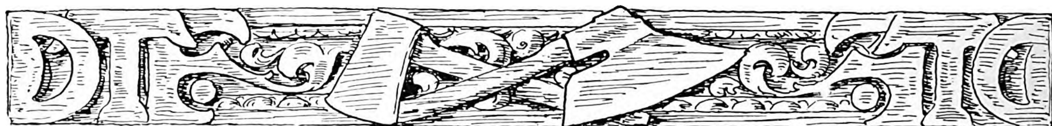
Saaledes var Situationen, da Næringsfriheden traadte i Kraft. Konjunkturerne var nedadgaaende, og alt var derfor tilsyneladende Stilhed og Ro, men der gik ikke mange Aar, før Forholdene helt forandrede sig. En første Forpostfægtning fandt Sted i 1865. I et Møde den 14. Juli 1865 vedtog Mestrene paa given Foranledning, at forandre Sommerlønnen til 7 Mk. 8 Sk. i 6 Maaneder, saaledes som det tidligere havde været Skik, og at forhøje Daglønnen i Oktober og Marts til 6 Mk. 8 Sk. Herfor takkede Svendene, men de ønskede tillige en bestemt Udtalelse om, hvorvidt Mestrene fremtidig paany vilde lægge Priskuranten af 1851 til Grund for Akkordarbejdets Betaling, og da de ikke straks fik et saadant Svar, nedlagde de den 29. Juli Arbejdet. Men Arbejdsnedlæggelsen blev kun af kort Varighed, thi paa et Lavsmøde den 2. Avgust erklærede 24 Mestre, at de uden noget Forbehold vilde slutte Akkorder med deres Svende efter den nævnte Priskurant. Herved havde Svendene opnaaet just den samme Stilling, som de havde i 1855, men herved blev de ikke staaende. I Marts 1866 vedtoges det i Hustømrerforeningen, at man paa Grund af Huslejens og Levnedsmid-

lernes stigende Priser skulde søge Daglønnen forhøjet med 1 Mk. 8 Sk. i Sommermaanederne og 1 Mk. i den øvrige Tid af Aaret, og Mestrene erkendte, at Svendenes Andragende støttede sig til billige Grunde. Desuagtet troede de dog ikke at kunne gaa ind paa en almindelig Forhøjelse; de vilde komme dem i Møde ved »en udvidet Brug af Akkord og privat Overenskomst« og udtalte, at der herved vilde opnaas et ligesaa fordelagtigt Resultat for alle duelige Svendes Vedkommende som det, Andragendet tilsigtede.

Hermed var Sagen dog ikke bragt til Ende. Svendene takkede for den i Mestrenes Skrivelse udtalte Humanitet, *men kunde ikke gaa ind paa den af Mestrene antydede Klassificering af Svendene efter Duelighed;* de fastholdt den ønskede Forhøjelse, og den 19. Maj nedlagde omtr. 600 Svende Arbejdet. Men heller ikke denne Gang blev Arbejdsnedlæggelsen, der bl. a. ramte Opførelsen af en ny Hotelbygning paa Klampenborg, af lang Varighed, og Freden kom i Stand paa Grundlag af Sommerdaglønnens Forhøjelse fra 7 Mk. 8 Sk. til 8 Mk. En af Svendene den 2. Juni offentliggjort Skrivelse beklagede, at en Misforstaaelse synes at have bevirket »den for begge Parter saa uheldige Krisis«, og Mestrenes Skrivelse af 8. Juni, der afsluttede Sagen, begynder saaledes: »Ligesom Mestrene allerede tidligere, inden Arbejdsnedlæggelsen fandt Sted, havde paatænkt at forhøje den almindelige Svendeløn om Sommeren med 8 Sk., hvilket imidlertid forhindredes ved, at Svendene opstillede en anden og større Fordring, saaledes have Mestrene ikke forandret deres Mening ved de Skridt, der senere fra Svendenes Side er gjort for at fremtvinge Opfyldelsen af deres Fordring, og om dette Punkt hersker der altsaa nu, efter at Svendene saa betydeligt have nedstemt deres Forlangende, Enighed mellem Mestre og Svende«.

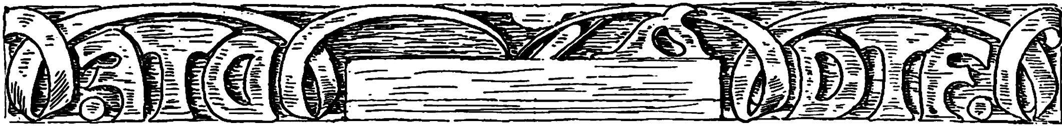
Som det heraf ses, vistes der Hensynsfuldhed fra begge Sider, og i November 1867 gik Mestrene yderligere ind paa en Forhøjelse af Vinterdaglønnen fra 5 til 6 Mk., men endnu var Forholdene ogsaa væsentlig de gamle. Den frie Forfatnings Indførelse i 1849 skabte ingen Bevægelse i Arbejderklassen, Patriotismen var den Gang den alt overfløjende Følelse, og Næringsfrihedens Indførelse i 1862 var i Grunden ikke Arbejdernes Flertal behagelig. Den hidtil bestaaende Organisation gik i forskellige Fag næsten helt til Grunde selv iblandt Tømmersvendene faldt mange fra, saaledes at det i 1872 sikkert med Rette blev sagt om Svendene i Almindelighed: »De følte instinktsmæssigt, at der laa en fornuftig Tanke til Grund for Lavene, medens det nuværende Klister ærgrede enhver Svend, der satte lidt Stolthed i sin Profession«. Men just derfor var der stort Fængstof i Arbejderklassen, da den sociale Bevægelse, som maatte komme, naaede os; den holdt sit Indtog her i Forsommeren 1871, da *L. Pio* begyndte Udgivelsen af »Socialistiske Blade«, og den rejste Bevægelse blev navnlig af Betydning, da den lidt efter lidt tog bestemt Sigte paa at danne faste faglige

Sammenslutninger. Selvfølgelig bankede den ogsaa paa hos Tømrerne, og Bevægelsen blev saa meget mere overvældende, som der just samtidig indtraadte en enestaaende Byggevirksomhed. Københavns Volde faldt, Byen udvidede sig kæmpemæssigt, der var Brug for enhver Arbejdskraft, Arbejdslønnen steg.

Da Svendeselskabet i 1862 gik over til at blive *Københavns Hustømrerforening*, var Tanken, at den udelukkende skulde være en Sygeunderstøttelses- og Begravelsesforening, men den blev ganske naturligt Centrum for Svendenes Interesser i Almindelighed. Det var den, der forhandlede med Mestrene baade 1865 og 1866, og det kunde ikke undgaas, at denne Side af dens Virksomhed under den nye Bevægelse maatte vokse. Efter Foreningens Love er Generalforsamlingen, der ordinært holdes hvert Aar i Februar Maaned, dens højeste Myndighed, men Forholdene gjorde, at der ved Siden af den opstod andre, ogsaa af Foreningen indkaldte Forsamlinger, nemlig almindelige Møder for alle Tømrere i Byen, hvad enten de var Medlemmer af Foreningen eller ikke. Det første saadanne Møde fandt Sted den 15. Januar 1872, og Mødets Forhandlingsgenstand var, man kunde næsten sige naturligvis: »Opnaaelse af bedre Lønningsvilkaar«, som det hedder: »ved mindelig Overenskomst samt Oprettelse af et fælles Fond til Understøttelse«. Omtrent 700 Tømrere var til Stede, og Mødet vedtog, at Daglønnen skulde søges forhøjet med 1 Mk., at Betalingen for Akkordarbejde skulde forhøjes i samme Forhold (d. v. s. med c. 12 pCt.), og at Arbejdstiden om Sommeren skulde formindskes med en Time. Og Tidspunktet var heldigt valgt; Mestrene gik straks ind paa at sætte Daglønnen til 9 Mk. i Maanederne fra April til September, 8 Mk. i Marts og Oktober, 7 Mk. i Februar og November og 6 Mk. i December og Januar. Med Hensyn til Akkordprisernes Forhøjelse henviste de til Overenskomst mellem den enkelte Mester og Svend, og kun hvad Arbejdstidens Forkortelse angaar sagde de ubetinget Nej.

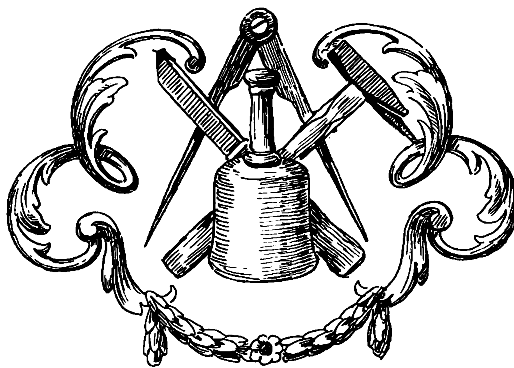
Dette var imidlertid kun en Indledning. I Februar 1873 kom Ønsket om Akkordprisernes Forhøjelse og Arbejdstidens Forkortelse igen, og nu gik Mestrene overfor det første Spørgsmaal med til Nedsættelse af et Fællesudvalg, hvis Forhandlingers Resultat blev en ny Priskurant, der traadte i Kraft den 1. Juli 1873. I Efteraaret 1874 gjaldt det derefter paany Daglønnen. Der kom endog to Henvendelser fra Hustømrerforeningen om, at Daglønnen fra 1. Oktober til 1. April maatte blive forøget med 1 Mk. (altsaa til henholdsvis 9, 8 og 7 Mk.), men herpaa vilde Mestrene ikke gaa ind, og som deres Grund hertil anførte de — hvad der giver et slaaende Begreb om de daværende livlige Byggeforhold — at »Mestrene allerede i Virkeligheden maa betale endnu højere Dagløn end den, der ønskes«. Det var i November 1874, og da Forlangendet straks efter kom igen, vedtoges i Mødet den 10. December s. A. en Skrivelse, hvori Mestrene gik ind paa det, paa Betingelse af, at de fra Hustømrerfor-

eningen modtog en af samtlige Medlemmer underskreven Skrivelse, hvori de forpligtede sig til at ville arbejde for den saaledes fastsatte Dagløn.

En saadan Skrivelse kom imidlertid ikke, og straks efter (d. v. s. i Januar 1875) fremkom der da ogsaa Anmodning om Nedsættelse af et Fællesudvalg til paany at revidere Priskuranten. Her laa nemlig Tyngdepunktet, og Tidens opadgaaende Tendens viser sig deri, at Mestrene gik ind paa dette Forlangende. Den i 1873 reviderede Priskurant blev paany revideret, selvfølgelig i Svendenes Favør og den 1. April 1875 traadte den nye Priskurant i Kraft. Den var som Følge af Møntforandringen affattet i Kroner og Øre. I 1875 gennemførtes ogsaa Svendenes oftere fremkomne Forlangende om Sommer-Arbejdstidens Afkortelse med en Time. Arbejdet kom nu til at ophøre Kl. 6 i Stedet for, som tidligere, Kl. 7 Efterm.

De her omhandlede Henvendelser til Mestrene billigedes, som naturligt er, af Svendene, uden Hensyn til, om de repræsenteredes af Generalforsamlingen i Hustømrerforeningen eller af almindelige Møder, men ved Siden af denne Enighed var der en ikke ubetydelig Brydning mellem Svendenes Opfattelser og Ønsker. Den gamle Stok i Hustømrerforeningen stod paa Foreningens absolute Selvstændighed; den saa, modsat en stor Del yngre Medlemmer, mistroisk paa de nye Elementer, der straks proklamerede, at de vilde tage Magten.

HUSTØMRERNES UNDERSTØTTELSESFOND

ørste Gang Spørgsmaalet om Dannelse af en særlig faglig Organisation for København fremsættes, er paa *Generalforsamlingen* i Hustømrerforeningen den 10. Juni 1873.

Paa denne Generalforsamling stiller L. Andersen Forslag om:

»At danne en Forening, som skulde virke for Priskurantens Overholdelse og andre Faginteresser.«

Endskønt Forslaget ikke er lovligt fremkommet, sætter Formanden det dog under Forhandling, og ved Afstemning vedtages Forslaget med stor Majoritet.

I flere Tilfælde havde det vist sig, at en samlet Optræden var nødvendig, det var nemlig ikke alle Tømrere her i Byen, der var Medlemmer af Hustømrerforeningen; ved saadanne Lejligheder indvarsledes til Møde for *alle Tømrere*. Et saadant Møde afholdtes den 16. April 1874 i Lokalet »Aftenstjærnen« og her vedtoges det at gaa hjem den næste Dag Kl. 6 (Arbejdstiden havde hidtil været til Kl. 7). Beslutningen overholdtes overalt paa Arbejdspladser og Værksteder; alle gik hjem Kl. 6. Der protesteredes vel hos enkelte Mestre, men nævneværdige Konflikter kom det ikke til.

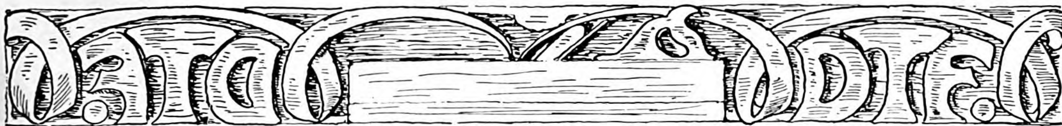
Tilgangen til Byen var stor, Arbejdsfortjenesten steg og alt saa i Øjeblikket godt ud, men efter en saa stærk Udvikling maatte der komme en Stilstandstid, og denne kom hurtigere, end man havde ventet. Aar som 1877 og 78 staar endnu i manges Erindring som Aar, hvor Arbejdsløsheden og Nøden var stor.

Disse Tilstande benyttede Mestrene sig af til at bryde Priskuranten.

Der var ved flere tidligere Lejligheder gjort Tilløb til saadanne Brud, saaledes med Hensyn til Formandspenge, som Mestrene vilde fradrage i Svendenes Tilgodehavende.

Dette gav Anledning til en Beslutning, som vedtoges paa *Generalforsamlingen* den 9. November 1875, saalydende:

»Generalforsamlingen udtaler som sin bestemte Opfattelse af Priskuranten, at denne kun omfatter Betaling for Svendeakkordarbejde, at der af dens Poster intet kan fradrages som Formandspenge eller lignende, og at For-

søg herpaa maa betragtes som Brud paa den mellem Mestre og Svende ved Priskuranten trufne Overenskomst.«

Den Beslutning, som var vedtaget paa Generalforsamlingen den 10. Juni 1873, havde man længe ikke hørt noget til. Svendene havde slaaet sig til Ro med, at Arbejdsforholdene var gode. Men da der kom daarlige Tider, indsaa man, at der maatte gøres noget alvorligt for at værne om de en Gang opnaaede Fordele. Priskuranten var brudt; der arbejdedes 20 pCt., 30 pCt. ja 40 pCt. under Priserne, der var ingen Grænse for, hvor galt det kunde gaa, og nu kom Spørgsmaalet om Oprettelse af en faglig Forening op igen.

Paa en *Generalforsamling* den 27. Februar 1877 i Hustømrerforeningen forelaa et af L. Andersen stillet trykt Forslag om en faglig Omordning blandt Hustømrerne.

Efter en længere Diskussion stiller L. Andersen følgende Resolution:

»Generalforsamlingen vedtager, at en faglig Afdeling skal oprettes blandt Hustømrerne paa Grundlag af det paa Generalforsamlingen fremkomne Forslag, samt at der skal nedsættes et Udvalg til Udarbejdelse af Love og iøvrigt til Udførelse af de Forarbejder, som maatte være nødvendig.«

Ved Afstemningen forkastedes L. Andersens Forslag med betydelig Majoritet, hvorefter Mødet hævedes med Leveraab for den gamle Forening.

Atter var Spørgsmaalet udsat, og hvad nu? Der var ganske vist stiftet en Fagforening af 1873, men den havde ikke haft nogen stor Tilslutning og med Arbejderførernes Fald i 1877 var den i fuldstændig Opløsning.

Tiderne var stadig nedadgaaende og Medlemsantallet i Hustømrerforeningen var dalet betydeligt. Formanden udtaler saaledes paa et Repræsentantskabsmøde den 31. Juli 1877, at Foreningen i de sidste Kvartaler har haft en betænkelig Afgang og betydelige Tab og beder Repræsentantskabet om at virke hen til at hverve Medlemmer af Faget til Foreningen.

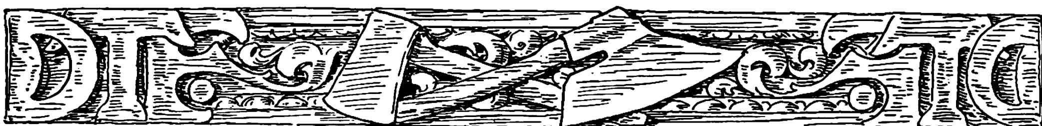
Der blev fra Hustømrerforeningens Side gjort, hvad der kunde gøres, for at komme ind i ordnede Forhold. Som Eksempel kan fremføres, at et Forslag om overalt at arbejde 10 pCt. under Priskuranten forkastedes; man vilde frem for alt ikke give det Lovlighedens Stempel, at Priskuranten var brudt.

Den 27. Avgust 1878 afholdtes igen et Fællesmøde for samtlige Tømrersvende i København, foranlediget af Hustømrerforeningens Bestyrelse, for at drøfte faglige Interesser.

Paa Dagsordenen staar følgende Punkter:

1. Ved hvilke Midler kan vi bevare den moderate Forbedring i vore Lønningsvilkaar, som ere opnaaede ved Overenskomst mellem Mestre og Svende?
2. Bør nogen, der ikke kan præstere de Beviser, der fordres ved Optagel-

9

sen i Hustømrerforeningen, arbejde eller lønnes som Tømmersvende?

3. Er det ikke skadeligt og uværdigt, at enkelte Tømrersvende udfører alt Arbejde paa Bygninger ved Hjælp af Lærlinge eller saakaldte Forbundtere?
4. Er det ikke i Fagets Interesse at stræbe efter, at de, som tidligere har virket som Arbejdsgivere, men nu arbejder som Svende, erholder de for disse gældende Arbejdspriser?

Punkt 1. L. Andersen motiverede Sagen og foreslog følgende Resolution:

»Forsamlingen vedtager at anerkende det for at være det første virksomme Middel til at opnaa en Forbedring i vore Kaar, at der oprettes en Fond blandt Hustømrere, som har den Opgave at støtte Svendene i faglige Sager og at denne Fond tilvejebringes ved et ugentligt Kontingent af 10 Øre.

»Forsamlingen vedtager at anmode Bestyrelsen for Hustømrerforeningen om at tage Sagen under Behandling og nedsætte et Udvalg til at udarbejde Love.

»Forsamlingen erkender Nytten af en statistisk Oversigt over Arbejdsforholdene blandt Tømrerne og vedtager at støtte Udarbejdelsen af en saadan, naar denne maatte blive paabegyndt.

»Forsamlingen erkender det for at være af Vigtighed, hvis et Samarbejde med Mestrene kan finde Sted og anmoder Bestyrelsen om at fastholde Tanken til det passer at realisere den.

»Forsamlingen anmoder Bestyrelsen om i den nærmeste Tid at henvende sig med Henstillling til Mestrene om de saa vidt muligt under de nuværende Arbejdsforhold ikke vil foretrække unge og ganske nylig indvandrede Kræfter for Folk, som er bosatte og har Familie her i Byen.«

Forslaget vedtoges enstemmigt.

Punkt 2. F. Larsen motiverede Forslaget og Formanden stillede følgende Resolution:

»Forsamlingen erkender, at kun de, der kan bevise at være oplærte i Tømrerhaandværket i Overensstemmelse med de Bestemmelser, som Hustømrerforeningen har fastsat for Optagelse i den, bør arbejde og lønnes som Tømrersvende.«

Forslaget blev enstemmigt vedtaget.

Punkt 3. V. Olsen motiverede Forslaget. Formanden stillede følgende Resolution:

»Forsamlingen udtaler sig for det ønskelige i, at der tilsendes Hustømrerforeningens Bestyrelse Oplysninger om hos hvilke Mestre, der arbejdes med et stort Lærlingehold.«

Forslaget vedtoges enstemmigt.

Punkt 4. A. C. Sørensen motiverede

Forslaget. Formanden stillede følgende Resolution:

»Forsamlingen maa udtale sin Beklagelse over de tidligere Arbejdsgivere, som nu selv arbejder og af yderste Ævne stræber efter at nedsætte den gældende Svendeløn; de skader derved Svendene, som er aldeles uskyldige i den Ruin, som mange af Mestrene selv har paadraget sig.

»Forøvrigt anser Forsamlingen den gældende Næringslov som særlig Aarsag til de nuværende daarlige Forhold i Haandværk og Industri, og der bør stræbes hen til at vælge Mænd til Rigsdagen, som vil varetage Haandværkernes Interesser, ligesom Forsamlingen maa anse det for heldigt, at der indføres Mesterprøver.«

Forslaget vedtoges enstemmigt.

Efter en saa enstemmig Vedtagelse skulde man tro, der maatte komme noget ud af Sagen, men de, der troede dette, havde gjort Regning uden Bestyrelsen. Paa et *Repræsentantskabsmøde*, som afholdtes den 12. November 1878 (før kom Sagen ikke til Behandling), forelagdes de paa Fællesmødet den 27. Avgust vedtagne 4 Punkter af Formanden.

Om Punkt 1. Dannelsen af en faglig Fond, førtes en længere Forhandling, hvori L. Andersen, støttet af F. Larsen, stillede Forslag om Nedsættelse af et Udvalg.

Formanden stillede Forespørgsel om, hvorvidt Forslaget skulde fremmes eller ej.

Ved Afstemningen nægtedes videre Fremme med 15 Nej mod 9 Ja.

Endnu en Gang var Dannelsen af en faglig Forening udsat, der var stadig ingen Steder at henvende sig for at faa Raad og Bistand, en samlet Optræden udadtil umuliggjort, Priskuranten var stadig brudt, men i Sommeren 1879 er der en opadgaaende Bevægelse at spore, og paa et *Almindeligt Tømrermøde* den 12. Avgust 1879 stilles følgende Resolution:

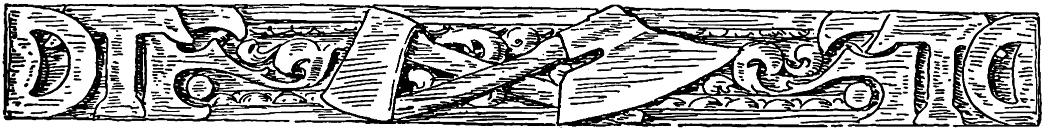
»Forsamlingen udtaler, at alle af bedste Ævne vil stræbe efter at overholde Priskuranten og opfordrer Bestyrelsen til skriftlig at henvende sig til Mestrene om deres Medvirken til at hæve de tildels ved slet udført Arbejde nedsatte Priser.«

Resolutionen vedtoges enstemmig.

En Forespørgsel til Formanden, hvorvidt han vilde virke for Resolutionens Gennemførelse, besvares bekræftende.

Igennem Bestyrelsen indsendes Skrivelser om Overholdelse af Prikuranten af 1875 til begge Mesterforeninger; men før den 2. Marts 1880 forefalder intet nævneværdigt. Her henstiller Formanden til *Generalforsamlingen* at give Bestyrelsen Bemyndigelse til at forhandle med Mesterforeningen om Priskurantens Overholdelse samt Forbedring i Lønningsvilkaarene. Dette faar Forsamlingens Til-

9*

slutning, og saa hurtigt som 4 Uger derefter afholdes atter et offentligt Tømrermøde Tirsdag den 30. Marts 1880 for samtlige Tømrersvende i København, indvarslet af Repræsentantskabet for Hustømrerforeningen.

Formanden meddelte Forsamlingen, at Bestyrelsen stillede følgende Forslag:

»Fra 1. Maj 1880 skal Priskuranten overholdes i sin Helhed«

samt

»at Medlemmerne i Tilfælde af Arbejdsnedlæggelse understøtter hinanden.«

F. Larsen stillede Forslag om Dannelsen af et frivilligt Fond til at understøtte de af Svendene, som — paa Grund af, at de kræver Priskurantens Overholdelse — bliver arbejdsløse.

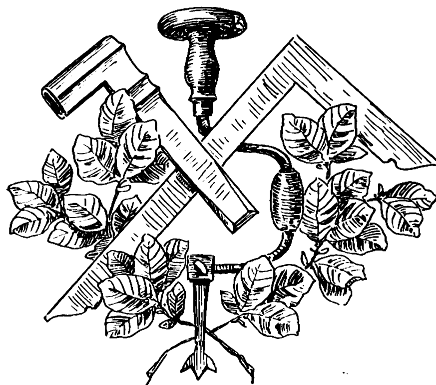
Bidraget til et saadant Fond skal ansættes til 1 Krone for hvert Medlem.

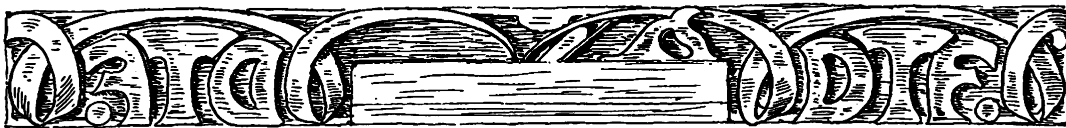
Frederiksen stillede en Opfordring til Formændene hos de Mestre, hvor Priskuranten overholdtes, om at støtte Sagen ved at tage saa mange som muligt i Arbejde af de Svende, som ved denne Lejlighed mister deres Arbejde.

L. Jørgensen stillede Forslag om, at Bidraget til de Arbejdsløse skal fast ansættes til 1 Kr. om Ugen, samt at de, som ikke er i Hustømrerforeningen, skal saavel betale til samme som nyde samme Hjælp som Medlemmer af denne.

Ved Afstemningen vedtoges det enstemmigt, at der fra Lørdag den 4. April skal ske en almindelig Indbetaling til Understøttelse a 1 Kr. om Ugen for hvert arbejdende Medlem.

Dermed var der dannet en faglig Organisation af Tømrere.

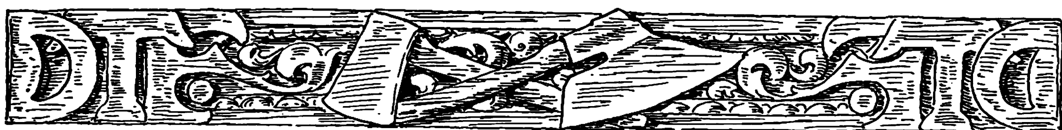
Endelig var Maalet naaet, der var faldet mange drøje Ord, Debatten havde til Tider været overordentlig varm og hidsig, men nu da Fondens Oprettelse var en Kendsgerning, kom der mere Ro i Sindene.

Strejkefonden sorterede ganske vist under Hustømrerforeningens Bestyrelse, men hvad gjorde det, naar blot Hensigten var opnaaet, den at skaffe ensartede Arbejdsbetingelser for alle Tømrere i København. Paa et Repræsentantskabsmøde, som afholdtes den 19. April samme Aar, meddeler Formanden, at der til Understøttelsesfonden er indkommet 1650 Kr. Dette er et Bevis for, at Tanken har fæstet Rod, og at der er et godt Grundlag at arbejde videre paa.

Det drejede sig imidlertid om at holde Stemningen oppe; Priskurantens Overholdelse var det første vigtige Spørgsmaal, der skulde løses, og saa hurtigt efter Stiftelsen af Fonden som 29. April afholdes et *Almindeligt Tømrermøde*, hvor Forsamlingen enstemmigt fastholder den paa Mødet den 30. Marts vedtagne Beslutning, at overholde Priskuranten fra 1. Maj s. A., selv om det skal fremtvinges ved Arbejdsnedlæggelser. Nogen Arbejdsstandsning af Betydning finder dog ikke Sted. Nogle mindre, partielle Arbejdsnedlæggelser er ikke nævneværdige. Ved en Samtale, Formanden har med Oldermanden for Tømrerlauget, udtaler denne, at Mestrene betragter Priskuranten som faktisk bestaaende, og kort Tid efter forligger en Skrivelse fra Københavns Tømrerlaug saalydende:

»Naar enkelte Mestre ikke har overholdt Priskuranten af 1875, saa er dette vel nærmest foranlediget ved, at Svendene som ofte i knappe Tider af Mangel paa Arbejde har opfordret deres Mestre til at paatage sig Arbejde til billigere Pris. Iøvrigt ville samtlige Mestre i Københavns Tømrerlaug med Glæde betale efter Priskuranten af 1875, dog kun saa længe, som ingen Tømrersvend arbejder under denne for andre, i eller udenfor Lauget.«

For at kontrollere hinanden paa Arbejdspladserne var hidtil benyttet Medlemskort, men med Lovens Fremkomst i

December 1880 indførtes Kontrabøger, som foran i Bogen havde Lovene optrykt.

FORMAALET
er

»At overholde den mellem Mestre og Svende vedtagne og gældende Priskurant og hæve Arbejdslønnen, som ved mulig nedadgaaende Konjunkturer er bleven trykket, samt støtte Arbejdsnedlæggelser, som maatte blive nødvendige for at hævde disse Formaal.«

Dermed maa det fastslaas, at Priskuranten af 1875 var genindført, et Bevis for, hvad der kan opnaas ved Enighed og fælles Optræden.

Dagen efter det almindelige Tømrermøde afholdtes Repræsentantskabsmøde, hvor der valgtes Udvalg til at lede Priskurantens Overholdelse og udarbejde Vedtægter for Hustømrernes Understøttelsesfond.

Til Medlemmer af dette Udvalg valgtes Foreningens Formand H. Olsen, H. R. Hansen, V. Olsen, J. L. Andersen, A. C. Sørensen, A. J. Kondrop, H. F. Larsen. Disse 7 Medlemmer dannede den første Ledelse for Hustømrernes Understøttelsesfond.

Da Priskuranten nu var gennemført, mentes der fra flere Sider, at Bestyrelsen havde gjort sin Pligt, og at nu kunde Indsamlingen standse; dette giver sig tydelig Udtryk paa et *Almindeligt Tømrerrermøde* den 10. Juni 1880. Her udtaler Formanden, at Sagen om vedblivende Indsamling maatte behandles af Hustømrerforeningens Bestyrelse, som maatte træffe nærmere Bestemmelse desangaaende, samt erklærer ikke at kunne paatage sig Inkassation længer formedelst sit øvrige Arbejde overfor Foreningen, og at Bestyrelsen ogsaa maatte træffe Bestemmelse med Hensyn til Indkasseringen.

Alligevel vedtages det paa Forslag af F. Larsen at vedblive med Indbetaling i Sommermaanederne. Bidragets Størrelse sattes til 50 Øre ugentlig.

Paa det derefter afholdte *Repræsentantskabsmøde* den 23. Juni paatager Formanden sig efter gentagne Opfordringer at vedblive med Indkasseringen, dog saaledes at han kan antage den fornødne Hjælp til samme.

De mange Forespørgsler, der indkom om Forstaaelsen af Priskuranten, og de store Mangler, der var ved denne, foranledigede Bestyrelsen til at henvende sig til Københavns Tømrerlaug med Forslag om Nedsættelse af et fælles Udvalg, for i Lighed med, hvad der tidligere var sket, at forhandle om Tilføjelser og Revision af forskellige Punkter i Priskuranten.

Mestrene besvarede Anmodningen imødekommende og derefter valgtes for Svendenes Vedkommende til at forhandle med Mestrene Formanden H. Olsen, F. Larsen og A. Kondrop. Udvalgene arbejdede hver for sig. Svendene indbragte deres Forslag i Februar 1882, men da dette var videregaaende end Mestrene havde ventet, maatte disse først søge deres Mandater udvidet før Fællesarbejdet kunde finde Sted.

Paa et *Repræsentantskabsmøde* den 7.

Juni 1883 meddelte Formanden, at Fællesudvalget til Revision af Priskuranten nu havde afsluttet sit Arbejde, og at denne nu maatte antages uden Ændringer saavel fra Mestrenes som Svendenes Side.

Til Priskuranten hørte en Indledning, hvis væsentlige Indhold var*):

1. Prisfortegnelsen er Mesterlaugets særlige Ejendom.
2. Den kan kun udlaanes til dets Medlemmer og Hustømrerforeningens Bestyrelse; et Opslag skal anbringes i ethvert Værksted, den tilbagekaldes, naar en Laugsforsamling fordrer det.
3. Daglønnen bestemmes pr. Time efter det Antal Timer, Dagene indeholder paa de forskellige Aarstider; Lønnen herefter udsat pr. Time.
4. For unge Svende bestemmes en mindre Løn for to toaarige Perioder, indtil de naar samme Løn som de ældre Svende.
5. Al Opgørelse af Akkordarbejde foretages af Mesteren, som fordeler Overskudet i Forhold til den gjorte Daglønsudbetaling saa vel for Svende som for Lærlinge.
6. Formanden ved Arbejdet ansættes af Mesteren.
7. Det skal være mindre dygtige Svende tilladt efter eget Ønske at arbejde for den samme mindre Løn som er bestemt for unge Svende.
8. Alt Arbejde udføres saa vidt muligt efter Prisfortegnelsen, og Mesteren kan sætte saa mange Folk til Arbejdet, som han selv finder nødvendigt.
9. Al opstaaende Tvist om Fortolkning af Prisfortegnelsen afgøres ved en Voldgift, som bestaar af 2 Mestre og 2 Svende, samt Oldermanden som Formand og Opmand.

Det første Spørgsmaal om, at Priskuranten kun skal kunne faas til Laans, afgør Repræsentantskabet straks ved at forkaste det. De øvrige Punkter indstilles til Vedtagelse af Generalforsamlingen.

En saadan ekstraordinær Generalforsamling afholdtes den 14. Juni, hvor der til Forhandling forelaa:

1. At det Svendeudvalg, som har forhandlet med Mesterlauget, søger Generalforsamlingens Tilslutning til paa dennes Vegne endelig at vedtage Priskuranten paa Tømrersvendeakkordarbejde, saaledes som den nu foreligger.
2. Og til eventuelt at afslutte en Overenskomst om Fastsættelse af Daglønnen for hele Aaret.

Efter en lang Debat foretages Afstemning og følgende vedtages:

1. At Priskuranten ejes af enhver Tømrersvend, dette var vedtaget af Repræsentantskabet og billiget af Generalforsamlingen.
2. At i Betalingen for Ungsvende finder ingen Nedsættelse Sted, men at Lønnen er ens for alle Tømrersvende.

*) I Bilagene findes ikke den egentlige Indledning, den har aldrig været trykt og omdelt, det her gengivne er hvad man har kunnet finde og er i Overensstemmelse med Fakta.

3. Nedsættelse af en Voldgiftsret forkastes som ikke ønskelig.
4. At med Hensyn til Regnskabsopgørelser denne bortfalder i Indledningen.

Paa dette Grundlag gives Udvalget Mandat til at afslutte en Overenskomst og fastsætte Daglønnen for hele Aaret.

Der indledes atter Forhandlinger med Mestrene, men disse fører ikke til noget andet Resultat, Mestrene vil ikke gaa højere end til den en Gang tilbudte Daglønsforhøjelse af ca. 50 Øre pr. Dag, ligesom de fastholder Indledningens Ordlyd.

Den 28. Juni afholdes atter *Generalforsamling;* Svendene fastholder deres Standpunkt om en Forhøjelse af Daglønnen med ca. 66 Øre pr. Dag og forkaster hele Indledningen. Derefter nedlægger Priskurantudvalget deres Mandater.

Paa Forslag af Formanden henvises Sagen paany til Repræsentantskabet, for at dette kan tage Samme op til fornyet Overvejelse og se om man ikke ad Overenskomstens Vej kan komme til et Resultat om Daglønnen og Indledningen.

GENERALFORSAMLINGEN DEN 5. JULI 1883.

Dagsorden:

Punkt 1. Den nu af Bestyrelsen vedtagne Overenskomst med Mesterlauget om Prisfortegnelsen for Akkordarbejde og Dagløn for hele Aaret.

Vedtagelse eller Forkastelse heraf vil i Følge Repræsentantskabets Beslutning ske ved skriftlig Afstemning.

Punkt 2. Eventuelt, hvis Overenskomsten forkastes, vil Generalforsamlingen tage Beslutning om Sagens videre Fremme.

Formanden indledede Mødet og gjorde Forsamlingen bekendt med, at Mesterudvalget havde frafaldet Punkterne i Indledning til den ny Priskurant med Hensyn til mindre Betaling til Ungsvendene og Timebetalingen saaledes, at Daglønnen er ens for alle Tømrersvende og beregnes pr. Dag. Daglønnen fastsættes til henholdsvis 3 Kr. 80 Øre, 3 Kr. 42 Øre, 3 Kr. 28 Øre og 2 Kr. 85 Øre pr. Dag.

Den saaledes reviderede Indledning oplæstes for Forsamlingen og ved den derefter foretagne skriftlige Afstemning forkastedes saavel hele Indledningen som den tilbudte Dagløn med 490 Nej mod 106 Ja.

Derefter vedtoges enstemmig en Resolution saalydende:

»Generalforsamlingen vedtager at fordre en Daglønsforhøjelse af ca. 66 Øre pr. Dag og opfordrer Repræsentantskabet og Udvalget for Understøttelsesfonden til at tage Sagen i sin Haand, saaledes at Daglønnen forhøjes fra Mandagen den 9. Juli.«

Efter at disse Vedtagelser havde fundet Sted, nedlagde Udvalget for Understøttelsesfonden deres Mandater.

Dermed var Strejken erklæret. Dagen efter, den 10. Juli, blev alt Arbejde stand-

set for Medlemmer af Københavns Tømrerlaug og de Mestre udenfor Lauget, som nægtede at indgaa paa Svendenes Fordringer. Disse var nærmest Medlemmer af Mesterforeningen af 1873, som nu opløstes, da Lauget ikke længere stillede sig uvillig overfor deres Optagelse.

Ikke destomindre arbejdedes der mange Steder. Formanden oplyser paa Repræsentantskabsmødet den 9. Juli, at 14 Mestre har underskrevet paa de stillede Betingelser.

Da den hidtidige Ledelse havde nedlagt deres Mandater paa Generalforsamlingen, valgtes der et nyt Udvalg til at lede Strejken; disse var J. Larsen, J. F. Herzum, P. Christensen, F. Hansen, L. Jensen og T. E. Velløv.

Strejken gik nu sin jævne Gang; for at de Strejkende kunde have et Sted at gaa hen og søge Oplysninger om, hvorledes Stillingen var, stod Amtssalen og den lille Sal aaben.

Kontingentet, der indbetaltes, var efter de Tider at regne ret stort, de Arbejdende betalte fra 2 til 5 Kr. om Ugen, det almindeligste var 4 Kr. pr. Uge.

De Strejkende fik en Understøttelse af 3 Kr. pr. Dag, det var dog langt fra alle, der hævede deres Understøttelse.

Mange modtog intet, men lod til Gengæld Understøtelsen godskrive i Bøgerne.

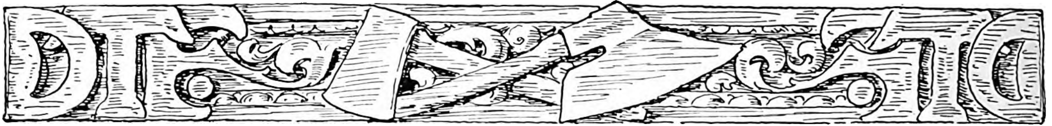
Der var i det hele taget fuld Enighed om, at de stillede Fordringer skulde føres igennem; et Bevis herfor er, at der under hele Strejken ikke fandtes en eneste Skruebrækker.

Under Strejken fandt ingen større Møder eller Generalforsamlinger Sted, det betragtedes som unyttigt, da der intet nyt fremkom før paa *Generalforsamlingen* den 10. August, hvor Formanden meddeler, at Repræsentantskabet var indgaaet til Mestrene med følgende Forslag til Afslutning af Strejken:

1. Svendene frafalder den om Daglønsforhøjelsen fra 3 Kr. til 4 Kr. pr. Dag stillede Fordring.
2. Mestrene fastholder den af Mesterlauget tilbudte Daglønsforhøjelse fra 2 Kr. 88 Øre til 3 Kr. 80 Øre pr. Dag samt den nu reviderede Priskurant, men udelader den foreslaaede Indledning til samme.

Forslaget var tilsendt Oldermanden den 7. August og som Svar var modtaget følgende Skrivelse:

1. At der intet vil være til Hinder for, at Arbejdet kan genoptages, naar Arbejdet blev optaget hos samtlige Laugsmestre paa Basis af den Dagløn, som Fællesudvalget har vedtaget, saa meget mindre som det ikke er Lauget bekendt, at der fra Hustømrerforeningen er stillet anden Fordring end en Daglønsforhøjelse af indtil 4 Kr., paa hvilken Arbejdsnedlægelsen er baseret.
2. At Prisfortegnelsen, som har været forkastet paa Svendenes Generalforsamling med stor Majoritet, henvises til Udvalget, for at dette kan genoptage Forhandlingerne efter at Arbej-

det er genoptaget, haabende at Fællesudvalget maa blive enig til fælles Tilfredshed, saaledes at Prisfortegnelsen kan træde i Kraft den 1. Oktober d. A.

Svaret var ikke absolut indrømmende, men der var dog et Grundlag at forhandle paa. Forsamlingen vedtog derfor at svare Mestrene som følger:

»Idet Generalforsamlingen beklager, at Mesterlaugets Bestyrelse ikke kan tiltræde det af Hustømrerforeningens Bestyrelse af 7. ds. stillede Forslag til Afslutning af Arbejdsnedlæggelsen, beslutter den at genoptage Arbejdet hos samtlige Mestre i Københavns Tømrerlaug, naar dette kan tiltræde efterstaaende Indledning til en Prisfortegnelse, som er vedtaget af Fællesudvalget, samt at selve Prisfortegnelsen træder i Kraft den 1. Oktober d. A.

1. Titel uforandret.
2. Formanden ved Arbejdet ansættes af Mesteren.
3. Alle Arbejder udføres saa vidt muligt i Akkord efter nærværende Priskurant, der kan holdes af enhver, som ernærer sig som Hustømrer.«

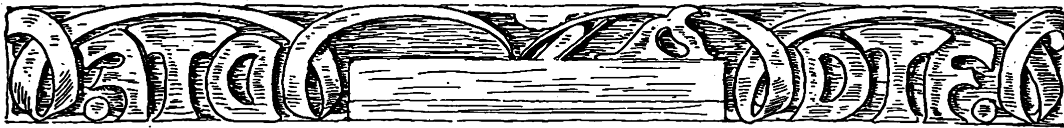
Paa denne Skrivelse indkom imødekommende Svar den 13. August, og Arbejdet genoptoges den 14. s. M.

En ny Generalforsamling nedsatte et Udvalg til Udarbejdelse af Forslag til nye Love, og disse Forslag, hvorved Fondens Navn ændredes til »Hustømrerforeningens faglige Afdeling«, vedtoges den 8. Juli 1884.

Vi har nu set, hvorledes Lauget opstod, hvorledes Svendenes Organisation »Hustømrerforeningen« efterhaanden opstod af Lauget, hvorledes »Hustømrerforeningens faglige Afdeling« opstod af »Hustømrerforeningen« og skal nu se, hvorledes »Dansk Tømrer-Forbund« er opstaaet, dels paa Grundlag af »Hustømrerforeningens faglige Afdeling« og dels paa Grundlag af »Tømrer- og Murerforbundet for Jylland og Fyen«.

Af en Forhandlingsprotokol, som Afdelingen Randers har overladt Forbundet, der omfatter 34 Foliosider og synes at være Fortsættelsen af en eller flere andre, fremgaar det, at Tømrerne og Murerne i Jylland og Fyn, for flere Byers Vedkommende har været organiseret i et Forbund før Aaret 1885, idet Referatet fra et Delegeretmøde i Kolding, den 25. Oktober 1885, meddeler at der bevilges Hovedbestyrelsen Godtgørelse for et Møde afholdt 1. Maj samme Aar, og Protokollens Indhold iøvrigt viser, at Organisationen er af ældre Dato.

Før nævnte Delegeretmøde bestaar Hovedbestyrelsen af følgende Medlemmer:
Michael Hansen, Aarhus, Formand.
Søren Petersen, Randers, Næstformand.
Niels Jensen, Hjørring.
H. Petersen, Aalborg.
N. Nielsen, Horsens.
J. Jensen, Vejle.
P. Nielsen, Fredericia.
H. P. Petersen, Kolding.

Der nævnes ikke noget om, hvilket Fag det enkelte Medlem tilhører, og vi er derfor kun vidende om, at Næstformanden Søren Petersen, som endnu lever, er Tømrer.

Den 1. Juni 1886 er Protokollen tilført følgende Bemærkning:

»Der til er Protokollen ført af mig.
Michael Hansen.«

og efter den Tid underskriver Tømrer Søren Petersen som Formand.

Tømrer SØREN PETERSEN,
Formand for Tømrer- og Murerforbundet fra 1. Juni 1886.

Man forstaar, hvor nødvendigt det har været at oprette Forbundet, naar man læser:

I Februar 1886 er indgaaet Anmodning fra Kolding, om Tilladelse til at søge Arbejdstiden forkortet med 1 Time, til 10 Timer, at regne fra Kl. 6 Morgen til Kl. 6 Aften, med en 1/2 Time Frokost, 1 Time Middag og 1/2 Time Vesperkost.

I Juli samme Aar er indgaaet Meddelelse fra Vejle om, at Mestrene kræver Timelønen nedsat til 25 Øre, men der nævnes intet om Nedsættelsens Størrelse.

Fra Fredericia foreligger en lignende mangelfuld Meddelelse om, at Mestrene kræver Timelønnen nedsat.

Fra Horsens foreligger Meddelelse om en Lønnedsættelse af 20 Øre pr. Dag. Tømrerne har i den Anledning foretaget en Arbejdsstandsning omfattende 30 Mand, hvoraf kun 24 vil modtage Understøttelse; men Murerne deltager ikke i denne Arbejdsstandsning, og om Grunden til dette Forhold nævnes intet.

Den 10. Juli 1887 foreligger Meddelelse fra Randers om, at Mestrene vil nedsætte Lønnen med 22 Øre pr. Dag.

Og den 21. November 1887 oplæses Forbundets Regnskab, som udviser en Indtægt af Kr. 485,30, en Udgift af Kr. 397,13 og en Beholdning af Kr. 162,66.

Forbundets første Love findes ikke i Protokollen, men et Ændringsforslag til sammes § 10 nævner 18 Øre som det Kontingent, der skal indbetales pr. Medlem pr. Maaned. Før dette foreligger siges der Gang efter Gang: »Kontingentet vedtoges uforandret.«

Antallet af Afdelinger og Medlemmer nævnes heller ikke, men den 21. November 1886 forhøjes Understøttelsen til 6 Kr. pr. Medlem pr. Uge.

Sammenholdes denne Understøttelse med Kontingentet og ovenanførte Regnskab, kan det tænkes, at den Offervillig-

hed Tømrerne i Horsens viste under deres Arbejdsstandsning, har haft flere Grunde, og man forstaar ogsaa Grunden til, at Forbundet den ene Gang efter den anden tvinges til at udsætte Lønbevægelser, ligesom Delegeretmøderne tvinges til at udsætte Behandlingen af Forslag, om Oprettelse af et Fagblad, en Begravelseskasse m. m. m.

Under disse Omstændigheder forbauser det ikke, at der i Oktober 1889 foreligger Meddelelse om, at Horsens, Vejle og Viborg har udmeldt sig af Forbundet, men ganske vist tillige om, at Tømrerne i Esbjerg, Fredericia og Odense har indmeldt sig, med henholdsvis 27 — 15 og 120 Medlemmer.

Den 23. Februar 1890 afholdes Delegeretmøde i Vejle, og her foreligger første Gang Oplysning om Antallet af de Afdelinger, der tilhører Forbundet, men ikke om Medlemmernes Antal.

Der nævnes Odense, Kolding, Esbjerg, Fredericia, Horsens? Aarhus, Aalborg og Randers. Endvidere, at Kassebeholdningen ikke kan dække de med Delegeretmødet forbundne Udgifter, og at der under Hensyn hertil paalignes et Ekstrakontingent af 8 Øre pr. Medlem.

Blandt Dagsordenens øvrige Punkter findes et Forslag til Ændring af Lovene, i Anledning af hvilket bemærkes, at nedenanførte § 4 er enslydende med den gamle Lovs § 4, som lyder saaledes:

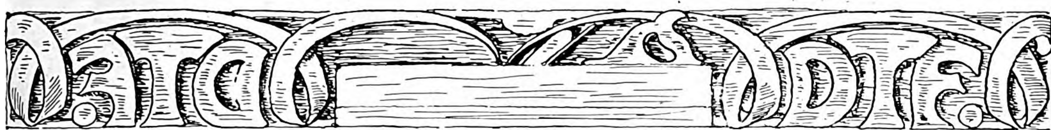
At virke hen til ved Aflæggelse af frivillige Svendeprøver at sikre Forbundet dygtige Haandværkere og drage Omsorg for Lærlingeforholdets Forbedring.

Den 23. Marts 1890 foreligger Skrivelser fra Aalborg, Horsens og Odense med Forslag om Afholdelse af et Ekstradelegeretmøde med Dagsorden: Sammenslutning med København. De to førstnævnte Afdelinger stiller yderligere Forslag om at afholde Delegeretmøde i Odense 1. November samme Aar, og Aalborg stiller endvidere Forslag om, til Deltagelse i Samme, at indbyde 2 Repræsentanter for København.

Vi skal nu se, hvorledes Forholdene har udviklet sig der.

I Hustømrerforeningens faglige Afdeling i Købnhavn har Spørgsmaalet om Oprettelse af et Forbund omfattende hele Landet gentagende været paa Dagsordenen, men hidtil havde det vist sig umuligt at opnaa den fornødne Tilslutning. Først den 11. December 1889 viste der sig den fornødne Interesse for Sagen, og Forhandlingsprotokollen for en samme Dag afholdt Generalforsamling meddeler følgende:

Formanden, P. F. Hansen, indledede Diskussionen med Mddelelse om, at Foreningen allerede for 2 Aar siden havde modtaget Opfordringer fra Provinserne, deriblandt endogsaa fra Nakskov, om at stille sig i Spidsen for Oprettelsen af et Forbund omfattende hele Landet. Disse Opfordringer er senere supplerede med lignende Opfordringer fra andre Provinsbyer, hvori der findes Fagorganisationer, saavidt bekendt findes der mindst 15 saa-

V. F. CHRISTOFFERSEN.

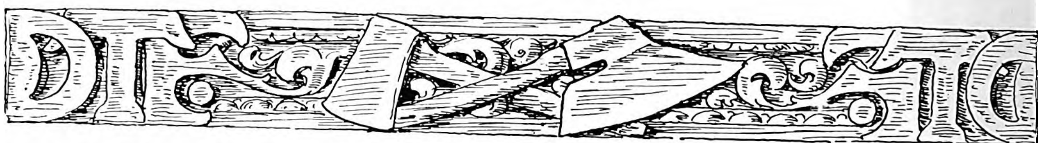
C. E. MICHAELSEN.

C. FROM-PETERSEN.

G. BJØRNSTRUP.

danne Provinsbyer, som alle venter, at København skal følge disse Opfordringer, og under Hensyn til disse og Arbejdsforholdenes Udvikling anbefalede Formanden Forsamlingen at tage Opfordringerne til Følge, og at nedsætte et Udvalg til Fremskaffelse af de fornødne Oplysninger samt Udarbejdelse af Forslag til Love.

Formandens Forslag støttedes af C. From-Petersen og andre, men modarbejdedes kraftigt af V. F. Christophersen med flere, som ikke fandt de fremkomne Oplysninger tilfredsstillende og ønskede at vide Besked, om de med Forslagets Gennemførelse forbundne Udgifter.

Efter en længere Diskussion stillede Formanden yderligere Forslag om, at Generalforsamlingen vælger 2 Mand og Bestyrelsen 2 Mand til at søge al fornøden Oplysning og til at udarbejde Forslag til Love for et Forbund omfattende alle Tømrerfagforeninger i Danmark.

Dette Forslag vedtoges enstemmigt, hvorefter Generalforsamlingen for sin Part valgte V. F. Christophersen og C. E. Michaelsen til Medlemmer af Udvalget.

Den 23. December samme Aar afholdtes Bestyrelsesmøde, og her valgte Bestyrelsen for sit Vedkommende C. From-Petersen og G. Bjørnstrup til Medlemmer af samme Udvalg.

Faa Dage efter konstituerede Udvalget sig med C. From-Petersen som Formand, og nu gik det løs med at søge Oplysninger om Forholdene hos de Fag, der allerede havde oprettet Fagforbund, og med Afholdelse af Møder.

I Begyndelsen var Meningerne stærkt delte, men under Arbejdet voksede Interessen for de Udvalget stillede Opgaver, og allerede den 17. Marts 1890 opnaaedes Enighed om følgende:

FORSLAG TIL LOV

for et Tømrerforbund for Danmark.

Forbundets Formaal er:

a) at samle alle Fagforeninger i Tømrerfaget til fælles Samvirken for at fremme og værne faglige Interesser, samt søge at oprette Tømrerforeninger i Byer, hvor saadanne ikke findes;

b) at faa indført en efter Forholdene ensartet Løn, og i det Hele søge Lønnen hævet saa højt, at den staar i Forhold til vore Livsfornødenheder;

c) at afskaffe Søndags- og Overarbejde samt virke for Indførelsen af en Maksimalarbejdsdag;

d) at søge statistiske Oplysninger angaaende Løn, Lærlinge og Arbejdsforhold;

e) at advare mod Tilgang af Arbejdskraft til de Pladser, hvor der er større Arbejdsløshed eller Strejke og

f) at danne en fælles Fond til Støtte for dets Virksomhed.

§ 1.

Den højeste Myndighed i Forbundets Anliggender har Delegeretmødet. Det afholdes inden Udgangen af November.

Til Delegeretmødet har hver af Lokalforeningerne Ret til at sende en Delegeret, naar Foreningen tæller 12 Medlem-

mer; tæller den over 100 Medlemmer, sender den 2 Delegerede og fremdeles 1 for hvert Hundrede.

De Delegerede har alle lige Stemmeret.

§ 2.

De Delegerede skal være forsynede med Mandat, udstedt af den Forening, som sender dem.

De erholder fri Rejse med 3. Kl. pr. Jernbane eller 2. Kl. pr. Dampskib til det Sted, hvor Delegeretmødet afholdes, samt 5 Kr. pr. Dag, som udbetales af *Forbundets Kasse.*

§ 3.

Delegeretmødet vælger Forbundsstyrelsen, *som skal have* Sæde i København; den bestaar af 1 Formand, som tillige er Kasserer, samt 6 Medbestyrere og 2 Suppleanter.

Formanden og Suppleanterne vælges paa 1 Aar, Medbestyrerne paa 2 Aar; af disse afgaar Halvdelen hvert Aar, første Gang ved Lodtrækning.

Genvalg kan finde Sted.

Desuden vælges 2 Provinsbyer, som igen er pligtige at vælge Revisorer, og en By, der er pligtig at vælge en Revisor-Suppleant.

§ 4.

Medbestyrerne vælger af deres Midte en Viceformand, der i Tilfælde af Formandens Forfald (§ 10g)*) overtager hans Funktion.

§ 5.

Forbundsbestyrelsens Medlemmer skal deltage i Delegeretmødet, men har ingen Stemmeret, med mindre de tillige er valgt som Delegerede.

§ 6.

Revisorerne, der tillige møder som Delegerede (§ 1) for de Byer, hvori de er valgt, skal give Møde 1. Dag før Delegeretmødet for at revidere og underskrive det aarlige Regnskab, som Forbundsbestyrelsen med Revisorernes mulige kritiske Bemærkninger skal fremlægge paa Delegeretmødet.

§ 7.

Forslag, som indeholder Ændringer til Forbundets Love, maa indsendes til Forbundsstyrelsen senest 6 Uger før Delegeretmødets Afholdelse.

Dagsordenen for Mødet skal være tilsendt Lokalforeningerne 14 Dage før sammes Afholdelse.

§ 8.

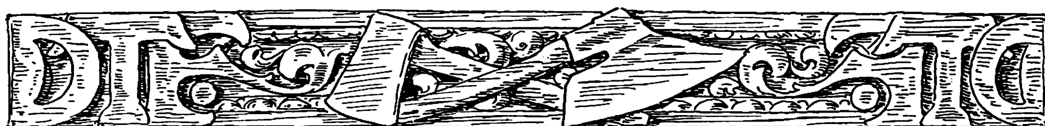
Delegeretmødet

a. behandler foreliggende Forslag (§ 7); de vedtages eller forkastes ved almindelig Stemmeflerhed;
b. fastsætter Medlemskontingentet for 1 Aar ad Gangen; dette indbetales de 6 Sommermaaneder, som regnes fra 1ste April til 30te September;
c. bestemmer Formandens Løn, og
d. Stedet for næste Delegeretmødes Afholdelse.

§ 9.

Paa Delegeretmødet er Formanden

*) Betyder Henvisning til nævnte §.

pligtig paa Bestyrelsens Vegne at give en Oversigt over Forbundets Virksomhed i det forløbne Aar samt at forelægge Regnskabet i revideret Stand.

§ 10.

Formanden

a. leder Forbundets Anliggender, men skal i vigtige Sager lade sin Handlemaade bestemme af Bestyrelsen,
b. udarbejder en kortfattet maanedlig Oversigt, og tilstiller Lokalforeningerne denne,
c. tilsiger Suppleanten,
d. fører Korrespondancen og Forhandlingsprotokollen ved Bestyrelsesmøderne,
e. indkasserer Kontingentet ved Lokalforeningernes Formænd,
f. fører 1 Kassebog, der nøjagtigt angiver enhver Indtægt og Udgift med vedføjet Dato,
g. fører et nøjagtigt Regnskab over Anvendelsen af Forbundets Midler, og skal hver Maaned fremlægge samme, i Forening med Kassebeholdningen, for Bestyrelsen.

Er Regnskabet i Uorden, kan Bestyrelsen straks suspendere ham ved en Majoritetsbeslutning.

Forhandlingsprotokollen gives en Tilførelse om, naar det maanedlige Eftersyn er foretaget og underskrives desangaaende af samtlige Bestyrelsesmedlemmer.

§ 11.

Formandens kontante Kassebeholdning maa ikke overstige 100 Kr.; det øvrige af Forbundets opsparede Kapital indsættes i en af Bestyrelsen valgt Sparekasse paa saa betryggende Betingelser som muligt.

§ 12.

Samtlige Bestyrelsesmedlemmer er én for alle og alle for én ansvarlige for Forbundets Midler og Effekter.

§ 13.

Regnskabet afsluttes den 15de Oktober, hvorefter Formanden samtidig med Regnskabet udarbejder en Beretning over de vigtigste Bevægelser paa Forbundets Omraade i det forløbne Aar. Alt saa betids, at det kan forelægges paa Delegeretmødet.

§ 14.

En Lokalforening maa ikke foretage nogen Arbejdsnedlæggelse uden Forbundsstyrelsens Samtykke, undtagen i Tilfælde af en Betalingsstandsning.

§ 15.

I Tilfælde af Arbejdsnedlæggelser i de lokale Foreninger, hvad enten de er partielle eller almindelige, afholdes Udgifterne af vedkommende Forenings egen Kasse, saa vidt dens Beholdning er tilstrækkelig; dog maa Foreningens Beholdning ikke være mindre end 2 Kr. pr. Medlem.

Derefter udredes Understøttelsen af Forbundets Kasse.

§ 16.

Den ugentlige Understøttelse, som ydes af Forbundet i Tilfælde af Arbejdsnedlæggelse, er 6 Kr. Der gives ingen Under-

støttelse for en Arbejdsnedlæggelse, som ikke varer over 6 Dage.

§ 17.

Naar et Medlem rejser fra en By til en anden, maa Vedkommende straks henvende sig til den lokale Forenings Formand og maa da ved sin Medlemsbog bevise, at han er Medlem af Lokalforeningen i den By, hvorfra han kommer, og optages derefter *(med mindre han skal arbejde for en Mester boende i førstnævnte By)* i den stedlige Forening uden Indskud, naar han iøvrigt opfylder de Bestemmelser, *dennes Love foreskriver.*

§ 18.

Lokalforeningens Formand indsender det maanedlige Kontingent inden den 15. i hver Maaned for den forløbne Maaned, tillige med Oplysninger om de stedlige Forhold.

§ 19.

Medlemskontingentet til Lokalforeningen skal mindst være lige saa stort som til Forbundet.

§ 20.

I Arbejdsløshed, Sygdomstilfælde samt Indkaldelse til Militærtjeneste i de 6 Sommermaaneder er Medlemmerne kontingentfri.

§ 21.

Forbundet kan kun opløses, naar tre Fjerdedele af de Delegerede stemmer derfor, og vil i saa Tilfælde Forbundets Midler blive at fordele procentvis efter, hvad hver Forening har indbetalt.

Saaledes vedtaget paa Udvalgsmødet d. 17de Marts 1890 til Forelæggelse paa Generalforsamlingen for Hustømrerforeningens faglige Afdeling.

V. F. Christophersen. *C. E. Michaelsen.*
G. Bjørnstrup. *C. From-Petersen.*

Den 9. April samme Aar afholdt Foreningen Generalforsamling, hvor C. From-Petersen paa Udvalgets Vegne forelagde det udførte Arbejde, og efter en indgaaende Diskussion henstillede at vedtage følgende Resolution:

I Erkendelse af:

Den stærkt truede Stilling, Tømrerfaget indtager — imellem en alt opslugende Maskinindustri paa den ene, og en stigende Anvendelse af Jernkonstruktioner i Stedet for Trækonstruktioner paa den anden Side, en Udvikling, hvorved Arbejdsløsheden forøges i stedse stigende Grad og dermed tilvejebringer gunstige Betingelser for Arbejdslønnens Nedsættelse, og

at kun en hele Landet omfattende og stærk Organisation kan værne Fagets Arbejdere mod Overgreb fra Mestrenes Side —

bemyndiger Generalforsamlingen Bestyrelsen til — paa Grundlag af det af Udvalget udarbejdede Forslag — snarest at indbyde Tømrerfagforeningerne i Provinserne til ved Delegerede at samles i København, for om muligt, i Forening med Delegerede for Hustømrerforeningens faglige Afdeling at opnaa Enighed om Oprettelse af et Tømrerforbund for Danmark.

10

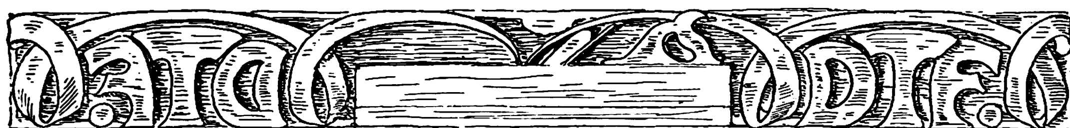
Dette Forslag vedtoges enstemmigt, hvorefter der foretoges Valg af 8 Delegerede.

Den 18. Maj 1890 afholdtes Delegeretmødet i Hustømrerforeningens Lokaler i Adelgade 27 i København, og Forhandlingsprotokollen beretter herom:

Formanden for Hustømrerforeningens faglige Afdeling i København, *P. F. Hansen*, bød Forsamlingen velkommen og aabnede Mødet med en historisk Oversigt over de Begivenheder, som havde givet Anledning til Mødet. Der var i Løbet af de sidste Par Aar indløbet adskillige Anmodninger fra Provinserne, dels fra Fagfæller, som ønskede Vejledning med Hensyn til Dannelsen af Fagforeninger, dels fra Foreninger af Hustømrere, som ønskede en Sammenslutning med de øvrige Hustømrere i Landet, og derfor direkte havde anmodet Foreningen i København om at søge dannet et Forbund mellem disse. Foreningen havde da i Avgust f. A. ladet indrykke i »Fagblad for Snedkere« en Anmodning om at indsende Adresser paa de i Provinserne bestaaende Tømrer-Fagforeninger, da der agtedes oprettet et Forbund mellem disse. Resultatet heraf var, at der til Foreningen indløb ca. 10 Anmodninger om at fremskynde Sagen; bl. andet modtoges fra Randers en Meddelelse om, at der bestod et Forbund af Tømrere og Murere i Jylland, men at saa godt som alle Murere havde sluttet sig til »Murerforbundet i Danmark«, da dette blev oprettet, og at de fleste Tømrerforeninger havde trukket sig tilbage for at hvile sig, da deres Kasser var tømte.

Efter dette vedtog Hustømrerforeningens faglige Afdeling d. 11. Decbr. f. A. at nedsætte et Udvalg til Udarbejdelse af Forslag til Love for et »*Tømrerforbund for Danmark*«, og d. 9. April d. A. vedtoges det, paa Grundlag af dette Forslag at indbyde alle de Tømrerforeninger til Delegeretmøde, som man kendte.

Det er altsaa efter denne Indbydelse, at vi er samlede her. Det maa desværre beklages, at vi savner alle de jyske Foreninger samt Odense. Fra Randers modtoges allerede den 2. Maj Svar paa vor Indbydelse, at Tømrerforeningen i Randers havde vedtaget *ikke* at deltage i Mødet d. 18. Maj, da der paa Delegeretmødet i Aarhus var oprettet et Tømrer- og Murerforbund, som skulde omfatte hele Landet, og det bebrejdes os, at vi ved *vor* Fremgangsmaade splitter i Stedet for at samle, idet vi søger at drage enkelte Foreninger ud af deres Forbund, i Stedet for at melde os ind i det; det oplyses dog, at der i deres Forbund for Tiden ikke er andre Murere end dem i Kolding (30 Mdl.), de øvrige Murere er indordnede under »Murerforbundet i Danmark«, hvis Hovedbestyrelse har Sæde i København. Da vi ikke kunde forstaa, at vore jyske Fagfæller havde indtaget en saadan Holdning, tilskrev vi dem straks, at de maatte have misforstaaet vor Indbydelse, den var ikke sendt omkring for at splitte nogen Organisation, men netop for at samle alt; vi indbød jo kun til at være med til *Oprettelsen* af et Forbund mellem *alle* Foreninger; vi oprettede ikke et Forbund og derefter bebrejdede dem, som intet vidste derom, at de ikke havde indmeldt dem

deri; og vi opfordrede dem endnu til at sende Delegerede herover, det stod dem jo frit for at fremsætte Ændringer til vort Forslag, saafremt de ikke fandt det tjenligt som det var. Herpaa er der ikke indløbet Svar, skønt de havde faaet Frist til d. 14. ds. Spørgsmaalet er nu: Skal vi drøfte og vedtage Love for et eventuelt Forbund eller skal hele Sagen udsættes?

Derefter afleveredes Mandaterne, som oplæstes og alle godkendtes. Repræsentanterne var:

Fra Helsingør: *L. Frederiksen* og *V. Olsen.*
Fra Københavns Amt: *J. Frederiksen* og *E. Olsen.*
Fra Nyborg: *P. Jørgensen.*
Fra Næstved: *H. Lorentzen* og *Fr. Jensen.*
Fra Svendborg: *H. P. Hansen.*
Fra København: *P. H. Hansen, J. P. Larsen, C. From-Petersen, C. E. Michaelsen, L. Tømmerup, J. Christensen, V. F. Christoffersen* og *P. F. Hansen.*

Derefter valgtes C. From-Petersen til Dirigent og L. Tømmerup til Protokolfører.

Dirigenten takkede for Valget og oplæste følgende Dagsorden:

1. Mandaternes Prøvelse.
2. Mødets Konstitution.
3. Lovforslaget.
4. Fastsættelse af Kontingent og Løn.
5. Valg af Hovedbestyrelse.
6. Særlige Forslag.

Da Dagsordenens 2 første Punkter allerede var behandlede, satte *Dirigenten* under Forhandling, hvorvidt man ønskede at behandle de øvrige Punkter paa Dagsordenen eller ikke.

H. Lorentzen anbefalede at drøfte det foreliggende Forslag og oprette Forbund for de Foreninger, som var repræsenterede, da disse ellers vilde blive stærkt skuffede i deres Forventninger; han mente nok, at de jyske Foreninger senere sluttede sig dertil.

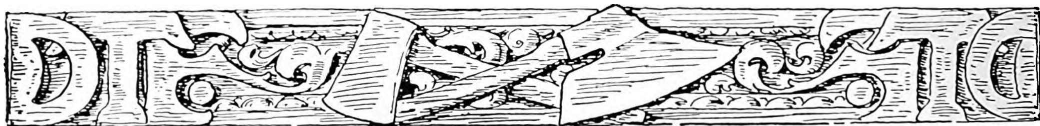
L. Frederiksen sluttede sig til Lorentzen og udtalte, at et Forbund nu var en Nødvendighed for Faget; der var i de fleste Byer meget at gøre for Organisationen baade med Hensyn til Forbedring af Løn og Arbejdstid som en Ordning af Lærlingeforholdene.

Dirigenten mente, man vilde have lettere ved at tage Standpunkt i det foreliggende Spørgsmaal, naar man vidste, hvorledes de repræsenterede Foreninger er organiserede, samt under hvilke Forhold der arbejdes i de forskellige Byer.

P. F. Hansen ønskede Oplysninger om der blev forlangt Svendeprøve for at komme ind i de respektive Foreninger, samt om de politiske Stridigheder havde nogen Indflydelse paa Tilslutningen.

L. Frederiksen: Helsingørs Tømrere dannede i Oktober f. A. en Fagforening. Der er nu 37 Medlemmer i Foreningen, medens 15 staa udenfor; af disse sidste arbejde 14 paa Skibsværftet og er i Værftsarbejdernes Forening, saaledes at det kun kan siges, at 1 Mand staar udenfor Organisationen. Lønnen er fra 1. April til 1. Oktbr. 3,32, i Marts og Oktbr. 3,00,

10*

i Febr. og Novbr. 2,64 og i Jan. og Dcbr. 2,32 om Dagen; Overarbejde 40 a 50 Øre Timen. Der førtes ikke Politik i Foreningen.

J. Frederiksen: Foreningen for Københavns Amt 1. Afdeling stiftedes d. 23. Febr. d. A. Den tæller nu 75 Medlemmer, medens 10 staar udenfor, hvilke de dog vente at faa med i en nær Fremtid. De faar samme Dagløn som i København og haaber snart at faa Københavns Priskurant gennemført.

H. P. Hansen, Svendborg: Vor Forening er 2 Aar gammel. Den tæller 20 Medlemmer, medens 14 staar udenfor; disse arbejder alle for een Mester, som er en stor Modstander af vor Forening. Ved Optagelsen forlanges ikke Svendeprøve, og i Foreningen føres ikke Politik. Vi arbejder 10½ Time daglig a 28 Øre Timen. Vi er Tømrere og Murere sammen i Foreningen. Man venter, at Tilslutningen vil blive større, naar vi kommer i Forbund med Landets øvrige Foreninger.

H. Lorentzen: Foreningen i Næstved er stiftet d. 25 April 1888 og tæller nu 45 Medlemmer; kun 2 er udenfor. Der gives ingen bestemt vedtagen Løn; dog er den almindelig i de 6 Sommermaaneder 2,64, Marts og Oktbr. 2,32 og de 4 Vintermaaneder 2 Kroner. Om Sommeren er Arbejdstiden 10½ Time; der kan undertiden opnaas Akkord, hvorved kan tjenes indtil 40 pCt. over Daglønen. Der er udarbejdet en Priskurant, men det er endnu ikke lykkedes at faa den vedtaget af Mestrene; dette vil sikkert naas, om et Forbund blev dannet og vi derigennem fik den nødvendige Støtte.

Jørgensen: Nyborg Tømrerforening er dannet d. 3. Maj d. A. og tæller 26 Medlemmer. Kun 6 er endnu udenfor, men ventes at komme med inden ret længe. I Nyborg er Arbejdstiden om Sommeren 10 Timer a 30 Øre.

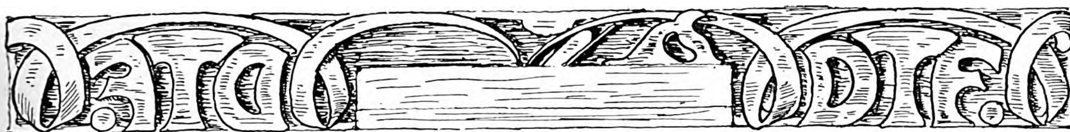
Da Kl. var 11 besluttedes det at holde en Times Pavse for at spise Frokost. Forhandlingsprotokollen oplæstes og godkendtes.

MØDETS 2. DEL.

Dirigenten aabnede Mødet og udtalte, at efter de i Mødets 1. Del fremkomne Oplysninger om de forskellige Foreningers Forhold maatte Diskussionen om, hvorvidt der ønskedes dannet Forbund mellem de repræsenterede Foreninger eller ej snart kunne sluttes, og bad dem, som vilde stille bestemt Forslag derom, at fremkomme med dette skriftlig.

P. F. Hansen stillede et Forslag, der med en tilføjet Ændring lyder saaledes:

»Delegeretmødet vedtager at behandle det foreliggende Forslag til »*Love for et Tømrerforbund for Danmark*« og tilsende »Dansk Tømrer- og Murerforbund« Resultatet med Anmodning om at tiltræde et Fællesforbund paa dette Grundlag. Bestyrelsen for »Hustømrerforeningens faglige Afdeling« i København bemyndiges til at indlede Forhandlinger herom og tilstille de repræsenterede Foreninger Resultatet af disse, som skal være afsluttede senest 1. Juli d. A. Udgifterne herved bestrides af Hustømrerforen. fagl. Afd. *mod at de refunderes af Forbundet,* naar dette er samlet. Skulde »Dansk Tømrer- og Murerforbund« ikke tiltræde Forsla-

get, har Delegeretmødet vedtaget Forbundets Oprettelse og at samme træder i Virksomhed d. 15. Juli d. A.

Forslaget stilles i den Overbevisning, at de jyske Foreninger vil finde det naturlig, at et Tømrerforbund helst bør have sin Hovedbestyrelse i København, i Lighed med de øvrige Fags Forbund; vedtages Forslaget, kan man anmode »Dansk Murer- og Tømrerforbund« om at sammenkalde et ekstra Delegeretmøde for de i dette indordnede Foreninger, og da sende Repræsentanter herfra. Det vil da nok lykkes at overbevise dem om, hvad der er det rette.«

V. F. Christoffersen ønskede, at Forbundet blev stiftet snarest mulig, dog ikke før de jyske Foreninger havde sluttet sig til Forslaget.

C. E. Michaelsen mente, at Forbundet burde oprettes nu og træde i Kraft senest til 1. August d. A., selv om de jyske Foreninger ikke til den Tid havde bestemt sig for Tilslutning.

L. Frederiksen vilde slutte sig til Michaelsens Tanke.

J. P. Larsen kunde ønske at vide, naar det jyske Forbund holder ordinært Delegeretmøde.

P. F. Hansen vidste ikke, naar de afholdt ordinært Delegeretmøde, men han ansaa det sandsynligt, at de vilde sammenkalde et ekstraordinært Møde i den Anledning, og dette kunde vel nok ske inden 1. Juli; han nærede ingen Tvivl om, at vi nok fik dem med til et Forbund paa Grundlag af, hvad der her bliver vedtaget.

J. Christensen ønskede Forbundet dannet straks; man kunde godt gøre det uden at foregribe Forhandlingerne med det jyske Forbund.

L. Frederiksen vilde foretrække at vente med at stifte Forbundet indtil den i Forslaget omtalte Frist for Forhandlingerne var udløben.

P. H. Hansen troede, at Lovforslagets § 3 var Skyld i, at de jyske Foreninger holdt sig tilbage; han havde intet imod, at Hovedbestyrelsen havde Sæde i Jylland, saafremt der viste sig at være Majoritet for denne Ordning.

V. F. Christensen kunde ikke gaa med til, at et Forbund for hele Landet fik sin Hovedbestyrelse i Jylland. Han støttedes heri af flere Talere, der alle fandt, at Hovedbestyrelsen bør have Sæde i København.

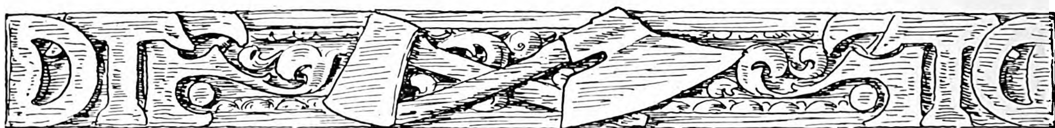
P. F. Hansen udtalte, at der var flere Foreninger i Jylland, som var stemte for at indgaa i det af os foreslaaede Forbund, men mente det var uheldigt at inddrage de enkelte Foreninger; man maatte hellere benytte denne deres Tilbøjelighed saaledes, at de i det jyske Forbund arbejdede for en Sammenslutning af det Hele.

Dirigenten oplæste derefter Forslaget og anbefalede det til Vedtagelse.

Forslaget vedtoges enstemmig ved Haandsoprække.

Punkt 3.
LOVFORSLAGET.

P. F. Hansen indledede og udtalte, at Hovedprincipet i Forbundet maatte være dette, at lede den Bevægelse, som fremkommer i de forskellige Egne af Landet for at forbedre Arbejdsvilkaarene i vort

Fag efter en bestemt Plan, saaledes, at ikke den ene Forening greb forstyrrende ind i den andens Foretagender. Dernæst var det nødvendig, at man til Støtte for sine Formaal samlede nogen Kapital saavel i Forbundets Hovedkasse som i de lokale Foreningers Kasse, da man ikke uden at bringe Offre kan vente at faa nogen Forbedring gennemført, og netop ved at Svendene havde en stærk Organisation og god Kassebeholdning, havde det ofte vist sig, at Mestrene var villige til at gøre Indrømmelser, uden at man behøver at ty til Strejker, som altid er et meget farligt Vaaben.

Dirigenten antog, at Forsamlingen havde gennemgaaet Lovforslaget, saaledes at det var overflødigt at oplæse det før Diskussionen; saafremt Nogen havde Ændringer, de ønskede drøftede, kunde de fremsætte disse straks.

L. Frederiksen foreslog at behandle Lovforslagets enkelte §§ i Nummerorden.

Dirigenten mente, at en kort Diskussion om hele Lovforslaget kunde være gavnlig, da den ene § kan staa i nøje Forbindelse med den anden.

H. Lorentzen fandt den i § 16 foreslaaede Understøttelse for ringe.

V. F. Christoffersen mente, det var uheldig at sætte Understøttelsen for højt, saa længe man ikke vidste, hvilket Omfang Forbundet eller dets Kassebeholdning vilde faa; man kan altid senere forhøje det.

L. Frederiksen forespurgte, af hvilken Grund Formands- og Kassererposten skulde være samlet, som foreslaaet i § 3.

Dirigenten oplyste, at det var dels fordi man derved kan spare Administrationsudgifter, og dels fordi det er det naturligste, da Formanden skal føre Korrespondancen.

L. Frederiksen erklærede sig hermed tilfredsstillet.

Derefter satte *Dirigenten Forbundets Formaal* under Diskussion og Afstemning.

Forbundets Formaal vedtoges enstemmig uden Diskussion. Lovforslagets §§ *1*, *2* og *3* vedtoges ligeledes enstemmig.

Dirigenten gav en kort Motivering af §§ *4*, *5*, *6* og *7*, der *vedtoges enstemmig* uden Diskussion.

Derefter sattes §§ 10, 11, 12 og 13 under Diskussion.

P. F. Hansen foreslog § 10 b. ændret saaledes, at der istedetfor *maanedlig* Oversigt kommer til at staa *kvartaarlig* Oversigt; det var intet lille Arbejde at affatte og omsende en saadan Oversigt hver Maaned, og den vilde under rolige Forhold blive temmelig interesseløs; under bevægede Forhold, og naar der var noget, der nødvendigt skal bekendtgøres, skal dette jo alligevel gøres ekstraordinært.

V. F. Christoffersen og *C. E. Michaelsen* mente ikke, at det var for meget Arbejde at sende en Oversigt over Forholdene omkring hver Maaned; det skulde naturligvis kun være et Uddrag af de Meddelelser, som ifølge § 18 bliver indsendt fra Lokalforeningerne.

Fr. Jensen kunde slutte sig til den af P. F. Hansen foreslaaede Ændring til § 10. Han mente, at der kunde blive stor Korrespondance endda, især i Begyndelsen af Forbundets Virksomhed.

Ved *Afstemning vedtoges* den fore-

slaaede Ændring til § 10, hvorefter §§ *10, 11, 12 og 13 vedtoges enstemmig.*

Dirigenten satte derpaa §§ 14, 15, 16 og 17 under Diskussion.

P. F. Hansen oplæste et Par Ændringer, som var sendte fra Foreningen i Esbjerg og ønskedes behandlet. § 14 tilføjes, at en Lokalforening paa egen Haand kan foretage en Arbejdsnedlæggelse, naar der fra Mestrenes Side sker Brud paa indgaaede Forpligtelser, samt for at fjerne Kammerater, som modarbejder Foreningen, dog at det i alle Tilfælde straks meddeles Forbundet. Til § 16 ønskes den foreslaaede Understøttelse ansat til 8 Kr. istedetfor 6 Kr. Taleren fraraadede at vedtage nogen af disse Ændringer; Lokalforeningerne bør ikke have Ret til at nedlægge Arbejdet af anden Grund end Betalingsstandsning; bryder Mesteren en indgaaet Overenskomst, kan Afgørelsen vel nok vente, til Hovedbestyrelsen faar undersøgt Sagen og taget Bestemmelse derom; og ligeledes for at fjerne daarlige Kammerater; giver man Lokalforeningerne en saadan Ret, kan det have vidtrækkende og skæbnesvangre Følger. Med Hensyn til den ønskede Forhøjelse af Understøttelsen bemærkede han, at denne var sat lav, for ikke at Begæringerne fra Lokalforeninger, som selv ingen Kassebeholdning har, skal vokse Forbundet over Hovedet. Ser man sig senere istand til at yde mere, er det naturligt, at der vedtages Ændringer i denne Retning.

Om § 17 udspandt sig en længere Diskussion, hvoraf det fremgik, at flere af de repræsenterede Foreninger kun optager Medlemmer, som har aflagt Svendeprøve, og det ønskedes, *at dette kunde overholdes overalt;* særlig burde der arbejdes paa, at alle, som ikke var bosiddende eller paa anden Maade havde taget stadig Ophold i Byen, burde aflægge Svendeprøve; dog maatte man ikke derved gribe forstyrrende ind i Organisationen af alle Fagets Udøvere.

H. Lorentzen mente, at den i § 16 omtalte Understøttelse af 6 Kroner ugentlig var for lille.

L. Frederiksen fandt ligeledes Understøttelsen for lille, men indsaa nok, at der var mange Hensyn at tage; naar Forbundet havde vundet Styrke og Lokalforeningerne faaet en større Kassebeholdning, kunde man ogsaa gøre Understøttelsen større.

V. F. Christoffersen: Man maa først se, hvorledes Indtægterne bliver, før man kan fastsætte, hvor stor Understøttelsen kan blive. Han fandt det heldigere at begynde med en lille Understøttelse og senere forhøje den, end omvendt.

J. Frederiksen udtalte sig i samme Retning.

P. F. Hansen fandt, at man maaske burde ansætte det i § 15 omtalte Minimum for de lokale Foreningers Kassebeholdning noget højere, f. Eks. til 5 Kr. istedetfor 2 Kroner.

Dirigenten forklarede, at det havde været Lovudvalgets Mening med § 15, at den deri omtalte Beholdning af 2 Kr. pr. Medlem ikke maatte angribes, men skulde staa som et Værn for, at Foreningen ikke skulde blive opløst, selv om den havde maattet erklære en Strejke tabt.

Ved Afstemningen vedtoges §§ *14, 15, 16 og 17* enstemmig, ligeledes efter en kort Diskussion §§ *18, 19, 20 og 21. Derefter sattes hele Lovforslaget med den til § 10 vedtagne Ændring under Afstemning og vedtoges enstemmig.*

Punkt 4.

FASTSÆTTELSE AF KONTINGENT OG LØN.

Dirigenten erindrede om, at Foreningen i København havde foreslaaet, at Kontingentet til Forbundet blev 2 Kr. aarlig pr. Medlem.

V. Olsen oplyste, at der til Foreningen i Helsingør betaltes et Kontingent af 35 Øre pr. Maaned i de 6 Sommermaaneder; da de saaledes kunde svare det foreslaaede Kontingent til Forbundet uden en Forhøjelse af Kontingentet i Lokalforeningen, vilde han anbefale Forslaget.

L. Frederiksen stillede Forespørgsel angaaende Formandens Løn.

P. F. Hansen vilde foreslaa, at Lønnen fra den Tid, Forbundet træder i Virksomhed, og til det ordinære Delegeretmøde i Novbr. Maaned, ansættes til 15 Kr. pr. Maaned (ialt 45 Kr.), samt at der i Tilfælde af, at Formanden skal foretage Rejse til en eller anden By i Forbundets Anliggender, ydes ham en Rejsegodtgørelse af 7 Kroner daglig samt fri Rejse med 3. Klasse Jernbane og 2. Klasse Dampskib.

Efter en kort Diskussion, særlig om Rejsegodtgørelsen, som flere Delegerede syntes var for høj, men af Forslagsstilleren paavistes ikke at kunne være lavere, uden at bringe Formanden Tab, *vedtoges begge Forslag enstemmig.*

Punkt 5.

VALG AF HOVEDBESTYRELSE.

J. Frederiksen forslog til *Formand C. Petersen,* der tillige anbefaledes af de københavnske Delegerede, og derefter enstemmig valgtes. Til *Hovedbestyrelse* foreslog *Dirigenten* at vælge de Delegerede fra København, saaledes at det ved Lodtrækning bestemtes, hvem af dem der skal være *Suppleant;* han var vel ingen Ynder af, at Hovedbestyrelsen var identiv med en Lokalforeningsbestyrelse, men da Bekendtskabet var saa nyt, vilde han dog anbefale dette, indtil det ordinære Delegeretmøde skulde afholdes.

Den foreslaaede Hovedbestyrelse valgtes enstemmig.

Til *Revisorbyer* foreslog H. P. Hansen *Næstved, Nyborg* og *Helsingør.*

Dette *vedtoges enstemmig,* og ved Lodtrækning bestemtes det, at de to førstnævnte Byer vælger *Revisorer,* og Helsingør en *Revisorsuppleant* (se Lovenes § 3).

Punkt 6.

SÆRLIGE FORSLAG.

P. F. Hansen foreslog, at der sendtes 2 Repræsentanter for Forbundet til den i Sommer berammede skandinaviske Fagforeningskongres i Christiania; dette var den 3. Kongres for de skandinaviske Fagforeninger, og man maatte erkende, at de havde stor Betydning for Fagforeningsbevægelsen. Omkostningerne antages at blive ca. 100 Kroner pr. Delegeret.

P. H. Hansen frygtede for at vedtage dette nu, inden Forbundet egentlig er stiftet; han fandt det heldigere, om For-

eningen i København afgjorde dette i Aar.

L. Frederiksen spurgte, om Foreningen i København vilde sende Repræsentanter til Christiania, dersom Forbundet ikke kunde; han ansaa det nemlig for nødvendig, at Danmarks Tømrere blev repræsenterede.

P. F. Hansen kunde ikke udtale noget bestemt herom, da der som bekendt for Tiden er Murerstrejke heri Byen, og da vi sikkert vil blive stærkt berørte af denne, kan man ikke vide, hvorledes Foreningen er situeret til den Tid. Han fandt det naturligst, naar der eksisterede et Forbund, at dette da sender Repræsentanter og ikke at dette overlades til Lokalforeningerne; thi da bliver ikke alle Foreninger repræsenterede.

H. P. Hansen foreslog, at de Delegerede først skal forelægge dette Spørgsmaal i de respektive Foreninger og da sende Svar til Hovedbestyrelsen.

V. F. Christoffersen, H. Lorentzen og *L. Frederiksen* sluttede sig hertil.

P. F. Hansen kunde ogsaa erklære sig tilfreds hermed, og det *vedtoges* da at *udsætte denne Sag indtil videre.*

Sluttelig vedtoges det med *alle Stemmer* at afholde næste *Delegeretmøde i København.*

Derefter oplæstes Forhandlingsprotokollen, som godkendtes, og det vedtoges at lade den trykke og omsende til de repræsenterede Foreninger, hvorefter Mødet hævedes under kraftige Hurraraab.

Hermed var Forbundet stiftet, og nu begyndte Arbejdet for Opnaaelse af Tilslutning og Gennemførelse af de ved Lovene fastsatte Formaal, idet der straks udsendtes Skrivelser med Meddelelse om Forbundets Oprettelse og Opfordring om Tilslutning til alle de Byer i hvilke man var i Besiddelse af Adresser paa Tømrere, om hvem det formodedes, at de var villige til at arbejde i Overensstemmelse hermed.

Den 6. September 1890 modtoges en Skrivelse fra samtlige Tømrere i Glostrup og Omegn, underskrevet H. Petersen, hvorved anmodedes om Hjælp til Oprettelse af en Forening i Tilslutning til Forbundet. Det oplystes, at Arbejdstiden var fra 6 Morgen til 7 Aften, snarere længere end kortere. Hviletiden, med Undtagelse af Middagstiden om Sommeren, højst ubestemt, og den gennemsnitlige Ugeløn 9 Kr. med Kost og Logi beregnet til 1 Kr. pr. Dag, eller i Alt 15 Kr. pr. Uge.

Det vedtoges at yde den ønskede Hjælp, ved at lade Formanden rejse til Glostrup og iøvrigt handle efter bedste Skøn.

Den 7. September s. A. vedtoges Oprettelsen af en Forening, som enstemmigt vedtog Arbejdsstandsning fra Mandag den 8. at regne, forsaavidt Mestrene stillede sig afvisende til Kravet om en rimelig Forbedring af Arbejdsforholdene. Enkelte Mestre lovede at opfylde Svendenes Ønsker, men brød deres Løfter i Slutningen af Oktober Maaned, og Forbundet høstede allerede her den Erfaring, at Landorganisationer ikke kan baseres paa et enkelt Fag, men nødvendigvis maa om-

fatte alle de Træarbejdere, som findes paa disses Omraade.

Den 2. November 1890 afholdt Tømrer- og Murerforbundet Delegeretmøde i Odense, med Dagsorden: Forslag om Sammenslutning af Forbundene. Som Repræsentanter for »Dansk Tømrer-For-

Flere Talere, Niels Møller, Esbjerg, H. Bjerregaard Jensen, Aarhus, Carl Rasmussen og Nielsen, Odense, udtalte Tilslutning til Nielsen, Aalborg.

Lystrup, Aarhus, bebrejdede Tømrerorganisationen i København dens Sendrægtighed i denne Sag. Var Initiativet

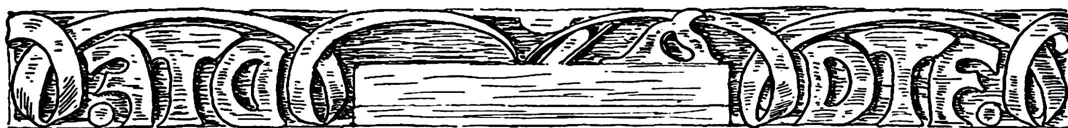
From den Gamle samler Danmarks Rige*).

bund« deltog efter Indbydelse C. From-Petersen og P. F. Hansen.

N. P. Nielsen, Aalborg, talte varmt for en Sammenslutning af Tømrerne hele Landet over, og henviste til, at Murerne i flere Byer allerede havde udskilt sig fra Tømrerne og sluttet sig til det nyoprettede »Murerforbundet i Danmark«.

taget tidligere, havde Sagen sikkert været i Orden. Meget Arbejde og mange Penge været sparet, men naturligvis sent er bedre end aldrig, og der var efter hans Mening kun et at gøre, at alle virkede for en Sammenslutning af Forbundene, paa Grudlag af det Arbejde, som foreligger fra København. Den senere

*) Gengivelse af et illustreret Kort, som under et Hovedbestyrelsesmøde i Kolding blev tilsendt Formandens Hjem af et Par gemytlige Medlemmer.

Tids Udvikling baade i København og i Provindserne viser os Umuligheden af at opnaa yderligere Fremskridt uden først at samle de spredte Byorganisationer i et hele Landet omfattende Forbund.

Dansk Tømrer-Forbunds Love og Forretningsgang drøftedes indgaaende og det vedtoges at nedsætte et Udvalg paa 5 Medlemmer med den Opgave at foretage en mere indgaaende Undersøgelse og eventuel Udarbejdelse af de indkomne Forslag. Til Medlemmer af dette Udvalg valgtes i Overensstemmelse med Forhandlingsprotokollen:

C. From-Petersen, København.
Søren Petersen, Randers.
N. P. Nielsen, Aalborg.
A. Jensen, Horsens.
C. Rasmussen, Odense.

Under Udvalgets Arbejde oplystes det, at »Dansk Tømrer-Forbund« tæller 1080 Medlemmer, hvoraf 890 i København, og »Tømrer- og Murerforbundet« mellem 5 og 600 Medlemmer. Alt foreliggende Materiale undersøgtes, og man enedes sluttelig om, paa Grundlag af »Dansk Tømrer-Forbund«s Love at stille Forslag om en Sammenslutning af Forbundene.

Delegeretmødet fortsatte Arbejdet, og vedtog Udvalgets Forslag med den Tilføjelse, at Tilslutningen skal være foretaget senest den 1. April 1891, og at Lovene ændres saaledes, at der ikke udbetales Understøttelse for de første 6 Dages Arbejdsløshed. Klokken var nu 11½ Eftrm. C. From-Petersen takkede for det gode Resultat af Forhandlingerne og udtalte Haab om et godt og varigt Samarbejde til Fordel for samtlige Organisationens Medlemmer. Andre Talere udtalte sig i samme Retning, og kraftige Hurraraab understregede det opnaaede Samarbejde, hvorefter »Dansk Tømrer-Forbund«s Delegerede, som nu ansaa deres Mission dette Møde vedrørende for endt, tog Afsked med de øvrige Deltagere.

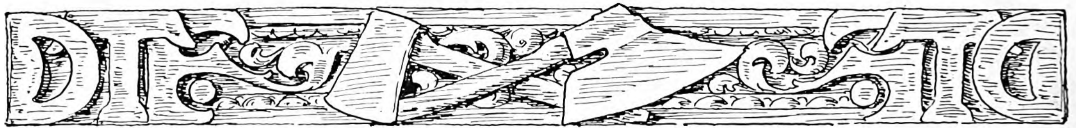
Det rastløse Arbejde for at skaffe Organisationen Tilslutning og derigennem Anseelse og Indflydelse paa Arbejdsforholdene fortsattes. Et Arbejde, som gennem Aarene kun har faa Kampe at opvise, men derimod Gang paa Gang viser Resultater opnaaede gennem Forhandling, som fuldt ud kan staa Maal med hvad andre Organisationer i Bygningsfagene har opnaaet.

Penge ejede Organisationen ikke mange af. Regnskabet for Aaret 1890 viser en Indtægt af Kr. 670,38, en Udgift af Kr. 225,56 og en samlet Beholdning af Kr. 444,82.

Den 23. November s. A. afholdes Delegeretmøde i København, og da dette er det første efter Organisationens Oprettelse skal vi tillade os at optrykke den foreligende Forhandlingsprotokol.

Mødet Kl. 9.

Formanden, *C. From-Petersen,* aabnede Mødet, bød de Delegerede Velkommen og oplæste paa Forslag af F. Hansen (Københ.) samtlige Mandater samt indstillede disse til Godkendelse.

Mandaterne godkendtes enstemmig.

Formanden foreslog at foretage Afstemningen i Almindelighed ved Haandsoprækning, men at Fordring om skriftlig Afstemning skulde tages til Følge, og at Afgørelsen skulde ske ved simpel Majoritet.

Forslaget vedtoges enstemmig.

Paa Forslag af *F. Hansen* (Kbhvn.) m. fl. fastsattes ingen bestemt Hvile- og Møde-Tid; det vedtoges af forskellige Hensyn at rette disse efter Forhandlingerne.

Der foretoges Valg af Dirigent og Protokolfører; til Dirigent valgtes *F. Hansen* og til Protokolfører *L. Tømmerup* (begge af Kbhvn.). Dirigenten takkede for Valget og gik straks til Behandling af Dagsordenen.

Formanden gav en kort Oversigt over Forbundets Tilblivelse og Virksomhed siden den Tid; herunder en fuldstændig Beretning om de mellem Forbundet og »Dansk Tømrer- og Murerforbund« førte Forhandlinger om Sammensmeltning af begge. Disse Forhandlinger havde paa »Dansk Tømrer- og Murerforbund«s Delegeretmøde i Odense d. 2. ds. ført til et for begge Parter glædeligt og forhaabentlig i Fremtiden heldbringende Resultat, idet man paa Forslag af Taleren havde vedtaget følgende

Resolution:

De Delegerede (paa Mødet i Odense d. 2/11 90) vedtager paa Grundlag af de for »Dansk Tømrerforbund« gældende Love, hver for sig i de respektive Foreninger at arbejde for Tilslutning til Forbundet, saaledes at samme kan være fuldbragt senest den 1ste April 1891.

J. Kristensen (Kbhvn.) forespurgte, om Afdelingen Glostrup eksisterede endnu. Formanden bekræftede dens Eksistens foruden at han gav yderligere Oplysning om de stedlige Forhold og Udsigterne for Opnaaelsen af en tilfredsstillende Ordning.

Sluttelig opfordrede Formanden til, med Hensyn til Afstemning, at afvente Forhandlingsprotokollens Oplæsning.

Formanden oplæste Forhandlingsprotokollen samt en Del fra forskellige Lokalforeninger (særlig Næstved) og »Dansk Tømrer- og Murerforbund« modtagne Skrivelser samt Kopi af de afsendte Svar.

Forhandlingsprotokollen og Forbundets Virksomhed i det forløbne Aar godkendtes *enstemmig.*

Mødet hævet Kl. 12.

Mødet Kl. 1.

Regnskabet.

Formanden havde haabet, allerede her paa Mødet at kunne skaffe hver af de Delegerede et trykt Eksemplar af Regnskabet, men dette havde af flere Grunde ikke kunnet lade sig gøre denne Gang. Han oplæste derefter det reviderede Regnskab for Halvaaret 1890 og henledede Opmærksomheden paa, at samme af forskellige Hensyn først var afsluttet den 31te i Stedet for den 15de Oktober.

Regnskabet godkendtes *enstemmig.*

Forslag til Forandring af Lovenes § 11. — 100 Kr. forandres til 50 Kr.

J. Kristensen (Kbhvn.) kunde ikke gaa med til at nedsætte den kontante Beholdning, da dette kunde være til stor Ulejlighed for Formanden, særlig i Tilfælde af pludselig Rejse.

Jens Kristensen (Kbhvn.) sluttede sig hertil og henviste til Lovens § 12, i Følge hvilken Hovedbestyrelsen samlet er ansvarligt for Forbundets Midler og Effekter.

Formanden udtalte, at Grunden til at dette Forslag var fremkommet, sikkert maatte søges deri, at Forslagsstillerne arbejdede under andre og vistnok mindre Forhold, og som Følge heraf maatte have et fra vort afvigende Syn paa den foreliggende Sag.

Flere Provinsdelegerede fandt ikke nogen Grund til at forandre den paagældende § og anbefalede straks at foretage Afstemning.

Forslaget blev derefter *enstemmig* forkastet.

Forslag til Forandring af Lovens § 16 derved, at sidste Punktum stryges og Strejkeunderstøttelse saaledes kan udbetales fra den første Dag, i Stedet for som nu først efter 6 Dages Forløb.

Dirigenten udtalte sig om, hvad der var fremkommet med Hensyn til Forslaget paa Delegeretmødet i Odense, hvor dette var vedtaget, og mente ikke, at denne Ændring vilde have særlig stor Betydning for Forbundet.

J. Kristensen (Kbhvn.) ønskede en Grundlov for alle Foreninger, saaledes at Foreningsarbejdets Ordning blev mere ensartet. Han vilde gaa med til at forandre Paragrafen.

Formanden mindede ved Forhandlingsprotokollen om de fra Delegeretmødet den 18de Maj denne Sag vedrørende Udtalelser. Han hævdede, at Forbundets Lov var en Grundlov for Lokalforeningerne; men denne Lov kunde jo, under Iagttagelse af visse Regler, *ændres* og *forøges,* alt som Forholdene, hvorunder Forbundet arbejdede, krævede det. Det, man i det foreliggende Tilfælde skulde tage i Betragtning, var dette, om Lovens øvrige Del er saaledes affattet, at man uden Fare i pekuniær Henseende kan slette det paagældende Punktum.

Sørensen (Svendborg) havde forstaaet § 16 saaledes, at den gjaldt baade for Forbundet og Lokalforeningerne, og mente, at det laa i Forbundets Interesse, at Lokalforeningerne ikke opbrugte deres Beholdninger uden at det var strængt nødvendigt.

J. Kristensen (Kbhvn.) ønskede, at den paagældende Sætning i § 16 slettedes, da der kunde tænkes Forhold, hvor den kunde virke hindrende paa Gennemførelsen af trufne Overenskomster.

Ved Afstemningen vedtoges det i Følge Forslaget at slette § 16's sidste Punktum.

Forslaget saalydende: § 2. 1ste Stykke tilføjes: Mandatet skal være underskrevet af Foreningens samlede Bestyrelse.

Dirigenten anbefalede Forslaget under Henvisning til Forholdene i Næstved.

J. Kristensen (Kbhvn.) anbefalede ligeledes Forslaget, som derefter vedtoges *enstemmig.*

Lærlingeforholdet:

Formanden beklagede, at Helsingørafdelingens Formand ikke var tilstede, da han fra ham havde modtaget en Skrivelse angaaende Lærlingeforholdet i Helsingør, som han sikkert selv bedst kunde motivere.

Der var i Følge Skrivelsen en jysk Mester, som havde Arbejdet paa den nye Jernbanestation. Ved dette beskæftigede han 15 Arbejdere, hvoraf kun 3 var Svende, Resten Forbundtere og Drenge. Betalingsvilkaarene var — en enkelt Undtagelse fraregnet — 10 Kr. udbetalt i Ugeløn. Resten skal staa, til Arbejdet er færdigt. Formanden mente, at dette Forhold i det mindste kunde have været ændret, særlig under Hensyn til dets for Mestrene i Faget skadelige Virkning. Man skulde jo tro, at Kommunen selv, eller i alle Tilfælde de i Kommunen bosiddende Tømrermestre, havde Interesse af, at der ikke eksisterede saa uheldige Forhold, og Villie og Evne til at søge disse forbedret. Sluttelig anmodede Formanden de Delegerede om ved Sagens Debat at have Lov om Lærlingeforholdet af 30. Marts 1889 i Erindring. Eksemplarer af Loven var allerede før første Mødes Begyndelse omdelt til Medlemmerne.

Dirigenten ønskede Oplysninger om Lærlingeforholdene i Provindserne, for at man kunde se, om Lærlingeloven kunde anvendes til vor Fordel.

J. Kristensen (Kbhvn.) troede ikke, at Lærlingeloven kunde anvendes mod Mesteren i Helsingør, da de paagældende Arbejdere temmelig sikkert var over 18 Aar, og Loven kun gjaldt Aldere derunder.

Sørensen (Svendborg) oplyste, at Mestrene der omgik Loven ved at fæste Lærlingene som Tyende.

Olsen (Helisngør) udtalte som sin Mening, at Loven ikke blev omgaaet af Helsingør Tømrermestre.

Madsen (Nyborg) mente ikke, at Loven blev omgaaet der, og henledede Opmærksomheden paa, at denne By i det Hele taget ikke havde mange Lærlinge.

Engel (Kbhvn.) mente, at Tømrersvendene Landet over skulde gøre sig bekendt med Lærlingeloven og søge samme gennemført overalt.

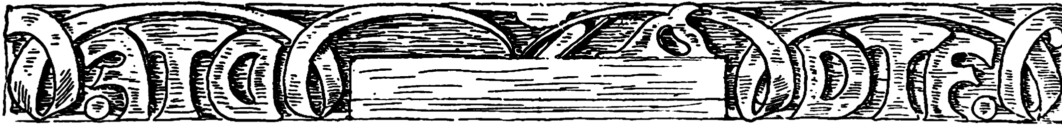
Dirigenten oplyste, at Kjøbenhavns Forening havde haft dette for Øje, men da Sommeren havde givet Styrelsen saa meget andet Arbejde, saa havde man endnu ikke opnaaet noget Resultat. Han mente, at vilde samtlige Arbejdere i Helsingør indgive Klage over det paaankede Forhold, da vilde dette maaske kunne ændres.

J. Kristensen (Kbhvn.) støttede Dirigenten og udtalte som sin Mening, at »Social-Demokraten«s Redaktion gerne vilde tage sig heraf, hvis de blev opfordret dertil og fik de fornødne Oplysninger.

Derefter fremsattes følgende

Resolution:

Delegeretmødet tilraader, for at standse den hensynsløse Udbytning af Lærlinge og med disse ligestillede, at søge Lærlingeloven af 30te Marts 1889 gennemført

derved, at man straks henvender sig til Autoriteterne med Anmeldelse af, hvor den bliver omgaaet, samt endelig for saa vidt muligt at sikre Loven Betydning ikke at arbejde sammen med saakaldte Forbundtere.

J. Kristensen (Kbhvn.) ønskede Resolutionen affattet lidt mere forsigtig, saa man kunde gøre den bekendt for Offentligheden, da dette sikkert vilde øve Indflydelse paa Arbejdskøberne.

Dirigenten mente, at man ikke her kunde vedtage noget, som skulde offentliggøres, men kun noget, vi kunde rette os efter midlertidig indtil vore Forbindelser omfatter hele Landet. Hertil sluttede *Engel* sig og anbefalede Lokalforeningerne varmt at tage sig af den foreliggende Sag.

Resolutionen vedtoges *enstemmig*.

Bør man indmelde Forbundet mellem de samvirkende Fagforeninger?

Formanden anbefalede at indmelde Forbundet, da dette, om ikke ligefrem at gavne os pekuniært (der betales intet Kontingent), dog i mange Retninger kunde have sin store Betydning.

Dirigenten støttede Forslaget og haabede, at det vilde blive vedtaget.

J. Hansen (Kbhvn.) fandt, at da der ikke var Udgifter forbunden hermed, kunde det kun gavne os. Han vilde derfor anbefale det.

Sørensen (Svendborg) anbefalede ogsaa Indmeldelsen.

P. H. Hansen (Kbhvn.) vilde hellere vente, indtil vi havde faaet de jydske Foreninger med.

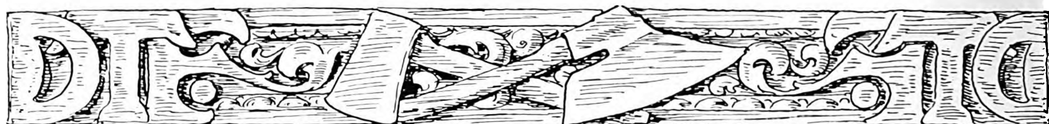
Det vedtoges, at Forbundets Hovedbestyrelse kunde indmelde Forbundet mellem de samvirkende Fagforeninger.

Vil det ikke være heldigst efter Haanden at indføre ensartede Kontrabøger, uden indhæftede Love, i de i Forbundet samvirkende Foreninger, saaledes at Forbundets Bestyrelse lader Bøgerne trykke og derefter sælger dem til Afdelingerne?

Formanden oplyste, at Grunden til dette Forslags Fremkomst var denne, at Forbundets Medlemmer, som Forholdene nu er, stadig ved Rejse fra en By til en anden skal købe nye Medlemsbøger. Dette Forhold maatte ændres. Han henviste til det tyske Tømrerforbunds Ordning i saa Henseende som et følgeværdigt Eksempel og udtalte, at en Omordning i Henhold til Forslaget var nødvendig for Medlemmerne og bekvem for Foreningerne. Bøgerne vilde være billigst, naar Hovedbestyrelsen indkøbte disse under Et og derefter til Indkøbspris sendte dem til Afdelingerne.

J. Kristensen (Kbhvn.) ønskede, at der i Bøgerne indførtes visse Hovedregler, som uden at komme de lokale Love for nær kunde vejlede Foreningerne i de vigtigste Anliggender.

Dirigenten udtalte sig om det ønskelige i, at ingen kunde optages i Forbundets Afdelinger uden at have aflagt Svendeprøve, men mente det ikke heldigt for Tiden at søge dette gennemført overalt,

da det vistnok vilde komme af sig selv som Følge af den forbedrede Organisation og sammes Indarbejdning.

Formanden troede ikke, det var heldigt at indskrive Love i de nye Bøger, man vilde jo saa ikke komme videre, end man nu er. Han vilde anbefale at udfærdige ensartede Kontrabøger i Overensstemmelse med Forslaget, som udviste, hvorvidt Ihændehaveren havde overholdt sine Forpligtelser mod vor fælles Organisation eller ikke.

Forslaget vedtoges *enstemmig.*

Formanden oplyste, at Forslaget først vilde blive gennemført efterhaanden som de forskellige Foreninger havde opbrugt deres Beholdning af Bøger.

Sørensen (Svendborg) forespurgte om, hvorvidt det maatte anses for rigtigt eller ikke i Foreningerne at optage saadanne, som ikke havde aflagt Svendeprøve.

Tømmerup (Kbhvn.) anbefalede at udsætte dette Spørgsmaal til næste Delegeretmøde.

Formanden kunde ikke støtte Tømmerups Forslag. Han ønskede af Hensyn til Organisationsarbejdet, at man ikke skulde fordre Prøve af ældre bosiddende Mænd, da man derved i de fleste Tilfælde kun vilde opnaa at skade de nydannede Foreningers Betydning, og i mange Tilfælde ved Spørgsmaal om Stiftelse af nye Foreninger fuldstændig at umuliggøre samme.

Engel (Kbhvn.) anbefalede at lade dette Spørgsmaal ligge, da det ikke vilde finde Fæste i Fremtiden. Mestrene havde selv Interesse af kun at antage dygtige Folk i deres Arbejde, og man skulde helst have disse i Foreningerne.

Formanden udtalte, at det var vigtigt, at alle ved Faget arbejdende Mænd var organiserede. Som Svendeprøverne nu er ordnede, yder de ikke Garanti for faglig Dygtighed, men kan nok gavne i andre Hensender, idet man f. Eks. ved at fordre Svendeprøver i Kjøbenhavn holdt en Del af den overflødige Arbejdskraft ude. Dette maatte anses for fuldt berettiget under Hensyn til, at Tømrerne, der i en lang Aarrække havde kæmpet for at bringe Forholdene op til en nogenlunde rimelig Højde og nu maatte kæmpe for sammes Bevarelse, trods Maskin- og Jernindustriens Indtrængen i Faget. Dette i de senere Aar i Forening med en uforholdsmæssig stor Arbejdsløshed havde bevirket en Nedsættelse af Arbejdslønnen. Et vilde Formanden, i Lighed med, hvad han havde gjort paa Mødet i Odense, henlede Opmærksomheden paa og bede alle erindre, det var, at det naturligvis al Tid er lettere i Forening med andre at nyde allerede vundne Fordele, fremfor selv andet Sted at tilkæmpe sig lignende.

Olsen (Kbhvn.s Amt) troede ikke, det kunde gaa at forlange Svendeprøver i mindre Byer; man vilde derved stille sig altfor isoleret.

P. Hansen (Kbhvn.) holdt strængt paa Prøverne.

J. Kristensen (Kbhvn.) omtalte Forholdene paa Landet og paaviste, at det rigtigste var at overholde ensartede Betingelser for Arbejdets Udførelse; senere

maatte man se, hvad man kunde gøre for at beskytte Faget ved Prøver.

Formanden anbefalede, ikke at tilsidesætte Forbundets Interesser; man maatte lempe sig efter de for Afdelingerne særlige lokale Forhold.

Engel (Kbhvn.) sluttede sig til Formanden. Han henviste til andre Fag og mente, at man ikke skulde gaa for skarpt til Værks, særlig paa Steder, hvor der ikke var saa meget Byggearbejde, saa Tømrerne kunde ernære sig ved deres Fag alene.

Dirigenten foreslog en Resolution, der efter en mindre Ændring lød som følger:

Delegeretmødet anbefaler i første Række at have Organisation af Fagets Udøvere for Øje, uden Hensyn til, om de have aflagt Svendeprøve eller ikke.

Resolutionen *vedtoges.* 2 stemte imod.

Olsen (Kbhvn.s Amt) fremsatte Forslag om at oprette et Fagblad.

Formanden oplyste, at man i Kjøbenhavn alt en Gang havde haft et Fagblad; han troede ikke, det vilde være let for Tiden at holde et saadant gaaende af virkelig Betydning for Faget, og henviste til den nyere Tids Fogedforbud. Han var ikke forberedt paa dette Forslag, da han ellers var i Besiddelse af Beviser for, at et saadant Blad var uforholdsmæssigt kostbart. Man havde jo nu de kvartaarlige Beretninger fra Forbundet; disse kunde om fornødent gøres hyppigere og saaledes holde Foreningerne a jour med Forholdene.

J. Kristensen (Kbhvn.) vilde henlede de Delegeredes Opmærksomhed paa, at Forholdene her i København, trods det, at de saa glimrende ud, ikke for Flertallets Vedkommende var gode, da mange maatte gaa uden Arbejde i lange Tider. Han anbefalede, ikke at tro alt, hvad man hørte om den store Fortjeneste, da denne kun beror paa Tilfældet, og udtalte, at det ikke var sjældent, at tilrejsende blev i høj Grad skuffede eller endog ofte ruinerede.

Formanden bad de Provinsdelegerede at sørge for, at de ved Lovens § 18 vedtagne Maanedsberetninger blev indsendte saa fyldige som muligt. Han fremhævede Foreningen i Helsingør, der havde gjort dette fuldud, og oplæste en derfra indkommen Beretning. Blandt andet ønskede han Oplysninger om: Mestrenes, de arbejdende og ikke arbejdende Svendes samt Lærlingenes Antal i de forskellige Byer, da dette mange Gange kunde have stor Betydning, særlig under Streikeforhold.

Mødet hævet Kl. 5½.

Mødet Kl. 7.

Fastsættelse af Aars-Kontingentet.

Formanden meddelte, at Hovedbestyrelsen henstillede til Delegeretmødet i Overensstemmelse med Beslutning af Delegeretmødet af 18. Maj d. A. at vedtage et Kontingent til Forbundet af 2 Kr. pr. Medlem, og henviste samtidig til Lovens § 19.

Forslaget vedtoges *enstemmig.*

Fastsættelse af Formandens Løn.

11

Jens Kristensen (Kbhvn.) foreslog Formandens Løn sat til 200 Kr. for dette Aar.

Forslaget vedtoges *enstemmig*.

Valg af Bestyrelse og Revisorer.

Formanden henledede Opmærksomheden paa, at man i Aar havde taget saadanne Forholdsregler, at der nu i Modsætning til forrige Aar kunde vælges en særlig Bestyrelse for Forbundet. Han oplæste de københavnske Delegeredes Navne og henstillede at vælge af disse, dersom det befandtes nødvendigt.

C. From-Petersen genvalgtes enstemmig til Formand.

P. H. Hansen, P. Engel, P. F. Hansen, C. Michaelsen, Joh. Christensen og *A. Endersen* valgtes til Medlemmer af Hovedbestyrelsen.

C. C. Mathiesen og *H. G. Jensen*, Suppleanter.

Svendborg og Helsingør, Revisorer.

Københavns Amt 1ste Afdeling, Suppleant.

Stedet, hvor næste Delegeretmøde skal afholdes.

København foresloges af *Formanden*.

Helsingør af *P. H. Hansen* (Kbhvn.).

Det vedtoges at afholde næste Delegeretmøde i København.

Formanden søgte Bemyndigelse til at lade Regnskab og Protokol trykke i 1800 Eksemplarer for at lade dette omdele til Forbundets Medlemmer.

J. Kristensen (Kbhvn.) ønskede, at Trykningen skulde leveres af Arbejdernes Trykkeri i Aarhus.

Formanden kunde gaa med hertil, dersom det var lige saa billigt som her i Byen, men mente forøvrigt det kunde have sine Vanskeligheder med Hensyn til Korrektur og Hurtighed.

F. Hansen (Kbhvn.) anbefalede at skrive og hektografere Protokollen og omsende den i enkelte Eksemplarer til Foreningerne.

Det vedtoges at lade trykke cirka 100 Eksemplarer og omsende disse.

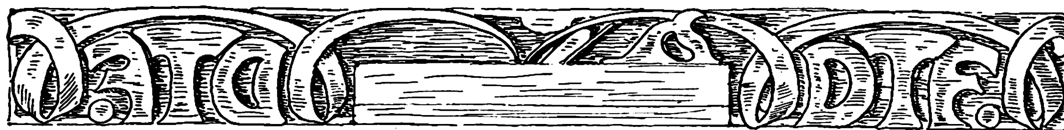
Derefter oplæstes og godkendtes Forhandlingsprotokollen.

Mødet hævet Kl. 8½.

Forbundets 2. Delegeretmøde afholdtes i København i Dagene den 22. og 23. November 1891, Afdelingernes Antal er steget til 16; men en af de Afdelinger, som var Medstiftere af Forbundet — Næstved — har uden Angivelse af Grund herfor udmeldt sig ved Skrivelse af 4. November 1890 og søgte først Genoptagelse ved Skrivelse af 23. Oktober 1891.

Af Dagsordenen bemærkedes følgende Punkter:

Formanden indledede med Oplæsning af »Forslag til Lov for Murer- og Tømrermesterforeningen for Østifterne«, samt Love for en Lokalforening af samme, og endelig oplæstes og cirkulerede til Eftersyn mellem de Delegerede 2 benyttede Original-Eksemplarer af Arbejdssedler (Forhen omtalte Uriassedler) af et saadant Indhold, at det, dersom de ikke senere var blevet tilbagekaldte, vilde have

forvoldt de paagældende næsten uoverstigelige Vanskeligheder med Hensyn til at faa Arbejde i den By, hvor de var udstedte.

Under den paafølgende Diskussion stilledes følgende motiverede

Resolution:

»Efter at have haft Anledning til at gøre sig bekendt med *»Forslag til Love for Murer- og Tømrermester-Foreningen for Østifterne«*, samt *Love* for en Lokalforening af samme, vedtager Delegeretmødet:

»At intet Medlem af Forbundet maa modtage Arbejdsseddel af Hensyn til, at disse antageligt særlig vil blive anvendte mod saadanne Medlemmer, som gør sig fortjent af vor Organisation.«

Resolutionen vedtoges ved Navneopraab.

Der diskuteredes Forslag om en *Maksimal-Arbejdstid* og en *Minimal-Timeløn.* Under Diskussionen stilledes følgende Forslag til

Resolution:

»Det paalægges Hovedbestyrelsen i det kommende Aar særlig at arbejde hen til at faa Arbejdstiden forkortet, saaledes at der i ingen af Forbundets Afdelinger arbejdes mere end 10 Timer, samt at indføre en Timeløn af 33 Øre.

Dog maa Forholdene nøje undersøges og Strejke saavidt muligt undgaas.«

Resolutionen vedtoges enstemmig.

Formanden indledede Diskussionen om Ulykkesforsikringsspørgsmaalet. Under Diskussionen stilledes følgende Forslag:

»Delegeretmødet vedtager gennem Hovedbestyrelsen at tilstille Folkethingets Udvalg angaaende Forslag om Arbejdernes Sikring mod Ulykkestilfælde under Arbejdet følgende

Resolution:

I Erkendelse af, at det ligger langt over »Dansk Tømrerforbund«s Kræfter at forsikre sine Medlemmer mod Ulykkestilfælde, og at økonomiske Hensyn og industrielle Forhold daglig forøger Faren ved de forskellige Arbejder, udtaler Delegeretmødet som sit Ønske, at der ved Lov gennemføres en almindelig Ulykkesforsikring for alle Uformuende, og henstiller til det højtærede Udvalg, som har denne Sag under Overvejelse, at fremme denne saa meget som muligt. . . . .

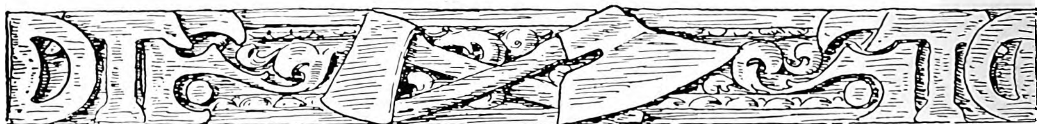
Delegeretmødet henstiller endvidere til nævnte Udvalg at bevirke, at det, indtil et saadant Forslag kan blive ophøjet til Lov, i alle Arbejdskontrakter om Stats- og Kommune-Arbejder maa blive paalagt Entreprenørerne at forsikre deres Arbejdere mod Ulykkestilfælde.«

I Tilslutning hertil stilledes følgende

Resolution:

»Delegeretmødet opfordrer Afdelingerne til, indtil en almindelig Forsikring kan finde Sted, at arbejde hen til, at Mestrene lader deres Arbejdere forsikre.«

11*

Begge Resolutioner vedtoges enstemmig.

Det vedtoges, at Forbundet skulde repræsenteres paa den skandinaviske Arbejderkongres i Malmø 1892, om muligt ved Formanden.

Forslag fra Hovedbestyrelsen om at forhøje Aarskontingentet med 40 Øre pr. Medlem. Forslaget motiveredes af Formanden, der under Henvisning til de stigende Fordringer til Forbundets Ydeevne, og til Arbejdskøbernes stadig stærkere Organisation, anbefalede Forslaget til Vedtagelse.

Forslaget vedtoges ved Navneopraab.

Ved Fastsættelse af Formandens Løn stilledes følgende

Resolution:

»I Betragtning af, at Formandens Arbejde er steget ganske overordentligt i *det sidste Aar*, fastsætter Delegeretmødet 300 Kr. i Løn for det kommende Aar.«

Resolutionen vedtoges enstemmig.

Flere af de saaledes behandlede Sager gaar igen paa de senere Delegeretmøder, og viser herved, hvor vanskeligt det er at skabe den fornødne Forstaaelse blandt Forbundets Medlemmer og dermed de fornødne Betingelser for Gennemførelsen af de tagne Beslutninger.

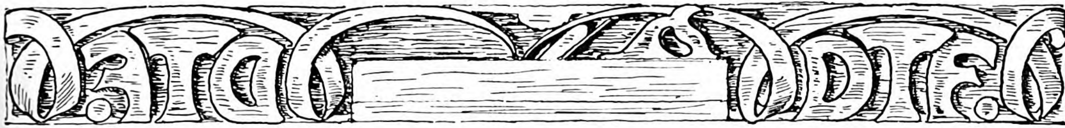
Paa Forbundets 3. Delegeretmøde, som afholdtes i Odense den 20. og 21. November 1892, tæller Organisationen 24 Afdelinger. Ved Forhandling var det lykkedes at opnaa Forbedringer af Arbejdsforholdene i 12 af disse Afdelinger, dels Forhøjelse af Timelønnen og dels Forkortelse af Arbejdstiden, og der var foretaget 7 Arbejdsstandsninger til Hævdelse af de opnaaede Fordele.

Blandt de Spørgsmaal, der behandledes paa samme Møde, maa fremhæves følgende:

Ulykkesforsikringsspørgsmaalet, vedrørende hvilket Formanden meddelte, at Forbundet, i Følge Delegeretmødets Beslutning af 23. November 1891, havde været repræsenteret af ham paa den 4. almindelige skandinaviske Arbejderkongres i Malmø. Denne Kongres var den betydeligste, der endnu var afholdt af de skandinaviske Arbejdere og maatte siges i en væsentlig Grad at have bidraget til at styrke Samarbejdet mellem Arbejderorganisationerne. Fra Forbundet var fremlagt til Kongressens Drøftelse Ulykkesforsikringsspørgsmaalet, der sammen med Alderdomsforsørgelsesspørgsmaalet var samlet under Punkt 1 paa Kongressens Dagsorden, kaldet »Arbejderbeskyttelse«. Til at sammenarbejde de under dette Punkt indkomne Resolutioner var nedsat et Redaktionsudvalg, bestaaende af Redaktørerne Hjalmar Branting og Axel Danielsson, samt af Jeppesen fra Norge, Arbejdsmand Petersen og Tømrerforbundets Formand fra Danmark.

Udvalget foreslog følgende Resolution, som vedtoges med alle Stemmer mod 1:

1. Kongressen stiller Invalide- og Al-

derdomsforsørgelse blandt Arbejdernes naturlige Krav til det borgerlige Samfund og beslutter:

At de 3 Landes Arbejderpartier skal søge i nærmeste Tid og om mulig samtidig at gennemføre en almindelig Invaliditets- og Ulykkesforsikring, grundet paa den i den tyske og østrigske Lovgivning erkendte Grundsætning, at Forsikringen skal være obligatorisk — d. v. s. bindende og tvungen — og Omkostningerne bestrides af Arbejdskøberne, samt at der i Forbindelse med denne Invaliditets- og Ulykkesforsikring paa samme Maade organiseres en almindelig Alderdomsforsørgelse, som kan give Arbejderen en anstændig Eksistens, naar hans Arbejdskraft er forbrugt.

2. Indtil en saadan Forsikring kan virkeliggøres gennem Staten, bør Fagforeningerne fordre af Arbejdskøberne, at disse kollektivt — d. v. s. i Fællesskab — og paa egen Bekostning forsikrer deres Arbejdere mod Ulykkestilfælde.

Forslag til Forhøjelse af Understøttelsen — Lovenes § 16 — fra 6 til 8 Kr. ugentlig, og stilledes der under Behandlingen heraf følgende

Resolution:

»Delegeretmødet vedtager, at Understøttelsen i det kommende Aar sættes til 8 Kr. ugenlig pr. Medlem fra Forbundets Side, men opfordrer samtidig de lokale Foreninger til at forhøje deres Kontingent saaledes, at de i paakommende Tilfælde kan byde deres Medlemmer en Understøttelse saa stor, at de ikke af Nød fristes til at svigte deres Kammerater.«

Resolutionen vedtoges med 32 Stemmer imod 2.

Forslag om Tilføjelse til Loven af en ny § 18, saalydende:

»Ingen til Forbundet hørende Afdeling maa optage Medlemmer, som ikke er frameldt den Organisation, hvorfra de kommer.«

Formanden motiverede Forslaget, paaviste, at det var fremkommet som Følge af Klager fra flere Afdelinger, samt udtalte som sin Mening, at Afdelingsbestyrelserne, for saa vidt det fremsatte Forslag vedtoges, bedst vilde kunne faa ikke frameldte Medlemmers Bøger ordnede ved gensidig Forsendelse pr. Post mod Forudbetaling af Porto af det paagældende Medlem. Eventuelle Kontingent-Restancer kunde ordnes pr. Postanvisning.

Forslaget vedtoges enstemmigt.

Lærlingespørgsmaalet, med Hensyn til Læretid og Bedømmelsen af Svendeprøver. Diskussionen herom var meget livlig og omfattende. Der paavistes Eksempler paa Variationer af Læretiden saa stor som fra et halvt indtil 5 Aar, og tillige paa, at Arbejdere i den kraftigste Alder undergravede Faget ved, under stadigt Paaskud af at være i »Forbundt«, at arbejde under de lokale Arbejdspriser. Og endelig fremhævedes Eksempler paa Mestre, der drev eller havde drevet Smudskonkurrence, dels ved Anvendelse af et uforholdsmæssigt stort Antal Lærlinge og dels ved Anvendelse af ikke fagligt uddannet

Arbejdskraft. Saadanne Eksempler fandtes i København, Hillerød, Odense og Aarhus. Der indkom flere Resolutioner, dette Spørgsmaal vedrørende, og nedsattes et Udvalg paa 6 Mand, for at tage disse under Overvejelse og derefter udarbejde en ny Resolution.

Udvalget fremlagde derefter følgende

Resolution:

»Hovedbestyrelsen kan under ekstraordinære Strejkeforhold lade foretage Afstemning i Forbundets samtlige Afdelinger om Paaligning af et midlertidigt forhøjet Kontingent. Afstemningen foretages afdelingsvis ved Medlemsmøderne. Tallet paa de afgivne Stemmer for og imod det foreliggende Spørgsmaal indsendes til Hovedbestyrelsen inden Udløbet af den fastsatte Tidsfrist.

Almindelig Stemmeflerhed er afgørende for alle saaledes behandlede Forslag.«

Under Diskussionen om denne Resolution var Meningerne stærkt delte, idet flere ønskede Resolutionen affattet saaledes, at den kunde omfatte alle Forhold og ikke alene Strejkeforhold, hvorfor der ved Afstemningen, dette Punkt vedrørende, forlangtes Afstemning ved Navneopraab. Der afgaves 20 Stemmer for Udvalgets Standpunkt til dette Spørgsmaal, 14 Stemmer imod.

Resolutionen vedtoges derefter enstemmig.

Forslag om at fastsætte Minimumslønnen for Forbundets Medlemmer til 35 Øre pr. Time.

Efter en længere Diskussion forkastedes Forslaget, hvorimod følgende Resolutioner sattes under Afstemning.

Resolution:

»Det paalægges Hovedbestyrelsen i det ny Forretningsaar særlig at arbejde hen til at faa Arbejdstiden forkortet saaledes, at der i ingen af de i Forbundet samvirkende Afdelinger arbejdes mere end 10 Timer pr. Dag, samt at indføre en Timeløn af 33 Øre.«

Resolutionen vedtoges enstemmig.

Resolution:

»Delegeretmødet vedtager, at naar Medlemmer af Forbundet fra en By tager Arbejde i en anden By, saa skal disse, uanset om deres Mester bor i denne By eller ej, ***dog fordre mindst den Løn,*** som er vedtaget mellem Mestre og Svende i den By, hvor Arbejdet skal udføres.«

Resolutionen vedtoges enstemmig.

Spørgsmaalet om Deltagelse i Udgivelsen af en Fælles-Fagtidende.

En trykt Betænkning fra det i Anledning af samme Spørgsmaal af de samvirkende Fagforeningers Bestyrelser i København nedsatte Udvalg var omsendt til Afdelingerne samtidig med Mødets Dagsorden. Man havde følgelig haft den fornødne Lejlighed til at sætte sig ind i og overveje det foreliggende Spørgsmaal. Efter en indgaaende Diskussion, hvorunder fremhævedes, at et 14 Dages Blad, som det i førnævnte Betænkning foreslaaede, ikke paa langt nær vilde kunne træde i Stedet for eller erstatte det ved

Forbundet brugelige Meddelelses-System, hvorved enhver Meddelelse af Vigtighed hidtil havde været Afdelingerne bekendt i Løbet af højst 24 Timer, fremhævedes, at man, selv som agitatorisk Hjælpemiddel, ikke kunde tillægge det paatænkte Blad nogen større Betydning i Sammenligning med den alt eksisterende Arbejderpresse, der formentes at have langt bedre Betingelser for Gennemførelsen af denne Opgave end den paatænkte Fælles-Fagtidende.

Endelig fremhævedes fra flere Sider Ønskeligheden af et Fagblad for Tømrere, skønt man samtidig indrømmede, at dette Spørgsmaal næppe lod sig gennemføre af Hensyn til Sagens pekuniære Side. Følgende Forslag sattes under Afstemning:

»Idet Delegeretmødet formener ikke at kunne gaa med til Indførelsen af en Fælles-Fagtidende og overlader til Hovedbestyrelsen at tage Spørgsmaalet om et Fagblad under Overvejelse og derefter forelægge det til Behandling paa næste Delegeretmøde, gaar Mødet over til næste Punkt paa Dagsordenen.«

Dette Forslag vedtoges enstemmig.

»Hvad kan der gøres for at faa Landtømrerne med i Organisationen?«

Efter en indgaaende Diskussion stilledes følgende

Resolution:

»Delegeretmødet tilraader som det bedste Middel til Opnaaelse af Landtømrernes Tilslutning til Organisationen *den videst mulige Agitation Mand og Mand imellem* og henstiller til Hovedbestyrelsen, at den ved enhver Lejlighed, naar der i Pressen fremkommer noget af særlig Interesse for Forbundet, da at sørge for, at det bliver bekendt i Afdelingerne, for at disse igen kan benytte det i Agitationens Tjeneste.«

Resolutionen vedtoges enstemmig.

Det nedsatte Udvalg fremsatte derefter følgende Forslag:

»Delegeretmødet vedtager med Hensyn til Lærlinge under 18 Aar at henvise til den paa Delegeretmødet i 1890 vedtagne Resolution og udtaler at Lærlinge over 18 Aar ikke bør have mere end halv Svendeløn med mindre de har udlært i et andet beslægtet Fag. De bør da forlange fuld Svendeløn.«

Udvalgets Henstilling vedtoges enstemmig.

Den i Aaret 1890 med Hensyn til Lærlingespørgsmaalet vedtagne Resolution er saalydende:

Resolution:

»Delegeretmødet tilraader for at standse den hensynsløse Udbytning af Lærlinge og med disse ligestillede at søge Lærlingeloven af 30. Marts 1889 gennemført derved, at man straks henvender sig til Avtoriteterne med Anmeldelse af, hvor den bliver omgaaet samt endelig, for saa vidt mulig at sikre Lovens Betydning, ikke at arbejde sammen med saakaldte »Forbundtere«.«

Pag. 10. Spørgsmaal om Dagslønssystemet kontra Akkordsystemet.

Efter en længere Diskussion, hvorunder fremhævedes flere Eksempler paa Udartning af begge Systemer, og efter at det samtidig var oplyst, at man specielt i Provinserne paa offentligt Arbejde, der, som af Formanden oplystes, i de allerfleste Tilfælde udbødes til Licitation over hele Landet efter ensartede Betingelser, skiftevis, saa vidt kunne iagttages under Hensyn til Aarstiden og Arbejdets Art, benyttede begge Systemer, og derved i yderste Grad udbyttede Arbejderne, stilledes følgende Resolution under Afstemning:

Resolution:

»Delegeretmødet vedtager af al Magt at modarbejde Akkordarbejdet, og beslutter midlertidigt, under Hensyn til Smudskonkurrencen, at ingen Priskurant maa indføres i nogen af Forbundets Afdelinger med lavere Priser end fastslaaet i Københavns Priskurant.«

Resolutionen vedtoges.

Derefter stilledes i Henhold til den under samme Punkt førte Diskussion endnu en Resolution saalydende:

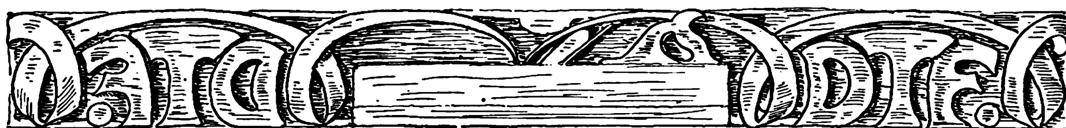
Resolution:

»Delegeretmødet anser det at være saavel i Svendenes som særligt i Haandværksmestrenes velforstaaede Interesse, af Hensyn til Smudskonkurencen af al Magt at støtte Svendenes Organisation, og henstiller:

1. til Mestrene, kun at tage saadanne Svende i Arbejde, som tilhører de lokale Organisationer;
2. for at fremme en saadan Ordning paalægges det Hovedbestyrelsen, saa vidt muligt, ved passende Lejlighed at træffe Overenskomst med Mestrene angaaende dette Spørgsmaals Ordning.«

Resolutionen vedtoges enstemmig.

Ved Forbundets 4. Delegeretmøde, som afholdes i Kjøbenhavn den 12. og 13. November 1893, tæller Organisationen 32 Afdelinger, hvoraf flere omfatter adskillige Landsbyer. I 16 Afdelinger er opnaaet Forhøjelse af Timelønnen og i 12 Forkortelse af Arbejdstiden. Gennemførelsen af Forbundets Formaal har medført 4 almindelige Arbejdsstandsninger foruden enkelte partielle. Vedrørende Lock-outen i Slagelse meddelte Formanden, at Kampen havde varet fra den 9. Marts til den 20. Maj og var endt med Gennemførelsen af Forbundets Krav. De organiserede Mestre har intet nægtet sig. Først vilde de tvinge Svendene til at underskrive en Erklæring om, at de ikke i Løbet af indeværende Aar vilde gøre noget som helst Forsøg paa at hæve Lønnen, som var fra 26 til 30 Øre pr. Time, eller paa at forkorte Arbejdstiden, der var 10½ Time, til 10 Timer. Murerne, som havde stillet Krav lige med Tømrerne, bøjede sig for Mestrenes Trusler og søgte at overtale Tømrerne til at følge deres Taktik, og da det ikke lykkedes, benyttede Mestrene den Fremgangsmaade, at de i Artikler i Dagspressen Lan-

det over beskyldte Svendene for at ville paaføre dem Strejke, paa samme Tid som Mestrene iværksatte Lock-out, og offentliggjorde nedenstaaende:

Fortegnelse over de strejkende Tømrersvende i Slagelse.

Andersen, Peter, Hjemsted Slagelse, 40 a 50 Aar.
Christiansen, Chr., Hjemsted do., 40 a 50 Aar.
Christensen, Niels, Hjemsted do., ca. 20 Aar.
Clausen, Hans, Fødested Stillinge, f. 25. Novbr. 48.
Hansen, O. P., ca. 26 Aar.
Jensen, Jens Peter, Fødested Gjerslev, Hjemsted Slagelse, født 7. Juni 66.
Jensen, Peter, Fødested Tjæreby, Hjemsted Slagelse, ca. 40 Aar.
Jensen, Peter, Fødested Kongsted, Hjemsted Slagelse, ca. 30 Aar.
Larsen, Peter, Fødested Vedbynørre, ca. 25 Aar
Larsen, N. Peter, Hjemsted Slagelse, 47 Aar.
Lund, Ph. Chr., Fødested Egelykke, Hjemsted Slagelse, født 12. Stbr. 37.
Nielsen, P. E., Hjemsted Ringsted, 27 Aar.
Nielsen, Chr., Fødested Skovsø, ca. 25 Aar.
Petersen, Frederik, Hjemsted Eskildstrup, ca. 28 Aar.
Petersen, Hans Peter, Fødested Skovsø, Hjemsted Slagelse, f. 6. Dcbr. 1856.
Petersen, Th., Hjemsted Tindinge, ca. 43 Aar.
Petersen, V., Hjemsted Halleløv, ca. 27 Aar.
Poulsen, J., Hjemsted Ringsted, ca. 60 Aar.
Rasmussen, Carl, Fødested Slagelse, ca. 37 Aar.
Rasmussen, Hjemsted Ormitsløv.
Rasmussen, P., Hjemsted Tersløse, ca. 23 Aar.
Rasmussen, Chr., Hjemsted Slagelse, 40 a 50 Aar.
Rasmussen, Hjemsted Holbæk, ca. 30 Aar.
Schou, H., Fødested Slotsbjærgby, ca. 30 Aar.

I Anledning af, at der, som Dem meddelt, er udbrudt *Strejke* i Slagelse, har man ment, at det kunde interessere Dem at vide Navnene paa de strejkende Svende, hvilke hermed følge.

Næstved i April 1893.

Bestyrelsen for Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Østifterne.

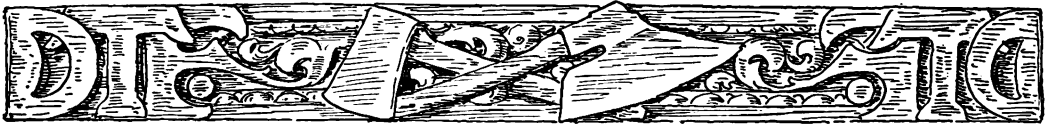
Og i samme Blad fandtes følgende Avertissement:

Tømrere.

Nogle yngre Tømrere, der har staaet mindst 2 Aar i Lære, antages som Forbundtere paa særdeles gode Vilkaar hos

F. Thomsen & Sønner,
Slagelse.

Den 20. Maj gennemførtes Svendenes Krav vedrørende Timelønnens Forhøjelse til 33 Øre, og Arbejdstidens Forkortelse til 10 Timer.

Delegeretmødet behandler følgende Forslag:

Forslag fra Hovedbestyrelsen om Tilføjelse til *Lovens § 17*, saalydende:

»Ændres Grundlaget for Strejketilladelsen uden Hovedbestyrelsens Samtykke, fortabes Retten til al yderligere Understøttelse samme Sag vedrørende.«

Formanden motiverede Forslaget, som derefter vedtoges enstemmig.

Forslag fra Aalborg om Ændring af *Lovens § 18*, saalydende:

»Det tillades Medlemmer af Forbundet at søge og tage Arbejde i en hvilken som helst By uden forud at have aflagt Svendeprøve.«

Efter en meget indgaaende Diskussion stilledes Forslag om Overgang til næste Punkt paa Dagsordenen. Dette forkastedes.

Afstemning ved Navneopraab forlangtes, og Ændring af *Lovens § 18 forkastedes* med 32 Stemmer mod 7.

Forespørgsel fra Nyborg:

»Bør Forbundet være Medabonnent paa Fællesfagtidenden »Samarbejdet«?«

Formanden oplyste, at Hovedbestyrelsen fastholdt sin Stilling til dette Spørgsmaal — som Afdelingerne meddelt ved Skrivelse af *6. November 1892* — og fremhævede tillige under Henvisning til Aarsregnskabet, at Hovedbestyrelsen maatte gøre eventuelle Forslags Vedtagelse — dette Spørgsmaal vedrørende — afhængig af en Forhøjelse af Kontingentet med 75 pCt. Denne Forhøjelse vil lige netop kunne dække de fornødne Udgifter.

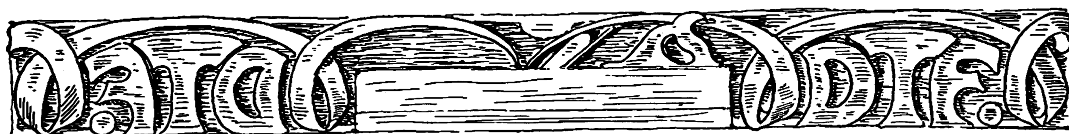
Efter en indgaaende Diskussion, hvorunder Formanden under stærkt Bifald anbefalede ihærdig Agitation for Arbejderpressen, vedtoges følgende Resolution:

»Under Hensyn til Arbejderpressens Udbredelse og dennes Behandling af alle Spørgsmaal, Arbejderne vedrørende, samt under Hensyn til de med Udgivelse af Fagblade forbundne uforholdsmæssig store Udgifter, vedtager Delegeretmødet ikke at oprette Fagtidende eller deltage i Abonnement paa Fællesfagtidenden.«

Forslag fra Horsens: »*Akkordarbejdets Afskaffelse*«, optoges til Forhandling.

Efter en livlig Diskussion, hvorunder fra flere Sider fremhævedes, at Grunden til den særlig i Kjøbenhavn store Arbejdsløshed maatte søges i Akkordarbejdet og den uforholdsmæssig lange Arbejdstid, vedtoges Henvisning til en denne Sag vedrørende paa Delegeretmødet 1892 vedtaget Resolution saalydende:

»Delegeretmødet vedtager af al Magt at modarbejde Akkordarbejdet og beslutter midlertidigt under Hensyn til Smudskonkurrencen, at ingen Priskurant maa indføres i nogen af Forbundets Afdelinger med *lavere* Priser end fastslaaet i Kjøbenhavns Priskurant.«

Forespørgsel saalydende:

»Hvad kan der gøres for at forhindre Maskinernes Indgriben i Haandarbejdet?«

Følgende Resolution vedtoges:

»Delegeretmødet udtaler, at man ad faglig Vej kun kan imødegaa Følgerne af Maskinernes Indgriben i Faget ved at forkorte Arbejdstiden og forhøje Lønnen.«

Forespørgsel fra Svendborg saalydende:

»Vil det være gavnligt at arbejde hen til Oprettelse af Voldgiftsretter i de Byer, hvor ingen findes?«

Og følgende Andragende:

»Afdelingen søger Forbundets Sanktion til at benytte den i Svendborg oprettede Voldgiftsret.«

Efter en indgaaende Diskussion af denne Sag og de for Voldgiftsretten i Svendborg fremlagte Vedtægter, vedtoges følgende Resolution:

»Delegeretmødet anbefaler Oprettelse af Voldgiftsretter i de Byer, hvor der bestaar en stærk Arbejderorganisation, og vedtager, at Forbundets Hovedbestyrelse skal raadspørges og denne forsøge Mægling i hvert enkelt Tilfælde, forinden eventuelle Sager indgives til Afgørelse ved Voldgiftsret.«

Forslag fra Randers om *Ulykkesforsikring.*

Efter en meget indgaaende Diskussion besluttedes det at henvise til den paa den 4de almindelige skandinaviske Arbejderkongres i Malmø 1892 vedtagne Resolution, saalydende:

»1. Kongressen stiller Invalide- og Alderdomsforsørgelsen blandt Arbejdernes naturlige Krav til det borgerlige Samfund og beslutter:

At de 3 Landes Arbejderpartier skal søge i nærmeste Tid og om mulig samtidig at gennemføre en almindelig Invaliditets- og Ulykkesforsikring, grundet paa den i den tyske og østrigske Lovgivning erkendte Grundsætning, at Forsikringen skal være obligatorisk — d. v. s. bindende og tvungen — og Omkostningerne bestrides af Arbejdskøberne, samt at der i Forbindelse med denne Invaliditets- og Ulykkesforsikring paa samme Maade organiseres en almindelig Alderdomsforsørgelse, som kan give Arbejderen en anstændig Eksistens, naar hans Arbejdskraft er forbrugt.

2. Indtil en saadan Forsikring kan virkeliggøres gennem Staten, bør Fagforeningerne fordre af Arbejdskøberne, at disse kollektivt — d. v. s. i Fællesskab — og paa egen Bekostning forsikrer deres Arbejdere mod Ulykkestilfælde.«

Fra Randers: *Forholdet mellem Tømrere og Snedkere.*

Der udtaltes fra samme Bys Repræsentant, at Tømrermestrene benytter Snedkere, som arbejder for en Timeløn *af 30* Øre, til at undergrave Tømrerne, hvis *Timeløn er 35 Øre,* derved, at de lader

Snedkerne udføre det mest mulige Tømrerarbejde og saaledes berøver Tømrerne Muligheden for at eksistere.

Efter Diskussionen vedtoges følgende Resolution:

Delegeretmødet bemyndiger Hovedbestyrelsen til ved Henvendelse til Bestyrelsen for Snedkerforbundet at søge gennemført, at Snedkere, som arbejder paa Tømrerarbejde, overholder den for Tømrere fastsatte Arbejdstid og Løn.«

Forespørgsel fra Nyborg, saalydende:

»Kan Udlændinge optages i Lokalforeningerne uden Indskud?«

Det vedtoges at behandle Udlændinge som nye Medlemmer, saa længe der ikke er truffet gensidig Overenskomst med Udlandets Arbejderorganisationer, denne Sag vedrørende.

Ved Forbundets 5. Delegeretmøde, som afholdes i Kjøbenhavn den 18. og 19. November 1894, tæller Organisationen 38 Afdelinger, med 79 Byer. Fremgangen har saaledes været 6 Afdelinger, med 27 Byer, og Medlemsantallet er 2300.

I 23 Byer er opnaaet Forhøjelse af Timelønnen, som nu er 33 Øre, og derover i 40 af de til Forbundet hørende Byer, men 20 af samtlige Byer har endnu over 10 Timers Arbejdstid.

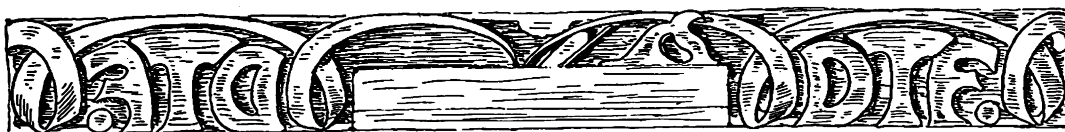
Gennemførelsen af Forbundets Formaal havde medført en almindelig Arbejdsstandsning i Aalborg, fra 1. April til 18. August, foruden enkelte partielle Arbejdsstandsninger, dels i Provindserne og dels i Kjøbenhavn.

Fra Hovedbestyrelsen forelaa Forslag om Tilføjelse til Lovene af en ny § 10, saalydende:

»Foretager Mestrene Lock-out i 2 eller flere Byer samtidigt, skal Hovedbestyrelsen søge oprettet Produktionsværksteder.

De Mestre, der støtter Svendene, samt eventuelle ny Mestre skal ydes al mulig Støtte efter nærmere Bestemmelse af Hovedbestyrelsen i hvert enkelt Tilfælde.«

Formanden udtalte følgende: Naar Hovedbestyrelsen har stillet dette Forslag, da er det efter moden Overvejelse og kun beregnet paa Selvforsvar mod samfundsskadelige og tyranniske Overgreb fra Mester-Organisationers Side. Jeg har her liggende for mig en Samling Papirer, efter hvis Oplæsning De, mine Herrer, vil indrømme mig, at det, man fra reaktionær Side hidtil har benævnt som socialistiske Overgreb, er rent Legeværk mod det, som Mester-Organisationerne agter at byde Samfundet ved passende Lejligheder. Jeg vil begynde med at oplæse Love for »*Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Østifterne*«. Disse Love er reviderede og vedtagne paa en overordentlig Generalforsamling i Odense den 22. og 23. April d. A., og som det nyeste fra Mestrenes Side tør det vel siges, at disse Love rummer Kvintessensen af al *deres Fædres Vid* og tillige er et paalideligt Udtryk for sammes velvillige Følelser mod Arbejderne. Formanden oplæste Lovene, frem-

hævede og kritiserede derefter særlig sammes Paragrafer 9, 10, 7 og 5, der lyder som følger:

§ 9.

Skulde der i en lokal Forening blive erklæret Strejke eller Lock-out i et eller begge Fag sendes straks Meddelelse herom til Centralforeningens Bestyrelses Formand, ledsaget af en nøjagtig Fremstilling af de Stridspunkter, som har foranlediget Strejken eller Lock-out'en, *samt en Fortegnelse over de strejkende eller udelukkede Arbejdere.*

Finder Centralforeningens Bestyrelse, at vedkommende Lokalforening er uden Skyld i Strejken eller med Berettigelse har erklæret Lock-out'en, omsendes *en trykt Fortegnelse* over de ledig blevne Arbejdere til samtlige lokale Foreninger, saa mange til hver, som disse tæller Medlemmer i vedkommende Fag. Intet Medlem maa da under en Bøde af 20 Kr. til Centralforeningens Kasse for hver enkelt Tilfælde *tage disse Arbejdere i Arbejde før Arbejdsstansningen er hævet.*

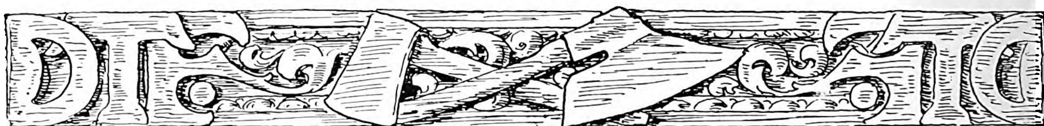
Ønsker en Lokalforening Centralforeningens Bistand til Bilæggelse eller Bekæmpelse af en Strid med Arbejderne, kan saadan Bistand dog først paakaldes tidligst 7 Dage efter at Striden har medført Strejke eller Lock-out hos samtlige indenbys Medlemmer af den lokale Forening. Centralforeningens Bestyrelse søger da at bilægge Striden, og de Bestemmelser, den maatte træffe for at opnaa en mindelig Overenskomst, *skulde uvægerlig* tages til Følge af den lokale Forening. Lykkes det ikke Centralforeningens Bestyrelse at faa Striden bilagt ved mindelig Overenskomst, kan den med mindst 6 Dages Varsel, dog tidligst 3 Uger efter Strejkens eller Lock-out'ens Udbrud, naar mindst 2/3 af dens Medlemmer stemmer derfor, beslutte *alt Murer- og Tømrerarbejde stanset hos samtlige Medlemmer i det Stift, hvortil vedkommende lokale Foreninger hører, dog maa en* saadan Beslutning ikke iværksættes, førend den er godkendt af en i den Anledning sammenkaldt overordenlig Generalforsamling. Skulde denne Foranstaltning ikke inden yderligere 14 Dages Forløb have ført til Stridens Ophør, kan Centralforeningens Bestyrelse med 3 Dages Varsel, naar mindst 4/5 af dens Medlemmer stemmer derfor, *beordre alt Murer- og Tømrerarbejde stanset hos samtlige Centralforeningens Medlemmer* o. s. v.

§ 10.

Da Overholdelsen af de Forpligtelser, Lokalforeningerne og deres Medlemmer paatager sig overfor Centralforeningen, er af største Vigtighed, bestemmes det herved, at et Brud paa disse medfører en Bøde af *3 Kr. pr. Dag for hver Arbejder, der benyttes i Strid med foranstaaende Forpligtelser,* hvilke Beløb ethvert Medlem i Overtrædelsestilfælde *forpligtes til uvægerlig at betale, og disse Bøder kan i fornødent Fald inddrives ad Rettens Vej af Centralforeningens Bestyrelses Formand ved Retsforfølgning efter Forordningen af 25. Januar 1828 o. s. v.*

§ 7

Medlemmerne skal søge Foreningens

Formaal fremmede ved at virke for, at Arbejder ved offentlige Bygninger udbydes offenlig, at kommunale Arbejder kun udbydes til vedkommende Bys Haandværkere, ved at modarbejde offentlige Licitationer af *private Arbejder,* ved bestandig at have mulige Brøst i Bygge- og Næringsloven for Øje og ved at virke hen til, *at der i alle Konditioner anføres, at den Tid, en almindelig Strejke, Lock-out eller Blokade medtager, godtgøres.*

§ 5.

Udmeldelse af Centralforeningen maa ske skriftlig til Bestyrelsens Formand med *mindst 6 Maaneders Varsel.* Der maa betales Kontingent for det Regnskabsaar, i hvilket Udtrædelse finder Sted.

Under Strejke eller Lock-out, iværksat af Centralforeningen, kan ingen Udtrædelse finde Sted.

Formanden mindede derefter om den paa Hr. Tømrermester Thomsens Initiativ foretagne Lock-out mod Tømrerne i Slagelse i Marts 1893, og meddelte under Forsamlingens Munterhed, at Hr. Thomsen nu igen har Krav paa Arbejdernes Opmærksomhed. Denne Gang er Anledningen hertil imidlertid ikke Lock-out, men derimod en Mønstervoldgiftsret, som er oprettet mellem »Arbejdsgiverforeningen for Slagelse og Omegn« paa den ene og »Fælles Fag- og Arbejderforening i Slagelse« paa den anden Side.

Formanden oplæste derefter Reglerne for denne Voldgiftsret og fremhævede af samme følgende Thomsenske Paragraf:

§ 10.

Samtidig med at en Sag forelægges Voldgiftsretten til Afgørelse, maa hver af Parterne fremlægge Love for de faglige Organisationer, til hvilken de muligen hører, ligesom ogsaa saadanne af disse paa *tidligere Tidspunkt vedtagne almindelige Bestemmelser,* der paa en eller anden Maade staar i Forhold til vedkommende Sag. *Retten maa ikke dømme nogen af Parterne til Forpligtelser, som staar i Strid med saadanne Love eller Bestemmelser.*

Formanden anstillede derefter Sammenligning mellem Bestemmelserne i denne Paragraf og foran anførte § 9 i Centralforeningens Love og paaviste, at Slagelse Voldgiftsret ikke alene ikke kan gavne Arbejderne i Sager af Betydning — Lock-out o. lign. — men derimod virke i høj Grad skadelig derved, at Rettens Opmand, bunden ved Bestemmelsen i § 10's tre sidste Linjer, eventuelt kan komme i det Tilfælde at maatte afsige en Kendelse, *der trods Arbejdernes gode Ret kan benyttes til Agitation blandt Publikum for Rejsning af en Stemning imod Arbejderne og deres Fordringer.*

I Forbindelse hermed mindede Formanden om en Artikel i »Nationaltidende« for Tirsdag den 13. November med Overskrift »Arbejdsherrernes Forening for hele Sjælland«, undertegnet »Deres ærbødige Arbejdsgiver«. I denne Artikel hedder det blandt andet: »*Derfor vil end ikke Arbejderne kunne se skævt til Arbejdsgiverne, fordi de nu tænker for Alvor at organisere sig*« *o. s. v.*

Formanden opfordrede til at anstille

Sammenligning mellem de oplæste Love m. m. og den anførte Udtalelse i »Nationaltidende«s Artikel og udtalte derefter: Som det fremgaar af denne Artikel, er Mestrenes Organisation altsaa saaledes, som jeg har fremstillet den i Dag, kun at betragte som et Forsøg, der skal følges af mere alvorlige Bestræbelser.

Under Hensyn hertil anbefaler Hovedbestyrelsen Vedtagelse af det foreliggende Forslag. Vil Mestrene stanse Arbejdet, stanse Produktionen, — nuvel, saa overtager vi Arbejdet, hvor Forholdene tillader det.

Almindeligt Bifald hilste Formandens Udtalelser, og ved en paafølgende Afstemning vedtoges Hovedbestyrelsens Forslag med alle Stemmer mod 1.

Forslag fra Aalborg, saalydende:

»Under Strejke eller Lock-out har Hovedbestyrelsen Ret til at forlange, at Svendene — saa snart Arbejde kan anvises dem andet Steds — skal forlade den paagældende Afdelings Omraade mod Udbetaling af Rejsepenge.

For gifte Svendes Vedkommende betales tillige Rejsepenge for Retur.«

Under Diskussionen stilledes Forslag om Tilføjelse af følgende Ændring:

»Under Strejke eller Lock-out har Hovedbestyrelsen Ret til — *efter Samraad med Afdelingens Bestyrelse* — o. s. v.«

Det saaledes ændrede Forslag vedtoges ved Navneopraab med 31 Ja mod 9 Nej, 4 stemte ikke.

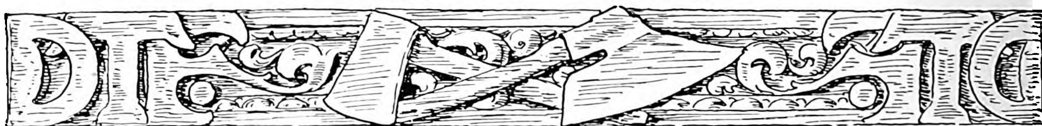
Fra *Odense* behandledes følgende Forespørgsel:

»Hvorledes kan Afdelingerne under en eventuel Strejke ved jævnlige og udførlige Meddelelser holdes a jour med dennes Udvikling og Forhold til enhver Tid?«

Forbundets Formand udtalte som sin Anskuelse, at jævnlige og udførlige Strejkemeddelelser maatte betragtes som en Uting, kun skikket til at holde Mesterorganisationerne bekendt med Svendenes Stilling og Hjælpekilder til enhver Tid og tillige skikket til at unddrage Svendene velvillige Meddelelser fra Mestre om Mesterorganisationernes Foretagender mod Svendene.

Formanden hævdede under Henvisning til Forholdene under Aalborg-Strejken, at Afdelingerne hidtil havde været særdeles godt betjent med Hensyn til Meddelelser. Formanden havde ofte, af Mangel paa bedre Stof, maattet skrive Bladartikler, baseret paa ubetydelige Fakta, blot for at holde Stemningen oppe.

Man kunde tænke sig andre Meddelelser, f. Eks. Talmeddelelser ved Maanedsberetningerne over de Arbejdende og de Arbejdsløse, men selv denne Slags Meddelelser kunde virke skadeligt, hvad fremgik af Indbetalingslisterne over frivillige Strejkebidrag. Disse viser al Tid for smaa Ydelser i Begyndelsen og hermed følger i mange Tilfælde Forskudsudbetalinger af Forbundets Kasse, som man under Hensyn til det stadig synkende Antal Arbejdsløse og Opgivelserne disse vedrørende næppe vil faa dækkede.

For øvrigt følte Formanden sig overbevist om, at Hovedbestyrelsen til enhver Tid vil imødekomme alle rimelige Krav om Oplysninger, ogsaa under Lock-out'er og Strejker.

Der vedtoges Overgang til næste Sag:

»*Forbundets Stilling til de Forslag om planmæsig Strejkeunderstøttelse,* der for Tiden behandles i de samvirkende Foreninger i København.«

Formanden oplæste Reglerne for Strejkeunderstøttelsen samt Rundskrivelse af Oktober 1894 fra Udvalget for, til Bestyrelserne i, de under de samvirkende Fagforeninger hørende Organisationer og fremhævede derefter, først hvorledes det samlede Forbunds Stilling vil blive under Forudsætning af Tilslutning til de samvirkende Foreninger paa Basis af planmæssig Strejkeunderstøttelse i Følge de fremlagte Forslag, og dernæst hvorledes Stillingen vil blive for den enkelte Afdeling, som paa samme Basis gennem de forskellige Byers samvirkende Foreninger vil foretage Tilslutning.

Sluttelig foreslog Formanden Vedtagelse af følgende

Resolution:

»Delegeretmødet vedtager, at ingen af Forbundets Afdelinger maa foretage Tilslutning til almindelig Sammenslutning Landet over — baseret paa planmæssig Strejkeunderstøtelse — før efter Beslutning af Forbundets Delegeretmøde.«

Efter nogen Diskussion vedtoges Resolutionen enstemmig.

Agitationsspørgsmaalet optoges til Behandling.

Der bragtes Hovedbestyrelsen en særlig Tak for dens Virksomhed paa dette Omraade.

Efter Diskussionen vedtoges Henvisning til den paa 3. Delegeretmøde samme Spørgsmaal vedrørende vedtagne

Resolution:

»Delegeretmødet tilraader, som det bedste Middel til Opnaaelse af Tilslutning til Organisationen, den videst mulige Agitation Mand og Mand imellem o. s. v.«

Derefter behandledes Forslag om Afskaffelse af Akkordsystemet til Fordel for Daglønssystemet, for derved at modarbejde Arbejdsløsheden.

Efter en meget omfattende Diskussion vedtoges Henvisning til en paa 3. Delegeretmøde vedtagen, samme Spørgsmaal vedrørende

Resolution:

»Delegeretmødet vedtager af al Magt at modarbejde Akkordarbejde og beslutter midlertidig, under Hensyn til Smudskonkurrencen, at ingen Priskurant maa indføres i nogen af Forbundets Afdelinger med lavere Priser end fastsat i Københavns Priskurant.«

Derefter vedtoges et Forslag om at paalægge Hovedbestyrelsen at arbejde hen

til Indførelse af en ensartet Arbejdstid ogsaa i Vintermaanederne.

Forbundets 6. Delegeretmøde, som nu efter Beslutning af 5. Delegeretmøde benævnes Kongres, afholdes i Kjøbenhavn den 22., 23. og 24. November 1896. Fremgangen har været rivende, Organisationen tæller nu 60 Afdelinger med ialt 121 Byer og 3208 Medlemmer. Fremgangen siden sidste Delegeretmøde er 23 Afdelinger med ialt 42 Byer og 944 Medlemmer; men en Del af Medlemsantallets Forøgelse maa tilskrives de gamle Afdelinger, som gennem en ihærdig Agitation i Landdistrikterne har styrket deres Indflydelse paa Arbejdsforholdene. I 36 Afdelinger, omfattende 84 Byer, erTimelønnen hævet med fra 1 til 15 Øre. I 14 Afdelinger, omfattende 41 Byer, er Arbejdstiden forkortet med fra ½ til 2 Timer pr. Dag. Gennemførelsen af Forbundets Formaal har medført 6 almindelige Arbejdsstandsninger og enkelte partielle, dels i Provindserne og dels i København.

Forbundet kan ogsaa, i Forening med Murerforbundet, med Rette tilregne sig Sejren i Kampen under den store Tømrer- og Murer-Lock-out i Jylland.

Grunden til denne Lock-out var Mestrenes Forlangende om Genindførelse af de fra Laugstiden med Rette saa forhadte Arbejdssedler (Uriassedler); man ønskede ved Hjælp af disse at skaffe sig Haand- og Halsret over Svendene eller i altFald Betingelser for at kunne straffe eventuelle Ubehageligheder fra disse med Udsultning af den eller de Paagældende og deres Familier.

Mestrenes Paaskud overfor Offentligheden til at foretage Lock-out'en var dette, at de gav sig Udseende af at kæmpe for Bibeholdelse af Arbejdssedlerne, dem de paastod, at Svende-Organisationerne imod Skik og Brug vilde afskaffe.

Vor Paastand, at Mestrenes Fordring om Arbejdssedlernes Genindførelse var noget nyt og siden Laugstiden ukendt, bekræftes uomstødeligt af nedenanførte Skrivelse — det maa erindres, at den paagældende By, Aalborg, er en gammel Laugsby. —

Murer- og Tømrermesterforeningen
i Aalborg og Nørre-Sundby,
d. 2. Juli 1895

Paa Aalborg og Nørre-Sundby Tømrermesterforenings Vegne tillader jeg mig herved at rette en Forespørgsel til Tømrersvendenes Fagforening, om den indgaar paa de af Centralforeningen — Centralforeningen for Tømrer- og Murermestre i Jylland — vedtagne Brug af Arbejdssedler, nemlig Forevisning af Seddel fra tidligere Mester, naar Tømrersvende søge Arbejde.

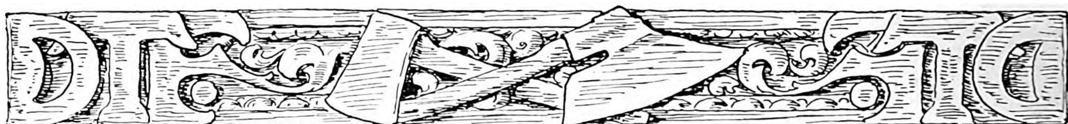
Svar herpaa udbedes senest Torsdag Formiddag d. 4. Juli 1895.

Paa Bestyrelsens Vegne
C. C. Jensen.

Til Tømrersvendenes Fagforening i Aalborg.

Det fremgaar af denne Skrivelse, at Mesterorganisationen i Aalborg udtrykkelig *spørger* Svendeorganisationen samme Steds, om den *vil indgaa paa* Indførelsen af de af »Centralforeningen for Tømrer-

12

og Murermestre i Jylland« vedtagne Arbejdssedler. — Paa dette Spørgsmaal udbedes Svar senest Torsdag Formiddag d. 4. Juli 1895, skønt Mestrene ikke kunde være uvidende om, at Svendeorganisationen var afskaaret fra at svare i rette Tid som Følge af, at Skrivelsen var afsendt saa sent, at den først kom Formanden i Hænde den 3. Juli Kl. 7½ Formiddag; Formanden manglede altsaa Tid til Indvarsling af et beslutningsdygtigt Møde.

Ingen vil kunne nægte, at denne Skrivelse er et Ultimatum, og tilmed *tilsyneladende* et Ultimatum, hvorpaa Mestrene ikke ønskede Svar.

Hermed maa vel Spørgsmaalet om, paa hvilken Side Retten var, være afgjort til Svendenes Fordel.

Det var ikke Svendene, som fremkom med nye Krav, det var Mestrene, og disse stillede endda deres Krav paa en saa kluntet Maade, at det straks stod klart for den store Offentlighed, at her forelaa et Angreb paa den personlige Frihed, som øjeblikkeligt maatte tilbagevises.

Lock-out'en begyndte Torsdag den 11. Juli Kl. 12 Middag, men viste sig allerede paa sin Fødselsdag som en Vantrivning, der langtfra glædede Forældrene, og absolut var alle Rettænkende uvelkommen. Allerede den 16. Juli modtog Forbundet nedenanførte Skrivelse:

Centralforeningen
for Murer- og Tømrermestre
i Østifterne.

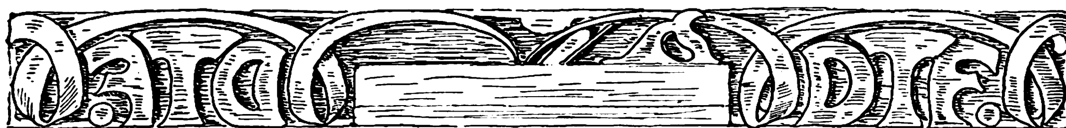
Da Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Østifterne selvfølgelig ikke vedblivende kan staa som rolig Tilskuer ved den Kamp, som for Tiden udfægtes mellem Centralforeningen og Fagforeningerne i Jylland, men da vi tillige ikke er blinde for, at en Overførelse af Kampen ogsaa til Østifterne vil medføre store Tab og Ubehageligheder for saavel Mestre og Svende som ogsaa for mange andre Mennesker i disse, anse vi os forpligtede til at forsøge den stedfindende Strid bilagt forinden Afholdelsen af en berammet Generalforsamling i Østifternes Centralforening, paa hvilken vil blive taget Bestemmelse om dennes Stilling til Striden. Vi tillader os derfor at anmode Tømrerforbundets Bestyrelse om at sende en eller to Repræsentanter til et Møde sammen med Repræsentanter for Murerforbundet og Undertegnede, samt eventuelt et a to Medlemmer til af Bestyrelsen for Østifternes Centralforening. Det skulde da, efter vor Mening, være et saadant Mødes Opgave at søge en for begge Parter heldig Løsning af de Stridsspørgsmaal, som have foranlediget Strejken i Aalborg og den deraf følgende Lock-out i Jylland, samt muligen tillige at lægge Grund til et fremtidigt fredeligt Samarbejde mellem Svendenes og Mestrenes Organisationer, til Held og Fordel for begge disses Medlemmer.

Vi tillader os at foreslaa Mødet afholdt paa Jernbanehotellet i Roskilde førstkommende Lørdag Eftmd. Kl. 2. Svar bedes tilsendt undertegnede Murermester P. Hansen, Næstved, snarest muligt.

Næstved, den 16. Juli 1895.

Ærbødigst
P. Hansen, *F. A. Thomsen,*
f. T. Formand og Næstformand i Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Østifterne.

Til
Hr. C. From-Petersen,
Forretningsfører for Dansk Tømrer-Forbund.

Det maa her erindres, at der i Følge en Overenskomst af 28. April 1895 i Odense bestaar et meget inderligt Samarbejde mellem denne Forening og Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Jylland. —

Ovenstaaende Indbydelse modtog Forbundet den 17. Juli Kl. 12 Middag og samtidig Tilbud fra Tømrer- og Murermesterlaugene i København om at mægle i Striden. Begge behandledes paa et Hovedbestyrelsesmøde d. 19. Juli, og vedtoges det under Forudsætning af Mester-Centralforeningens Tilslutning at forhandle i København, og dersom dette Møde glippede, i Roskilde; tillige vedtoges det, *ikke* at modtage Voldgift paa Spørgsmaalet om Arbejdssedlernes Indførelse. Og til at deltage i Forhandlingerne valgtes Forbundets Formand og et Medlem af Hovedbestyrelsen, P. F. Hansen

Ved Mæglingsmødet, som derefter afholdtes i København i Murerlaugets Lokale i Studiestræde Nr. 7 Lørdagen d. 20. Juli Kl. 1—2 Midd., afsluttedes Lockout'en ved de interesserede Parters Repræsentanters Underskrift paa nedenanførte Overenskomst:

Imellem Bestyrelsen for Centralforeningen af Murer- og Tømrermestre i Jylland og Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Østifterne samt Hovedbestyrelserne for »Murerforbundet i Danmark« og for »Dansk Tømrer-Forbund« er idag afsluttet følgende Overenskomst:

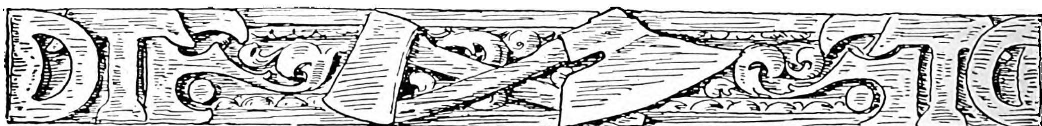
1) Mandagen den 22. Juli d. A. optages Arbejdet af de i Aalborg strejkende Murersvende.

2) Samme Dag hæves overalt i Jylland den af Murer- og Tømrermestre foretagne Lock-out, og alle de udelukkede Svende optager samtidig Arbejdet.

3) Da man maa gaa ud fra, at »Murerforbundet i Danmark« og »Dansk Tømrer-Forbund« kun optager saadanne Medlemmer, som ere virkelig faglærte Svende, betragtes i Fremtiden Medlemsbevis fra et af Forbundene som fuldgyldig Legitimation for en Svend, der søger Arbejde.

4) For at Mestrene kunne bibeholde den Fordel, *som de mene*, at Arbejdssedlerne hidtil have skaffet dem, nemlig ved disse at faa Kundskab om, at vedkommende Svend agter at forlade deres Arbejde, og for tillige at skaffe Svendene den Fordel at kunne søge nyt Arbejde, forinden de afskediges, bestemmes det, at Arbejdsforholdet imellem en Mester, som er Medlem af Centralforeningen i Jylland eller Østifterne, og en Svend, som er Medlem af »Murerforbundet i Danmark« eller af »Dansk Tømrer-Forbund«, for Fremtiden kun kan hæves med 1 a 2 Dages Varsel. Denne Opsigelsesfrist bortfalder dog, naar Sygdom, pludse-

12*

lig indtrædende Frostvejr eller anden uforudset Begivenhed af sig selv nødvendiggør Arbejdets Ophør.

5) Ved Optagelsen af Arbejdet og Ophævelse af Lock-out'en maa i intetsomhelst Tilfælde andre Stridsspørgsmaal imellem Parterne indblandes; men saadanne skulle afgøres enten ved Forhandling imellem Bestyrelsen, eventuelt ved Voldgift, ellers som Retssager.

6) Alle før Lock-out'en bestaaende Overenskomster betragtes som vedvarende gældende i den Tid, for hvilken de ere afsluttede. I Byer, hvor der i indeværende Aar skal træffes ny Overenskomst, maa der ikke erklæres Strejke for Opnaaelse af en højere Timeløn end 35 Øre for Dagarbejde.

7) Som Grundlag for et fremtidigt fredeligt Samarbejde imellem Mestrenes og Svendenes Organisationer i Provindserne nedsættes et Fællesudvalg paa 8 Medlemmer, af hvilke hver af de 2 Centralforeninger vælger 2, hvert af Forbundene 2 Medlemmer. Dette Udvalg fremkommer med Forslag til fremtidig Ordning af Samarbejdet imellem Provindsernes Organisationer. *Saalænge der ikke er bestemt anden Maade til Løsning af opstaaende Stridsspørgsmaal imellem Mestre og Svende,* skulle saadanne, forinden de udarte til Strejke eller Lock-out, henvises til Afgørelse af et Fællesudvalg, der, hvis ikke Enighed opnaaes, konstituerer sig som Voldgift og eventuelt vælger 1 Opmand. Opnaas ikke Majoritet om Valg af Opmand, vælger Bestyrelsen for Murerlauget i Kjøbenhavn, eller Bestyrelsen for Tømrerlauget samme Steds en dertil egnet Mand. — Parterne forpligter sig til at bilægge Striden ved den af Voldgiftsretten afsagte Kendelse.

Kjøbenhavn, den 20. Juli 1895.

For Centralforeningen af Murer- og Tømrermestrene i Jylland:

I. Qvist. *J. A. Bjerre.*

For Centralforeningen af Murer- og Tømrermestre i Østifterne:

P. Hansen *F. A. Thomsen.*

For Murerforbundet i Danmark:

H. Rasmussen. *A. J. Fugmann.*

For Dansk Tømrer-Forbund:

C. From-Petersen. *P. F. Hansen.*

Som Deltagere i Forhandlingerne om ovenstaaende Overenskomst:

Vilh. Køhler. Carl Kruse. Chr. Seemann.
Niels Rasmussen. Ferd. Hansen.
V. Fussing. O. Kayser. H. P. Nielsen.

Et af Lock-out'ens store Resultater er dette, at den i et Nu har lettet os flere Aars besværligt Agitationsarbejde. Arbejdere med pantseret Uvidenhed og Sløvhed vedrørende deres Standsinteresser er rystede op af en mangeaarig Dvale og har i Erkendelse af Organisationens Betydning sluttet sig til os, og mange af disse arbejder nu for vor Organisation som ihærdige Agitatorer i Landets fjerneste Afkroge.

Lock-out'en har altsaa, fraregnet det

negative Tab, den paaførte Forbundets enkelte Medlemmer ved ca. 9 Dages almindelig Arbejdsløshed midt i den allerbedste Arbejdsperiode, saa langt fra skadet vor Organisation, at den tvertimod i agitatorisk Henseende har gavnet os. Arbejdsstandsningen har ikke formindsket Arbejdet, den har kun bevirket en Forskydning eller Forlængelse af Arbejdsperioden paa 9 Dage, og i mange Tilfælde, hvad bedre er, at Arbejdet er blevet fordelt paa flere Hænder, end ellers vilde have været Tilfældet.

Der er nu tilbage at meddele, at det Udvalg, som i Henhold til Punkt 7 i Overenskomsten af 20. Juli 1895 i Kjøbenhavn skal varetage vore faglige Forholds Udvikling i Provindserne, har afholdt sit konstituerende Møde den 31. August d. A.

En Udskrift af Protokollen meddeler herom:

Efter en Fortegnelse over Repræsentanterne og Deltagerne i Fællesmødet d. 20. Juli 1895 i København og efter en Gengivelse af Punkt 7 i den paa samme Møde afsluttede Overenskomst, som danner Grundlaget for Udvalgets Virksomhed, meddeles videre:

Paa samme Møde overdroges det derefter Formanden for Centralforeningen for Østifterne at sammenkalde et Udvalgsmøde sidst i August Maaned i Nyborg.

Den 31. August 1895 afholdtes dette Møde i Petersens Hotel i Nyborg. Mødte vare

for Jyllands Vedkommende:

D'Hrr. Murermester *Qvist*, Horsens, og Tømrermester *Jørgen Petersen, Vejle,*

for Østifternes Vedkommende:

D'Hrr. Murermester *P. Hansen*, Næstved, og Tømrermester *F. A. Thomsen*, *Slagelse,*

for »Murerforbundet i Danmark«:

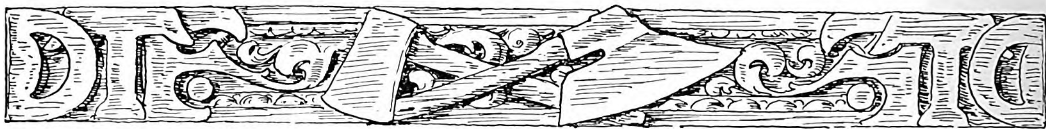
D'Hrr. Forretningsfører *H. Rasmussen* og Hovedbestyrelsesmedlem *Scheuer,*

for »Dansk Tømrer-Forbund«:

D'Hrr. Forretningsfører *C. From-Petersen* og Hovedbestyrelsesmedlem *P. F. Hansen.*

Mødet aabnedes af Formanden for Østifternes Centralforening, Murermester *P. Hansen*, der oplæste Følgende:

Ærede Herrer! Naar det er overdraget mig i Henhold til mundtlig Aftale ved Mødet i Kjøbenhavn den 20. Juli at sammenkalde dette Fællesudvalg — § 7 — til sit første Møde, maa det første være at byde Dem velkommen, dertil knytte det Ønske, naar Udvalget stævner til Møde, det maa være sig bevidst, det gælder alvorlige Ting, at man møder som alvorlige Mænd, forhandler paa Basis deraf og besjæles af en oprigtig Tanke, da er det mit virkelige Haab, Udvalget vil mødes med Velvilje saavel fra Arbejdernes som Arbejdsgivernes Side. Skulde det lykkes Udvalget, som det første i sin Slags her i Landet, at bidrage til mere rolige, besindige og sunde Forhold gøre sig gældende i Fremtiden mellem Arbejdere og Ar-

bejdsgivere i Bygningsfaget til *Efterligning i andre Fag,* da vil meget være vundet og ikke mindst Agtelse for hinanden.

I Haab om at dette maa lykkes og at den 20. Juli 1895 indskrives som en Mærkedag i de interesserede Fags Historie i Danmark, aabner jeg dette Møde.

Efter Oplæsningen af denne Tale anmodede Hr. *P. Hansen* om Udvalgets Tilladelse til at lade Samme tilføre Forhandlingsprotokollen.

Denne Anmodning bevilgedes, og foretoges derefter Mødets og Udvalgets Konstituering.

Til Dirigent valgtes Murerm. *P. Hansen,* Næstved.

Dernæst valgtes ved skriftlig Afstemning til Formand for Udvalget Arkitekt og Tømrermester *F. A. Thomsen* og til Næstformand Murer *F. R. Scheuer.*

Efter Valgene diskuteredes og vedtoges følgende

Forretningsorden:

1) Udvalget afholder ordinært Møde én Gang aarlig den anden Lørdag i December Maaned. Her afgives Beretning om de i Aarets Løb behandlede Sager samt foretages Valg af Formand og Næstformand og bestemmes Stedet for næste Mødes Afholdelse.

   Enhver af de repræsenterede Organisationer kan forlange sammenkaldt ekstraordinært Møde, naar derom skriftlig indgives Begæring med Opgivelse af de Sager, som ønskes behandlede.

2) Udvalgets Formand, eventuelt Næstformand, leder Forhandlingerne og besørger disse tilført Forhandlingsprotokollen. Han tilsiger de respektive Udvalgsmedlemmer med mindst 4 Dages Varsel samt tilsender inden 14 Dages Forløb hver af de respekt. Organisationer en med hans Underskrift forsynet Kopi af Forhandlingsprotokollen.

Ekstraordinært Møde skal afholdes senest 8 Dage efter modtagen Begæring.

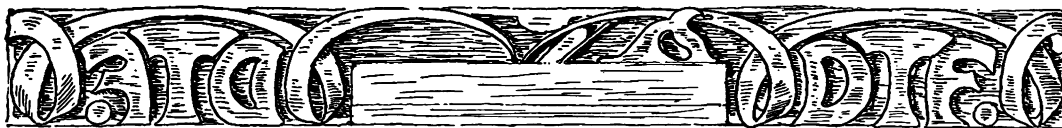
Skulde Tilfældet indtræffe, at et Udvalgsmedlem uventet er forhindret i at møde og der ikke har været Tid til at tilkalde Suppleanten, er Mødet dog beslutningsdygtigt, dog skal ved Stemmeafgivninger henholdsvis én Mester eller Svend i samme Fag som den Udeblevne træde tilbage.

Udvalget kan antage en Sekretær, og Udgifterne til denne, til Korrespondance samt til Lokale fordeles ligeligt imellem de interesserede Organisationer.

Derefter behandledes, ifølge Ønske af Tømrermestrene og Tømrersvende Organisationerne i Maribo, Spørgsmaalet om Tiden for Opsigelsen af en mellem Parterne iøvrigt afsluttet Arbejdskontrakt.

Efter en meget indgaaende Diskussion vedtoges følgende Henstilling:

Alle Overenskomster mellem lokale Mesterforeninger og Fagforeninger i Murer- og Tømrerfaget skulle for Fremtiden løbe fra 1. Februar til 31. Januar, de skulle kun kunne opsiges med mindst 5 Maaneders Varsel, og ny Ordning skal da være truffen inden 3 Maaneder efter

Opsigelsen; kan mindelig Overenskomst ikke opnaas til den Tid, henvises de omstridte Punkter til Afgørelse af Fællesudvalget.

Derefter valgtes et Udvalg bestaaende af Formanden Hr. Arkitekt *F. A. Thomsen* samt Formændene for Murer- og Tømrerforbundene, d'Hrr. *Rasmussen* og *From-Petersen,* til at samle og udarbejde Forslag til ensartede Overenskomster og andet Arbejdsforholdene i Lokalforeningerne vedrørende, til Fremlæggelse paa Fællesudvalgets første ordinære Møde.

Til næste Mødested valgtes Odense og Mødet hævedes.

Det maa her bemærkes, at Fællesudvalgets Arbejder vedrørende Spørgsmaalet om ensartede Arbejdskontrakter i formel Henseende kun kan betragtes som Forslag til Overvejelse og eventuel Vedtagelse af de interesserede Organisationer. Vore Organisationer vil altid kunne holde altfor fyrige Mester-Organisationer tilbage i reel Henseende ved; naar der forhandles om Forbedringer af Arbejdsforholdene, at stille Krav om en Timeløn i Almindelighed af 38 eller 40 Øre, for Helligdags- og Overarbejde af 60 Øre og for Natarbejde af 80 Øre.

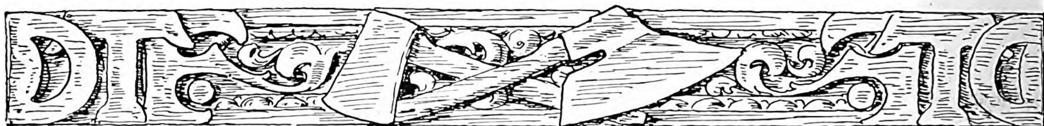
Forbundets Opgave og Arbejdet er ikke forrykket eller overflødiggjort i nogen Henseende. Det er nu og i Fremtiden af samme Vigtighed for os at bevare og forøge vor Organisations Styrke og Indflydelse som før Overenskomsten i København, thi — med Arbejdsherrernes Roskildemøde af November 1894 i frisk Minde — kan vi jo aldrig vide, om vore nuværende Allierede ikke skulde kunne glemme vore fælles faglige Interesser og *igen* faa et Anfald af den slemme smitsomme Agrarsyge.

Angaaende mere specielle Oplysninger om Forbundets Virksomhed bemærkes, at i de Byer, hvor Bygningssnedkerne og Skibstømrerne har sluttet sig til vore Organisationer, er Lønnen den samme i samtlige Fag. Man erindre, at Lønnen for Hustømrerne ellers al Tid er højere end for Bygningssnedkere og Skibstømrere. Disse have altsaa en pekuniær Fordel af Sammenslutningen med os, og vi har til Gengæld opnaaet Ophævelse af den Konkurrence, som ellers er givet i Forskellen paa Arbejdslønnen, og tillige dette, at vi under eventuelle Lønkampe fuldstændig kan tømme Mestrenes Arbejdspladser og Værksteder for Arbejdskraft.

Vore Forbindelser i Udlandet, særligt med Tyskland, er udmærkede, hvad ogsaa fremgaar deraf, at vore tyske Fagfællers specielle og meget udbredte Organ »Der Zimmerer«, ikke saa sjeldent har optaget Meddelelser vedrørende Arbejdsforholdene i Danmark.

Med Hensyn til vort fremtidige Arbejde tror jeg, at Samarbejdet mellem Forbundets enkelte Faktorer nu er saa fremskredet, at vi muligt allerede nu kan tænke paa Udgivelsen af en Statistik, som ikke alene oplyser om de specielle Arbejdsforhold i en enkelt Maaned, men tillige kan oplyse om det gennemsnitlige Forhold for hele Aaret, hvilket vil have en meget stor Betydning f. Eks. med Hensyn til Bedømmelsen af Arbejdsløsheden.

Fra *Helsingør.* Forslag til Ændring af

Lovens § 19. Medlemmer, som ikke senest 2 Gange 24 Timer efter deres Ankomst til en Afdeling og efter at have faaet Arbejde har meldt sig hos Afdelingsformanden i den paagældende By, mulkteres efter de for Afdelingen til enhver Tid gældende Love.

Fra *Svendborg*. Forslag til Ændring af Lovens § 19. Da det har vist sig, at Medlemmer af Forbundet, som er frameldte én Afdeling, er ankomne hertil og taget Arbejde udenfor Byen uden at anmelde Tilgang og betale Kontingent til Afdelingen, hvad der absolut maa fordømmes, foreslaas følgende:

De Medlemmer, som er frameldte én Afdeling, og som undlader at melde Tilgang til den Arbejdsstedet nærmeste Afdeling, er pligtige ved første Lejlighed at betale fuldt Kontingent for hver Maaned fra sidste Afmeldelse og til Tilgangsmaaneden inklusive.

Et Udvalg fremlagde følgende Forslag til Behandling:

§ 19 forbliver uforandret.

Der tilføjes Forbundsloven en ny § 20, saalydende:

»De Medlemmer, som er frameldte en Afdeling og som undlader at melde Tilgang til den Arbejdsstedet nærmeste Afdeling, er pligtig at betale fuldt Kontingent for hver Maaned fra sidste Afmeldelse til Tilgangsmaaneden inklusive.«

Den nuværende § 20 bliver § 21 og der tilføjes en ny § 22, saalydende:

»Erholder en Mester Arbejde indenfor en anden Afdelings Omraade, da skal Medlemmer af Forbundet paa dette Arbejde overholde de Arbejdspriser, som er gældende i den By, hvor Mestrene hører hjemme, dog kun forsaavidt disse Priser ikke er lavere end i den By, hvor Arbejdet skal udføres. Er dette Tilfældet, da overholdes de paa Arbejdsstedet gældende Arbejdspriser.«

Den nuværende § 21 slettes og § 22 bliver § 23 osv.

Alle disse Ændringer vedtoges enkeltvis. Den ny § 22 *enstemmig*.

Forslag om Udvidelse af Forbundets Formaal med Optagelse af Rejseunderstøttelse.

Der var indsendt Forslag fra *Nykøbing Mors*, saalydende:

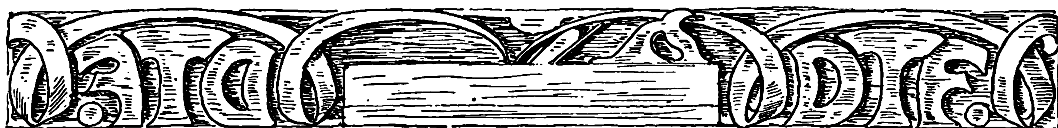
§ 1.

Ethvert Medlem af »Dansk Tømrerforbund«, som ved sin Medlemsbog beviser at have været Medlem de sidste 3 Maaneder, er berettiget til Rejseunderstøttelse, som udredes af Forbundets Kasse.

Det fornødne Beløb hertil udredes ved Forhøjelse af Kontingentet.

§ 2.

Der udbetales kun Rejseunderstøttelse i Maanederne Decbr., Januar, Februar og Marts. Rejseunderstøttelsens Størrelse er 1 Kr. 25 Øre, som udbetales en Gang for hvert Medlem i samme Hold Maaneder i hver By, hvor der findes Afdeling af »Dansk Tømrerforbund«.

§ 3.

Lige udlærte Svende er straks ved deres Indmeldelse i Forbundet berettigede til Rejseunderstøttelse.

Fra *Odense. Samme* Forslag med følgende Ændringer:

Rejseunderstøttelsens Størrelse sættes til *1 Kr.*, der udbetales af Afdelingens Kasse.

Det hertil fornødne Beløb tænkes dækket ved et Ekstrakontingent af 10 Øre pr. Medlem pr. Maaned, som indbetales i de 6 Vintermaaneder.

Til disse Forslag kom endnu et 3. Forslag om Gennemførelse af samme Regler for Rejseunderstøttelse som gældende for Snedkerforbundet.

Disse Regler er saalydende:

§ 1.

Som almindelige Regler for Adkomst til Understøttelse fastsættes:

a) At Vedkommende legitimerer sig ved Forevisning af Medlems- og Rejsebog til Forbundet eller til en udenlandsk Organisation, der udbetaler Rejseunderstøttelse til Snedkerforbundets Medlemmer.

b) At han har været Medlem af Snedkerforbundet i mindst 3 Maaneder eller af en udenlandsk, med Forbundet gensidig Træarbejderorganisation i mindst 6 Maaneder. — Herfra undtages dog Svende, der lige har udlært.

c) At han ikke staar til Restance med Kontingent til Afdelingen i den By, hvor han sidst har arbejdet.

d) At han har haft Arbejde i Løbet af de sidste 6 Maaneder og da mindst i en Maaned.

e) At han ikke har modtaget Rejseunderstøttelse i en anden Afdeling samme Dag.

§ 2.

Rejsende Medlemmer af Forbundet betaler et ugentligt Kontingent af 20 Øre, som tilfalder Forbundskassen og for hvilke der kvitteres ved Mærker indklæbede i Medlemsbogen.

§ 3.

Retten til Understøttelse forspildes, naar Vedkommende ikke vil modtage Arbejde, som bliver ham anvist af Formanden (i Kjøbenhavn af Forretningsføreren), og naar han allerede en Gang i Løbet af 3 Maaneder har modtaget Understøttelse i samme By.

§ 4.

Kongressens fastsætter Understøttelsens Størrelse for det kommende Aar; den udbetales i Provinserne af Afdelingsformændene, i København af Forretningsføreren.

Der udbetales ikke Rejseunderstøttelse i Byer, hvor der ikke er 10 Medlemmer.

§ 5.

Formændene for de forskellige Afdelinger er pligtige til inden den 8de i hver Maaned at indsende Beretning om Af- og Tilgang paa de Skemaer, som til dette Brug vil blive udsendte fra Hovedbestyrelsen.

Flere Talere havde Ordet til de foreliggende Forslag, som ingen fandt tilfredsstillende. Man mente det frugtesløst at udbetale Rejseunderstøttelse paa den Tid af Aaret, hvor Arbejdsløsheden var almindelig, saavelsom at paaligne Ekstrakontingent for Forbundets *ikke rejsende* Medlemmer i samme Anledning og Tidsrum. Og man var heller ikke tilfreds med sidste Forslag, som formentlig paaførte de Rejsende uforholdsmæssig store Byrder.

Under disse Omstændigheder tog Forslagsstillerne Forslagene tilbage til fornyet Overvejelse og Forelæggelse paa næste Kongres.

Fra *Randers.* Forslag om Udvidelse af Forbundets Formaal. »Dansk Tømrerforbund« overtager Ulykkesforsikringen.

Efter en meget omfattende og lang Diskussion forlangtes Afstemning ved Navneopraab. Forslaget forkastedes med 53 St. mod 16.

Følgende Forslag, stillet af Formanden, vedtoges med 47 St.:

»I Erkendelse af, at Arbejderne i Forhold til Arbejdslønnens Størrelse er belastede over Ævne baade ved direkte og indirekte Skatter og derfor *ikke* er i Stand til at paatage sig yderligere Belastning i Form af Ulykkesforsikringspræmie, vedtager Kongressen:

at Forbundets Hovedbestyrelse paany skal foretage en Henvendelse til den lovgivende Forsamling og anmode om hurtig Fremme af Ulykkesforsikringslovgivningen og tillige henlede Opmærksomheden paa Nødvendigheden af, at der for at forebygge Ulykkestilfælde føres offentligt Tilsyn ved Opførelsen af nye og Nedrivningen af gamle Bygninger.«

Fra *Nyborg* og *Randers* Forslag om, at ingen kan optages som Medlem af »Dansk Tømrer-Forbund« uden at have aflagt Svendeprøve.

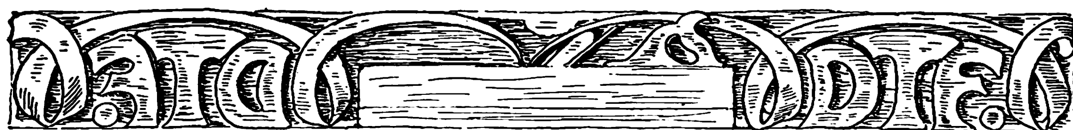
Efter en lang og varm Diskussion forkastedes Forslaget. Følgende Resolution vedtoges *enstemmig:*

»Under Hensyn til at man fra Mesterorganisationernes Side ofte, formentlig med Urette, hører Klage over den synkende, faglige Dygtighed, vedtager Kongressen, at ingen Afdeling maa ændre sine Love saaledes, at kun saadanne kan optages som Medlemmer, som har aflagt Svendeprøve, undtagen naar Mestrene i den paagældende By forpligter sig til kun at beskæftige saadane Svende, som har aflagt Svendeprøve og virkelig *lovligt kontraktmæssigt* bundne Lærlinge.«

Fra *Aalborg.* Lærlingespørgsmaalet optages til Diskussion.

Efter en indgaaende Debat vedtoges enstemmig Henvisning til den paa Kongressen i Odense 1892 vedtagne Resolution, dette Spørgsmaal vedrørende:

»Kongressen tilraader for at standse den hensynsløse Udbytning af Lærlinge uder 18 Aar, og med disse ligestillede at søge Lærlingeloven af 30. Marts 1889 gennemført derved, at man straks henvender sig til Autoriteterne med Anmeldelse

af, hvor samme Lov bliver omgaaet, og udtaler tillige, at Lærlinge over 18 Aar bør have halv Svendeløn, undtagen naar de har udlært i et andet beslægtet Fag. Da bør de forlange fuld Svendeløn.«

Ved Hovedbestyrelsen. Forslag om samvirkende Fagforeninger i Danmark.

Lovforslaget desangaaende var omsendt til Drøftelse i Afdelingerne i *August* Maaned. Diskussionen var derfor kort, og følgende Resolution sattes under Afstemning:

»Kongressen slutter sig til Tanken om en nøjere Forbindelse mellem Fagforbundene i Danmark, men anser endnu ikke Tiden at være inde for Realisationen af denne Tanke, hvilket begrundes ved, at en meget stor Del af Forbundets Afdelinger og forøvrigt flere af Forbundene først er oprettede i de senere eller sidste Aar og saaledes endnu ikke har opnaaet den Stabilitet, som er en absolut nødvendig Betingelse for en nøjere Sammenslutnings Holdbarhed.«

Resolutionen vedtoges med 68 Stemmer mod 1.

Til

REGERING OG RIGSDAG.

»*Dansk Tømrer-Forbund*«, som omfatter 60 Afdelinger med 121 Byer og 3208 Medlemmer, har afholdt Kongres i Dagene den 22.—23. og 24. November d. A. og her, som ofte forhen, behandlet Spørgsmaalet om Ulykkesforsikring, og efter en længere Diskussion vedtaget følgende Resolution:

I Erkendelse af, at Arbejderne i Forhold til Arbejdslønnens Størrelse er belastede over Evne baade ved direkte og indirekte Skatter og derfor *ikke* ere i Stand til at paatage sig yderligere Belastning i Form af Ulykkesforsikrings-Præmie, vedtager Kongressen:
At Forbundets Hovedbestyrelse paany *skal foretage en Henvendelse til Regeringen og Rigsdagen og anmode om hurtig Fremme af Ulykkesforsikrings-Lovgivningen,* og tillige henlede Opmærksomheden paa Nødvendigheden af, at der for at forebygge Ulykkestilfælde *føres offentligt Tilsyn ved Opførelsen af ny og Nedrivningen af gamle Bygninger.*

Idet Hovedbestyrelsen herved efterkommer Kongressens Beslutning undlade vi ikke at fremhæve, at Bygningsarbejdernes og da særligt Tømrernes Arbejdsforhold efterhaanden ere blevne forbundne med større og større Fare, særligt paa Grund af den stigende Benyttelse af Jernbjælker og Jernkonstruktioner i det Hele taget, og tillige dette, at vor Evne til selv at dække Følgerne af Ulykkestilfælde, grundet paa den tiltagende Arbejdsløshed i større eller mindre Dele af Aaret, snarere er faldende end stigende.

Vi indse ogsaa, at det vilde være uheldigt, om man paalægger den enkelte Mester Erstatningspligt under Ulykkestilfælde uden tillige samtidig, paa betryggende Maade, gennem Stat eller Kommune at sikre Arbejderne, at *de faa* den Erstatning, der eventuelt tilkommer dem.

Den store Konkurrence i Forbindelse med den vilde Spekulation vil ofte medføre, at en Mester i det afgørende Øjeblik mangler Midler til at opfylde sine Forpligtelser, ligesom Arbejdet kan være

af saa kort Varighed, at særlig den ubemidlede Mester fristes til at undlade Forsikringen, og kommer saa Ulykken, *da faa Arbejderne intet.*

Under Hensyn til anførte vedtog Kongressen foranstaaende Resolution, som undertegnede Bestyrelse ærbødigst beder taget i Betragtning.

Kjøbenhavn, i December 1896.

I Følge Kongressens Beslutning.

Paa Hovedbestyrelsens Vegne

C. From-Petersen,
Formand for
»Dansk Tømrer-Forbund«.

MÆRKVÆRDIGE BILAG

til Dansk Tømrer-Forbunds Andragende til Regjering og Rigsdag om hurtig Fremme af Ulykkesforsikringslovgivningen.

Forbundets Medlemmer anmodes snarest at bringe nærværende Blad til almindelig, ogsaa til Myndighedernes, Kundskab.

Arbejdsgiverforeningen af 1896.
Studiestræde 7.

Kjøbenhavn, den 31. Oktober 1896.

Vedlagt følger et Aftryk af det paa Foranledning af Arbejdsgiverforeningen af 1896 til Regjering og Rigsdag indgivne Andragende i Anledning af Forslaget om Arbejdernes Forsørgelseskrav efter Ulykkestilfælde under Arbejdet.

Den foreliggende Sag vil efter al Sandsynlighed — selv om de i Andragendet fremsatte Ønsker ikke maatte blive accepterede af Lovgivningsmagten — give Anledning til, at der fra Assuranceselskabers og mulig ogsaa fra andre Sider i en nær Fremtid vil blive gjort Forsøg paa at skaffe Tilslutning blandt Arbejdsgiverne til Overenskomster om Ulykkesforsikringer med en mulig fremkommende Ulykkesforsikringslov som Grundlag.

Da der imidlertid kan være Udsigt til, at i alt Fald de større Fag, hvis Loven kommer i Kraft, ville se deres Fordel ved at danne et selvstændigt Arbejderulykkesforsikringsselskab, maa det meget anbefales, at Arbejdsgiverne ikke ved bindende Løfter knytte sig til de Projekter, der maatte fremkomme fra Assurandørers eller fra anden Side.

P. B. V.

N. Andersen,
Formand.

Tronier,
Sekretær.

Ønsker man efter Læsningen af denne Skrivelse at stifte nærmere Bekendtskab med den efter Navnet at dømme — Arbejds*giver*foreningen af 1896 — nærmest i Stilhed godgørende Forening, da har man en sjælden kærnefuld Anledning hertil i neden anførte Aktstykke, som Landets Myndigheder, Bygherrer og Arkitekter burde søge at indprente i Hukommelsen med Ildbogstaver, saaledes at de altid er i Stand til at tage Forholdsregler mod denne Forenings filantropiske Virksomhed.

Man læse og goutere.

Arbejdsgiverforeningen af 1896.
Kontor i Studiestræde 7.

Kjøbenhavn i Oktober 1896.

I Forbindelse med vort Cirkulære af 25. Maj d. A. meddeles det herved, at Arbejdsgiverforeningen af 1896 nu tæller følgende Medlemmer:

Entreprenørforeningen,
Teglværksforeningen af 1893,
Murermestrenes faglige Organisation,
Kjøbenhavns Tømrerlaug,
Foreningen af Brolægningsentreprenører i Kjøbenhavn,
Dampsnedkeriforeningen (De samvirkende Maskinsnedkerier og Savværker),
Kjøbenhavns Vognmandsforening,
Kjøbenhavns Kalkværk,
Faxe Kalkbrud,
Mørtelfabrikanterne Maag & Møller,
Mørtelfabrikant Joh. Clausen,
og at de nævnte Foreninger og Forretninger *have underkastet sig følgende Fællesbestemmelser:*

1. Under opstaaende Strejker, naar saadanne af vedkommende Forenings Bestyrelse er erkendte som uberettigede, og naar denne Afgørelse er tiltraadt af Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse, forpligte Arbejdsgiverforeningens Medlemmer sig til *ikke at antage Arbejdere fra de Steder, hvor Konflikten finder Sted*, saa længe indtil denne er bilagt. *Vedkommende Forenings Bestyrelse skal under saadanne Forhold meddele Navnene paa de Arbejdere, der strejker eller er udelukkede, til alle de Foreningers Bestyrelser og til de Forretninger, der slutter sig til nærværende Vedtagelse, og Navnene skal af disse igen meddeles til alle Medlemmer eller Indehavere af de paagældende Foreninger eller Forretninger.*
2. Naar en Arbejdsstandsning enten helt eller delvis finder Sted under Forhold som nævnt i Punkt 1, maa *ingen af Medlemmerne af de Foreninger og Forretninger, der har tiltraadt denne Overenskomst, hverken direkte eller indirekte paatage sig Udførelsen af Arbejder, Leveringen af Materialier eller Kørsler til de Byggeforetagender, der er paabegyndte eller kontraherede af den eller de, hos hvem Konflikten finder Sted,* uden skriftlig Overenskomst med disse.

N. Andersen, Formand. *C. Kruse,* Næstformand.

Vilh. Køhler. *Niels Rasmussen.*

Ferd. Hansen.

Tronier,
Sekretær.

Her har man altsaa et naturtro Billede af den Virksomhed, som Arbejdsgiverforeningen af 1896 agter at udfolde, og man lærer tillige at skatte Motiverne til samme Forenings nedenanførte Anmodning til Regering og Rigsdag.

Aftryk af det paa Foranledning af Arbejdsgiverforeningen af 1896 til Regjering og Rigsdag indgivne Andragende i Anledning af Forslaget om Arbejdernes Forsørgelseskrav efter Ulykkestilfælde under Arbejdet.

Til

Regering og Rigsdag.

Foranlediget af Betænkningen over Lovforslag om Arbejdernes Forsørgelseskrav efter Ulykkestilfælde under Arbejdet, som den 18. April d. A. er afgivet af Folketingsudvalget, der heri fremsætter et helt nyt Lovforslag, henvender undertegnede Foreninger af Arbejdsgivere sig til Regering og Rigsdag med den allerærbødigste Anmodning om, at Lovgivningsmagten, inden Sagen kommer til videre Forhandling i Tingene, vil tage under

Overvejelse, hvorvidt den formener at kunne imødekomme vore nedenfor udtalte Ønsker om nogle Forandringer i det ved Folkethingsudvalget fremkomne Lovforslag.

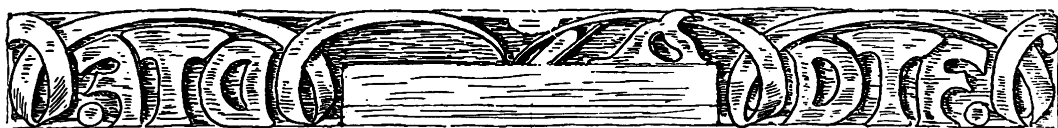
Da vi er enige med det ærede Folketingsudvalg deri, at det langt overvejende Antal af Arbejdsgivere vil søge den Risiko, der tilføres dem, naar ovennævnte Lovforslag bliver ophøjet til Lov, dækket ved Ulykkesforsikring, er vi i efterfølgende Redegørelse for vore Ønsker gaaede ud fra denne Antagelse.

Lovforslagets § 1 tilsikrer Forsørgelsesret saavel for Mand som for Kvinde efter Ulykkestilfælde — under sit Arbejde. Det forekommer os, at — under sit Arbejde — er et vagt Begreb, idet der kan rejses altfor mange Spørgsmaal dertil. Eksempelvis kan der spørges, om de i Arbejdstiden fastsatte Hvile- og Spisetider er medindbefattede i dette Begreb. Om Arbejderne er forsikrede, naar de i Spisetiden forlader Arbejdsstedet t. Eks. for at indtage Middagsmaaltidet paa et Arbejdsstedet nærliggende Spisehus, eller om Bestemmelsen skal opfattes efter sin Ordlyd, og Arbejderen alene er forsikret, naar han rammes af Ulykken, og det i strengeste Forstand kan siges, — at han arbejder?

Paragrafen forekommer os at indeholde altfor mange Undtagelser, der maa gøre Arbejderne usikre i, naar de er og naar de ikke er forsikrede, da de synes at have god Grund til at formene, at ved de fleste Ulykkestilfælde med lidt god juridisk Villie den ene eller den anden Undtagelsesbestemmelse vil kunne bringes i Anvendelse. Paragrafen ønskes derfor klarere og bestemtere affattet, saa at Misforstaaelser saavidt muligt kan undgaas.

Naar der i Betænkningen til Lovforslaget udtales, at den moderne Industri og Stordrift selv bør bære Byrderne for sine Driftsulykker, da den formenes at forøge Faren for Ulykkestilfælde, maa denne Udtalelse forudsætte, at almindelig Haandværksdrift og de dermed beslægtede Næringsveje ikke alene bør bære Udgiften ved de i disse Fag indtræffende Ulykker. Arbejderne i Bygningsfagene har, dels ved den ved de offentlige Arbejders Udførelse tvungen Forsikring, dels ved de private frivillige Forsikringer hos en Del Arbejdsgivere, lært at sætte Pris paa Ulykkesforsikringen, hvilket har fundet sit Udtryk deri, at Arbejdere, hvor Arbejdsgiveren ikke har villet tegne Forsikring, for egen Regning har tegnet Kollektivforsikring, og hvor en Arbejdsgiver ikke har villet medtage Dagpenge i Forsikringen, ofte har tegnet Tillægsforsikringer eller ydet Arbejdsgiveren et Bidrag til, at Forsikringen kunde udvides til at ogsaa at gælde Dagpenge.

Med disse Erfaringer som Grundlag formener vi, at Arbejdere i almindelige Haandværksfag og dermed beslægtede Fag, der kommer ind under Ulykkesforsikringsloven, selv burde bidrage f. Eks. indtil Halvdelen af Udgiften ved Forsikringen, saa at Arbejdsgiverens Andel i Bekostningen maatte ydes som en Hjælp til Selvhjælp. Den enkelte Arbejder vil ved en saadan Ordning ved sit ugentlige Bidrag til Ulykkesforsikringen blive mindet om sit Medansvar til Forebyggelse af Ulykkestilfælde, ligesom en Udvidelse af Forstaaelsen af — under sit Arbejde — og en Indskrænkning af Undtagelserne for at erholde Erstatninger for Arbejderne sikkert vil have saa stor Betydning, at disse alene ved at erholde denne videregaaende Forsikring maa være vel

tjente med at yde Bidrag til Ulykkesforsikringen.

Naar Lovforslaget i § 2 sætter en Grænse for Aarsfortjenesten for en Arbejdsleder til 1800 Kr. som Betingelse for Erstatning for Ulykkestilfælde, medens der ikke findes nogen Begrænsning for Arbejdernes Adkomst til Erstatningskrav turde man dog forudsætte, at der ogsaa for Arbejderne burde sættes en Grænse, og at denne da maatte være højst 1500 Kr., hvilken Sum fremkommer ved at multiplicere den i Lovforslagets § 5 ansatte Maksimaldagløn for Beregningen af Dagpenge (5 Kr.) med 300 Arbejdsdage. Vi formener, at saavel Arbejdsledere som Arbejdere med en respektiv Aarsindtægt af 1800 og 1500 Kr. og derover bør være forsikrede mod Ulykkestilfælde, og at Lovgivningsmagten med samme Ret, som den paalægger Arbejdsgiveren Erstatningspligt, ogsaa kan paalægge Arbejderne Forsikringspligt. Det vil da være naturligst, at Arbejdsgiverne ogsaa forsikre denne Klasse bedre stillede Arbejdere imod at erholde Ret til, naar ovennævnte Aarsindtægter er naaede, at erholde Forsikringspræmien refunderet i Vedkommendes Fortjeneste.

Vi befrygter, at Udvalget ved Fastsættelsen af de ret betydelige Erstatninger har ladet sig paavirke af, at en Del Arbejdsgivere frivillig har paataget sig Erstatningsbyrder for Ulykkestilfælde, men vi henleder Opmærksomheden paa, at de i Lovforslaget ansatte Erstatningssatser er ca. 100 pCt. højere end disse i Reglen har været ved de frivillige Forsikringer, og dertil kommer endnu, at Dagpengene som oftest ikke var medtagne. Forsikringsbyrden, der gennem Lovforslaget paalægges det almindelige Haandværk og de med dette beslægtede Fag, vil saaledes blive mere end fordoblet, i al Fald saa betydeligt forhøjet, at vi maa føle det som en Uretfærdighed, at Arbejderne, der i Aarenes Løb har forstaaet paa forskellige Maader at faa Betalingen for deres Ydelser ret betydeligt forøget, ikke skulde bære en Del af Forsikringsbyrden mod Ulykkestilfælde, der for dem har en særlig personlig Interesse.

Naar Lovforslaget i Paragraferne 4 og 15 bringer Ulykkesforsikringsloven i Forbindelse med Sygekasseloven, foranlediger dette os til at formene, at det vistnok vilde være til Gavn saavel for Sygekassen som for Arbejderen om den eventuelle Lov fastsatte Sygekassetvang for Arbejdere, der kommer ind under Ulykkesforsikringsloven. Saadan Sygekassetvang som Betingelse for at erholde Arbejde findes allerede nu i Murersvendeforeningen saavel som paa flere Arbejdssteder, der drives af Kjøbenhavns Kommune og Statsbanerne.

Udvalget har ment at maatte regulere Beløbet for Dagpenge og Erstatninger for Invaliditet og Død efter den enkelte Arbejders Gennemsnitsfortjeneste i et vist Aaremaal. Oplysninger i dette Øjemed vil, da Arbejdsstyrken som oftest er meget skiftende, være vanskelige at tilvejebringe. For imidlertid saa nær som mulig at erholde de ønskede Oplysninger om Arbejdsfortjenesten og tillige at gøre det muligt for Arbejdsraadet at føre den fornødne Kontrol, maa det sikkert anses for nødvendigt, at den enkelte Arbejder modtager en Forsikringsbog, der efter Arbejdsraadets Anvisning gives en skematisk Inddeling til Optagelse af forannævnte Oplysninger og tillige giver Plads for Arbejdsgiveren til at bekræfte hans

Risikos Begyndelse og Ophør, ligesom Bogen maa være en Legitimation for Arbejderen under Ulykkestilfælde.

De i § 6 ansatte Bøder bør formentlig være ens for Arbejdere og Arbejdsgivere. Man bør ikke forudsætte, at Arbejderne skulle have ringere Evne til at opfatte Lovens Bestemmelser end Arbejdsgiverne.

Den i § 9 ansatte Aldersgrænse for Udbetaling af Erstatninger til fri Raadighed formenes at maatte udvides til respektive 25 og 55 Aars Alderen. Med 25 Aars Alderen opnaas Fuldmyndighed og Adgang til at erhverve Næringsbevis, og i 55 Aars Alderen maa der endnu forudsættes at være tilstrækkelig Kraft til Optagelse af en Virksomhed ved Hjælp af den udbetalte Erstatning.

Vore i foranstaaende fremsatte Ønsker om Ændringer i Folkethingsudvalgets Lovforslag om Arbejderes Forsørgelseskrav efter Ulykkestilfælde under Arbejdet sammentrænger vi i Ønsket om, at den eventuelle Lov maa bestemme:

1. at der gives en saa vidt mulig klar og bestemt Anvisning af, hvorledes Udtrykket i § 1 — under sit Arbejde — skal forstaas;
2. at de i samme Paragrafs 2. Stykke anførte Undtagelser reduceres, og at ogsaa denne Del af Bestemmelserne gives en bestemtere Form;
3. at der paalægges Arbejdsledere og Arbejdere, der har en Aarsindtægt af respektive 1800 og 1500 Kr. og derover, Forsikringstvang mod Ulykkestilfælde, og at de selv bærer Udgifterne derved, hvorimod Arbejdere, der i Aarsindtægt har under 1500 Kr., alene betaler en Andel (indtil Halvdelen) af Forsikringsudgiften;
4. at der paalægges de Arbejdere, der kommer ind under Ulykkesforsikringen, Sygekassetvang;
5. at der indrettes og gives Arbejderne — Forsikringsbøger — med skematisk Inddeling til Udfyldning af de Oplysninger om Arbejdsfortjeneste m. v., som Arbejdsraadet maatte kræve;
6. at Lovens Bødebestemmelser ansættes ens for Arbejdere og Arbejdsgivere; og
7. at Aldersgrænsen for Udbetaling af Erstatninger til fri Raadighed udvides til 25 og 55 Aars Alderen.

Kjøbenhavn, i Oktober 1896.

For Arbejdsgiverforeningen af 1896.

(der tæller følgende Medlemmer: Entreprenørforeningen, Teglværksforeningen af 1893, de kjøbenhavnske Murermestres faglige Organisation, Kjøbenhavns Tømrerlaug, Foreningen af Brolægningsentreprenører i Kjøbenhavn, de samvirkende Maskinsnedkerier og Savværker, Kjøbenhavns Vognmandsforening, Kjøbenhavns Kalkværk, Faxe Kalkbrud og Mørtelfabrikanter i Kjøbenhavn):

N. Andersen,
Entreprenør,
Formand for Entreprenørforeningen.

Vilh. Køhler,
Formand for de kjøbenhavnske Murermestres fagl. Organisation.

Karl Kruse,
Murermester.

N. Rasmussen,
Murermester.

Ferd. Hansen,
Oldermand for Kjøbenhavns Tømrerlaug.

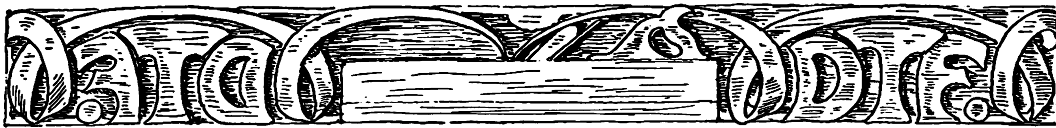
For Murer- og Tømrermestrenes Centralforening i Jylland:

Qvist,
Murermester, Horsens,
Formand.

For Centralforeningen af Murer- og Tømrermestre i Østifterne:

P. Hansen,
Murermester,
Næsved.

F. A. Thomsen,
Arkitekt, Tømrermester,
Slagelse.

R. Hansen,
Murermester,
Odense.

N. M. Hansen,
Tømrermester,
Svendborg.

R. Dithmer,
Murermester
Holbæk.

Plum,
Murermester,
Helsingør.

I. C. Johansen,
Murermester,
Vordingborg.

Glahn,
Tømrermester,
Nykjøbing, Falster.

C. Andersen,
Tømrermester,
Nysted.

For Stenhuggerforeningen:
E. Nielsen,
Formand.

For Smedemesterforeningen:
A. W. Holm,
Formand.

For Kjøbenhavns Blikkenslagerlaug:
Harald Steenberg,
Oldermand.

For Gas- og Vandmesterforeningen i Kjøbenhavn.

B. Blem. *H. V. Christensen.*
A. C. Engqvist. *W. Reusch.*
Th. Steinbach,
fung. Formand.

For kjøbenhavnske Sporvogns- og Omnibusselskaber:

Lautrup. Christens. Ramm. Nielsen.
Wolfhagen. Cramer. van Deurs.
Ludvigsen.

For Odense Handelsforening:
Esmann. Sophus Rasmussen.
Peter M. Waidtløw. R. Petersen.
Chr. Clemmensen. Th. Hansen.
Georg Henningsen. C. H. Schnackenburg.

For Fyens Stifts Teglværksforening:
L. Schnackenburg,
Formand.

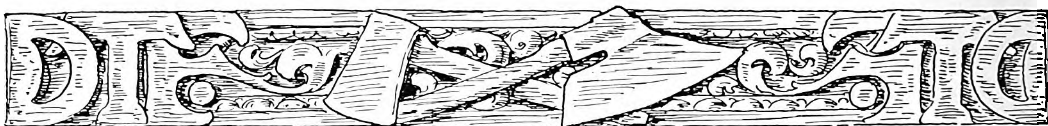
Man ser i dette Andragende Arbejds*giver*foreningen komme snurrende som en kælen Kat med Kløerne gjemte i Fløjelspoterne og fremsætte sin allerærbødigste Anmodning til Regering og Rigsdag, om disse Faktorer *vil tage under Overvejelse, hvorvidt de formener at kunne imødekomme o. s. v.*

Arbejds*giverne* fremsætter deres smaa Anker i den arbejdervenlige Tone, og alt er tillavet efter Recepten — Katten maa have mere Fløde. —

Man forsømmer ikke at vise sin Fiffighed en lille Smule, ligesom man under Krigsforhold kunde tænke sig en Fjende markere et Frontangreb for saa meget desto bedre at kunne angribe med et heldigt Resultat i Flanken.

Man henleder Opmærksomheden paa, at almindelig Haandværksdrift og dermed beslægtede Næringsveje ikke alene bør bære Udgifterne ved de i disse Fag indtræffende Ulykker og yder samtidig sin Tak til Bygningsarbejderne, fordi disse, trods smaa Kaar, i flere Tilfælde har hjulpet Arbejdsgiverne med Bidrag til Ulykkesforsikringspræmien. Man nævner ikke, i hvilke Fag og paa hvilken Aarstid det er sket, om det var Sommer eller Vinter, om det var alle Arbejderne eller kun en økonomisk bedre stillet Del af samme, der deltog i denne Udgift. Man omtaler det i al Almindelighed og formener derefter, at Arbejderne i disse Fag bør bidrage indtil Halvdelen af Udgifterne ved Forsikringen. Den enkelte Arbejder vil paa denne Maade blive mindet om sit Medansvar til Forebyggelse af Ulykkestilfælde. Ja, man skulde ved

13

Læsningen af denne Pasus tro, *at Arbejderne lod sig slaa til Krøblinge eller slaa ihjel blot for Fornøjelsens Skyld, blot for at chikanere de uskyldige Arbejdsgivere.*

Se dette var Angrebet i Fronten. Der er flere Ønsker i Arbejds*givernes* Andragende, som for den overfladiske Læser ser temmelig naturlige og uskadelige ud, men vil man se disse Ønsker nærmere efter og sammenholde dem med de Fællesbestemmelser, som de Foreninger og Forretninger *have underkastet sig,* der staar som Medlemmer af »Arbejdsgiverforeningen af 1896«, da faar man et helt andet Blik paa denne Sag. Da mindes man det gamle Ord: »Da Fanden blev gammel, begyndte han at gaa i Kirke«, som frit oversat kan lyde saaledes: »Da Arbejds*giverne* indsaa, at de ikke ved egen Kraft kunde slavebinde Arbejderne, da paatog de sig Skin af Arbejdervelgørere og velvillige Raadgivere for Regering og Rigsdag, idet de haabede ad denne ikke usædvanlige Vej at faa den saa inderlig ønskede Slavepisk udleveret.«

For hvad er det vel andet der søges opnaaet ved Punkt 5 i Arbejds*givernes* Andragende — at der indrettes og gives Arbejderne — Forsikringsbøger— med skematisk Inddeling til Udfyldning af de Oplysninger om Arbejdsfortjeneste m. v. som Arbejdsraadet maatte kræve. — Ja, her vil de ærede Arbejds*givere* naturligvis paaberabe sig deres Hjælpsomhed. De vil henvise til Andragendets Motivering. — For imidlertid saa nær som muligt at erholde de ønskede Oplysninger om Arbejdsfortjenesten og tillige at gøre det muligt for Arbejdsraadet at føre den fornødne Kontrol vil Arbejdsgiverne ved deres Underskrift bekræfte Forsikringsbogens Opgivelser o. s. v. — og muligt tillige det gamle Ord: »Med Flæsk fanger man Mus«. — Man vil rent glemme Punkt 1 i Forpligtelsen for Medlemmer af »Arbejdsgiverforeningen af 1896« (Uriassedlerne) — der paalægger *at meddele Navnene paa de Arbejdere, der strejker eller* — hvor rørende upartisk — *er udelukkede, til alle de interesserede Foreninger og Forretninger.*

De kære Arbejdsgivere vil aldeles ikke have tænkt sig ved deres Forslag at hjælpe lidt paa saadanne Vanskeligheder, som f. Eks. ligger i de danske Navnes Almindelighed — Hansen, Jensen, Sørensen, Petersen o. s. v. — Nej naturligvis, man har aldrig tænkt sig, at disse Forsikringsbøger skulde forsynes med Løbenummer — som Forsikringspolicer i Almindelighed — og *at disse Løbenumre vilde være en udmærket Hjælp for Arbejdsgiverforeningens Medlemmer med Hensyn til Overholdelsen af ovenanførte Fællesbestemmelsers Punkt 1.*

Se her har vi Flankeangrebet, paa hvis Gennemførelse Arbejdsgiverforeningen sikkert lægger den største Vægt, hvad ogsaa synes at fremgaa deraf, at man ikke engang har villet lade Arbejdsledere med en Løn af 1800 Kr. være udenfor Forsikringen — hvad de i Følge § 2 i Lovforslaget er. — Det er nemlig ikke Arbejds*giverne* ubekendt, at saa godt som alle Arbejdsledere ogsaa er Medlemmer af Fagforeningerne, hvad jo forøvrigt alle duelige Arbejdere er, og det gælder derfor om, at ogsaa disse kan bringes inden-

for Sultepiskens Rækkevidde, og Kattens kælne Knurren lyder derfor som følger:

Det vil være naturligt, at Arbejds*giverne* ogsaa forsikrer denne Klasse bedre stillede Arbejdere, imod at erholde Ret til, naar ovennævnte Aarsindtægter er naaede, at erholde Forsikringspræmien refunderet i Vedkommendes Fortjeneste.

Se her viser Katten Kløerne. Kan Arbejdsgiverne faa dette Andragende gjort til Lov, da forsynes ogsaa de bedre stillede Arbejdere med — Uriassedler — Forsikringsbøger, og da finder Arbejds*giver*foreningen ikke Ulykkesforsikringen for dyr, sel vom Arbejdsgiverne *tilsyneladende* skal betale hele Forsikringen.

Ganske mærkeligt er det forøvrigt at se næsten alle de samme Arbejds*giveres* Navne paa Arbejds*giver*foreningens Andragende om skærpede Arbejdssedler — Forsikringsbøger —, som findes paa den Overenskomst, som den 20. Juli 1895 afsluttede den store Tømrer- og Murerlock-out i Jylland og samtidig dømte Arbejdssedlerne døde og magtesløse.

Arbejdernes Tillid til Arbejds*giverne* kan *ikke* taale mange Grundskud som dette før det saakaldte gode Samarbejde mellem Arbejds*givere* og Arbejdere springer i Luften.

Jeg kunde nu have sluttet, men da Sagen i anden Henseende har stor Interesse vil jeg tillade mig at fremhæve samme.

I alle Konditioner til offentlige og private Byggeforetagender findes der en Passus om, at Mestrene og Leverandørerne skal have den Tid godtgjort, der medgaar til Strejke eller Lock-out.

Jeg spørger, kunde det ikke være paa Tiden, at Autoriteter, der eventuelt optræder som Bygherrer, og selvstændige Bygherrer og Arkitekter sletter ovenomtalte Passus i Byggekonditionerne — *under Hensyn til de Fællesbestemmelser, som de Foreninger og Forretninger har underkastet sig, der er indordnede i Arbejdsgiverforeningen af 1896* eller i lignende Foreninger.

Der er jo ingen Grund til at favorisere Arbejds*givere,* som foretager Lock-out, mere end Arbejdere, der strejker.

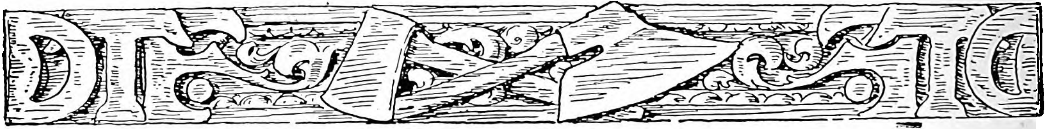
Henstillende Ovenstaaende til velvillig Overvejelse af alle Interesserede, tegner

Kjøbenhavn, den 7. December 1896.

C. From-Petersen,
Formand for »Dansk Tømrer-Forbund«.

Den 7. Januar s. A. vedtoges Lov om »Arbejdernes Forsikring mod Følger af Ulykestilfælde i visse Virksomheder«, og naar denne Lov ikke fyldestgør Arbejdsgivernes Ønsker med Hensyn til Indførelse af permanente Uriassedler, da tør »Dansk Tømrer-Forbund« sikkert tilskrive sig en væsentlig Del af Æren herfor, idet vort Andragende med Bilag ikke alene blev tilsendt Rigsdagen, men alle offentlige, civile og militære Myndigheder, og derigennem oplyste disse om Arbejdsgiverforeningens Hensigter.

Forbundets 7. Kongres afholdes i Kjøbenhavn i Dagene den 30. og 31. Oktober samt 1. November 1898. Organisationen tæller nu 65 Afdelinger med 162 Byer og 3856 Medlemmer. Fremgangen har herefter været 5 Afdelinger med 39 Byer og

648 Medlemmer. I 53 Afdelinger er Timelønnen hævet med fra 2 til 10 Øre, og i 14 af Forbundets Afdelinger er Arbejdstiden forkortet fra 10½ til 10 Timer. Gennemførelsen af Forbundets Formaal har medført 2 almindelige Arbejdsnedlæggelser, hvoraf en i Lemvig, som varede fra 29. Marts 1897 til 6 Maj 1898, altsaa 1 Aar og 6 Uger. De med denne Strejke forbundne Omkostninger androg ordinært Kr. 2134, i frivillige Bidrag Kr. 1502, eller ialt Kr. 3636. Som Grund til denne lange Kamp skal blot paapeges, at Lemvig ligger i en Egn, der i Fortiden har været uberørt af faglige Bevægelser og tillige er stærkt paavirket af Missionsbevægelsen, og det er jo en bekendt Sag, at Missionsmændenes tilsyneladende Mangel paa Æresfølelse i faglig Henseende ofte har kostet Forbundet unødigt Bryderi og Penge. Vore Krav gennemførtes ubeskaaret, og der er herefter Grund til at haabe, at Missionsmændene, belært af de Erfaringer, der her er gjort, fremtidig vil afholde sig fra Deltagelse i vore Kampe, i al Fald naar de ikke vil kæmpe paa vor Side, til Fordel for de Fattige og Fortrykte.

»Fællesudvalget af 20. Juli 1895« har i Aaret 1897 behandlet 29 Sager, deraf 15 vedrørende Tømrerne og 14 vedrørende Murerne. Ved Afgørelsen af 9 af disse Sager er benyttet Opmand. I den forløbne Del af Aaret 1898 har Udvalget behandlet 29 Sager, deraf 11 vedrørende Tømrerne og 18 vedrørende Murerne. Ved Afgørelsen af 10 af disse Sager er benyttet Opmand.

Der er her Anledning til at henlede Opmærksomheden paa 2 af Udvalgets Kendelser, den ene fremkaldt ved Spørgsmaal om Svendeprøve aflagt for Svendborg Amts Landhaandværkerforening kan betragtes som fyldestgørende Svendebevis? Der besvaredes saaledes — se Forhandlingsprotokollen af 16de Maj 1898 —

at man kun bør betragte Aflæggelse af Svendeprøver som fyldestgørende, naar de er aflagte for en officiel Kommission og Svendebrevene altsaa er forsynede med Magistratsstempel.

Vedrørende den anden af disse Kendelser udtaler Fællesudvalgets Forhandlingsprotokol af 6. September 1898 følgende:

Mødet afholdes paa Forlangende af den jyske Centralforening i Anledning af Uoverensstemmelse imellem nogle Murermestre og deres Svende om Betalingen for et Arbejde, som udføres i Middelfart af Mestre fra Fredericia, der igen har overtaget Arbejdet fra et Konsortium af Mestre fra Kjøbenhavn og Vejle.

Det besluttedes i Anledning af denne Sag, at Fællesudvalget maa fastholde sin en Gang tagne Bestemmelse — *»at lade en Murer- eller Tømrermester udføre et Arbejde indenfor et andet Omraade end hans lokale Forenings, ydes den Betaling, der gælder paa det Sted, hvor Mesteren er hjemmehørende, med mindre den paa Byggestedet gældende Betaling er højere, i saa Tilfælde ydes denne«* — og at denne ogsaa skal gælde, naar Arbejdet udføres ved Hjælp af andre Mestre, end dem, der oprindelig har overtaget Arbejdet. Derfor bør altsaa det omhandlede Murerarbejde

ved »*Nordisk Kabel- og Traadfabrik*« i Middelfart udføres i Akkord og betales efter Kjøbenhavns Priskurant af 1. Januar 1897.

Forslag om Tilslutning til »De samvirkende Fagforbund i Danmark«.

Formanden gav Beretning om denne Organisations Tilblivelseshistorie og Love og anbefalede Tilslutning til den.

Mange Talere havde Ordet og efter en lang og indholdsrig Diskussion afsluttedes med Afstemning ved Navneopraab.

Afstemningens Udfald var følgende:

Afdeling	Navn	Afstemning	
Aalborg	N. P. Nielsen	Ja	
»	J. M. Jensen	Ja	
»	P. Thomsen	Ja	
Aarhus	P. Hansen	Ja	
»	M. Jensen	Ja	
»	J. Nielsen	Ja	
Assens	P. Rasmussen		Nej
Esbjerg	N. Nielsen	Ja	
»	F. Christensen	Ja	
Faaborg	H. Andersen	Ja	
Fanø	J. Sørensen	Ja	
Faxe	H. Nielsen	Ja	
Fredensborg-Asminderød	A. Fangel	Ja	
Frederikshavn	M. Larsen	Ja	
Fredericia	J. Christensen	St. ikke	
Grenaa	S. Madsen	Ja	
Haslev	P. Petersen	Ja	
Helsingør	C. Larsen		Nej
Herning	A. Christensen	Ja	
Hillerød	O. Johansen	Ja	
Hjørring	M. Eriksen	St. ikke	
Holbæk	L. Petersen	Ja	
Holstebro	P. Mikkelsen	Ja	
Horsens	M. Nielsen		Nej
»	J. Andersen		Nej
Hørsholm	J. Jensen	Ja	
Kallundborg	C. Christensen	Ja	
Kjerteminde	N. P. Nielsen	Ja	
Kolding	J. Bondesen	Ja	

Afstemningens Udfald var følgende:

Afdeling	Navn	Afstemning	
Korsør	L. Petersen	Ja	
Kjøbenhavn	F. Heindorff	Ja	
»	P. F. Hansen	Ja	
»	P. H. Hansen	St. ikke	
»	F. E. Bentzen	Ja	
»	Chr. Larsen	Ja	
»	Joh. Christensen	Ja	
»	Chr. Jørgensen	Ja	
»	L. Nielsen	Ja	
»	L. P. Jørgensen	Ja	
»	Carl Rasmussen	Ja	
»	F. Jørgensen	Ja	
»	H. Hansen	Ja	
»	F. Kyhl	Ja	
»	Hans Hansen	Ja	
Kjøbenh. Amts 1. Afdeling	J. Frederiksen	Ja	
do. 2. Afdeling	J. Jensen	Ja	
Kjøge	J. Hansen	Ja	
Maribo	H. Rasmussen		Nej
Nakskov	T. Hansen	Ja	
Nyborg	C. Hjetting		Nej
Nykjøbing F.	W. Wiene	St. ikke	
Nykjøbing M.	J. Jensen	St. ikke	
Næstved	J. Jensen	Ja	
Odder	K. Petersen	St. ikke	
Odense	M. Andersen		Nej
»	Kl. Rasmussen		Nej
»	C. Rasmussen		Nej
Randers	S. L. Sørensen	Ja	
»	A. Korning	Ja	
Ribe	P. Petersen		Nej
Ringsted	V. R. Christensen	Ja	
Roskilde	N. Andersen	Ja	
Silkeborg	S. Sejersen	Ja	
Skive	O. Nielsen	Ja	
Slagelse	H. Petersen	Ja	
Sorø	L. Jensen	Ja	
Svendborg	H. Hansen	Ja	
Thisted	S. Poulsen		Nej
Vejle	M. Hansen	St. ikke	
Viborg	C. Petersen	Ja	
Vordingborg	P. Jørgensen		Nej

Følgende Afdelinger var *ikke* repræsenterede: Bramminge, Glamsbjerg, Hobro, Lemvig, Middelfart, Møllebyggernes

Fagforening i København, Nibe, Nykøbing Sjæll., Præstø, Saxkøbing, Skjelskør, Stege, Storeheddinge, Stubbekøbing, Varde og Vejen.

Forslaget var altsaa vedtaget med *52* Stemmer *Ja* mod *12* Stemmer *Nej. 7* stemte ikke.

Forbundets Formand, *C. From-Petersen,* anbefalede at indmelde Forbundet i »De samvirkende Fagforbund i Danmark« som *heltbetalende* Interessent.

Efter et Par Anbefalinger af forskellige Talere sattes Forslaget under Afstemning ved Haandsoprækning og vedtoges med 69 Stemmer imod 2.

Fra Hovedbestyrelsen forelaa til Behandling Forslag om at tilføje Forbundets Formaal følgende Punkt:

1. At samvirke med de øvrige Fagforbund her i Landet og med udenlandske Træarbejderorganisationer.

2. At slette Forbundslovens § 9 og i Stedet indsætte en ny § i Overensstemmelse med § 11 i Lov for »De samvirkende Fagforbund i Danmark«.

3. At sætte Forbundet i Stand til med tilstrækkelig Hurtighed at efterkomme Forpligtelserne overfor Strejker i andre Fag og overfor »De samvirkende Fagforbund«, derved at Afdelingerne inden Udgangen af December indbetaler til Forbundet et Bidrag af 50 Øre pr. Medlem.

Dette Bidrag skal danne en Reservefond, hvoraf det første Bidrag til eventuelle Lønkampe udredes, og skal Formanden sørge for, at Fonden, forinden Indbetalingen til Strejker sluttes, har naaet sin oprindelige Størrelse.

4. Fra *Hansen,* Kjøge, indkom tillige Forslag om, at Afdelingernes Indbetaling til Reservefonden skal ske paa Grundlag af Medlemsantallet, saaledes som det opgives af Afdelingerne ved Maanedsberetningen for Oktober.

Formanden anbefalede de 3 første Forslag, *Hansen,* Kjøge, det 4. Forslag.

Efter nogen Diskussion vedtoges enkeltvis ved Haandsoprækning alle 4 Forslag *enstemmigt.*

N. P. Nielsen, Aalborg, stillede følgende Forslag:

Det paalægges de enkelte Afdelinger inden 1. Juli 1899 at tilvejebringe en Reservefond svarende til 1 Kr. pr. Medlem.

Denne Beholdning skal senest 1 Maaned efter sidste Indbetaling til Forbundet være bragt op til den oprindelige Størrelse, 1 Kr. pr. Medlem af Afdelingen.

Da flere Talere opfattede dette Forslag som et Indgreb i Afdelingernes Privatliv, men paa den anden Side erkendte, at det sikkert vilde gavne som en Henstilling til Afdelingerne, stillede *Dirigenten* med Forslagsstillerens Tilslutning Forslaget under Afstemning som en Henstilling. Denne vedtoges.

Fra Hovedbestyrelsen Forslag om Tilføjelse af en ny §, hvorved Afdelingerne paalægges *ikke* at udstede ny Medlemsbøger, naar den gamle *ikke* fremlægges som Legitimation (jævnfør

§ 21), til saadanne, som *ikke* er grundigt kendte som gældfri med Hensyn til Kontingent og hæderlige Kolleger, før der er konfereret med den eller de Afdelinger, paa hvis Omraade Paagældende har opholdt sig, og eventuelt med Forbundet.

Formanden motiverede Forslaget, som derefter vedtoges.

Fra de jyske Afdelingers Fagmøde i Aarhus den 22. Maj d. A. Forslag om Kontingentfrihed for Medlemmer, som har naaet en nærmere bestemt Alder.

F. E. Bentzen, Kjøbenhavn, stillede følgende Forslag:

Det overlades Afdelingerne hver for sig at fritage sine Medlemmer for Kontingent, grundet paa Alder eller Invaliditet. Dog at Afdelingen betaler Kontingent for disse Medlemmer til Forbundet.

Dette Forslag vedtoges.

Forslag om Oprettelse af en Forbundssygekasse og en Ulykkesforsikring.

Der forelaa 2 Resolutioner, som samledes under et Forslag, saalydende:

»Idet Kongressen henviser til Motiveringen af Forbundets Andragende til Regering og Rigsdag om hurtig Fremme af Ulykkesforsikringslovgivningen af December 1896, vedtages det, at Hovedbestyrelsen paany skal henvende sig til samme Myndigheder om snarest at faa den nu vedtagne Ulykkesforsikringslov ændret saaledes, at den uretfærdige Bestemmelse — at Arbejdere, som kommer til Ulykke under Arbejde paa 1-Etages Huse, *ikke* kan blive delagtige i de Fordele, som Loven yder Arbejdere, der kommer til Ulykke under Arbejde paa Huse med to eller flere Etager — *ophæves.*

Dirigenten satte dette Forslag under stemning. Forslaget vedtoges med 33 Stemmer imod 19.

Fra Odense.

Forslag om, at kun Tømrere, som kan fremvise Svendebrev, kan optages i Afdelingerne.

Fra Silkeborg.

Skal Svendeprøverne som hidtil være frivillige, eller skal de være Betingelse for fremtidigt at blive Medlem af Forbundet.

Forbundets Formand

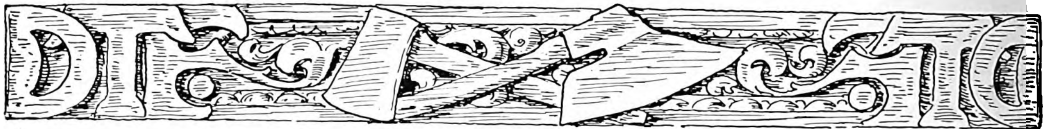
stillede under Henvisning til Fællesudvalgets Forhandlingsprotokol for 16. Maj 1898 følgende Forslag:

Under Hensyn til, at Spørgsmaalet om Aflæggelse af Svendeprøve under de nuværende Forhold maa erkjendes i mange Henseender at være af Betydning for flere af Forbundets Afdelinger, vedtager Kongressen, indtil videre, *ikke* at ændre Lovens § 19 eller fastsætte almindelig Indførelse af Svendeprøver, og tillige, *at alle udlærte Lærlinge skal aflægge autoriseret Svendeprøve.*

Formandens Forslag vedtoges.

Fra Nyborg.

Forslag om Indførelse af Akkordarbejde og ensartede Priskuranter.

Fra Ringsted.

Forslag om, at alt nyt Arbejde skal udføres i Akkord efter Københavns Prisfortegnelse af 1883.

Fra Roskilde.

Forslag om Indførelse af Akkordarbejde og Prisfortegnelser i Provinserne.

Fra Fagmødet i Aarhus.

Forslag om fuldstændig Afskaffelse af alt Akkordarbejde.

Forbundets Formand foreslog følgende Resolution:

Kongressen udtaler en skarp Fordømmelse af alle Slumpakkorder og vedtager at indføre Kjøbenhavns Priskurant af 1883 som Maalestok for det Kvantum Arbejde, en Mester er berettiget til at forlange af Svendene for Timelønnen, og tillige som Grundlag for alt Akkordarbejde, hvor Akkordsystemet ønskes indført eller *ikke* kan undgaas.

Formandens Forslag vedtoges med 63 Stemmer.

Nielsen, Aalborg, stillede følgende Forslag:

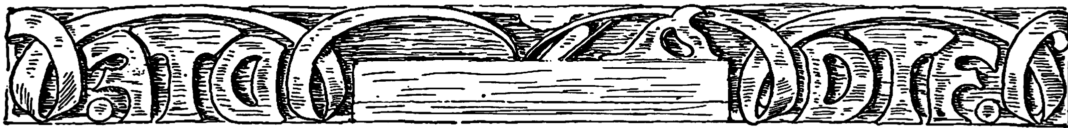
Kongressen vedtager, at der *ikke* maa indføres Klasseløn i nogen Overenskomst om Arbejdsordning. Dog at Afdelingerne for enkelte Alders- eller Arbejdsinvalider har Ret til at beslutte Undtagelser.

Dette Forslag vedtoges enstemmig.

Et Forslag vedrørende Ordning af Lærlingespørgsmaalet toges til Efterretning, idet der henvistes til Forhandlingsprotokollen af *14. Maj 1896* for »Fællesudvalget af 20. Juli 1895« saalydende:

FORSLAG TIL REGULATIV
FOR
LÆRLINGE OG FORBUNDTERE.

1) For at hæmme den stærke Tilgang af ikke fuldt uddannede Murer- eller Tømrer-Forbundtere, særlig fra Landet, maa Mestrene ved Antagelse af saadanne Folk forlange, at de fremlægge skriftlig Bevis for, hvor længe de har arbejdet ved Professionen, og derefter oprette skriftlig Kontrakt med dem, indeholdende Bestemmelse om, hvor lang Tid de skal staa i Forbundt, og med Forpligtelse til, efter den fastsatte Tidsfrists Forløb at aflægge Svendeprøve.
2) Lærlinge og Forbundtere maa i intet Tilfælde lønnes højere end med 20 Øre pr. Time.
3) Lærlinge og Forbundtere maa i intet Tilfælde arbejde i selvstændig Akkord.
4) For de Lærlinge eller Forbundtere, som ved eventuelt Akkordarbejde tildeles Svendene til Medhjælp, kan Mesteren kun fordre henholdsvis for det første Læreaar 75 Øre, andet Aar 125 Øre, tredje Aar 150 Øre, fjerde og eventuelt femte Aar 200 Øre pr. Dag. Noget Salær herudover kan ikke fordres.
5) Den samlede Læretid, saa vel for Forbundtere som Lærlinge, maa ikke overstige 5 Aar.

6) Mestrene forpligter sig til at drage Omsorg for, at Lærlingene efter udstaaet Læretid aflægger Svendeprøve.

Fra Odense.

Forslag om at søge Arbejdstiden forkortet.

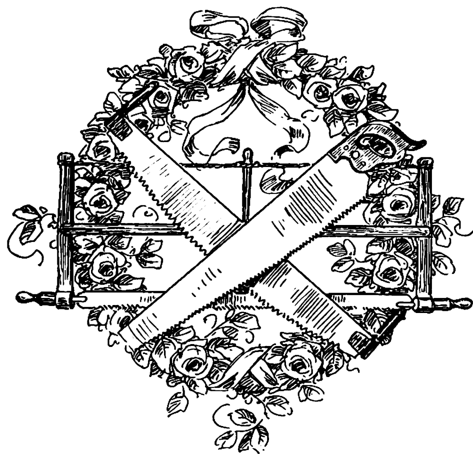
Følgende Resolution vedtoges:

Kongressen paalægger alle Forbundets Afdelinger at virke hen til en Forkortelse af Arbejdstiden og henstiller til Hovedbestyrelsen ved passende Lejlighed at søge Forhandling med Mesterorganisationerne om Ordning af denne Sag.

Fra Hovedbestyrelsen.

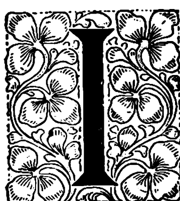
Forslag om, at Medlemmer af udenlandske Broderorganisationer, under Forudsætning af Gjensidighed, kan optages i Forbundets Afdelinger uden Indskud, under de i § 19, 2 sidste Linjer anførte Betingelser.

Forslaget vedtoges med 64 Stemmer.

LOCK-OUT'EN 1899

I flere Fag førtes Forhandlinger om Lønforbedringer, i andre Fag, som Tømrernes og Murerne, om Forkortelse af Arbejdstiden; for nogle mindre Fags Vedkommende kom det til Strejke, men dette vilde dog ikke have øvet Indflydelse paa den almindelige Situation, hvis der ikke samtidig var udbrudt Strejke mellem Snedkerne i 7 jyske Byer. Snedkermestrene i disse Byer vilde ikke indgaa paa at betale samme Løn som der betaltes i de øvrige Provinsbyer.

Den 13. April afholdtes et Møde af Forretningsudvalgene for De samvirkende Fagforbund og Arbejdsgiverforeningen. Saa vel Snedkersvendene som Snedkermestrene var repræsenterede, og der opnaaedes ogsaa en Overenskomst, men da denne blev forelagt de strejkende Snedkersvende, nægtede disse at indgaa derpaa.

Der føres nu en længere skriftlig Forhandling mellem de interesserede Parter, som resulterer i, at Snedkerforbundet lader foretage en Afstemning i alle sine Afdelinger, og den 10. Maj blev *Overenskomsten af 13. April vedtaget,* men samtidig udmeldte Bygningssnedkernes Fagforening i Kjøbenhavn sig af Sedkerforbundet, og dermed af De samvirkende Fagforbund. Da Bygningssnedkerne i Kjøbenhavn ogsaa var udelukkede den 2. Maj, blev denne Udmeldelse af Betydning, idet Arbejdsgiverforeningen heraf tog Anledning til at rejse nye Stridspunkter.

Meddelelse om Snedkerforbundets Godkjendelse af Overenskomsten samt Bygningssnedkernes Udmeldelse blev tilsendt Arbejdsgiverforeningen i Skrivelse af 13. Maj, og som Svar herpaa sendte Arbejdsgiverforeningen sin *Krigserklæring,* dateret den 15. Maj.

Den lyder saaledes:

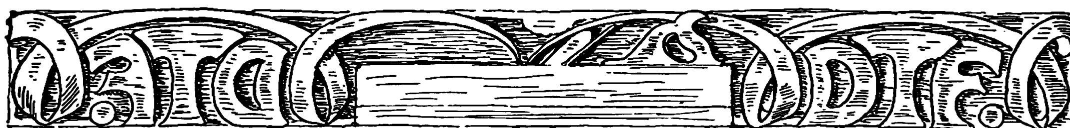
ARBEJDSGIVERFORENINGEN.
Ved Stranden 6.

Kjøbenhavn K., den 15. Maj 1899.

Til

Forretningsudvalget for De samvirkende Fagforbund i Danmark.

I Anledning af Forretningsudvalgets ærede Skrivelse af 4., 7. og 13. ds. skal jeg ikke undlade at meddele, at Hoved-

bestyrelsen paa sit Møde i Dag enstemmig har vedtaget følgende Resolution:

Hovedbestyrelsen beslutter at udtale, at den af Snedkersvendene i de syv jyske Byer foretagne gentagne Forkastelse af Overenskomsten af 15. i f. M. med logisk Konsekvens maa medføre, at denne Overenskomst fuldstændig er bortfalden, og at Forhandling om Snedkerkonfliktens Afslutning derfor maa føres paa det Grundlag, hvorpaa Parterne stod ved Opsigelsen af de hidtil gjældende Overenskomster, og i øvrigt paa følgende Vilkaar:

at fremtidige Overenskomster, der maatte blive afsluttede mellem de overordnede Organisationer, ikke herefter maa gjøres afhængige af underordnede eller lokale Organisationers Afstemning, men at vedkommende Hovedorganisation fremtidig skal være ansvarlig for, at indgaaede Overenskomster respekteres og ubrødelig efterkommes af de lokale Organisationer;

at Arbejdsgivernes Ret til selv at lede og fordele Arbejdet samt til at anvende den efter deres Skjøn til enhver Tid passende Arbejdskraft fuldt ud anerkjendes og garanteres af Arbejdernes Hovedorganisation;

at fastlønnede Formænd og Arbejdsledere ikke, saa længe de beklæder saadan Stilling, maa være Medlem af Arbejderorganisationer;

at Opsigelsestiden for Overenskomster angaaende Priskuranter og øvrige Arbejdsforhold herefter fastsættes til 1. Januar med tre Maaneders forudgaaende Opsigelse;

at samtlige nu existerende Konfliktspunkter inden for Snedkerfaget (herunder indbefattet de ved Skrivelse af 10. forrige Maaned fra Snedkerlaugets Afdeling for Bygningssnedkere i København fremsatte og paa Fællesmødet den 13. forrige Maaned refererede, men ikke behandlede Klager over Snedkersvendenes egenmægtige Adfærd i dette Fag) behandles og afgøres, forinden Konflikten kan afsluttes;

at der efter Konfliktens Afslutning ikke fra nogen af Siderne maa finde nogen Art Boycotting Sted, hverken over for Arbejdsgiver eller Arbejder;

at samtlige Arbejdere ved Konfliktens Ophør gaar i Arbejde paa de samme Arbejdssteder, hvor de var beskæftigede ved Konfliktens Begyndelse;

at en eventuel Forhandling skal omfatte samtlige under Konflikten hørende Arbejderorganisationer, uanset om disse henhører under Arbejdernes Hovedorganisation eller ej.

Angaaende ovenstaaende Beslutning tillader jeg mig at afvente Forretningsudvalgets ærede Svar snarest, og skal jeg i saa Henseende tillade mig at oplyse, at Arbejdsgiverforeningens extraordinære Generalforsamling er indkaldt til Fredag den 19. ds.

P. F. V.
N. Andersen.

Repræsentantskabet for De samvirkende Fagforbund samledes til et Møde den 18. Maj og afsendte samme Dag følgende motiverede Svar til Arbejdsgiverforeningen:

DE SAMVIRKENDE FAGFORBUND
I DANMARK.

Kjøbenhavn, den 18. Maj 1899.

Til

Dansk Arbejdsgiverforening.

I æret Skrivelse af 15. ds. har Hovedbestyrelsen for Dansk Arbejdsgiverforening meddelt, at den betragter Overenskomsten af 15. April angaaende Forholdene i Snedkerfaget som bortfalden ved Lock-out'ens Erklæring under 28. April d. A.

Det meddeles derhos, at en Forhandling om Lock-out'ens Afslutning nu skal føres paa det Grundlag, hvorpaa Parterne stod ved Opsigelsen af de hidtil gjældende Overenskomster, samt

1. at fremtidige Overenskomster imellem Hovedledelserne ikke maa gjøres afhængige af underordnede eller lokale Organisationers Afstemning;
2. at Arbejdsgivernes Ret til selv og alene at lede og fordele Arbejdet anerkjendes og *garanteres* af Arbejdernes Hovedorganisation;
3. at Formænd og Arbejdsledere ikke fremtidig maa være Medlemmer af Arbejdernes Organisationer;
4. at alle Overenskomster fremtidig skal udløbe til 1. Jan., med tre Maaneders Opsigelse;
5. at alle Konfliktspunkter inden for Snedkerfaget afgjøres, inden Lock-out'en afsluttes, uanset om samtlige de berørte Organisationer henhører under De samvirkende Fagforbund eller ej, og
6. at der ikke efter Konfliktens Afslutning maa finde Boycotting Sted paa nogen af Siderne, og at *samtlige* Arbejdere skal gaa i Arbejde paa de *samme* Arbejdssteder, hvor de var beskæftigede ved Konfliktens Begyndelse

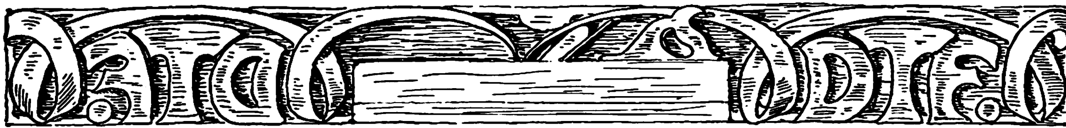
I den Anledning udtaler Repræsentantskabet for De samvirkende Fagforbund i Danmark, at det bestandig har været vor Organisations Opgave at søge opstaaende Stridsspørgsmaal udjævnede ved Forhandling og gensidig Imødekommenhed, og hvor dette har vist sig umuligt, har man al Tid søgt at begrændse Stridens Omfang. Navnlig har man draget Omsorg for, at en Strid i et enkelt Fag eller Branche blev holdt inden for de direkte Interesseredes Kreds. Dette Standpunkt har været dikteret af Ønsket om ikke uden tvingende Nødvendighed at gribe forstyrrende ind i Udviklingen af vort Lands økonomiske Forhold.

Arbejdsgiverforeningen er i den Henseende gaaet den modsatte Vej. Den har ved at dekretere Lock-out over for alle Snedkerforbundets Medlemmer, og derved gjort et eklatant Brud paa ældre Overenskomster, samt ved, trods de fra vor Side indledede Forhandlinger, at paabyde Lukning af Savværker og Maskinsnedkerier skønt Arbejderne her tilhører et helt andet Forbund, vist, at den ikke viger tilbage for at fremkalde Sult og Nød i Tusinder af Arbejderhjem paa den ene Side og en fuldstændig Lammelse af vort industrielle Liv paa den anden Side.

Arbejdsgiverforeningen har dermed ført den sociale Strid ind i en ny Face og bærer udelukkende Ansvaret for dens Følger.

De ovenfor refererede ny Stridspunkter kan kun være dikteret af Ønsket om en Fortsættelse af den opstaaede Strid; en Krig for Krigens Skyld.

Hidtil har det været anset for natur-

ligt, at en Strid ophørte, naar dens Genstand var fjernet; nu har Svendene i de 7 jyske Byer erklæret sig villige til at gaa i Arbejde paa Overenskomsten af 15. April, men i Stedet for at tilbyde Lock-out'ens Afslutning opstiller Arbejdsgiverforeningen en hel Række af Fordringer, som det er umuligt at gennemføre og at opretholde.

Skønt det, som Sagen foreligger, næppe vil have nogen Betydning at gaa nærmere ind paa de nævnte ny Stridsspørgsmaal, skal man dog bemærke, at det vil være ganske umuligt baade for Arbejdsgiverforeningen og for De samvirkende Fagforbund under alle Forhold at binde sig til en Ordning som den under Post 1 nævnte. Lige saa lidt kan D. s. F.s Hovedledelse gaa ind paa Post 2 i den ubestemmelige Almindelighed, hvori den er affattet, idet Arbejdsgivernes Ret her maa være begrænset af den Ret, Arbejderne naturlig har til ogsaa at øve Indflydelse paa de Vilkaar, hvorunder de skal arbejde.

Post 3 er en Indskrænkning i den personlige Frihed, som vor Organisation ikke kan række Haand til, og Post 4 er et Forsøg paa at anlægge en Skabelon for Forholdenes Udvikling, som er uforenelig med Livets praktiske Krav, paa samme Tid som der tilsigtes at berøve Arbejderne deres Ligestilling ved Fastsættelse af Arbejdsvilkaarene.

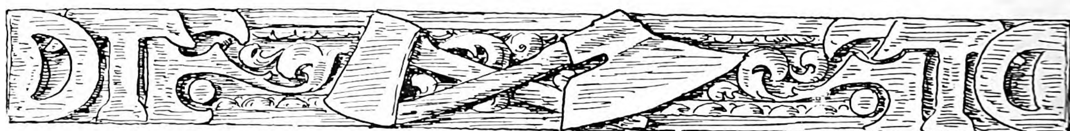
Med Hensyn til Post 5 vilde der ikke være væsentlige Indvendinger at gøre, hvis den ikke var givet den Udstrækning ogsaa at omfatte Arbejdere, der staar uden for vore Organisationer. Vi forstaar heller ikke, hvorledes det vil være Arbejdsgiverforeningen muligt at afgøre Sager for Standsfæller, som ikke tilhører deres Organisation.

Hvad endelig angaar Post 6, vilde den første Del ikke frembyde Vanskeligheder fra Arbejdernes Side, hvorimod den sidste Del er umulig at efterkomme; dels fordi mange af de udelukkede Arbejdere er bortrejst, dels fordi nogle har taget andet Arbejde, som de ikke ønsker at forlade.

Det maa under disse Omstændigheder konstateres, at Arbejdsgiverforeningen ved sin udæskende Holdning har umuliggjort en hurtig Løsning af Striden, og det maa endvidere erindres, at selve Stridens Opkomst skyldes det Faktum, at Snedkermestrenes Organisation i Jylland ikke har villet indgaa paa at betale den samme Løn som deres Kolleger i Østifterne, og dette til Trods for. at der ikke i andre Fag findes en lignende Forskel paa Lønnen i de forskellige Landsdele, som den de jyske Snedkermestre kræver for sig.

Lock-out'en og de senere opstillede Fordringer kan paa ingen Maade motiveres ved, at Svendene i de 7 jyske Byer, i Strid med De samvirkende Fagforbunds Ønske, har forkastet Overenskomsten. Thi det maa ogsaa fremhæves, at Snedkermestrenes Repræsentant, Hr. Haslund, selv fremsatte Fordring om, at Overenskomsten skulde være afhængig af Organisationens Tilslutning.

De opstillede, i det foregaaende nævnte Fordringer, som det er indlysende for enhver, at ingen Organisation kan gaa ind paa, maa vi derfor tage bestemt Afstand fra. Repræsentantskabet er dog villig til endnu en Gang at optage Forhandling med Arbejdsgiverfor-

eningen om den staaende Strid i Snedkerfaget, for om muligt, at faa denne bilagt.

Paa Repræsentantskabets Vegne:

J. Jensen.

C. M. Olsen.

Tilbudet om Forhandling blev afvist af Arbejdsgiverforeningen, som kort og godt erklærede, at den ansaa en Forhandling for Tiden for saa haabløs, at den maatte anse det for ganske unyttigt at foretage noget nyt Forsøg paa Forhandling om denne Sag.

Endnu før Forretningsudvalget for De samvirkende Fagforbund havde modtaget dette Afslag, udsendtes der gennem Telegrambureau'erne Meddelelse om, at Arbejdsgiverforeningen havde *paabudt* Lock-out i følgende Fag:

Kjøbenhavns Tømrerlaug, Kjøbenhavns Murerlaug, De samvirkende Maskinsnedkerier og Savværker, Malerlauget i Kjøbenhavn, Foreningerne af Fabrikanter i Jærnindustrien i Kjøbenhavn og i Provinserne, Klejnsmede- og Mekanikerforeningen for Kjøbenhavn og Omegn, Dansk Træhandlerforening. Forening af Arbejdsgivere i Stukkatørfaget, Kjøbenhavns Blikkenslagerlaug, Forening af Provinssavværker og Høvlerier, Centralforeningerne af Murer- og Tømrermestre i Østifterne i Jylland samt af Malermestre i Østifterne.

Det blev paabudt, at Arbejdet skulde standses af alle Svende og Arbejdsmænd i de nævnte Fag, for saa vidt disse hørte under Fagorganisationerne, og de maatte først begynde at arbejde igen, naar Arbejdsgiverforeningens Generalforsamling havde givet Tilladelse til, at denne Lock-out atter kan hæves. Samtidig blev det paabudt, at Teglværker samt Kalk-, Mørtel- og Cementfabriker ikke maatte udlevere Varer, forinden Lock-out'en var afsluttet, ligesom det paalagdes Arbejdsgiverforeningens Medlemmer at boycotte Alle, der ikke støttede Lock-out'en.

Krigspartiet havde naaet sit Maal, ca. 30,000 Arbejdere var gjort brødløse, dels direkte ved Lock-out'en og dels ved den der igennem fremkaldte Arbejdsløshed i andre Virksomheder.

Louk-out'en var ikke alene en brutal og hensynsløs Handling, men tillige et Brud paa Tro og Love.

Af Hensyn hertil besluttede De samvirkende Fagforbund at lade et den 26. April 1898 nedsat Fællesudvalg afgøre, hvor vidt der ved Lock-out'en var begaaet Brud paa bestaaende Overenskomster. Arbejdsgiverforeningen bestred til det sidste Fællesudvalgets Kompetence til at dømme i Sagen. Udvalget erklærede sig imidlertid kompetent.

Enden paa Forhandlingerne i Fællesudvalget blev, at der afsagdes følgende Kendelse:

I Sagerne Arbejdsmændenes Forbund og Trælagerarbejdernes Afdeling imod De samvirkende Maskinsnedkerier og Savværker samt Blikkenslagerforeningen af 1873 imod Blikkenslagerlauget findes ikke tilstrækkelig Grund til Klage.

I de øvrige 7) Sager som følger: Den stedfindende Lock-out skønnes ikke at være et Retsbrud, som kan medføre Erstatning eller Bøde, men derimod for saa vidt at være i Modstrid med de mellem Parterne sluttede Overenskomster —, som Lock-out'en skønnes at være i Uoverensstemmelse med de Forudsætninger, som Klagerne kan have haft Føje til at gaa ud fra ved Overenskomstens Oprettelse.*

Kendelsen afsagdes enstemmig.

Denne Afgørelse tog Arbejdsgiverne dog intet Hensyn til. Krigen var erklæret og skulde føres videre. Den 24. Maj standsedes Arbejdet for alle ovennævnte Fags Vedkommende.

Medens disse Forhold udviklede sig søgte Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre i Østifterne og Jylland at besmykke deres Stilling til Tømrer- og Murer-Forbundene. Vort Forbunds Maanedsberetning for Maj 1899 indeholder følgende interessante Aktstykker disse Bestræbelser vedrørende:

Den for Tiden herskende Konflikt i Snedkerfaget giver os Anledning til at fremkomme med en Henvendelse til de ærede Repræsentanter i Fællesudvalget af 20. Juli 1895 for Murerforbundet og Dansk Tømrer-Forbund, idet vi er af den Mening, at en heldig Løsning af denne Konflikt ogsaa vil have Indflydelse paa Fællesudvalgets Arbejde i Fremtiden.

Da vi efterkom Opfordringen til vore Centralforeninger om Indmeldelse i Arbejdsgiverforeningen, var det særlig fordi vi haabede, at ligesom *det var lykkedes* Murer- og Tømrerfagenes Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer ved loyalt Samarbejde og ved Hævdelse af disses Autoritet overfor Medlemmerne, *at faa indført rolige Arbejdsforhold indenfor Fagene paa en saadan Maade, at man vistnok tør sige, at det har været til Gavn for begge Parter — Arbejdere og Arbejdsgivere* — saaledes maatte det ogsaa kunne lykkes at faa iværksat et Samarbejde mellem de to Hovedorganisationer, ved hvis Hjælp saadanne Konflikter kunne løses, som ikke ad fredelig Vej have kunnet ordnes indenfor de respektive Fagorganisationer. Nu er imidlertid allerede det første Forsøg i denne Retning, efter at vi have indmeldt os i Arbejdsgiverforeningen, mislykket, idet det har vist sig, at Forretningsudvalget for »De samv. Fagforbund« ikke har haft tilstrækkelig Autoritet til at faa den med Hensyn til Snedkerkonflikten i Jylland trufne Overenskomst respekteret; dette er saa meget uheldigere, som det ikke alene varsler daarligt for fremtidigt Samarbejde imellem to Hovedorganisationer, men ogsaa let vil kunne medvirke til, at den Ulyst til at efterkomme vort Fællesudvalgs Afgørelser, som jo af og til har vist sig

*) Disse Sager angik:

1) Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, Dansk Former-Forbund, Støberiarbejdsmændenes Forbund imod Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i København, Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i Provinserne og eventuelt Klejnsmedeforeningen og Vogn- og Beslagsmedeforeningen i København.
2) Murersvendenes Understøttelsesforening i København imod Murerlauget i København.
3) Dansk Tømrer-Forbund og Murer-Forbundet i Danmark imod Centralforeningen af Murer- og Tømrermestre i Jylland og i Østifterne.
4) Murerarbejdsmændenes Fagforening imod Murerlauget i København.
5) Malernes Fagforening imod Malerlauget i København.
6) Dansk Arbejdsmands-Forbund imod Entreprenørforeningen for København.
7) Hustømrerforeningens faglige Afdeling imod Tømrerlauget i København.

blandt *vore* Medlemmer, baade Mestre og Svende, kan vokse og muligen virke forstyrrende paa vort gode Samarbejde.

Af disse Grunde tillade vi os at stole sikkert paa, ikke alene at d'Hrr. først og fremmest vil foranledige, at Murer- og Tømrerforbundet ikke støtter Snedkerforbundet i dets Modstand mod den trufne Afgørelse, men ogsaa at de vil sætte al deres Indflydelse ind paa at faa fremtvungen en saadan Underkastelse fra Snedkerforbundets Side, at Lysten til at prøve paa en saadan Modstand imod trufne Overenskomster, som den her foreliggende, berøves baade dettes Medlemmer og muligen Ligesindede i Fremtiden.

I Forretningsudvalget for Murer- og Tømrermestrenes Centralforeninger i Jylland og Østifterne i Maj 1899:

P. Hansen,
Formand
f. Centralforeningen f. Murer- og Tømrermestre
i Østifterne.

F. A. Thomsen,
Næstformand og Formand
i Fællesudvalget af 20. Juli 1895.

J. Qvist,
Formand
f. Centralforeningen f. Murer- og Tømrermestre
i Jylland.

J. P. A. Sørensen,
Næstformand.

Til Hr. *C. From-Petersen,* Formand for »Dansk Tømrer-Forbund«, København.

Det maa her bemærkes, at alle ovenanførte Medunderskrivere foruden deres anførte Stillinger tillige ere Medlemmer af den Voldgiftsret, — Fællesudvalget af 20. Juli 1895 — hvis første Pligt det var at vaage over, at *Lock-out* eller Strejke *ikke* fandt Sted.

Herpaa afsendtes følgende Svarskrivelse:

Til Murer- og Tømrermestrenes Centralforeningers Repræsentanter i Fællesudvalget af 20. Juli 1895.

D'Hrr.s udaterede Skrivelse af Maj d. A. har Undertegnede modtaget den 9. ds. og tjener i Besvarelse af samme, at vi er af den Mening, at en Udvidelse af den staaende Strid i Snedkerfaget sikkert vil øve en uheldig Indflydelse ogsaa paa vort fremtidige Samarbejde i det Hele taget.

Og for dem som for os, maa dette Spørgsmaal sikkert paatrænge sig: er Aarsagen til denne Strid virkelig saa meget værd, at Tømrer- og Murerfagene skal bringe et fleraarigt godt og frugtbringende Samarbejde mellem Mestre og Svende som Offer for Uenighed mellem disse Faktorer i et andet Fag?

Vor Stilling i denne Sag vil De se af hoslagte Udklip af Bladet »Social-Demokraten« for 7. ds. — bemærk særlig de understregede Linier — og forøvrigt tillade vi os at stole sikkert paa, at d'Hrr. vil gøre al deres Indflydelse gældende paa at faa Striden ordnet i Henhold til Overenskomsten af 13. April d. A., ligesom vi ogsaa stole paa, at De vil modsætte dem Indførelsen af nye Stridspunkter i denne Sag.

København, den 14. Maj 1899.

V. Nakskov. H. Rasmussen. F. Hansen.
C. From-Petersen.

Nu skulde man jo tro, at Tømrer- og Murermestrene efter Modtagelsen af denne Skrivelse i det gode Samarbejdes Navn, som de jo selv har paaberaabt

sig, havde modarbejdet Opstillelsen af nye Stridspunkter fra Arbejdsgiverforeningens Side eller i al Fald havde manifesteret deres Modstand mod disse Stridspunkters Indførelse ved at nedlægge deres Mandater som Medlemmer af Arbejdsgiverforeningens Repræsentantskab og Hovedbestyrelse.

Vi havde nemlig Ret til at vente noget saadan af Centralforeningens (Centralforeningerne for Tømrer- og Murermestrene i Jylland og Østifterne) Repræsentanter, da de ofte overfor vore Organisationers Medlemmer i Fællesudvalget af 20. Juli 1895 har gjort gældende, at netop denne Udvej eller Maade at optræde paa, er den eneste værdige for Repræsentanter for en Organisation, naar de ikke kan gennemføre, hvad der efter deres Mening er i Overensstemmelse med Ærens og Retfærdighedens Krav.

Men ingen af disse Forventninger fra vor Side er sket Fyldest, tværtimod, i Stedet herfor var Centralforeningernes Repræsentanter meddelagtige i Opstillelsen af de ved Arbejdsgiverforeningens Skrivelse af 15. Maj d. A. angivne 8 nye Stridspunkter, og tillige i den fra samme Forenings Side ved Skrivelse af 19. Maj dikterede Lock-out.

Og her maa udtrykkelig bemærkes, at man ikke en Gang fandt det nødvendigt at give vor Organisation direkte Meddelelse herom, hvorfor det var nødvendigt ved nedenanførte Skrivelse, at forhøre om Mesterorganisationerne virkelig vilde bryde det gode Samarbejde og Grundlaget herfor, de bestaaende Overenskomster.

Til Bestyrelsen for Centralforeningerne af Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne.

Foranlediget ved flere Blades Meddelelser om, at Murer- og Tømrermestrenes Centralforeninger for Jylland og Østifterne vil foretage Lock-out førstkommende Onsdag Morgen, tillader Undertegnede os at forespørge om denne Meddelelse er i Overensstemmelse med Sandheden, og forsaavidt den er det, hvorledes den ærede Bestyrelse kan bringe denne Handlemaade i Overensstemmelse med Overenskomsten af 20. Juli 1895 og de bestaaende Arbejds-Kontrakter i Landets forskellige Byer.

Ved deres Forretningsudvalgs udaterede Skrivelse af Maj d. A. til vore Repræsentanter i Fællesudvalget af 20. Juli 1895, bekræfter de jo selv, at vore Organisationers Samarbejde har været godt og heldbringende for alle de interesserede Parter. Denne Skrivelse modtog vore Repræsentanter den 9., og allerede den 19. ds., altsaa efter 10 Dages Forløb, i hvilke der os bekendt ikke er sket noget, der berettiger til et Brud paa ovenanførte Overenskomst, fremkommer Pressen med anførte, hidtil ikke dementerede Meddelelse.

Afventende Deres ærede Svarskrivelse, tegner

København, den 22. Maj 1899.

Paa Hovedbestyrelsens Vegne
C. From-Petersen,
Formand.

Herpaa modtog Forbundet følgende geniale Svarskrivelse:

14

Hr. *C. From-Petersen,*
Formand for Dansk Tømrerforbund.

I Anledning af Tømrerforbundets Hovedbestyrelses Skrivelse af 22. Maj skulle vi overfor Forbundet bekræfte, hvad dette alt vil have erfaret, at Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne som Medlemmer af Arbejdsgiverforeningen, ***have efterkommet dennes Paabud om Lock-out, og vi formene, at denne Handling ingenlunde staar i Modstrid med Overenskomsten af 20. Juli 1895.*** Denne staar og bør fremdeles staa ved Magt. De Stridsspørgsmaal, der i Følge Punkt 7 i nævnte Overenskomst skulle henvises til Afgørelse af Fællesudvalget forinden de udarte til Strejke eller Lock-out, omfatter kun saadanne, der maatte opstaa imellem Mestre og Svende indenfor de vedkommende Organisationer, hvorimod den Konflikt, der har foranlediget Lock-out'en, er opstaaet imellem helt andre Faktorer og er af en saadan Beskaffenhed, at den ikke kan indankes for Fællesudvalget.

Iøvrigt henviser vi til den Skrivelse, vi tilstillede Murer- og Tømrerforbundet paa Snedkerkonfliktens første Stadium. Vi henstillede her til Forbundet at anvende al sin Indflydelse indenfor de samvirkende Forbund, for at faa gennemført hvad der siden 1895 har været fast Lov for Forholdet mellem Murer- og Tømrerforbundet og vore Foreningers Medlemmer: ***at indgaaede Overenskomster skulle respekteres.***

Vi ere naturligvis forvissede om, at Murer- og Tømrerforbundets Repræsentanter overfor De samvirkende Fagforbund have gjort hvad de formaaede for at ***skaffe denne Vedtægt, hvorpaa alt fornuftigt Samarbejde beroer,*** anerkendt i rette Tid, men som Kendsgerningerne vise, have deres Bestræbelser i denne Retning jo været forgæves.

At det Brud, der ved Snedkersvendenes Optræden skete paa en afsluttet Overenskomst, har givet Anledning til den iværksatte store Lock-out, tør vi formentlig gaa ud fra, at Murer- og Tømrerforbundet med os beklage, ligesom vi ogsaa ere forvissede om, at ***Forbundene anerkender*** de fire første Fordringer, Arbejdsgiverforeningen har opstillet som berettigede Betingelser for at hæve Lock-out'en.

at der skabes Garanti for, at indgaaede Overenskomster respekteres.

at Arbejdsgiverne have Ret til selv at lede og fordele Arbejdet, samt til at anvende den efter Skøn passende Arbejdskraft.

at fastlønnede Arbejdsledere ikke, saalænge de beklæde en saadan Stilling, maa være Medlemmer af Arbejderorganisationen, samt

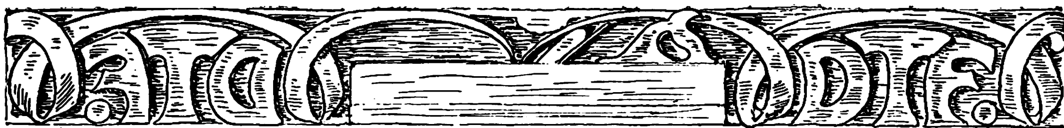
at Opsigelsesfristen for Overenskomster henlægges til bestemt ***ensartet Tid midt i Vinteren.***

Disse Arbejdsgiverforeningens fire Hovedfordringer ***have jo*** siden 1895 været anerkendt af Murer- og Tømrerforbundet i dets Forhold overfor os, som ***fuldt berettigede Vilkaar*** fra Arbejdsgivernes Side, og disse Fordringer maa derfor vel ogsaa kunne paaregne Forbundets Sympati, nu da de ønskes gennemførte for alle andre under Arbejdsgiverforeningen sorterende Fag.

F. T. Aarhus, den 25. Maj 1899.

I Forretningsudvalget for Murer- og Tømrermestrenes Centralforeninger for Jylland og Østifterne.

P. Hansen. J. Quist. J. P. A. Sørensen.
F. A. Thomsen.

Herpaa afsendtes følgende Svarskrivelse med Tilslutning af Murerforbundets Hovedbestyrelse:

Til Forretningsudvalget for Murer- og Tømrermestrenes Centralforeninger i Jylland og Østifterne.

I Besvarelse af Forretningsudvalgets Skrivelse af 25. ds. til »Dansk Tømrerforbund« skal herved bemærkes:

Naar d'Hrr. tillade Dem at udtale Forvisning om, at vi skulle anerkende de i Deres Skrivelse anførte *nye Stridspunkter som fuldt berettigede Vilkaar,* der har været gældende for vore Organisationers Samarbejde siden Tømrer- og Murer-Lock-out'en i Jylland 1895, maa vi i Sandhedens Interesse nedlægge en bestemt Protest.

De ny opstillede Fordringer anse vi for uantagelige og kan ikke erkende, at de har været Grundlag eller fast Lov for Forholdet mellem de i Overenskomsten af 20. Juli 1895 interesserede Parter, og at det er rigtigt, fremgaar bl. a. af *Fællesudvalgets Forhandlingsprotokol for 21. Marts d. A.*, som tydeligt beviser, at ogsaa vore Organisationer hidtil har haft berettiget Indflydelse paa Spørgsmaalet om Arbejdets Fordeling osv.

Forøvrigt indse vi ikke, at Spørgsmaalet om Overenskomster og deres Opsigelse har synderlig Interesse, *efter at d'Hrr. uden Spor af Respekt for vore Overenskomster har foretaget Deres umotiverede og brutale Overfald paa vore Organisationer.*

København, den 31te Maj 1899.

Paa Hovedbestyrelsens Vegne:
H. Rasmussen,
Forretningsfører f. »Murerforbundet i Danmark«.

Paa Hovedbestyrelsens Vegne:
C. From-Petersen,
Formand for »Dansk Tømrer-Forbund«.

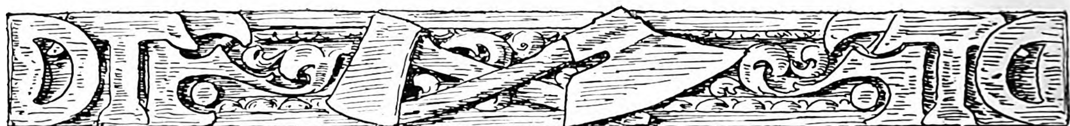
Siden Modtagelsen af denne Skrivelse har vore *Givere* vistnok aflagt et helligt Løfte om *ikke* i Fremtiden at benytte Blæk og Papir, før de har taget Afgangseksamen i et Kursus hos hans hornede Majestæt i Kunsten at gøre hvidt til sort.

De saakaldte Arbejdsgivere, som sendte vore Forbund en Skrivelse den 9. Maj, hvorved bekræftes, at Samarbejdet mellem Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestrene i Jylland og Østifterne paa den ene Side og Tømrer- og Murerforbundene paa den anden Side har været godt og frugtbringende for alle de interesserede Parter — og 14 Dage efter, trods denne Skrivelse og de bestaaende Overenskomster, der glimrer med deres Underskrifter (Overenskomsten af 20. Juli 1895, Punkt 7 og Arbejdskontrakterne i de enkelte Byer), paaførte os Lock-out'en, søger nu med et Raseri, der er uciviliserede Vilde værdigt, at paaføre os al den Sult og Elendighed, de formaar.

Eksempler er der nok af. Fra Lemvig og Nakskov meddeles: *Giverne* agiterer vældigt og med almindelig Tilslutning blandt Købmændene for at faa disse til at nægte de Udelukkede Kredit, saaledes, at Købmænd, som ellers om Vinteren godt kan kreditere dem bekendte Arbejdere Varer, nu raat og brutalt nægte al Hjælp.

Mon disse Købmænd har tænkt paa, at Arbejderne, som i sin Tid hjalp dem med at knuse »Stores« — »Frejr« ogsaa har i deres Magt, om det viser sig nød-

14*

vendigt, at rejse en Stores efter Afslutningen af denne Kamp. Det burde de tænke over, for ellers kan der let blive Anledning for dem til at mindes, da de nægtede en Smule Hjælp til deres *fleste* og i Virkeligheden *bedste* Kunder under Lock-out'en 1899.

Fra Nakskov meddeles endvidere følgende Kærminder: En Tømrersvend havde paataget sig at bygge et Stillads til en Maler. En *Giver* kom forbi og forlangte Oplysning om, hvem der lod Arbejdet udføre, og hvorfra han havde faaet Materialier? Svaret lød, at Ejeren lod Arbejdet udføre. *Giveren:* »Det skal jeg nok faa forpurret«, og straks efter kom en anden Giver til Stede og brød Stilladset ned samt genopførte det akkurat paa samme Maade, som Svenden havde gjort.

Meddelelsen savner desværre Rosinen i Pølseenden, nemlig Løsningen af Spørgsmaalet om, hvad Svenden foretog sig, da *Giveren* ødelagte og genopførte hans Arbejde, viste han sig som Mand eller som en gammel Kælling?

Videre meddeles, ogsaa fra Nakskov, hvorledes en anden Svend blev bortjaget fra sit Arbejde, efter at 3 *Givere* i længere Tid havde bearbejdet den Mand, der lod Arbejdet udføre.

En Svend havde faaet Arbejde paa Landet hos sin Broder, men denne maatte afskedige ham, da Bygiverne i Vægringstilfælde truede med en Evighedsblokade fra Tømrerhandlernes Side.

Fra Helsingør meddeles, at Giverne 2 a 3 Stykker i Forening pr. Cycle rejser ud hos Tømrermestrene paa Landet og selv mod Protest fra Ejernes Side trænger sig ind i Husene og søger at formaa dem til at standse Arbejdet endogsaa under Henvisning til, at det er forbudt at fortsætte sammen med organiserede Arbejdere. *Af hvem mon dette Forbud er nedlagt?* Der foreligger imidlertid kun et Par enkelte Eksempler Landet over paa, at Landmestre har været saa idiotiske at lukke deres Forretninger for at spare Arbejde sammen, til *Bygiverne* blive kede af Lock-out'en.

Mange Landmestre har derimod udtalt det Haab om, at *Bygiverne* vil holde brav længe ud i Kampen, da Landmestrene saa er fri for deres Konkurrence og forhaabentlig snart kan faa saa meget Arbejde, at Flertallet af Byernes Svende kan faa Beskæftigelse hos dem.

Naa, selv om Vejen til Arbejde bliver noget lang, kommer Arbejderne nok ud over det, og saa kan Byernes *Givere* jo lave Lock-out for dem selv, i al Fald for Landarbejdets Vedkommende, og i mange Tilfælde for Byernes med.

Vestlollands Avis for Nakskov og Omegn for Torsdag den 8. Juni 1899 bringer følgende Lækkerbidsken, som Læserne bedes sammenholde med første foran anførte Skrivelse fra vore *Givere,* Tømrer- og Murermestrene, til »Dansk Tømrerforbund«. Man vil efter Nydelsen heraf have et fuldt paalideligt Billede af disse *Giveres Retfærdighedsfølelse og Paalidelighed.* Et Billede, der sikkert vil give baade nuværende og fremtidige Bygherrer, Arkitekter, By- og

Sogneraad samt selve Staten noget meget alvorligt at tænke over:

Til Publikum!

Undertegnede Arbejdsgivere i Nakskov, der ere Medlemmer af Dansk Mester- og Arbejdsgiverforening, tillader sig at henvende sig *til Publikum i By og paa Land om Støtte i den Kamp, vi har set os nødsagede til at tage op for at faa indført nogenlunde taalelige Tilstande i vore Værksteder og paa vore Arbejdspladser.*

En Arbejder er sin Løn værd, og vi tør hævde, at man ikke fra Arbejdsgivernes Side noget Øjeblik har tænkt paa at gaa Arbejderne for nær eller at angribe deres Ret til at organisere sig til Fremme af deres berettigede Interesser. Men vi har ogsaa vore Interesser at hævde, og Forhold som de, der havde udviklet sig ved de socialistiske faglige Organisationers Indblanding paa alle Omraader, truede med at lægge al Magten ind under disse Organisationer, og at sætte os som Arbejdsgivere ganske ud af Ledelsen af vore forskellige Virksomheder og at træde hindrende i Vejen for, at vi kunde træffe de for disse Virksomheder hensigtsmæssigste Foranstaltninger.

I første Række staar Kampen mod os, men vi har den Tillid *til Publikums sunde Sans, at man vil forstaa, at det i Virkeligheden er hele det arbejdsgivende, købende og forbrugende Publikums Interesser, det gælder.* Skal de socialdemokratiske Organisationer nemlig faa Held til at indføre helt naturstridige Forhold mellem Arbejder og Arbejdsgiver i Haandværk og Industri, er dermed Vejen banet for det næste Skridt, der vil blive rettet direkte mod alle andre Arbejdsgivere ogsaa *mod Landbrugets Arbejdsgivere.* Hertil kommer, at hvis ethvert i en hvilken som helst Retning gaaende Krav fra Arbejderorganisationerne og ved disses Magt skal kunne føres igennem uden synderlig Modstand, vil disse Krav hurtigt antage saadanne Dimensioner, *at Udførelsen af al Slags Arbejde vil blive saa bekosteligt, at det vil blive alvorligt føleligt for Publikum og ikke vil komme til at staa i noget rimeligt Forhold til vort Lands økonomiske Tilstand overhovedet.*

Med dette for Øje er det, vi tillader os at anmode om Publikums Bistand i Kampen, en Bistand, som kan ydes os dels ved, at man opsætter med alle større Arbejder og i det Hele af alle saadanne Arbejder i vore forskellige Fag, hvis Udførelse paa nogen mulig Maade kan opsættes, og at man undlader at antage Arbejdere, der er under Lock-out'en, til Udførelsen af noget Slags Arbejde. Ved at antage saadanne Arbejdere forhales kun Afslutningen paa Lock-out'en til *Skade for Publikum* og for os og i Virkeligheden ogsaa til Skade for Arbejderne selv, der heller ikke kan have Gavn af en Forhaling af Stridens Afslutning.

Det er en Selvfølge, at vi bestemt gaar ud fra, at ingen af vore Kolleger blandt Haandværksmestrene i Byerne og *paa Landet, som ikke er under Arbejdsgiverorganisationerne,* vil vise en saadan Mangel paa Hensyn til deres egne Interesser, at de antager Svende, som er under Lock-out'en.

Nakskov i Juni 1899.

Chr. Clausen, Snedkermester.	*Poul Larsen,* Malermester.
L. N. Lund, Murermester.	*A. E. Jensen,* Kobbersmed.

Jul. Nielsen,
Skrædermester.

Chr. Kjær,
Snedkermester.

R. Eriksen,
Snedkermester.

L. G. Matthisen,
Blikkenslagermester.

Ejnar Hansen,
Snedkermester.

F. Jensen,
Malermester.

J. Frederiksen,
Malermester.

Poul Poulsen,
Tømrermester.

V. Øberg,
Snedkermester.

A. Olsen,
Malermester.

J. Knudsen,
Snedkermester.

Chr. Larsen,
Snedkermester.

P. F. Jørgensen,
Snedkermester.

Chr. Sørensen.
Tømrermester.

P. Mikkelsen,
Skrædermester.

W. Gluud,
Murermester

Chr. Gluud,
Tømrermester.

W. Thuge,
Tømrermester.

Rudolph Clasen
Murermester.

Robert Clasen,
Murermester.

N. Rasmussen,
Snedkermester.

Ludvig Reimer,
Malermester.

Joh.s Frimand,
Tømrermester

L. C. Clasen,
Murermester.

C. Ottesen,
Tømrermester.

Chr. Hansen,
Murermester.

E. A. Walbum,
Malermester.

A. Andrea,
Malermester.

Vald. Rasmussen,
Tømrermester.

C. Frederiksen,
Malermester.

L. Rasmussen,
Malermester.

E. Ottesen,
Tømrermester.

P. S. Winchell Bøttern & Co.,
Savværksejere.

Hvor hæderlige Mennesker dog maa føle Agtelse og Respekt for *Giverne* — Arbejdsgiverne — naar de anstiller Sammenligning mellem Opraab og nedenstaaende og ovenomtalte Skrivelse til Forbundet.

Nordre Birks Tømrer- og Snedkermester-Forening.

Hr. Arkitekt *Hansen*, Dronninggaard.

Da Foreningen har bragt i Erfaring, at De beskæftiger en Del af de udelukkede Bygningshaandværkere ved nogle Villaer paa Dronninggaard, tillader man sig at rette en indstændig Opfordring til Dem om at standse med alt Arbejde. Da man formener, at De maa være nøje kendt med de for Mesterorganisationerne uudholdelige Arbejdsforhold med vore Folk, havde man ikke tænkt sig, at De vilde tage de Folk i Arbejde, som vi have maattet lukke ude, og forvente vi, at De kollegialt vil støtte os.

P. F. V.
F. Schjøt.

Arbejdsgiverforeningen.

København, den 21. Juni 1899.

Vi opfordrer Dem herved til i saa stor Udstrækning som muligt i Deres Kreds at virke for, at Abonnementet paa de mod Arbejdsgiverne fjendtlig sindede Blade *ikke* fornyes ved det nu stedfindende Kvartalsskifte.

Den øjeblikkelige moralske Virkning heraf vil faa stor Betydning for en heldig Afslutning af den standende Strid, og ligesom Arbejderne har naaet deres nuværende Styrke ved stadig at støtte deres egen Presse, bør vi, for at kunne vinde frem, af al Magt støtte den Presse, der staar paa vor Side i Kampen, og modarbejde den Presse, der ved alle Midler søger at svække vor Stilling.

Vi gentager derfor vor Opfordring: Sørg for, at ingen Arbejdsgiver eller Meningsfælle støtter de os fjendtlig sindede Blade ved Fornyelse af Abonne-

ment eller Køb af enkelte Eksemplarer.

Vi beder Dem indtrængende om at handle resolut og hurtigt.

Forretningsudvalget,

som bestaar af følgende Herrer:

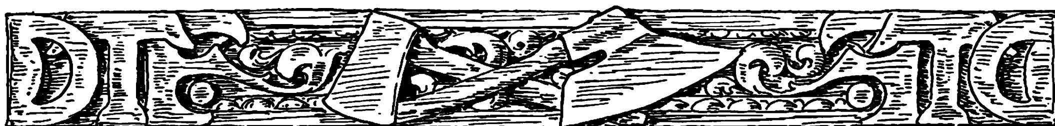
Snedkermester *Rostrup,*
Direktør *Wilh. Køhler,*
Direktør *Ludv. Christensen,*
Malermester *Stegemann,*
Arkitekt og Tømrermester *F. A. Thomsen,* Slagelse (en Broder til Redaktør Funk Thomsen, Aarhus),
Snedkermester *Haslund,* Hjørring,
Skrædermester *N. Christensen,* Aarhus.

Denne Skrivelse maa da aabne Øjnene paa alle Arbejdere. Nu maa det staa dem klart, hvilke Blade de bør støtte ved Abonnement og hvilke ikke. *Giverne* advarer i deres Skrivelse mod at forny Abonnement paa de dem fjendtligsindede Blade, ja, advarer endogsaa mod Køb af enkelte Eksemplarer af disse. Og ved fjendtligsindede Blade forstaa de ikke alene Blade, som direkte modarbejder dem ved at paatale deres æreløse og brutale Overfald paa Arbejderne, men ogsaa Blade, der enten *ikke tør* eller ogsaa *ikke vil* vise deres Sympati for *Giverne* ved at deltage i den skamløse Nedrakning og Tilsøling af de samme Arbejdere, som *Giverne* ved deres Skrivelse til Tømrerforbundet den 9. Maj fandt det nødvendigt at sende følgende Retfærdiggørelse:

Da vi efterkom Opfordringen til vore Centralforeninger om Indmeldelse i Arbejdsgiverforeningen, var det særlig fordi vi haabede, at ligesom *det var lykkedes Murer- og Tømrerfagenes Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer* ved loyalt Samarbejde og ved Hævdelse af disses Autoritet overfor Medlemmerne, *at faa indført rolige Arbejdsforhold indenfor Fagene paa en saadan Maade, at man vistnok tør sige, at det har været til Gavn for begge Parter — Arbejdere og Arbejdsgivere* — saaledes maatte det ogsaa kunne lykkes at faa iværksat et Samarbejde mellem to Hovedorganisationer, ved hvis Hjælp saadanne Konflikter kunne løses, som ikke ad fredelig Vej have kunnet ordnes indenfor de respektive Fagorganisationer, o. s. v. —

Med Fare for at synes ondskabsfuid maa jeg dog erindre om, at denne Retfærdiggørelse ogsaa er underskrevet af den samme Arkitekt og Tømrermester F. A. Thomsen, som er Medlem af det Forretningsudvalg, der har underskrevet førstanførte Skrivelse fra Arbejdsgiverforeningen af 21. Juni d. A.

Man forstaar, at ogsaa andre Blade end Arbejderpressen, der jo er Arbejdernes fødte Forsvarer, har fundet *Givernes* Frederik-Hansenske Behandling af Arbejderne for uappetitlig. Man har ikke kunnet overvinde den honette Mands medfødte Modbydelighedsfølelse ved at stikke Hænderne i den Slamkiste, hvoraf Arbejderne skulde overøses. Og i Stedet for at *Giverne* burde respektere disse Blade og med klædelig Blufærdighed holde sig ude af deres Syns-

kreds, saa gribes de endnu yderligere af den dem forhaabentlig tillærte Brutalitet og truer disse Blade med Sultepisken, ganske paa samme Maade som de saa ofte anvendte overfor Arbejderne, før de lærte at organisere dem og gennem deres Organisationer give Svar paa den Slags Trusler.

Altsaa Arbejdere, læg Mærke til Bladene. De Blade, der lystre *Givernes* Sultepisk *eller tier* til deres brutale Behandling af Eder, dem holder vi ikke, dem taaler vi ikke i vore Hjem.

Trusler mod Landmestrene.

Fortroligt.

Hr. Tømrer *P. Hansen*, Ønslev.

Da Arbejdsgivernes Centraludvalg har bragt i Erfaring, at De har antaget udelukkede Tømrersvende til at udføre Arbejde for Dem, tillader man sig at henstille *til Dem uopholdelig at afskedige Vedkommende*, idet De derved bidrager til, at vi hurtigere kommer ud over de for Tiden for saavel Mestre som Arbejdere særlig uheldige Forhold.

Deres ærede Svar bedes sendt til undertegnede Formand.

H. Lublin,
Murermester.

Nykøbing paa F., den 17. Juni 1899.

Fortroligt.

Hr. Tømrer *P. Hansen*, Ønslev.

Da Arbejdsgivernes Kontroludvalg har bragt i Erfaring, at De arbejder med Svende som staa i Fagforningen, tillader man sig at henstille *til Dem uopholdelig at afskedige disse*, idet De derved sikrer Dem Deres Kollegers Anerkendelse og bidrager til, at de for Tiden for saavel Mestre som Arbejdere uheldige Forhold hurtigere bilægges, ligesom *de atter aabner dem Adgang til Indkøb af Materialier*. Vi benytter Lejligheden til indtrængende at anmode Dem om at melde Dem ind i Deres Fags Organisation.

Deres ærede Svar bedes snarest sendt til undertegnede Formand.

H. Lublin,
Murermester.

Nykøbing paa F., den 20. Juni 1899.

Herpaa fulgte en tredie Skrivelse med samme Ordlyd og med følgende Efterskrift:

For at fremme den rette Forstaaelse af den tilstedeværende Lock-out, tillader vi os herved at indbyde Dem til Møde førstkommende Onsdag Kl. 4 i Haandværker- og Industriforeningens Sal.

Et Medlem af Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse har lovet at komme til Stede og udvikle Sagen.

Da vi mener det er af allerstørste Betydning ogsaa for Dem at komme ind i Sagen, da sikkert, hvis vi taber denne Gang, Turen snart vil komme til d'Hrr. Landmænd.

Vi beder Dem virke hen til, at saa mange som mulig kommer til Stede, og at De ligeledes selv giver Møde.

Se saaledes trues og lokkes der for Landmestrene, og mærkeligt er det, at vore agtede Givere endnu ikke er kede af denne sikkert lovstridige Beskæftigelse. Det skulde have været Arbejderne, som

foretog sig lignende Skridt, hvor vilde det ikke regne over vore syndige Hoveder med Fængsel, Mulkter og Krav om Skadeserstatninger; men endnu har Landmestrene været godmodige nok til at finde sig i dette Uvæsen. Som Regel svares der ikke paa *Givernes* uforskammede Opfordringer til at gøre Arbejderne brødløse. *Landmestrene beskæftiger for Tiden op mod en Fjerdepart af Forbundets samlede* Medlemsantal, og vil *Giverne* fortsætte Lock-out'en endnu et Stykke Tid, faa Landmestrene sikkert Brug for Resten.

Trusler mod Bygherrer.

Fra Nykøbing Falster meddeles videre: I Guldborg har nogle Svende faaet et Stykke Arbejde hos Lodsen, der straks modtog en Skrivelse fra ovenomtalte Murermester Lublin, om øjeblikkelig at afskedige disse; men her var den virksomme Murermester ogsaa uheldig. Lodsen blæste ham et Stykke.

Hos Forpagteren paa Guldborg Færgegaard arbejdede nogle Svende paa et nyt Hus til Forpagterens Søn; ogsaa her kom en Skrivelse med Fordring om en øjeblikkelig Afsked for Svendene. I Tilfælde af Vægring truede *Giverne* med at forklage Forpagteren til Godsejeren. Forpagteren viste sig som en Mand; han lod Svendene fortsætte Arbejdet, og *Giverne* forsøge deres tynde Lykke paa en anden Kant af Landet.

Mene, mene, thekel upharsin. Det er udlagt: Du er vejet og fundet for let — *Giver.* —

Flere Trusler.

I Henhold til det paa Mødet af Arbejdsgivere den 16. Juni vedtagne, tillader Forretningsudvalget for dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening i Horsens sig herved at opfordre ærede Medlemmer til ikke at lade Arbejder udføre af udelukkede Arbejdere eller fra det af disse etablerede Arbejdsanvisningskontor.

Tillige opfordrer man Leverandører til ikke at udlevere eller sælge Materialer til udelukkede Arbejdere eller til By- eller Landhaandværkere, som beskæftiger saadanne, da dette kun medfører Forhaling paa Afslutning af Striden.

En mislykket Ekspedition.

En Del af de udelukkede Bygningshaandværkere i Horsens har faaet Arbejde hos Mestre paa Landet i Omegnen, og Horsensmestrene turer nu rundt i disse for at faa dem til at afskedige de udelukkede.

For et Par Dage siden begav sig saaledes 2 herværende Murermestre og en Tømrermester sig paa Ekspedition til *Gedved, hvor et Par Mestre havde været formastelige nok til at antage en halv Snes af de udelukkede Tømrere og en 7 a 8 Murere.*

Paa Vejen gjorde man et mislykket Forsøg paa at formaa Teglværket ved Hansted Bro til at lade være med at levere Mursten til de Gedved-Murere; *Teglværksejerne viste dem i al Venskabelighed Døren.*

I Gedved havde d'Hrr. ikke bedste Held med sig. Ja, hvis en halv Snes Mestre fra Horsens vilde have taget til Gedved og

optaget Arbejdet efter de Udelukkede, kunde man have talt derom; *men lade Arbejdet hvile fordi Horsensmestrene havde faaet saadanne Nykker, fandt Gedvedmestrene absolut ingen Anlednig til.*

Og det hjalp end ikke Horsens-Mestrene, at de mødte med en Skrivelse fra Arkitekt *Estrup*, der har Tilsyn med Restavreringen af Gedved Kirke, og i hvilken han udtalte, *at han ikke ønskede Arbejdet ved Kirken udført af de udelukkede Arbejdere.*

Mestrene mente, at der ikke stod noget i deres Konditioner om, at den Tilsynshavende kunde bestemme, hvem der skulde udføre Arbejdet, og derfor bad de Sendebudene hilse Estrup mange Gange og bede ham undskylde. Skulde det være en anden Gang. —

Hvorefter Mestrene vendte Næsen hjemefter, spejdende, om der ikke kunde findes andre *Mestre paa Landet, man kunde have mere Held med at bearbejde.*

En Tak til Giverne.

I »Horsens Avis« har Arbejdsgiverforeningen rettet en indtrængende Appel til ærede Medborgere om ikke at støtte de udelukkede Arbejdere ved at lade Arbejde udføre af dem.

Samtidig opfordrer man Leverandører til ikke at sælge Materialer til os, da dette kun medføre en Forhaling af Stridens Afslutning«.

Vi finder ikke Anledning til at takke *d'Hrr., med hvem vi hidtil før Lock-out'en troede vi arbejdede i god Forstaaelse og til gensidig Tilfredshed;* thi nu ser vi, at d'Hrr. ikke har denne Opfattelse af Stillingen.

Vi havde ment, at den bedste Afslutning af Kampen var den, at der kom til at foreligge en upartisk og retfærdig Kendelse, som saa begge Parter bøjede sig for; men d'Hrr. viser nu, at de ikke ønsker en saadan, men derimod, at vi skal sultes til at overgive os paa Naade og Unaade.

Tror d'Hrr. at den Slags Vaaben *skal bidrage til et fremtidigt godt Samarbejde*, maa de have en noget underlig Opfattelse af Situationen.

Men, som sagt, vi takker d'Hrr. Vi har nu lært deres rette Sindelag at kende og skal indrette vor fremtidige Optræden derefter. Og et har d'Hrr. i hvert Fald opnaaet ved deres Opraab, nemlig at henlede Opmærksomheden paa vort Anvisningskontor, og Virkningen har allerede vist sig, idet vi har faaet talrige ny Bestillinger paa Udførsel af Arbejde siden Mestrenes Opfordring fremkom.

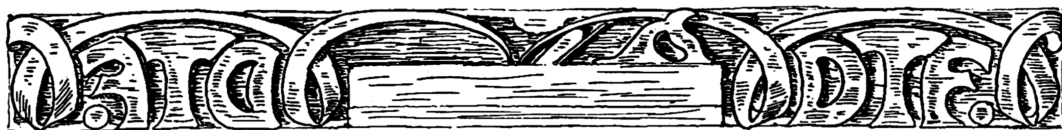
Altsaa fortsæt blot og gener Dem ikke. Vi lover til Gengæld, at vi skal søge at gøre os værdige til Tilliden.

Horsens, den 24. Juni 1899.

Bestyrelsen
for
Tømrernes, Snedkernes, Murernes og Malernes Fagforening.

Giverne opretter Samaritan.

Københavns Haandværkerforenings Bestyrelse og Repræsentantskab samt Oldermændene, Formændene og Bestyrelserne for samtlige i København værende Laug og Mesterforeninger afholdt Plenarmøde i Haandværkerforeningens Lokaler d. 22. ds.

Paa dette meget talrigt besøgte Møde fremkom bl. a. Oplysninger om, at mange Arbejdsgivere og andre udenfor Haandværkerstanden ønskede at træde støttende til, for det Tilfælde, at pekuniær Hjælp skulde blive nødvendigt under den bestaaende Lock-out.

I den Anledning valgtes en Komité, bestaaende af undertegnede 5 Medlemmer af Repræsentantskabet, og denne Komité blev bemyndiget til at modtage og til Arbejdsgiverforeningen at overgive de Midler, som maatte indkomme til eventuel pekuniær Støtte, særlig for de Laug og Mesterforeninger, hvis faglige Hjælpefond ikke er tilstrækkeligt kraftigt funderede.

Komitéen har Kontor i Haandværkerforeningen, Kronprinsensgade 7 & 9, 1. Sal, og et Medlem af Komitéen vil hver Søgnedag fra Kl. 12 til 2 være til Stede i Haandværkerforeningens Bestyrelsesværelse for at modtage Bidrag i nævnte Øjemed. Samme Sted er fremlagt en Liste til Paategning, og til samme Sted bedes Breve o. l. adreserede.

København, i Juli 1899.

Haandværkerforeningens Repræsentantskabs-Komité.

H. C. Buck,
Formand f. Skrædermestrenes Forening.

O. C. Jepsen,
Formand f. Konditorforeningen.

C. M. Nielsen,
Oldermand f. Bødkerlauget.

Chr. Nielsen,
Snedkermester,
Komitéens Sekretær.

Lauritz Petersen,
Sadelmagermester,
Komitéens Formand.

Dette kunstigt formede Nødraab har *Giverne* spredt over hele Landet. De tigger ikke, nej Gud bevare's, de giver kun Bygherrerne, hvis Bygninger i mange Tilfælde ødelægges under den af Giverne iværksatte Lock-out, Lejlighed til at træde støttende til osv.

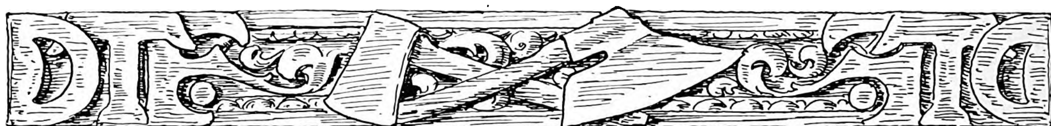
Bygherrerne og andre udenfor *Giver*standen, som Lock-out'en i mange Tilfælde bringer paa Falittens Rand, maa endelig ikke tro, der er Trang til Stede, selv om disse Opraab sammen med en Pjece kaldet »Den store Arbejdsstandsning og dennes dybeste Aarsag« spredes over Landet som en Hagelbyge. Nej, ingenlunde. Det kan og maa kun betragtes som Velvilje, som en ren Sundhedsgymnastik for *Giver*organisationens Tillidsmænd, naar de omsender disse Opraab og ledsager dem med lokale do., som f. Eks. nedenanførte:

Idet man fremsender hoslagte Opfordring tillader man sig at oplyse, at de indkomne Beløb vil blive indsendte til Hovedkontoret i København og derfra fordelte over hele Landet.

Forsaavidt som De ønsker at støtte Sagen, bedes De sende Deres Bidrag til den lokale Arbejdsgiver- og Mesterforenings Sekretær i Vejle.

Snedkermester *H. O. Nissen,*
Torvegade 3, Mlmbgn.

Som ovenfor nævnt havde Fællesudvalget til Afgørelse af Arbejdsstridigheder allerede forinden det afsagde sin Kendelse tilbudt Parterne at mægle i Striden. De samvirkende Fagforbunds Le-

delse svarede hertil, at den ikke vilde afvise Forslaget om Mægling, men at den dog først maatte forlange en Kendelse i de indankede Sager. Da denne forelaa og Fællesudvalget fastholdt sit Tilbud om Mægling, blev dette modtaget af begge Parter.

Mæglingen skulde foregaa paa den Maade, at Fællesudvalget konstituerede sig som Enighedskammer; dette skete ved, at hver af Parterne, De samvirkende Fagforbund og Arbejdsgiverforeningen, valgte hver 3 Delegerede til at føre Ordet for dem ved Kamret, og at disse 6 atter valgte 4 Tillidsmænd, 2 fra hver Side, til at indtræde som Medlemmer i Enighedskamret, hvorved Antallet af dettes dømmende Medlemmer altsaa blev 10.

Ideen til dette noget komplicerede Maskineri er hentet fra Tyskland, hvor de saakaldte »Gewerbegerichte« (Haandværkerretter), bestaaende af en af Magistraten valgt Formand med et af Arbejdere og Arbejdskøbere valgt lige stort Antal Bisiddere ofte konstitueres som Enighedskammer for at mægle i Arbejdsstridigheder. Kuriøst nok blev den store Murerstrejke i Berlin, der truede med at udarte til Lock-out i Bygningsfagene over hele Tyskland, afgjort ved Berlins Enighedskammer netop i de samme Dage, der her i Landet for første Gang gjordes Forsøg med en lignende Institution.

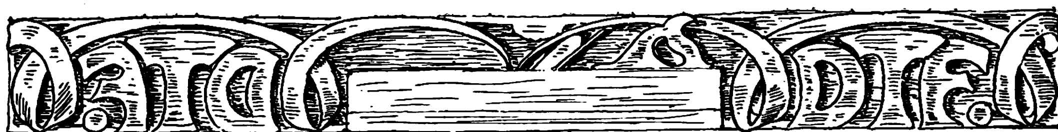
Enighedskamret kom dog ikke til noget Resultat, det holdt sit første Møde den 1. Juli, og efter lange og trættende Forhandlinger opløstes det den 15. Juli uden at have afsagt nogen Kendelse.

Arbeidsgivernes Repræsentanter fremsatte foruden de omtalte 8 Punkter yderligere 11 ny, saaledes at der ialt var 19 Punkter; det fremgik heraf, at det Forhandlingsgrundlag, Arbejdsgiverne var mødt med, ikke var for at skabe Fred, men kun for at føre en Skinforhandling og for at trække Tiden ud.

Arbejdernes Delegerede stillede Forslag, som blandt andet indeholdt Indførelse af en 9 Timers Arbejdsdag; at denne Fordring var optaget, var ikke fordi man ønskede at rejse et nyt Stridsspørgsmaal eller for ligesom gennem denne Reform at kræve et Slags Vederlag for de Lidelser og Tab, Lock-out'en havde paaført Arbejderne, men derimod et Forsøg paa at faa løst et allerede gammelt Stridsspørgsmaal, om hvilket der sidst var forhandlet med Arbejdsgiverforeningen umiddelbart før Lock-out'ens Udbrud.

Efter Enighedskamrets Sprængning forsøgte Arbejdsgiverforeningens Forretningsudvalg, ivrig assisteret af Højres Presse, at vælte Skylden for den fortsatte Lock-out over paa Arbejdernes Repræsentanter, og der blev i den Retning lagt en Opfindsomhed og en Hensynsløshed for Dagen, som vidnede om, hvor forblindede Mennesker kan blive under en Kamp.

Krigen skulde fortsættes for enhver Pris, og Maalet var en Sprængning af Arbejdernes Organisation eller, hvis dette ikke kunde naas, en Lammelse af deres økonomiske Modstandskraft i en saadan Udstrækning, at Arbejdskøberne i Fremtiden kunde gøre sig Haab om, ved Trusel om General-Lock-out, saa snart Arbejderne i enkelte Fag ikke vilde bøje sig, at

blive fuldstændige Eneherrer ved Fastsættelsen af Arbejdsvilkaarene. Ved en umaadelig hidsig Agitation gennem Højrepressen, Flyveblade og Møder lykkedes det Arbejdsgiverforeningen i forholdsvis kort Tid at opfanatisere hele Arbejdskøberklassen i en saadan Grad, at den blindt fulgte Ledernes krigsgale Parole.

Det var umuligt for Fagforeningerne at værne sig imod disse Angreb, fordi de næsten aldrig havde nogen bestemt Adresse. Begrebet Sandhed var ganske udgaaet af Højrepressens Bevidsthed under hele Lock-out'en.

Den 24. Juli udsendte Arbejdsgiverforeningen et nyt Ultimatum til De samvirkende Fagforbund, dets Indhold var Fastholdelse af de 8 Punkter med Tilføjelse af nogle ualmindelig skarpe Betingelser og Anmærkninger. Ultimatum'et besvaredes af De samvirkende Fagforbund med, at man ansaa de stillede Betingelser for uantagelige, og at Kravet om Indførelse af en 9 Timers Arbejdsdag fra 1. April 1900 i Forbindelse med Timelønnens Forhøjelse fra samme Tidspunkt, saaledes at Arbejdernes Fortjeneste forblev uforandret, fastholdtes.

Skrivelsen ledsagedes med Forslag om, at dersom Arbejdsgiverforeningen foretrak det, da at lade Stridsspørgsmaalene afgøre ved en Voldgiftsret, hvortil begge Parter valgte et lige stort Antal Medlemmer, der i Fællesskab udnævnte en Formand.

Arbejdsgiverforeningen modtog ikke Tilbudet om Voldgift paa Stridsspørgsmaalene, et nyt Bevis paa, at den ikke stolede paa sin egen Sags Retfærdighed, men følte, at den alene var henvist til Krigen for ved Hjælp af Sulten at tvinge Arbejderne ind under Slaveaaget.

Nu blev Bankerne imidlertid betænkelige ved Situationen, og Direktør Heide, Vekselerer L. Bing samt Borgerrepræsentationens Formand, H. Trier, traadte sammen og udarbejdede et Mæglingsforslag, som de forelagde Parterne. Forslaget, der med en senere Tilføjelse danner det endelige Forlig, vedtoges af Arbejdsgiverforeningens Generalforsamling den 5. August og af De samvirkende Fagforbunds Hovedbestyrelser den 7. August.

Dette Hovedbestyrelsesmøde varede til Kl. 6 om Morgenen, og Vedtagelsen var betingelsesvis og med kneben Majoritet 129 for og 98 imod, dette havde sin Aarsag i, at der til de mødte Bestyrelsesmedlemmer var omdelt trykte Dokumenter, som indeholdt følgende:

FÆLLES ORDENSREGLER
for
de under Arbejdsgiverforeningen hørende Arbejdssteder.

Det paalægges Medlemmerne at drage Omsorg for:

1. at den i Faget vedtagne Arbejdstid, saavel om Arbejdsdagens Begyndelse og Slutning som om Maaltiderne, nøje overholdes;
2. at Udeblivelse fra Arbejdet uden anmeldt gyldig Grund ikke finder Sted;
3. at der ikke indføres Spise- eller Drikkevarer paa Arbejdsstedet til anden Tid end den Arbejdsgiveren bestemmer, og at Arbejderne ikke i Arbejdstiden samles for at nyde Spise- eller Drikkevarer;

4. at der ikke finder Besøg Sted af Uvedkommende paa Arbejdsstedet;
5. at Tobaksrygning paa Arbejdspladser og Værksteder kun maa tillades paa de Tider og Steder, som fastsættes af Bestyrelsen for de forskellige Fag og Virksomheder indenfor Arbejdsgiverforeningen;
6. at Nødtørft kun forrettes paa de dertil indrettede Steder;
7. at den Skade en Arbejder ved grov Uagtsomhed, Ligegyldighed, Uduelighed eller med Forsæt forvolder paa Værkøj eller Materialier, der tilhører Arbejdsgiveren eller hans Kunder, erstattes Arbejdsgiveren af Arbejderne, hvis ikke Omstændighederne i det enkelte Tilfælde taler for det modsatte;
8. at Lærlingene opfører sig vel og bliver vejledede, saaledes at de bliver flittige og dygtige i Faget;
9. at enhver Arbejder udfører saa meget og saa godt Arbejde, som hans Evner og Uddannelse tillader ham, og at navnlig systematiske Undladelser heraf anmeldes til Fagets Bestyrelse;
10. at Antagelse af Arbejdere som Regel kun finder Sted ved Arbejdsgiveren selv eller hans fastlønnede Arbejdsleder;
11. at den i Faget til enhver Tid aftalte Timeløn, Dagløn og Akkordbetaling nøje overholdes, saavel for Normalarbejde som for Overarbejde;
12. at alle Akkorder med Arbejderne om Arbejde, for hvilket ikke haves Priskuranter, afsluttes skriftlig for at undgaa Misforstaaelser;
13. at ingen fastlønnet Arbejder eller Arbejdsleder er Medlem af en Arbejderorganisation;
14. at der ikke ved Antagelse af Arbejdere gøres nogen som helst Forskel paa, om de er Medlemmer af en Fagforening eller ikke.

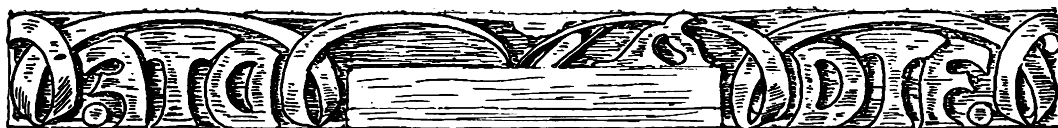
Anmærkning: Idet Arbejdsgiverforeningen er overbevist om, at Overholdelsen af ovenstaaende Regler i høj Grad vil bidrage til, at der skabes sunde og rolige Arbejdsforhold paa Værksteds- og Arbejdspladser, retter den herved en Opfordring til Arbejderne om at medvirke til, at nævnte Regler efterkommes.

Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening.

(Ophænges paa Arbejdsstedet.)

At disse Regler vakte den største Harme blandt Bestyrelserne er en Selvfølge og bekræftede den almindelige Antagelse, at Arbejdsgiverforeningen ved sin Tilslutning til Forliget atter havde handlet paa Skrømt og at en eller anden af dens Mænd havde spillet de omhandlede Papirer ud netop for at faa Arbejderne til at forkaste Forligsforslaget. Dette skete ganske vist ikke, men Forbeholdet var Arbejdsgiverforeningen nok. Lock-out'en kunde fortsættes, fordi Arbejderne ikke vilde anerkende Arbejdsgiverforeningens Brud paa Forliget, inden dette endnu var endelig afsluttet.

Dagen efter, den 8. *August*, afholdt Afdelingen København *Generalforsamling*. Den Indignation, som herskede paa dette Møde, lader sig nemmere tænke end beskrive, alle var enige om, at de fremkomne Ordensregler var en Tilsidesættelse og Krænkelse af de Hensyn, man skyldte Arbejderne; der udøvedes ogsaa en skarp Kritik over Ledelsen af De samvirkende Fagforbund, og der vedtoges en Resolution, som gik ud paa at sammen-

kalde en *Kongres i Dansk Tømrer-Forbund* for at søge det udmeldt af De samvirkende Fagforbund.

Efter at Bestyrelserne i De samvirkende Fagforbund havde forkastet Ordensreglerne, truede Arbejdsgiverforeningen med en yderligere Udvidelse af Lockout'en med 15,000 Arbejdere; dette blev dog ikke til noget, Udvidelsen kom til at omfatte ca. 5000 Arbejdere, deriblandt et meget stort Antal fattige Kvinder, der var beskæftiget ved Herreskræderarbejde i Lagerforretninger.

Hensigten med Udvidelsen var at skabe mere Nød samt om muligt at faa Arbejderne til at forløbe sig overfor Ordensmagten, saaledes at der kunde blive Anledning for Anvendelse af voldsomme Midler mod dem. I denne Retning slog alle Beregninger fejl. De danske Arbejdere udviste under hele denne enestaaende Kamp en saa rolig og selvbehersket Optræden, at den søger sin Lige, og hele Europa stod da ogsaa i høj Grad forbavset over det enestaaende Fænomen, at omtrent Halvdelen af vort Lands voksne Industriarbejdere Maaned efter Maaned udholdt en Sultekamp, uden at der kunde meldes om en eneste Politiforseelse.

Arbejdskøbernes uforsonlige Holdning maatte imidlertid fremkalde Tanken om ved aktive Skridt fra Arbejderorganisationernes Side at hidføre en Løsning af Konflikten. Under Overvejelserne heraf blev der imidlertid gjort ny Forsøg fra Udenforstaaende paa at stemme Modet noget ned hos de krigsgale Arbejdskøbere, og endelig den 5. September opnaaedes der en Overenskomst imellem Parterne, idet Arbejdsgiverforeningen gik ind paa et Forlig, som gjorde de Indrømmelser til Arbejderne, disse bestandig havde krævet.

Den endelige Overenskomst har følgende Ordlyd:

OVERENSKOMST
mellem
Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening
og
De samvirkende Fagforbund.

1. Alle Overenskomster vedrørende Arbejdstid, Lønforhold, Priskuranter, Voldgiftsregler m. m., som var gældende ved Arbejdsstandsningens Begyndelse, vedbliver fremdeles at være i Kraft, dog med de Modifikationer, som resulterer af efterfølgende Bestemmelser.

2. Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening og De samvirkende Fagforbund erkender herved hinandens Berettigelse til henholdsvis at dekretere eller godkende Arbejdsstandsning; dog maa ingen Lockout eller Strejke af hvilken som helst Grund eller Omfang dekreteres eller godkendes af nogen af Parterne, forinden den er vedtaget med mindst ³/₄ af de afgivne Stemmer af en efter vedkommende Organisations Love dertil kompetent Forsamling. At man agter at forelægge en saadan Forsamling Forslag om Arbejdsstandsningen skal tilkendegives den anden Hovedorganisations Forretningsudvalg ved særlig og anbefalet Skrivelse mindst 14 Dage før Arbejdsstandsningen efter Forslaget agtes iværksat, og der skal paa samme Maade gives den anden Part Meddelelse om Forsamlingens Beslutning mindst 7 Dage forinden Arbejdsstandsningen iværksættes. Enhver af Parterne

forpligter sig til ikke at godkende eller understøtte nogen Strejke eller Lock-out, saafremt den er etableret i Strid med ovenstaaende Bestemmelser. Som Strejke eller Lock-out betragtes det, hvis Værksteder eller Arbejdspladser systematisk affolkes eller efter Haanden lukkes under Hovedorganisationens eller nogen under den hørende Organisations Medvirkning eller med dens udtalte eller stiltiende Godkendelse, efter at den fra Modpartens Side er gjort bekendt dermed. Det vedtages derhos, at det skal betragtes som Brud paa denne Overenskomst, hvis Arbejder- eller Arbejdsgiverorganisationer, der staar udenfor de to nævnte Hovedorganisationer eller har udmeldt sig af dem, under Strid med nogen af disse eller af de under dem hørende Organisationer understøttes af nogen ved nærværende Overenskomst forpligtet Part.

3. Overenskomster, der maatte blive afsluttede imellem de to Hovedorganisationer, skal respekteres og efterkommes af alle under dem hørende Organisationer under vedkommende Hovedorganisations Ansvar.

4. Arbejdsgivernes Ret til at lede og fordele Arbejdet samt til at anvende den efter deres Skøn til enhver Tid passende Arbejdskraft anerkendes, eventuelt støttes af Arbejdernes Hovedorganisation. Over for Arbejdere, en eller flere, hvem et bestemt Arbejde mod aftalt Vederlag (Akkord) uden noget Forbehold er overdraget, og som gør deres Skyldighed, er Arbejdsgiverne dog ikke berettigede til at forandre de Forhold, under hvilke saadant Arbejde udføres, til Tab for Arbejderne, uden samtidig at godtgøre dem det derved lidte økonomiske Tab. Er der Uenighed i saa Henseende, afgøres den ved faglig Mægling, eventuelt Voldgift, som ogsaa afgør Klager fra Arbejdsgivere eller Arbejdere over Brud paa Hovedreglen eller Misbrug af den.

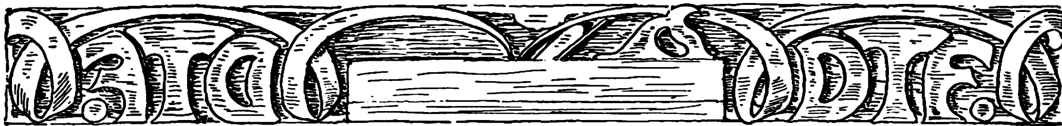
5. Fastlønnede Formænd eller Arbejdsledere skal, saa længe de beklæder en saadan Stilling, have fuld Frihed til ikke at være Medlemmer af Arbejderorganisationerne. Ved fastlønnede Formænd og Arbejdsledere forstaas saadanne, der i Forholdet overfor Arbejderne er Arbejdsgivernes Tillidsmænd, ikke deltager i Akkorder og ikke er interesserede i Akkordoverskud.

6. Opsigelsesfristen for Overenskomster angaaende Priskuranter og øvrige Arbejdsforhold fastsættes herefter til mindst 3 Maaneder, medens Opsigelsesterminen vil være at fastsætte i hvert enkelt Tilfælde i den paagældende Overenskomst. Bestaaende Overenskomst forbliver uberørte af denne Bestemmelse indtil deres Udløb efter vedtagen Opsigelse.

7. Efter Konfliktens Afslutning maa der ikke paa nogen af Siderne finde nogen Art af Boycotting Sted, hverken over for Arbejdsgivere eller Arbejdere.

8. Ved Konfliktens Ophør gaar samtlige Arbejdere i Arbejde paa de samme Arbejdssteder, hvor de var beskæftigede ved Konfliktens Begyndelse. Ligesom det er en Selvfølge, at samtlige Arbejdssteder aabnes samtidigt og saa vidt muligt i samme Omfang som ved Arbejdets Ophør, saaledes skal samtlige Arbejdere ogsaa, saa vidt Forholdene tilsteder det, gaa i Arbejde paa de samme Steder, hvor de var beskæftigede før Lock-out'en.

9. Iøvrigt forudsættes det som selvfølgeligt, at De samvirkende Fagforbund vil være villig til af al Magt sammen med

Arbejdsgiverforeningen at virke for rolige, stabile og gode Arbejdsforhold, først og fremmest derved, at der ikke under nogen Omstændighed fra nogen som helst Organisations Side lægges Hindringer i Vejen for nogen som helst Arbejder for at benytte sin naturlige Ret til at udføre saa meget og saa godt Arbejde, som hans Ævner og Uddannelse tillader ham, ligesom det ogsaa maa betragtes som særligt vigtigt, at Hovedorganisationerne samvirker til at hæmme overdreven Nydelse af spirituøse Drikke, hvor saadant muligt maatte finde Sted. En Opsigelsesfrist mellem Arbejdsgivere og Arbejdere erkendes tillige i adskillige Fag for at være i begge Parters Interesse. Det samme gælder med Hensyn til Ordningen af Betalingen for Overarbejde, Ordningen af Lærlingenes Lønningsforhold under Akkordarbejde og Oprettelse af nogenlunde ensartede Voldgiftsregler i alle Fag for Afgørelse af faglig Strid. Hovedorganisationerne er derfor enige om at samvirke til en for begge Parter tilfredsstillende Løsning af disse Forhold.

10. I Tilfælde af, at nogen underordnet Organisation eller nogen enkelt Arbejder eller Arbejdsgiver formenes at have gjort Brud paa nærværende Overenskomst, skal Spørgsmaalet — hvis der ikke i de bestaaende Overenskomster eller i nærværende Overenskomst findes andre Regler, eller hvis Anvendelsen af disse Regler ikke har ført til nogen Ordning — først gøres til Genstand for Behandling af Hovedorganisationernes Forretningsudvalg. Opnaas ikke derved en tilfredsstillende Ordning, kan enhver af Hovedorganisationerne gennem Forretningsudvalget bringe Spørgsmaalet ind for Københavns Landsover- samt Hof- og Stadsret som vedtaget Værneting ved Søgsmaal mod den anden Hovedorganisation paa dens Vegne, som formenes at have gjort Brud paa Overenskomsten.

11. Saafremt en af Hovedorganisationerne formenes at have gjort Brud paa Overenskomsten, kan Spørgsmaalet herom, af den anden Hovedorganisations Forretningsudvalg, ligeledes indbringes for den nævnte Ret.

12. Foranstaaende Overenskomst underskrives af Forretningsudvalget for De samvirkende Fagforbund, paa samtlige derunder hørende Organisationers Vegne og eventuelt de enkelte uden for dette staaende Arbejderorganisationers paa den ene Side, med bindende Virkning for samtlige nævnte Organisationer, og af Forretningsudvalget for Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening paa samtlige under denne hørende Foreningers og Virksomheders Vegne paa den anden Side, med bindende Virkning for samtlige disse Foreninger og Virksomheder.

13. De under de to Hovedorganisationer hørende Foreninger eller Virksomheder skal ikke ved — før eller efter Overenskomstens Afslutning — at træde ud af Hovedorganisationerne kunne løse sig fra de Forpligtelser, disse ved nærværende Overenskomst er gaaet ind paa. De vedbliver at staa ved Magt, indtil Overenskomsten for disses Vedkommende opsiges af nogen af Hovedorganisationerne.

Midlertidige Bestemmelser.

1. Samtlige nu eksisterende Konfliktspunkter inden for Snedkerfaget (herunder indbefattet den ved Skrivelse af 10. April d. A. fra Snedkerlaugets Afdeling for Bygningssnedkere i København frem-

15

satte og paa Fællesmødet den 13. s. M. refererede, men ikke behandlede Klage) behandles og afgøres af et Udvalg, hvortil de to Hovedorganisationers Forretningsudvalg hver udnævner 4 Delegerede, under Ledelse af en af de Delegerede i Fællesskab valgt sagkyndig Mand.

2. Eventuel Forhandling skal omfatte samtlige under Konflikten hørende Arbejderorganisationer, uanset om disse henhører under Arbejdernes Hovedorganisation eller ej.

3. Lock-out'en hæves senest tre Dage efter, at Overenskomsten, derunder ogsaa om den inden for Snedkerfaget eksisterende Konflikt, er tilvejebragt.

I Tilslutning til ovenstaaende under D. D. underskrevne Overenskomst har Forretningsudvalget for henholdsvis Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening og De samvirkende Fagforbund endvidere vedtaget med bindende Virkning for de nævnte Hovedorganisationer:

1) At der ved Ordningen af praktiske Arbejdsforhold ikke fra nogen af Hovedorganisationernes Side maa fastsættes eller godkendes nogen Bestemmelse, der staar i Modstrid med Bestemmelserne i ovenstaaende Overenskomst.

2) Saafremt nogen af Hovedorganisationerne formener, at der er gjort Brud paa denne Regel, kan den indbringe Spørgsmaalet for Hof- og Stadsretten i København, indtil den kan henvise til en permanent Voldgiftsdomstol, over for hvilken der ved Lov er fastsat samme Vidnepligt som over for Landets almindelige Domstole. — Denne Voldgiftsdomstol skal bestaa af 7 Medlemmer, af hvilke Parterne vælger 3 uden for vedkommende Organisations Bestyrelse, og Formanden vælges af disse 6 i Forening blandt Landets Jurister. Saa snart denne Voldgiftsdomstol er oprettet, træder den straks i Stedet for Hof- og Stadsretten i alle Forhold vedrørende ovenstaaende Overenskomst (jfr. 10. og 11. Stykke).

3) Nu bestaaende skriftlig Overenskomster mellem Arbejdsgivere og Arbejdere vedrørende Arbejdsordningen i de respektive Fag forbliver uberørte af Bestemmelserne i ovenstaaende Overenskomst, 4. Stykke, og kan kun bortfalde ved lovlig Opsigelse.

København, den 5. September 1899.

Forretningsudvalget
for Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening.

Forretningsudvalget
for De samvirkende Fagforbund.

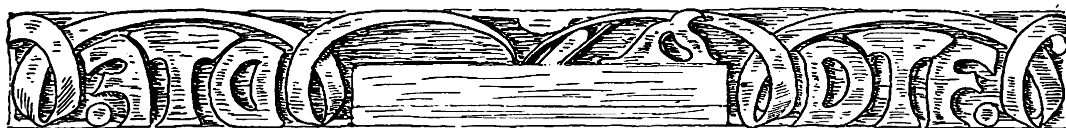
Forbundets 8. Kongres var ekstraordinær. Den afholdtes i København den 13. Juli 1899 med Dagsorden Forslag fra Afdelingen København:

Dansk Tømrer-Forbund udmeldes af de samvirkende Fagforbund.

Paa samme Afdelings Vegne stillede dens Delegerede følgende Forslag til Resolution:

Kongressen vedtager, at Dansk Tømrer-Forbund udmelder sig af de samvirkende Fagforbund efter Lock-out'ens Afslutning og giver Hovedbestyrelsen Fuldmagt til at foretage det fornødne i saa Henseende.

Forbundets Formand *C. From-Petersen* stillede følgende Forslag til Resolution:

»Kongressen udtaler Tillid og Tak til Hovedbestyrelsen for den Dygtighed, hvormed den hidtil har ledet Forbundet under Lock-out'en, og tillige Forsikring om ubrødelig Offervillighed og Solidaritet, indtil Kampen er bragt til en for Forbundet og de samvirkende Fagforbund antagelig Afslutning, og vedtager at udsætte Spørgsmaalet om Dansk Tømrer-Forbunds Udmeldelse af de samvirkende Fagforbund indtil videre.«

Efter en lang og hidsig Diskussion forlangtes Afstemning ved Navneopraab. 7 Afdelinger var ikke repræsenterede. Afdelingen Københavns Forslag forkastedes med 70 Stemmer mod 12, og Formandens vedtoges med 61 Stemmer mod 10, 11 stemte ikke.

Et Forslag fra Formanden om at udsætte Afholdelsen af den ordinære Kongres til Oktober 1901 forkastedes, hvorimod et andet Forslag fra samme Side, saalydende:

Kongressen giver Hovedbestyrelsen Fuldmagt til ved Urafstemning at søge Forslag om Kontingentforhøjelse gennemført fra 1. Januar 1900.

Vedtoges enstemmig.

Nu skulde man tro, at Gemytterne under Hensyn til den paa Kongressen herskende Stemning var faldet til Ro; men det viste sig langt fra at være Tilfældet, Forbittrelsen voksede, og paa den efterfølgende ordinære Kongres lykkedes det, som nedenstaaende viser, de Utilfredse at gennemtvinge Forbundts Udmeldelse af de samvirkede Fagforbund.

Forbundets 9. Kongres afholdes i København i Dagene den 28., 29. og 30. Oktober 1900. Organisationen tæller nu 74 Afdelinger med 4091 Medlemmer. Fremgangen har herefter været 9 Afdelinger og 235 Medlemmer. Som Følge af Lock-out'en og dens Efterdønninger var der ikke opnaaet Fremskridt med Hensyn til Forhøjelse af Timelønnen eller Forkortelse af Arbejdstiden.

Fra Afdelingerne København og Nyborg forelaa Forslag om Udmeldelse af de samvirkende Fagforbund, for Københavns Vedkommende ved nedenstaaende Skrivelse:

HUSTØMRERFORENINGENS
FAGLIGE AFDELING
I KØBENHAVN.

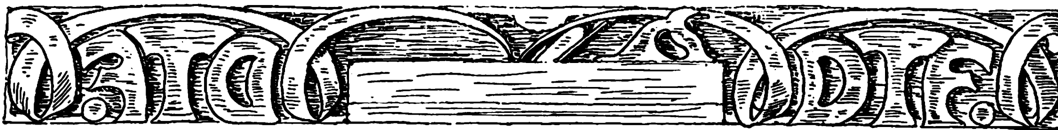
København, 3. Septbr. 1900.

Til Hovedbestyrelsen for »Dansk Tømrer-Forbund«!

Ved nærværende fremsendes Anmodning om paa Forbundets førstkommende Kongres at faa opført paa Dagsordenen Forslag om »Dansk Tømrer-Forbund«s Udmeldelse af de samvirkende Fagforbund. Dette sker som Følge af en Resolution, der er vedtaget paa Afdelingens Generalforsamling den 3. Juli d. A. Resolutionen anføres nedenstaaende:

Idet Forsamlingen godkender »Dansk Tømrer-Forbund«s Delegeredes Virksomhed paa Kongressen — de samvirkende Fagforbunds Delegeretmøde i April og Generalforsamlingen i Juni d. A. — henstiller den til Hovedbestyrelsen for nævnte Forbund at forelægge Spørgsmaalet om Udmeldelse af de samvirkende Fagforbund paa Kongressen i Oktober, og dersom Udmeldelse ikke vedtages, da

15*

skal den faglige Afdeling i København straks udmeldes af »Dansk Tømrer-Forbund«.

Paa Bestyrelsens Vegne:

P. F. Hansen,
Formand.

Under den paafølgende skarpe Diskussion oplystes det, at en Mængde af de Delegerede havde bundet Mandat i dette Spørgsmaal, og der forlangtes Afstemning ved Navneopraab.

Der afgaves 20 Stemmer for at udskyde Spørgsmaalet til Afgørelse paa næste ordinære Kongres og 62 Stemmer for at foretage Udmeldelsen af de samvirkende Fagforbund i Overensstemmelse med de for denne Organisation gældende Love, 1 stemte ikke.

Fra Fagmødet for Jylland forelaa:

Forslag til Lov for en Arbejdsløsheds-understøttelseskasse.

§ 1.

Som almindelige Regler for Adkomst til Understøttelse fastsættes:

a) At Vedkommende er og i mindst 6 Maaneder har været Medlem af »Dansk Tømrer-Forbund«.

b) At han ikke staar til Restance med Kontingent til den Afdeling, hvorunder han hører, eller til nogen anden under »Dansk Tømrer-Forbund« hørende Afdeling.

c) At han under Arbejdsløsheden opholder sig indenfor vedkommende Afdelings Omraade. Afvigelse herfra, uden at have meddelt det til Afdelingsformanden, medfører Tab af Retten til Understøttelse.

d) At han har været arbejdsløs i mindst 7 Arbejdsdage (for de første 7 Dage betales ingen Understøttelse).

e) At han har haft Arbejde i Løbet af de sidste 6 Maaneder og da mindst i 1 Maaned.

§ 2.

Til denne Kasse, der er fælles for Provinserne eventuelt i Jylland alene, og over hvilken der føres særligt Regnskab, svares *et Kontingent af 1 Kr. maanedlig pr. Medlem,* som indbetales til Hovedkassen, hvorfra Understøttelsen refunderes.

§ 3.

Understøttelsen udbetales bagud for hver Uge af Kassereren, der afgiver Kvittering, og Beløbet indføres i Medlemsbogen.

§ 4.

Den Arbejdsløse er pligtig til at modtage Arbejde indenfor Afdelingens Omraade, saafremt saadant kan anvises af Formanden. Nægter den Arbejdsløse at modtage det mulig anviste Arbejde, indankes det for den samlede Bestyrelse, som da maa tage Stilling til Sagen og mulig henstille til Foreningens Afgørelse.

§ 5.

Understøttelsens Størrelse fastsættes paa det af Kassen afholdte aarlige Møde for et Aar ad Gangen. Ligeledes fastsættes Kontingentet for det kommende Aar.

§ 6.

Formændene for de Afdelinger, som

hører ind under Kassen, er pligtige til inden den 8. i hver Maaned at indsende Beretning om Af- og Tilgang og Arbejdsforhold paa de Skemaer, som til dette Brug vil blive udsendt af Hovedbestyrelsen, eventuelt af den for denne Kasse i Jylland valgte Bestyrelse.

§ 7.

Rejsende Medlemmer, som ved Arbejdets Ophør er Medlem af en af forannævnte Afdelinger, kan, naar hans Bog er frameldt den Afdeling, hvorunder han har arbejdet, modtage Understøttelse i en hvilken som helst anden under Kassen hørende Afdeling, hvor Bogen da gives en Vedføjelse om den udbetalte Understøttelse.

§ 8.

Bestyrelsen bestaar af en Formand, som tillige er Kasserer, en Næstformand og 3 Bestyrelsesmedlemmer, som vælges for et Aar ad Gangen og afgaar skiftevis, første Gang Formanden og et Bestyrelsesmedlem, anden Gang Næstformanden og to Bestyrelsesmedlemmer. Genvalg kan finde Sted. Alle Valg foregaar paa det aarlige Delegeretmøde.

Bestyrelsen er en for alle og alle for en ansvarlig for Kassens Midler.

Desuden vælges 2 Revisorer, som afgaar skiftevis, første Gang ved Lodtrækning.

§ 9.

Regnskabet afsluttes aarlig den 30. April. Sammen med Regnskabet opsætter Kassereren en Status. Regnskab og Status skal forelægges Revisorerne til Eftersyn senest den 27. April. Det er Revisorernes Pligt nøje at gennemgaa saavel Kassebog som Hovedbog og paase, at Kassebeholdningen er til Stede. Kassebogen skal være ført til den Dag, Revisionen finder Sted. Naar Regnskabets Rigtighed er konstateret, underskrives det af Revisorerne og Kassereren, hvorefter sidstnævnte fremlægger det til Delegeretmødets Godkendelse.

§ 10.

Hvert Aar i Maj Maaned afholdes et Delegeretmøde, som er Arbejdsløshedskassens øverste Myndighed; kun dette kan give, ophæve og forandre Love.

Ved Delegeretmødet repræsenteres de under Kassen hørende Afdelinger efter følgende Regler:

Indtil 100 Medlemmer 1 Repræsentant.

Indtil 200 Medlemmer 2 Repræsentanter.

Indtil 300 Medlemmer 3 Repræsentanter.

Og derefter 1 for hver 300 Medlemmer eller Dele deraf.

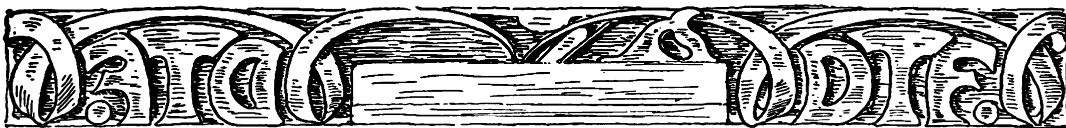
— — —

Under Debatten af denne Sag indkom 2 Resolutioner.

Fra Afdelingen »Københavns Amts 1. Afdeling«s Repræsentanter:

a. Kongressen udtaler, at Spørgsmaalet om Understøttelse af Arbejdsløse er for vidt rækkende og for tung en Opgave for Arbejderorganisationerne og at denne Opgave derfor bør paahvile Kommunerne og Staten.

Fra *Bram*, Kolding:

b. Idet Kongressen udtaler fuld Tilslutning til Ønsket om Oprettelsen af en Arbejdsløshedsunderstøttelseskasse, opfordrer den Hovedbestyrelsen til at tage denne Sag under Overvejelse og fremsætte Forslag om Oprettelse af en saadan til Afstemning i Forbundets Afdelinger.

Resolutionen b. vedtoges, a. forkastedes.

Afdelingen Kolding.

Spørgsmaal om Forbundets Stilling til dets Medlemmer blandt Møllebyggerne, Skibstømrerne og andre med Hensyn til Kontingentydelse.

Fra Fagmødet for Fyn forelaa Forslag til Ændring af Lovenes § 4:

Kongressen vælger Hovedbestyrelsen, som bestaar af en Formand, der tillige er Kasserer, samt 10 Medbestyrere og 6 Suppleanter.

Disse vælges saaledes, at der for Sjælland, med Øerne Lolland, Falster og Møen, vælges 6, hvoraf de 4 vælges for København. For Jylland vælges 3 og for Fyn 1 Medbestyrer.

Af Suppleanterne vælges 2 for København, 1 for Sjælland med Øer, 2 for Jylland og 1 for Fyn.

De vælges alle for 2 Aar ad Gangen og afgaar alle paa en Gang.

Genvalg kan finde Sted.

Desuden vælges 2 Provinsbyer, som igen er pligtige at vælge hver 1 Revisor, og 2 Byer, der er pligtige at vælge hver 1 Revisor-Suppleant.

Hovedbestyrelsen holder ordinært Møde en Gang aarlig. Forøvrigt ledes Forbundets Anliggender af et Forretningsudvalg, som bestaar af Formanden og de Medlemmer af Hovedbestyrelsen, som er valgt for København.

Forretningsudvalget kan sammenkalde Hovedbestyrelsen saa ofte det findes fornødent og maa ved Afgørelse af større Sager raadføre sig med denne.

Ved Afstemningen vedtoges Forslaget enstemmigt.

F. Bentzen, København, stillede følgende Forslag:

For saa vidt Hovedbestyrelsen behøver Medhjælp, kan hertil kun benyttes Medlemmer af »Dansk Tømrer-Forbund«. Tiltrænges juridisk Bistand eller er der Brug for en Translatør, har Hovedbestyrelsen Ret til at søge saadan Assistance.

Dette Forslag vedtoges.

Fra Fagmødet for Fyen.

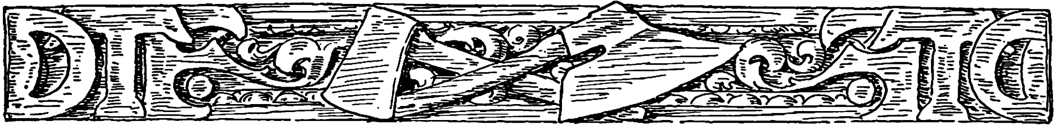
a. Forslag om Indførelse af Frimærkesystemet som Kvitteringssystem i Medlemsbøgerne.

b. Forslag om Indførelse af fortløbende Nr. for alle Forbundets Medlemmer.

c. Forslag om Anskaffelse af ny Medlemsbøger.

Vedrørende Forslagene a. og c. indsendtes følgende Resolution:

Kongressen overlader til Forretningsudvalget efter Forhandling med Afdelingerne at bestemme, i hvilke Afdelinger Frimærkesystemet skal indføres. De med Indførelsen af dette System forbundne Udgifter bæres af Afdelingerne.

Det overlades Forretningsudvalget at udarbejde ny Medlemsbøger, passende til dette Kvitteringssystem.

Denne Resolution vedtoges.

Denne Resolution vedtoges.

Fra Fagmødet for Fyen og Afdelingen Kalundborg.

d. Forslag om Indførelse af Akkordarbejde i alle Forbundets Afdelinger.

P. G. Frandsen, Odense, stillede følgende Forslag til Beslutning:

Saa længe Timelønnen ikke svarer til, hvad der kan tjenes i Akkord efter Københavns Prisfortegnelse af 1883, anser Kongressen det nødvendigt, at Forretningsudvalget benytter alle lovlige Midler til Indførelse af Akkordsystemet i de Afdelinger, som ønsker en saadan Ordning af Arbejdsforholdene.

P. G. Frandsens Forslag vedtoges.

Fællesudvalget af 20. Juli 1895.

Forslag til Ordning af Lærlingespørgsmaalet:

For Arbejde, som udføres af Lærlinge i Svendes Akkord er Mesteren berettiget til ialt at fradrage fra Akkordsummen:

i Lærlingens 1. Læreaar 10 Øre pr. Time,

i Lærlingens 2. Læreaar 15 Øre pr. Time,

i Lærlingens 3. Læreaar 20 Øre pr. Time,

i Lærlingens 4.—5. Læreaar 25 Øre pr. Time.

Da saa vel Mestre som Svende er interesserede i, at Lærlingene oplæres saa godt og fuldstændig som mulig, forinden de bliver Svende, anbefaler Fællesudvalget »Murer- og Tømrermestrenes Centralforeninger« foruden stræng Overholdelse af Centralforeningernes Generalforsamlings Beslutning af 7. og 8. December 1897, vedrørende Lærlinges Læretid, at vedtage følgende Bestemmelser:

Ved Antagelse af Lærlinge og Forbundtere oprettes i alle Tilfælde Kontrakt, indeholdende Bestemmelse om Læretidens Varighed og Forpligtelse fra Lærlingens eller Forbundterens Side til efter den fastsatte Læretids Udløb at aflægge Svendeprøve.

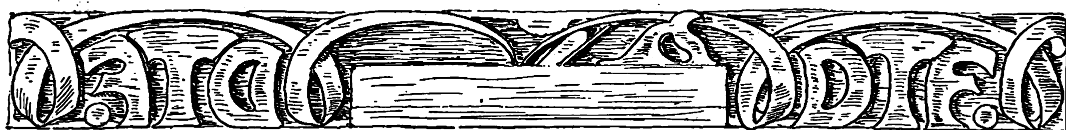
Den samlede Læretid for saa vel Lærlinge som Forbundtere maa ikke overskride 5 Aar; *denne Frist kan dog forlænges med ½ Aar,* hvis Vedkommende faar sit Svendestykke kasseret efter Udløbet af de 5 Aar.

Murere og Tømrere, som har arbejdet *i mere end 5 Aar* ved Professionen, men ikke aflagt Svendeprøve, kan antages som Forbundtere, dog højst i 1 Aar, naar de ved Kontrakt og eventuelt Depositum skaffer Sikkerhed for at ville aflægge Svendeprøve ved Forbundtertidens Ophør.

Ingen Lærling eller Forbundter maa lønnes højere end med 25 Øre pr. Time.

Fællesudvalget anbefaler Murer- og Tømrerforbundet Vedtagelse af følgende Bestemmelser:

Ingen Murer eller Tømrer kan efter .... optages i nogen under Forbundet hørende Afdeling, uden at han

har aflagt Svendeprøve og medbringer Bevis for, at han, hvis han er kommen i Lære inden det fyldte 16. Aar, har arbejdet ved Professionen *ialt i mindst 5 Aar* og, hvis han er kommen senere i Lære, *da i mindst 4 Aar*.

Forslaget anbefaledes af *Formanden* paa Fællesudvalgets Vegne:

En Mængde Talere havde Ordet og fremhævede Lærlingeantallets uforholdsmæssig stærke Stigen. Der findes Mestre, som til stor Skade for Fagene og for Kunderne kun benytter *ikke faglig* uddannet Arbejdskraft (Lærlinge og Forbundtere) og det maa derfor befrygtes, at de højere Lønsatser, som Fællesudvalget nu foreslaar, vil bevirke en forøget Tilgang, særlig af de saakaldte Forbundtere, og dermed en stigende Arbejdsløshed for den fagligt uddannede Arbejdskraft (Svendene og Familjeforsørgerne). Fællesudvalgets Forslag af 14. Maj 1896 (se Forhandlingsprotokollen for 7. Kongres, Pag. 28) bør derfor foretrækkes frem for nærværende. Det fremhævedes ogsaa, at mange Mestre ikke har Kontrakt med deres Lærlinge og at de benytter dette ulovlige Forhold til den yderst mulige Udbytning, uden Hensyn til, om Lærlingene oplæres i Fagene eller ikke.

Vedrørende Ordningen af det sidste Forhold henviste *Formanden* til den af Forbundets 6. Kongres tagne Beslutning og anførte praktiske Eksempler paa denne Beslutnings Gennemførelse fra København.

Beslutning af Forbundets 6. Kongres:

Kongressen tilraader, for at standse den hensynsløse Udbytning af Lærlinge under 18 Aar og med disse ligestillede, at søge Lærlingeloven af 30. Marts 1889 gennemført derved, at man straks henvender sig til Avtoriteterne med Anmeldelse af, hvor samme Lov bliver omgaaet, og udtaler tillige, at Lærlinge over 18 Aar bør have halv Svendeløn, undtagen naar de har udlært i et andet beslægtet Fag, da bør de forlange fuld Svendeløn.

Fællesudvalgets Forslag forkastedes.

Fra *Nielsen*, Aarhus, stilledes følgende Forslag:

Kongressen paalægger Forbundets Repræsentanter, at de ved Afslutningen af ny Overenskomster med Mestrene sørger for, at der tilføres Overenskomsterne saadanne Bestemmelser, at uforholdsmæssig store Lærlingehold forhindres.

Denne Resolution vedtoges.

— — —

Udenfor Dagsordenen motiverede *Th. Sørensen*, København, følgende Forslag:

Kongressen paalægger Hovedbestyrelsen hurtigst muligt at arbejde hen til en international Sammenslutning, foreløbig med Tysklands Tømrer-Forbund.

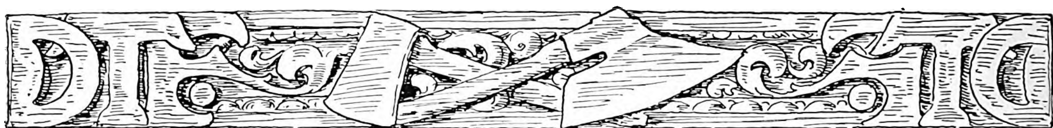
Flere Talere havde Ordet og udtalte Tilslutning til Forslaget, som derefter sattes under Afstemning og vedtoges.

— — —

Fra Fagmødet for Fyen.

»Dansk Tømrer-Forbund«s Stilling til »Kristelig dansk Fællesforbund«.

Nedenstaaende Resolution vedtoges:

Kongressen vedtager, at ingen af Forbundets Medlemmer tør søge Arbejde eller arbejde sammen med Skruebrækkere, eller Medlemmer af »Kristelig dansk Fællesforbund«, som ikke tillige er Medlemmer af »Dansk Tømrer-Forbund«.

Denne Resolution vedtoges med 81 Stemmer imod 2.

Forbundets 10. Kongres afholdtes i Aarhus, i Dagene den 24. og 25 November 1901. Afdelingernes Antal er uforandret fra forrige Kongres. I 15 Afdelinger omfattende 68 Byer er opnaaet Forhøjelse af Timelønnen fra 1 til 3 Øre, og foruden disse Forhøjelser er næsten i alle Tilfælde opnaaet Gennemførelse af Overenskomster i Overensstemmelse med Fællesudvalgets Vedtagelse, med Bestemmelse om, at Akkordarbejde skal betales efter Københavns Prisfortegnelse af 1883, og at Tagpaparbejder, Pæleramning og Bolværksarbejder udført i Dagløn skal betales med et Tillæg til Timelønnen af 25 Procent, og disse Fordele gælder ikke alene Tømrerne, men tillige Møllebyggere, Snedkere og Skibstømrere. Gennemførelsen af Forbundets Formaal har medført 3 Arbejdsstandsninger, hvoraf ingen endnu er afsluttede.

Formanden fremlagde følgende Forslag fra Fællesudvalget af 20. Juli 1895 til Overenskomst imellem Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne samt Murerforbundet i Danmark og Dansk Tømrer-Forbund:

1.

Til Varetagelse af Organisationernes Fællesinteresser og til Fremme af et fredeligt Samarbejde imellem disse bibeholdes det hidtil bestaaende Fællesudvalg af 20. Juli 1895, bestaaende af 8 Medlemmer, af hvilke hver af Centralforeningerne vælger to, hver af Forbundene to.

2.

Opstaaende Uoverensstemmelser imellem Svende og Mestre, der er Medlemmer af Organisationerne, maa ikke udarte til Strejke eller Lock-out, men skulle, hvis de ikke udjævnes indenfor de respektive Lokalforeninger, søges bilagte ved Forhandling, til hvilken tilkaldes to af Fællesudvalgets Medlemmer, en Mester og en Svend.

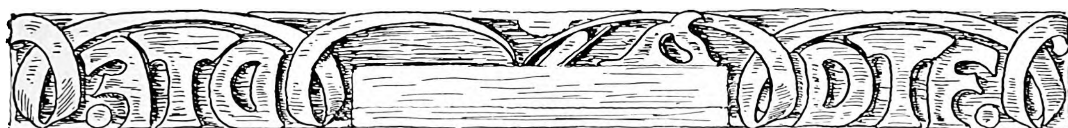
Lykkes det ikke paa denne Maade at faa bilagt Uoverensstemmelserne, henvises disse til Afgørelse ved Fællesudvalget.

3.

Naar Fællesudvalget skal træffe Afgørelse om Uoverensstemmelser af faglig Art, som nævnt i Punkt 2, konstituerer det sig som Voldgiftsret, til hvilken straks tilkaldes en Opmand.

4.

I første Halvdel af hvert Aars December Maaned holder Fællesudvalget almindeligt Møde, hvor der foretages Valg af Formand og Næstformand, samt vælges 2 Opmænd, den ene kyndig i Murerfaget, den anden kyndig i Tømrerfaget, samt 2 Opmands-Suppleanter. Forøv-

rigt fastsætter Fællesudvalget selv sin Forretningsorden.

Kan der ikke indenfor Fællesudvalget opnaaes Stemmeflerhed for Valget af Opmænd og Suppleanter, vælges de af Københavns Murer- eller Tømrerlaug. De vælges for et Aar ad Gangen og kan genvælges.

5.

Uoverensstemmelse om Fastsættelse af Arbejdstid, Timeløn, Akkordpriser og andre almindelige Arbejdsbetingelser søges afgjorte ved Forhandling i Fællesudvalget. der dog ikke kan træffe endelig Bestemmelse i saadanne Sager gaaende ud paa at foretage væsentlige Forandringer i hidtil bestaaende Forhold, uden at tilkalde yderligere 4 forud valgte Repræsentanter fra hver af de 4 Organisationer. Til Afgørelse af saadanne Sager tilkaldes dog ikke nogen Opmand, medmindre en Majoritet af mindst $^3/_4$ af Repræsentanterne stemmer derfor. Repræsentanterne tilkaldes igennem de respektive Organisationers Formænd.

6.

De Bestemmelser, som indeholdes i den Overenskomst, der den 5. September 1899 afsluttedes imellem Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening samt De samvirkende Fagforbund, skulle fremdeles, saa længe denne staar ved Magt, være gældende i Forholdet imellem Centralforeningerne og Forbundene, ogsaa i det Tilfælde at en eller flere af Organisationerne udtræder af henholdsvis Arbejdsgiverforeningen eller De samvirkende Fagforbund og Overenskomsten for deres Vedkommende opsiges af vedkommende Hovedorganisation.

7.

Denne Overenskomst kan kun opsiges af en af Parterne med et halvt Aars Varsel til Ophør en 1. Februar og tidligst til den 1. Februar 1905.

— — —

Formanden henledte Opmærksomheden paa Forslagets Uhyrligheder og paa at det tidligst kan opsiges med et halvt Aars Varsel til den 1. Februar 1905. Det eneste Gode han under Hensyn til de daarlige Arbejdsforhold kunde sige om det, var at det formentlig værnede imod Lønnedsættelser, men rigtignok samtidig hindrede Forbedring af Arbejdsforholdene hos de Mestre, der tilhører Centralorganisationerne.

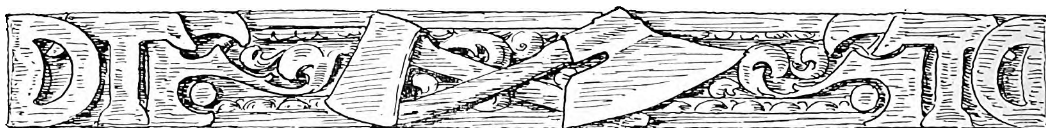
Fællesudvalgets Forslag vedtoges enstemmigt.

Forbundets 11. Kongres afholdtes i Ordrup, i Dagene den 13., 14. og 15. Marts 1904. Afdelingernes Antal er nu 76. Der en opnaaet Lønforhøjelser i 3 Afdelinger, fra 2 til 10 Øre pr. Time, og 1 Afdeling har opnaaet Forkortelse af Arbejdstiden fra 10½ til 10 Timer. At der ikke er opnaaet mere har sin Grund i de daarlige Arbejdsforhold og i Centralforeningernes Bestræbelser for at hindre alle Fremskridt.

Kongressen behandlede blandt andre følgende Forslag:

Fra Afdelingen Frederiksværk.

Forslag om Oprettelse af en Under-

støttelseskasse for afdøde Medlemmers Efterladte.

For at tilvejebringe et Grundfond til Understøttelse af *afdøde Medlemmers Efterladte* indbetaler *hvert* Medlem af Forbundet et Ekstra-Kontingent af 2 Kr. for Juni Maaned d. A., det samme betaler ethvert nyt Medlem ved Indtrædelsen. Ved et Medlems Død udskrives et Ekstra-Kontingent af 10 Øre, som skal betales samtidig med det ordinære Kontingent for den Maaned, hvori Dødsfaldet er sket. — Tre Uger efter Dødsfaldet udbetales af Forbundets Midler en Understøttelse af indtil *tre Hundrede Kroner* efter nedenstaaende Skala til den afdødes Ægtefælle eller nærmeste Familje, mod behørig Legitimation, naar dette er anmeldt til Formanden senest to Uger efter Begravelsen; i modsat Fald bortfalder Understøttelsen. — Gæld til Forbundet eller Afdelingerne fradrages i Beløbet.

Medlemmer, som har været

1 Aar i Forbundet 50 Kroner.
2 Aar i Forbundet 75 Kroner.
3 Aar i Forbundet 100 Kroner.
5 Aar i Forbundet 150 Kroner.
7 Aar i Forbundet 200 Kroner.
10 Aar i Forbundet 300 Kroner.

Efter en lang og indgaaende Diskussion, under hvilken der fremkom flere Ændringsforslag, sattes Forslaget under Afstemning og forkastedes.

Fra Afdelingen Nakskov.
Forslag til Lov for en Rejse- og Arbejdsløsheds-Understøttelseskasse.

§ 1. Kassens Formaal er at yde Medlemmerne Understøttelse i Tilfælde af Arbejdsløshed. Understøttelse kan hæves i enhver af Forbundets Afdelinger.

Berettiget til Understøttelse er kun de,

a. der har været Medlemmer de sidst forløbne 52 Uger og har betalt 52 Ugers ordinært Kontingent,

b. der ikke staa over 4 Uger til Kontingentrestance (denne eller anden Gæld til Afdelingen fradrages Understøttelsen straks; har et Medlem flere Restancer, er han først berettiget til Understøttelse 2 Uger efter, at Restancen er betalt),

c. der fremviser den af Forbundet udstedte Medlemsbog, forsynet med Afdelingens Paategning og Stempel,

d. der har været arbejdsløse i mindst 6 Arbejdsdage (for de første 6 Dage betales ingen Understøttelse), med mindre de paagældende Medlemmer ønsker at rejse — i saa Fald indtræder Retten til Understøttelse straks,

e. der har haft Arbejde i Løbet af de sidste 6 Maaneder og da mindst i 2 Maaneder.

§ 2. Til denne Kasse, der er fælles for Provinserne og over hvilken der føres særskilt Regnskab, svares et Kontingent af 25 Øre om Ugen pr. Medlem i 52 Uger. Kontingentet indbetales til Hovedkassen, hvorfra Understøttelsen refunderes.

§ 3. Undersøttelse kan nydes enten som Rejsende eller som Arbejdsløs i et Tidsrum af 36 Dage i et løbende Aar (Ugen beregnes til 6 Dage, et løbende Aar regnes fra den Dag, et Medlem før-

ste Gang modtager Understøttelse, og til han atter har betalt Kontingent i 52 Uger).

§ 4. Understøttelsen, der udgør 1 Kr. 50 Øre pr. Dag, udbetales til de rejsende Medlemmer dagvis ved deres Ankomst til en Afdeling; for de øvrige arbejdsløse Medlemmers Vedkommende én Gang ugenlig.

§ 5. Retten til Understøttelse fortabes for et Tidsrum af 6 Uger, saafremt den Paagældende nægter at modtage Arbejde, der bliver ham anvist af Afdelingsledelserne.

§ 6. Understøttelsen, som bliver at afhente, udbetales aldrig for et længere Tidsrum end 6 Dage ad Gangen.

§ 7. Medlemmer, som ønsker at forlade Landet paa Grund af Arbejdsløshed, kan ved deres Afrejse modtage en Uges Understøttelse i Rejsehjælp, for saa vidt det samlede Understøttelsesbeløb ikke derved overskrides, men saadanne Medlemmer har til Gengæld intet Krav paa Kassen før efter 4 Ugers Forløb.

Misligholdelse af denne Paragraf behandles i Henhold til § 8, 2. Stykke.

§ 8. Arbejdsløse Medlemmer, som paatager sig privat Arbejde, er ikke berettigede til Understøttelse for de Dage, saadant Arbejde varer.

For saa vidt et Medlem modtager Understøttelse for saadanne Dage, fortaber han sin Ret til Understøttelse i de næste 12 Maaneder.

Medlemmer, der nyder Understøttelse, er pligtige at møde til Kontrol paa de af Forretningsudvalget i Forbindelse med Afdelingsledelserne fastsatte Tider og Steder.

§ 9. Ethvert arbejdsløs Medlem er under Fortabelse af sin Understøttelse i 6 Uger forpligtet til at henvende sig til Formanden, forinden han søger Arbejde i nogen By, hvor der findes Afdeling af Forbundet, og rette sig efter de Forskrifter, der gives ham af vedkommende Tillidsmand.

§ 10. Under Sygdom udbetales ikke Arbejdsløshedsunderstøttelse, hvorimod Sygdom i over 1 Uge fritager for al Kontingentydelse saa længe Sygdommen varer.

§ 11. Overgaar et Medlem til et beslægtet Fag, kan Vedkommende, mod at betale det gældende Kontingent, forblive i Forbundet og nyde de ham tilkommende Rettigheder i et Aar.

Hvis et Medlem udtræder under lignende Forhold uden at betale Kontingent og han atter vender tilbage til Forbundet inden Udgangen af et Aar, indtræder han først i sine Rettigheder til Understøttelse fra den Dag, han har betalt ordinært Kontingent i lige saa mange Uger som hans Udtrædelse har varet.

§ 12. Formændene for de forskellige Afdelinger er pligtige inden den 5. i hver Maaned at indsende Kvittering for udbetalt Understøttelse samt Beretning om Af- og Tilgang paa de Skemaer, som til dette Brug vil blive udsendt fra Hovedbestyrelsen.

Det vedtoges, at Spørgsmaalets endelige Afgørelse gøres til Genstand for en Urafstemning, som skal være tilendebragt senest 1. Avgust.

Paa Forslag af Hovedbestyrelsesmedlem *Lars Nielsen* vedtoges, at Forslaget om Oprettelse af Understøttelseskassen skal have $^{3}/_{4}$ Stemmers Majoritet for at kunne betragtes som vedtaget.

Fra Afdelingen Kolding.
Forslag til Lov for »Dansk Tømrer-Forbund«s Ulykkesforsikring.

§ 1. Krav paa Erstatning efter følgende Regler har alle, som er Medlemmer af »Dansk Tømrer-Forbund« og opfylder deres Forpligtelser til Forbundet samt holder sig Ulykkesforsikringens Regler efterrettelig.

Forsikringen gælder saa vel i som udenfor Arbejdet, dog er Forbundet løst fra sine Forpligtelser, naar Ulykkesforsikrings-Loven af 7. Januar 1898 træder til.

§ 2. Forbundet forsikrer mod de umiddelbare Følger af legemlige Ulykkestilfælde eller Vold, som vedkommende Medlem imod sin Vilje og ved en voldsom ydre Aarsag rammes af. Under andre Omstændigheder dækker Forbundet ikke.

Ulykkestilfælde, som indtræder ved retmæssig Forsvar eller ved Forsøg paa at redde Menneskeliv eller Ejendom, er indbefattede i Forsikringen, ligeledes Blodforgiftning, ved kirurgiske Operationer i Anledning af Ulykkestilfælde.

§ 3. I Forsikringen er ikke indbefattet alle sædvanlige Sygdomme og selvforskyldte Ulykkestilfælde samt Tilfælde, som hidrører fra Klammeri og Slagsmaal eller aabenbar Drukkenskab, Selvmord eller al Sport, hvor der æskes Præmier. — Under Soldatertjeneste er Forbundet løst fra sine Forpligtelser.

§ 4. Ved Udbetaling af Forsikringssummer for Invaliditet bortfalder Fordringen om daglig Erstatning.

§ 5. Forbundet yder Erstatning i efterstaaende Tilfælde, med mindre der findes Tilføjelser i Loven, som udelukker et eller flere Tilfælde:

a. Ved Medlemmets Død, dersom denne indtræder straks eller senest inden et Aar efter Ulykkestilfældet og som fuldstændig og umiddelbar Følge af samme, betales hele Forsikringssummen for Død til den Forulykkedes Efterladte (Hustru, Børn, Børnebørn, Forældre eller Søskende).

b. Dersom Medlemmet ikke efterlader sig nogen Familje henhørende til ovennævnte Kategori, udbetales kun Begravelseshjælp i Følge Begravelseshjælpens Tarif.

c. Ved forbigaaende Erhværvsudygtighed betales den fulde daglige Godtgørelse, saafremt Medlemmet er ude af Stand til at passe nogen som helst Del af sit Arbejde.

§ 6. Den daglige Godtgørelse kan i intet Tilfælde udstrækkes for et længere Tidsrum end 6 Maaneder fra den Dag, paa hvilken Ulykkestilfælde indtraf.

§ 7. Efter indtruffet Ulykkestilfælde, hvis Følge kunde berettige til Erstatning, maa det lokale Kontroludvalg straks eller senest 5 Dage efter, at Ulykkestilfældet er indtruffet, meddele dette til Forbundet paa en Skadesanmeldelse og Lægeattest, der maa være udfærdi-

get paa Forbundets dertil indrettede Blanketter.

§ 8. Medlemmet bærer selv Ansvaret for forsinket Anmeldelse af Skaden, og dersom denne først gøres senere end 5 Dage efter, at Ulykken er indtraadt, da beregnes den tilkommende Godtgørelse først fra Anmeldelsesdagen. Hvis Anmeldelsen først sker 4 Uger efter, at Ulykkestilfældet er indtruffet, er Ret til Erstatning udelukket.

§ 9. Medlemmet eller den, som varetager hans Interesser, maa desuden sørge for hurtig Tilkaldelse af en praktiserende Læge samt i det hele taget sørge for, at alt bliver foretaget til den Tilskadekomnes hurtigste Frelse, Helbredelse og Pleje paa egen Bekostning. Dersom Lægehjælp ikke er tilkaldt inden 5 Dage efter, at Ulykkestilfældet indtræder, eller dersom Tilfældet er forværret paa Grund af Forsømmelse af hurtig tilkaldt Lægehjælp, eller hvis Lægens Forskrifter ikke er fulgte, da bortfalder ethvert Krav paa Erstatning.

§ 10. Hver under Forbundet hørende Afdeling vælger af sin Midte et Kontroludvalg paa 3 Mand, som fører Tilsyn og varetager Ulykkesforsikringens Interesser.

§ 11. I Tvivlstilfælde har Forbundet Ret til at lade den Tilskadekomne eller Forulykkede tilse og undersøge af en af dette valgt Læge, men maa da selv betale Lægeattesten.

§ 12. Den dødes efterladte eller Værge er pligtig at sørge for lovbefalet Dødsattest, som skal indsendes til Forbundet senest 8 Dage efter, at Døden er indtraadt.

§ 13. Naar Lægebehandlingen er tilendebragt, eller Lægen har underskrevet Attesten i Erstatningsandragendet, er Medlemmet pligtig at tilstille Kontroludvalget Attesten senest 3 Dage efter, at Lægebehandlingen er ophørt.

§ 14. Betalingen af den af Forbundet anerkendte Fordring finder Sted senest 14 Dage fra Anerkendelsesdagen, dog med Fradrag af Honorar for Lægeattester. Ved Betalingen indtræder Forbundet i alle de Rettigheder, som den Tilskadekomne kan gøre gældende lige over for Tredjemand i Anledning af det paagældende Ulykkestilfælde, indtil Størrelsen af det betalte Beløb, og det uden at det dertil behøver en særlig Transport.

Kapitaler, der ikke hæves inden Aarsfrist efter deres Forfaldstid, tilfalder Forbundet.

§ 15. Forbundet lader alle Erstatningskrav afgøre af det af Staten nedsatte Ulykkesforsikringsraad.

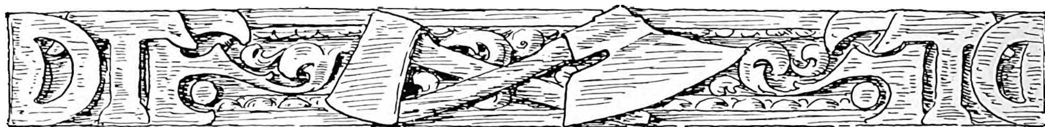
§ 16. Regnskabet over Ulykkesforsikringen føres særskilt og fremlægges til Revision og Godkendelse sammen med Forbundsregnskabet.

§ 17. Alle Forandringer i disse Vedtægter kan kun ske paa en Kongres.

Bram, Kolding, motiverede Forslaget.

Efter en længere Diskussion, hvorunder det fremhævedes som en Umulighed at løse flere store Opgaver paa én Gang, vedtoges følgende Resolution, stillet af *F. Bentsen*, København:

»Da den nuværende Lov om Ulykkes-

forsikring i Forbindelse med Sygekasseloven maa betragtes som en foreløbig Hjælp for Tilskadekomne, ansér Kongressen det for rigtigst, af Hensyn til, at andre filantropiske Spørgsmaal maa løses i første Række, at henvise ovennævnte Forslag til Behandling paa førstkommende Kongres.«

Forslag til Vedtægter for Dansk Træarbejder-Sekretariat.

§ 1. Formaalet er:

a. at være et Bindeled mellem de danske Træarbejderorganisationer, saaledes at et godt Samarbejde tilvejebringes;

b. at arbejde hen til, at alle Træarbejdere sluttes sammen i deres respektive Organisationer og at oprette *Fælles*organisationer paa Pladser, hvor der ingen Betingelser er for *Special*organisationer;

c. at søge oprettet Fællesforbindelser med udenlandske Træarbejderorganisationer;

d. at fordele Oplysninger om Træarbejdernes Bevægelse fra og til Udlandet saa hurtigt som muligt;

e. at udgive et Fælles-Fagblad.

§ 2. Midlerne til disse Formaals Fremme tilvejebringes ved, at Organisationerne indbetaler et foreløbigt Bidrag af 5 Øre pr. Medlem. De til Sekretariatets Vedligeholdelse nødvendige yderligere Bidrag paalignes Organisationerne efter Medlemstal. Kassebeholdningen maa dog aldrig være større end nødvendig til Sekretariatets løbende Udgifter.

§ 3. Sekretariatets Bestyrelse bestaar af de til enhver Tid fungerende Formænd for Træarbejderforbundene og de enkeltstaaende Foreninger.

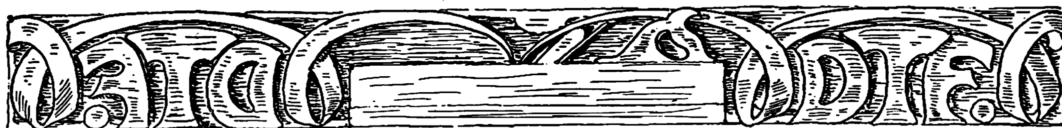
Denne Bestyrelse vælger af sin Midte en Sekretær, der overtager den daglige Ledelse af Sekretariatet, samt en Formand og en Protokolfører. Disse tre fungerer som Forretningsudvalg. Sekretæren er tillige Kasserer. De øvrige Bestyrelsesmedlemmer vælger af deres Midte 2 Revisorer. Sekretariatets Regnskab afsluttes halvaarsvis den 1. Januar og 1. Juli.

§ 4. Bestyrelsen afholder ordinære Møder én Gang maanedlig og i øvrigt saa ofte Formanden eller 3 Bestyrelsesmedlemmer finder det nødvendigt. — De stedlige Bestyrelser for samtlige indmeldte Organisationer indkaldes til Møde i Januar og Juli Maaned, paa hvilket Beretning om Sekretariatets Virksomhed aflægges.

§ 5. Sekretæren modtager Meddelelser, omsender og offentliggør dem efter den Forretningsgang, som bliver fastsat af Bestyrelsen.

§ 6. Sekretariatet udgiver foreløbig hvert Kvartal en trykt Beretning i saa mange Eksemplarer, at hvert Medlem kan faa et.

Formanden, *From-Petersen,* gjorde Rede for dette Forslags Tilblivelse og anbefalede Kongressen at give det sin Tilslutning, ligesom han anbefalede at lade Forbundet repræsentere paa den internationale Træarbejderkongres i Amsterdam, som afholdes i Avgust d. A. Paa Forespørgsel meddelte han videre, at det tyske Tømrerforbund ikke

tillagde denne Kongres nogen videre Betydning.

Chr. Larsen, København, stillede følgende Resolution:

»Da man i Øjeblikket ikke indser Nytten af en Sammenslutning paa det foreliggende Grundlag, overgaar Kongressen til næste Punkt paa Dagsordenen.« — Dette vedtoges.

Fra Hovedbestyrelsen.

Forslag til Love for »Dansk Tømrer-Forbund«s Afdelinger.

Afdelingens Formaal er:

a) at samle alle Tømrere .... i Foreningen for i Fællesskab at varetage Fagenes Interesser. Herunder:

b) at sikre sine Medlemmer det fulde Udbytte af deres Arbejde;

c) at søge de til enhver Tid vedtagne Bestemmelser om Arbejdsforhold og Dagløn overholdt;

d) saa vidt muligt at afskaffe Søndags- og Overarbejde;

e) at samvirke med Tømrerforbundets øvrige Afdelinger samt søge saadanne oprettede, hvor de lokale Forhold tillader det, og

f) at tilvejebringe en Statistik over Arbejdsforholdene i Faget.

§ 1. Det er en Pligt for Medlemmerne, som arbejder paa samme Værksted eller Plads, at kontrollere hinandens Medlemsbøger den første Torsdag i hver Maaned.

§ 2. Det er ethvert Medlems Pligt at gøre de Tømrere .... som søger Arbejde paa Afdelingens Omraade eller for en Mester, bosiddende paa samme, opmærksomme paa Afdelingens Formaal og Love samt snarest muligt paavirke disse, saaledes at de lader sig optage i Afdelingen.

§ 3. Det er ethvert Medlems Pligt at betale til Afdelingens Fond, saa længe han arbejder paa Afdelingens Omraade eller for en i dette bosiddende Mester. Et Medlem, som ønsker at rejse, er pligtig til at afmelde sig hos *Formanden* (se Forbundets Lov).

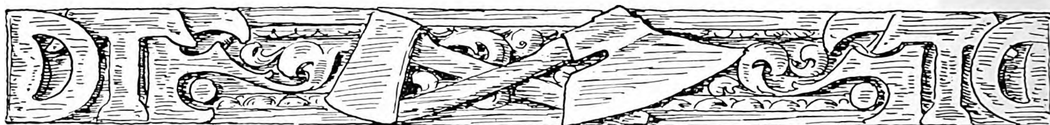
§ 4. Har et Medlem været *arbejdsløs, syg eller indkaldt til Militærtjeneste, fritages han for Kontingent* i de saaledes forløbne *fulde Uger.* Dog maa Bogen, der altid skal være i udfyldt Stand, i det første Tilfælde forevises Formanden en Gang hver Maaned. Sygdom og Militærtjeneste anmeldes inden den *første Uges* Udgang.

§ 5. Et nyt Medlem betaler ved Optagelsen 2 Kr. i Indskud samt 25 Øre for Medlemsbogen, 5 Øre for Medlemskort og 1 Kr. for en Prisfortegnelse.

Paadrager et Medlem sig 1 Maaneds Restance, erlægges 50 Øre og for 2 Maaneders Restance 1 Kr. i Mulkt foruden Kontingent. Er Restancen ikke betalt senest efter 14 Dages Forløb, betragtes det paagældende Medlem som slettet og har efter den Tid intet Krav paa Hjælp eller Understøttelse; men er dog pligtig at betale *Kontingent og Mulkt* for hele det forløbne Tidsrum ved eventuel Genoptagelse.

§ 6. Ved Udbetaling af Understøttelse fradrages Kontingent-Restancen — se

16

§§ 4 og 5 — for den eller de forløbne Maaneder.

§ 7. Understøttelse erholdes i følgende Tilfælde:

a) naar ingen Ugeløn er udbetalt for sidste Uge;

b) naar et Medlem maa forlade Arbejdet som Følge af at have søgt at fremme sine Kammeraters Interesser; *dog kun naar Afdelingens Bestyrelse og Forbundets Forretningsudvalg godkender hans Virksomhed.*

§ 8. Tvistigheder mellem Mestre og Svende anmeldes af vedkommende Svende for Bestyrelsen, som da efter at have undersøgt Forholdene søger den paagældende Sag ordnet efter bedste Skøn — i Henhold til Afdelingens og »Dansk Tømrer-Forbund«s Love.

§ 9. Naar Arbejdet hos en Mester er nedlagt, kan det optages paany, før Svendene har erholdt deres Tilgodehavende, eller at det, som har fremkaldt Arbejdsstansningen, er bragt i Orden af Bestyrelsen.

§ 10. De Svende, som fortsætter eller tager Arbejde for en Mester, hvor Afdelingen med Forbundets Tilladelse har nedlagt Arbejdet, har intet Krav paa Hjælp eller Understøttelse og regnes ej mere for respektable Kammerater.

De udslettes efter fornøden Undersøgelse af Sagen af Afdelingens Medlemsliste og er forpligtede til paa Anfordring *straks* at tilbagebetale *hele* det dem i Understøttelse udbetalte Beløb.

Beløbet kan i fornødent Fald inddrives ad Rettens Vej, ved Afdelingens Formand, ved Retsforfølgning efter Forordningen af 25. Januar 1828.

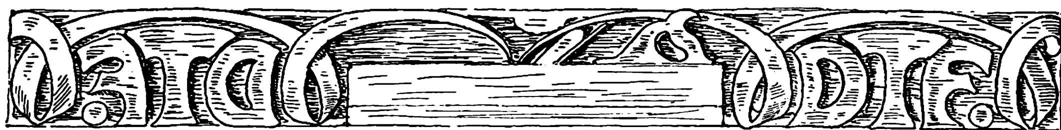
§ 11. *Da Foreningen er en Afdeling af »Dansk Tømrer-Forbund«, er det Medlemmernes Pligt til enhver Tid at holde sig Forbundets Lov efterrettelig.*

§ 12. Under en Arbejdsnedlæggelse er ethvert Medlem, som har opfyldt de i disse Vedtægter fastsatte Bestemmelser, berettiget til den ham lovmæssigt tilkommende Understøttelse. For de under en Strejke optagne ny Medlemmer bestemmer Bestyrelsen efter Konference med Forbundets Forretningsudvalg Understøttelsens Størrelse.

§ 13. Bestyrelsen bestaar af 1 Formand, ... Medbestyrere og . . . . Suppleanter. Formanden og Suppleanterne vælges paa 1 Aar, Medbestyrerne paa 2 Aar; af disse afgaar Halvdelen hvert Aar, første Gang ved Lodtrækning. *Genvalg kan finde Sted.* Desuden vælges 2 Revisorer for samme Tid og paa samme Maade som nævnt for Medbestyrerne.

§ 14. Samtlige Bestyrelsesmedlemmer er én for alle og alle for én ansvarlige for Afdelingens Midler og Effekter.

§ 15. Bestyrelsen har at give Møde efter Tilsigelse af Formanden saa ofte dertil gives Anledning, og i øvrigt varetage Afdelingens Interesser og lede dens Virksomhed. *Den vedtager selv en Forretningsorden,* fører sine Forhandlinger til Protokols og er berettiget til eventuelt at antage en juridisk Konsulent. Den vælger hvert Aar af sin Midte ved almindelig Stemmeflerhed en Kasserer og en Næst-

formand, som eventuelt ved Sygdom o. lign. træder i Formandens Sted.

§ 16. Kassereren har at føre en Medlemsprotokol og en Kassebog, der nøjagtig angiver enhver Indtægt og Udgift med vedføjet Dato. Han har endvidere at fremlægge saa vel Bøger som Kassebeholdning til Eftersyn for den samlede Bestyrelse *en Gang hver Maaned, senest en Uge efter den forløbne Maaneds Slutning.* Er Regnskabet i Uorden kan Bestyrelsen straks suspendere ham ved en Majoritetsbeslutning. Forhandlingsprotokollen gives en Tilføjelse om, naar det maanedlige Eftersyn er foretaget og underskrives desangaaende af samtlige Bestyrelsesmedlemmer.

§ 17. Kassereren indkasserer Kontingentet og udbetaler efter Bestyrelsens Anvisning alle Regninger.

Kontingentindbetalingen finder Sted for hver Uge om Lørdagen efter Kl. 7 Eftermiddag og desuden paa Maanedsmødet, som afholdes den sidste Lørdag i hver Maaned fra Kl. 7 til 9 Eftermiddag.

Kassereren tør under ingen Omstændigheder modtage Indbetaling paa en Kontrabog, hvis Arbejdsschema ikke er udfyldt.

§ 18. Afdelingens Pengemidler indsættes af Kassereren i en af Byens Sparekasser. Dog maa han have en kontant Kassebeholdning af indtil 20 Kroner. De i Sparekassen indsatte Midler maa ikke kunne hæves uden Bestyrelsens skriftlige Fuldmagt.

§ 19. Regnskabet afsluttes hvert Aar med den *31. December,* hvorefter Kassereren udfærdiger et Regnskab, som tillige med Bøgerne og Beholdningen forelægges den samlede Bestyrelse og derefter Revisorerne til Eftersyn.

§ 20. Det paahviler Bestyrelsen at foranstalte Kontrol ved Indgangen til Afdelingens Møder.

§ 21. Generalforsamlingen har den højeste Myndighed i alle Afdelingens Anliggender. Ethvert Forslag, som ønskes behandlet paa de ordinære Generalforsamlinger, der afholdes i April og i Januar, maa skriftlig og senest 8 Dage før Generalforsamlingens Afholdelse være tilstillet Bestyrelsen.

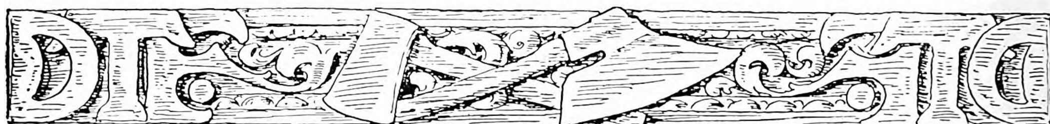
Paa den ordinære Generalforsamling i Januar forelægges Regnskabet og foretages Valg af Bestyrelse ved skriftlig Afstemning (se § 23). Paa Generalforsamlingen i April fastsættes i Overensstemmelse med Kongressens Beslutning — se Forbundets Lov — Kontingentets Størrelse for det ny Regnskabsaar m. m.

En ordinær Generalforsamling indkaldes med 8 Dages Varsel, en ekstraordinær Generalforsamling med 2 Dages Varsel.

§ 22. Bestyrelsen kan sammenkalde en ekstraordinær Generalforsamling, naar den finder det nødvendigt. Medlemmerne kan ogsaa forlange en saadan afholdt, naar det forlanges ved *Trefjerdedeles* Underskrift og Forhandlingsgenstandene skriftlig tilstilles Bestyrelsen. Generalforsamlingen skal da afholdes senest 8 Dage efter Begæringens Indlevering.

En ekstraordinær Generalforsamling kan kun tage gyldig Beslutning, naar mindst tre Fjerdedele af Afdelingens

16*

Medlemmer er mødt eller tre Fjerdedele af de mødende stemmer derfor, i modsat Tilfælde sammenkaldes en ny Generalforsamling 8 Dage senere, som da tager Beslutning uanset de mødendes Antal.

§ 23. Alle Sager afgøres af Generalforsamlingen ved Flertallets Beslutning. I Almindelighed foregaar Afstemningen ved Haandsoprækning. Der kan forlanges skriftlig Afstemning, naar Majoriteten ikke udgør to Tredjedele af de afgivne Stemmer. Stemmesedlen er kun gyldig, naar Stemmeafgiveren personlig afleverer den. *Af skriftlig Afstemning skal være hemmelig.*

Dette Forslag motiveredes af *Forretningsføreren*, og vedtoges det at lade disse Love trykke til Benyttelse for nyoprettede og andre Afdelinger, som ønsker at benytte dem.

Fra *Afdelingen København* Forslag om Indførelse af Forholdstalsvalg.

F. Bentsen indledede og stillede paa egne og Meddelegeredes Vegne følgende Forslag til Resolution:

»Kongressen vedtager at forandre Lovens Paragraf 3, tredje Stykke, saaledes:

De Afdelinger, der tæller over 100 Medlemmer, bevarer den Ret, de i Følge Lovene har til at sende 2 Delegerede for det første Hundrede og derefter 1 for hvert fulde Hundrede.

De Afdelinger, der har over 25 Medlemmer, har Ret til at sende en Delegeret, og de Afdelinger, som tæller under 25 Medlemmer, har Ret til at sende det Antal Delegerede til Kongres, som fremkommer, naar Medlemsantallet for disse Afdelinger divideres med 25.«

Forslaget motiveredes af *R. Thorlund*, København.

Under Debatten stillede *P. Kristensen*, Københavns Amts 1. Afdeling, følgende Forslag til Resolution:

»Idet Kongressen udtaler, at den Repræsentationsret, som der for Tiden findes indenfor »Dansk Tømrer-Forbund«, er tilfresstillende, gaar Kongressen over til næste Sag paa Dagsordenen.«

Dette Forslag vedtoges.

Fra *Hovedbestyrelsen*. Forbundsloven tilføjes en ny § 11.

Naar Hovedbestyrelsen skønner det nødvendigt, har den Ret til at forelægge en Sag til Afgørelse ved Urafstemning (almindelig Afstemning i Forbundets Afdelinger) og tillige at fastsætte Tidspunktet for Afstemningens endelige Afslutning.

F. Bentsen, København, stillede Forslag om, at der blev tilføjet: »Indmeldelse i »De samvirkende Fagforbund« kan kun finde Sted efter at Spørgsmaalet er forelagt en Kongres til Beslutning.«

Med denne Tilføjelse blev Forslaget enstemmigt vedtaget.

Efter Indbydelse deltog det tyske Tøm-

rerforbunds Forretningsfører, *Fr. Schrøder,* i denne Kongres, hvor han vandt alle for sig ved sin noble og bramfrie Optræden.

Forbundets 12. Kongres afholdtes i København i Dagene den 24., 25. og 26. Marts 1907. Det sidst forløbne 3 Aar maa betegnes som en Opgangsperiode. Der er aldrig forhen opnaaet saa mange og store Fordele mellem 2 Kongresser som denne Gang. I 45 af Forbundets 73 Afdelinger er opnaaet en Forhøjelse af Timelønnen fra 2 til 6 Øre, og i 4 Afdelinger er opnaaet en Forkortelse af Arbejstiden fra 10 til 9½ Time. Gennemførelsen af Forbundets Formaal har medført 10 Arbejdsstandsninger og 1 Lock-out i Fredensborg-Asminderød, som varede fra 19. December 1905 til 1. Maj 1906. I samtlige disse Tilfælde gennemførtes Forbundets Krav.

Af de Kongressen forelagte Forslag bemærkedes følgende:

Forslag til Lov om Ulykkesforsikring.

§ 1.

Naar et Medlem, der har været Medlem og betalt Kontingent i mindst 3 Maaneder, kommer til Skade under sit Arbejde i Faget, uanset Bygningens Størrelse og uden Hensyn til, om der til Arbejdet er anvendt Stillads eller ikke, eller under Udøvelsen af sin Funktion i Afdelingernes eller Forbundets Tjeneste, og han derved bliver arbejdsudygtig, erholder han:

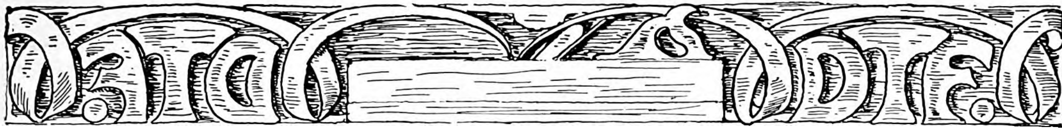
1. Dagpenge a 2 Kr. pr. Dag fra Ulykkesdagen og indtil 13 Uger derefter.
2. Afgaar han ved Døden som Følge af Ulykkestilfældet, udbetales en Erstatning til hans Efterladte, stor 1000 Kroner.
3. For Invaliditets-Tilfælde ydes Erstatning efter samme Invaliditetsgrad som Arbejderforsikringsraadet har tilkendt Erstatning, dog beregnet efter 1000 Kr. for fuldstændig Invaliditet. De forekommende Tilfælde, som muligvis ikke falder ind under Ulykkesforsikringsloven af 7. Januar 1898, erstattes efter samme Skala, som er beregnet for Tilfælde, der er i Lighed med dem, der falder under denne Lov.

§ 2.

Midlerne hertil tilvejebringes ved, at hvert Medlem betaler et aarligt Kontingent af 6 Kr., der opkræves i Afdelingerne med 75 Øre pr. Maaned i hver af de 8 Maaneder, hvori der indbetales Kontingent til Forbundet. Beløbet afstemples i Medlemsbogen med et Stempel, alene bestemt til dette Brug, og indsendes til Forbundet sammen med det ordinære Kontingent senest den 15. i hver Maaned for den forløbne Maaned.

§ 3.

Et Medlem, som er indkaldt til Militærtjeneste, er fritaget for at betale Kontingent til Ulykkesforsikringen; alle andre Medlemmer, saavel arbejdende som arbejdsløse, syge og kontingentfri, skal derimod betale dette Kontingent fuldt ud.

§ 4.

Alle Medlemmer skal betale 2 Kr. til Ulykkesforsikringens Grundfond; dette gælder ogsaa for Medlemmer, der tilmeldes fra udenlandske Organisationer.

Almindelige Bestemmelser.

1. Medlemmer, der den Dag et Ulykkestilfælde vederfares dem, har 2 Maaneders Restance, hvad enten det er af almindelig Kontingent eller Kontingent til Ulykkesforsikringen, erholder ingen Dagpenge for de første 7 Dage efter Ulykestilfældet; har han 3 Maaneders Restance, erholder han slet ingen Dagpenge for dette Ulykkestilfælde, og har han 4 Maaneders Restance, erholdes hverken Dagpenge, Erstatning for Invaliditet eller Død.
2. Kommer et Medlem til Skade, maa han straks søge Lægehjælp og derefter meddele Ulykkestilfældet til Afdelingens Formand eller Kasserer, der da udfylder et Skema; dette paategnes derefter af den Læge, der behandler den Tilskadekomne, og afleveres derefter igen til den, der har udleveret det, som da straks indsender det til Forbundets Kontor.
3. Naar en Tilskadekommen af Lægen atter erklæres arbejdsdygtig, underskriver Lægen en Erklæring desangaaende med vedføjet Dato.

   Denne Erklæring afleveres straks til Afdelingens Formand eller Kasserer, der da indsender den til Forbundets Kontor.
4. Dagpenge udbetales for hver Uge om Lørdagen af Afdelingens Formand eller Kasserer mod Kvittering af den Tilskadekomne. Medlemsbogen skal være i fuldstændig Orden og alt Kontingent være betalt, forinden der udbetales nogen som helst Art af Erstatning.
5. Saa længe en Tilskadekommen modtager Dagpenge, har Afdelingens Bestyrelse Ret og Pligt til at kontrollere ham.

Denne Lov og almindelige Bestemmelser for Dansk Tømrer-Forbunds Ulykkesforsikring træder i Kraft den 1. April 1908.

Afdelingen København stillede Forslag om følgende Resolution:

»Kongressen foreslaar at nedsætte et Udvalg, bestaaende af 7 Medlemmer (3 fra København, 1 fra Sjælland, 1 fra Fyn, 2 fra Jylland), som behandler dette Forslag umiddelbart efter Kongressens Afslutning og afgøres ved Urafstemning. Resultatet skal foreligge inden den 1. Maj, hvorefter Forslaget træder i Kraft den 1. Juli dette Aar.

Afstemning fandt Sted ved Navneopraab:

Forslaget vedtoges med 77 St. mod 8.

Forslag om ordnet Arbejdsanvisning i Forbundet:

§ 1.

Bliver et Medlem arbejdsløs, maa han straks melde det til Afdelingsformanden,

som da opfører ham paa Arbejdsløshedslisten, og for saadanne Medlemmers Vedkommende, som vil og kan rejse til en anden By, skal Afdelingsformanden sende Beretning til Forbundet.

§ 2.

Modtager en Afdeling fra en Mester eller anden Efterspørgsel efter Arbejdskraft, og ingen eller ej tilstrækkelig Arbejdskraft kan anvises paa Stedet, sendes straks Meddelelse til Forbundet, som derefter, saafremt ledig Arbejdskraft haves, straks vil kunne anvise den fornødne.

§ 3.

Forretningsføreren leder Arbejdsanvisningen og har saavidt muligt at anvise Arbejdet til Medlemmerne i den Orden, som de er opførte paa Arbejsløshedslisten, dog under fornødent Hensyn til Afstanden mellem Arbejdsstedet og den Arbejdssøgende.

Dette Forslag vedtoges.

Forslag om Oprettelse af en Arbejdsløshedskasse:

Forslag til Lov for en Rejse- og Arbejdsløsheds-Understøttelseskasse.

§ 1.

Kassens Formaal er at yde Medlemmerne Understøttelse i Tilfælde af Arbejdsløshed. Understøttelse kan hæves i enhver af Forbundets Afdelinger.

Berettigede til Understøttelse er kun de,

a. der har været Medlemmer de sidst forløbne 52 Uger og har betalt 52 Ugers ordinært Kontingent,

b. der ikke staar over 4 Uger til Kontingentrestance (denne eller anden Gæld til Afdelingen fradrages Understøttelsen straks; har et Medlem flere Restancer, er han først berettiget til Understøttelse 2 Uger efter at Restancen er betalt),

c. der fremviser den af Forbundet udstedte Medlemsbog, forsynet med Afdelingens Paategning og Stempel,

d. der har været arbejdsløs i mindst 6 Arbejdsdage (for de første 6 Dage betales ingen Understøttelse), med mindre de paagældende Medlemmer ønsker at rejse — i saa Fald indtræder Retten til Understøttelse straks,

e. der har haft Arbejde i Løbet af de sidste 6 Maaneder og da mindst i 2 Maaneder.

§ 2.

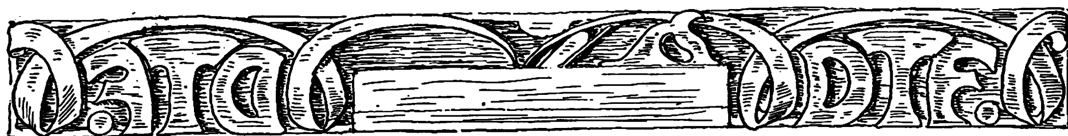
Til denne Kasse, der er fælles for Provinserne, og over hvilken der føres særligt Regnskab, svares et Kontingent af 25 Øre om Ugen pr. Medlem i 52 Uger. Kontingentet indbetales til Hovedkassen, hvorfra Understøttelsen refunderes.

§ 3.

Understøttelsen kan nydes enten som Rejsende eller som Arbejdsløs i et Tidsrum af 36 Dage i et løbende Aar (Ugen beregnes til 6 Dage, et løbende Aar regnes fra den Dag, et Medlem første Gang modtager Understøttelse og til han atter har betalt Kontingent i 52 Uger).

§ 4.

Understøttelsen, der udgør 1 Kr. 50 Øre pr. Dag, udbetales til de rejsende Medlemmer dagvis ved deres Ankomst

til en Afdeling; for de øvrige arbejdsløse Medlemmers Vedkommende én Gang ugenlig.

§ 5.

Retten til Understøttelse fortabes for et Tidsrum af 6 Uger, saafremt den paagældende nægter at modtage Arbejde, der bliver ham anvist af Afdelingsledelserne.

§ 6.

Understøttelsen, som bliver at afhente, udbetales aldrig for et længere Tidsrum end 6 Dage ad Gangen.

§ 7.

Medlemmer, som ønsker at forlade Landet paa Grund af Arbejdsløshed, kan ved deres Afrejse modtage en Uges Understøttelse i Rejsehjælp, for saa vidt det samlede Understøttelsesbeløb ikke derved overskrides; men saadanne Medlemmer har til Gengæld intet Krav paa Kassen før efter 4 Ugers Forløb.

Misligholdelse af denne Paragraf behandles i Henhold til § 8, 2. Stykke.

§ 8.

Arbejdsløse Medlemmer, som paatager sig privat Arbejde, er ikke berettigede til Understøttelse for de Dage, saadant Arbejde varer.

For saa vidt et Medlem modtager Understøttelse for saadanne Dage, fortaber han sin Ret til Understøttelse i de næste 12 Maaneder.

Medlemmer, der nyder Understøttelse, er pligtige at møde til Kontrol paa de af Forretningsudvalget i Forbindelse med Afdelingsledelserne fastsatte Tider og Steder.

§ 9.

Ethvert arbejdsløst Medlem er under Fortabelse af sin Understøttelse i 6 Uger forpligtet til at henvende sig til Formanden, forinden han søger Arbejde i nogen By, hvor der findes Afdeling af Forbundet, og rette sig efter de Forskrifter, der gives ham af vedkommende Tillidsmand.

§ 10.

Under Sygdom udbetales ikke Arbejdsløshedsunderstøttelse, hvorimod Sygdom i over 1 Uge fritager for al Kontingentydelse saa længe Sygdommen varer.

§ 11.

Overgaar et Medlem til et beslægtet Fag, kan Vedkommende, mod at betale det gældende Kontingent, forblive i Forbundet og nyde de ham tilkommende Rettigheder i et Aar.

Hvis et Medlem udtræder under lignende Forhold uden at betale Kontingent og han atter vender tilbage til Forbundet inden Udgangen af et Aar, indtræder han først i sine Rettigheder til Understøttelse fra den Dag, han har betalt ordinært Kontingent i lige saa mange Uger som hans Udtrædelse har varet.

§ 12.

Formændene for de forskellige Afdelinger er pligtige inden den 5. i hver Maaned at indsende Kvittering for udbetalt Understøttelse samt Beretning om Af- og Tilgang paa de Skemaer, som til dette Brug vil blive udsendt fra Hovedbestyrelsen.

Forslaget debatteredes meget indgaaende og vedtoges med 47 Stemmer mod 29.

Forslag om Arbejdstidens Forkortelse. Der forelaa følgende Resolution:

»Kongressen vedtager, at der ved fremtidige Forhandlinger om ny Overenskomster i første Række stilles Krav om en forkortet Arbejdsdag, og at ingen ny Overenskomst, hvor Timelønnen er 40 Øre eller derover, fremtidig kan opsiges uden at der samtidig stilles Krav om en Forkortelse af Arbejdstiden, ligesom alle Hovedbestyrelsens Forskrifter uvægerlig skal efterkommes.«

Dette vedtoges enstemmig.

Forslag til Regler for Søndags-, Over- og Natarbejde for Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund:

Søndags- samt Over- og Natarbejde maa kun finde Sted i aldeles paatrængende Tilfælde og skal altid forud være anmeldt for den paagældende Afdelings Bestyrelse.

Som paatrængende nødvendig regnes:

1. Udstillingsarbejde, Reparation af Møller, Butiks-, Værksteds- og Fabrikslokaler, der, saafremt Arbejdet blev udført i den normale Arbejdstid, vilde forhindre andre Arbejdere i at kunne arbejde.

2. Arbejder ved Brønd- og Kloakanlæg, Broer og lignende, der, saafremt Arbejdet blev udført i den normale Arbejdstid, vilde lægge Hindringer i Vejen for den almindelige Samfærdsel.

3. Arbejde ved Afstivning af Bygninger fremkaldt ved Udgravning af Nabogrunden eller lignende Arbejder, der nødvendigvis maa udføres for at forhindre Ulykkestilfælde.

I alle andre Tilfælde er Søndags- og Overarbejde utilladelig.

Forslaget vedtoges enstemmig.

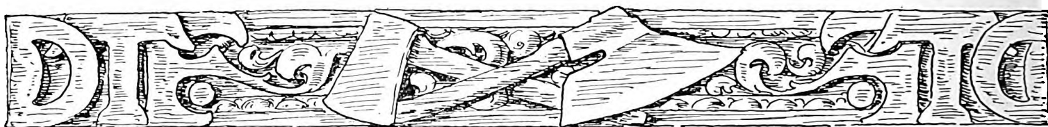
Fra Udlandet deltog efter Indbydelse: for Organisationen i Tyskland Fr. Schrader, og for Organisationen i Sverrig Arvid Thorberg, som begge med Lyst og Iver udførte deres Del af Arbejdet.

Forbundets 13. Kongres afholdtes i Odense i Dagene den 28., 29., 30. og 31. Marts 1909. Forbundet tæller nu 85 Afdelinger med 4349 Medlemmer. Fremgangen er 12 Afdelinger og 292 Medlemmer. Siden forrige Kongres er opnaaet Lønforhøjelser i 52 Afdelinger. Gennemførelsen af Forbundets Formaal har medført Arbejdsstandsninger i 13 Afdelinger, og i 12 af disse er Forbundets Krav gennemførte til Dato.

Af de Kongressen forelagte Forslag bemærkes følgende:

Forslag om, at Medlemmer af udenlandske Tømrerorganisationer optages uden Vederlag, saafremt de er lovlig udmeldt og har betalt deres Bidrag indtil Udmeldelsen. Ved Indtrædelsen udleveres dem vedkommende Landsorganisations Bog.

Medlemmer af udenlandske Tømrerorganisationer, som efter mere end 9 Ugers Forløb fra deres sidste Udmeldelse at regne tilmelder sig i Danmark, betragtes

ikke længere som Medlemmer og maa, hvis de vil optages, betale nyt Indskud.

Medlemmer, som arbejder udenfor Landets Grænse, men har Bolig i Hjemlandet, indmelder sig og betaler Kontingent til den Organisation, indenfor hvis Omraade de arbejder.

Formanden anbefalede at vedtage disse Forslag og mindede om de Forhold, hvorunder de var fremkomne, samt om det Referat, der denne Sag vedrørende var publiceret Forbundets Medlemmer ved Tillægene til Maanedsberetningerne for Oktober 1907 og April 1908.

Følgende Forslag indkom:

Første Stykke tilføjes (og skulde de rette sig efter de lokale Afdelingers Love).

Chr. Rasmussen, København.

Rasmussens Ændringsforslag vedtoges med 51 Stemmer mod 13 Stemmer, hvorefter Hovedforslaget saaledes ændret vedtoges enstemmigt.

Forslag om, at Svendebreve fra Fællesrepræsentationen for Dansk Industri og Haandværk stilles lige med de avtoriserede Svendebreve.

Formanden motiverede Forslaget, som efter nogen Diskussion vedtoges enstemmigt.

Efter Kongressens Afslutning afholdtes det 1. Delegeretmøde for Tømrerfagets Arbejdsløshedskasse, hvor Formanden gav Beretning om Forholdenes Udvikling siden dens Oprettelse, og hvor der i Forventning om Arbejdsløshedsinspektoratets Tilslutning vedtoges flere Forslag til Lovændringer.

I Oktober 1909 indeholder Tillæg til Forbundets Maanedsberetning følgende Artikkel:

Odense, d. 6. Novbr. 1909.

Hermed følger Forslag til Overenskomst, *som er vedtaget* i Centralforeningen og Arbejdsgiverforeningen. Efter Gennemsynet af samme kan vi vel afholde et Møde; dette foreslaas at kunne afholdes i Haandværkerforeningen i København den 15. ds., Kl. 10 Form. Saafremt jeg ikke hører nærmere fra Dem i Løbet af 2—3 Dage, betragter jeg Mødet som fastsat til nævnte Tid.

Med megen Agtelse

Rasmus Hansen.

Paa denne Skrivelse afsendtes følgende Svar:

DANSK
TØMRER-FORBUND.

København, 8. Novbr. 1909.

Til Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestrene i Jylland og Østifterne.

Det meddeles herved, at Forslag til nye Overenskomster samt Skrivelse af 6. ds. er modtaget, og skal i den Anledning udtales, at det maa anses i høj Grad urimeligt, naar De mener os i Stand til at tage Stilling til de samme Forslag i Løbet af 8 Dage, som De har benyttet ca. 2 Maaneder til at gennemse efter deres Gene-

ralforsamlings Behandling den 3. og 4. September d. A.

Vi maa derfor kræve Tid til nærmere Overvejelse af Forslagene, *som iøvrigt ikke gør Indtryk af, at Centralforeningerne ønsker Bygningsarbejde udført paa deres Omraade i Aaret 1910.*

Sluttelig skal kun bemærkes, at Overenskomsterne vedrørende Løn og Arbejdstid for vor Organisations Vedkommende kun er opsagt i 42 af Forbundets 87 Afdelinger og at man under Hensyn hertil næppe kan ophæve Fællesudvalget eller de Overenskomster, som danne Grundlaget for sammes Virksomhed, da førstnævnte Overenskomster indeholder den Bestemmelse, at eventuelle Uoverensstemmelser skal forelægges og endelig afgøres af Fællesudvalget af 20. Juli 1895.

Med megen Agtelse

From-Petersen.

I det modtagne Forslag bemærker man straks, hvorledes Arbejdsgiverforeningen kusker Tømrer- og Murermestrene.

Arbejdstiden er opført enslydende med den hidtil gældende for samtlige Aarets Maaneder. Men medens Arbejdstiden hidtil har været at anse som fast og i alt Fald kun kunde ændres ved Overenskomst mellem de paagældende lokale Organisationer, saa siger det nye saakaldte Forslag, som Arbejdsgiverforeningen har været 2 Maaneder om at korrigere, saaledes:

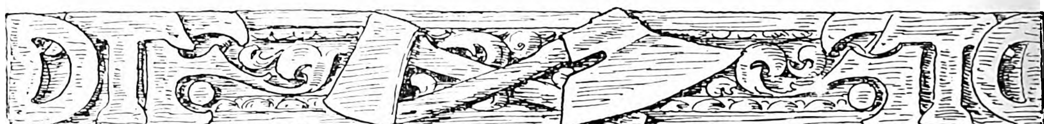
Omlægning af denne Arbejdstid kan finde Sted indenfor hver enkelt Lokalforening og *mindre Forkortelse af Arbejdstiden i Vintermaanederne kan foretages af Mesteren, naar han skønner, at dette er fornødent.*

Timelønnen har hidtil været fastsat paa Fællesudvalgets Aarsmøder for hver Afdeling for sig, og saaledes at forstaa, at mindst denne skulde betales forsaavidt Arbejdet ikke tilhørte et Omraade, hvor Lønnen var større.

Dette Forhold havde flere Grunde, f. Eks. at man vilde beskytte Smaamestrene i de mindre Byer og paa Landet imod den overvældende Konkurrence fra de større Byer, og at man vilde sikre Svendene mod at komme i det Tilfælde, at de indbyrdes skulde undergrave hinandens Lønforhold.

Den Slags Hensyn tages ikke mere. Nu skal den fastsatte Timeløn kun være gældende indtil ½ Mil udenfor vedkommende Bys Byggelinje (hvorledes der skal forholdes med Landorganisationer siges der intet om), og nu skal der være frit Slag, dels mellem Byerne indbyrdes og dels mellem By og Land, stadig i Overensstemmelse med Sætningen om den Stærkeres Ret, den Store æder den Lille, og de Smaa skal helst bringes til at æde hinanden indbyrdes.

Man skulde ikke tro det muligt, at Mestrene i Provinserne og paa Landet er gaaet med til dette (Forslag?), som blandt andet ogsaa kan tænkes at medføre, at de smaa Mestre med den billige Arbejdskraft, der nu skal behandles som Kanon-

føde, trænger ind paa de Stores Omraader og i Overensstemmelse med det gamle Ord, at mange Hunde er Harens Død, befrier Centralforeningerne og deres ledende Medlemmer for yderligere Spekulationer i Bygningsfagenes Selvmord.

Tillæget for Over-, Søn- og Helligdagsarbejde, som hidtil har været mindst 50 Procent, ønskes *nedsat til 25 Procent*, og Tillæget for Natarbejde, som hidtil har været mindst 100 Procent, ønskes *nedsat til 50 Procent*.

Yderligere siger (Forslaget?) *Søn-, Helligdags- og Natarbejde skal Svendene være villige til at udføre, naar det kræves*.

Her tages ikke smaalige Hensyn, hverken til Arbejdernes Helbred (der kan ogsaa være Tale om Sygepleje i Hjemmet efter Arbejdstidens Ophør, Familjeliv, religiøse Følelser) eller Helligdags-Lovgivningen. Alt skal vige, *naar det kræves* af et Medlem af Centralforeningerne.

Udbetalingen, som hidtil *har skullet ske* paa Arbejdspladsen og saa vidt muligt *forinden* Arbejdstidens Ophør, forandres saaledes, *at den saa vidt muligt foretages paa Arbejdspladsen* umiddelbart *efter* Arbejdstidens Ophør eller efter Omstændighederne paa Mesterens Kontor. Ogsaa her skal Udviklingen skrues tilbage, saaledes at Svendene som forhen skal udsættes for hos letsindige og inhumane Mestre, mange Gange i Slud og Kulde, at komme til at vente flere Timer paa Gaden, i en aaben Port eller paa en Trappe paa Udbetalingen af den fortjente Løn, ja maaske, som ogsaa *er sket*, efter en saadan Ventetid gaa hjem og begynde forfra den næste Dag, uden at der herfor er ydet dem nogensomhelst Godtgørelse.

(Forslaget?) indeholder ogsaa en saalydende Bestemmelse:

Naar Arbejdet udføres i Akkord, betales det efter de for Tiden gældende Priskuranter og øvrige Bestemmelser for de respektive Byer og Landsdele.

Denne Bestemmelse er i Henhold til Bladet »Arbejdsgiveren« for 22. September d. A. den rene Svindel, kun beregnet paa at stoppe Svendene Blaar i Øjnene, saaledes at de ikke kræver Timelønnen *i de Afdelinger, som staar lavere*, sat paa Højde med den gældende Overenskomst for saakaldt Bygningssnedkerarbejde af 2. December 1908 eller kræver Erstatning i en yderligere forhøjet Timeløn for det Tab i Fortjenesten, der er en nødvendig Følge af Akkordarbejdets Afskaffelse.

Bladet refererer nemlig Centralforeningernes Generalforsamlings Beslutninger i Aarhus af 3. og 4. September d. A. og siger herom:

1. Et af Viborg Afdelingen stillet Forslag om Forkastelse af Overenskomsten om, at Bygningssnedkerarbejde, udført af Tømrersvende, betales efter Snedkerfagets Priskurant.

   Efter en lang Forhandling vedtoges det at opsige den nugældende Priskurant (skal formentlig være Overenskomst, som paa Centralforeningernes Foranledning er afsluttet d. 2. December 1908, sat i Kraft den 20. Januar d. A., og altsaa har opnaaet

den imponerende Alder af 7 Maaneder) til *1. April 1911.*

2. Et Forslag fra Aarhus Tømrermesterforening om Opsigelse af Priskuranten af 1908 for Tømrerarbejde i Jylland og Østifterne forelagdes af Tømrermester Koch, Aarhus, og mødte Tilslutning fra alle Sider. Det vedtoges enstemmigt.

Generalforsamlingen har altsaa vedtaget at afskaffe (opsige) de nugældende Prisfortegnelser, og følgelig er det Meningen, at Haandværkerne, som i Modsætning til Arbejdsmændene har gennemgaaet en fleraarig Læretid med lav Løn og selv maa anskaffe og vedligeholde meget og dyrt Værktøj, i Fremtiden skal leve for en Timeløn, *der* i en Mængde Tilfælde er under Arbejdsmændenes (se det Afdelingsbestyrelserne tilsendte Hæfte »De gamle og de nye Overenskomster«).

Det er de fagstolte Haandværksmestre, som tillader sig at behandle Haandværkssvendene paa den Maade, og saa nøjes man ikke en Gang med at søge dette Forhold undskyldt som noget, der under Hensyn til Huslejens og Livsfornødenhedernes stadige Prisstigning er uholdbart og derfor maa ændres snarest; nej, tvertimod, man søger at gøre Sultekuren saa lang som mulig ved at sætte Opsigelsestiden for den nye, helst alt omfattende Overenskomst, til *tidligst 1. Februar 1915.*

Dette gælder altsaa Overenskomsten vedrørende Arbejdsbetingelserne, men ved Siden heraf skal det nu ogsaa i størst mulig Grad *vanskeliggøres* (hvad der i mange Tilfælde betyder umuliggøres) Svendene at faa den fortjente Løn udbetalt.

Som Forholdene hidtil har været, har Fællesudvalget af 20. Juli 1895 været det Forum, indenfor hvilket alle Uoverensstemmelser mellem vedkommende Svende og Mestre i Provinserne afgjordes. Forretningsgangen i Udvalget var ikke ideel, naar det drejede sig om Arbejdsforholdenes Forbedring, men den var praktisk og tidssparende under Forudsætning, *at Medlemmerne turde være deres Meninger bekendt,* idet man først søgte Sagerne afgjort ved Forhandling, og, naar det ikke lykkedes straks, konstituerede sig som Voldgiftsret med den under Udvalgets Forhandling altid nærværende Opmand og saaledes sikrede sig en praktisk og hurtig Afgørelse, hvad der ofte er af stor Betydning, hvor det drejer sig om Arbejdsløn paa usolide Bygningsforetagender.

Den Slags Hensyn tages ikke mere, og der tages heller ikke Hensyn til det for Bygningsfagene særlige Forhold, at Arbejdernes *Antal* og *Tilstedeværelse* i en ganske anderledes Grad end i Industrifagene veksler med Arbejdsmængden, og at vi i en Mængde Afdelinger ikke har bosiddende Folk eller Folk, som egner sig til at betros andres Sager til Behandling.

Nu skal der, uanset disse Forhold, oprettes lokale Mæglingsudvalg og Voldgifter. De samme Svende og Mestre, som strides — der findes ikke andre — skal agere i disse. (Man tænker sig i denne Forbindelse, at Arbejdet er færdigt og samtlige Svende bortrejst for at tjene til

Livets Ophold andet Steds, skal saa Mestrene alene have Ret til at afgøre Sagerne som de vil; anses de som bortfaldne, eller hvorledes?)

Begge Parter afholder Møder til Sagens Oplysning og for at tage Beslutning om Mægling. Tiden hertil er *ubegrænset.*

Der tages Beslutning om at begære Mægling og Kontraforeningen tilsendes Medelelse herom. Mæglingsudvalget træder sammen indenfor en Frist af højst *3 Hverdage.*

Tidsrummet for Mæglingen er *ubegrænset.*

Der opnaas ikke Enighed. Mæglingsudvalget skal saa straks henvise Sagen til videre Behandling mellem de lokale Svende- og Mesterforeningers Bestyrelser. — Forhandlingerne mellem disse skal tage deres Begyndelse indenfor en Tidsfrist af højst *3 Hverdage* efter at Meddelelsen er modtaget fra Mæglingsudvalget.

Tidsrummet for disse Forhandlinger er *ubegrænset.*

Der opnaas ikke Enighed. Sagen skal da forelægges en Voldgiftsret til Afgørelse og denne skal da som Regel træde sammen senest *6 Dage* efter at den er paakaldt.

Voldgiftsrettens Kendelse skal være afsagt senest *14 Dage* efter at Sagen er indgivet for Retten.

Ingen af Mæglingsudvalgets eller Voldgiftsrettens Medlemmer maa være Part i Sagen. Denne Bestemmelse kan, som forhen paavist, *ikke* overholdes.

Opstillet som Regneopgave er Forholdet for Bygningsfagenes Vedkommende saaledes:

$$X + 3 + X + 3 + X + 6 + 14.$$

I alle saadanne Tilfælde, hvor det drejer sig om usolide Mestre, ganske uanset Voldgiftskendelsen = 0, da Arbejdet, om det ikke er færdigt ved Sagens Paabegyndelse, i Løbet af dette Tidsrum — 1 til 3 Maaneder — bliver færdigt, og dermed forsvinder Betingelserne for at inddrive Svendenes Tilgodehavende.

Der skal ogsaa oprettes Mæglingsudvalg og Voldgiftsret mellem Hovedorganisationerne Dansk Tømrer-Forbund og Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne og til disses Behandling henvises blandt andet Uoverensstemmelser mellem Afdelingerne eller Lokalforeningerne.

Næsten ethvert Stridsspørgsmaal indenfor Svende- og Mester-Afdelingerne kan tænkes at udarte til Strid mellem disse, og Forretningsgangen vil da blive saaledes:

Først holder de respektive Afdelingsbestyrelser Møder til Sagens Oplysning og for at tage Beslutning om dens Indankning for ovennævnte Hovedorganisationer. Tiden hertil er *ubegrænset.*

Sagen indsendes til Hovedorganisationerne og behandles i disses Forretningsudvalg, som muligt finder Anledning til at kræve ny Oplysninger og Forhandling med Afdelingsbestyrelserne. Tiden hertil er *ubegrænset.*

Endelig tages Beslutning om Mægling, og Sagens anden Part modtager Medde-

lelse herom. Mæglingsudvalget skal da træde sammen indenfor en Frist af *5 Hverdage.*

Mæglingens Varighed er *ubegrænset.*

Mæglingsulvalget opnaar ingen Løsning af Striden. Sagen henvises da til videre Behandling mellem førstnævnte Hovedorganisationer og Forhandlingerne her skal paabegyndes inden en Frist af *5 Hverdage.*

Tidsrummet for disse Forhandlinger er *ubegrænset.*

Der opnaas ikke Enighed. Sagen skal da forelægges en Voldgiftsret (eventuelt den permanente Voldgiftsret), der som Regel træder sammen senest *8 Dage* efter dens Paakaldelse.

Kendelsen skal være afsagt senest *14 Dage* efter at Sagen er indgivet til Retten.

Opstillet som Regneopgave er Forholdet i dette Tilfælde saaledes: $x + x + 5 + x + 5 + x + 8 + 14$. Med som Regel det samme Resultat paa samme Grundlag som i de Tilfælde, hvor Sagerne behandles lokalt.

Kort sagt et rent Paradis for Svindel. Svendenes Tilgodehavende kan ikke inddrives. Og for at opnaa dette Resultat, fastsættes i begge Tilfælde, baade naar Sagen behandles lokalt og naar den føres af Hovedorganisationerne, at der fra Parterne skal deponeres et lige stort Beløb, *mindst 40 Kroner,* som senere kan forlanges forøget, dersom det maatte vise sig fornødent.

Hvad der skal ske, dersom den ene af Parterne enten ikke kan eller ikke vil stille Depositum, det siges der intet om. Men, Resultatet af hele Historien er sikkert nok. Det drejer sig ikke om at skaffe den Forurettede hans Ret, men kun om at kvæle Sagerne i Fødslen, saaledes at Svendenes Resultat i saa godt som alle Tilfælde bliver 0 + spildt Arbejde og spildte Omkostninger.

I Reglerne for Behandling af faglig Strid siges der i § 5, 3. Stykke, noget om, at vor Hovedorganisation er De samvirkende Fagforbund; at dette beror paa en Misforstaaelse vil vi naturligvis ikke forsømme at oplyse under de kommende Forhandlinger.

Til denne slutter sig en ny Artikel i Tillæget for Januar 1910, som viser Resultatet af de saaledes indledede Forhandlinger:

Kort at melde, der er altsaa opnaaet en Overenskomst mellem Forbundene og Centralforeningerne, som for sidstnævntes Vedkommende søges approberet af Arbejdsgiverforeningen, og skulde det nu vise sig, at denne Forening som Følge af sin bekendte Kærlighed til Arbejdsforholdenes »*rolige*« og »*fredelige*« Udvikling nægter Centralforeningerne, og man kan i denne Forbindelse ogsaa nævne »Københavns Tømrerlaug«, den ansøgte Approbation af de sidst afsluttede Overenskomster. — Hvad saa? —

Sagens Forhistorie er i korte Træk følgende: Midt under Kæmpe-Lock-out'en i Sverrig — men naturligvis ganske uden Forbindelse med eller Hensyn her til —

17

opsagde Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne, som forhen berettet ved Skrivelse af 17. Juli 1909, samtlige Overenskomster vedrørende Samarbejdet mellem disse og Forbundene. Men først den 6. November 1909 fremsendtes Forslag til nye Overenskomster, som det oplystes ved Skrivelse af 9. November s. A. egentlig ikke Centralforeningernes, men Arbejdsgiverforeningens Forslag.

Disse Forslag søgte Centralforeningernes Repræsentanter optaget til Behandling i Fællesudvalget af 20. Juli 1895, som i Erkendelse af Opgavens Uoverkommelighed i saa stort et Udvalg overlod den foreløbige Behandling til et Underudvalg, bestaaende af Forbundenes og Centralforeningernes Formænd.

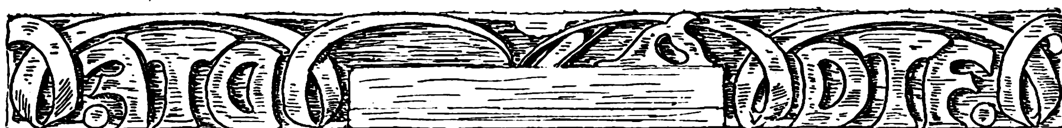
Underudvalget afholdt Møder paa Forbundets Kontor i Dagene den 6. og 7. Januar d. A. og her fremlagde Undertegnede Forbundets Forslag til ny Overenskomst om Arbejdstid, Timeløn og andre Forhold.

Dette Forslag støttede sig til den Overenskomst, som 2. December 1908 var afsluttet i Arbejdsgiverforeningens Lokaler, vedrørende Betalingen af saakaldt Bygningssnedkerarbejde og var altsaa et godt Grundlag for Forhandling om ny Overenskomst for Forbundene baade med Centralforeningernes Repræsentanter og eventuelt med Arbejdsgiverforeningens.

Da man nu ikke var uvidende om, at der inden for Centralforeningerne var Tilbøjelighed til at bringe Ofre for at opnaa Overenskomst om Regler for Behandling af faglig Strid mellem Medlemmer af samme Byes Svende- og Mesterforening, saa burde vort ovennævnte Forslag ogsaa af den Grund været behandlet først, og der var Grund til at vente Støtte i Kravet herom fra Murerforbundets Repræsentant, da han forud var bekendt med disse Forhold og med selve Forslaget.

Ved Forhandlingernes Begyndelse viste det sig imidlertid, at han ikke havde Blik for Betydningen af en saadan Ordning af Forslagenes Behandling, idet han krævede Forslagene om Regler for Behandling af faglig Strid behandlede først og samtidigt udtalte, at vort Forslag i hans Øjne var af underordnet Betydning i Sammenligning med Forslagene om Behandling af faglig Strid. Det var hans Mening, at der først maatte sørges for et nyt Grundlag for Afgørelse af Strid mellem Organisationerne, da den nugældende Overenskomst herom udløb 1. Februar d. A.

Naturligvis var Centralforeningernes Repræsentanter ikke sene til at erklære Tilslutning til denne Betragtningsmaade — skønt Centralforeningernes Forslag til nye Overenskomster indledes med et Forslag svarende til vort Forbunds, og skønt Fællesudvalget ved Valget af Underudvalget ikke havde taget noget som helst Forbehold, dettes Virksomhed vedrørende (se Udskrift af Fællesudvalgets Forhandlingsprotokol for Mødet den 18. December 1909) — og tillige til at erklære, at Underudvalget manglede Kompetence til at behandle og stille Forslag vedrørende Løn og øvrige Arbejdsforhold.

Derefter diskuteredes hvilket af Forslagene til nævnte Regler der burde behandles først. Murerforbundets Repræsentant vilde i Modsætning til Undertegnede behandle det Forslag først, som omhandler Strid mellem Forbundene og Centralforeningerne, hvorimod jeg holdt for at begynde fra Grunden med det Forslag, der omhandler Strid mellem Medlemmer af samme Bys Svende- og Mesterforeninger og i den Anledning henviste til det særlige Forhold, som senere blev gjort til Genstand for Behandling i Underudvalgets Forslag til § 7, og tillige til det urimelige i først at vedtage et Forslag og senere at omarbejde dette i Overensstemmelse med det sidst vedtagne Forslag.

Under disse Omstændigheder paabegyndtes Forhandlingerne naturligvis fra den forkerte Ende; men under Arbejdet indsaa alle det upraktiske heri og Forretningsgangen ændredes næsten umærkeligt, idet man som sædvanligt under saadanne Forhold enedes om at betragte den hidtil førte Diskussion som en Slags Generaldebat.

Derefter fremmedes Arbejdet i Løbet af 2 Dage, og sluttelig enedes Forbundenes Repræsentanter om at afslutte samme med det Forbehold, som findes i det forhen omsendte, trykte Forslag.

Under de afsluttende Forhandlinger erklærede Centralforeningernes Repræsentanter sig optagne for de nærmest paafølgende Dage, og der blev saaledes ikke Tid til yderligere Forsøg paa at faa Forbundets særlige Forslag behandlet i Underudvalget eller senere i Fællesudvalget.

Den 20. Jan. godkendte Fællesudvalget Underudvalgets Forslag med et Par mindre Ændringer, og Centralforeningens Repræsentanter i samme erklærede herefter, at de nu følte sig sikre paa Forslagenes Godkendelse i det udvidede Fællesudvalg. Centralforeningernes Generalforsamling havde nemlig, i Følge paalidelig Meddelelse til Forbundet fra anden Side, som sædvanlig givet deres valgte Tillidsmænd en »udsøgt« Tillidserklæring, idet man havde udnævnt et Udvalg til at føre Tilsyn med Resultatet af disses Forhandlinger og dette Udvalg, i Følge det samme givne Bemyndigelse, havde meddelt sin allernaadigste Tilslutning paa Betingelse af nævnte Ændringers Vedtagelse.

I Dagene den 21. og 22. Januar samledes det udvidede Fællesudvalg for sidste Gang i Odense for at søge Enighed opnaaet om en ny Overenskomst vedrørende Løn, Arbejdstid og andre Forhold mellem de interesserede Organisationer.

Som sædvanlig manglede der al parlamentarisk Forstaaelse og Ledelse af Forhandlingerne navnlig fra Centralforeningernes Side. Næsten hver enkelt af de tilstedeværende Mestre søgte med større eller mindre Held at hyppe sine private Kartofler. En smuk Prøve i saa Henseende afgav Spørgsmaalet om Betaling for Bolværks-, Bro- og Vandbygningsarbejde. Skønt der, som bekendt, snart ikke findes flere end et Par Tømrermestre her i Landet, som i ny og næ kan faa overladt en

17*

Bagatel af dette Arbejde fra Stor-Entreprenørernes rige Bord, saa vilde man dog ikke hjælpe de 4500 organiserede Medlemmer af vor Organisation til en fornuftigere Arbejdsordning for dette Arbejde, end den hidtil gældende eller til den for Københavns Mestre og Entreprenører gældende Time-Betaling. Her var det særligt Hensynet til en Tømrermester fra Svendborg, som umuliggjorde en fornuftig Ordning, og han bevidnede da ogsaa sin Organisations Tillidsmænd i Udvalget sin Taknemlighed i denne Anledning ved trods den gældende Overenskomst af 28. Jauar 1902 at stille Forslag om Valg af andre og nye Mænd til at kontrollere og formulere Udvalgets endelige Vedtagelser.

En saa udsøgt Haan har Svendene aldrig vist deres Tillidsmænd under Forhandling med Modpartens, og det bør i denne Forbindelse bemærkes, at det var en af Svendenes Repræsentanter, der paatalte det utilbørlige i dette Forhold.

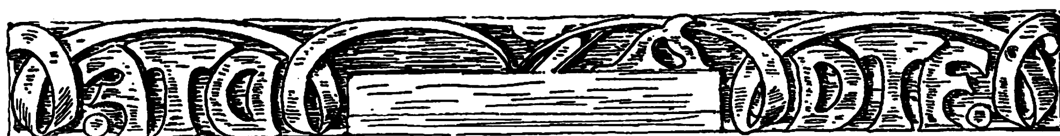
Paa samme Maade gik det med Bestemmelsen om Overholdelsen af Arbejdspriserne. Mestrene vrøvlede en hel Del om »deres gode Vilje« til at overholde alle indgaaede Overenskomster — ogsaa Overenskomsten af 2. December 1908, som Centralforeningernes Generalforsamling har vedtaget at opsige til 1. April 1911, skønt den fornuftigvis maa være gældende saa længe omhandlede Prisfortegnelse bestaar —, men tage Konsekvensen af denne Overenskomst ved at sætte *Mindsteudbetalingen* for det Arbejde, der udføres af Medlemmer af vor Organisation, baade saakaldt Bygningssnedkerarbejde og andet Tømrerarbejde, til 46 Øre pr. Time, det vilde de ikke, skønt man ikke engang gjorde Forsøg paa at imødegaa vore Grunde her for, selve Overenskomsten og Prisstigningen paa saa godt som alle Livsfornødenhederne.

Bestemmelsen om, at de vedtagne Overenskomster for den enkelte Bys Vedkommende, skal være gældende hele Landet over, med mindre der paa det Sted, hvor Mesteren hører hjemme, eller i det Fag, Arbejdet tilhører, gælder en højere Betaling, som i saa Fald skal være gældende, ligesom samme Bestemmelse ogsaa var gældende, naar Arbejdet udførtes ved Hjælp af andre Mestre end de, som oprindelig har overtaget samme, kunde *ikke* opretholdes.

Den Beskyttelse, denne Bestemmelse hidtil har ydet Mestrene i Smaabyerne og paa Landet, eksisterer ikke mere, nu er der frit Slag. Storbyernes Mestre kan nu — uden at være hindrede af generende Overenskomster — sable Smaabyernes og Landets Mestre ned for Fode — NB. dersom Svendenes Organisationer ikke er stærke nok til at forhindre det, f. Eks. ved at nægte at tage Arbejde for Storbyernes Mestre *udenfor* disses naturlige Omraade paa ringere Betingelser end de for samme Omraade gældende. —

Og lykkes det ikke paa den Maade at vinde nyt Land, har Centralforeningerne udspekuleret en anden, som i al sin bedaarende Uskyldighed siger saaledes:

I Byer, hvor der ikke findes et til-

strækkeligt Antal Medlemmer til at danne Voldgift, suppleres Voldgiftsretten med Medlemmer fra en Naboforening.

Denne Bestemmelse er storartet; mellem Mestre og Svende i en lille By eller paa Landet opstaar Uenighed om Betalingen. Efter de gældende Voldgiftsregler kan der ikke oprettes Voldgift, og saa sendes der Bud til Konkurrenterne i Naboforeningen, man undgik klogeligt at sige Nabobyen, og ingen nævnte Roskilde, om at træde hjælpende til, og naturligvis, hvor findes vel den Ræv, der vil nægte at passe Gæs, om de eksisterer i denne Forbindelse?

Hvorledes Centralforeningerne med saadanne Brølere i Slæbet kan tænke sig at agitere for Tilsluning blandt Mestrene i Smaabyerne og paa Landet med Udsigt til Held, forstaar man ikke, lige saa lidt som man forstaar, hvorledes det under disse Forhold vil være muligt at bevare Mestre fra saadanne Steder som Medlemmer.

Resultatet af denne Mangel paa fagpolitisk Fremsyn fra Centralforeningernes Side vil sikkert blive, at Mestrene i Smaabyerne og paa Landet fremtidigt vil holde sig udenfor Centralforeningerne og dog finde det stemmende med deres Interesser kun at benytte Svende, som er Medlemmer af vor Organisation, der for dem vil staa som det eneste virksomme Værn imod Storbyernes Mestres og Entreprenørers stadig voksende Lyst til at opæde navnlig alle smaa Konkurrenter. I Smaabyerne og paa Landet behøver man nemlig ikke Belæring om, at kun Medlemmer af vor Organisation kan kræve og overholde omstridte Arbejdsbetingelser, fordi de som saadanne eventuelt er sikrede Forbundets Støtte.

De vedtagne Forslag, Centralforeningernes nyeste Agitationsmateriale, som nu skal approberes af Arbejdsgiverforeningen, ser saaledes ud:

OVERENSKOMST.

Imellem »Centralforeningen af Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne«, »Dansk Tømrer-Forbund« og »Murerforbundet i Danmark« er afsluttet følgende Overenskomst om Arbejdstid, Betaling og andre indbyrdes Forhold.

Den normale Arbejdstid:

I de 6 Maaneder om Sommeren fra Kl. 6 Morgen til Kl. 6 Aften, med Frokost fra Kl. 8 til 8½, Middag fra Kl. 12 til 1½, ialt 10 Timer.

I Oktober fra Kl. 7 Morgen til Kl. 5½ Aften, med Frokost fra Kl. 8 til 8½, Middag fra Kl. 12 til 1, ialt 9 Timer.

I Marts fra Kl. 6½ Morgen til Kl. 5½ Aften, med Frokost fra Kl. 8 til 8½, Middag fra Kl. 12 til 1½, ialt 9 Timer.

I November og Februar fra Kl. 7½ Morgen til Kl. 5 Aften, med Frokost fra Kl. 8½ til 9, Middag fra Kl. 12 til 1, ialt 8 Timer.

I December og Januar fra Kl. 8 Morgen til Kl. 4 Aften, Middag fra Kl. 12 til 1, ialt 7 Timer.

Omlægning af denne Arbejdstid kan finde Sted indenfor hver enkelt Lokalforening.

For Arbejde indenfor ovennævnte normale Arbejstider betales følgende Timeløn i nedennævnte Byer:

Jylland:

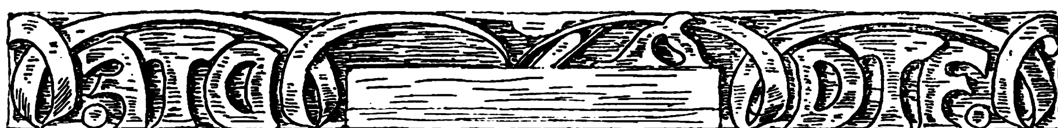
Aalborg	46	Øre
Aarhus	49	-
Brønderslev	44	-
Esbjerg	46	-
Fredericia	45	-
Frederikshavn	45	-
Grenaa	43	-
Hobro	43	-
Horsens	45	-
Kolding	45	-
Lemvig	44	-
Nørre Sundby	46	-
Nykøbing M.	43	-
Odder	43	-
Randers	45	-
Ribe	44	-
Silkeborg	45	-
Skive	45	-
Varde	44	-
Vejle	45	-
Viborg	43	-

Østifterne:

Faaborg	42	-
Fakse	42	-
Frederikssund	43	-
Frederiksværk	43	-
Gentofte Sogn (Kbh. Amts 1. Afd)	50	-
Lyngby Sogn (Kbh. Amts 1. Afd)	50	-
Søllerød Sogn (Kbh. Amts 1. Afd)	50	-
Taastrup, Glostrup og Hedehusene (Kbh. Amts 2. Afd.)	46	-
Haslev	43	-
Helsingør	46	-
Holbæk	44	-
Hillerød	44	-
Kallundborg	43	-
Kerteminde	42	-
Køge	43	-
Korsør	44	-
Maribo	43	-
Middelfart	43	-
Nakskov	44	-
Nyborg	44	-
Nykøbing F.	44	-
Næstved	44	-
Odense	48	-
Præstø	43	-
Ringsted	43	-
Roskilde	44	-
Slagelse	44	-
Sorø	43	-
Stege	43	-
Storehedinge	43	-
Hørsholm	46	-
Vordingborg	43	-
Sakskøbing	42	-
Svendborg	44	-

Overarbejde regnes fra den normale Arbejdstids Ophør og til Kl. 9 Aften og betales med et Tillæg af 40 pCt. til den normale Timeløn.

Ved Arbejde, der udføres paa Værkstedet, betales ikke Tillæg for Overarbejde i Tiden fra Kl. 6 Morgen til Kl. 6 Aften.

Søn- og Helligdagsarbejde betales med et Tillæg af 50 pCt. til normal Timeløn.

Natarbejde regnes fra Kl. 9 Aften og til Kl. 6 Morgen og betales med et Tillæg af 90 pCt. til normal Timeløn. Ved Betaling af Over- og Natarbejde fradrages ikke for Spisetiderne.

Søn- og Helligdags- samt Over- og Natarbejde skal Svendene være villige til at udføre naar det kræves og det er nødvendig.

Som nødvendig regnes:

Udstillings-Arbejde, Reparation af Møller, Butiks-, Værksteds- og Fabrikslokaler, der, saafremt Arbejdet blev udført i den normale Arbejdstid, vilde forhindre andre Arbejdere i at kunne arbejde.

Arbejde ved Brønd- og Kloakanlæg, Broer og lignende, der, saafremt Arbejdet blev udført i den normale Arbejdstid, vilde lægge Hindringer i Vejen for den almindelige Samfærdsel.

Arbejde ved Afstivning af Bygninger, fremkaldt ved Udgravning af Nabogrunden eller lignende Arbejder, der nødvendigvis maa udføres for at forhindre Ulykkestilfælde.

Ved Opgørelse af Akkordarbejder fradrages kun den almindelige Timebetaling og ikke det Tillæg, der betales for Over-, Søn-, Helligdags- og Natarbejde, om saadant har fundet Sted.

For Vandbygningsarbejde i og ud over Vandet betales et Tillæg af 25 pCt. til Timelønnen. Herfra undtages dog Udlægning af mindre Badehuse.

Udbetalingen af samtlige Timelønninger skal finde Sted for hver Uge og foretages om Fredagen, saavidt muligt paa Arbejdspladsen og forinden Arbejstidens Ophør. Er Fredag Helligdag, foretages Udbetalingen den nærmest forudgaaende Søgnedag.

Opgørelser af Akkorder og Udbetaling af Overskud foregaar i Henhold til de bestaaende Prisfortegnelser.

Paa enhver Byggeplads, hvor ingen passende Plads kan anvises, opføres et Skur til midlertidig Opholdssted for Arbejderne samt til Opbevaring af disses Tøj, endvidere opføres en Retirade.

Naar Arbejdet udføres i Akkord, betales det efter de for Tiden gældende Priskuranter og øvrige Bestemmelser for de respektive Byer og Landsdele.

Denne Overenskomst træder i Kraft d. 1. Februar 1910. Og kan kun opsiges under ét af en af følgende Organisationer: Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne, Dansk Tømrer-Forbund eller Murerforbundet i Danmark, med mindst 5 Maaneders Varsel, til 1. Februar.

Odense, den 22. Januar 1910.

For Centralforeningen af Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne:

Andr. Jensen. *Rasmus Hansen.*

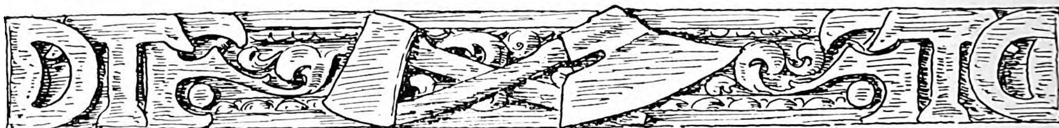
A. Laursen. *Kjeld Jensen.*

For Dansk Tømrer-Forbund:

C. From-Petersen. *Karl Larsen.*

For Murerforbundet i Danmark:

Kr. Petersen. *Jens Jensen.*

OVERENSKOMST

om

REGLER FOR BEHANDLING AF FAGLIG STRID.

mellem

Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne, Dansk Tømrer-Forbund og Murerforbundet i Danmark.

§ 1.

Enhver Uenighed af faglig Karakter mellem Centralforeningerne af Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne, Dansk Tømrer-Forbund og Murerforbundet i Danmark bør søges bilagt ved Forhandling og Mægling, eventuelt ved Voldgift, og ingen Arbejdsstandsning maa finde Sted Sted, før nedenstaaende Regler ere iagttagne.

§ 2.

Der nedsættes i den Anledning et Udvalg paa 8 Medlemmer, hvoraf 4 vælges af Bestyrelsen af Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østiferne og 4 af Forretningsudvalget for Dansk Tømrer-Forbund og Murerforbundet i Danmark.

§ 3.

I første Halvdel af hvert Aars December Maaned afholder Udvalget ordinært Møde, hvor der foretages Valg af Opmand og Opmandssuppleant. Kan der ikke opnaas Stemmeflerhed for Valget af disse, anmodes Formanden for den permanente Voldgiftsret om at foretage Valget. Opmændene skulle være kyndige i Faget, men maa ikke ernære sig ved samme eller være Medlemmer af nogen af de interesserede Organisationer.

§ 4.

Naar en Afdeling af de under § 2 nævnte Organisationer begærer en Sag behandlet, skal Udvalget træde sammen inden en Tidsfrist af 14 Dage. Parterne skal tilsiges.

§ 5.

Opnaas der ikke Overenskomst om en Afslutning af Striden, konstituerer Udvalget sig som Voldgiftsret med den ogsaa under de forudgaaende Forhandlinger altid tilstedeværende Opmand som Formand og Leder af Rettens Forhandlinger.

I Tilfælde af Stemmelighed afgøres Sagen af Opmanden.

Vedrørende Rettens Forhandlinger føres en Protokol, der skal indeholde de foreliggende Spørgsmaal, sammes Afgørelse og Bestemmelse om Sagens Omkostninger, og som efter Sagens Afslutning underskrives af samtlige Medlemmer.

Der tilstilles hver af Sagens Parter Meddelelse om den afsagte Kendelse.

§ 6.

Vægrer en af Parterne sig ved at lade Sagen afgøre ved Voldgift under Paaberaabelse af, at den foreliggende Strid ikke angaar Forstaaelse af en mellem Parterne bestaaende Overenskomst, kan hver af Parterne gennem sin Hovedorganisation (henholdsvis Arbejdsgiverforeningen, Dansk Tømrer-Forbund og De samvirkende Fagforbund) indankede Spørgsmaalet om Vægringens Berettigelse for den permanente Voldgiftsret.

§ 7.

Forinden nogen Sag optages til Udvalgets Behandling, skal hver af de stridende Parter skriftlig forpligte sig til uvægerlig at efterkomme Udvalgs- eller Voldgiftsrettens Kendelse.

§ 8.

Til Dækning af Udgifter, som maatte foranlediges ved Voldgiftsrettens Virksomhed, deponeres der af hver af Parterne et lige stort Beløb. Retten tager i dens første Møde Beslutning om Størrelsen af dette Beløb, som ikke maa være under 20 Kr. og ikke større end 50 Kr. Voldgiftsretten bestemmer, hvilken af Parterne der skal betale Sagens Omkostninger; det herefter tiloversblevne Beløb tilbagebetales.

§ 9.

Efter at Overenskomsten er opsagt, optages Forhandlinger om en ny Overenskomst.

Disse Forhandlinger foretages af et Udvalg paa 24 Mand, hvoraf 6 vælges af hver Organisation (12 af Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre, 6 af Dansk Tømrer-Forbund og 6 af Murerforbundet i Danmark).

Ingen Fællesafstemning kan finde Sted.

Kan Enighed ikke opnaas, overgives Sagen til videre Behandling — paa den ene Side mellem Arbejdsgiverforeningen og Dansk Tømrer-Forbund, og paa den anden Side mellem Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund. Ligesom Overenskomst i Tilfælde af Enighed vil være at forelægge de nævnte Organisationer til Godkendelse.

§ 10.

Nærværende Regler indskrænker ikke de paagældende Organisationers eller deres Medlemmers Ret til uden forudgaaende Mægling og Voldgift at deltage i Arbejdsstandsning, som er paabudt af Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening, Dansk Tømrer-Forbund eller De samvirkende Fagforbund (jfr. Overenskomsten af 5. September 1899, 2. Stk.).

OVERENSKOMST

om

REGLER FOR BEHANDLING AF FAGLIG STRID

mellem

Medlemmer af samme Bys Mester- og Svendeforeninger.

§ 1.

a. Til Behandling af det lokale Mæglingsudvalg og Voldgift henvises alle Sager, der vedrører Uoverensstemmelser om Betaling efter Prislister eller andre lokale Uoverensstemmelser, der vedrører Arbejdsforholdene, samt Forstaaelse af Prislisten mellem den enkelte Mester og hans Svende.

b. Uoverensstemmelse mellem Mester- og Svendeforeningerne kan ikke behandles efter disse Regler, men skal i alle Tilfælde henvises til Behandhandling af Centralforeningerne af Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne, Dansk Tømrer-Forbund og Murerforbundet i Danmark efter de for disse vedtagne Regler for Behandling af faglig Strid.

§ 2.

Mæglingsudvalget skal bestaa af mindst 4 Medlemmer, hvoraf Halvdelen vælges af og blandt Mesterforeningens Medlemmer og Halvdelen af og blandt Svendeforeningens Medlemmer.

Ogsaa Medlemmer af Bestyrelserne er valgbare.

§ 3.

Naar en Forening paa et af sine Medlemmers Vegne begærer Mægling afholdt, skal Mæglingsudvalget træde sammen til Forhandling indenfor en Frist af højst 3 Hverdage.

Mæglingen skal saa vidt mulig foretages paa Stedet, hvor Uenigheden er opstaaet, og Repræsentanter for de stridende Parter tilkaldes. Samtidig med, at en af Foreningerne begærer Mægling afholdt, skal denne meddele den anden Forening, hvem der paa dens Vegne vil deltage i Mæglingen.

Den anden Forening er derefter forpligtiget til snarest at give den klagende Forening en tilsvarende Meddelelse om Navnene paa sine Repræsentanter ved Mæglingsmødet.

§ 4.

Opnaas der ikke ved Mægling en Løsning af Striden, skal Mæglingsudvalget straks henvise Sagen til videre Behandling mellem de respektive Mester- og Svendeforeningers Bestyrelser. Forhandlingerne mellem disse skal tage deres Begyndelse indenfor en Tidsfrist af højst 3 Hverdage efter at Meddelelsen er modtaget fra Mæglingsudvalget.

§ 5.

Lykkes det ikke paa denne Maade at opnaa Enighed, skal Sagen forelægges en Voldgiftsret til Afgørelse.

§ 6.

Voldgiften skal bestaa af 4 Medlemmer, hvoraf 2 vælges af og blandt Mesterforeningens Medlemmer, og 2 af og blandt Svendeforeningens Medlemmer samt en Opmand, som vælges af Parterne. Opmanden bør om muligt være fagkyndig, men maa dog ikke ernære sig som Svend eller Mester, eller være Medlem af paagældende Foreninger.

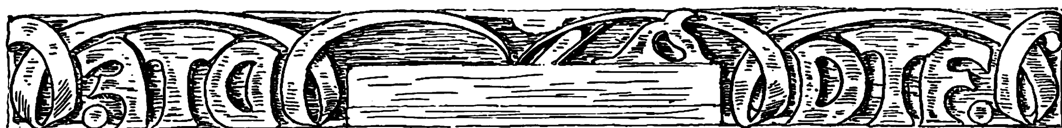
Saafremt Enighed ikke opnaas ved Valg af Opmanden, skal Parterne anmode den stedlige Ret om at udnævne ham.

§ 7.

I Byer, hvor der ikke findes et tilstrækkeligt Antal Medlemmer til at danne Voldgift (jvf. §§ 6 og 11), suppleres Voldgiftsretten med Medlemmer fra en Naboforening.

§ 8.

Voldgiftsretten skal som Regel træde sammen senest 6 Dage efter, at den er paakaldt. Opmanden fungerer som Rettens Formand samt leder og deltager i dens Møder og Forhandlinger. Sagen gaar efter disses Afslutning til Afgørelse ved simpel Stemmeflerhed mellem Voldgiftsmændene. Kan Stemmeflerhed ikke opnaas, afgøres Sagen af Opmanden. Vedrørende Rettens Forhandlinger føres en Protokol, der kun skal indeholde de foreliggende Spørgsmaal, sammes Afgørelse og Bestemmelse om Sagens Omkostninger, og som efter hver Sags Afslutning

underskrives af samtlige Medlemmer af Retten, ogsaa af Opmanden.

Voldgiftsretten tilstiller begge Parterne Meddelelse om sin eller Opmandens Kendelse.

§ 9.

Forinden Voldgiftsretten indkaldes, skal hver af de stridende Parter skriftlig forpligte sig til uvægerligt at efterkomme Voldgiftsrettens Kendelse.

§ 10.

Til Dækning af Udgifterne, som maatte foranlediges ved Voldgiftsrettens Virksomhed, deponeres der af de to Parter et lige stort Beløb. Retten tager i dens første Møde Beslutning om Størrelsen af dette Beløb, som ikke maa være under 20 Kr. og ikke større end 50 Kr. Beløbene kan, hvis det senere maatte vise sig nødvendigt, forlanges forøgede. Voldgiftsretten bestemmer, hvilken af Parterne der skal betale Sagens Omkostninger; det herefter tiloversblevne Beløb tilbagebetales.

§ 11.

Ingen af Mæglingsudvalgets eller Voldgiftsrettens Medlemmer maa være direkte Part i den paagældende Sag.

§ 12.

Disse Regler træder i Kraft den 1. Februar 1910. De er vedvarende og kan kun opsiges til en 1ste Februar (med mindst 5 Maaneders Varsel) af en af de undertegnede Organisationer.

Odense, den 22. Januar 1910.

For Centralforeningen af Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne:

Andr. Jensen *Rasmus Hansen.*
A. Laursen. *Kjeld Jensen.*

For Dansk Tømrer-Forbund:

C. From-Petersen. *Carl Larsen.*

For Murerforbundet i Danmark:

Kr. Petersen. *Jens Jensen.*

Disse Overenskomster er kun gældende for de Afdelinger, som en nævnte i samme, og kun forsaavidt Centralforeningens Medlemmer er i Majoritet. Til Eksempel skal saaledes nævnes, at Centralforeningerne i Brønderslev kun tæller 1 Medlem blandt samtlige 7 Tømrer- og Snedkermestre, i Korsør ligeledes 1 Medlem blandt 11 Tømrermestre og i Københavns Amts 2. Afdeling 4 Medlemmer blandt 30 Tømrer- og Snedkermestre, og saaledes kan nævnes adskillige andre Afdelinger, ligesom det ogsaa bør bemærkes, at der paa Centralforeningernes Medlemslister findes opført Afdelinger, som ikke har betalt Kontingent for sidste Aar og altsaa faktisk er uden Forbindelse med disse.

I Overensstemmelse med de fastsatte Regler vedtog Forbundets Hovedbestyrelse at opsige disse Overenskomster til Udløb den 1. Februar 1911, og der indlededes derefter Forhandlinger om nye Overenskomster med Repræsentanter for Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne, men det lykkedes ikke at opnaa et for Forbundet tilfredsstillende Resultat.

I Januar modtog Forbundet følgende Skrivelse:

Til

Dansk Tømrer-Forbund.

I Henhold til Vedtagelse paa en den 5. Januar d. A. afholdt Generalforsamling udmeldes hermed »Hustømrernes Fagforening Aarhus« af »Dansk Tømrer-Forbund«.

Udmeldelsen træder i Kraft fra og med 31. Januar d. A., men fremkommer paa et saa tidligt Stadium for at sikre os imod, at de i Mæglingsudvalget (af 22. Januar 1910) paa dets Møde i Aarhus den 12. Januar og følgende Dage *mulig indgaaede* fremtidige Overenskomster skulde have bindende Virkning over for os.

Hustømrernes Fagforening, Aarhus, den 7. Januar 1911.

Paa Foreningens Vegne:

M. Jensen, Formand. *P. Jensen,* Kasserer.

J. Perregaard, Næstformand. *S. Sørensen,* Medbestyrer.

C. Bøje, Medbestyrer. *Th. A. Klostergaard,* Medbestyrer.

Saaledes stod altsaa Sagerne med Udløbet af Januar, men i Slutningen af Februar udviklede Forholdene sig videre, saaledes som fremgaar af nedenanførte Udskrift af Tillæg til Maanedsberetningen:

DANSK ARBEJSGIVER- OG MESTERFORENING. København K., $^{24}/_{2}$ 1911 Ved Stranden 6. Tlf. 6301 og 6302.

Dansk Tømrer-Forbund.

Da Forhandlingerne om en ny Overenskomst i Tømrerfaget i Provinserne, herunder ogsaa i Aarhus, ikke har ført til noget Resultat, tillader jeg mig herved at meddele, at man agter at forelægge en kompetent Forsamling Forslag om, at der iværksættes Arbejdsstandsning overfor samtlige hos Medlemmer af Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening beskæftigede Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund. For alle Tilfældes Skyld bemærker jeg, at Forslaget ogsaa vil omfatte de hos Medlemmer af Arbejdsgiverforeningen beskæftigede Medlemmer af Tømrersvendeforeningen i Aarhus.

P. F. V.

J. C. Hauberg.

Sophus Agerholm.

DANSK ARBEJSGIVER- OG MESTERFORENING. København K., $^{24}/_{2}$ 1911. Ved Stranden 6. Tlf. 6301 og 6302.

Dansk Tømrer-Forbund.

I Fortsættelse af vor Skrivelse af 20. ds. tillader jeg mig herved at meddele, at en kompetent Forsamling i Dag enstemmig har vedtaget, at der skal iværksættes Arbejdsstandsning overfor samtlige hos Medlemmer af Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening beskæftigede Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund fra og med Mandag Morgen den 6. Marts, forsaavidt der ikke forinden maatte være opnaaet en for Arbejdsgiverforeningen tilfredsstillende Ordning.

P. F. V.

J. C. Hauberg.

Sophus Agerholm.

DANSK TØMRER-FORBUND.

København, den 25. Febr. 1911.

Til Dansk Arbejdsgiver- og Mester-forening.

Ved Stranden 6.

Dags Dato har Forbundet modtaget den ærede Forenings 2. Varsel, hvorved meddeles:

at en kompetent Forsamling i Dag(?) enstemmig har vedtaget, at der skal iværksættes Arbejdsstandsning overfor samtlige hos Medlemmer af Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening beskæftigede Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund o. s. v.

I den Anledning undlader vi ikke at erindre om, at Forbundets Medlemmer ikke alene arbejder for Tømrermestre, men ogsaa for Skibsværfter, Bryggerier, Entreprenører, Ingeniører, Papirfabriker, Cementfabriker, Jærnstøberier og kort sagt for en hel Mængde industrielle Virksomheder af højst forskellig Art og Betydning.

Det antages ikke, at den ved nævnte Varsel bebudede Lock-out skal omfatte andre end Tømrermestre; men dette fremgaar ikke af Varslet, ligesom det heller ikke kan ses, hvilke Virksomheder, der er undtagne.

Følgeligt er det Forbundet umuligt blot med nogenlunde Sikkerhed at skønne om sammes virkelige Omfang.

Under disse Omstændigheder nødes man derfor til at erindre det ærede Forretningsudvalg om Den faste Voldgiftsrets Kendelse af 24. Maj 1910 i Sagen Nr. 34, vedrørende Regler for lovlig Varsel, og i denne Forbindelse at protestere imod det ved Deres Skrivelse af 24. ds. meddelte Varsels Lovlighed.

Vi forventer omgaaende det ærede Forretningsudvalgs Erklæring om denne Sag og forbeholder os, forsaavidt vi ikke finder samme tilfredsstillende, at indbringe Sagen for Den faste Voldgiftsret, ligesom vi ogsaa forbeholder os eventuelt at kræve fuld Erstatning i alle Henseender for Følgerne af en Lock-out, iværksat paa Grundlag af samme Varsel.

Paa Forretningsudvalgets Vegne

C. From-Petersen.

I denne Forbindelse er det værd at bemærke, at Voldgiftskendelsen af 24. Maj 1910, Sag Nr. 34, lyder som følger:

1. Første Lock-out-Varsel skal nævne den virkelige Ramme, indenfor hvilken Lock-out-Bemyndigelsen søges.
2. Lock-out-Bemyndigelsen kan søges saaledes, at Hovedbestyrelsen indenfor den givne Ramme nærmere bestemmer Lock-out'ens Omfang.
3. Andet Lock-out-Varsel skal *specificere* Lock-out'ens nærmere Omfang o. s. v.

Det Forbundet tilsendte 2. Varsel (Skrivelsen af 24. Februar 1911) *specificerer ikke* den eventuelle Lock-outs Omfang, og følgeligt maa samme Varsel være ulovligt.

Som Svar paa Forbundets sidstnævnte Skrivelse modtoges følgende:

DANSK ARBEJSGIVER- OG MESTERFORENING. København K., 27/2 1911. Ved Stranden 6. Tlf. 6301 og 6302.

Dansk Tømrer-Forbund.

Herved anerkendes Modtagelsen af det ærede Forbunds anbefalede Brev af 25. ds., hvori protesteres imod Lovligheden af 2. Lock-out-Varsel af 24. ds. overfor Dansk Tømrer-Forbunds Medlemmer. Da Protesten imidlertid støttes paa den Antagelse, at den ved 2. Varsel bebudede Lock-out ikke skal omfatte andre end de hos Tømrermestrene beskæftigede Medlemmer af Forbundet, tillader jeg mig herved at meddele, at denne Antagelse er urigtig. Lock-out'en vil, ganske i Overensstemmelse med den klare Ordlyd af Varslet, omfatte samtlige Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund, der er beskæftigede hos Medlemmer af Dansk Arbejsgiver- og Mesterforening, uanset hvilke Organisationer disse henhører under.

Vi antager, det ærede Forbund vil finde denne Erklæring tilfredsstillende.

Iøvrigt skal jeg bemærke, at Arbejdsgiverforeningen i dette som i alle andre Tilfælde er villig til at deltage i et Fællesmøde om Sagen, saafremt det ærede Forbund ønsker det, og hvis dette maatte være Tilfældet, foreslaar vi Fællesmødet afholdt i Arbejdsgiverforeningens Lokaler Fredag den 3. Marts Kl. 1.

P. F. V.
J. C. Hauberg.

Sophus Agerholm.

I Henhold til foranstaaende kunde denne Skrivelse selvfølgelig ikke anses fyldestgørende, og Forbundet fremsendte derfor følgende:

DANSK TØMRER-FORBUND.

Kobenhavn, den 28. Febr. 1911.

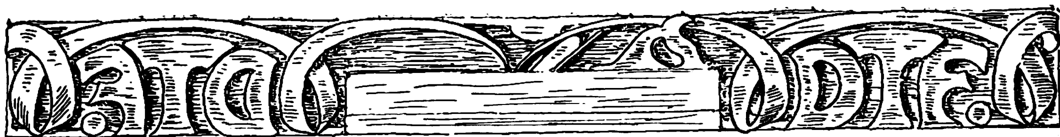
Til Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening.

I Besvarelse af den ærede Forenings Skrivelse af 27. ds. og i Fortsættelse af Forbundets Skrivelse af 25. ds., meddeles videre, at Forbundet under Hensyn til Nedenanførte finder det ved Deres første Varsel (Skrivelse af 20. ds.) angivne Grundlag for en Arbejdsstandsning, omfattende hele Landet, noget spinkel og særlig søgt.

I Deres sidstnævnte Skrivelse anføres samme Grundlag saaledes: »Da Forhandlingerne om ny Overenskomst i Tømrerfaget i Provinserne — herunder ogsaa i Aarhus — ikke har ført til noget Resultat, tillader jeg mig herved at meddele, at man agter at forelægge en kompetent Forsamling Forslag om, at der iværksættes Arbejdsstandsning o. s. v.

Det ærede Forretningsudvalg maa jo aabenbart have glemt, at det ved Afslutningen af vort sidste Forhandlingsmøde, den 4. ds., udtrykkelig aftaltes at indstille Forhandlingerne, indtil der forelaa Oplysning, om de endelige Forhandlinger i Murerfaget, og tillige for Forbundets Vedkommende at indstille den varslede Arbejdsstandsning.

Forbundet har opfyldt sin Part af denne Aftales Forpligtelser. Men det forekom-os, at det samme ikke kan siges for Arbejdsgiverforeningens Vedkommende.

Vi har nemlig forhørt os hos Murerforbundet, og har der erfaret, at der ikke er forhandlet siden 4. ds., og da disse Forhandlingers Fortsættelse, antageligt, i væsentlig Grad maa bero paa det ærede Forretningsudvalgs Initiativ, tillader man sig herved yderligere at henstille:

at den ærede Arbejdsgiverforening eventuelt søger fornøden Adspredelse ved Fortsættelse af Forhandlingerne i Murerfaget, og saaledes for sit Vedkommende medvirker til snarlig Opfyldelse af ovenanførte Aftale,

og tillige, tilbagekalder den ved Deres Skrivelser af 20. og 24. ds., som paapeget ved vor Skrivelse af 25. ds., ulovlig varslede Arbejdsstandsning, hvis Nødvendighed, efter disse Oplysninger, næppe vil være indlysende for Landets Befolkning.

Sluttelig meddeles, at vi haabende paa velvillig Imødekommen modtager Deres Tilbud om ny Forhandling ved et Fællesmøde Fredag den 3. Marts d. A., Kl. 1 Efterm.

Paa Forretningsudvalgets Vegne

C. From-Petersen.

Paa det i ovenanførte Skrivelse fastsatte Tidspunkt mødtes Repræsentanter for Forbundet, den samlede Hovedbestyrelse for Arbejdsgiverforeningen, for Centralforeningerne og for Hustømrernes Fagforening i Aarhus.

Det første Møde afsluttedes om Natten Kl. 3. Det næste Møde begyndte Lørdag Kl. 10½ Form. og sluttede Kl. ca. 6 Efterm. samme Dag med Vedtagelse af følgende:

OVERENSKOMST

mellem

Centralforeningerne for Murer- og Tømmermestre i Jylland og Østifterne og Dansk Tømrer-Forbund om Arbejdstid, Betaling og andre indbyrdes Forhold:

Dagarbejdstiden er:

I December og Januar fra Kl. 8 Morgen til Kl. 4 Aften, Middag fra Kl. 12 til 1, ialt 7 Timer.

I November og Februar fra Kl. 7½ Morgen til Kl. 5 Aften, med Frokost fra Kl. 8½ til 9, Middag fra Kl. 12 til 1, ialt 8 Timer.

I Marts fra Kl. 6½ Morgen til 5½ Aften, med Frokost fra Kl. 8 til 8½, Middag fra Kl. 12 til 1½, ialt 9 Timer.

I Oktober fra Kl. 7 Morgen til 5½ Aften, med Frokost fra Kl. 8 til 8½, Middag fra Kl. 12 til 1, ialt 9 Timer.

I de 6 Sommermaaneder fra Kl. 6 Morgen til Kl. 6 Aften, med Frokost fra Kl. 8 til 8½, Middag fra Kl. 12 til 1½, ialt 10 Timer.

Omlægning af denne Arbejdstid kan finde Sted efter Overenskomst mellem de lokale Afdelingers Bestyrelser.

Ved Værkstedsarbejde kan Arbejdstiden og Timelønnen hele Aaret rundt ansættes som i Sommermaanederne.

For Arbejde indenfor ovennævnte Dagarbejdstider betales nedenanførte Timeløn i følgende Byer.

I Jylland:

	Indtil 1. Febr. 1912	Fra samme Dato
Aalborg	48 Øre	50 Øre
Aarhus	50[1] —	50[1] —
Brønderslev	46 —	48 —
Esbjerg	48 —	50 —
Fredericia	47 —	49 —
Frederikshavn	47 —	49 —
Grenaa	46 —	48 —
Hobro	45 —	47 —
Holstebro	47 —	49 —
Horsens	47 —	49 —
Kolding	47 —	49 —
Lemvig	46 —	48 —
Mariager	47 —	49 —
Nykøbing Mors	47 —	49 —
Nørre Sundby	48 —	50 —
Odder	45 —	47 —
Randers	47 —	49 —
Ribe	46 —	48 —
Silkeborg	46 —	48 —
Skive	47 —	49 —
Varde	46 —	48 —
Vejle	47 —	49 —
Viborg	47 —	49 —

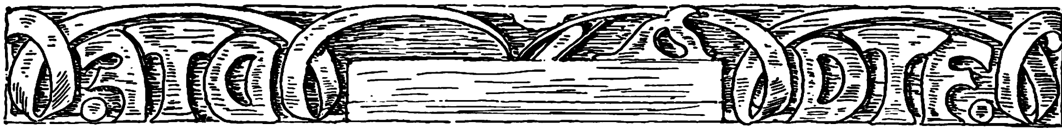
I Østifterne:

	Indtil 1. Febr. 1912	Fra samme Dato
Ballerup-Maaløv[2]	48 Øre	50 Øre
Faaborg	44 —	46 —
Faxe	45 —	47 —
Frederiksund	45 —	47 —
Frederiksværk	45 —	47 —
Haslev	45 —	47 —
Helsingør	48 —	50 —
Hillerød	46 —	48 —
Holbæk	46 —	48 —
Hørsholm	50 —	50 —
Kallundborg	45 —	47 —
Kerteminde	44 —	46 —
Køge	45 —	47 —
Maribo	45 —	47 —
Middelfart	45 —	47 —
Nakskov	46 —	48 —
Nyborg	46 —	48 —
Nykøbing Falster	46 —	48 —
Næstved	46 —	48 —
Odense	50 —	50 —
Præstø	46 —	48 —
Ringsted	45 —	47 —
Roskilde	46 —	48 —
Saxkøbing	45 —	47 —
Slagelse	46 —	48 —
Sorø	45 —	47 —
Stege	45 —	47 —
Storeheddinge	45 —	47 —
Svendborg	46 —	48 —
Taastrup, Glostrup og Hedehusene[3]	48 —	50 —
Vordingborg	45 —	47 —

Timelønnen i Københavns Amts 1. Afdeling (Gentofte, Lyngby og Søllerød Sogne) bliver den samme, som ved Forhandling mellem Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Østifterne og Murerforbundet fastsættes for Murersvende i de nævnte Sogne.

Ingen, hvis Timeløn paa det Tidspunkt denne Overenskomst afsluttes, er højere end angivet for de respektive Afdelinger,

[1] Denne Timeløn er Udbetalingen i Akkord. Udføres Arbejdet i Dagløn er Timelønnen 52 Øre.
[2] Københavns Amts 3. Afdeling. [3] Københavns Amts 2. Afdeling og Afdelingen Glostrup og Omegn.

maa som Følge af denne Overenskomst faa sin Timeløn forringet, saa længe han arbejder hos samme Mester.

Forholdet vedrørende Prisfortegnelsen i samme Afdeling gøres til Genstand for særlig Forhandling mellem de lokale Mester- og Svendeorganisationer. Opnaas ikke Enighed om ny Prisfortegnelse, skal den nu gældende Prisfortegnelse fremdeles være gældende for samme Periode som denne Overenskomst.

Centralforeningerne forpligter sig til ikke at forbyde deres Medlemmer at give Akkord eller paa nogen Maade lægge Hindringer i Vejen derfor, Dansk Tømrer-Forbund forpligter sig til ikke at paabyde deres Medlemmer at forlange Akkord og til ikke at støtte saadanne Forlangender. Denne Bestemmelse gælder ogsaa nævnte Organisationers Afdelinger.

For Vandbygningsarbejde i og ud over Vandet betales et Tillæg af 25 Procent til Timelønnen. Herfra undtages dog mindre Badehuse.

Tillæg for Landarbejde eller Arbejde i andre Byer betales efter Overenskomst for de Folk, som udsendes fra Værkstedet.

Overarbejde regnes fra den normale Arbejdstids Ophør til Kl. 9 Aften og betales med et Tillæg af 40 Procent til den normale Timeløn.

Søn- og Helligdagsarbejde betales med et Tillæg af 50 Procent til normal Timeløn.

Natarbejde regnes fra Kl. 9 Aften til Kl. 6 Morgen og betales med et Tillæg af 90 Procent til normal Timeløn. Ved Betaling af Over- og Natarbejde fradrages ikke for Spisetiderne.

Udbetaling af samtlige Timelønninger skal finde Sted for hver Uge og foretages om Fredagen, saavidt muligt paa Arbejdspladsen og forinden Arbejdstidens Ophør. Er Fredag en Helligdag, foretages Udbetalingen den nærmest forudgaaende Søgnedag.

Søn- og Helligdags- samt Over- og Natarbejde skal Svendene være villige til at udføre, naar det kræves og det er nødvendigt.

Som nødvendigt regnes:

Udstilingsarbejde, Reparation af Møller, Butiks-, Værksteds- og Fabrikslokaler, der, saafremt Arbejdet blev udført i den normale Arbejdstid, vilde forhindre andre Arbejdere i at kunne arbejde.

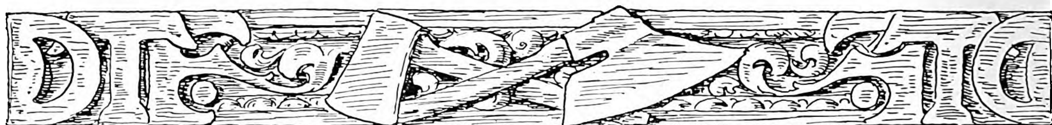
Arbejder ved Brønd- og Kloakanlæg, Broer og lignende, der, saafremt Arbejdet blev udført i den normale Arbejdstid, vilde lægge Hindringer i Vejen for den almindelige Samfærdsel.

Arbejde ved Afstivning af Bygninger, fremkaldt ved Udgravning af Nabogrunden eller lignende Arbejder, der nødvendigvis maa udføres for at forhindre Ulykkestilfælde.

Udføres Bolværks-, Bro- og Vandbygningsarbejde udenfor den normale Arbejdstid, tillægges yderligere Procenttillæg efter ovenstaaende Regler.

I Byer (Afdelinger), for hvilke der den 1. Februar 1911 forelaa skriftlig Overenskomst mellem de lokale Foreninger om indført tvungen Akkord, er denne frem-

18

deles gældende og skal overholdes af saavel Mestre som Svende.

Naar Arbejdet udføres i Akkord, betales det efter de for Tiden gældende Prisfortegnelser og øvrige Bestemmelser for de respektive Byer og Landsdele; hvor intet andet er vedtaget, betales det efter Prisfortegnelsen for Provinserne af 1907.

Ved Opgørelse af Akkordarbejder fradrages kun den almindelige Timebetaling (Timebetaling for normal Arbejdstid) og Lærlingenes Løn (jvf. de særlige Bestemmelser, Punkt 2, i Prisfortegnelsen for Tømrerarbejde for Jylland og Østifterne af 25. Avgust 1907), men ikke det Tillæg, der betales for Over-, Søn-, Helligdags- og Natarbejde, om saadant har fundet Sted.

Opgørelse af Akkorder og Udbetaling af Overskud kan fordres senest 2. Fredag — dog ikke under 12 Dage — efter at Regnskabet er overleveret eller tilsendt Mesteren. Er der Uoverensstemmelser om samms Rigtighed, skal de omstridte Poster forelægges de respektive Afdelingsbestyrelser, som er pligtige, snarest muligt, at søge disse afgjort ved Mægling eller Voldgift i Overensstemmelse med de til enhver Tid af undertegnede Organisationer anerkendte eller vedtagne Regler, hvorimod de uomtvistede Poster eller Beløb udbetales i Overensstemmelse med ovenanførte Regel.

Beløb, som er forfaldne til Udbetaling efter vedtagen Mægling eller Voldgiftskendelse, udbetales senest 3 Dage efter Kendelsens Bekendtgørelse for Sagens Parter.

Paa enhver Arbejdsplads, hvor intet andet passende Lokale kan anvises, opføres et Skur med tæt Tag og Sidevægge, fast og tørt Gulv, tilstrækkelig Lys og forsvarligt Lukke, til midlertidigt Opholdssted for Arbejderne samt til Opbevaring af disse Klæder og Værktøj. Endvidere opføres en Retirade.

Med Hensyn til Reglerne for Behandling af faglig Strid bliver de Aftaler, der træffes med Murerforbundet (eventuelt De samvirkende Fagforbund) ogsaa gældende for Dansk Tømrer-Forbund.

Denne Overenskomst træder i Kraft fra og med den 4. Marts 1911 og kan kun opsiges af Parterne med mindst 5 Maaneders Varsel til Ophør en 1. Februar, dog tidligst til 1. Februar 1916.

København, den 4. Marts 1911.

For Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening:

Carl Weitemeier.

For Dansk Tømrer-Forbund:

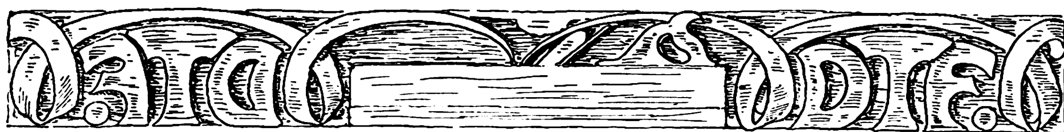
C. From-Petersen *Carl Larsen.*
I. C. E. Sørensen. *Chr. Larsen.*
P. Jensen. *P. H. Hansen.*
I. Christensen. *N. Sjørslev-Christensen.*
J. Hansen. *Vald. Hansen.*
L. M. Frederiksen.

For Centralforeningerne for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne:

Rasmus Hansen. *A. Laursen.*
P. Vald. Nielsen. *Kjeld Jensen.*
O. I. Buhl. *L. Christiansen.*
Andr. Jensen. *R. A. Koch.*

For Hustømrernes Fagforening i Aarhus:

M. Jensen. *J. Perregaard.*
S. Sørensen.

Sluttelig skal kun meddeles, at ovenanførte Timelønninger for normal Arbejdstid er lovet forhøjede *indtil 50 Øre* for saa vidt den paagældende Afdeling er i Stand til at fremlægge *en skriftlig Overenskomst* vedrørende *Tømrer- eller Murerfaget,* som beviser, at Timelønnen i *et af disse Fag var højere end angivet paa Forbundets Maanedsberetning for Januar d. A.*

Skulde saadanne Tilfælde eksistere, bedes det snarest meddelt Forbundet.

Der er saaledes afsluttet Overenskomst vedrørende de Afdelinger, hvis Mestre tilhører Centralforeningerne, og dermed Arbejdsgiverforeningen.

Tilbage er de Afdelinger, hvis Mestre *ikke* tilhører Centralforeningerne, og som endnu *ikke* har afsluttet ny Overenskomster. Disse Afdelinger bør snarest tilskrive Forbundet herom, saaledes at ny Overenskomst om muligt kan være afsluttet før 1. April d. A.

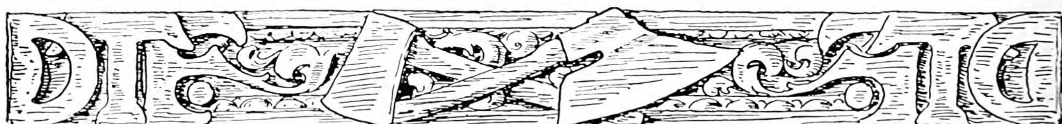
Saaledes afsluttedes dette Aars Forhandlinger med de organiserede Arbejdsgivere med den Mærkelighed, at 3 af de samme Repræsentanter, som havde underskrevet Udmeldelsen af Forbundet for »Hustømrernes Fagforening, Aarhus« (for at sikre os imod, at de mulig indgaaede Overenskomster skulde have bindende Virkning over for os), ogsaa underskrev Overenskomsten af 4. Marts 1911, og man skulde jo tro, at Konsekvensen heraf maatte være, at Udmeldelsen straks var taget tilbage; men saaledes skete det ikke, som den senere Beretning til Forbundets 14. Kongres oplyser.

Som tidligere oplyst, har Forholdet mellem Tømrere og Snedkere aldrig været fredeligt, der har altid eksisteret større eller mindre Rivninger, saaledes efter Forbundenes Oprettelse særlig i Sorø, hvor Snedkerforbundet under Strejken i Juni 1893 erklærede, at det kun vilde fraholde Tilgang af Arbejdskraft forsaavidt det ikke gjaldt saakaldet Bygningssnedkerarbejde, skønt samme Forbund var oplyst om, at alt saadant Arbejde blev udført paa Tømrermestrenes Værksteder af vort Forbunds Medlemmer, i Randers, hvor Snedkerforbundet under en Strejke i 1894 vilde forbyde Tømrerne at indsætte Laase i Retiradedøre, som de selv har forarbejdet og indsat i de tilhørende Rum, der skal benytes i Anledning af Udstillingen, i Kolding, i Silkeborg, i Helsingør m. fl. S., og nu i Vejle. I Anledning af sidste Affære vedtog Forretningsudvalget at udgive en særlig Pjece, som omhandler Forholdenes Udvikling i de senere Aar.

SNEDKERFORBUNDET.

I Snedkerforbundets Ledelse har man i de senere Aar haft meget vanskelig ved at skælne mellem *mit og dit,* naar det drejede sig om den Del af Tømrernes Arbejde, som i København kaldes Bygningssnedkerarbejde, skønt det i de store Flertal af Provinsbyerne og paa Landet *var* og fremdeles *er* saaledes, at samme Arbejde udføres paa Tømrermestrenes

18*

Værksteder og Arbejdspladser af Tømrersvende.

Dette Forhold har længe givet Snedkermestrene og Snedkerforbundets Ledelse Anledning til et under andre Forhold ganske unaturlig Kæresteri, som desværre for de Paagældende ikke kunde forblive uden Følger; men resulterede i det fælles, grimme Ønske, at frarive Tømrerfaget dette Arbejde, eller dog i alt Fald at fordrive Tømrersvendene fra samme.

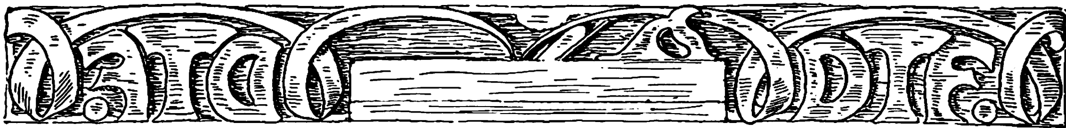
Til Fremme af disse Formaal enedes Kærestefolkene om en ny Prisfortegnelse med tilhørende Regulativ (Prisfortegnelsen for Provinserne af 1907), og skønt det var en Forudsætning, at samme Prisfortegnelse og Regulativ skulde gennemføres i Tømrerfaget, saa fandt man det følgeligt ikke nødvendigt at anmode om Tilslutning fra Svendene eller Mestrene i dette Fag, eller om Deltagelse i Udvalgsarbejderne, og de forelskede følte sig endogsaa i den Grad som Situationens Herrer, at de ikke fandt det Umagen værd at forespørge Tømrersvendene eller Tømrermestrene, om de i det Hele taget vilde gaa med til at indføre Akkordsystemet i Tømrerfaget.

Snedkerne udarbejdede altsaa deres Arbejdsbetingelser ganske paa egen Haand, og hertil var der jo intet at sige, naar disse *kun* skulde være gældende mellem Snedkersvendene og Snedkermestrene paa disses Arbejdspladser, men da Formaalet, som allerede paapeget, ogsaa var at vinde nyt Land, at gøre samme Arbejdsbetingelser gældende paa et andet Fags Omraade, saa maatte den naturlige Følge af Snedkernes Fremgangsmaade selvfølgelig være, at de gav Afkald paa ethvert Krav om Støtte fra Tømrernes Side.

Det lykkedes dog Snedkerne, mærkeligt nok, at opnaa Tømrermestrenes Underskrift paa den nye Arbejdsordning, men da Virkningerne heraf begyndte at vise sig, søgte disse at gøre gældende, at deres Tiltrædelse af Overenskomsten kun var gyldig, naar de benyttede Snedkersvende til Udførelse af det paagældende Arbejde, hvad der kun undtagelsesvis var Tilfældet. (Se f. Eks. Tillæg til Forbundets Maanedsberetning for Aug., Skrivelse af 26. Maj d. A. vedrørende Vejle.)

Under disse Omstændigheder blev Tømrersvendenes Arbejdsforhold ganske utaalelige, idet Snedkerne flere Steder, uanset at vore Overenskomster med Tømrermestrene ikke kunde opsiges øjeblikkelig og i de fleste Tilfælde ikke indeholdt *særlige Bestemmelser* for Udførelsen af saakaldt Bygningssnedkerarbejde, tillod sig at frakende Tømrerne Retten til dette Arbejde, og al Æresfølelse, samt søgte at stille os i Rang med Skruebrækkere, naar vi ikke, trods paapegede Forhold, arbejdede i Akkord efter deres Arbejdsbetingelser.

Den eneste rigtige Udvej, at indstævne Tømrermestrene for den permanente (faste) Voldgiftsret og sagsøge disse for Brud paa førnævnte Overenskomst, og derved uanset Tømrerfagets Overenskomster gennemtvinge samme, vilde Snedkerforbundet ikke søge, skønt det under anførte Omstændigheder ikke manglede paa gentagne Opfordringer fra Tømrerforbundets Side, naturligvis, fordi Snedkerfor-

bundet ad denne Vej kun opnaaede at faa Snedkerfagets Arbejdspriser anerkendte i Tømrerfaget, men ikke at frarive Tømrersvendene dette Arbejde, eller endnu mindre at faa det overdraget til Snedkermestrene. Først langt om længe, efter at Snedkerne, som paavist, ganske umotiveret havde sjoflet Tømrerfagets Udøvere ved enhver Lejlighed, indsaa Snedkerforbundet Nødvendigheden af at redde Æren og gøre Skridt i den af Tømrerforbundet anviste Retning, og saa viste det sig hurtigt, at man nu var inde paa den Vej, der førte til et Resultat, men ganske vist ikke det, som Kærestefolkene saa inderlig ønskede, idet et forberedende Møde, som afholdtes i Arbejdsgiverforeningens Lokaler den 2. December 1908, hvori deltog Repræsentanter for samtlige interesserede Organisationer, afsluttede en Overenskomst, hvorved Tømrerforbundets Prisfortegnelse af 25. August 1907, Side 56, ændredes saaledes, at Snedkerarbejde betales efter den mellem Centralforeningerne af Snedkermestre i Jylland og Østifterne og Snedkerforbundet i Danmark gældende Prisfortegnelse af 1907 med tilhørende Regulativ.

Efter Afslutningen af denne Overenskomst leverede Snedkerne atter Beviser for, at deres egentlige Formaal ikke var opnaaet, idet Snedkerforbundet og flere af sammes Afdelinger ikke selv overholdt oftnævnte Prisfortegnelse og Regulativ. *Forbundet afsluttede f. Eks. Overenskomster, som ikke var i Overensstemmelse med Regulativets Bestemmelser om Timelønnen,* og der var Afdelinger, *hvor Snedkere, som arbejdede for Tømrermestrene — trods gentagne Opfordringer — nægtede at arbejde i Akkord.*

Under saadanne Forhold, hvor Snedkerforbundet ikke selv overholdt sin egen Prisfortegnelse, er det selvfølgelig ganske uberettiget, at rejse Anker imod andre, og navnlig imod vort Forbund, hvis Forhold i denne Sag, som gentagende paavist (se f. Eks. den Korrespondance vedrørende samme Sag, som er optrykt i Tillæg til Forbundets Maanedsberetning for August d. A., Side 2, under Overskrift Snedkerforbundet), har været absolut dadelfri.

Overenskomsten af 2. December 1908 var af den Beskaffenhed, at kun Snedkerforbundet eller Snedkermestrene havde Ret til at opsige den samme omhandlende Prisfortegnelse for Snedkerarbejde af 1907. Tømrermestrene var altsaa bundne ved deres Underskrift paa Snedkerprisfortegnelsen saalænge den var gældende mellem førstnævnte Parter. Men, som det saa ofte gaar mellem Kærestefolk, gik det ogsaa i dette Tilfælde. Den ene Part krævede stadig sine Ømheder honorerede, og den anden Part ønskede først at se Beviser for samme Ømheders Oprigtighed. Det ene Ord tog det andet og sluttelig begik Kærestefolkene den enorme Uforsigtighed at opsige Regulativet og Prisfortegnelsen og løste derved Tømrermestrene fra deres Underskrift fra 1. April d. A. at regne.

Nu har Tømrermestrene altsaa ingen Forpligtelse til at lade saakaldt Bygningssnedkerarbejde udføre i Akkord, ligesaalidt som vort Forbunds Medlemmer under disse Forhold er forpligtede, eller

føler Lyst til, at forlange Akkord eller deltage i Arbejdsstandsninger for at gennemtvinge Akkord, idet vor Stilling nu, fornuftigvis, er den samme som før Tømrermestrenes Underskrift paa Overenskomsterne af 1. Oktober 1907 og 2. December 1908. En Underskrift, som Tømrermestrene ikke senere har fornyet og næppe finder Anledning til at forny under anførte Forhold.

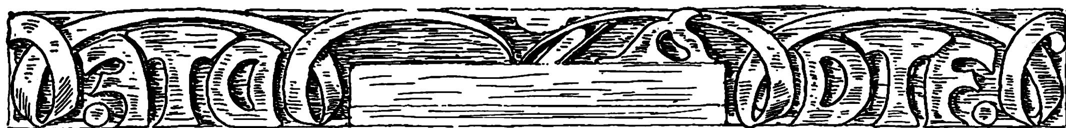
Kærestefolkene har altsaa givet Lidenskaberne Tøjlerne, men i Stedet for at skjule de uheldige Frugter af Forholdet i Tavshed, saa begaar de den sædvanlige Fejl, at snakke vidt og bredt om egen Dyd og gode Sæder, paa samme Tid som Snedkerforbundets Ledelse for sin Part finder det nødvendigt og stemmende *med medfødt god Tone,* vedvarende at overøse Tømrerforbundet og dets Tilllidsmænd med størst mulige Kvantum af den Overflødighed paa Uhumskheder, som den altid synes at have paa Oplag.

Man nægter sig ikke noget. Tømrerforbundets Skrivelse af 27. April d. A. (se Tillæg til Forbundets Maanedsberetning for August), som giver en kort og absolut korrekt Fremstilling af Forholdene, forsøger man ikke engang at imødegaa, skønt den har opnaaet den respektable Alder af 5 Maaneder, og skønt den indeholder Sigtelse mod Snedkerforbundet for *ikke* at have overholdt den Prisfortegnelse og det Regulativ, som sammes Ledelse nu mener sig berettiget til at bebrejde Tømrerforbundet, at det ikke skaffer gennemført hos og underskrevet af Tømrermestrene,*som Snedkerforbundet nu ikke har Overenskomst med.*

Snedkerforbundet fremsætter en Del Beskyldninger mod Afdelinger af Tømrerforbundet og siger, i Skrivelse af 29. April d. A., *vi indskrænker os til disse,* os meddelte, *mest graverende Tilfælde* og forventer senere at faa meddelt, hvilken Stilling man (Tømrerforbundet) har taget til de her anførte Klager.

Vi foranlediger disse Klager undersøgte med det Resultat, at de viser sig at være af den løsest mulige Beskaffenhed (se Tømrerforbundets Skrivelser til Snedkerforbundet af 26. Maj og 12 Juni d. A.), men det forhindrer ikke, at Snedkerforbundet i sine Beretninger af 16. August d. A., uden allermindste Forsøg paa Gendrivelser af disse Skrivelser, rejser nye Beskyldninger og siger: *vi kunde,* om Pladsen tillod det, *nævne mange Eksempler paa,* at Tømrersvendene vitterlig har optraadt som Skruebrækkere, *men lad os indskrænke os til at nævne et eneste Tilfælde,* som finder Sted i dette Øjeblik, *og som i al Fald er lige paa Grænsen.*

Snedkerforbundets Ledelse tvivler altsaa selv paa dette nye Tilfældes Tilforladelighed, men ikke destomindre anføres det, *i Stedet for de mange, eller dog et af de mange vitterlige Tilfælde,* om hvilke der ikke kan disputeres, og som altsaa uomtvisteligt er over Grænsen, hvad der hos tænksomme Mennesker uundgaaelig maa skabe en let Tvivl om disse Eksemplers Eksistens, og naturligvis ikke virker styrkende paa samme Forbunds eller dets Ledelses Anseelse. Men nok herom; man siger jo, at ethvert Folk (Forbund) har den Regering (Ledelse), det fortjener, og følgelig vil den nærmeste Fremtid vise,

om Snedkerforbundet fortjener sin nuværende Ledelse.

Det nye Tilfælde refereres saaledes:

»I Vejle udførte 3 af vore (Snedkerforbundets) Medlemmer et Parti Døre hos en Tømrermester Nielsen, Vorsøgade. Efter en Del Parlamenteren blev de enige om, at Døre skulde laves paa Akkord. Da Dørene var færdige, havde de tre Svende et Overskud paa ca. 50 Kroner. Nu fandt Mesteren paa ikke at ville betale efter Priskuranten. Der blev naturligvis straks slaaet Allarm overfor Centralforeningen og Forbundet, men Centralforeningen havde naturligvis ikke Tid og har ikke haft Tid endnu, til Trods for, at det nu, da disse Linjer skrives, snart er 3 Uger siden Sagen blev anmeldt.

At Snedkersvendene ikke vilde arbejde hos vedkommende Tømrermester, som vilde snyde dem for deres fortjente Løn, siger sig selv. Der blev spurgt Tømrernes Afdelingsformand, om Tømrerne ogsaa i det foreliggende Tilfælde vilde lave Snedkerarbejde hos Hr. Nielsen — *foruden disse Døre havde omtalte Tømrermester meget andet Snedkerarbejde* —, men Svaret var kort og godt, at de havde en Generalforsamlingsbeslutning for, at de vilde lave alt det Snedkerarbejde, de kunde faa fat i, uanset hvilke Mellemværende Snedkersvendene havde med Tømrermestrene, og nu i disse Dage er Tømrersvendene rask i Gang med Indsætning af de omtalte Døre, som Mesteren har snydt Svendene for Overskudet paa.«

Dette Tilfælde anføres altsaa i Snedkerforbundets Beretninger for 16. August d. A., og Tømrerforbundet har ikke anet noget om samme Tilfældes Eksistens, før vi modtog nedenanførte Skrivelse af 19. August (altsaa dateret 3 Dage efter), som Snedkerforbundets geniale Ledelse har tilsendt vort Forbunds Afdeling i Vejle (Snedkerforbundets Beretninger er ikke tilsendt Tømrerforbundet, men blev Undertegnede overrakt under et Ophold i Randers den 23. August).

SNEDKERFORBUNDET
I DANMARK.

København, d. 19. August 1911.

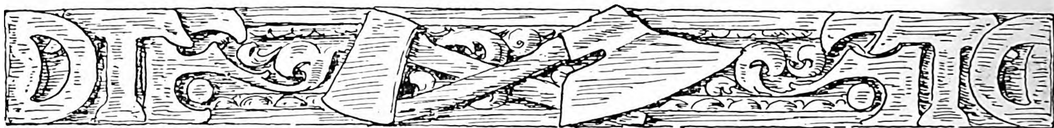
Til

Hr. Tømrer Ulf, Vejle.

Som det vil være Dem bekendt, har der været Strid mellem Snedkersvendene og Tømrermester Nielsen, Vorsøgade, Vejle, ved hvilken vi, foranledigede af Omstændighedernes Magt, maatte bide i det sure Æble at gaa paa Kompromis med omtalte Mester og modtage et Beløb udover Time lønnen paa 28 Kr. i Stedet for 49 Kr.

Naar vi valgte denne Udvej, var Grunden den, at vi stod saa temmelig magtesløse overfor ovennævnte Tømrermester, idet vi, hvor sørgeligt det end lyder, her som alle andre Steder maatte regne med, at Tømrersvendene hjalp Mesteren over Vanskelighederne.

De er næppe uvidende om, *at den Strid, der ogsaa i andre Byer har fundet Sted mellem Tømrere og Snedkere,* i de fleste Tilfælde *drejer sig om Principet Akkord eller Timeløn,* men i det foreliggende Tilfælde har Eders Medlemmer jo drevet det til, til Trods for den gjorte Henstilling, at fortsætte det Arbejde, som Snedkersvendene havde de omtalte 49 Kr. tilgode paa.

Udover dette Faktum blev det meddelt vor Afdelingsformand, at Tømrernes Afdeling i Vejle havde en Generalforsamlings Beslutning for, at de vilde lave alt det Snedkerarbejde, de kunde faa fat i, uanset hvilket Mellemværende Snedkersvendene havde med Tømrermestrene. Til Trods for, at det foreliggende Tilfælde har bekræftet dette, er det naturligvis ikke os ligegyldigt at vide, om vi ogsaa i Fremtiden skal regne med, at denne Vedtagelse staar ved Magt.

Manglende Svar vil i det foreliggende Tilfælde betragtes som Bekræftelse paa det stillede Spørgsmaal.

Paa Snedkerforbundets Vegne
Martin Petersen.

I Anledning af dette saakaldte »nye Tilfælde« ønskede Tømrerforbundets Hovedbestyrelse at foretage en Undersøgelse ved et Møde paa selve Aastedet, og her viste det sig, at Tømrermester Nielsen, efter at have ordnet sit Forhold til de Snedkersvende, som havde udført Døre for ham, havde bortakkorderet Resten af samme Arbejde til Tømrermestrene Henriksen & Jeppesen, *hvor Medlemmer af Snedkerforbundet udfører det — ikke i Akkord, men til en Timeløn af 46 Øre,* skønt der hidtil *er betalt baade Tømrere og Snedkere mindst 48 Øre pr. Time for lignende Arbejde.* Vi overlader Snedkerforbundet at karakterisere dette Forhold efter Fortjeneste.

Dette Faktum er altsaa en Bekræftelse af nærværende Fremstilling af Snedkerforbundets Forhold overfor Tømrerfaget, og behøves der yderligere, da kan vi henvise til Snedkerforbundets ovenanførte Skrivelse, i hvis 3. Stykke der tydelig siges, *at den Strid, der ogsaa i andre Byer har fundet Sted mellem Tømrere og Snedkere, drejer sig om Principet Akkord eller Timeløn.* — Jeg har udeladt Ordene »i de fleste Tilfælde« af dette Citat, og kan formentlig rolig gøre det, da Snedkerforbundets mange Eksempler paa, at Tømrersvendene vitterlig har optraadt som Skruebrækkere, hidtil har vist sig at være ganske uforsvarlig luftige. (Se iøvrigt t. Eks. den i Tillæg til Forbundets Maanedsberetning for August anføre Korrespondance.)

Der er herefter kun dette at tilføje, at Tømrerne i Vejle i ovenanførte Tilfælde ikke arbejdede sammen med de Snedkere, som udførte Dørene, men kun udførte Opstillingen af disse og andet saakaldet Bygningssnedkerarbejde paa en ny Bygning, og at de havde været beskæftigede ved disse Arbejder i *ca. 3 Uger* før Konflikten udbrød. *Tildannelsen af Dørene var altsaa et Arbejde for sig, ganske uden Forbindelse med Opstillingsarbejdet.* Tømrermester Nielsen var og er Medlem af Centralforeningen samt af Arbejdsgiverforeningen, og enhver organiseret Arbejder er vidende om, at der mellem disse Foreninger og Forbundene bestaar Overenskomster om Voldgift i Fagspørgsmaal, hvoraf følger, at de paagældende Snedkersvende, *dersom de har haft Akkord paa Dørene efter Prisfortegnelsen, og derigennem et Tilgodehavende paa 49 Kr.,* (?) ikke har haft nogensomhelst Grund til at nøjes med *28 Kroner,* da det i saa Fald havde været Snedker-

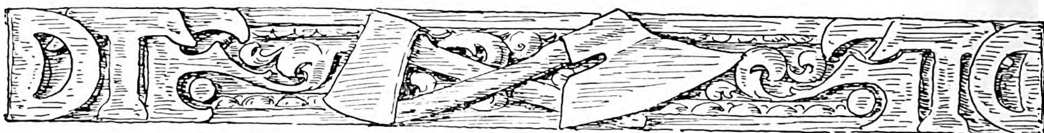

forbundet den letteste Sag af Verden at skaffe Svendene deres fulde Tilgodehavende udbetalt gennem en Voldgiftskendelse, *men det prøvede Snedkerforbundet ikke;* man nøjedes med *28 Kroner* og leverede derigennem selv Beviset for, at der atter i dette Tilfælde er noget muggent, som ønskes skjult, og saa forsøger Snedkerforbundet som sædvanlig at skjule Raaddenskaben og de virkelige Forhold ved at vælte sine Uhumskheder over sagesløs tredje Mand.

Dersom Snedkerforbundets Forhold i denne Sag skal opfattes som Udtryk for Kollegialitetsfølelse, saa kan man rolig hævde, at der er langt tilbage, før denne Organisation har Ret til at optræde belærende overfor andre Organisationer, og før den i Virkeligheden er i Stand til at varetage Bygningssnedkernes Interesser.

I dette Øjeblik modtager vi Snedkerforbundets Beretninger for 16. Septbr. d. A., som, saa vidt kan skønnes, skamløst forudsætter, at Snedkerforbundets Medlemmer og andre Læsere af Tømrerforbundets Redegørelser *savner Evnen til at erindre og bedømme, hvad der hidtil er fremkommen vedrørende denne Sag.* Beretningerne indeholder som sædvanlig fra den Side kun endeløst Vrøvl og Dumheder. Der gøres endnu ikke selv det svageste Forsøg paa at imødegaa Tømrerforbundets Skrivelser af 27. April, 2. og 26. Maj samt 12. Juni d. A. (se Tillæg til Tømrerforbundets Maanedsberetning for August d. A., Side 2, Artiklen »Snedkerforbundet«), men man bekræfter atter og atter, at vor Fremstilling af Forholdene er rigtig, at Snedkerforbundet ønsker *at gennemtvinge Akkordsystemets Indførelse i Tømrerfaget,* og da det ikke selv har Magt hertil, hvad tydelig fremgaar af forudgaaende og nærværende Artikel, saa skal Tømrerforbundet *med eller mod dets Medlemmers og Tømrermestrenes Vilje* skaffe Sagen gennemført, helst ved almindelig Arbejdsstandsning, saaledes at Kærestefolkene, Snedkermestrenes Centralforening og Snedkerforbundet, endelig kan opnaa at se Frugten af de mange hede Løfter og Kærlighedsmøder (det saakalde Bygningssnedkerarbejde i Provinserne og paa Landet) for bestandig overladt Snedkerfaget.

Som Forbryderen, der kredser om Gærningsstedet, saaledes kommer Snedkerforbundets Ledelse ogsaa stadig tilbage til Grundlaget for sine ukollegiale Bestræbelser; *man nægter Fadderskabet og søger at skyde Skylden over paa andre.* Man glemmer, at der Gang paa Gang er givet skriftlig Bekræftelse paa Rigtigheden af Tømrerforbundets Fremstilling af Sagen og søger at styrke sin Stilling ved at indarbejde den Idé hos Læserne, at Snedkerforbundets Medlemmer i et Antal af flere Hundrede arbejder for Tømrermestrene, medens det virkelige Forhold meget tydeligt fremgaar f. Ekspl. af vore uimodsagte Skrivelser til Snedkerforbundet af 25. Januar og 26. Maj d. A. Tømrermestrene benytter i de senere Aar kun sjældent Snedkerforbundets Medlemmer paa deres Arbejdspladser og Værksteder, og følgelig beviser dette Forhold, at Tømrerforbun-

dets Medlemmer i Provinserne og paa Landet ikke mangler Rutine i at udføre saakaldet Bygningssnedkerarbejde.

Antallet af Snedkerforbundets Medlemmer, som arbejder eller har arbejdet for Tømrermestrene, er antagelig ligesaa paalidelig opgivet i de sidst modtagne Beretninger som Antallet af samme Forbunds Afdelinger, der flot opgives til *80*, skønt Adressefortegnelsen i samme Blad kun viser *75 Afdelinger*.

Lidt mere Paalidelighed, og om muligt lidt mindre Uopdragenhed, vil sikkert virke klædeligt for Snedkerforbundets noble Ledelse, navnlig dersom denne Diskussion skal overføres til og fortsættes i Dagspressen.

De Snedkere, som arbejder for Tømrermestrene, vil formentlig herefter finde al videre Diskussion, denne Sag vedrørende, overflødig og i egen Interesse indmelde sig i Dansk Tømrer-Forbund for saaledes paa den eneste virksomme Maade at bidrage til Fredens Bevarelse og Lønnens Hævdelse paa disse Arbejdspladser.

Vort Forbund behøver ikke at tage Fantasien til Hjælp for at dokumentere sin Indflydelse paa Arbejdsforholdene. Vi henviser blot til de Overenskomster, der hele Somren igennem har været optrykte i Tillægene til vore Maanedsberetninger.

København, i September 1911.

Paa Forretningsudvalgets Vegne

C. From-Petersen.

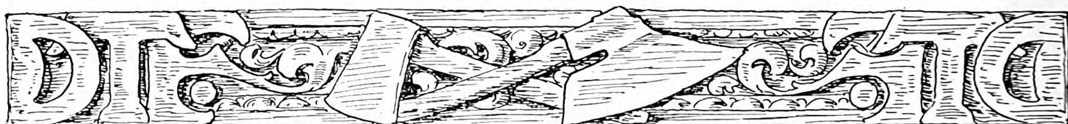
Efter Beslutning af den nærmest foregaaende afholdes Forbundets 14. Kongres i Aarhus i Dagene den 23., 24. og 26. Juni 1912. Forbundet tæller nu 94 Afdelinger med 4141 Medlemmer. Fremgangen er 9 Afdelinger; men Medlemsantallet viser ikke en tilsvarende Fremgang, dels som Følge af Afdeligen Aarhus førnævnte, ganske uforsvarlige Udmeldelse og dels som Følge af den store Arbejdsløshed, som i de senere Aar har behersket hele Landet, og til Eksempel alene for Afdelingen Københavns Vedkommende har medført en meget betydelig Nedgang i Medlemsantallet. Men dette Forhold betyder ikke, *at ogsaa disse Medlemmer har svigtet deres Organisaion*, nej, det betyder blot, at de som Følge af Arbejdsløsheden har været tvungne til — i mange Tilfælde sammen med Hustru og Børn — at søge Livsopholdet i Udlandet, navnlig i Tyskland, eller at overgaa til andre Fag.

Nu er Arbejdsforholdene anderledes. Det er næsten umuligt for Mestre paa saadanne Omraader, hvor Timelønnen er under 50 Øre, eller hvor der ikke gives Akkord paa Grundlag af de gældende Prisfortegnelser, blot at beholde den tilstedeværende Arbejskraft, der nu viser særlig Tilbøjelighed til at organisere sig i Tilslutning til vort Forbund og til at kræve Garantier — skriftlig Overenskomst i Overensstemmelse med de af Forbundet, ved Tillægene til Maanedsberetningerne, publiserede — for en tidssvarende og varig Forbedring af Arbejdsforholdene og til, hvor dette ikke kan opnaas, at drage bort til andre Arbejdspladser med bedre Arbejdsbetingelser.

Antageligt vil det overvejende Antal af vore bortrejste Kolleger efter Haanden benytte denne Forandring i Arbejdsfor-

14. Kongres i Aarhus 1912.

holdene — som forhaabentlig vil omfatte de nærmeste 5 a 6 Aar — til atter at vende tilbage til Danmark, hvor ikke alene deres Kammerater, men ogsaa Mestrene med stor Interesse vil høre deres Beretninger om Udlandets, i Modsætning til Danmarks, langt højere Lønninger og bedre Arbejdsbetingelser, og hvor man selvfølgelig snarest vil indrette sig i Overensstemmelse hermed.

I Aaret 1910 opnaaede Forbundet Lønforhøjelser i tilsammen 28 Afdelinger. Flertallet af disse Lønforhøjelser opnaaedes ved Forhandling med Centralforeningerne, ligesom vi ogsaa afsluttede en ny Overenskomst om »Regler for Behandling af faglig Strid«, dels vedrørende Forbundet og Centralforeningerne og dels disse Organisationers Afdelinger. Denne Overenskomst var gældende for et Aar og kunde kun opsiges af Hovedorganisationerne.

I Aaret 1911 afsluttedes atter Overenskomst mellem Hovedorganisationerne, og her benyttede Arbejdsgiverforeningen, som deltog i de afsluttende Forhandlinger, sig særlig af Arbejdsløsheden og af sin voksende Styrke og Indflydelse til at paatvinge ikke alene vor, men ogsaa andre Arbejderorganisationer, en Uopsigelighed paa 5 Aar. Ingen af disse Organisationer var i Stand til at modsætte sig dette Krav, dels som Følge af Arbejdsforholdene *og dels som Følge af, at store Beløb af Fagkassernes Beholdninger var anvendte til disse uvedkommende Formaal.*

For vort Vedkommende var der under Hensyn til disse Forhold ingen Kamplyst. Den ny Overenskomst medførte Lønforhøjelser for 53 af Forbundets 94 Afdelinger, baade for Aarene 1911 og 1912, ligesom den ogsaa skaffede den udmeldte Afdeling (Aarhus) en Forhøjelse af Timelønnen til 52 Øre, dog kun for saa vidt Arbejdet ikke udføres i Akkord.

Af Underskrifterne paa Overenskomsten fremgaar det, at hele Forbundets Hovedbestyrelse har deltaget i disse Forhandlinger, som særlig for Nattens Vedkommende ledede af Forligsmanden, Direktør *Kofoed*, og for Aarhus' Vedkommende var til Stede *M. Jensen, J. Perregaard* og *S. Sørensen*. Forhandlingerne førtes udelukkende med Forbundets Repræsentanter, som i Haab om at bevare Aarhus for Forbundet gentagende forsøgte at skaffe det i denne By hidtil gældende Arbejdssystem, tvungen Akkord, fornyet Anerkendelse, ligesom vi ogsaa søgte at skaffe de af samme Forenings Medlemmer, som paa dette Tidspunkt ikke havde modtaget deres tilgodehavende Overskud, dissePenge. SkøntArbejdsgiverforeningens ledende Mænd gentagende udtalte sig for Akkordsystemet og tillige deres Overbevisning om, at den Tid næppe var fjærn, hvor Tømrermestrene under Hensyn til Timelønnens stadige Stigning selv vilde kræve dette System indført, saa nægtede de dog at indrømme Aarhus det første af disse Krav og krævede, at der hele Landet over, hvor tvungen Akkord ikke var indført, eller hvor de enkelte Afdelinger af Svende og Mestre ikke i god Forstaaelse kunde enes om Indførelse af denne Ordning, kun skulde gælde frivillig Akkord, saaledes at

forstaa, at Svende og Mestre forud for Arbejdets Paabegyndelse skulde afslutte skriftlig Overenskomst herom i Overensstemmelse med Prisfortegnelsens særlige Bestemmelser, Side 61, Punkt 3. Men ved Siden heraf erklærede Arbejdsgiverforeningens Formand og Næstformand sig villige til at garantere de Svende i Aarhus, som bevisligt havde udført Arbejde i Akkord i Tidsrummet fra 1. Februar til 14. September 1911, at deres Overskud skulde blive udbetalt.

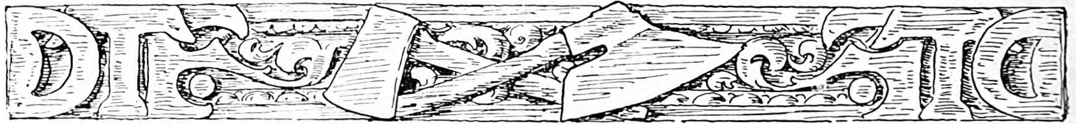
Under disse Omstændigheder ansaa Hovedbestyrelsen det unyttigt at fortsætte Arbejdet for Gennemførelsen af en Overenskomst, omfattende Forholdene i Aarhus, idet vi gik ud fra, at denne Forening i Overensstemmelse med sin tidligere omtalte Udmeldelsesskrivelse til Forbundet ikke vilde afslutte eller tiltræde en Overenskomst af denne Beskaffenhed uden først at have forsøgt Virkningen af en Arbejdsstandsning, og rettede nu sine Bestræbelser paa Tilvejebringelsen af en Overenskomst for Forbundet alene.

Efter gentagne og lange Forhandlinger enedes man endelig i Hovedtrækkene om en saadan Overenskomst, som blandt andet skulde indeholde særlige Bestemmelser vedrørende Timeløn og Prisfortegnelse for Afdelingen »Københavns Amts 1. Afdeling«, for de Afdelinger, som den 1. Februar havde skriftlig Overenskomst om tvungen Akkord, som ikke var opsagt specielt for de enkelte Medlemmer af Forbundet, hvis Timeløn allerede er højere end den for den paagældende Afdeling fastsatte, og de Fradrag, som med Hensyn til den udbetalte Timeløn for normal Arbejdstid og Lærlingenes Løn kan foretages ved Opgørelsen af Akkordarbejde m. m.

Men nu erklærede Arbejdsgiverforeningens Repræsentanter, efter dertil givet Anledning fra vor Side, at man ganske uanset Overenskomsten agtede at foretage Lock-out mod Forbundets Medlemmer hele Landet over, for saa vidt Arbejdet standsedes i Aarhus.

Under Henvisning til, at Aarhus for Tiden ikke tilhørte Forbundet, protesterede Hovedbestyrelsen imod denne Vilkaarlighed og erklærede, at man under disse Omstændigheder ikke vilde underskrive Overenskomsten, med mindre Repræsentanterne fra Aarhus vilde tiltræde samme, og at man eventuelt forbeholdt sig Ret til at genoptage Forhandlingerne ogsaa paa denne Forenings Vegne. Arbejdsgiverforeningens Repræsentanter forlod Lokalet, og Repræsentanterne fra Aarhus forelagdes derefter Spørgsmaal, om de vilde tilræde Forbundets Overenskomst, for saa vidt der kunde skaffes Tillæg til Timelønnen i saadanne Tilfælde, hvor Arbejdet ikke udføres i Akkord, og at Arbejdsgiverforeningen garanterer for Udbetalingen af tilgodehavende Overskud i Overensstemmelse med dens Repræsentanters tidligere Tilbud.

Repræsentanterne fra Aarhus udbad sig et Kvarters Tid til Overvejelse heraf og trak sig derefter tilbage for efter indbyrdes Forhandlinger at meddele, at de var bemyndiget til at tiltræde Forbundets Overenskomst under de Forudsætninger, der var nævnte i Forbindelse med den modtagne Forespørgsel, idet man dog øn-

skede, at Arbejdsgiverforeningens Garanti blev ydet skriftlig.

Et Udvalg af Hovedbestyrelsen søgte derefter paany Forhandling med Arbejdsgiverforeningens Repræsentanter, som i Overværelse af Aarhusrepræsentanterne indvilgede i de stillede Betingelser — under Forudsætning af samlet Overenskomst — men forespurgte, om Garantiskrivelsen ønskedes stilet til Forbundet.

Da Forbundets Repræsentanter ønskede at bidrage til Genoprettelsen af det gamle Forhold mellem Forbundet og Aarhus, besvaredes denne Forespørgsel med en Henvisning til, at det var Tømrersvende i Aarhus, som skulde støttes af Garantien, og at man derfor ønskede Skrivelsen stilet til »Hustømrernes Fagforening Aarhus«.

Derefter samledes Udvalget med Hovedbestyrelsens øvrige Medlemmer, og efter aflagt Beretning rettede Formanden det Spørgsmaal til Repræsentanterne fra Aarhus, om man herefter kunde betragte deres Forenings Udmeldelse af Forbundet som annulleret.

Spørgsmaalet besvaredes med en Meddelelse om, at Repræsentanterne savnede Generalforsamlingens Bemyndigelse til at erklære sig dette Forhold vedrørende.

Efter Overenskomstens Mangfoldiggørelse samledes samtlige de interesserede Organisationers Repræsentanter for at underskrive, hvorefter hver Organisation modtog et Eksemplar af Overenskomsten af 4. Marts 1911 og Repræsentanterne fra Aarhus tillige den lovede Garantiskrivelse, som lød saaledes:

DANSK ARBEJDSGIVER-
OG MESTERFORENING.

København, den 4. Marts 1911.

Tømrerfagforeningen i Aarhus.

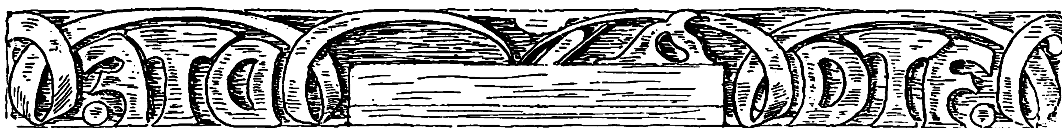
Undertegnede Formand og Næstformand for Arbejdsgiverforeningen erklærer herved, at Overskuddet paa beviseligt afsluttede Akkorder paa Arbejde udført for Aarhus Tømrermestre fra 1. Februar 1910, indtil den faste Voldgiftsrets Kendelse Nr. 10 af 14. September 1910 faldt, skal blive Svendene betalt. Som Beviser tjener Ugesedler, hvori Arbejdet er opført som Akkord og anerkendte af Mesteren eller Aftaler, som paa anden Maade kan konstateres, alt under Forudsætning af, at Fagforeningen tiltræder Overenskomsten i Tømrerfaget i Provinserne af Dags Dato.

Hauberg. *Carl Weitemeier.*

Forholdet var altsaa dette, at Fagforeningen i Aarhus, trods dens Udmeldelsesskrivelse til Forbundet erkendte, at der under Hensyn til Arbejdsforholdene og Organisationens Kampevne i pekuniær Henseende ikke var andet at gøre end at tiltræde samme Overenskomst som Forbundet, ganske uanset at den som Grund for Udmeldelsen havde angivet, *at man ønskede at sikre sig imod, at Forbundets Overenskomster skulde have bindende Virkning for Foreningen.*

Konsekvensen heraf maatte fornuftigvis være, at Aarhus havde benyttet den første Lejlighed til at tage sin Udmeldelse af Forbundet tilbage; men saaledes vilde Fagforeningen det ikke.

Lørdag den 25. Marts 1911 afholdtes

Generalforsamling, og skønt det fra enkelte Sider paapegedes, at den truende Lock-out i Bygningsfagene eventuelt vilde virke langt mere ødelæggende for Foreningens Medlemmer i økonomisk Henseende, naar Udmeldelsen fastholdtes, end naar man ved fornyet Indmeldelse generhvervede sin Ret til Forbundets Understøttelse, og det tillige paapegedes, at Stillingen udenfor Forbundet gennemsnitlig vilde medføre en Ekstraudgift af over 20 Kr. pr. Medlem aarlig, saa viste Seperatismens Tilhængere sig dog ganske utilgængelige for sund Fornuft og stærke nok til at forhindre en fornyet Sammenslutning. Ved Skrivelse af 28. Marts 1911 modtog Forbundet Meddelelse om, at Udmeldelsen fastholdtes.

Vedrørende Forbundets Forhold i Almindelighed skal yderligere oplyses, at vi i Aaret 1911 ikke alene opnaaede de allerede nævnte Lønforhøjelser for 53 Afdelinger, ved Forhandling med Arbejdsgiverforeningen, men at vi yderligere opnaaede Lønforhøjelser i 23 Afdelinger, hvor Mestrene *ikke* tilhørte Centralforeningerne og derigennem Arbejdsgiverforeningen. Der er altsaa i det hele opnaaet Lønforhøjelser fra 1 til 12 Øre pr. Time i 76 af Forbundets 94 Afdelinger. At 18 Afdelinger ikke har opnaaet ny Overenskomster er dels grundet paa, at ældre Overenskomster ikke er udløbne eller opsagte, dels paa uafgjorte Kampe, som i Afdelingerne Grindsted og Ringe og dels som Følge af, at vedkommende Afdelinger endnu ikke har fundet Forholdene gunstige for Gennemførelsen af deres Krav.

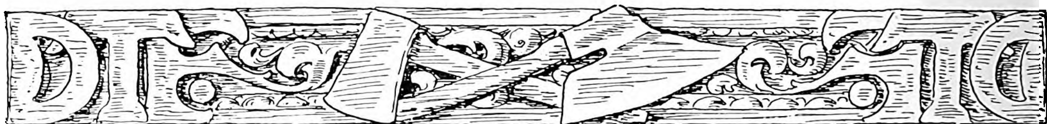
I indeværende Aar har allerede 67 af Forbundets 94 Afdelinger opnaaet Lønforhøjelser; men for Flertallets Vedkommende er disse Lønforhøjelser en Følge af de Overenskomster, der som allerede nævnt er afsluttede i Aaret 1911. Der er i denne Forbindelse Anledning til at bemærke, at der vistnok findes Afdelinger, f. Eks. Stubbekøbing, som uden at meddele Forbundet noget herom har opnaaet Lønforhøjelser og i det hele forbedrede Arfbejdsbetingelser. Jeg har set Meddelelser herom i Dagspressen, men er foreløbig ikke i Stand til at notere disse som Kendsgerninger.

I det forløbne Tre-Aar har Forbundet ført større eller mindre Kampe i 23 Afdelinger, og af disse er, som allerede bemærket, to uafgjorte i Øjeblikket.

Flere Talere havde Ordet i Anledning af Formandens Beretning om Virksomheden, og særlig opholdt man sig ved Overenskomsten af 4. Marts 1911, som formentes mindre tilfredsstillende.

Formanden, *C. From-Petersen*, paapegede, at det under Hensyn til Arbejdsforholdene og de i Konflikten indblandede Organisationers økonomiske Stilling var ganske utænkeligt at opnaa en bedre Overenskomst paa dette Tidspunkt, og desuden var det hans Overbevisning, at dersom Overenskomstens endelige Afslutning var gjort afhængig af Udfaldet af en Urafstemning blandt Forbundets Medlemmer, da vilde denne under de foreliggende Forhold have givet stort Flertal for Afslutningen.

Beretningen godkendtes herefter enstemmigt.

Formanden omtalte forskellige Uoverensstemmelser mellem Forbundets enkelte Afdelinger og Afdelinger af andre Fagorganisationer og nævnte herunder Jord- og Betonarbejderne i København, saavidt det med Udførelsen af Betonarbejde forbundne Flage- og Formarbejde vedrørende. Skibstømrerforbundet, særligt saavidt Forholdene i Odense vedrørende, og Snedkerforbundet vedrørende Spørgsmaalet om Udførelsen af saakaldet Bygningssnedkerarbejde i Provinserne og paa Landet.

Uoverensstemmelserne i København var ikke forelagte Forbundet; men de øvrige Tilfælde har, som allerede oplyst under Beretningen om Forbundets Virksomhed, været udførligt behandlede i Tillægene til Maanedsberetningerne.

Under Hensyn til Kongressens Stilling i Spørgsmaalet vedrørende Indmeldelse i De samvirkende Fagforbund ansaa Formanden det unyttig at føre lang Diskussion om dette Spørgsmaal, og han vilde derfor anbefale Overgang til Behandling af Spørgsmaal c under samme Punkt paa Dagsordenen.

J. Christensen, Randers, stillede Forslag om Vedtagelse af følgende Resolution:

»Kongressen godkender Forretningsudvalgets og Hovedbestyrelsens Stilling under de stedfundne Brydninger med andre Fag og bemyndiger Hovedbestyrelsen til eventuelt at indlede Forhandling vedrørende disse og lignende Forhold.

Resolutionen vedtoges.

Forslag vedrørende Spørgsmaalet om Arbejdstidens Forkortelse.

Under de forløbne Aars Kampe og Forhandlinger, først med de enkeltstaaende Mesterorganisationer og senere med Arbejdsgiverforeningen, har Forbundet altid stillet Kravene om Arbejdstidens Forkortelse og Lønnens Forhøjelse i første Linie.

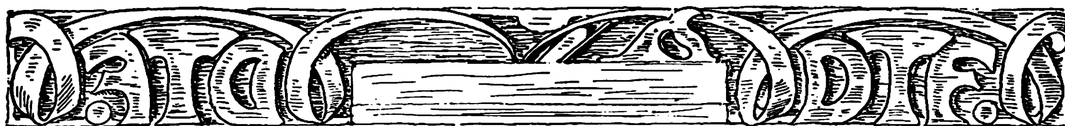
At det ikke er lykkedes at opnaa en almindelig Forkortelse af Arbejdstiden har flere Grunde, for Eksempel:

Daarlige Arbejdsforhold i hele eller større Dele af Landet.

Forbundets manglende Kampevne i økonomisk Henseende, dels som Følge af et uforholdsmæssig lavt Kontingent og dels som Følge af de tilstedeværende Midlers Anvendelse til Fagkassen uvedkommende Formaal, paa samme Tid som Arbejdsgiverforeningen stadig voksede i Styrke og Indflydelse — hvad der blandt andet har muliggjort Gennemførelsen af dens Krav om lange og for alle Fag samtidig udløbende Overenskomster —.

Under Hensyn til disse Forhold maa det staa klart, at det fremtidig næppe vil være muligt for os, hvor Arbejdsgiverforeningen har Indflydelse, at gennemføre Krav af særlig Betydning for større eller mindre Dele af Landet, uden at den øvrige Del inddrages i de hermed forbundne Kampe, og at vi kun gennem den mest intensive Samvirken hele Landet over og den størst mulige Solidaritetsfølelse baade ind- og udadtil kan tilvejebringe tidssvarende Betingelser for saadanne Kravs Gennemførelse.

I Erkendelse heraf beslutter Kongressen:

at Forbundets Afdelinger i alle Tilfælde, hvor Mestrene staar organiserede i Tilslutning til Arbejdsgiverforeningen, saa vidt muligt opsige de gældende Overenskomster til Udløb den 1. Februar 1916, men ikke før dette Tidspunkt, hvor det overvejende Antal af vore Overenskomster udløber;

at Forbundets Kampevne skal styrkes og om muligt bringes paa Højde med andre Arbejderorganisationers og med Arbejdsgiverforeningens — gennem en passende Forhøjelse af Kontingentet til Forbundets Fagkasse — saaledes, at vort Forbunds Medlemmer eventuelt kan være sikrede Understøttelse i samme Tidsrum som disse Organisationers Medlemmer;

at Fagkassens Midler ikke tør anvendes til denne uvedkommende Formaal;

at Kravet om Arbejdstidens Forkortelse gøres til Genstand for Behandling i Tillæget til Forbundets Maanedsberetning;

at alle Medlemmer af Forbundets Hovedbestyrelse og af Afdelingsbestyrelserne skal benytte enhver Lejlighed, enhver Sammenkomst, ethvert Møde til at oplyse Organisationens Medlemmer om:

— Hvorledes Vejlængden til og fra Arbejdspladserne stadig forøges, i mange Tilfælde med tilsammen 2 a 3 Timer, hvad der i Realiteten betyder en tilsvarende og som oftest ulønnet Forlængelse af Arbejdstiden.

— Hvorledes den ulønnede Forøgelse af Arbejdstiden, som ligger i de voksende Afstande fra Hjemmet til Arbejdspladsen, endogsaa paafører Arbejderne store og forhen ukendte Udgifter til Anskaffelse og Vedligeholdelse af Cykler m. m.

— Hvorledes Arbejdet efterhaanden specialiseres og følgelig stiller større og større Krav til Arbejdernes Ydeævne.

— Hvorledes den uforholdsmæssig lange Arbejdstid virker sløvende og derved forøger Betingelserne for Ulykkestilfælde.

— Hvorledes den medfører Overanstrængelse og særlig Disposition for Sygdomme.

— Hvorledes den virker ødelæggende for Familjelivet, svækker Lysten til Deltagelse i Foreningslivet og til at søge samt vedligeholde den Oplysning og Uddannelse, som Haandværksteknikens Udvikling i stadig stigende Grad kræver af Organisationens Medlemmer.

Og til under disse Betingelser og paa dette Grundlag

at agitere for et samlet og enstemmigt Krav om Arbejdstidens Forkortelse i Aaret 1916.

Formanden gennemgik Forslagets enkelte Punkter og anbefalede sluttelig Resolutionen til Vedtagelse.

Som Ordfører for Københavns Delegerede udtalte *P. Jensen* Ønsket om, at der i Resolutionens første Stykke foretoges den Ændring, at man efter Aarstallet 1916 sletter Ordene »men ikke før dette Tidspunkt«.

Formanden kunde ikke tiltræde denne Ændring og henviste som Motivering her-

19

for til Resolutionens Indledning, ligesom han ogsaa paaviste de Følger, der eventuelt kan flyde af Ændringens Vedtagelse.

Flere Talere havde Ordet, hvorefter Dirigenten satte Ændringsforslaget under Afstemning. Det vedtoges at ændre Resolutionen i Overenstemmelse med Afdelingen Københavns Forslag, hvorefter den saaledes ændrede Resolution enstemmigt vedtoges.

Formanden *C. From-Petersen* indledede Forhandlingen om Forslag til Ordning af Arbejdsforholdene i Landdistrikterne med Oplæsning af Hovedbestyrelsens Forslag til Resolution, og motiverede dennes enkelte Punkter, ligesom han henviste til de for Afdelingerne Vejen og Rødby gældende Overenskomster, der ikke alene omfatter de nævnte Byer, men en Mængde Landsbyer, hvad der tydelig fremgaar af Underskrifterne. Disse Overenskomster maatte derfor anses som særlig egnede til det iResolutionen paapegede Formaal, og Formanden vilde blandt andet under Hensyn hertil anbefale Resolutionen til Kongressens Vedtagelse.

Da ingen yderligere ønskede Ordet, satte Dirigenten nedenstaaende Forslag under Afstemning:

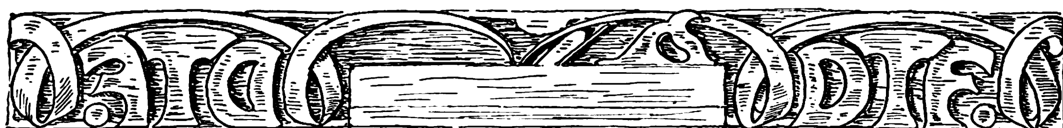
Under Hensyn til, at Forbundet stadig modtager Tilslutning af ny Medlemmer og af nyoprettede Foreninger — ogsaa for større eller mindre Landdistrikter —, som kræver Arbejdsforholdene for disse ordnede i Overensstemmelse med Tidens Krav, og at det som Regel viser sig meget vanskeligt, eller umuligt, at faa Landmestrene samlede til frugtbar Forhandling om samme Forhold, beslutter Kongressen:

at der som Agitation og for at vise endnu uorganiserede Kolleger og Mestrene, at der ikke stilles Krav om noget uprøvet, eller under Hensyn til Land-Haandværks-Forholdene uoverkommeligt, skal optrykkes enkelte af Forbundets Landoverenskomster, 1 for Jylland, 1 for Fyn og 1 for Sjælland, med en vedføjet Erklæring, som gør samme Overenskomst gældende for eventuelle Underskrivere;

at disse Overenskomster skal være til Stede i Afdelingerne (de udleveres fra Forbundet efter Rekvisition), saaledes at Medlemmer, som ønsker at arbejde paa Landet, altid kan faa de fornødne Eksemplarer udleverede ved Henvendelse til den nærmeste Afdelingsformand;

at disse Overenskomster skal anvendes saaledes, at Medlemmer, som f. Eks. tilbydes Arbejde i det til Afdelingen Grindsted hørende Distrikt, eller i Fyns Landdistrikt, særlig den Del af samme, der henhører under Afdelingen Ringe, som Betingelse for Modtagelsen heraf først forlanger den vedkommende Mesters Underskrift paa en saaden Overenskomst, der tillige skal underskrives af Svendene, event. ved et Udvalg af disse. Der underskrives saaledes, for uden Navnet opgives, om Underskriveren er Svend eller Mester, i hvilket Fag samt Bopæl. Mesteren, eller Mestrene, underskriver først;

at den underskrevne Overenskomst sna-

rest muligt skal tilsendes Forbundets Kontor, Tagensvej 42, København, som efter Modtagelsen tilsendes Mesteren, eller Mestrene, et af Formanden paa Forbundets Vegne underskrevet Eksemplar, hvorefter samtlige Afdelinger tilsendes Meddelelse om Forholdenes Ordning, saaledes at den eller de vedkommende Mestre kan blive forsynede med den fornødne Arbejdskraft;

at Bestemmelserne i Forbundets Love, Side 13, § 22, under Hensyn til disse og andre Forhold altid bør overholdes, da vi heri har de bedste og virksomste Betingelser for Gennemførelsen af vore Krav, og samtidig dækker vore Organisationer mod alle Skadeserstatningskrav, ligesom vi ogsaa er i Stand til at øve den af Arbejdsløshedsinspektoratet paabudte Kontrol med rejsende Arbejdsløse; ?

at de i Forbundslovenes § 22 omhandlede Arbejdskort altid skal udleveres Afdelingerne i passende Antal, efter indsendt Rekvisition til Forbundets Kontor.

Resolutionen vedtoges enstemmigt.

Fra Udlandets Broderorganisationer deltog Fr. Schrader, Hamborg, og G. Bjørklund, Stockholm, i Kongressens Arbejder, der som et samlet Hele betragtet stiller denne Kongres blandt de første af samtlige Forbundets Kongresser.

Efter Kongressens Afslutning afholdtes Arbejdsløshedskassens 2. Delegeretmøde, hvorpaa der kun behandledes nogle Lovændringer, af hvilke den vigtigste var, at Understøttelsen hævedes til Kr. 1,50 pr. Dag for samtlige 78 Dage pr. Aar.

Under Forhandlingerne den 4. Marts 1911 var det en aftalt Forudsætning mellem Forbundets og Arbejdsgiverforeningens Repræsentanter, at de fastsatte Timelønninger eventuelt skulde hæves med et tilsvarende Beløb forsaavidt det viste sig, at andre Organisationer i Bygningsfagene, under tilsvarende Forhandlinger skulde opnaa mere.

I Henhold til denne Aftale samledes Repræsentanter for Forbundet og Centralforeningen for Murer- og Tømrermestre i Jylland og Østifterne til Møde den 29. November 1913, i Haandværker- og Industriforeningens Lokaler i Odense, og her enedes man om at ændre ovennævnte Overenskomst i Overensstemmelse med nedenstaaende Skema:

Timelønnen i Forhold til Medlemsantallet i Maj 1915.

De opførte Timelønninger er i Overensstemmelse med de gældende Overenskomster og omfatter ikke de nu saa almindelige Tillæg og heller ikke Formandspenge.

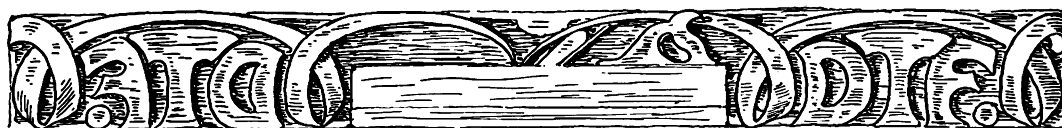
Halvparten af Afdelingerne har allerede Overenskomster, der sikrer dem Lønforhøjelse fra 1. April 1916, og som ikke kan opsiges før 1. April 1917. Disse Overenskomster vil følgeligt være uberørte af en eventuel Lock-out i det kommende Aar.

19*

Til Sammenligning anføres, at Flertallet af Afdelingerne før Aaret 1890, altsaa før Forbundets Stiftelse, kun kendte Timelønninger paa 20 a 25 Øre, og at der kun var enkelte af de større Byer, hvor Timelønnen var 30 til 33 Øre, for en enkelt Afdelings Vedkommende 38 Øre.

	65 Ø.	52 Ø.	50 Ø.	49 Ø.	48 Ø.	47 Ø.	46 Ø.	45 Ø.	44 Ø.	40 Ø.
1. København	—	—	1287	—	—	—	—	—	—	—
2. Kbhv.s Amts 1. Afd. . .	—	—	130	—	—	—	—	—	—	—
3. Helsingør.	—	—	58	—	—	—	—	—	—	—
4. Nyborg.	—	—	43	—	—	—	—	—	—	—
5. Svendborg	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—
6. Næstved	—	—	59	—	—	—	—	—	—	—
7. Varde	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—
8. Kallundborg	—	—	—	33	—	—	—	—	—	—
9. Odense	—	—	211	—	—	—	—	—	—	—
10. Aalborg	—	—	179	—	—	—	—	—	—	—
11. Esbjerg	—	—	62	—	—	—	—	—	—	—
12. Fredericia	—	—	63	—	—	—	—	—	—	—
13. Randers	—	—	127	—	—	—	—	—	—	—
14 Holbæk	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—
15. Horsens	—	—	101	—	—	—	—	—	—	—
16. Vejle	—	—	102	—	—	—	—	—	—	—
17. Roskilde	—	—	77	—	—	—	—	—	—	—
18. Hillerød	—	—	28	—	—	—	—	—	—	—
19. Nykøbing Falster	—	—	101	—	—	—	—	—	—	—
20. Køge.	—	—	—	27	—	—	—	—	—	—
21. Vordingborg	—	—	28	—	—	—	—	—	—	—
22. Slagelse	—	—	43	—	—	—	—	—	—	—
23. Viborg	—	—	57	—	—	—	—	—	—	—
24. Kolding	—	—	71	—	—	—	—	—	—	—
25. Sorø	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—
26. Ribe	—	—	19	—	—	—	—	—	—	—
27. Skelskør	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—
28. Fredensborg-Asminderød .	—	—	26	—	—	—	—	—	—	—
29. Assens	—	—	—	—	21	—	—	—	—	—
30. Silkeborg	—	—	37	—	—	—	—	—	—	—
31. Odder	—	—	—	19	—	—	—	—	—	—
32. Nakskov	—	—	56	—	—	—	—	—	—	—
33. Maribo	—	—	—	33	—	—	—	—	—	—
34. Nykøbing Sjælland . . .	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—
35. Frederikshavn.	—	—	43	—	—	—	—	—	—	—
36. Faxe	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—
37. Ringsted	—	—	—	46	—	—	—	—	—	—
38. Hørsholm	—	—	34	—	—	—	—	—	—	—
39. Faaborg	—	—	—	—	23	—	—	—	—	—
40. Korsør	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—
41. Kerteminde.	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—
42 Mølleb. Fagf., Kbhvn. . .	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43. Skive	—	—	29	—	—	—	—	—	—	—
44. Sakskøbing	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—
45 Præstø	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
46. Grenaa.	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
47. Herning	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—
48. Stege	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—
49 Haslev	—	—	—	55	—	—	—	—	—	—
50. Holstebro	—	—	23	—	—	—	—	—	—	—
51. Hobro	—	—	—	19	—	—	—	—	—	—
52. Stubbekøbing	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—

	65 Ø.	52 Ø.	50 Ø.	49 Ø.	48 Ø.	47 Ø.	46 Ø.	45 Ø.	44 Ø.	40 Ø.
53. Vejen	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—
54. Kbhv.s Amts 2. Afd.	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—
55. Middelfart	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—
56. Frederiksværk	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—
57. Jyderup	—	—	—	—	25	—	—	—	—	—
58. Frederikssund	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—
59. Skanderborg	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—
60 Kbhvn.s Amts 3. Afd.	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—
61. Lemvig	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—
62. Rudkøbing	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—
63. Struer	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—
64. Thisted	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—
65. Nykøbing Mors	—	—	28	—	—	—	—	—	—	—
66. Samsø	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—
67. Brønderslev	—	—	33	—	—	—	—	—	—	—
68. Ringe	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—
69. Storeheddinge	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—
70. Løve Herred	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—
71. Skagen	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—
72. Ringkøbing	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—
73. Fjeldrad	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
74. Grindsted	—	18	—	—	—	2	—	—	—	—
75. Bogense	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—
76. Højby	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—
77. Bramminge	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—
78. Rønne	—	—	—	—	—	—	—	—	106	24
79. Allinge-Sandvig	—	—	—	—	—	—	—	—	17	2
80. Hasle	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—
81. Skern	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—
82. Aakirkeby	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—
83. Rødby	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—
84. Nysted	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—
85. Hjørring	—	—	58	—	—	—	—	—	—	—
86. Neksø	—	—	—	—	—	—	—	—	37	6
87. Tommerup	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
88. Svaneke	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—
89. Glostrup	—	—	33	—	—	—	—	—	—	—
90. Svinninge	—	—	—	—	23	—	—	—	—	—
91. Kellerup	—	—	—	—	—	—	—	28	—	—
92. Hadsten	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—
93. Tyregod	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—
94. Hadsund	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—
95. Tølløse	—	—	—	—	36	—	—	—	—	—
96. Spentrup	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—
97. Ebeltoft	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
98. Hammel	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—
99. Trustrup	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
100. Juelsminde	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—
Antal Medlemmer	13	18	3841	575	217	29	12	49	214	32

Forskellen mellem de Overenskomster, Forbundet afsluttede i Fortiden, og de Overenskomster, vi afslutter nu for Tiden, fremgaar tydeligt af nedenanførte Eksempler. Overenskomsten fra Køge af 9. April 1892, som den Gang betød et stort Fremskridt, idet Timelønnen forhøjedes med 8 Øre paa samme Tid som Arbejdstiden forkortedes fra 11 til 10 Timer, er kun ringe i Sammenligning med Over-

enskomsten for Tølløse, som i Lighed med saa mange andre Overenskomster omfatter et stort Landdistrikt; men vi benytter denne Overenskomst til Eksempel, fordi den i første Omgang viser et langt større Antal Underskrifter end andre. Forretningsgangen er jo nemlig saaledes, at Antallet af Underskrifter paa Overenskomsterne stadigt søges forøget, og mange Gange uden at Afdelingerne erindre at underrette Forbundet om de nyopnaaede Underskrifter før Overenskomsten skal genoptrykkes eller er opsagt og skal fornyes.

Undertegnede Tømrermestre og Hustømrerforeningen i Køge, paa dens Medlemmers Vegne, indgaa herved følgende Overenskomst om Timeløn og Arbejdstid:

Timelønnen i Almindelighed *er 33 Øre, tretitre Øre,* for Søndags- og Overarbejde *40 Øre, fireti Øre* pr. Time.

Arbejdstiden er: I Januar og December fra Kl. 8 Morgen til Kl. 4½ Efterm. med Middag fra Kl. 12 til 1.

I Februar og November fra Kl. 7½ Morgen til Kl. 5 Efterm. med Frokost fra Kl. 8½ til 9, Middag fra Kl. 12 til 1.

I Marts og Oktober fra Kl. 7 Morgen til 6 Efterm. med Frokost fra Kl. 8½ til 9, Middag fra Kl. 12 til 1, Vesper fra 3½ til 4.

I April, Maj, Juni, Juli, August og September fra Kl. 6 Morgen til 6 Efterm. med Frokost fra Kl. 8 til 8½, Middag fra Kl. 12 til 1 og Vesper fra Kl. 3½ til 4.

Denne Overenskomst træder i Kraft den 1ste April 1892 og er vedvarende og kan kun opsiges af en af Parterne med mindst 1 Maaneds Varsel hvert Aars 1ste April.

Køge, den 9. April 1892.

Til Bekræftelse:

F. L. C. Jørgensen, Tømrermester. *Carl Hermann,* Tømrermester.
J. V. Bluhme, Tømrermester. *Hansen Carlsen,* Møllebygger.
L. Hvidsteen, Tømrermester.

I Bestyrelsen for Hustømrerforeningen:

J. Andersen, Formand.

R. Rasmussen. *P. Petersen.*
H. Nielsen. *V. Hansen.*

For Dansk Tømrer-Forbund:
C. From-Petersen.

Undertegnede Mestre og »Tømrer- og Snedker-Foreningen for Tølløse og Omegn« med flere Byer paa dens Medlemmers Vegne afslutter herved følgende

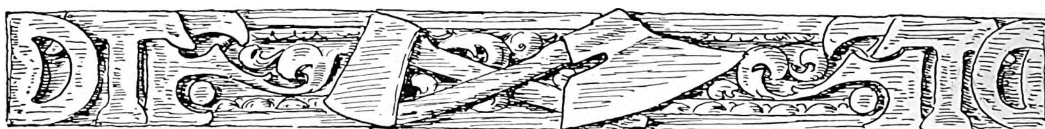
OVERENSKOMST
om
Arbejdstid, Betaling og andre indbyrdes Forhold:

Den *normale Arbejdstid* er:

1. I de seks Sommermaaneder fra Kl. 6 Morgen til Kl. 6 Aften, med Frokost fra Kl. 8½ til 9, Middag fra Kl. 12 til 1½. Ialt *10 Timer.*
2. I Marts og Oktober fra Kl. 7 Morgen til Kl. 5½ Aften, med Frokost fra Kl. 8 til 8½, Middag fra Kl. 12 til 1. Ialt *9 Timer.*
3. I November fra Kl. 7½ Morgen til Kl. 4½ Aften, Middag fra Kl. 12 til 1. Ialt *8 Timer.*

4. I Februar fra Kl. 8 Morgen til Kl. 5 Aften, Middag fra Kl. 12 til 1. Ialt *8 Timer*
5. I December og Januar fra Kl. 8 Morgen til Kl. 4 Aften, Middag fra Kl. 12 til 1. Ialt *7 Timer.*
6. For Arbejde indenfor ovennævnte normale Tider betales *45 Øre* pr. Time. Fra 1. April 1915 *48 Øre* og fra 1. April 1916 *50 Øre* pr. Time. De Svende, som allerede har højere Løn, skal vedvarende bibeholde samme.
7. Overarbejde regnes fra den normale Arbejdstids Ophør til Kl. 9 Aften samt fra Kl. 6 Morgen til den normale Arbejdstids Begyndelse og betales med *75 Øre* pr. Time. (Ved Værkstedsarbejde kan Arbejdstiden hele Aaret rundt ansættes som i Sommermaanederne ved Overenskomst mellem den enkelte Mester og hans Svende.)
8. *Søn- og Helligdagsarbejde* betales som Overarbejde.
9. *Natarbejde* regnes fra Kl. 9 Aften til Kl. 6 Morgen og betales med *1 Krone* pr. Time.
10. Ved Betaling for Over- og Natarbejde fradrages *ikke* for Spisetider.
11. Ved *Opgørelse af Akkordarbejde* fradrages kun den almindelige Timebetaling, men *ikke* det Tillæg, der betales for Over-, Søn-, Helligdags- og Natarbejde, om saadant har fundet Sted
12. For Bolværks- og Vandbygningsarbejde (herfra undtages Udlægning af mindre Badehuse), udført i Time- eller Dagløn, betales et Tillæg til denne af *25 pCt.* For Tagpaparbejde indtil 100 Kvadratalen betales et Tillæg af *50 pCt.*, over dette Maal betales *25 pCt.*
13. *Tømrerarbejde* udført i Akkord betales efter den til enhver Tid gældende Prisfortegnelse for Provinserne.
14. *Snedkerarbejde* betales efter den til enhver Tid gældende Prisfortegnelse for Provinserne.
15. *Udbetalingen* finder Sted for hver Uge og foretages om Fredagen paa Arbejdspladsen forinden Arbejdstidens Ophør.
16. *Udbetaling af Overskud* paa Akkordarbejde skal for Tømrerarbejdets Vedkommende ske senest 10 Dage efter, at Akkorden er fuldført, og for Snedkerarbejdets Vedkommende efter de for Snedkere i Provinserne til enhver Tid fastsatte Regler.
17. Lader en af undertegnede Mestre udføre et Arbejde *indenfor en anden Svendeforenings Omraade*, ydes den ved denne Overenskomst fastsatte Betaling, med mindre den der paa Stedet gældende Betaling er højere, i saa Tilfælde ydes denne.
18. I Tilfælde af Uoverensstemmelse vedrørende Regnskabet, skal det uomtvistede Beløb udbetales Svendene, hvorefter Sagen forelægges et Udvalg af Mestre og Svende til Afgørelse ved simpel Majoritet. Kan dette Udvalg ikke afgøre Sagen, skal denne forelægges Dansk Tømrer-Forbunds Formand til *endelig* Afgørelse. Ud-

valget skal bestaa af 3 Mestre og 3 Svende. Mesteren skal vælges af og iblandt undertegnede Mestre, Svendene af medundertegnede Forening. Valget gælder for 1 Aar ad Gangen og skal foretages i den første Uge af hvert Aars April Maaned, for dette Aars Vedkommende saasnart undertegnede Parter finder det forsvarligt.

19. For at forhindre *Smudskonkurrence*, hvorved vi forstaar Anvendelse af billigere Arbejdskraft end anført, forpligter undertegnede Mestre sig til *kun at anvende eller beskæftige Medlemmer af medundertegnede Forening* og til saa vidt muligt fortrinsvis at tage saadanne Svende i Arbejde, som er hjemmehørende paa samme Forenings Omraade.

20. Paa enhver Byggeplads, hvor ikke anden passende Plads kan anvises, opføres et Skur med tæt Tag og Sidevægge til midlertidig Opholdssted for Arbejderne samt til Opbevaring af disses Tøj. Endvidere opføres en Retirade.

21. *Denne Overenskomst træder i Kraft ved dens Underskrift.* Den er vedvarende og kan kun opsiges af en af Parterne, samtlige Mestre eller medundertegnede Forening, med mindst *3 Maaneders Varsel* til hvert Aars 1. April, første Gang til 1. April 1919.

Tølløse, den 30. Juli 1914.

Mestre:

L. Arildsen, Tølløse St.

S. Petersen, Alkestrup pr. Tølløse.

M. Chr. Nielsen, Tølløse St.

R. Petersen, Vipperød St.

J. Gabrielsen, Tingerup pr. Hvalsø.

Chr. Olsen, Ordrup pr. Hvalsø.

Lauritz Jensen, Solvang, Vintre Mølle pr. Hvalsø.

Niels Christensen, Sønder Jernløse pr. Regstrup.

Lauritz Jensen, Sonnerup pr. Roskilde.

Chr. Poulsen, Snevre pr. Regstrup St.

Anton Jensen, Nørre Jernløse pr. Regstrup.

N. K. Nielsen, Uggerløse pr. Tølløse.

J. P. Jensen, Vester Saaby pr. Hvalsø St.

F. Jensen, Kirke Saaby pr. Hvalsø St.

Julius Jensen, Rye pr. Roskilde.

Ingberg Henriksen. Rye pr. Roskilde.

Ludvig Kristensen, Møllebygger, Søtofte pr. Ringsted.

A. C. Hansen, Møllebygger, Ejby pr. Roskilde.

N. P. Jørgensen, Ejby pr. Roskilde.

Chr. Rasmussen, Nyrup St.

Jens Jensen, Stenlille St.

Karl Jensen, Tjørntved pr. Vedde St.

Henning Chr. Jørgensen, Stenmagle pr. Stenlille St.

H. C. Hansen, Merløse St.

Frederik Nielsen, Torkildstrup pr. Roskilde.

Søren Breininge, Skimmede pr. Tølløse.

Jakob Jakobsen, Kvandløse pr. Holbæk.

A. B. Andreasen, Hellestrup pr. Holbæk.

Hans Jørgensen, St. Gandløse pr. Holbæk.

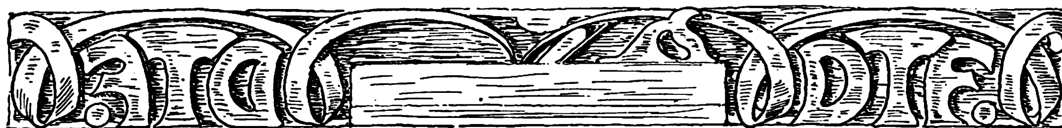
P. Christensen, Lille Gandløse pr. Holbæk.

Niels Larsen, Bredtved pr. Holbæk.

Chr. Petersen, Marup pr. Tølløse St.

Carl Nielsen, Tølløse By pr. Tølløse St.

Poul Buchtrup, Snedkermester, Tølløse St.

P. Kr. Petersen,
Tølløse St.

Smidt Nielsen,
Uggerløse pr. Tølløse.

Vilhelm Nielsen,
Ordrup pr. Merløse.

Hans Hansen,
Merløse St.

L. P. Hansen,
Kirke Eskildstrup St.

B. Petersen,
Snedker,
Hvalsø St.

P. Petersen,
Nyrup St.

Chr. Larsen,
Lille Karleby
pr. Roskilde.

For »Tømrer- og Snedker-Foreningen for Tølløse og Omegn«:

Johs. Køhncke,
Formand.

Th. Ravn.

L. Henriksen. *K. J. Arildsen.*
J. S. Jensen.

For Dansk Tømrer-Forbund:
C. From-Petersen.

Den 5. Oktober 1913 modtog Forbundet en Skrivelse fra »Tømrer- og Snedker-Foreningen for Skagen og Omegn«, hvorved blandt andet fremhævedes, at den paa Afdelingens Omraade gældende Timeløn er 45 Øre, at der *ikke* eksisterer Overenskomst mellem Afdelingen og Mestrene om Løn og øvrige Arbejdsforhold, og endelig Anmodning om Forbundets Tilladelse til at kræve Timelønnen forhøjet til 48 Øre indtil 1. Februar, og fra og med denne Dato til 50 Øre, ligesom man ogsaa ønskede indført en skriftlig Overenskomst i Lighed med, hvad der allerede er gældende i Forbundets øvrige Afdelinger.

Forbundet bevilgede Tilladelse til Forhandling om disse Krav, og ved Skrivelse af 16. Oktober indbød Afdelingen Mestrene til Forhandling den 18. samme Maaned.

Afdelingens Repræsentanter mødte i »Sømandshjemmet« paa det foreslaaede Tidspunkt; men i Stedet for de ventede Mestre modtoges i Aftenens Løb følgende Skrivelse:

Skagen, d. 18. Oktbr. 1913.

Til
»Tømrer- og Snedker-Foreningen for Skagen og Omegn«.

Som Svar paa Deres Skrivelse af 16. ds. *og medfølgende Forslag til Overneskomst* mellem *Tømrer- og Snedkersvende i Skagen* paa den ene Side og *Tømrer- og Snedkermestre i Skagen* paa den anden Side, undlader vi ikke herved at tilstille Dem følgende:

Da Deres Forslag til Overenskomst ikke indeholder noget rimeligt og retfærdigt Grundlag til Forhandling, finder vi ingen Anledning til at komme til Stede ved Mødet paa Sømandshjemmet Dags Aften.

Ærbødigst
(sign.) *Niels C. Nielsen.*
Valdemar Truelsen. *Jens Johansen.*
Joh. L. Lønstrup.

Ved denne Skrivelse indrømmer disse Mestre at have modtaget *et Forslag til Overenskomst, omfattende baade Tømrer- og Snedkersvend*ene, men afviser dog al Forhandling før det endnu er prøvet, om Svendene fastholder alle Forslagets enkelte Punkter, og samtidig søger man at berøve Svendene al Sympati ved at udsprede følgende Paastande:

1) at der er afsluttet Overenskomst gældende til 1. Februar 1916,

2) at Svendene, maaske en enkelt Undtagelse fraregnet, kun er Drenge, og endelig — for at skabe Betingelser for Tilgang af Skruebrækkere —

3) at det kun er Tømrere og *ikke* Snedkere, som har foretaget Arbejdsstandsningen.

Disse Paastande er i Modstrid med de faktiske Forhold, og saavidt kan skønnes først opfundne efter Affattelsen af den ovenanførte Skrivelse; og vel sagtens i Erkendelse heraf benytter man en fornyet Henvendelse om Forhandling, fra Svendenes Side, til et Forsøg paa at redde Situationen ved en ny Form for Afvisning.

Under disse Omstændigheder fandt Forbundets Formand Anledning til at skrive en kort Redegørelse i det eneste lokale Blad »Skagens Avis«, som findes der paa Pladsen. Men, naturligvis kunde Bladet ikke indlade sig paa et saa ekseptionelt Skridt som Optagelse af denne Redegørelse uden at sikre sig en Udtalelse (i samme Numer) fra Mestrenes Side, en Udtalelse, der som nedenanførte Artikler viser er et værdigt Sidestykke til Mestrenes gentagne Afvisninger af Svendenes Tilbud om Forhandling og de udspredte Paastande. Formandens Redegørelse er saalydende:

Tømrerstrejke i Skagen.

Gennem Samtaler Mand og Mand imellem vil det være Bladets Læsere bekendt, at samtlige Medlemmer af »Tømrer- og Snedker-Foreningen for Skagen og Omegn« har standset Arbejdet Dags Morgen. Anledningen til Arbejdsstandsningen er Krav om Timelønnens Forhøjelse til 48 Øre indtil 1. Februar, og til 50 Øre fra samme Dato at regne, ligesom der ogsaa kræves en almindelig Ordning af Arbejdsforholdene ved skriftlig Overenskomst ganske i Overensstemmelse med, hvad der allerede er gældende i andre Byer.

Mestrene har gentagende, og sidste Gang i Dag, hævdet, at der allerede eksisterer Overenskomst, at samme ikke er lovlig opsagt, og for at klare dette Spørgsmaal, man kunde maaske ogsaa sige denne Begrebsforvirring, skal vi nedenstaaende tillade os at meddele Ordlyden af Mestrenes Skrivelse og af den paastaaede Overenskomst.

Til
Tømrer- og Snedker-Foreningen
i Skagen.

Foranlediget af Deres Henvendelse *til Tømrermester Truelsen* om Forhandling angaaende Overenskomst om *Løn- og Arbejdsforholdene i Tømrer- og Snedkerfaget i Skagen* skal vi undertegnede udtale:

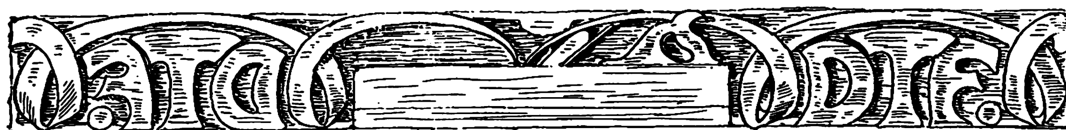
Da den bestaaende Overenskomst ikke er lovligt opsagt, finder vi ingen Grund eller Anledning til Forhandling.

Skagen, den 20. Oktober 1913.

Ærbødigst

(sign.) *Niels C. Nielsen.*
Joh. L. Lønstrup. *Valdemar Truelsen.*
Jens Johansen.

Den paastaaede Overenskomst lyder saaledes:

Til

d'Hrr. Tømrer- og Bygningssnedkermestre i Skagen.

Samtlige undertegnede Svende i Tømrer- og Bygningssnedkerfaget her i Byen har besluttet, efter to Forhandlinger med Mestrene (d. 27. Januar og d. 3. Februar d. A.), at kræve Timelønnen forhøjet fra 40 Øre til 45 Øre fra 1. Maj 1912 at regne.

Endvidere er det bleven besluttet at kræve Overarbejde betalt med 60 Øre pr. Time fra 1. Maj 1912 at regne. Overarbejdstiden regnes fra Kl. 6 Aften til 9 Aften.

Saaledes endelig vedtaget ved en Sammenkomst af undertegnede Svende *Mandag den 12. Februar 1912.*

H. L. L. Danelund. *Jens Poulsen.*
Alfred Christensen.
Marius Thellefsen. *Chr. Andersen.*
M. Svendsen. *Peter Sørensen.*
A. Leismann. *Søren Sørensen.*
N. L. Bentsen. *Peter Chr. Møller.*
Carl G. Hansen. *Kristian A. Karlsen.*
Niels Immanuel Nielsen.

Enhver kan da se, at dette Dokument kun er en Meddelelse om, hvad der er foregaaet ved en Sammenkomst af nogle Svende, men absolut ikke nogen Overenskomst, og følgelig kan der ikke være Tale om forsømt Opsigelse.

Vi skal senere komme tilbage til dette mærkelige Forhold, dersom Mestrene virkelig ikke kan indse, at hele det af dem indtagne Standpunkt i denne Sag enten beror paa Misforstaaelse eller ogsaa er et Udslag af en enestaaende Uvidenhed,

Skagen, den 20. Oktober 1913.

C. From-Petersen.

Det tilsigtede Svar fra Mestrenes Side lyder som følger:

Konflikt i Tømrer- og Snedkerfaget.

Paa et af Tømrer- og Snedkerforbundet afholdt Møde i Lørdags Aftes vedtoges det at nedlægge Arbejdet. Grunden til Standsningen i Arbejdet er, at Forbundet forlanger Timelønnen forhøjet fra 45—48 Øre, og fra 1. Februar 1914 til 50 Øre i Timen.

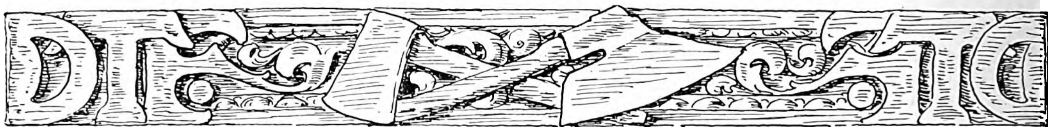
Forbundet bestaar af ca. 20 Medlemmer.

Der er i Formiddags indkaldt til et Forhandlingsmøde med Mestrene.

Vi har i Anledning af foranstaaende forespurgt Tømrermester Nielsen om, hvorledes Mestrene stiller sig til Arbejdsstandsningen.

— Det kan jeg snart sige Dem, svarer Hr. Nielsen. Vi anser den kort og godt for at være en utilladelig Overrumpling og har svaret Svendene, *at da den Overenskomst, i Følge hvilken vi for ca. 1½ Aar siden enedes om 45 Øre i Timen ikke er lovlig opsagt, kan man foreløbig ikke indlade sig paa nogen som helst Forhandling. Ganske vist er denne Overenskomst ikke skriftlig bekræftet, men maa selvfølgelig anses for lige lovmedholdelig. Og det er altid Skik, at en Overenskomst opsiges med 3 Maaneders Varsel, som Regel til en 1. Februar.*

Arbejdsnedlæggelsen berører ikke alle

Mestrene — de fleste af os klarer os udmærket, foruden *den fremmede Invasion af Svende.* Men det er givet, at de enkelte Mestre, der udelukkende arbejder med disse, vilde være daarligt stillede med Hensyn til de Entrepriser, de har paataget sig i Tillid til den i den gældende Overenskomst fastsatte Timeløn, om denne pludselig skulde forhøjes.

Vi var forøvrigt indbudt til et Forhandlingsmøde med Svendene i Lørdags Aftes, men sendte dem skrifligt Afbud motiveret med, at deres Forslag ikke indeholdt et rimeligt og retfærdigt Grundlag for en ny Overenskomst.

I Dag hviler Arbejdet delvis paa Badehotellet, Karstens Hotel og Kongens Bolig.

Hertil slutter sig yderligere en Artikel, underskrevet Valdemar Truelsen, i samme Blad for 21. Oktober d. A., men da denne kun indeholder en yderst mislykket Gentagelse af Mestrenes allerede begaaede Dumheder, uden yderligere at give Løfte om nye, finder vi ingen Anledning til Optrykning heraf.

Den 22. Oktober indeholder »Skagens Avis« en Spidsartikel med Overskrift »Strejken«, hvorved dets Arbejdervenlighed karakteriseres saaledes, at enhver Arbejder fremtidig maa finde Anledning til hellere at mangle, fremfor at støtte det Blad, der aabenlyst modarbejder hans helligste Interesser.

Artiklen falder Svendene i Ryggen ved at citere Mestrenes Paastande og i Forbindelse hermed at frakende dem al offentlig Sympati, og først derefter kommer den til Kærnen i Sagen ved at sige:

»Eksisterer der en bindende mundtlig Overenskomst, som efter almindelig Praksis kun kan løses efter forudgaaende almindelig Varsel og er denne Overenskomst fra Mestrenes Side sluttet med et fagforeningsanerkendt Forbund?«

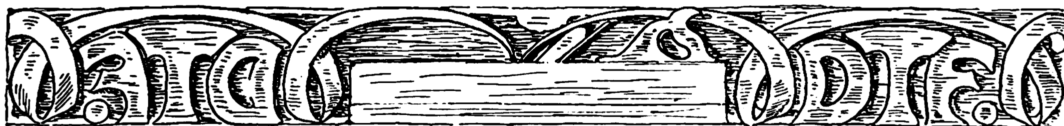
Ja, det er jo sine Venner, man skal have det af, som Ræven skal have sagt om de røde Hunde, og saaledes siger Mestrene i Skagen sikkert ogsaa; nu havde man gentaget Historien om Svendenes Brud paa en Overenskomst saa ofte, at man selv var i Færd med at tro paa den, man havde endogsaa faaet alle Venner til at tro den, og saa kommer »Skagens Avis« som Hunden i Keglerne og vælter det hele.

Den 24. Oktober foranlediger Afdelingens Formand følgende optaget i samme Blad:

I »Skagens Avis« for Tirsdag den 21. Oktober staar, at Bladet er anmodet om at meddele, at Tømrer- og Snedkerforeningen ikke har noget at gøre med Snedker-Forbundet.

Det er altsaa kun Tømrerne, der strejker.

Undertegnede skal hertil bemærke: Vor Forenings Navn er »Tømrer- og Snedker-Foreningen for Skagen og Omegn«, og at den i Overenstemmelse med Navnet omfatter baade Tømrere og Snedkere.

Følgelig omfatter Strejken ogsaa enhver Tomrer og Snedker, der ikke ønsker at arbejde som Skruebrækker.

Skagen, den 24. Oktober 1913.

P. F. V.

H. L. L. Danelund.

Og den 25. Oktober forbavses baade Venner og Fjender ved, at det eneste Medlem af Snedker-Forbundet, der paa den Tid arbejdede i Skagen, og som gentagende havde nægtet at tilmelde sig »Dansk Tømrer-Forbund«, nemlig Nr. 6894 *Niels Andreas Bertelsen,* rykker de betrængte Mestre til Undsætning ved nedenanførte Erklæring:

I Anledning af Tømrer Danelunds Artikel i »Skagens Avis« Gaarsnumer skal jeg til Berigtigelse oplyse, at Snedkerforbundets Medlemmer er ganske uberørt af Strejken, som den Forening, der kalder sig Tømrer- og Snedkerforeningen for Skagen og Omegn, har etableret, hvilket yderligere er bekræftet i den Skrivelse, *som fra Snedkerforbundets Lokalafdeling i Frederikshavn* er tilstillet ovennævnte Forening og hvori udtales, at Snedkerforbundets Medlemmer indtil videre maa arbejde som hidtil, hvorfor Ordet Skruebrækker i denne Forbindelse ikke alene er ilde anbragt, men en tarvelig Haan mod *hæderlige* Fagforeningsmedlemmer, der i et og alt er i Overensstemmelse med deres Forbunds Hovedbestyrelse.

Dette til Underretning for Offentligheden.

Skagen, den 25. Oktober.

Niels A. Berthelsen.

Snedkersvend.

Naar man i denne Forbindelse erindrer, at Snedkerforbundet gentagende har haft Anledning til at paapege, at der inden for samme ogsaa findes blandede Afdelinger, hvor samtlige Fags Udøvere selvfølgeligt maa arbejde i Fællesskab for at opnaa og bevare faglige Fordele, saa maatte man ligesaa selvfølgeligt vente, at Snedkerforbundet hurtigst muligt havde belært sit Medlem om det forkastelige i hans Forhold og paa den Maade vist Danmarks organiserede Arbejdere, at dets ofte gentagne Grovheder imod vor Organisation — se til Eksp. Tillæg til D. T.-F.s Maanedsberetning for September 1911 — dog i al Fald var fremsatte i god Tro. Men, saaledes skete det ikke, den 29. Oktober d. A. fandtes der derimod nedenstaaende Artikel i »Nordjyllands Social-Demokrat«:

Tømrerkonflikten i Skagen.

Først gennem Dagbladene, senere ved Korrespondance fra vor Afdeling i Frederikshavn har vi bragt i Erfaring, at Dansk Tømrer-Forbund har etableret Strejke i Skagen, ogsaa paa Snedkerarbejde.

Da vi ikke kan anerkende andre Organisationer Ret til, uden forudgaaende Forhandling med os, at diktere Strejke for vore Kolleger og Medlemmer og ej anerkender Dansk Tømrer-Forbunds Krav om, at de Snedkere, som udfører Snedkerarbejde, er forpligtet til at overmelde sig i Tømrerforbundet, fordi disse her eller der danner Afdelinger, *som de uden vor Sanktion kalder Tømrer- og Snedkerforeninger, og endnu mindre vil være med til*

at paatvinge Arbejdsgiverne en Overenskomst, som forpligter disse til kun at anvende Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund ogsaa til Snedkerarbejde, maa vi erklære denne Strejke for os uvedkommende.

Hvad vi naturligvis derimod er ganske enige med Dansk Tømrer-Forbund i er, at d'Hrr. Tømrer- og Snedkermestre i Skagen burde betale en højere Løn end Tilfældet er i Øjeblikket, og da der nu er rørt ved disse Forhold *og den hidtil betalte Løn i alle Tilfælde er 1 Øre pr. Time under de for Snedkerfaget i Provinserne gældende minimale Bestemmelser,* maa ogsaa vi, som Betingelse for, at vore Medlemmer kan arbejde der, kræve disse overholdte.

Snedkerfagets Overenskomst er i Modsætning til Tømrernes en Akkordoverenskomst, og hvor ikke Akkord af en eller anden Grund kan gives, kræver vore Medlemmer en højere Timeløn end Minimallønnen, hvilket de som Regel ogsaa faar.

For saa vidt d'Hrr. Snedker- og Tømrermestre i Skagen vil indgaa paa disse Vilkaar, vil vore Medlemmer, saaledes som denne Sag foreligger, kunde fortsætte paa Snedkerarbejdet, da vi naturligvis ikke kan lade os diktere af andre Fag, hvorledes Arbejdsforholdene skal være indenfor vort Fag.

At vore Medlemmer er bleven paalagte strængt at overholde Grænserne for, hvad der er Snedker- og hvad der er Tømrerarbejde, saa længe Strejken varer, er vel en overflødig Bemærkning.

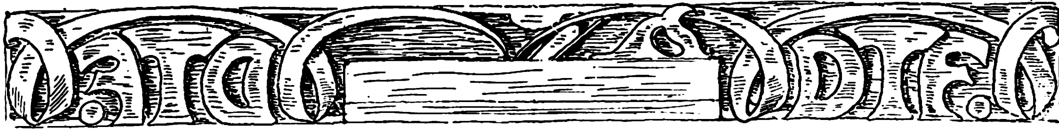
Paa Snedkerforbundets Vegne:

Martin Petersen.

Her har man altsaa Snedkerforbundets Mening om Sagen. Her siges det ganske i Modstrid med samme Forbunds eget Forhold over for vort Forbund i lignende, tidligere Tilfælde — se til Ekspl. Tillæg til Maanedsberetningen for November 1910, Side 4 —, at vi ikke har Ret til at oprette Afdelinger, omfattende baade Tømrere og Snedkere, *og at et Medlem af Snedkerforbundet, som arbejder for en Tømrermester paa en saadan Afdelings Omraade, ikke er pligtig at tilmelde sig denne* (hvorved han blandt andet erhverver sig Ret til Strejkeunderstøttelse af vor Organisation) *og heller ikke til at deltage i eventuelle Arbejdsstandsninger.*

Endvidere indeholder samme Artikel en Del hovne Bemærkninger om Snedker-Forbundets Arbejdsbetingelser i Modsætning til Tømrer-Forbundets, men den nævner ikke, at de Krav, vor Organisation har rejst i Skagen, blandt andre omfatter *Timelønnens Forhøjelse til 50 Øre,* regnet fra 1. Februar 1914, og iøvrigt en Overenskomst af samme Indhold som de, vi hidtil har gennemført i lignende Afdelinger — se til Eksempel Tillæg Nr. 4, 1913, Side 3. Med andre Ord, en Overenskomst af en saadan Beskaffenhed, at ingen anden Organisation til Dato har mægtet at fremvise Mage til den. Og samme Artikel nævner heller ikke, *at Snedker-Forbundets Minimalbestemmelser i Modsætning til vore Krav sætter Timelønnen til 46 Øre,* og at det er denne Timeløn det gælder, naar Snedker-Forbundets Forretningsfører saa skamløst skriver:

Forsaavidt d'Hrr. Snedker- og Tøm-

rermestre i Skagen vil indgaa paa disse Vilkaar, vil vore Medlemmer, saaledes som denne Sag foreligger, kunne fortsætte paa Snedkerarbejdet, da vi naturligvis ikke kan lade os diktere af andre Fag, hvorledes Arbejdsforholdene skal være indenfor vort Fag.

Naturligvis falder det ham ikke ind at bemærke, at den paagældende Snedker udfører samme Slags Arbejde som Tømrerne, og at det som saa ofte forhen bemærket, er ganske almindeligt i Provinserne og paa Landet, at Tømrerne udfører saakaldet Bygningssnedkerarbejde.

Under Hensyn til anførte og lignende Forhold er det forstaaeligt, at Snedkerne, og da navnlig Bygningssnedkerne, hvor saadanne findes, i Provinserne og paa Landet kender Snedker-Forbundets Forhold som Organisation usmageligt og fordømmeligt i alle Henseender, og foretrækker at slutte sig til »Dansk Tømrer-Forbund«, hvad Snedker-Forbundets egen Forretningsfører ogsaa selv erkender i hans Skrivelse af 15. August d. A. (se Tillæg 8/1913), hvori der blandt andet findes følgende Linjer — *da samtlige Træarbejdere som bekendt staar under »Dansk Tømrer-Forbund«.*

Vi erkender, at vor Organisation fuldt ud fortjener den Anerkendelse, der indeholdes i disse Ord, og betvivler ikke, at Snedker-Forbundets Forhold fremdeles vil være af den Beskaffenhed, at det i stærkt forøget Grad vil tilføre os baade nye Afdelinger og nye Medlemmer fra Provinserne og Landdistrikterne.

Naturligvis var der Mestre, som, skønt de gentagende havde erklæret, at vore Lønkrav var rimelige, fulgte Snedker-Forbundets Opfordring og underskrev paa ovennævnte Minimalbestemmelser 46 Øre, og da det var besørget, fandtes der endnu et Medlem af Snedkerforbundet, som fulgte sammes Opfordring og til trods Arbejdsstandsning at søge Arbejde i Skagen; men iøvrigt er Forholdene nu saaledes, at vort Forbunds Medlemmer fortsætter Arbejdsstandsningen, og Snedker-Forbundet har overtaget Leverancen af Skruebrækkere til Skagen, hvad der iøvrigt tilstrækkelig tydelig fremgaar af nedenanførte Aktstykke i »Nordjyllands Social-Demokrat«:

Arbejdsvilliges Ankomst.

Der er nogen Udsigt til, at Tømrerarbejdet ved Ombygningen af Karstens Hotel ogsaa skal udføres af Skruebrækkere. Tømrermester Nielsen har i hvert Fald foreløbig erhvervet 6 saadanne.

Tømrermester Nielsen har gjort sit alleryderste til at faa Strejken etableret, og han er ogsaa energisk for at faa fat i uorganiserede Folk. Han har forøvrigt engageret Hotelejeren til at være Skruebrækkeragent, og paa en Tourné, Hotelejeren foretog i afvigte Uge, er det lykkedes ham at hverve 3 Mand, som ankom hertil Søndag Aften. Det var en yderst vellykket Modtagelse, disse Arbejdere fik. Tømrermesteren og Hotelejeren var mødt paa Banegaarden for at modtage dem. Rygtet om, at de skulde komme, havde samlet en ret stor Tilskuer-

skare paa Banegaarden. Ved Togets Ankomst sprang de store Herrer hen til Kupéen for at forhindre de »fæle strejkende Svende« i at faa Tag i de arbejdsvillige. Afsted gik det saa hjem til Mester, hvor et veldækket Bord ventede dem. Mesteren og Hotelværten tog Opstilling paa hver Side af de nyankomne. Den Tømrermester, der har Badehotellet i Entreprise, var ogsaa mødt paa Banegaarden og mente sig berettiget til at faa det halve af de erhvervede Ofre, men han blev skuffet; Tømrermester Nielsen og Hoteleje-ren beholdt dem alle.

Som man ser, er Næstekærligheden blandt Mestrene ikke meget bevendt.

— — —

Vi synes, den gæve Hotelvært skulde tænke lidt paa sin Forretning og sit Biografteater. Hvis Arbejderne, der langtfra sympatiserer med hans Hververvirksomhed, undlod at besøge hans Restauration og Biografteater, vilde dette sikkert betyde et stort Minus i hans Fortjeneste, i hvert Fald for Biografteatrets Vedkommende.

Det skal ogsaa nævnes, at der er truffen Foranstaltninger i Anledning af Strejken, idet det civile Politikorps er kommanderet ud for at bevare de arbejdsvillige mod Overlast. En Foranstaltning, der grænser til Latterlighed.

Iøvrigt havde ingen af Arbejderne tænkt sig, at Karsten Petersen vilde gaa frem paa den Maade

—n.

DANSK TØMRER-FORBUND.

Til

De, der som Følge af manglende Underretning arbejder som Skruebrækkere i Skagen i Tømrer- og Snedker-Faget!

Det meddeles herved, at Medlemmerne af »Tømrer- og Snedker-Foreningen for Skagen og Omegn« med Tilslutning af »Dansk Tømrer-Forbund« har foretaget Arbejdsstandsning, efter at Mestrene *2 Gange, skriftlig,* har afvist Svendenes Forsøg paa Forhandling om en forbedret og tidssvarende Ordning af Arbejdsforholdene under den intetsigende Paastand, at der skal eksistere en mundtlig Overenskomst, som ikke kan opsiges før 1916.

Under disse Omstændigheder havde vi ingen anden Udvej end Kamp.

Vore Fordringer er ikke urimelige. Dagspressen for de sidste 2 Aar har i Sommermaanederne stadig haft Avertissementer om Svende, og saa til Landmestre, til saa høje Timelønninger som 60—65—70 og 75 Øre, og den krævede skriftlige Overenskomst indeholder ikke andet end hvad der bevisligt er almindeligt gennemført ved Forhandling mellem Forbundet og Mestrene andetsteds.

Under disse Omstændigheder har Mestrene — i Virkeligheden imod deres personlige og Byens Interesser — fremtvunget Kampen og søgt Hjælp hos Eder. Og skønt det nærmest maa betragtes som Selvmord, har I dog fulgt Mestrenes Opfordring og modarbejder derved ikke alene Eders personlige, men ogsaa Eders Hustruers og Børns Interesser.

I og Eders Familier trænger til bedre

Eksistensbetingelser paa alle Omraader, bedre Boliger, bedre Klæder, bedre Føde, bedre Skolegang for Eders Børn, bedre Pleje for Eders Syge, altsammen noget, der kun kan opnaas gennem forbedrede Arbejdsbetingelser, og dog lader I Eder bruge til at modarbejde os, de af Eders Standsfæller, som nu i Skagen kæmper for Opnaaelsen heraf.

Vi tænker os, at dette Forhold har sin Grund i manglende Oplysning, og fremsender derfor disse Linier, idet vi opfordrer til snarest at indtage Eders Pladser i de kæmpende Fagfællers Rækkr.

Man har modtaget Eder paa Banegaarden med Politi. Som Forbrydere er I førte gennem Gaderne til Arbejdspladserne, en Behandling, der hidtil har været uden Sidestykke i Danmark.

Vil I taale denne Behandling? Erkender I, at I ikke er bedre værd? Skal Eders Hustruer og Børn pege paa Eder i Fremtiden som de, der har modarbejdet deres og Eders Standsfællers Interesser?

Vi tror det ikke, og tilraaber Eder derfor: Forlad Skagen saa hurtig som muligt, og lad os, som Mestrene har paatvunget Kampen, kæmpe den til Ende til Fordel for os, for Eder og vore Familier.

Gaa tilbage til Eders Hjem, til Kampen er endt, og opret Foreninger i Tilslutning til »Dansk Tømrer-Forbund«, da viser I Forstaaelse af Eders Standsinteresser og da vil Eders Familier og Fagfæller takke for Eders Bidrag til Kampens heldige Afslutning.

Vordingborg, den 31. Oktober 1913.

C. From-Petersen,
Formand.

»Nordjyllands Social-Demokrat« for November 1913:

Snedkerkonflikten i Skagen.

D'Hrr. Tømrer- og Snedkermestre N. C. Nielsen, A. Hansen, L. Lønstrup, S. Bødker og J. Frederiksen, Skagen, har nægtet at underskrive den for Snedkerarbejde i Provinserne gældende Overenskomst og er saaledes blokeret for Tilgang af Snedkersvende, hvorimod d'Hrr. Valdemar Truelsen, Joh. L. Lønstrup og J. Johansen har underskrevet.

Snedkerforbundets Medlemmer kan altsaa uhindret arbejde hos de tre sidstnævnte, men ikke hos de fem førstnævnte Mestre.

P. S. V.
Martin Petersen.

5. December 1913 modtoges følgende Skrivelse:

HANS VOGT,
Overretssagfører.

København, 5. Dcbr. 1913.

Hr. Forretningsfører, Borgerrepræsentant C. From-Petersen,
Tagensvej 42.

Efter Anmodning af 3 Medlemmer af *Snedkerforbundet i Danmark har Forretningsføreren for nævnte Forbund* henvendt sig til mig og anmodet mig om at sætte mig i Forbindelse med Dem for om muligt i Mindelighed at opnaa en for alle Parter tilfredsstillende Ordning af følgende Sag:

I det af Dem redigerede Fagblad, kaldet »Tillæg til Dansk Tømrer-Forbunds Maanedsberetning«, har De i en Artikel

20

i Bladets indeværende Aargang Nr. 9 med Overskrift »Skruebrækkere« omtalt og nævnt *3 af Forbundets Medlemmer i Skagen, nemlig d'Hrr. Niels Andreas Berthelsen, Gram Larsen* og *Jens P. Poulsen, som Skruebrækkere* og udtalt, at de havde svigtet deres kæmpende Kammerater.

Denne Udtalelse er efter de *3 Medlemmers og Formandens* Meddelelse til mig aldeles ukorrekt, idet der er sluttet særlig Overenskomst med den paagældende Mester, og da Medlemmerne har følt sig i høj Grad krænkede over den nævnte Udtalelse, henstiller man til Dem i det først udkommende Nr. af det af Dem redigerede Fagblad at fremsætte en uforbeholden Berigtigelse af den fremsatte urigtige Paastand. — Jeg tør maaske forvente en Meddelelse fra Dem om, hvorvidt De akcepterer den fra Svendenes Side tilbudte mindelige Ordning, eller om de fastholder Deres Udtalelse, i hvilket Fald Proces ikke kan undgaas.

Deres ærbødige

Hans Vogt.

Medlem af Snedkerforbundet Nr. 6894 N. A. Bertelsen er i stadig Aktivitet, idet han søger at løse den specielle Opgave at indbilde navnlig Snedkere, at der ikke er Snedkerstrejke i Skagen; men han fortæller naturligvis ikke, at han ved Strejkens Udbrud var den eneste Snedker, som nægtede at indmelde sig i »Tømrer- og Snedker-Foreningen for Skagen og Omegn«, og at han siden den Tid, i god Forstaaelse med Snedkerforbundets Ledelse, har søgt at skade de Strejkende og deres Organisation efter Ævne, dels ved Agitation til Fordel for Mestrene, og dels ved Søgsmaal imod »Dansk Tømrer-Forbund«s Ledelse.

Man nægter sig kort sagt ikke noget. Og da Vejrforholdene lader befrygte, at det overvejende Antal Skruebrækkere kan komme i Tanker om, at de hjemme har private Interesser at varetage, har man ogsaa forsøgt at binde dem yderligere ved at sammenkalde til Møde den 31. Januar paa Sømandshjemmet.

Paa dette Møde besluttedes det, efter det kendte Mønster fra »Kristelig dansk Fællesforbund«, at oprette en ny Forening, under Navn af »Skagens Tømrer- og Bygningssnedkerforening«, med en Bestyrelse bestaaende af lige mange Mestre og Svende, og hør nu Løjer! med det Formaal at holde Løn- og øvrige Arbejdsbetingelser i Skagen paa Højde med samme Forhold i de nærmest liggende større Byer.

Søndag den 8. Februar 1914 indvarslede Snedkerforbundets Forretningsfører, Martin Petersen, blandt andre alle sine Trofaste ikke alene fra Skagen, men ogsaa fra Frederikshavn, til offentlig Møde paa Hotel »Skandinavien« i Skagen, et Møde, som for Indbydernes Vedkommende forløb og endte i bundløs Elendighed, hvad ogsaa tydelig fremgaar af »Nordjyllands Social-Demokrat« for Onsdag den 11. Februar, som meget skaansomt refererer saaledes:

— »Efter Indbydelse af Forretningsføreren for Snedkerforbundet, Martin Petersen, afholdtes i Søndags et Møde, hvor-

til alle organiserede Arbejdere i Skagen var indbudt.«

»Martin Petersen gjorde Rede for Snedkernes Stilling til Konflikten, hvorefter der førtes nogen Diskussion.« —

Men, da der fra anden Side er modtaget et mere fyldigt Referat, finder vi Anledning til nedenstaaende at divertere Læserne med et kort Uddrag heraf:

Til Mødet havde indfundet sig ca. 40 Interesserede.

Martin Petersen bød Velkommen og foreslog til Dirigent Formanden for Møbelsnedkernes Fagforening i Frederikshavn. (Almindelig Munterhed.)

En Taler fandt det i høj Grad forkasteligt, at Snedkerne selv vilde besætte Dirigentpladsen, naar de havde indbudt til offentlig Møde, navnlig under Hensyn til, at disse, iberegnet Plejebørn og Fremmede, kun talte 6 a 8 Mand, og foreslog at vælge Murer J. Jensen.

Martin Petersen protesterede og satte derefter begge de foreslaaede under Afstemning. Murer J. Jensen valgtes.

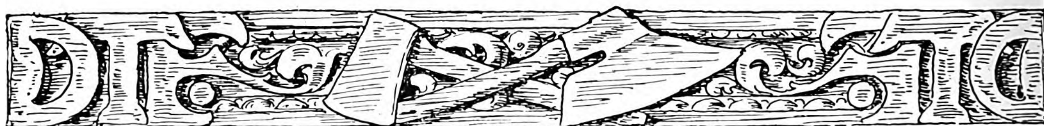
Martin Petersen indledede Mødet med Bemærkning om, at det kun var personlig Trang til at gøre Rede for Snedkerforbundets Stilling til den under »Dansk Tømrer-Forbund« hørende »Tømrer- og Snedker-Forening for Skagen og Omegn«s Kamp med Mestrene, men ingenlunde Samvittighedsnag eller Ærinde vedrørende Forsømmelser i Snedkerforbundets Forretningsgang. (Munterhed.)

Iøvrigt søgte Taleren at godtgøre, at Forholdet mellem Tømrerforbundet og Snedkerforbundet havde været spændt i en Aarrække. Han skulde ikke komme ind paa den af Tømrerforbundet i September 1911 udgivne Pjese, som forhaabentlig er glemt, men vilde kun hævde, at Snedkerne var ganske uskyldige i de Forhold samme omhandlede. (Munterhed.) Skylden for Snedkerforbundets opsigtvækkende Optræden i Skagen maatte udelukkende tillægges »Dansk Tømrer-Forbund«s Formand, From-Petersen, og som Bevis herfor oplæste Taleren et Par venskabelige Skrivelser, samme havde tilsendt ham, uden dog at komme nærmere ind paa det Tidspunkt eller de Forhold, hvorunder det var sket. (Munterhed.)

Taleren kunde tænke sig en Fornyelse af de Forhold, hvorunder disse Skrivelser var affattede, ganske uanset Forholdene i Skagen og eventuelt andet Steds. Snedkerforbundets Ledelse bærer ikke Nag, og han ansaa det derfor endnu muligt at bringe Strejken til en heldig Afslutning, ganske uanset hans Artikler i »Nordjyllands Social-Demokrat« i Oktober og November forrige Aar, og ganske uanset den Overenskomst, som Snedkerforbundet har afsluttet med nogle af de blokerede Mestre under Strejken, og hvorved Dansk Tømrer-Forbunds Krav om en Timeløn af 50 Øre *for Medlemmer af Snedkerforbundet,* er opnaaet nedsat til 46 Øre. Det er Tømrerforbundets Hensigt at monopolisere alle Arbejder; men det maa vi fornuftigvis forbeholde os.

Paa dette Tidspunkt lignede Taleren nærmest en kogt Hummer og forglemte sin Værdighed i den Grad, at han under

20*

almindelig Bevægelse tilviftede sig Kølighed med et Eksemplar af Tillæg til Dansk Tømrer-Forbunds Maanedsberetninger.

Taleren erklærede videre en Sammenslutning mellem Tømrere og Bygningssnedkere for ganske utænkelig, da største Parten af Tømrerarbejdet udføres i Timeløn, og Snedkerforbundets Ledelse, trods alle Beviser for det modsatte, forsøger at paastaa, at saakaldet Bygningssnedkerarbejde kun udføres af vore Medlemmer og i Akkord. (Munterhed.)

Tømrer Bentzen bebrejdede Snedkerforbundet dets Forhold under den Kamp, der for Tiden føres i Skagen, og kunde navnlig ikke forstaa, at samme Forbund under disse Forhold og med de tilstedeværende Elementer vilde oprette en ny Forening kontra den Afdeling af Tømrerforbundet, som fører Kampen i Skagen, med N. A. Bertelsen som Formand, da særlig han under hele sammes Forløb har udvist et efter Talerens Mening absolut fordømmeligt Forhold.

Snedker Bertelsen kunde ikke indse, at han og hans »hæderlige« Kammerater skulde have forbrudt sig i nogen som helst Henseende. Han havde ganske vist hørt Rygter herom, men kunde ikke tillægge disse Betydning. (Almindelig Forbavselse.)

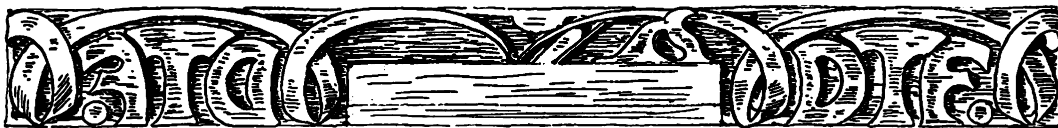
Snedker Hørsted, Frederikshavn, kunde ikke forstaa Tømrer Bentsens Angreb, da Snedkerne kun udførte de Ordrer, de modtog fra Snedkerforbundets Ledelse.

Tømrer Bentsen fremhævede, hvorledes alle de Snedkere, der arbejdede i Skagen ved Kampens Begyndelse, med Undtagelse af N. A. Bertelsen, var Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund, og at de alle uden Undtagelse energisk krævede Timelønnet hævet til *mindst 48 Øre,* og at deres senere tilkomne Fagfæller trods dette velkendte Forhold ikke generede sig for at arbejde *for 46 Øre.* Taleren ansaa det for disse Snedkeres uafviselige Pligt at støtte deres Fagfæller i denne Kamp og ikke Skruebrækkerne. Og sluttede med at forespørge Martin Petersen, om han ansaa Trappearbejde for henhørende under Snedkerfaget.

Martin Petersen, hvis Ansigt straalede af Glæde efter Bentsens sidste Forespørgsel, som aabnede ham en Mulighed for et Omslag i den for Snedkerne mere og mere pinlige Diskussion, udtalte, at han i en Skrivelse udtrykkelig havde dikteret Snedkerne, at hvad der henhører til Tømrerarbejde ikke maa røres af Snedkere.

Tømrer Bentsen mente, at Martin Petersen havde glemt at oplyse om, hvorledes denne Skrivelse skulde forstaas, da Forholdene i Skagen, som næsten alle Vegne i Provinserne og paa Landet, er saaledes, at ogsaa den Del af Arbejdet, som i København benævnes Bygningssnedkerarbejde, udføres paa Tømrermestrenes Værksteder og væsentlig af Tømrersvende.

Snedker Iversen udtalte som sin Mening, at Snedkerforbundets Medlemmer absolut burde have holdt sig borte fra Skagen til Kampen var endt, og at de i al Fald nu maatte indtage deres Plads i de kæmpende Kollegers Rækker. Det er vor simple Pligt, baade mod vore Fagfæller

og mod Tømrerne, som har antaget sig disses Sag. Taleren erklærede sig bunduenig med Martin Petersen og kunde ikke se nogen som helst Hindring for, at Tømrere og Snedkere har fælles Overenskomst, i Lighed med, hvad der i mange Aar har været gældende i en Mængde af Dansk Tømrer-Forbunds Afdelinger, og han erindrede Martin Petersen om, at en lignende Overenskomst var afsluttet af Carl Gran i Aaret 1906. Martin Petersen bør vare sig for at nedbryde det, Carl Gran har bygget op, hvad der synes at være hans Hensigt.

Det var Talerens Haab, at det maatte lykkes Dansk Tømrer-Forbund at gennemføre sine Krav, og det er under alle Omstændigheder vor Pligt ikke at støtte dets Modstandere. (Hør! Hør!)

Typograf Hansen mindede om, at Martin Petersen i sin Indledning blandt andet havde gjort en Bemærkning om Samvittighedsnag. Han fandt heri Anledning til at erindre om Ordlyden af Indbydelsen til dette Møde, i Henhold til hvilken Martin Petersen havde lovet at tale om Snedkerforbundets Stilling til den Kamp, Tømrerforbundet fører i Skagen. Men dette Løfte er endnu ikke opfyldt. Om Grunden til dette Forhold var det omtalte Samvittighedsnag, kunde han ikke sige; men det var jo sikkert, at det, der var ydet i Stedet, nærmest maatte betegnes som et sørgeligt Udslag af afmægtig, gammelt Had til Tømrerforbundets Formand, som kun kan ventes slukket den Dag, han kaster sig i Støvet for Snedkerforbundets Ledelse og anmoder om dets Beskyttelse, hvad han formentlig ikke kan finde Anledning til.

Martin Petersen erklærede endnu en Gang, at Snedkerne ikke maatte udføre Tømrerarbejde, og udbragte i sin Forfjamskelse, under almindelig Munterhed, et Leve for, at Strejken inden ret længe maatte ende med Sejr for Dansk Tømrer-Forbund. (Kraftige Hurraraab!)

Nu faldt der Dom i de Forbundet paaførte Sager med det Resultat, at Indstævnte i hver af samme er idømt en Mulkt af 50 Kroner og Sagens Omkostninger med andre 50 Kr. samt yderligere en Mulkt til Justitskassen af 40 Kr. Vedrørende den sidstnævnte Mulkt siger Dommen saaledes:

Forsaavidt Indstævnte, der procederer til Frifindelse med Tillæg af Sagens Omkostninger, til Støtte herfor har bestridt, at der ved Navnet Gram Larsen er sigtet til Citanten, maa denne Indsigelse efter det foreliggende anses for en tom Udflugt, for hvis Fremsættelse Indstævnte og hans Sagfører hver især ville være at anse efter Forordningen af 11. August 1819 med en Bøde til Justitskassen af 40 Kroner.

Sagens samlede Omkostninger var Kr. 506,31.

Derefter udveksledes nogle skarpe Artikler i de paagældende Organisationers Fagblade, og Snedkerforbundet, som aabenbart følte sig svag og daarlig pladseret i denne Del af Kampen, henvendte sig nu til de samvirkende Fagforbund om Hjælp. Der afholdtes flere Møder, og

Resultatet heraf fremgaar af nedenstaaende Redegørelse:

Gennem Aarene har der gentagne Gange været alvorlige Uoverensstemmelser mellem Tømrernes og Snedkernes Organisationer, hvilket har givet sig højst beklagelige Udslag i disse Organisationers daglige Virksomhed og endog har ført til, at Organisationerne i visse Tilfælde ikke med fornøden Vægt har kunnet optræde overfor Arbejdskøberne, idet Parterne hver for sig har hævdet ikke at kunne føle sig trygge overfor hinanden. Uoverensstemmelserne har tillige medført, at de to Forbunds Ledelser gentagne Gange i Fagbladene har polemiseret hæftigt imod hinanden.

Paa Foranledning af Snedkerforbundet er De samvirkende Fagforbund kommen til at beskæftige sig med dette Anliggende og har baade skriftligt og mundtligt drøftet det med Repræsentanter for de to Forbund. Disse Forhandlinger fandt deres Afslutning ved et Møde den 12. August. Fra alle Sider tiltraadtes her følgende Forslag til Bilæggelse af de tilstedeværende Interesse-Uoverensstemmelser:

Repræsentanter for Tømrerforbundet, Snedkerforbundet og De samvirkende Fagforbund, samlede til Fællesmøde, udtaler deres Beklagelse over de mellem de to førstnævnte Forbund jævnlig verserende Stridigheder, der kun kan anses skadelige for Arbejderklassen og Arbejderorganisationerne som Helhed.

Man udtaler derfor, at der bør tilstræbes et bedre Samarbejde angaaende Løn- og Arbejdsforhold mellem de to nævnte Organisationer, og navnlig, at der ved Afslutning af Overenskomster bør optrædes i Fælleskab.

For at tilvejebringe denne Samvirken beslutter man at foreslaa de to Organisationers Ledelser:

1) At nedsætte et Fællesudvalg, bestaaende af 3 Medlemmer af Tømrerforbundet og 3 Medlemmer af Snedkerforbundet, hvis Opgave skal være at behandle ethvert Spørgsmaal, der er af Interesse for de to Organisationer, baade hvad angaar det indbyrdes Forhold og Forholdet overfor Arbejdsgiverne.

2) Fællesudvalget skal søge at fremskaffe Regler for de to Forbunds Optræden under Konflikter, saaledes at Arbejde, der standses af den ene Part, ikke optages af den anden Part.

3) Fællesudvalget skal endelig forhandle om Tilvejebringelse af ensartede Bestemmelser i de to Forbunds Overenskomster, og det foreslaas de to Forbund, at ny Overenskomster med Arbejdsgiverne kun indgaas efter fornøden Aftale mellem de to Forbunds Ledelser. De nye Overenskomster bør sikre, at Snedkerarbejde udføres efter Snedkernes Prislister og Tømrerarbejde efter Tømrernes Prislister, uanset om Arbejdet udføres af Snedkere eller Tømrere.

Endvidere vedtoges, at:

»De samvirkende Fagforbund udarbejder en Redegørelse over de førte Forhandlinger og Sagen i det hele taget, som offentliggøres i de to Forbunds officielle Organer og i »Arbejderen«, hvorefter ingen af Parterne ved Publikationer af nogen Art derudover maa kommentere Sagen og dens Afslutning.«

Idet vi herved fremsætter denne Redegørelse, skal vi bemærke, at vi med fuld Forsæt har undgaaet heri at komme ind paa Enkeltheder angaaende det, som har været de to Forbund imellem. Ved at brede sig over saadanne Enkeltheder vilde man let bringe gammel Vrede til at blusse op paany. Naar den foranstaaende Vedtagelse angaaende fremtidigt Samarbejde bringes til Anvendelse efter sin Aand og Ord, vil der være en Vej frem til ordnede Forhold og god Forstaaelse mellem disse to beslægtede Fag, der har saa mange fælles Interesser.

Vi vil derfor anse det for rigtigt, at man fra alle Sider lader Fortiden ligge. Dette gælder ogsaa enhver Beskyldning, der i Kampens Hede maatte være rettet af den ene Part mod Enkeltmand, som er knyttet til den anden Part.

En fortsat Strid om saadanne Beskyldninger af mere personlig Karakter vil i høj Grad gøre det vanskeligt at enes om selve Sagen.

Naar der om selve Sagen er skaffet Enighed til Veje, og der er Enighed om, at al Polemik om denne skal høre op, mener vi, at heri bl. a. ogsaa ligger, at eventuelle Beskyldninger af mere personlig Art, som er fremsat i Forbindelse med Sagen, dermed er kendt døde og magtesløse.

Begge de interesserede Forbund har valgt Medlemmer til det vedtagne Forhandlingsudvalg, som derefter har begyndt sit Arbejde. Vi ønsker det Lykke og Held til dette.

Forretningsudvalget for De samvirkende Fagforbund i Danmark.

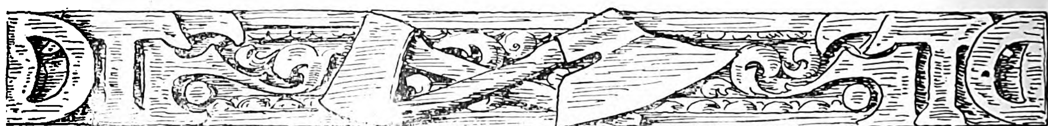
Carl F. Madsen.

Peder Hedebol.

Det saaledes nedsatte Fællesudvalg afholdt sit første Møde den 15. August 1914, hvorefter der yderligere er afholdt 4 samlede Møder og 5 Underudvalgsmøder (Underudvalget bestod af Martin Petersen og C. From-Petersen), ialt 10 Møder.

Paa disse Møder behandledes 4 Forslag til Overenskomst, hvoraf Forslagene 1 og 3 er fremsatte af Snedkerforbundet, og Forslagene 2 og 4 af Tømrerforbundet.

Da en Gennemlæsning og Sammenligning af Forslagene giver et tydeligt Billede af de fremsatte Krav, Forhandlingernes Udvikling og Resultat, skal vi ikke indlade os paa en detailleret Beskrivelse heraf, men kun til yderligere Oplysning indskyde en statistisk Opgørelse og 2 Skrivelser mellem Forslagene. Man vil saa her igennem selv kunne danne sig en upaavirket Mening om det endelige Resultat af Udvalgets Arbejde, der forhaabentlig vil vise sig at være et vægtigt Bidrag til et Arbejde for en Sammenslutning af begge Forbundene. En Opgave,

der som bekendt tæller mange Venner blandt disse Medlemmer.

SNEDKERFORBUNDET I DANMARK.

Forslag 1.

I Erkendelse af, at en Fortsættelse af de gennem mange Aar værende Stridigheder vilde være en Ulykke for vore Organisationer, til Skade for vore Kammerater, til Gavn og Glæde for Arbejdsgiverne og Arbejderbevægelsens Modstandere, samt virke beskæmmende paa hele vor Bevægelse, har vi tiltraadt ovenstaaende Forslag.

Vi foreslaar derfor følgende som et Maal for et bedre fremtidigt Samarbejde:

1. At anerkende hinandens Ret til at udføre alt forefaldende Arbejde, saavel Tømrersvendene Snedkerarbejde som Snedkersvendene Tømrerarbejde.
2. Paa de Pladser, hvor begge Organisationer har Afdelinger, maa der intet Pres lægges paa den enkelte om at overmelde sig i den andens Afdeling, ligesom hver Afdeling kun maa bære sit eget Forbunds Navn.
3. Paa de Pladser, hvor kun den ene Organisation har Afdeling, er det ny ankomne Kollegers Pligt at indmelde sig i den paa Stedet værende Afdeling.
4. Ved Oprettelse af nye Afdelinger skal Spørgsmaalet om, under hvilket af de to Forbund Afdelingen skal sortere, i hvert enkelt Tilfælde bestemmes af, hvilket af de to Forbund, der alt forud har et Flertal enten af Medlemmer ell. af Udøvere.
5. Hvor Tømrerforbundet opretter Afdelinger, er det Snedkerforbundets Medlemmers Pligt at indmelde sig i den nystiftede Afdeling, ligesom eventuelle uorganiserede Snedkersvende kun kan blive optaget i denne, saalænge de arbejder paa vedkommende Afdelings Omraade.
6. Samme Forhold gælder i alle sine Enkeltheder overfor Tømrerforbundet, hvor Snedkerforbundet har eller opretter Afdelinger.

   Hvor Overmeldelse skønnes at være af midlertidig Karakter, indrømmer de to Forbund hinandens Medlemmer gensidig Ret til at blive staaende henholdsvis i Tømrerfagets Ulykkesforsikring og Snedkerfagets Begravelsesforsikring, for det for disse Kasser værende Kontingent.
7. Arbejdsløshedsforsikringen ordnes i Henhold til Overflytningsreglerne.
8. Almindelig Overenskomst, som omfatter Byer eller Landsdele, maa ikke afsluttes før den Part, som afslutter denne, har erkyndiget sig hos den anden Part om, hvilke Interesser af almindelig faglig Natur der bør tages Hensyn til eller tilstræbes.
9. De for hvert af de to Forbund bestaaende Overenskomster skal respekteres i videste Udstrækning.
10. For Snedkerarbejdets Vedk. forpligter de to Forbund sig til, saasnart Lejlighed gives, ved solidarisk Sammenhold at lægge al Kraft ind paa

at opnaa fælles Overenskomst med Arbejdsgiverne.

Dog er man paa Forhaand enige om at fastslaa den Regel:

11. At det ikke maa tolereres, at større og mere omfattende Snedkerarbejder udføres paa Timeløn, i alt Fald ikke for den almindelige Timeløn.

12. At ingen af de to Forbunds Medlemmer paabegynder eller fortsætter Arbejde, som det andet Forbunds Medlemmer har forladt eller er blevet afskediget fra paa Krav af bestemte Betalingsvilkaar, forinden de stillede Betingelser er opfydt af vedk. Arbejdsgivere eller ordnet ved fælles Forstaaelse mellem de to Organisationer.

13. At ingen Overenskomst afsluttes med Arbejdsgiverne saaledes, at den afskærer nogle af de to Forbunds Medlemmer at arbejde under denne.

14. At enhver alvorlig Klage af de her anførte Regler og andre Tilfælde, som ikke er forudset ved Nærværende, forelægges Udvalget, der paa Forhaand forpligter sig til at behandle enhver Sag objektivt og hensynsfuldt til alle Sider.

DANSK TØMRER-FORBUND.

Forslag 2.

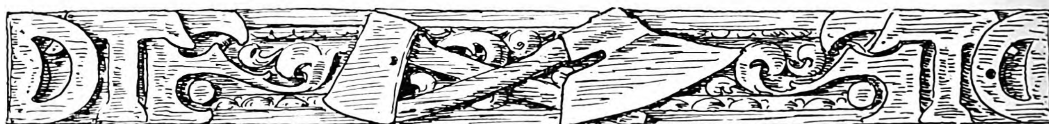
Idet undertegnede Udvalg erkender, at en Fortsættelse af de gennem Aarene førte Stridigheder mellem Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark kan være til Skade ikke alene for selve Organisationerne, men ogsaa for disses enkelte Medlemmer, og at vore fælles Modstandere kan have Gavn af disse Stridigheders Fortsættelse, har vi vedtaget nedenstaaende Regler for et fremtidigt Samarbejde:

1. Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark anerkender herved samtlige Medlemmers Ret til gensidig at udføre alt forefaldende Arbejde, Tømrersvendene Snedkerarbejde og Snedkersvendene Tømrerarbejde, dog kun for saa vidt der ikke allerede eksisterer eller herefter afsluttes særlig Overenskomst om Deling af Arbejdet mellem de vedkommende Afdelinger paa samme Omraade.

2. I de Provinsbyer eller paa de Landomraader, hvor *begge Forbund* har Afdelinger, er Snedkersvende, som arbejder for Tømrermestre, der ikke driver Virksomhed som Fabrikant af Snedkerarbejde*), pligtige at tilmelde sig den vedkommende Afdeling af Dansk Tømrer-Forbund, lige som Tømrersvende, der arbejder for Snedkermestre paa Snedkerarbejde, er pligtige at tilmelde sig den vedkommende Afdeling af Snedkerforbundet.

3. Paa de Pladser eller Landomraader, hvor kun *det ene Forbund* har Afdeling, er samtlige Medlemmer af det andet Forbund pligtige at tilmelde

*) Ved Fabrik forstaas i denne Forbindelse en Virksomhed, hvorfra der som Regel forhandles Arbejder til andre Virksomheder eller Mestre, som besørger Samlingen og Opstillingen.

sig denne. Denne Bestemmelse skal ogsaa være gældende for Uorganiserede sammesteds.

4. *Oprettelse af ny Afdelinger* og Afslutning af Overenskomster med Mestrene er fri for begge Forbund. Overenskomster vedrørende Arbejdsforholdene skal afsluttes under fornødent Hensyn til de for Fagene gældende Prisfortegnelser og saaledes, at Medlemmer af det ene Forbund ikke afskæres fra Samarbejde med Medlemmer af det andet Forbund.

5. Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund, som overmeldes til Snedkerforbundet i Danmark eller omvendt, har Ret til at bevare deres Rettigheder, henholdsvis i førstnævnte Forbunds Ulykkesforsikring eller i sidstnævnte Forbunds Begravelsesforsikring, paa de ved de gældende Love for nævnte Forsikringer fastsatte almindelig gældende Betingelser.

6. Arbejdsløshedsforsikring ordnes i Overensstemmelse med de for denne fastsatte Overflytningsregler.

7. Større eller mere omfattende Arbejder skal som Regel udføres i Akkord, i Overensstemmelse med de gældende Prisfortegnelser.

   Viser der sig Hindringer for Gennemførelsen af denne Bestemmelse eller for Opnaaelsen af et for det foreliggende Arbejde passende Tillæg til den almindelig gældende Timeløn, skal Sagen straks indberettes til det Forbund, de paagældende Svende tilhører, og derigennem søges ordnet i Overensstemmelse med gældende Voldgiftsregler, ved særlig Overenskomst, eller forelagt Forbundenes Fællesudvalg til Beslutning.

8. En af Fællesudvalget vedtaget Beslutning om Arbejdsstandsning, der er tiltraadt af begge Forbunds Hovedbestyrelser, skal uvægerligt tages til Følge af samtlige Medlemmer.

9 Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark forpligter sig til efter Udløbet af de nugældende for hvert enkelt Fag særlige Overenskomster, ved solidarisk Samarbejde, at søge oprettet en fælles Overenskomst med begge Fags Mestre eller Arbejdsgivere.

   De til dette Formaals Gennemførelse paaløbende Udgifter, ved Strejke eller Lock-out, fordeles ligeligt pr. Medlem af Forbundene og i Forhold til disses Medlemsantal, og beregnes efter en udbetalt Understøttelse af 10 Kr. pr. strejkende eller udelukket Medlem pr. Uge.

10. Klager over Brud paa denne Overenskomst forelægges Forbundenes Fællesudvalg til Undersøgelse og Afgørelse.

    Alle Sager afgøres ved simpel Majoritet. Opmand kan kun tilkaldes efter særlig Overenskomst herom for hver enkelt Sag.

SNEDKERFORBUNDET I DANMARK.

Forslag 3.

Idet undertegnede Udvalg erkender, at en Fortsættelse af de gennem Aarene før-

te Stridigheder mellem Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark kan være til Skade ikke alene for selve Organisationerne, men ogsaa for disses enkelte Medlemmer, og at vore fælles Modstandere kan have Gavn af disse Stridigheders Fortsættelse, har vi vedtaget nedenstaaende Regler for et fremtidigt Samarbejde, som herved forelægges de nævnte Organisationer til endelig Vedtagelse.

1. Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark anerkender herved gensidig samtlige Medlemmers Ret til at udføre alt forefaldende Arbejde, Tømrersvende Snedkerarbejde og Snedkersvendene Tømrerarbejde, dog kun for saa vidt der ikke allerede eksisterer eller herefter afsluttes særlig Overenskomst om Deling af Arbejdet mellem de vedkommende Afdelinger paa samme Omraade.
2. Paa de Pladser eller Landomraader, hvor kun det ene Forbund har Afdelinger, er samtlige Medlemmer af det andet Forbund pligtige at tilmelde sig denne. Denne Bestemmelse skal ogsaa være gældende for Uorganiserede sammesteds.

   Et af Forbundene er dog ikke afskaaret fra at oprette Afdelinger paa saadanne Pladser, hvor Forholdene taler derfor, og der er opnaaet Enighed herom i Fællesudvalget.
3. Oprettelse af ny Afdelinger og Afslutning af Overenskomster med Mestrene er fri for begge Forbund. Overenskomsterne skal dog afsluttes under fornødent Hensyn til de for Fagene gældende Prisfortegnelser. Saadanne Overenskomster maa dog kun indeholde *ganske uvæsentlige Afvigelser* fra de alm. gældende Regler og affattes saaledes, at Medlemmer af det ene Forbund ikke afskæres fra Samarbejde med Medlemmer af det andet Forbund.
4. Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark forpligter sig til efter Udløbet af de nugældende for hvert enkelt Fag særlige Overenskomster, ved solidarisk Samarbejde, at søge oprettet en fælles Overenskomst med begge Fags Mestre eller Arbejdsgivere.

   Indtil en saadan Ordning er truffet forpligter de to Organisationer sig til *i videst mulig Udstrækning,* at Snedker- og Tømrersvende arbejder efter *ensartede Arbejdsvilkaar.* Særlig er man enige om, at større eller mere omfattende Arbejder udføres i Akkord i Overensstemmelse med de gældende Prisfortegnelser *for Snedkerarbejde.*

   Viser der sig *undtagelsesvis* Hindringer for Gennemførelsen af denne Bestemmelse eller for Opnaaelsen af et for det foreliggende Arbejde passende Tillæg til den almindelig gældende Timeløn, skal Sagen straks indberettes til det Forbund, de paagældende Svende tilhører. Kan ingen Ordning derigennem opnaas,

forelægges Sagen Forbundenes Fællesudvalg til Beslutning.

5. En af Fællesudvalget vedtaget Beslutning om Arbejdsstandsning, der er tiltraadt af begge Forbunds Hovedbestyrelser *eller Forretningsudvalg*, skal uvægerligt tages til Følge af samtlige Medlemmer af begge Forbund.
6. Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund, som overmeldes til Snedkerforbundet i Danmark eller omvendt, har Ret til at bevare deres Rettigheder, henholdsvis i førstnævnte Forbunds Ulykkesforsikring eller i sidstnævnte Forbunds Begravelsesforsikring, paa de ved de gældende Love for nævnte Forsikringer fastsatte almindelig gældende Bestemmelser.
7. Arbejdsløshedsforsikringen ordnes i Overensstemmelse med de for denne fastsatte Overflytningsregler.
8. Klager over Brud paa denne Overenskomst forelægges Forbundenes Fællesudvalg til Undersøgelse og Afgørelse.

   Alle Sager afgøres ved simpel Majoritet. Opmand kan kun tilkaldes efter særlig Overenskomst herom for hver enkelt Sag.

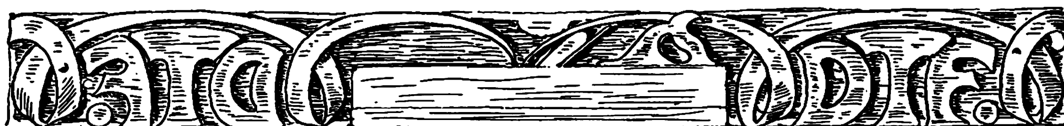
DANSK TØMRER-FORBUND.

Forslag 4.

Overenskomst vedrørende et fremtidigt Samarbejde mellem Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark:

1. Oprettelse af *nye Afdelinger* er fri for begge Forbund.
2. I de Byer eller paa de Landomraader, *hvor kun det ene Forbund har Afdeling*, er samtlige Medlemmer af det andet Forbund pligtige at tilmelde sig denne, hvad ogsaa skal være gældende for Uorganiserede sammesteds.
3. I de Byer eller paa de Landomraader, *hvor begge Forbund har Afdelinger*, er Snedkersvende, som arbejder for Tømrermestre, der ikke driver Virksomhed som Fabrikanter af Snedkerarbejde*), pligtige at tilmelde sig den vedkommende Afdeling af Dansk Tømrer-Forbund, ligesom Tømrersvende, der arbejder for Snedkermestre paa Snedkerarbejde, er pligtige at tilmelde sig den vedkommende Afdeling af Snedkerforbundet i Danmark.
4. Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund, som overmeldes til Snedkerforbundet i Danmark eller omvendt, har Ret til at bevare deres Rettigheder, henholdsvis i førstnævnte Forbunds Ulykkesforsikring eller i sidstnævnte Forbunds Begravelsesforsikring, paa de for disse Forsikringer ved de gældende Love fastsatte almindelige Betingelser.
5. Arbejdsløshedsforsikringen skal i alle Tilfælde ordnes i Overensstemmelse med de gældende Overflyt-

*) Ved Fabrikant skal i denne Forbindelse forstaas Indehaveren af en større Virksomhed, som til Materialets Tildannelse benytter Maskiner og som Regel overlader Samlingen og Opstillingen heraf til andre Mestre eller Arbejdsgivere.

ningsregler for statsanerkendte Arbejdsløshedskasser.

6. Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark anerkender herved samtlige Medlemmers Ret til gensidig at udføre alt forefaldende Arbejde, Tømrerne Snedkerarbejde og Snedkerne Tømrerarbejde, dog kun for saa vidt der ikke allerede eksisterer eller herefter afsluttes en særlig Overenskomst mellem de vedkommende Afdelinger og Mestre paa samme Omraade om Deling af Arbejdet.

7. Overenskomster med Mestre eller Arbejdsgivere vedrørende Arbejdsbetingelser skal afsluttes under fornødent Hensyn til de for Fagene gældende Prisfortegnelser og saaledes, at Medlemmer af det ene Forbund ikke afskæres fra Samarbejde med Medlemmer af det andet Forbund.

8. Større eller mere omfattende Arbejder skal som Rgel udføres i Akkord i Overensstemmelse med de gældende Prisfortegnelser.

Viser der sig Hindringer for Gennemførelsen af denne Bestemmelse eller for Opnaaelsen af et for det foreliggende Arbejde passende Tillæg til den almindelig gældende Timeløn, skal Sagen straks indberettes til det Forbund, de paagældende Svende tilhører, og derigennem søges ordnet efter følgende Regel:

a. i Overensstemmelse med de for det foreliggende Tilfælde gældende Voldgiftsregler,
b. ved særlige Overenskomster eller
c. forelægges Forbundenes Fællesudvalg til Beslutning.

9. En af Fællesudvalget vedtaget Beslutning om Arbejdsstandsning, der i Overensstemmelse med Forbundenes Love er tiltraadt af begge Forbunds Hovedbestyrelser eller Forretningsudvalg, skal uvægerligt tages til Følge af samtlige Medlemmer af Forbundene.

10. Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark forpligter sig til, efter Udløbet af de nugældende for hvert enkelt Fag særlige Overenskomster, ved solidarisk Samarbejde at søge oprettet en fælles Overenskomst med begge Fags Mestre eller Arbejdsgivere.

11. De ved Strejke eller Lock-out, i Anledning af det i § 10 nævnte Formaals Genemførelse, paaløbne Udgifter fordeles ligeligt pr. Medlem af Forbundene og i Forhold til disses Medlemsantal.

Understøttelsen beregnes til 10 Kr. pr. Uge pr. strejkende eller udelukket Medlem.

Opgørelse og Udbetaling foretages Uge for Uge for den forløbne Uge.

12. Klager over Brud paa denne Overenskomst forelægges Forbundenes Fællesudvalg til Undersøgelse og Afgørelse.

Alle Sager afgøres ved simpel Majoritet. Opmand kan kun tilkaldes

efter særlig Overenskomst herom for hver enkelt Sag.

— — —

Som Støtte for Tømrerforbundets Formulering af Punkt 3 i Forslag til Overenskomsten fremlagde Formanden nedenanførte Statistik, der er bygget paa de Skemaer, som Afdelingerne Maaned for Maaned tilsender Forbundet sammen med deres Maanedsberetninger, — Skemaer, der som bekendt udviser hver enkelt Mesters Navn og Bopæl — det Antal af Snedkerforbundets Medlemmer, han beskæftiger — disses Arbejdsbetingelser, om de arbejder i Timeløn, i frivillig eller fast Akkord, og Timelønnens Størrelse.

For Aaret 1914.

Maaned	Antal Medl. af Snedkerforb.
Januar	31
Februar	20
Marts	141
April	128
Maj	107
Juni	121
Juli	107
August	107
September	119
Oktober	58
November	?
December	?

Snedkerforbundets Forretningsfører har ogsaa fremlagt en Statistik, der kun gælder *Maj Maaned* og er grundlagt paa en foretagen Optælling. — Denne Statistik viser saa vidt erindres et Antal af ca. 300, men behøver derfor ikke at være urigtig, da den omfatter *Aarhus* og andre Byer, hvor Dansk Tømrer-Forbund for Tiden ikke har Afdelinger, ligesom vor Statistik omfatter et langt større Antal mindre Byer og Landdistrikter, hvor Snedkerforbundet i Danmark ikke har Afdelinger. Men selv om Snedkerforbundets Tal er rigtige, saa viser det dog, at vort Forbunds Krav vedrørende Formuleringen af Punkt 3 er praktisk og forsvarlig i alle Henseender.

SNEDKERFORBUNDET
I DANMARK.

København, d. 21. Nvb. 1914.

Til
Dansk Tømrer-Forbund.
Hr. Forretningsfører From-Petersen,
her.

Ved nærværende skal jeg ikke undlade at meddele, at det ved gentagne Møder mellem det ærede Forbund og os udarbejdede Forslag til en Ordning af et fremtidigt Samarbejde mellem de to Forbund blev drøftet paa vort Hovedbestyrelsesmøde den 14. ds. og at man her var enige om at anbefale Fortsættelsen af de paabegyndte Forhandlinger, ligesom man i store Træk kunde slutte sig til det forelagte Udkast til en Ordning for den Dels Vedkommende, som der var opnaaet Enighed om mellem Udvalgets Medlemmer, hvorimod man ganske delte den Opfattelse, som Snedkernes Repræsentanter har gjort gældende i Udvalget vedrørende § 3 i det omhandlede Udkast.

I Betragtning af det saaledes foreliggende er der vel kun den Vej at gaa, at

Udvalget fortsætter sine Forhandlinger, indtil Enighed forhaabentlig kan opnaas.

Med solidarisk Hilsen

P. S. V.

Martin Petersen.

DANSK TØMRER-FORBUND.

København, d. 30. Nvb. 1914.

Til

Snedkerforbundet i Danmark.

I Anledning af det ærede Forbunds Skrivelse af 21. ds. erindres herved om, at Fællesudvalget paa Mødet den 3. ds. erklærede sig absolut enig:

1. Om alle Forslagets Punkter med Undtagelse af Punkt 3, og
2. At Forslagets endelige Vedtagelse, i Overensstemmelse med den Udvalget givne Bemyndigelse, skulde foregaa ved Underskrift af samtlige dettes Medlemmer, hvorefter
3. Medlemmerne af begge Forbunds Hovedbestyrelser skulde anmodes om at forsyne Overenskomsten med deres Underskrifter.

Udvalget har altsaa erklæret sig fuldt kompetent til at udarbejde og vedtage Overenskomsten, som følgeligt i Overensstemmelse med ovenanførte maa betragtes som vedtaget, saasnart der er opnaaet Enighed om Formuleringen af Punkt 3.

Under denne Forudsætning fortsættes Udvalgets Arbejde, og vi tillader os i Overensstemmelse hermed at opfordre Forretningsførerne til at forny Forsøget paa at opnaa Enighed om Formuleringen af Punkt 3.

Paa Forretningsudvalgets Vegne

C. From-Petersen,

Formand.

E. S. Da Undertegnede er optaget i alle forudgaaende Dage, skal jeg tillade mig at foreslaa som Mødedag for Forretningsførerne Onsdag den 9. December, Kl. 2 Eftm., paa Eders Kontor.

C. F.-P.

Til

Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark.

I Overensstemmelse med den af De samvirkende Fagforbund fremsendte Redegørelse vedrørende Resultatet af de Forhandlinger, som afsluttedes paa Fællesmødet mellem Repræsentanter for Dansk Tømrer-Forbund, Snedkerforbundet i Danmark og De samvirkende Fagforbund den 12. August d. A., har undertegnede Udvalg, i Henhold til den os givne Bemyndigelse, udarbejdet omstaaende Overenskomst vedrørende et fremtidigt Samarbejde mellem de to førstnævnte Organisationer, som herved fremsendes til Sanktion af Hovedbestyrelserne, idet vi haaber, at der ved denne Overenskomst er tilvejebragt et sikkert Grundlag for et godt og vedvarende Samarbejde, til Forøgelse af Organisationernes Styrke og Handlekraft under fremtidige Forhandlinger og Kampe med vore fælles Modstandere og til Lykke og Held for Medlemmerne.

København, den 15. Decbr. 1914.

I Udvalget:

H. Munck — *Martin Petersen.*

J. Chr. Jensen. — *Carl Dyrby.*

Chr. Larsen. — *C. From-Petersen.*

OVERENSKOMST

vedrørende Samarbejde mellem Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark.

1. Oprettelse af nye Afdelinger er fri for begge Forbund.
2. I de Byer eller paa de Landomraader, ***hvor kun det ene Forbund har Afdeling,*** er samtlige Medlemmer af det andet Forbund pligtige at tilmelde sig denne, hvad ogsaa eventuelt skal være gældende for Uorganiserede sammesteds.
3. I de Byer eller paa de Landomraader, ***hvor begge Forbund har Afdelingerne,*** ordnes Forholdene mellem disse i Overensstemmelse med Arbejdsforholdene.
4. Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund, som overmeldes til Snedkerforbundet i Danmark eller omvendt, har Ret til at bevare deres Rettigheder, henholdsvis i førstnævnte Forbunds Ulykkesforsikring eller i sidstnævnte Forbunds Begravelsesforsikring, paa de for disse Forsikringer ved de gældende Love fastsatte almindelige Betingelser.
5. Arbejdsløshedsforsikringen skal i alle Tilfælde ordnes i Overensstemmelse med de gældende Overflytningsregler for statsanerkendte Arbejdsløshedskasser.
6. Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark anerkender herved samtlige Medlemmers Ret til gensidig at udføre alt forefaldende Arbejde, Tømrerne Snedkerarbejde og Snedkerne Tømrerarbejde, dog ***dog kun for saa vidt der ikke allerede eksisterer eller herefter afsluttes en særlig Overenskomst mellem de vedkommende Afdelinger og Mestre paa samme Omraade om Deling af Arbejdet.***
7. Overenskomster med Mestre eller Arbejdsgivere vedrørende Arbejdsbetingelser skal afsluttes under fornødent Hensyn til de for Fagene gældende Prisfortegnelser og saaledes, at Medlemmer af det ene Forbund ikke afskæres fra Samarbejde med Medlemmer af det andet Forbund.
8. Større eller mere omfattende Arbejder skal som Regel udføres i Akkord i Overensstemmelse med de gældende Prisfortegnelser.

   Viser der sig Hindringer for Gennemførelsen af denne Bestemmelse, skal Sagen straks indberettes til det Forbund, de paagældende Svende tilhører, og derigennem forelægges Forbundenes Fællesudvalg til Afgørelse i Overensstemmelse med de gældende Overenskomster.
9. En af Fællesudvalget vedtaget Beslutning om Arbejdsstandsning, der i Overensstemmelse med Forbundenes Love er tiltraadt af begge Forbunds Hovedbestyrelser eller Forretningsudvalg, skal uvægerlig tages til Følge af samtlige Medlemmer af Forbundene.
10. Dansk Tømrer-Forbund og Snedkerforbundet i Danmark forpligter sig til, efter Udløbet af de nugældende for hvert enkelt Fag særlige Overens-

komster, ved solidarisk Samarbejde at søge oprettet en fælles Overenskomst med begge Fags Mestre eller Arbejdsgivere.

11. De ved Strejke eller Lock-out, i Anledning af det i § 10 nævnte Formaals Gennemførelse, paaløbne Udgifter fordeles ligeligt mellem Forbundene pr. Medlem og i Forhold til disses Medlemsantal.

Understøttelsen beregnes til 10 Kr. pr. strejkende eller udelukket Medlem pr. Uge.

Opgørelsen og Udbetalingen mellem Forbundene foretages Uge for Uge for den forløbne Uge.

12. Klager over Brud paa denne Overenskomst forelægges Forbundenes Fællesudvalg til Undersøgelse og Afgørelse.

Alle Sager afgøres ved simpel Majoritet.

Opmand kan tilkaldes efter særlig Overenskomst herom for hver enkelt Sag.

13. Denne Overenskomst træder i Kraft ved dens Underskrift, den er vedvarende og kan kun opsiges med mindst 3 Maaneders Varsel til hvert Aars 1. September, første Gang til 1. September 1917.

København, den 15. Decbr. 1914.

For Snedkerforbundet i Danmark:

J. Chr. Jensen. *A. Vald. Friis.*
Vald. Ørsted. *A. P. Paulsen.*
H. Munck. *Fr. Jensen.*
H. N. Hansen. *Joh. Jensen.*
Carl Rasmussen. *J. K. Steffensen.*
H. Soll, Kolding. *Marinus Petersen,* Aarhus.
M. Jonassen, Horsens. *Chr. Madsen,* Randers.
A. Kragh, Nakskov. *J. P. Jensen,* Svendborg.
P. Thomsen, Helsingør. *Rasmus Andersen,* Odense.
Martin Petersen.

For Dansk Tømrer-Forbund:

Vald. Hansen. *Chr. Larsen.*
H. Carl Dyrby. *P. H. Hansen.*
L. M. Frederiksen, Helsingør. *P. Jensen,* Ringsted.
J. Hansen, Odense. *J. Christensen,* Randers.
N. Sjørslev-Christensen, Silkeborg. *C. E. Sørensen,* Kolding.
C. From-Petersen.

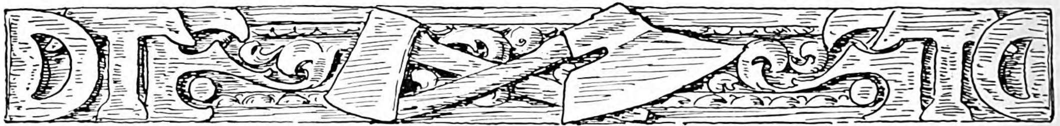
Det vil erindres, at »Fællesudvalget af 22. Januar 1910« allerede delte sig i 2 Fællsudvalg af samme Navn i Aaret 1911, det ene kun omfattende Svende- og Mester-Organsationerne i Murerfaget og det andet de tilsvarende Organisationer i Tømrerfaget.

Vedrørende det førstnævnte af disse Fællesudvalg modtog Tømrerforbundet Meddelelse om, at samme den 8. Marts 1913 har afholdt Møde i Aalborg paa en Dagsorden, der blandt andet omfattede følgende Spørgsmaal:

»Er Opstilling af Cocolitplader i Skillerum *og lignende* Murerarbejde eller Tømrerarbejde?«

Man bemærker, at Spørgsmaalet er omfattende. Det gælder ikke alene Opstilling af Cocolitplader i Skillerum, men det gælder ogsaa, hvad der til enhver Tid

21

kan henføres under Ordene »og lignende«, som nedenanførte Besvarelse viser, alle Cocolitarbejder.

For Ukyndige ser Sagen saa uskyldig ud som vel mulig. Ingen vil ane, at der heri skjuler sig et meget alvorligt Forsøg paa Indgreb i Tømrerfagets Rettigheder som Følge af, at det omhandlede Materiale nu om Stunder i mange Tilfælde anvendes til Forskalling, Indskud og alle Slags Beklædninger i Stedet for Planker og Brædder.

Forskalling og Beklædninger af Cocolit- og lignende Plader anbringes t. Eks. ved Hjælp af Søm eller Skruer under Bjælker og Spær, i Propper paa Mur, paa Lister, Stolper, Bræddebeklædninger og paa Bagsiden af Butiksinventar, ligesom de ogsaa anvendes til Indretning af Varme- og Ventilationskanaler i ældre Bygninger m. m. m.

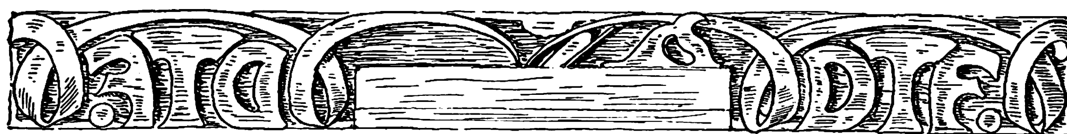
I alle Tilfælde behandles Cocolitpladerne, der i Almindelighed er forsynede med Tap og Not, ganske som Brædder eller Planker. Tildannelsen og Anbringelsen sker ved Tømrerværktøj som Sav, Høvl, Hammer, Skruetrækker m. m. Murersvende, Arbejdsmænd og Murerværktøj anvendes som Regel kun for saa vidt som de paagældende Arbejder ønskes forsynede med et Pudslag eller Kalkfarver, ganske det samme Forhold, som hidtil har været gældende, hvor man anvendte Træ. Men ikke desto mindre har Murerorganisationernes Fællesudvalg begaaet det uomtvistelige Overgreb at besvare ovenanførte Spørgsmaal med følgende Kendelse:

»Cocolitarbejder henhører under Murerarbejde.«

Der mangler kun den lille Tilføjelse: »Thi have alle Vedkommende sig herefter at rette« og Magt til at gennemtvinge det Krav, som indeholdes i denne Kendelse.

Vi vide ikke, om Tømrermestrene i Provinserne vilde finde sig i dette Overgreb, men besluttede under alle Omstændigheder, som saa ofte forhen, at forsøge at værne Fagets og Medlemmernes Rettigheder, og ***kræve Tømrerorganisationernes Fællesudvalg sammenkaldt*** til Drøftelse af denne Sag, idet vi samtidig udtalte som vor Mening, at der heri ligger ligesom et Fingerpeg til Murer- og Tømrerorganisationerne om Nødvendigheden af en Revision af de for Tiden gældende Regler for Samarbejdet i Fællesudvalgene, saaledes at Spørgsmaal som ovenanførte fremtidig kun kan behandles og afgøres paa samlede Fællesudvalgsmøder (Fællesudvalgsmøder, omfattende baade Tømrerfagets og Murerfagets særlige Fællesudvalg). Det nytter nemlig ikke noget, at Murer- eller Tømrerorganisationerne, eller at de samlede Svende- eller Mesterorganisationer hver for sig vil afgøre den Slags Spørgsmaal, da der i saa Fald intet opnaas. Skal Kampe mellem Fagene undgaas, maa saadanne Spørgsmaal afgøres i Fællesskab.

Lørdag den 26. April 1913 afholdt Fællesudvalget Møde paa Hotel »Phønix« i Esbjerg med

DAGSORDEN:

Uoverensstemmelse vedrørende følgende Spørgsmaal:

a. Om Tildannelse og Opsætning af Cocolit- og lignende Plader.

b. Om Tildannelse og Henlægning af Underlag samt Tildannelse af Blændkarme for Døre og Vinduer i Cocolit- og andre Skillerum.

c. Om Opstilling af Jærnbeton- og lignende Stolper til Stakitter, Plankeværker og Barriérer.

d. Om Udførelse af Beklædninger, Tildannelse, Anbringelse, Opstilling, Nedtagning og Afstivning af Flager og Forme til Anvendelse ved Jærnbeton-, andre Beton- og lignende Arbejder.

e. Om Afbinding, Oplægning og Opstilling af Jærn eller Staal.

Sagen drøftedes indgaaende, hvorefter følgende vedtoges:

Da den almindelige Udvikling stadig medfører Forandringer i Byggearbejdet, baade i teknisk og faglig Henseende. Og da flere af disse Forandringer tillige er af en saa dybt indgribende Natur i økonomisk Henseende, at der som Følge her af kan opstaa Strid mellem nærbeslægtede Fag som Tømrer- og Murerfagene, betragter Fællesudvalget det som en af sine første Forpligtelser at søge saadanne Forhold ordnede, og vedtager i Overensstemmelse hermed følgende:

Tømrerarbejde er:

a. Tildannelse og Opsætning af Cocolit- og lignende Plader, naar dette Arbejde foretages ved Hjælp af Søm, Hager eller Skruer, Sav, Høvl, Hammer og Skruetrækker m. m.

b. Tildannelse og Henlægning af Underlag samt Tildannelse af Blændkarme til Døre og Vinduer i Cocolit- og andre Skillerum.

c. Opstilling af Jærnbeton og lignende Stolper, til Stakitter, Plankeværker og Barriérer m. m.

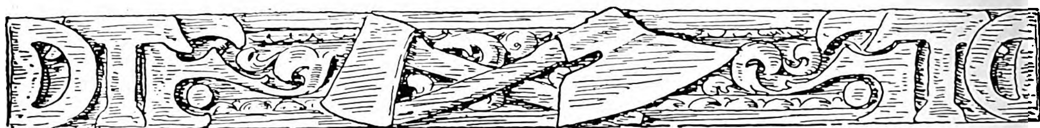
d. Udførelse af Beklædninger, Tildannelse, Anbringelse, Opstilling, Nedtagning og Afstivning af Flager og Forme til Anvendelse ved Støbning af Jærnbeton-, andre Beton- og lignende Arbejder.

e. Afbinding, Oplægning og Opstilling af Jærn eller Staal, som Ram- eller Fodstykke, Bjælkelag, Tagværker, Stolper og Dragere m. m., ganske uanset, om der senere skal anbringes Mur eller Beton i disse Konstruktioner.

Murerarbejde er:

1. Opmuring af Cocolit- og lignende Plader.
2. Anbringelse af Søjler og Dragere i eller over større Vinduer, Døre eller Portaabninger, som indgaar i eller erstatter Murværk.

21*

Protokollen oplæstes og vedtoges. Mødet hævet.

Rasmussen. *Kjeld Jensen.*
Andr. Jensen.
Carl Larsen. *C. From-Petersen.*

Den 28. November 1914 afholdtes Fællesmøde mellem Fællesudvalgene for Murer- og Tømrerfagene i Industripaladset i Odense, med Dagsorden:

De foreliggende Fællesudvalgskendelser, for Murerfaget af 8. Marts 1913 og for Tømrerfaget af 26. April 1913.

Efter en indgaaende Behandling vedtoges det at afslutte Sagen med følgende Resolution:

Efter at Udvalgene har behandlet de foreliggende Fællesudvalgskendelser vedrørende:

Tildannelse og Opsætning af Cocolit-, Steril- og lignende Plader,
Tildannelse og Henlægning af Underlag samt Tildannelse af Blændkarme til Døre og Vinduer i Cocolit-, Steril- og andre Skillerum,
Opstilling af Jærnbeton og lignende Stolper til Stakitter, Plankeværker og Barrierer,
Udførelse af Beklædninger, Tildannelse, Anbringelse, Opstilling, Nedtagning og Afstivning af Flager og Forme til Anvendelse ved Støbning af Jærnbeton-, andre Beton- og lignende Arbejder,
Afbinding, Oplægning og Opstilling af Jærn eller Staal,

vedtoges det at henstille disse Spørgsmaal til særlig Behandling indenfor hver enkelt af de interesserede Grupper, og efter Afslutningen af dette Arbejde at afholde et nyt Møde mellem Fællesudvalgene paa samme Grundlag, efter nærmere Bestemmelse af Fællesudvalgenes Formænd, dog under Forudsætning, at dette Møde afholdes inden Udgangen af Januar 1915.

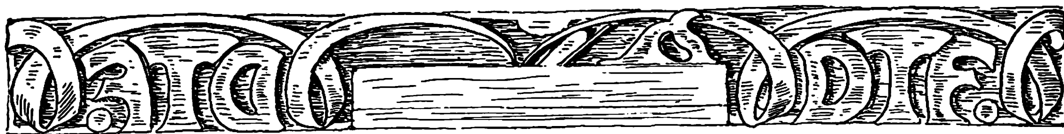
Protokollen oplæst og vedtaget.

Mødet hævet.

Kr. Petersen. *C. From-Petersen.*
A. Laursen. *Rasmus Hansen.*
Andr. Jensen. *Kjeld Jensen.*
Chr. Larsen. *Jens Jensen.*

Den 10. April 1915 afholdt Fællesudvalget Møde i København, i Søpavillonen, paa Dagsordenen bemærkes følgende Punkter:

3. Fra Forbundets Afdeling »Københavns Amts 1. Afdeling« er indgaaet Klage over, at den paagældende Tømrermesterforening hidtil har nægtet at forhandle Spørgsmaalet om Indførelse af Københavns nugældende Prisfortegnelse (af 1908) paa Afdelingens Omraade.
4. Den faste Voldgiftsrets Kendelse i Sag Nr. 143 (af 17. Marts d. A.) i Forbindelse med Prisfortegnelsen for Tømrerarbejde i Jylland og Østifterne af 25. August 1907, Side 56.

5. Tømrer- og Murerfagenes Fællesudvalgs Beslutning af 28. November 1914.

ad. 3. Det vedtoges at henstille til de interesserede Parter (Mesterforeningen i Nordre Birk og Dansk Tømrer-Forbund) at søge indledet en Forhandling, for derved at danne Grundlag for Spørgsmaalets endelige Løsning inden 1. Februar 1916.

ad. 4. Der opnaaedes ikke Enighed, og Sagen afgaves til Opmandens Kendelse.

Opmanden afgav følgende *Kendelse:*

I Henhold til Den faste Voldgiftsrets Kendelse i Sag Nr. 143 (af 17. Marts 1915) maa det anses for givet, at Tømrersvendene er pligtige at udføre alt saakaldet Bygningssnedkerarbejde efter den fastsatte Timeløn, forsaavidt der ikke mellem vedkommende Mester og Svende opnaas Overenskomst om frivillig Akkord i Overensstemmelse med den for dette Arbejde gældende Prisfortegnelse.

Rasmussen.

ad. 5. Forbundets Formand, C. From-Petersen, gav Beretning om Forhandlingerne mellem Forbundene. Disse var endnu ikke afsluttede, men der var Grund til at vente en Afslutning i den nærmeste Fremtid.

Fællesudvalgets Formand, Andr. Jensen, mindede om den af Fællesudvalgene paa Fællesmødet den 28. Novbr. 1914 fastsatte Frist for Gruppeforhandlingernes Afslutning, og meddelte, at Centralforeningerne under alle Omstændigheder i den nærmeste Fremtid agtede at fremsætte deres Forslag til Sagens Ordning.

Forhandlingsprotokollen oplæst og godkendt. Mødet hævet.

Chr. Larsen. C. From-Petersen.
Andreas Jensen. Kjeld Jensen.
Rasmussen.

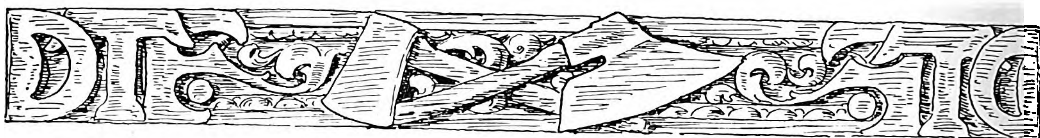
Nu faa Murerforbundets Repræsentanter, som ved en Mængde forudgaaende Møder har vist sig ret træge under Forhandlingerne og for flere Punkters Vedkommende henvist til Bestemmelser, der findes i denne Organisations Prisfortegnelser, og som under Hensyn hertil krævedes betragtede som afgjorte, pludselig travlt, og begge Forbunds Forretningsudvalg indkaldes til Møde den 26. April 1915 paa »Dansk Tømrer-Forbund«s Kontor, hvor følgende Overenskomst afsluttes:

OVERENSKOMST.

Overenskomst mellem Dansk Tømrer-Forbund og Murerforbundet i Danmark vedrørende Arbejdsforholdet i Provinserne.

Tømrerarbejde er:

1. Tildannelse og Anbringelse af Cocolit-, Steril-, Trusit- og lignende Pla-

der, hvor disse *ikke* sammenføjes med Gibs, Cement eller anden Mørtel og erstatter Forskalling eller Beklædning.

2. Tildannelse og Henlægning af Træunderlag for Skillerum eller andre Dele af Bygninger samt Tildannelse af Blændkarme til Døre og Vinduer.
3. Opstilling af Jærnbeton og lignende Stolper til Stakitter, Plankeværker og Barrierer, hvor Løsholter, Stakitter eller Beklædning er Træ eller Jærn.
4. Udførelse af Beklædninger, Tildannelse, Anbringelse, Opstilling, Nedtagning og Afstivning af Flager og Forme til Anvendelse ved Støbning af Jærnbeton, andre Beton og lignende Arbejder, som murede eller støbte Kuppel- og Krydshvælvinger samt lignende, hvortil særlige Trækonstruktioner anvendes.
5. Afbinding, Oplægning og Opstilling af Jærn eller Staal, hvor samme anvendes som Ram- eller Fodstykker, Bjælkelag, Tagværker, Buekonstruktioner, Stolper eller Dragere m. m., ganske uanset om der senere skal anbringes Mur eller Beton i disse Konstruktioner.
6. Underlagsplader indtil 4 kg. at opbære og henlægge ved disses Plads, samt Pladsen at afmærke.

Murerarbejde er:

1. Opmuring og Opsætning af Cocolit-, Steril-, Trusit- og lignende Plader, hvor der under Opsætningen anvendes Gibs, Cement eller anden Mørtel, eller hvorpaa der skal pudses eller filtses. Dette gælder ogsaa, hvor ovennævnte Plader anbringes som Isolering mod Fugtighed, Varme eller Kulde mellem to Lag Puds.
2. Anbringelse af Jærnsøjler og Jærndragere i eller over Vindues-, Dør-, Port- eller andre Aabninger, hvor de indgaar i eller erstatter Murværk.
3. Henlægning paa Plads af Underlagsplader for Bjælker, Søjler, Dragere o. l.
4. Ophængning og Nedtagning af løs Forskalling til Muring eller Støbning af Etageadskillelser mellem Jærnbjælker, hvad enten disse danner buede eller plane Flader.
5. Anbringelse af Metaltraadnet, Sildebensjærn, Strækmetal og andre Næt, saavel til Lofter som Vægge og andre Steder, hvor saadanne anvendes til Rabitz- eller Pudsarbejde.
6. Opstilling af Jærnbeton og andre Betonstolper paa murede eller støbte Fundamenter, eller hvor Balystre og Overliggere er af samme Materiale.

Fælles for begge Fag:

Anbringelse og Nedtagning af Støbeflager til Fundamenter i Grunde, Kælderetager og smaa Huse, der støbes op.

Har dette Arbejde hidtil været udført henholdsvis af Tømrere eller Murere alene, bibeholdes denne Ordning.

Almindelige Bestemmelser:

Klager over Brud paa denne

Overenskomst forelægges et af Forbundene valgt Fællesudvalg til Undersøgelse og Afgørelse.

Fællesudvalget skal bestaa af 6 Repræsentanter, hvoraf Dansk Tømrer-Forbund vælger 3 og Murerforbundet i Danmark vælger 3.

Alle Sager afgøres ved simpel Majoritet.

Opmanden kan kun tilkaldes efter særlig Overenskomst herom for hver enkelt Sag.

Fællesudvalget fastsætter selv sin Forretningsorden.

Denne Overenskomst træder i Kraft ved dens Underskrift. Den er vedvarende og kan kun opsiges med mindst 3 Maaneders Varsel til hvert Aars 1. Oktober, første Gang til 1. Oktober 1917.

København, den 26. April 1915.

For Murerforbundet i Danmark:

G. Kollemorten. Jens Jensen.
Hj. Petersen. Chas. Christensen.
H. A. Lundberg. Otto Jensen.
Kr. Petersen.

For Dansk Tømrer-Forbund: ..

Vald. Hansen. Carl Dyrby.
P. H. Hansen. Chr. Larsen.
C. From-Petersen.

Den 4. Maj 1915 sammenkaldes Fællesudvalgene for Murer- og Tømrerfagene til Møde paa Jernbanehotellet i Roskilde med Dagsorden:

Fortsættelse af Fællesmødet i Odense den 28. November 1914.

Under Henvisning til Forhandlingsprotokollen af 28. November 1914 protesterer Centralforeningens Repræsentanter mod, at Forbundene har indgaaet Overenskomst uden disses Tilslutning.

Efter en indgaaende Diskussion toges den mellem Forbundene afsluttede Overenskomst af 26. April 1915 til Efterretning.

Forhandlingsprotokollen oplæst og godkendt.

Mødet hævet.

C. From-Petersen. Rasmus Hansen.
A. Laursen. Kr. Petersen.
Jens Jensen. Andreas Jensen.
Kjeld Jensen. Chr. Larsen.

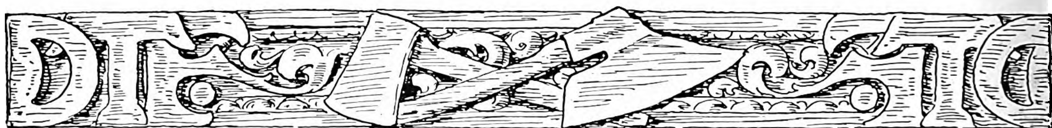
LOV FOR FAGKASSEN.

§ 1.

Organisationens Navn er Dansk Tømrer-Forbund.

§ 2.

1. Formaalet er: at samle alle Træarbejder-Fagforeninger, særligt i Tømrerfaget, til fælles Samvirken for at fremme og værne faglige Interesser samt at søge at oprette Afdelinger i Byer, hvor saadanne ikke findes;
2. at forsikre Medlemmerne mod Følgerne af Ulykkestilfælde i de første 13 Uger, som ikke omfattes af Loven af 7. Januar 1898;
3. at samle og oprette Arbejdsløshedskasser i Afdelingerne;
4. at søge Samvirken med indenlandske og med udenlandske Træarbejder-Organisationer;

5. at faa indført en efter Forholdene ensartet Løn og i det hele søge Lønnen hævet saa højt, at den staar i Forhold til Prisen paa Livsfornødenhederne;
6. at *afskaffe* Søndags- og Overarbejde samt virke for Indførelsen af en Maksimalarbejdsdag;
7. at søge statistiske Oplysninger angaaende Løn-, Lærlinge- og Arbejdsforhold;
8. at advare mod Tilgang af Arbejdskraft til de Pladser, hvor der er større Arbejdsløshed eller Strejke, og
9. at danne særlige Fond til Støtte for de forskellige Virksomheder under 1, 2 og 3.

§ 3.

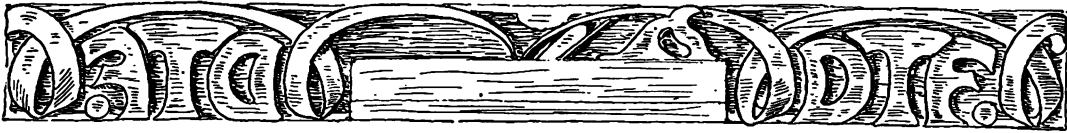
1. Den højeste Myndighed i Forbundets Anliggender har Kongressen, som regelmæssigt afholdes hvert tredie Aar i Slutningen af Juni Maaned.
2. Naar Hovedbestyrelsen eller mindst 6 Afdelinger med tilsammen mindst 800 Medlemmer, finder det nødvendigt, sammenkaldes til ekstra Kongres.
3. Til Kongressen har hver af Forbundets Afdelinger Ret til at sende en Delegeret. Tæller en Afdeling 100 Medlemmer, sender den 2 Delegerede og derefter en for hvert fulde Hundrede.
4. Medlemmer, som ikke er beskæftigede ved et af de i Forbundet repræsenterede Fag, kan ikke modtage Tillidsposter indenfor Forbundet og ikke sendes som Repræsentanter til Forbundets Kongres; dog undtages de Medlemmer, der som Formand eller lignende lønnes af Forbundet eller en af dets Afdelinger.
5. De Delegerede har lige Stemmeret.

§ 4.

1. De Delegerede skal være forsynede med Mandat, udstedt af den Afdeling, som sender dem. Mandatet skal være underskrevet af Afdelingens samlede Bestyrelse.
2. De erholder fri Rejse med 3. Kl. pr. Jernbane eller 2. Kl. pr. Dampskib til det Sted, hvor Kongressen afholdes, samt 10 Kr. pr. Dag, som udbetales af *Forbundets Kasse.*
3. Rejsen skal foretages paa den billigste Maade.

§ 5.

1. Kongressen vælger Hovedbestyrelsen, som bestaar af en Formand samt 10 Medbestyrere og 6 Suppleanter.
2. Udenfor Hovedbestyrelsen vælges en Kasserer, som tillige er Sekretær.
3. Disse vælges saaledes, at der for Sjælland, med Øerne Lolland, Falster, Møen og Bornholm vælges 6, hvoraf de 4 vælges for København. For Jylland og Samsø vælges 3 og for Fyn 1 Medbestyerer.
4. Af Suppleanterne vælges 2 for København, 1 for Sjælland med Øer, 2 for Jylland og 1 for Fyn.
5. De vælges alle for 3 Aar ad Gangen og afgaar alle paa én Gang.
6. Desuden vælges 2 Provinsbyer, som igen er pligtige til at vælge hver en Revisor, og 2 Byer, der er pligtige at vælge hver 1 Revisor-Suppleant.

7. Disse Valg foretages skriftlig.
8. Hovedbestyrelsen holder ordinært Møde en Gang aarlig. For øvrigt ledes Forbundets Anliggender af et Forretningsudvalg, som bestaar af Formanden og de Medlemmer af Hovedbestyrelsen, som er valgt for København.
9. Forretningsudvalget kan sammenkalde Hovedbestyrelsen saa ofte det findes fornødent og maa ved Afgørelse af større Sager samt ekstraordinære Bevillinger raadføre sig med denne.

§ 6.

1. Kongressen behandler foreliggende Forslag (§ 7); de vedtages eller forkastes ved almindelig Stemmeflerhed;
2. fastsætter Regler for Afdelingsformændenes Virksomhed;
3. fastsætter det ordinære Medlems-Kontingent for 3 Aar ad Gangen; dette indbetales for hver Lørdag i Maanederne April til December;
4. bestemmer Formandens, Forretningsudvalgets og Kassererens Løn;
5. Stedet, hvor næste Kongres skal afholdes.

§ 7.

1. Forslag, som *indsendes* til Behandling paa Kongressen, *skal først være* behandlede i Afdelingerne og der have Generalforsamlingens Tilslutning.
2. Forslag, samt Forslag om Ændringer til Forbundets Love, maa indsendes til Forretningsudvalget senest 6 Uger før Kongressens Afholdelse.
3. Kongressens Dagsorden skal være tilsendt Afdelingerne 14 Dage før sammes Afholdelse.
4. Senest 4 Uger efter Kongressens Slutning uddeles Forhandlingsprotokollen og Aarsregnskabet til alle Forbundets Medlemmer i Afdelingerne.

§ 8.

Hovedbestyrelsens Medlemmer skal deltage i Kongressen, men maa ikke modtage Valg som Delegerede.

§ 9.

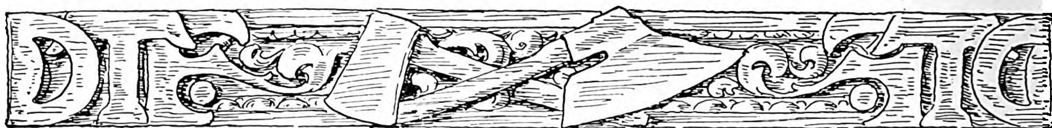
Revisorerne, der skal revidere Regnskabet hvert Aar, møder tillige ved Kongressen som Delegerede (§ 3) for de Byer, hvori de er valgte, og skal efter Tilsigelse af Forbundets Formand give Møde for at revidere og underskrive de aarlige Regnskaber, som Forretningsudvalget med Revisorernes mulige kritiske Bemærkninger skal fremlægge for Kongressen.

§ 10.

1. Hovedbestyrelsen vælger af sin Midte en Viceformand og Repræsentanter, som sammen med Formanden skal varetage Forbundets Interesser i »Fællesudvalget af 20. Juli 1895«.
2. Efter Formandens Tilsigelse overtager Viceformanden hans Funktion.

§ 11.

1. Naar Hovedbestyrelsen skønner det nødvendigt, har den Ret til at forelægge en Sag til Afgørelse ved Urafstemning (almindelig Afstemning i Forbundets Afdelinger) og tillige til

at fastsætte Tidspunktet for Afstemningens endelige Afslutning.

2. Ved Bevillinger, som andrager over 4000 Kr. af Forbundets Midler, skal Hovedbestyrelsen forelægge Sagen til Urafstemning; herfra undtages dog Understøttelse, som er en Følge af Arbejdsstandsning i egne Fag.
3. Indmeldelse i De samvirkende Fagforbund kan kun finde Sted, efter at Spørgsmaalet er forelagt en Kongres til Beslutning.

§ 12.

1. Hovedbestyrelsen har Ret til at paaligne Ekstrakontingent.
2. Forretningsudvalget har under fornødent Hensyn til Kongressens Bestemmelser Ret til at antage lønnet Medhjælp.

§ 13.

De Mestre, der støtter Svendene, skal ydes al mulig Støtte, efter nærmere Bestemmelse af Forretningsudvalget i hvert enkelt Tilfælde.

§ 14.

Samtlige Medlemmer af Forretningsudvalget og Kassereren er én for alle og alle for én ansvarlige for Forbundets Midler og Effekter.

§ 15.

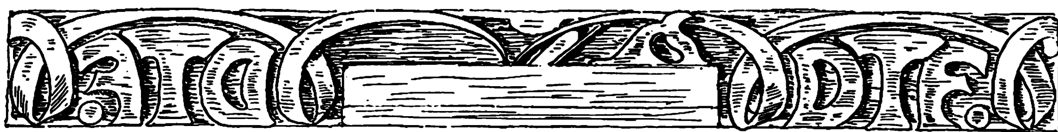
1. Formanden tilsiger de Kongres-Delegerede, Revisorerne og Revisor-Suppleanterne;
2. er paa Kongressen pligtige til paa Forretningsudvalgets og Hovedbestyrelsens Vegne at give en Oversigt over Forbundets Virksomhed i de forløbne Aar;
3. leder Forbundets Anliggender, men skal i vigtige Sager lade sin Handlemaade bestemme af Forretningsudvalget og Hovedbestyrelsen;
4. fører Korrespondancen;
5. udarbejder en kortfattet skematisk maanedlig Oversigt over Arbejdsforholdene og tilstiller Afdelingerne denne hurtigst muligt.

§ 16.

1. Kassereren *er tillige Sekretær* og indkasserer Kontingentet ved Afdelingernes Formænd eller Kasserere;
2. fører Kassebøgerne, der nøjagtig angiver enhver Indtægt og Udgift med vedføjet Dato, og
3. fører et nøjagtigt Regnskab over Anvendelsen af Midlerne og skal hver Maaned fremlægge samme, i Forening med Kassebeholdning, for Forretningsudvalget.
4. Er Regnskabet i Uorden, kan Forretningsudvalget straks suspendere ham ved en Majoritetsbeslutning. — Forhandlingsprotokollen gives en Tilføjelse om, naar det maanedlige Eftersyn er foretaget og underskrives desangaaende af samtlige Medlemmer af Forretningsudvalget.
5. Forbundets opsparede Kapital indsættes i en af Forretningsudvalget valgt Sparekasse paa saa betryggende Betingelser som muligt.

§ 17.

Regnskaberne afsluttes *den 31. Marts.*

Samtidig med Regnskabernes Afslutning udarbejder Formanden en Beretning over de vigtigste Bevægelser paa Forbundets Omraade i de forløbne Aar. Alt saa betids, at den kan forelægges paa Kongressen.

§ 18.

1. Afdelingslovene maa ikke indeholde Bestemmelser i Modstrid med Forbundslovene.
2. En Afdeling maa ikke foretage nogen Arbejdsnedlæggelse uden Forretningsudvalgets Samtykke, undtagen i Tilfælde af Betalingsstandsning.

§ 19.

1. Den ugentlige Understøttelse, som ydes af Forbundet i Tilfælde af Arbejdsnedlæggelse, er 10 Kr. I Tilfælde af større Arbejdsstandsninger kan Hovedbestyrelsen udsætte Udbetalingen af Understøttelse i indtil 4 Uger.
2. Samme Understøttelse ydes ogsaa, naar et Medlem maa forlade Arbejdet som Følge af at have søgt at fremme sine Kammeraters Interesser, dog kun, naar Afdelingens Bestyrelse og Forbundets Forretningsudvalg godkender hans Virksomhed.
3. Ændres Grundlaget for Strejketilladelsen uden Forretningsudvalgets Samtykke, fortabes Retten til al yderligere Understøttelse, samme Sag vedrørende.

§ 20.

1. Under Strejke eller Lock-out har Forretningsudvalget Ret til, *efter Samraad med Afdelingens Bestyrelse,* at forlange, at Medlemmerne — saa snart Arbejde kan anvises dem andet Steds — skal forlade den paagældende Afdelings Omraade mod Udbetaling af Rejsepenge.
2. For gifte Medlemmers Vedkommende betales tillige Rejsepenge for Retur.

§ 21.

Medlemmer af Forbundet maa ikke tage Arbejde hos en Mester, der skylder Kontingent til Svende-Organisationen eller Arbejdsløn til Medlemmer af samme.

§ 22.

1. Naar et Medlem rejser fra en By til en anden, *skal Vedkommende, forinden han søger Arbejde,* henvende sig til Afdelingens Formand eller Kasserer, af hvem han modtager Oplysning om Arbejdsforholdene paa Afdelingens Omraade *og et Arbejdskort, som beviser, at han har opfyldt denne Forpligtelse,* ligesom han ogsaa straks maa meddele til samme, naar han er antaget i Arbejde og tillige ved sin Medlemsbog bevise, at alle hans Forpligtelser som Medlem af Afdelingen i den By, hvorfra han kommer, er opfyldte, og optages derefter i den stedlige Afdeling uden Indskud.
2. Afdelingstillidsmænd kan undtages fra Bestemmelsen om Optagelse i den ny Afdeling, forsaavidt deres Papirer er i Orden.
3. Ingen af Forbundets Medlemmer kan nægtes Tilmeldelse i nogen af Forbundets Afdelinger eller hindres i at nyde samme Rettigheder som Afdelingens øvrige Medlemmer, forsaa-

vidt deres Forhold ikke er i Modstrid med Afdelingens Love.

§ 23.

1. I Arbejdsløshed, Sygdomstilfælde samt Indkaldelse til Militærtjeneste er Medlemmerne kontingentfri for Fagkassens Vedkommende.
2. Medlemmer, som overgaar til andre Fag, kan sikre sig Bevarelsen af deres Rettigheder i Forbundets Ulykkesforsikring ved
   at forlange sig opført som bidragydende Medlem (Medlem med hvilende Medlemsret) i Fagkassen,
   at betale et Administrationskontingent til den vedkommende Afdeling af 10 Øre pr. Uge og Kontingent til Ulykkesforsikringen i nøje Overensstemmelse med Lovene og de fastsatte Regler, som i alle Henseender skal overholdes fuldt ud.
3. De Medlemmer, som er frameldt en Afdeling, og som undlader at melde Tilgang til den Arbejdsstedets nærmeste Afdeling, er pligtig at betale fuldt Kontingent for hver Maaned fra sidste Afmeldelse til Tilgangsmaaneden inklusive.
4. Intet Medlem kan fritages for Kontingent, helt eller delvis, paa Grund af Alder eller Invaliditet, med mindre han indstilles dertil af den Afdeling, han tilhører, og da kun paa følgende Betingelser:
5. at Afdelingen først selv har fritaget ham for Kontingent til den faglige Kasse;
6. er Anledningen til Fritagelse Alder? at vedkommende Medlem da er fyldt 55 Aar og i de sidste 15 Aar uafbrudt har været Medlem af Forbundet;
7. at Fritagelse som Regel kun gælder Kontingentet til de rent faglige Kasmen ikke Kasser knyttet til disse, f. Eks. for Arbejdsløshed, Ulykkesforsikring o. s. v.
8. For Medlemmer, der ikke fritages for Kontingent af Forbundet, men af Afdelingerne — Æresmedlemmer og andre — betaler den vedkommende Afdeling Kontingentet til samtlige Forbundets Kasser.

§ 24.

Tilrejsende Medlemmer af Forbundet, som ikke er frameldt den Afdeling, hvorfra de komme, tør under ingen Omstændigheder optages i andre af Forbundets Afdelinger, forinden deres Medlemsbog er ordnet i Overensstemmelse med den Afdelings Love, de har forladt.

§ 25.

1. Ny Medlemsbøger tør kun udstedes til saadanne, som foreviser den gamle Medlemsbog i behørig Orden, eller for hvem Afdelingen kan paatage sig fuld Garanti (f. Eks. Udlærlinge paa Afdelingens Omraade).
2. Forlanger Ukendte Optagelse i Afdelingen, da konfereres der først med den eller de Afdelinger, paa hvis Omraade Paagældende foregiver at have opholdt sig, og eventuelt med Forbundet.

§ 26.

1. Søndags- samt Over- og Natarbejde

maa kun finde Sted i aldeles paatrængende Tilfælde og skal altid forud være anmeldt for den paagældende Afdelings Bestyrelse.

Som paatrængende nødvendig regnes:

2. Udstillingsarbejde, Reparation af Møller, Butiks-, Værksteds- og Fabrikslokaler, der, saafremt Arbejdet blev udført i den normale Arbejdstid, vilde forhindre andre Arbejdere i at kunne arbejde;
3. Arbejder ved Brønd- og Kloakanlæg, Broer og lignende, der, saafremt Arbejdet blev udført i den normale Arbejdstid vilde lægge Hindringer i Vejen for den almindelige Samfærdsel;
4. Arbejde ved Afstivning af Bygninger, fremkaldt ved Udgravning af Nabogrunde eller lignende Arbejder, der nødvendigvis maa udføres for at forhindre Ulykkestilfælde.
5. I alle andre Tilfælde er Søndags-, Over- og Natarbejde utilladelig.

§ 27.

Ingen Afdeling kan udmeldes eller udtræde af Forbundet med mindre end 1 Aars Varsel.

I Tilfælde af Genindmeldelse erholdes først Ret til Understøttelse 1 Aar fra Indtrædelsesdatoen at regne, og da kun paa Betingelse, at Kontingentet er betalt til samtlige Forbundets Kasser (jfr. § 23).

§ 28.

Forbundet kan kun opløses af Kongressen, og kun naar tre Fjerdedele af de Kongres-Delegerede stemmer derfor, og vil i saa Tilfælde Forbundets Midler blive at fordele procentvis efter hvad hver Afdeling har indbetalt.

Arbejdsanvisningen.

§ 29.

Bliver et Medlem arbejdsløs, maa han straks melde det til Afdelingsformanden, som da opfører ham paa Arbejdsløshedslisten. For saadanne Medlemmers Vedkommende, som vil og kan rejse til en anden By, skal Afdelingsformanden sende Beretning til Forbundet.

§ 30.

Modtager en Afdeling, fra en Mester eller anden, Efterspørgsel efter Arbejdskraft, og ingen eller kun utilstrækkelig Arbejdskraft kan anvises paa Stedet, sendes straks Meddelelse til Forbundet, som derefter, om muligt, anviser den fornødne.

§ 31.

Forbundet leder Arbejdsanvisningen og anviser saa vidt muligt Arbejdet til Medlemmerne i den Orden, de er opførte paa Arbejdsløshedslisten, dog under fornødent Hensyn til Afstanden mellem Arbejdsstedet og den Arbejdssøgende.

Saaledes vedtaget paa Kongressen i Aarhus den 26. Juni 1912.

FORBUNDETS KONTOR.

Forbundets Kontor var i flere Aar knyttet til Formandens Bopæl, saaledes

fra 1. Maj 1890, Smedegade 8, 2. Sal,
- 1. Septbr. 1892, Tømrerg. 8, 2. Sal,
- 1. Okt. 1893, Griffenfeldtsg. 42, 4. Sal,
- 1. April 1895, Ravnsborg Tvergade 6, 3. Sal,
- 20. Septbr. 1902, Tagensvej 27, 3. S.,

og først fra 15. Oktober 1907 lejer Forbundet Kontorlokaler i samme Ejendom.

Den 15. November s. A. er alt i Orden og Kontoret indvies ved en Sammenkomst i Lokalerne, ved hvilken nedenstaaende Sang af Afdelingen Københavns nuværende Formand Carl Larsen blev afsunget:

Mel.: Til min gamle Væltepeter o. s. v.

Skal vi hilse paa hinanden
ved en Snaps og en Bid Brød,
vi, som er en Pryd for Standen,
skal da ikke lide Nød,
vi som dagligdags har Pligter,
maa da ogsaa ha' en Ret,
og da ingen af os svigter,
er det jo saa nemt med det.
Forbundsfest,
Tømrerforbundsfest
med en lille, snæver, stille, udsøgt Kreds som Gæst.
Nyd kun Livet let,
nyd den varme Ret,
vi betaler jo til Kassen, som skal klare det.

Grunden er jo nemlig denne,
denne her med det Kontor:
at vi véd, hvor vi er henne
og for Eftertiden bor.
Vi, som før har bo't til Leje,
der, hvor andre bo'de før,
kan nu end'lig en Gang feje
udenfor vor egen Dør.
Vinnevær,
egen Sekretær,
sikke Møbler, der kan blive ud af Egetræ'r.
Aa, du gode Sol,
sikken flot Reol,
næsten li'saa fin i Kanten som vor Formandsstol.

Derfor ønsker vi From-Peter —,
nej, vi mener Petersen,
da jo ingen bedre set er,
stadig maa beklæde den
og os derfra gi' Parolen
i den Form, som vi er vant —
lad det blive Lærerstolen
for de Folk, som Faget fandt.
Syng det ud,
syng det kraftig ud,
herfra bæres Forbundssagen frem i frejdig Skrud.
Tag Maskinen frem,
husk det, Christensen,
saa skal From nok selv signere under Skrivelsen.

Saa til Lykke da paa Vejen,
naar der atter lægges ud,
skønt at Lykken bli'er vor egen,
ser det dog lidt bedre ud.
Her, hvor kun én fælles Tanke
gaar mod samme fælles Maal,
er kun sjælden Grund til Anke
eller til at sige Skaal.
Sikken Svir,
Sikken'dan man bli'er,
det sku' næsten staa i Bogen, den med Klatpapir.
Skidt med lidt Kommers,
skidt med lidt paa tværs,
Tak for Sangen — Gudskelov, nu kommer sidste Vers.

Lad os derfor være glade
for vor fælles Sag og mærk,
at for Resten vil vi lade,
som om Enighed gør stærk.
Maa vi derfor takke alle
for det Gode, I har gjort,
lad os haabe det maa falde
ud som noget meget stort.
Tak enhver,
Tak enhver især,
baade dem, som vi har glemt, og dem, som der er her.
Lad i blandet Kor,
hver med sin Tenor
os vort Forbund gi' et Hurra for det ny Kontor.

C. L.

Det var et stort Fremskridt, der her var naaet; men forhaabentlig lever vi nok den Dag, da Forbundet kan købe sin egen,

tidssvarende Ejendom og saaledes fri sig for Husværternes stadig gentagende Huslejepaalæg.

LOV FOR ULYKKESFORSIKRINGEN.

§ 1.

1. Krav paa Erstatning efter følgende Regler har alle, som er Medlemmer af Dansk Tømrer-Forbund og dets Ulykkesforsikring, samt opfylder Forpligtelserne til Forbundet og holder sig disse Love efterrettelige. (S Forbundslovens § 23.)
2. Forsikringen gælder saavel i som udenfor Arbejdet, hvor man gaar og staar, dog er Forbundet løst fra sine Forpligtelser, naar Ulykkesforsikringsloven af 7. Januar 1898 træder til, men gælder i alle Tilfælde kun for de første 13 Uger.

§ 2.

1. Forbundet forsikrer mod de umiddelbare Følger af legemlig Ulykkestilfælde eller Vold, som vedkommende Medlem imod sin Vilje rammes af.
2. Ulykkestilfælde, som indtræder ved Forsøg paa at redde Liv eller Ejendom, er indbefattede i Forsikringen. Ligeledes Blodforgiftning ved kirurgiske Operationer i Anledning af Ulykkestilfælde.
3. Er andre end ovennævnte Aarsager til Stede ved et Ulykkestilfælde, bortfalder Forbundets Forpligtelser.

§ 3.

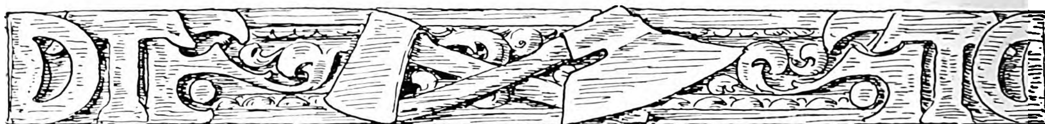
1. I Forsikringen er ikke indbefattet mindre Trykskader, Muskelfibersprængninger, Seneskedebetændelser, som ikke fremkommer ved ydre Vold, saasom Fald, Stød eller Slag, alle sædvanlige Sygdomme samt Tilfælde, som hidrører fra Slagsmaal og aabenbar Beruselse, Selvmord eller al Sport, hvor der æskes Præmier.
2. Medlemmer af Forbundet, som bliver ramte af Ulykkestilfælde ved deres Tjeneste, som Brandmænd, erholder ingen Erstatning af Forbundet, for saa vidt de er forsikrede af Staten eller vedkommende Kommune.
3. *Varer Arbejdsudygtigheden ikke ud over 6 Dage, betales ingen Erstatning.*
4. Under Soldatertjeneste bortfalder ligeledes al Krav paa Erstatning.

§ 4.

1. I alle Ulykkestilfælde, der ikke falder ind under Stats-Ulykkesforsikring, tager Forbundets Forretningsudvalg Bestemmelse om Erstatningen.
2. Invaliditetserstatningens Størrelse ansættes paa Basis af indhentede Erklæringer fra Afdelingens Bestyrelse og fra den Læge, som har haft vedkommende Medlem under Behandling.
3. Under Medlemmernes Sygdom paahviler det Afdelingens Bestyrelse at foretage den fornødne Kontrol.

§ 5.

1. Den Tilskadekomne eller den, som varetager hans Interesser, maa uop-

holdelig tilkalde en praktiserende Læge og straks anmelde Ulykkestilfældet til Afdelingens Bestyrelse og Arbejderforsikrings-Raadet samt i det hele drage Omsorg for, at alt fornødent bliver foretaget for at opnaa hurtig Frelse. Helbredelse og Pleje paa egen Bekostning.

2. Vises der Efterladenhed ved Tilkaldelse af Lægen og følges dennes Forskrifter ikke, fortabes al Ret til Erstatning.

§ 6.

1. Efter indtruffet Ulykkestilfælde, hvis Følger antagelig kunde berettige til Erstatning, maa Afdelingens Bestyrelse straks eller senest 6 Dage efter meddele dette til Forbundet og udfylde de dertil fornødne Blanketter.
2. Overholdes ovennævnte Anmeldelsesfrist ikke, fortabes al Ret til Erstatning.

§ 7.

Naar Lægebehandlingen er tilendebragt, eller Lægen har underskrevet Attesten i Erstatningsandragendet, er Medlemmet pligtig at tilstille Afdelingens Bestyrelse Attesten senest 3 Dage efter, at Lægebehandlingen er ophørt. Forbundet betaler Lægeattesterne.

§ 8.

I Tvivlstilfælde har Forbundet Ret til at lade den Tilskadekomne eller Forulykkede tilse eller undersøge af en af dette valgt Læge.

§ 9.

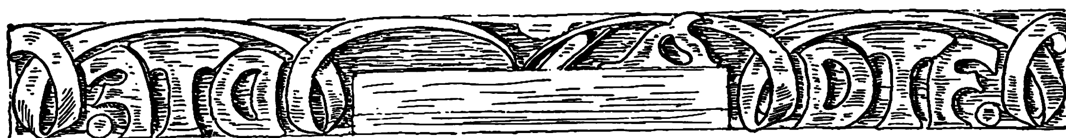
1. Midlerne til Ulykkesforsikringen tilvejebringes ved, at hvert Medlem betaler et aarligt Kontingent af 7 Kr., der som Regel opkræves med 1 Kr. pr. Maaned fra 1. April at regne.
2. Beløbet, *der betales forud,* kvitteres i Medlemsbogen med et af Forbundet autoriseret Mærke, alene bestemt til dette Brug, og indsendes til Forbundet sammen med det ordinære Kontingent senest den 15. i hver Maaned for den forløbne Maaned.
3. Kontingentfrihed i Forbundet (Sygdom og Arbejdsløshed) fritager intet Medlem fra Betaling af Kontingent til Ulykkesforsikringen. (Forbundslovens § 23).

§ 10.

1. Alle *ny indtrædende* Medlemmer betaler 1 Kr. i *Indskud* til Ulykkesforsikringens Grundfond og skal yderligere have betalt Kontingent for 3 Maaneder, *før* de er berettigede til Understøttelse.
2. Sker Indmeldelse efter April Maaned, betales 1 Kr. pr. Maaned til der ialt er betalt 7 Kr. Sker Indmeldelse efter September, betales ligeledes 1 Kr. pr. Maaned indtil 4 Kr. er indbetalt.

§ 11.

1. Der udbetales Dagpenge a 2 Kr. pr. Dag fra og med den 7. Dag efter Ulykkesdagen og indtil 13 Uger derefter.
2. Afgaar et Medlem ved Døden som Følge af Ulykkestilfældet, udbetales en Erstatning til hans Efterladte, stor 1000 Kroner.
3. Efterlader den Afdøde sig ingen Paarørende, udbetales der indtil 100 Kr. til Begravelsesomkostninger, for saa

vidt Vedkommende ikke er berettiget til anden Begravelseshjælp.

4. For Invaliditets-Tilfælde ydes Erstatning efter samme Invaliditetsgrad som Arbejderforsikringsraadet har tilkendt Erstatning, dog beregnet efter 1000 Kr. for fuldstændig Invaliditet. Tilfælde, som ikke falder ind under Ulykkesforsikringsloven af 7. Januar 1898, erstattes efter samme Skala som er beregnet for Tilfælde, der er i Lighed med dem, der falder under denne Lov.

§ 12.

1. Medlemmer, der den Dag, et Ulykkestilfælde vederfares dem, har 2 Maaneders Restance, hvad enten det er almindelig Kontingent eller til Ulykkesforsikringen, erholder ingen Dagpenge for de første 14 Dage efter Ulykkestilfældet; er der 3 Maaneders Restance, bortfalder alle Krav paa Dagpenge, Erstatning for Invaliditet eller Død.
2. Naar en Tilskadekommen af Lægen atter erklæres arbejdsdygtig, underskriver Lægen en Erklæring desangaaende med vedføjet Dato. Denne Erklæring afleveres straks til Afdelingens Formand eller Kasserer, der da indsender den til Forbundets Kontor.
3. Dagpenge udbetales for hver Uge om Lørdagen af Afdelingens Formand eller Kasserer mod Kvittering af den Tilskadekomne eller af den, der varetager hans Interesser.
4. Alt Kontingent skal være betalt, for-

OVERSIGT.

De væsentligste Indtægter og Udgifter i Dansk Tømrerforbunds Ulykkesforsikringskasse fra dens Stiftelse den 1ste Maj 1907 til den 1ste April 1915.

Aar	Kontingent og Indskud		Renter		Dagpenge		Død og Indvaliditet		Læger		Lønninger		Kongresser	
	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre
fra 1/5 1907—31/12 1908...	20,795	»	333	11	9,566	»	»	»	704	»	788	»	»	»
- 1/1 1908—31/12 1909...	25,561	»	460	44	23,288	»	4,683	50	1,498	»	1,013	34	»	»
- 1/1 1909—31/3 1910...	28,349	05	176	36	26,930	»	4,550	40	1,985	»	1,483	34	1,305	33
- 1/4 1910—31/3 1911...	27,797	»	142	82	16,392	»	6,960	90	1,362	»	1,026	»	»	»
- 1/4 1911—31/3 1912...	25,617	»	217	51	12,902	»	2,640	»	1,097	»	1,075	33	»	»
- 1/4 1912—31/3 1913...	29,528	»	460	23	13,872	»	6,170	»	1,013	»	1,112	01	1,528	25
- 1/4 1913—31/3 1914...	32,643	»	722	96	14,436	»	6,125	40	1,216	»	1,130	01	»	»
- 1/4 1914—31/3 1915...	31,338	»	1,042	08	13,536	»	3,323	20	1,072	»	1,130	01	»	»

22

inden der udbetales nogen som helst Art af Erstatning.

§ 13.

Intet Spørgsmaal vedrørende denne Lov eller Forstaaelse deraf skal fra Medlemmernes eller andres Side kunne indbringes for Domstolene.

Saaledes vedtaget paa Kongressen i Aarhus den 26. Juni 1912.

VEDTÆGT FOR
ARBEJDSLØSHEDSKASSEN.

§ 1.

Denne Arbejdsløshedskasse, som er stiftet den 25. Marts 1907 og har Hovedsæde i København, har til Formaal at sikre sine nydende Medlemmer gensidig Hjælp i Tilfælde af Arbejdsløshed, der ikke er begrundet ved de i denne Vedtægts § 9 ommeldte Aarsager.

§ 2.

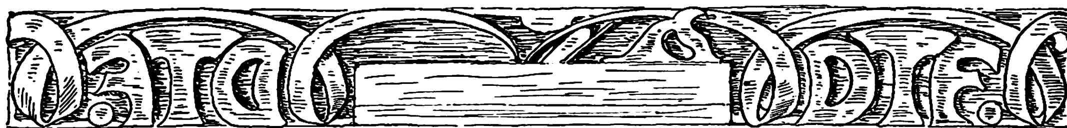
1. Kun Lønarbejdere, hvis økonomiske Stilling ikke hindrer dem i at være nydende Medlemmer af en anerkendt Sygekasse, og som er knyttede til de under Tømrerfaget hørende Virksomheder (Tømrere, Møllebyggere, Skibstømrere og Snedkere), og bosatte i Danmark, kunne optages som nydende Medlemmer i Arbejdsløshedskassen.
2. Ingen, der er under 18 eller over 60 Aar, kan optages som nydende Medlem.
3. Optagelse i Kassen som nydende Medlem kan ikke nægtes nogen, naar han fyldestgør de ovenfor angivne Betingelser (jvfr. dog § 5).

§ 3.

1. Som bidragydende Medlemmer optager Kassen andre Mænd og Kvinder, som ville støtte Kassen uden at have Ret til Hjælp af den. Saadanne Medlemmer kunne senere overgaa til at blive nydende Medlemmer, for saa vidt samtlige de i saa Henseende fornødne Betingelser er til Stede, dog uden Hensyn til Alder, saafremt de er indtraadte som bidragydende Medlemmer inden deres 40. Aar.
2. Nydende Medlemmer, der ikke kunne anses for ubemidlede, maa overgaa til at være bidragydende Medlemmer (med hvilende Medlemsret).
3. Bidragydende Medlemmer (med hvilende Medlemsret) betaler mindst sædvanligt Medlemsbidrag for nydende Medlemmer (jvfr. § 15).

§ 4.

1. Optagelse i Arbejdsløshedskassen finder Sted gennem Afdelingen, under Forbehold af Hovedledelsens Godkendelse. Nægtes Optagelsen, fordi den paagældende ikke anses for ubemidlet, kan Vedkommende forlange Spørgsmaalet om sin Ret til Optagelse afgjort af det i Sygekasseloven af 12. April 1892 § 7 omhandlede Udvalg. Tvivlsspørgsmaal om, hvorvidt et Medlem vedblivende kan betragtes som ubemidlet (jvfr. § 3), bliver ligeledes at afgøre af nævnte Udvalg.
2. Nægtes Optagelsen eller finder Udslettelse Sted, fordi Vedkommende ikke antages at opfylde de i §§ 2 og

3 iøvrigt foreskrevne Betingelser, kan paagældende forelægge Arbejdsløshedsinspektøren Spørgsmaalet.

3. Saavel de af Sygekasseudvalget som de af Arbejdsløshedsinspektøren trufne Afgørelser kunne indankes for Indenrigsministeren, ved hvis Afgørelse det har sit Forblivende.

§ 5.

Kassens Ledelse kan nægte at optage Personer, der af legemlige eller moralske Grunde maa anses for uskikkede til regelmæssig Erhvervsvirksomhed eller til Samarbejde med Arbejdsledere eller Arbejdskammerater. — Er saadanne Personer optagne som Medlemmer, er Bestyrelsen berettiget til atter at udelukke dem fra Medlemsret. De af Bestyrelsen i Henhold til denne Paragraf trufne Afgørelser kunne indenfor et Tidsrum af en Maaned af Vedkommende indankes for det i Arbejdsløshedskasselovens § 18 omhandlede Nævn, der træffer sin Afgørelse under Hensyn til de i de enkelte Tilfælde særlig foreliggende Forhold. Nævnets Afgørelser kunne, ligeledes indenfor et Tidsrum af en Maaned, indankes for Indenrigsministeren, ved hvis Afgørelse det har sit Forblivende.

§ 6.

1. Understøttelsen udredes som:
   a. Rejsehjælp.
   b. Dagpenge.
   c. Flyttehjælp.

2. Den daglige Understøttelse er for de *første 40 tabte Arbejdsdage 1 Kr. 50 Øre pr. Dag* og for de paafølgende 30 Dage 1 Kr. pr. Dag.

(Fra 1. April 1913 er Understøttelsen for samtlige 70 Dage Kr. 1,50 pr. Dag.)

3. Den af Kassen ydede Rejseunderstøttelse (hvorved forstaas Billet til 3. Klasse Jernbane eller 2. Klasse Dampskib samt daglig Understøttelse) ydes kun i de Tilfælde, hvor Bestyrelsen anviser Arbejde, eller hvor Arbejde formentlig kan opnaas. Understøttelsen maa altid, under hvilken Form den end ydes, holdes indenfor den i § 7 angivne Begrænsning.

4. Arbejdsløse Medlemmer, som paatager sig midlertidigt Arbejde (jvfr. § 8, Nr. 6), er *ikke* berettigede til Understøttelse for de Dage, saadant Arbejde varer.

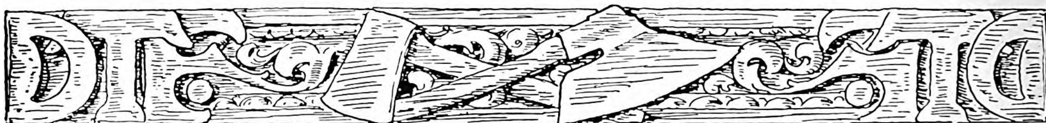
5. Ved tabte Arbejdsdage forstaas samtlige Ugens 6 Hverdage, uanset om der blandt disse er ekstra Helligdage.

6. Afdelingens Arbejdsløse er pligtige at møde til Kontrol i Arbejdstiden efter nærmere Bestemmelse af Afdelingens Bestyrelse.

7. For stedlige Arbejdsløse sker Udbetalingen en Gang hver Uge og kan i intet Tilfælde udbetales for mere end 1 Uge a 6 Dage ad Gangen. Medlemmet skal personlig møde og afhente sin Understøttelse. Undtagne fra denne Regel er dog Medlemmer, som siden sidste Udbetaling har erholdt Arbejde (jvfr. § 8, Nr. 7).

8. Rejseunderstøttelse udbetales forud af den Afdeling, Medlemmet rejser fra, hvorimod Dagpenge til rejsende

22*

Arbejdsløse udbetales bagud efter endt Karenstid (jvfr. § 8, Nr. 6). Ingen Rejsende er berettiget til mere end 3 Dages Understøttelse i hver Provins-Afdeling og 6 Dage i København.

9. Rejsende Medlemmer skal have deres Bog paategnet som frameldt fra den Afdeling, de sidst tilhørte; ved Ankomsten til en anden By skal Medlemmet straks henvende sig til Afdelingens Formand for at indhente fornødne Oplysninger angaaende Arbejdsforholdene; undlades dette, mister Vedkommende sin Understøttelse for de første 6 Uger.
10. Rejser et Medlem med Familie til en anden Afdeling, ydes en Understøttelse af *15 Kr.* i Flyttehjælp.
11. Saavel stedlige Arbejdsløse som Rejsendes Restancer og anden Gæld til Afdelingerne fradrages Understøttelsen ved første Udbetaling.

§ 7.

1. Ingen kan i Løbet af 12 paa hinanden følgende Maaneder modtage Understøttelse til et Beløb, der overstiger 90 Kr.

   (Fra 1. April 1913 at regne 105 Kr.).
2. Har et Medlem i Løbet af 3 paa hinanden følgende Regnskabsaar modtaget Understøttelse til et samlet Beløb af 270 Kr. (fra 1. April 1913 at regne 315 Kr.), kan der ikke ydes ham yderligere Understøttelse, før han i det paafølgende Regnskabsaar har været Medlem og betalt det for samme Tidsrum fastsatte Kontingent og eventuelt Ekstrakontingent.
3. Medlemmer, som ikke i Løbet af tre paa hinanden følgende Aar har arbejdet ved Faget i tilsammen mindst 40 Uger, mister Retten til Understøttelse, indtil de paany har arbejdet ved Faget i mindst 13 Uger i Løbet af 12 Maaneder og betalt Bidrag som nydende Medlemmer i fulde 12 Maaneder.

§ 8.

1. Understøttelse ydes ikke til nogen, med mindre han i det umiddelbart forud for Understøttelsens Ydelse forløbne Tidsrum af 12 Maaneder har været Medlem af Kasser og betalt sit skyldige Kontingent som nydende Medlem.
2. Lærlinge, der optages i Kassen som ydende Medlemmer før det fyldte 18. Aar, og som for et Aar har betalt et Kontingent af 5 Kr., kunne, naar 6 Uger er forløbne efter Læretidens Udløb, erholde Rejsehjælp af Kassen, dog kun under Forudsætning af, at de paa Understøttelsens Tidspunkt er fyldt 18 Aar.
3. Lærlinge, som ved Optagelsen er fyldt 18 Aar (jfr. § 2, 2, Stk.) og har betalt fuldt Kontingent i de sidste 12 paa hinanden følgende Maaneder, har Ret til Understøttelse paa de almindelige Betingelser efter Læretidens Udløb.
4. Et Medlem, som rejser til Udlandet, er berettiget til ved sin Tilbagekomst at indbetale det fulde Kontingentbeløb for den Tid, han har været bort-

rejst, og kan da straks indtræde i sine Rettigheder som nydende Medlem (jvfr. dog 6. Stk.). Det samme gælder den, som paa Grund af Arbejdsløshed søger Beskæftigelse i et Fag, hvor der ikke findes nogen anerkendt Arbejdsløshedskasse og som derfor i Henhold til § 14 har faaet hvilende Medlemsret.

5. Værnepligtige er under Indkaldelse fritagne for at erlægge Kontingent, men er desuagtet berettiget til efter Indkaldelsens Ophør at erholde Understøttelse, naar de paa det Tidspunkt, da Understøttelsen ydes, har været Medlemmer af Kassen i mindst 12 Maaneder (Tjenestetiden iberegnet) og indenfor dette Tidsrum har erlagt det skyldige Kontingent for mindst 3 Maaneder.

6. Understøttelse tilstaas ikke for de første 13 Dage, heri ikke medregnet Søndage, efter at Medlemmet har meldt sig arbejdsløs. Dette gælder dog ikke, naar Understøttelsen tilstaas alene som Rejsehjælp eller Flyttehjælp, eller hvis Medlemmet under en Arbejdsløshedsperiode efter Karenstidens Udløb har haft midlertidig Beskæftigelse. Ved midlertidig Beskæftigelse forstaas Arbejde i et Tidsrum af ikke over 4 Uger.

7. Medlemmerne er forpligtede til at anmelde Arbejdsløshedens Begyndelse og Ophør. Forsømmelse af inden 2 Dage at anmelde Arbejdsløshedens Ophør medfører Tab af Ret til Understøttelse for et Tidsrum af 2 Maaneder.

§ 9.

Arbejdsløshedskassen maa ikke yde Understøttelse:

1. Under Strejker eller Lock-out til Personer, der omfattes af samme.
2. til Medlemmer, hvis Arbejdsløshed er foraarsaget ved Sygdom eller Arbejdsudygtighed, saalænge Sygdommen eller Arbejdsudygtigheden vedvarer,
3. til Medlemmer, hvis Arbejdsløshed hidrører fra, at de uden fyldestgørende Grund har forladt deres Arbejde, eller maa anses forskyldt ved overdreven Nydelse af berusende Drikke eller ved Ufordragelighed overfor Arbejdsgivere eller Arbejdskammerater,
4. til Medlemmer, der afsoner en dem ikendt Straf,
5. til Medlemmer, der hensidder i Varetægtsarrest,
6. til Medlemmer, der oppebær fast Fattigunderstøttelse,
7. til Medlemmer, der vægre sig ved at overtage et af Kassens Ledelse anvist Arbejde, som svarer til deres Ævne.
8. til Medlemmer, som aftjener deres Værnepligt.
9. Nægter Bestyrelsen i Tilfælde af et Medlems Arbejdsløshed at yde ham Understøttelse under Henvisning til Bestemmelserne i foranstaaende Nr. 1—3 og 6—7, skal den af Bestyrelsen i saa Henseende trufne Afgørelse indenfor et Tidsrum af en Maaned af Paagældende kunne indankes for det i Arbejdsløshedskasselovens

§ 18 ommeldte Nævn, der træffer sin Afgørelse under Hensyn til de i det enkelte Tilfælde særlig foreliggende Forhold. — Nævnets Afgørelser kunne, ligeledes indenfor et Tidsrum af en Maaned, indankes for Indenrigsministeren, ved hvis Afgørelse det har sit Forblivende.

§ 10.

I Følge Arbejdsløshedskasselovens § 7 kan ingen samtidig nyde Medlemsret i mere end én anerkendt Arbejdsløshedskasse. Er nogen ved Optagelsen Medlem af en anden, ikke anerkendt Arbejdsløshedskasse, eller erhverver han senere Medlemsret i en saadan, skal det straks anmeldes for Afdelingsbestyrelsen, der fører Kontrol med, at intet Medlem ved Indtrædelse i flere Arbejdsløshedskasser sikrer sig en større daglig Pengehjælp end 2/3 af den gennemsnitlige Arbejdsfortjeneste i Faget.

Overtrædelse af foranstaaende Bestemmelser saa vel som Svig mod Kassen medfører Tab af Medlemsretten.

§ 11.

I Forbindelse med Hoved- og Afdelingskasserne kan oprettes Arbejdsanvisningskontorer, til hvilket det paahviler Medlemmet at anmelde Arbejdsløshedens Begyndelse og Afslutning. Medlemmet er pligtig at underkaste sig de Regler med Hensyn til Arbejdsanvisningen, som fastsættes af Kassens Ledelse.

§ 12.

Har Kassen afsluttet Overenskomst med en anden Forening om gensidig Overflytning af Medlemmer (jvfr. § 32 og Arbejdsløshedskasselovens § 18) og et Medlem erholder Arbejde indenfor en saadan Forenings Omraade, er Medlemmet pligtig at tiltræde denne. I modsat Fald kan det ved sin Tilbagekomst kun optages som nyt Medlem. Se iøvrigt Overflytningsreglerne Side 54.

§ 13.

Intet nydende Medlem kan undslaa sig ved at modtage Valg til Kassens Ledelse og Revision, dog gælder Pligten kun for en Valgperiode ad Gangen.

§ 14.

Ophører et Medlem at arbejde ved Fagene, kan Vedkommende kun forblive i Kassen med hvilende Medlemsret (jvfr. § 3).

§ 15.

Det ugentlige Medlemsbidrag er 35 Øre pr. Medlem.

Eventuelt Ekstrabidrag kan opkræves i Forhold til Kassens skiftende Behov.

§ 16.

1. Kontingentet erlægges i ugentlige Bidrag; men kan betales forud. Forsømmes Betalingen i 8 Uger fortabes Retten til Understøttelse.
2. Understøttelsesrettens Fornyelse kan ske paa følgende Betingelser:
   a. Der betales Kontingent for samtlige de forløbne Uger, heri indbefattet den Uge, hvori Betalingen sker.
   b. Retten til Understøttelse indtræder først efter nedenstaaende Skala, og der betales Kontingent i Karenstiden.

Er de udbetalte Ugekontingenters Antal fra	Da er Karenstiden regnet fra Betalingsdatoen
8 til 11	3 Uger
11 „ 14	4 –
14 „ 17	5 –
17 „ 20	6 –
20 „ 23	7 –
23 „ 26	8 –

c. Mangler Betaling af over 26 Ugekontingenter, indtræder den Paagældende som nyt Medlem (jfr. § 8, 1. Stk.).

§ 17.

Et Medlems Opholds- eller Forsørgelseskommune er berettiget til uden Samtykke af højere Myndighed at yde et Tilskud til Bestridelse af hans Præmie for det løbende Regnskabsaar, dog ikke udover en Sjettedel af Præmien. Ydelsen af et saadant Tilskud medfører ikke for den, til Fordel for hvem Tilskudet ydes, de med Modtagelsen af Fattighjælp forbundne Følger. Kommuner, i hvilke anerkendte Arbejdsløshedskasser har Hovedsæde eller Afdelinger, er berettigede til — ligeledes uden Samtykke af højere Myndighed — at yde et Tilskud til den eller de paagældende Kasser, dog at Kommunens Tilskud ikke for nogen Kasses Vedkommende for et enkelt Regnskabsaar maa overstige en Sjettedel af Præmierne for de af Kassens Medlemmer, for hvilke Kommunen var Opholdskommune den nærmest foregaaende 31. Marts.

§ 18.

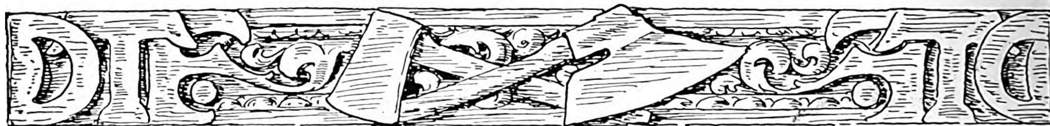
Afdelinger oprettes efter Beslutning af Forretningsudvalget i hvert enkelt Tilfælde.

§ 19.

1. Afdelingen ledes af en Formand, en Kasserer samt 3 Medbestyrere, som vælges paa de ordinære Generalforsamlinger i Afdelingen for et Aar ad Gangen. Tillige vælges 2 Revisorer for samme Tidsrum. Bestyrelsen vælger selv sin Næstformand, som overtager Ledelsen under Formandens Forfald eller Bortrejse fra Afdelingen. Fratræder Kassereren, skal der straks vælges en ny.
2. Afdelingsbestyrelsen har at vaage over Lovenes Overholdelse, den udfører de af Forretningsudvalget givne Anvisninger, udarbejder og indsender til Forretningsudvalget ved hver Maaneds Slutning en Oversigt over Arbejdsløsheden i Afdelingen for den forløbne Maaned. Ved hvert Regnskabsaars Slutning indsendes en kortfattet Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar og en Fortegnelse over de Medlemmer, der den 31. Marts opholder sig indenfor Afdelingens Omraade. Afdelingsbestyrelsen drager Omsorg for, at der til Kommunen indgives Andragende om Tilskud i Henhold til Arbejdsløshedslovens § 9, samt at de eventuelle Tilskud indsendes til Hovedkassen. Afdelingsbestyrelsen er ansvarlig overfor Medlemmerne og forpligtet til, hvis den ved fejlagtig Administration har forvoldt Kassen Tab, at erstatte dette.
3. Medlemmerne er ansvarlige for, at de af dem til Afdelingen indbetalte Beløb indbetales til Hovedkassen.

§ 20.

Er det ved Medlemsbidrag og eventuelt

Kommunetilskud indkomne Beløb ikke tilstrækkeligt til Bestridelse af Afdelingens Udgifter, Understøttelsen vedrørende, skal dette indberettes til Hovedkassen, som da mod Kvittering tilsender Afdelingen det manglende Beløb. Begæring om Tilskud fra Hovedkassen skal være medundertegnet af begge Revisorer og *maa ikke skyldes resterende Kontingent.*

§ 21.

I Afdelingerne holdes 2 Gange aarlig — i Maj og November — en ordinær Generalforsamling, hvor Regnskabet for de forløbne Kvartaler fremlægges i revideret Stand til Medlemmernes Godkendelse, hvorefter det straks indsendes til Hovedkassen. Det er Revisorernes Pligt at forvisse sig om — f. Eks. ved Postkvittering —, at det overskydende Beløb er indsendt til Hovedkassen sammen med Regnskabet.

§ 22.

Ekstraordinære Generalforsamlinger kunne indkaldes, naar Forretningsudvalget eller Afdelingens Bestyrelse maatte ønske det, eller naar en Trediedel af Afdelingens Medlemmer (dog aldrig over 100) skriftlig fremsætter motiveret Begæring derom til Afdelingens Formand.

§ 23.

1. Den højeste indre Myndighed i Arbejdsløshedskassens Anliggender, hvor Arbejdsløshedskasseloven ikke foreskriver anderledes, har Delegeretmødet, som regelmæssigt afholdes hvert tredie Aar i Slutningen af Juni.
2. Til Delegeretmødet har hver af Kassens Afdelinger Ret til at sende en Delegeret. Tæller en Afdeling 100 Medlemmer, sender den 2 Delegerede og derefter en for hvert fulde Hundrede.
3. De Delegerede har alle lige Stemmeret.
4. Ekstra Delegeretmøde kan sammenkaldes efter Hovedbestyrelsens Beslutning.

§ 24.

De Delegerede skulle være forsynede med Mandat, udstedt af den Afdeling, som sender dem. Mandatet skal være underskerevet af Afdelingens samlede Bestyrelse.

§ 25.

1. Paa Delegeretmødet aflægges Beretning om Virksomhed og Regnskab siden sidste Møde, og de indsendte Forslag behandles. Enhver under Kassen hørende Afdeling kan stille Forslag, der maa indsendes til Forretningsudvalget senest 6 Uger før Delegeretmødets Afholdelse. Forslagene omsendes til Afdelingerne senest 14 Dage før Delegeretmødet.
2. Forslag, som *indsendes* til Behandling paa Delegeretmødet, *skal først være behandlede i Afdelingerne og der have Generalforsamlingens Tilslutning.*

§ 26.

1. Delegeretmødet vælger Hovedbestyrelsen, som bestaar af en Formand, 10 Medbestyrere og 6 Suppleanter. Udenfor Hovedbestyrlsen vælges en Kasserer, der tillige er Sekretær.
2. Medbestyrerne vælges saaledes, at der for Sjælland med Øerne Lolland,

Falster, Møen og Bornholm vælges 6, hvoraf de 4 vælges for København. For Jylland og Samsø vælges 3 og for Fyn 1 Medbestyrer.

3. Af Suppleanter vælges 2 for København, 1 for Sjælland med Øer, 2 for Jylland og 1 for Fyn.
4. De vælges alle for 3 Aar ad Gangen og afgaar alle paa én Gang. Genvalg kan finde Sted.
5. Desuden vælges 2 Provins-Afdelinger, som igen er pligtige til at vælge hver en Revisor, og 2 Provins-Afdelinger, der er pligtige at vælge hver en Revisor-Supleant.
6. Revisorerne møder tillige som Delegerede for de Byer, hvori de er valgte (jvfr. § 23).

§ 27.

Hovedbestyrelsens Medlemmer skulle deltage i Delegeretmødet, men har ingen Stemmeret, med mindre de tillige er valgte som Delegerede.

§ 28.

Hovedbestyrelsen vælger af sin Midte en Viceformand og Repræsentanter, som sammen med Formanden skal varetage Arbejdsløshedskassens Interesser paa de statsanerkendte Arbejdsløshedskassers Aarsmøde (jvfr. Arbejdsløshedskasselovens § 16).

Har Formanden Forfald, overtager Viceformanden efter Formandens Tilsigelse hans Funktion.

§ 29.

1. Hovedbestyrelsen holder ordinært Møde en Gang aarlig. Forøvrigt ledes Arbejdsløshedskassens Anliggender af et Forretningsudvalg, som bestaar af Formanden og de Medlemmer af Hovedbestyrelsen, som er valgte for København.
2. Forretningsudvalget kan sammenkalde Hovedbestyrelsen saa ofte det findes fornødent og maa ved Afgørelse af større Sager raadføre sig med denne.

§ 30.

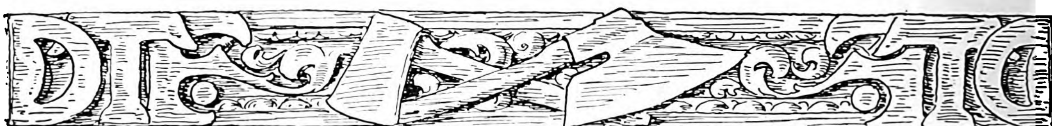
1. Omkostningerne ved Delegeretmøderne, heri de Delegeredes Rejseudgifter, Godtgørelse for tabt Arbejdsindtægt og Diæter, afholdes af Hovedkassen og fastsættes paa Delegeretmødet.
2. Ligeledes fastsætter Delegeretmødet med Arbejdsløshedsinspektørens Godkendelse Formandens, Kassererens og andre Lønninger og Honorarer samt Administrationstilskud til Afdelingerne.

§ 31.

Samtlige Medlemmer af Forretningsudvalget og lønnede Funktionærer er én for alle og alle for én ansvarlige for Arbejdsløshedskassens Midler og Effekter, som kun tør anvendes i Overensstemmelse med denne Vedtægt.

§ 32.

Forretningsudvalget leder den daglige Forretningsførelse og tager Stilling til alle Kassens Anliggender, alt i Overensstemmelse med Loven og de af Arbejdsløshedsinspektøren givne Anvisninger. Det kan, under Ansvar for Delegeretmødet, indgaa Overenskomster med andre Foreninger angaaende gensidig Ydelse af Rejsehjælp til Medlemmer i Overensstemmelse med de af Arbejdsløshedsnæv-

net (jfr. Arbejdsløshedskasselovens § 18) nærmere foreskrevne Regler; saadanne Overenskomster skulle godkendes af Arbejdsløshedsinspektøren og kunne af denne kræves opsagte. Hovedbestyrelsen kan endvidere mellem Delegeretmøderne lade foretage almindelig Afstemning blandt Kassens samtlige Medlemmer om Spørgsmaal, som kræver hurtig Afgørelse.

§ 33.

1. Formanden tilsiger de Delegerede, Revisorerne og Revisor-Suppleanterne;
2. er paa Delegeretmødet pligtig til paa Forretningsudvalgets og Hovedbestyrelsens Vegne at give en Oversigt over Arbejdsløshedskassens Virksomhed i det eller de forløbne Aar;
3. leder Arbejdsløshedskassens Anliggender, men skal i vigtige Sager lade sin Handlemaade bestemme af Forretningsudvalget og
4. leder Korrespondancen.

§ 34.

Kassereren er tillige Sekretær. Han

1. indkasserer Kontingentet ved Afdelingernes Formænd eller Kasserere;
2. fører en Kassebog, som nøjagtig angiver enhver Indtægt og Udgift med vedføjet Dato;
3. fører et nøjagtigt Regnskab over Anvendelsen af Arbejdsløshedskassens Midler og skal hver Maaned fremlægge samme, i Forening med Kassebeholdning, for Forretningsudvalget.
4. Regnskabet underskrives af de tilstedeværende Medlemmer af Forretningsudvalget.

§ 35.

Hver Maaned udarbejdes paa Grundlag af de fra Afdelingerne indgaaede Oplysninger om Arbejdsløsheden en samlet Oversigt over denne. Hvert Aars April Maaned udarbejdes et Aarsregnskab for det fulde Regnskabsar (1. April—31. Marts). Regnskabet maa, for at Kassen kan erholde Statstilskud, være indsendt til Arbejdsløshedsinspektøren inden Udgangen af Maj Maaned sammen med Beretning om Kassens Virksomhed for samme Tidsrum og en Fortegnelse over Kassens Medlemmer med Angivelse af Medlemsbidraget samt hvert Medlems Opholdskommune den 31. Marts. Forinden har Revisorerne kritisk at gennemgaa Regnskabet, overbevise sig om, at Værdipapirerne og den kontante Beholdning er tilstede, og give deres Indstilling i Henhold dertil. Sammen med Regnskabet opsættes en Status.

§ 36.

Kassens Indtægt og Formue skal holdes strængt afsondret fra andre Foreningers Midler og maa hverken som Laan eller Gave tilflyde andre Foreninger eller anvendes i uvedkommende Øjemed.

§ 37.

Arbejdsløshedskassens opsparede Kapital indsættes i en af Forretningsudvalget valgt Sparekasse paa saa betryggende Betingelser som muligt.

§ 38.

Formanden har til enhver Tid Ret til at undersøge Regnskaberne og Kassebeholdningerne og til at kontrollere Regnskabsførelsen, saavel i Afdelingerne som i Hovedkassen.

§ 39.

Det er Afdelingernes Pligt at indsende Kontingent og Regnskab inden den 15. i Maaneden for den forløbne Maaned.

§ 40.

1. Reservefonden dannes af det aarlige Overskud, derunder ekstraordinære Indtægter. Af Reservefondens Midler dækkes muligt Underskud i ugunstige Aar.
2. Kan et Aars Underskud ikke dækkes af Reservefonden, dækkes Resten ved Ekstraligning paa de nydende Medlemmer inden Regnskabets Indsendelse til Arbejdsløshedsinspektøren.

§ 41.

1. Kassens Kapitalformue og Overskud kan ingensinde blive Genstand for Deling mellem Medlemmerne. Til Midlernes Anvendelse ved Kassens mulige Opløsning skal Arbejdsløshedsinspektørens Samtykke indhentes.
2. Denne Arbejdsløshedskasse kan kun ophæves ved Beslutning af et Delegeretmøde, naar mindst 3/4 af de tilstedeværende Delegerede stemmer derfor og samme Majoritet opnaas ved en derpaa følgende skriftlig Afstemning mellem alle Kassens Medlemmer.

§ 42.

1. Denne Vedtægt træder i Kraft den 9. August 1912.
2. Arbejdsløshedsinspektørens Samtykke udfordres til enhver Forandring i Vedtægten.

Ifølge Indenrigsministeriets Resolution, meddelt Forretningsudvalget ved Skrivelse fra Arbejdsløshedsinspektoratet af 30. Oktober 1907, og Skrivelse fra Arbejdsløshedsinspektoratet af 9. August 1912, er Arbejdsløshedskassens Vedtægter saaledes anerkendte.

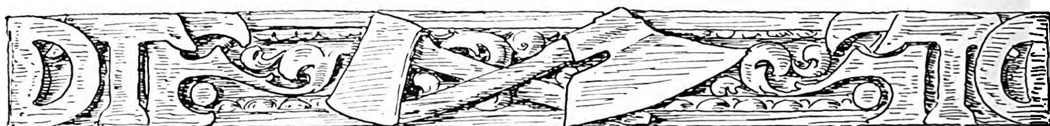
C. From-Petersen.

OVERFLYTNINGSREGLER
mellem
ANERKENDTE ARBEJDSLØSHEDS-KASSER I DANMARK.

Fastsatte af Arbejdsløshedsnævnet i Henhold til § 18 i Lov om anerkendte Arbejdsløshedskasser af 9 .April 1907.

Naar et Medlem af en faglig Arbejdsløshedskasse erholder Arbejde i et andet Fag, for hvilket der er oprettet en Arbejdsløshedskasse, har det Pligt til straks at tilmelde sig denne og til at betale Kontingent efter at have arbejdet en Uge. Er der flere Kontingentklasser, bestemmer den tilflyttede Kasses Bestyrelse i Overensstemmelse med Kassens Vedtægter, i hvilken Klasse det tilflyttede Medlem skal indtræde.

Retten til Understøttelse i den tilflyttede Kasse indtræder, efter at vedkommende Medlem uafbrudt har arbejdet og betalt skyldigt Kontingent i 13 Uger og sammenlagt med dette har betalt ordinært Kontingent for de sidst forløbne 12 Maaneder i en eller flere Kasser. Indtil Understøttelsesret er erhvervet i den tilflyttede Kasse, bevarer et saadant Medlem ved eventuel Arbejdsledighed Understøttelsesretten i den fraflyttede Kasse.

Et overflyttet Medlem har efter nævnte 13 Ugers Forløb Rettigheder efter den tilflyttede Kasses Vedtægt; uafbrudt Medlemsskab i fraflyttede Kasser regnes Medlemmet til Gode i den tilflyttede Kasse efter dennes Regler.

Ved Beregning af Understøttelsens Udstrækning medregnes det Dageantal, for hvilket Medlemmet har erholdt Understøttelse i fraflyttede Kasser.

Saafremt en tilflyttet Kasse ikke har paabegyndt sine Udbetalinger, som Følge af at den ikke har virket i 12 Maaneder, har den alligevel Understøttelsespligt overfor understøttelsesberettigede Medlemmer fra en fraflyttet Kasse.

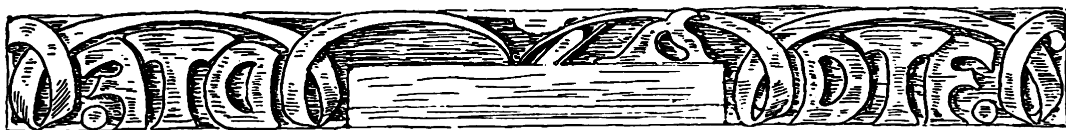
Overflytning sker uden Indskud. Ved Overflytningen maa frameldt Medlemsbog medbringes. I denne kvitterer den tilflyttede Kasse for de til denne erlagte Ugebidrag for de første 13 Uger, hvorefter den udsteder ny Medlemsbog. Heri indføres fornødne Oplysninger om erlagt Kontingent og modtagen Understøttelse. Medlemsbogen til den fraflyttede Kasse tilbagesendes denne gennem Hovedkontoret, naar ny Medlemsbog er udstedt. Hvis Medlemsbogen til den fraflyttede Kasse ikke er egnet til at indeholde Kvittering for Kontingentet til den tilflyttede Kasse, udsteder denne til dette Brug et Interimsbevis, der efter de 13 Ugers Forløb ombyttes med Medlemsbogen.

Eventuelle Restancer skal erlægges til den fraflyttede Kasse efter dennes Regler, og forinden dette er sket, kan Understøttelsesretten i den tilflyttede Kasse ikke indtræde. Den fraflyttede Kasses Understøttelsespligt ophører dog, naar et

OVERSIGT.

De væsenligste Indtægter og Udgifter i Tømrerfagets Arbejdsløshedskasse i Tidsrummet fra 31. Marts 1907 til 1. April 1915.

Aar	Kontingent		Rente		Stats-Tilskud		Kommune-Tilskud		Tilskud fra Fagkassen		Udbetalt Understøttelse		Rejsegodtgørelse Billetter til Medlemmer		Flyttehjælp		Administrationsbidrag til Afdelingen		Lønninger og Møder		Kongressen	
	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre
fra 1/4 1907—31/3 1908	48,291	25	150	42	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1,939	75	»	»
- 1/4 1908—31/3 1909	54.487	88	1,375	36	9.145	63	5.098	61	28,018	50	135,131	80	1.387	80	»	»	2,892	59	2.019	50	»	»
- 1/4 1909—31/3 1910	68,098	55	639	18	43,802	50	12,378	07	5,160	»	118,041	75	2,129	50	95	»	3.267	09	1,957	50	2,176	80
- 1/4 1910—31/3 1911	74,038	43	1,106	47	42.818	31	16,029	93	»	»	122,169	50	1,334	65	209	»	4,085	84	1,983	95	»	»
- 1/4 1911—31/3 1912	71,679	23	1,305	19	45.034	18	17,741	72	»	»	93,466	75	1,237	65	90	»	4,439	75	1,983	95	»	»
- 1/4 1912—31/3 1913	77,586	55	2.466	16	44.710	47	16,987	87	»	»	63.250	15	1.058	75	165	»	4,288	42	2,001	30	2,735	34
- 1/4 1913—31/3 1914	87,281	60	4.766	14	47,287	21	19,615	91	»	»	89,992	75	1,109	90	205	»	4,642	90	1,993	40	»	»
- 1/4 1914—31/3 1915	**84,616**	**80**	**6,983**	**16**	**53,448**	**75**	**20,691**	**76**	»	»	**163,944**	»	**1,048**	**30**	**345**	»	**5,233**	**40**	**2,003**	**40**	»	»

overflyttet Medlem har tilhørt en anden Kasse i 13 Uger.

Ved eventuelt indtrædende Arbejdsløshed, forinden Understøttelsesret er erhvervet i den tilflyttede Kasse, er begge Kasser berettigede til at anvise Medlemmet Arbejde. Nyder Medlemmet Understøttelse, skal Kontingenterlæggelsen ske til den understøttelsespligtige Kasse. Har et Medlem i Overgangstiden ingen Ret til Understøttelse i den fraflyttede Kasse, sker Kontingentbetaling til den tilflyttede Kasse.

Disse Regler træder i Kraft den 15. Oktober 1908.

For 25 Aar siden vedtoges Oprettelsen af »Dansk Tømrer-Forbund« paa et Møde, som afholdtes den 18. Maj 1890 i Hustømrerforeningens Lokaler, Adelgade 27, i København.

Repræsenterede paa dette Møde var 6 Foreninger, med tilsammen 1065 Medlemmer, hvoraf 890 tilhørte København.

Til Sammenligning kan anføres, at Forbundet nu tæller 100 Foreninger (Afdelinger), som under normale Arbejdsforhold har ca. 5000 Medlemmer.

En stor Del af disse Afdelinger havde ved deres Indmeldelse i Forbundet en Arbejdstid paa 10½ a 11 Timer. Arbjdstiden er nu 9½ a 10 Timer.

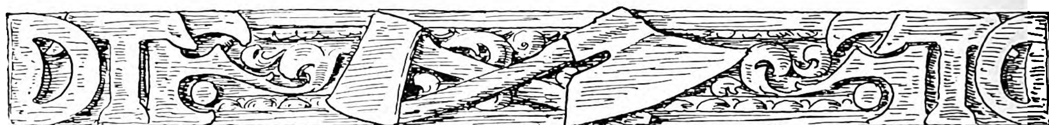
Timelønnen var i mange Tilfælde kun ca. 20 a 25 Øre, navnlig paa saadanne Steder, hvor Arbejdstiden var længst. Nu er Timelønnen, naar undtages Bornholm og Samsø, fra 48 til 65 Øre pr. Arbejdstime i Almindelighed.

Før Organisationens Oprettelse betaltes sjeldent eller aldrig ekstra for Helligdags-, Over- og Natarbejde. Nu betales Helligdags- og Overarbejde paa de forskellige Steder med fra 69 til 98 Øre pr. Time og Natarbejde med fra 90 til 124 Øre pr. Time.

Der er ligeledes opnaaet Tillæg af 25 til 50 pCt. til Timelønnen paa Bolværks- og Vandbygningsarbejde, Pæleramning og Tagpaparbejde, ligesom Prisfortegnelserne af 1883 og 1907 er indført i de fleste af Forbundets Afdelinger.

Naar enkelte Afdelinger ikke har opnaaet Arbejdstid og Løn som det store Flertal, er Grunden hertil navnlig at søge deri, at de ikke har bosiddende Medlemmer, men unge, ugifte, som af forskellige Grunde kun opholder sig midlertidig og mangler Interesse for Arbejdet for Forbedring af Arbejdsforholdene, eller ogsaa, at Afdelinger hører til de sidst indmeldte og derfor har savnet den samlede Organisations — Tømrer-Forbundets — Støtte til Gennemførelsen af sine Krav.

Under Organisationsarbejdet i Provinserne viste det sig særlig i Smaabyerne og paa Landet umuligt at opnaa varige Forbedringer af Arbejdsforholdene ved Hjælp af Organisationer for Tømrere alene, fordi der ikke, som i enkelte af de store Byer, kan holdes Skæl mellem Tømrerarbejde og Arbejde, som udføres af andre Fag. Skulde et saadant Skæl overholdes, kunde ingen af Fagets Udøvere eksistere, og det var derfor nødvendigt at søge frem ad anden Vej. Her oprettede man med stort Held blandede Organisationer, og opnaaede derved at

skaffe disse den hidtil manglende Stabilitet og tillige at skaffe Medlemmerne, Tømrere, Møllebyggere, Skibstømrere og Bygningssnedkere, samme Løn. Disse forskellige Fag havde altsaa pekuniær Fordel af Sammenslutningen, og Tømrerne opnaaede til Gengæld Ophævelse af den Konkurrence, som ellers var givet i Forskellen paa Arbejdslønnen, og tillige dette, at Forbundet under eventuelle Lønkampe fuldstændig kan tømme Arbejdspladserne og Værkstederne for Arbejdskraft.

Som Eksempel paa, hvad Forbundet har opnaaet gennem blandede Foreninger, kan henvises til »*Møllebyggernes Fagforening i København*«, der omfatter enhver Tømrer eller Snedker, som arbejder for Møllebygmestrene. Som Regel har denne Forening mellem 10 og 20 Medlemmer, alle besjælede af den Solidaritetsfølelse og Tillid til Forbundet og dets Ledelse, som maa være til Stede, naar det skal lykkes, navnlig en lille Afdeling, at opnaa nævneværdige Lønforhøjelser og andre Fordele. Ved denne Forenings Indmeldelse i Forbundet var Timelønnen svævende, *35 a 40 Øre*, og Arbejdstiden *10 Timer*. Nu er Arbejdstiden 9½ *Time* og Lønforholdene fra 1. August 1913 som nedenanførte.

Timelønnen paa Søgnedage i ovenanførte Arbejdstid er 65 Øre.

For Helligdagsarbejde i ovenanførte Arbejdstid og Overarbejde, regnet fra Kl. 5 til 9 Aften, 85 Øre pr. Time.

For Natarbejde uden Fradrag for Hviletiden og regnet fra Kl. 9 Aften til 6 Morgen 1 Kr. og 10 Øre pr. Time.

Ved Over- og Natarbejde fradrages ikke for Spisetider.

For Landarbejde betales efter ovenstaaende Tarif og fri Station. Hvor Arbejderen for egen Regning maa skaffe sig Kost og Logis, betales der ham et Tillæg af 25 Øre pr. Arbejdstime. Som Landarbejde betragtes alt Arbejde udenfor København og Frederiksbergs nuværende Bygrænse.

For Udenlandsarbejde betales efter særlig Akkord.

Rejseomkostningerne, hvorved forstaas Timebetaling efter ovenstaaende Tarif og Udgifterne til Billet, Transport af Klæder og Værktøj, godtgøres Arbejderen.

Ved Akkordarbejde er Timelønnen m. m. garanteret Arbejderen efter ovenstaaende Tarif. Forlanges Over-, Helligdags- eller Natarbejde under Akkordarbejde, betales Differencen i Timelønnen ekstra — altsaa som Tillæg til den akkorderede Betaling.

Arbejdslønnen efter ovenstaaende Tarif udbetales om Fredagen i Arbejdstiden.

Denne Udbetaling er altsaa det mindste, der maa bydes et Medlem af denne Forening, og dog højere end i noget som helst andet Fag.

Alle uorganiserede og Medlemmer af mindre stærke Foreninger kan nu sammenligne deres Løn- og øvrige Arbejdsforhold med, hvad der her er anført, og man vil da indrømme, at Forskellen er saa stor, at det alene under Hensyn hertil er en ualmindelig god Forretning at være Medlem af Dansk Tømrer-Forbund og derved at blive delagtig i disse og man-

ge andre Fordele, som denne Organisation yder sine Medlemmer.

Af saadanne Fordele skal blot nævnes en meget billig Ulykkesforsikring, som supplerer den ved Ulykkesforsikringsloven af 7. Januar 1898 paabudte Ulykkesforsikring, saaledes at den for de første 13 Uger eventuelt udbetaler en Dagpenge a *2 Kr.* pr. Dag = *182 Kroner* og derefter en Invaliditetserstatning af op til *1000 Kroner.*

Afgaar et Medlem ved Døden som Følge af Ulykkestilfælde, udbetales en Erstatning til hans Efterladte af 1000 Kr. Efterlader han sig ingen paarørende og er uberettiget til anden Begravelseshjælp, besørger Forbundet Begravelsen og afholder de dermed forbundne Udgifter indtil et Beløb af 100 Kroner.

Videre nævnes Arbejdsløshedskassen, som er statsanerkendt, regnet fra 1. November 1907, og som saadan yder Medlemmerne op til 70 Dages Understøttelse eller Rejseunderstøttelse i Tilfælde af Arbejdsløshed indtil et samlet Beløb af 105 Kroner i 12 paa hinanden følgende Maaneder.

Forbundet er altsaa en Helhed, en mægtig Stamme, som breder sine Grene (Afdelingerne) hele Landet over. Men som alle andre Træer, bestaar Forbundets Stamme af flere Lag eller koncentriske Ringe, udgaaede fra Marven. Marven en Solidaritetsfølelsen, den gensidige Tillid og Sammenholdet blandt Forbundets Medlemmer. De første Ringe derom er Veddet (Arbejdsløshedskassen). Derefter kommer Splinten (Ulykkesforsikringen). Og uden om det hele har vi Basten og Barken (Fagkassen), som i svære Lag beskytter og holder sammen paa de indvendige Ringe.

Kontingentet er delt, men dog samlet (Forbundslovens § 23), og beregnes paa en noget forskellig Maade.

Til *Fagkassen* beregnes 25 Øre pr. Lørdag i Maanederne April til December, men kun forsaavidt det paagældende Medlem *ikke har været arbejdsløs* i den forløbne Uge, altsaa højst Kr. 8,75.

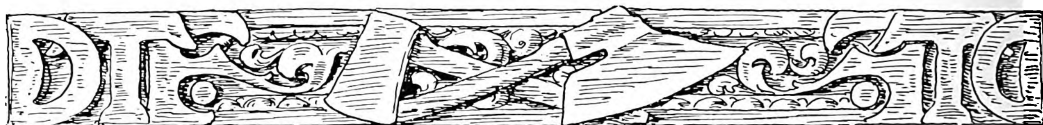
Til *Ulykkesforsikringen* beregnes 1 Kr. pr. Maaned i 7 Maaneder, regnet fra 1. April til 1. November. Sker Indmeldelsen efter 31. Oktober, beregnes ligeledes 1 Kr. pr. Maaned i 3 Maaneder, foruden Indskudet, som i begge Tilfælde er 1 Krone. Kontingentet er altsaa højst 7 Kroner.

Til *Arbejdsløshedskassen* beregnes 35 Øre pr. Uge hele Aaret rundt, eller 18 Kr. og 20 Øre ialt.

Kontingentet til samtlige Kasser er altsaa Kr. 8,75 — Kr. 7,00 — Kr. 18,20 = Kr. 33,95.

Lad os opstille et lille Regnestykke. Hvor Arbejderne er uorganiserede og Lønnen som Følge heraf lille, maa alt tages med, og det er derfor ikke for meget at regne 300 Arbejdsdage à gennemsnitlig 9 Timer pr. Mand pr. Aar.

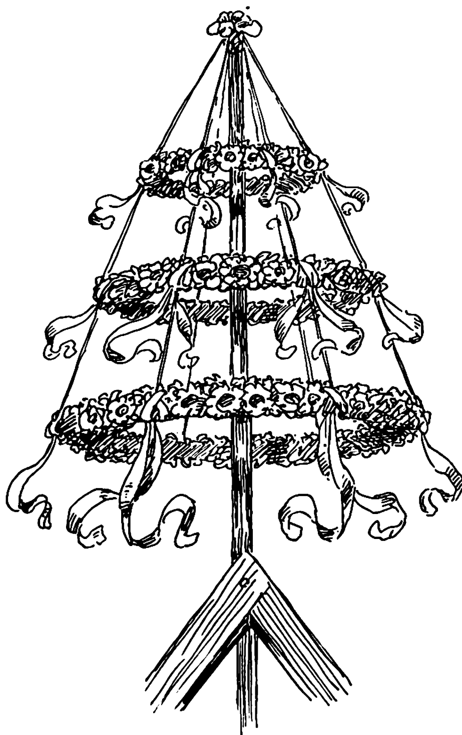
En Forhøjelse af Arbejdslønnen med blot 2 Øre pr. Time *(Forbundet har haft Eskempler paa Lønforhøjelser a 15 Øre pr. Time i første Omgang)* giver 18 Øre pr. Dag eller *54 Kroner for et Aar.* Kontingentet til Forbundets forskellige Kasser er Kr. 33,95, trækkes denne Sum fra de ved ovennævnte lille Lønforhøjelse op-

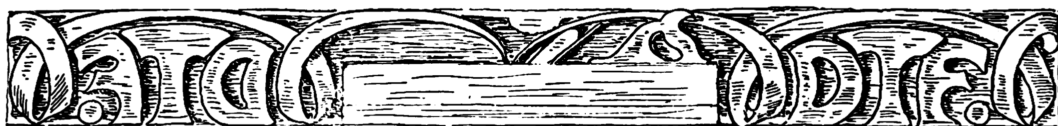

naaede *54 Kr.*, er der dog et Overskud af *Kr. 20,05.* Kender I en bedre Forretning, en bedre og mere frugtbringende Anvendelse af Eders Penge? Som bekendt giver Sparekassen kun 3 a 5 Procent og yder ingenlunde større Sikkerhed for Kapital og Rente end Dansk Tømrer-Forbund.

Det maa ogsaa tages i Betragtning, at Forbundets Fagkasse eventuelt udbetaler *10 Kr.* pr. Medlem *pr. Uge* i Strejkeunderstøttelse, *altsaa mere pr. Uge end der indbetales pr. Medlem i et helt Aar.* At dette er muligt, skyldes Forbundets kloge og besindige Virksomhed, som har tilladt, trods det meget lille Kontingent, at opsamle en forholdsvis stor Kassebeholdning, som i Overensstemmelse med Forbundets Love, § 2 i, kun maa anvendes til dette specielle Formaal.

Naar man ved Siden af disse Fordele, Forbundet saaledes har skaffet sine Medlemmer, betænker, at det ordinære Kontingent, som herved paavist, altid har været meget lavt, nærmest for lavt, saa vil sikkert alle uorganiserede Kolleger indse, at de i egen, Hustrus, Børns og andre Paarørendes Interesse snarest muligt bør indmelde sig i Dansk Tømrer-Forbund.

VED
DANSK TØMRER-FORBUNDS JUBILÆUM
DEN 18. MAJ 1915.

Mel.: Vintern rasat.

Fem og tyve Aar er der nu gaaet
af vort Forbunds første Leveaar,
og vi har jo ej i Stampe staaet,
stadig kæmper vi for bedre Kaar.
Men langt der er endnu til Vejens Ende,
vi har ikke Lov at melde Pas.
Sejer kan til Nederlag sig vende,
derfor hver Mand være maa paa Plads.

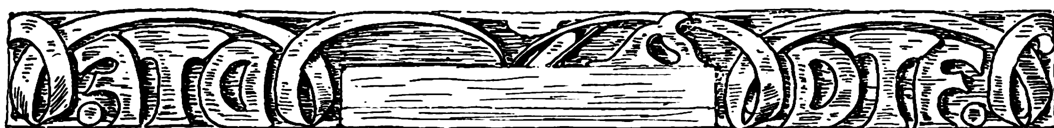
Ved vor Start der var vi ej saa mange,
senere er Styrken øget svært.
Ofte Tiderne sig formed' trange,
det har hurtigt Enighed os lært.
At en enkelt Del af samlet Hele
foretrak at danne Republik,
i den Tro at kunne Kagen mele,
skal nok vise sig som fejl Taktik.

Tidt vi hørte Krigstrompeten gjalde,
naar med Snedkerne vi kom paa Kant.
Begge Parter hvasse Ord lod falde,
som kan saare — men ej Blod, der randt.
Nu er Kampen endt med Vaabenhvile,
fredeligt vi høvler hver for sig,
atter kan vi til hinanden smile,
naar vi møder frem paa Alfarvej.

Vor Forretningsfører maa vi hædre,
vi vil ofre ham et særligt Vers,
der er ingen, som kan fægte bedre,
snart en Kvart og snart en lille Ters.
Skal ved faglig Strid i Touget trækkes
møder From som støt og rolig Mand.
Diplomatisk Ordene belægges,
for at hale Sejren frelst i Land.

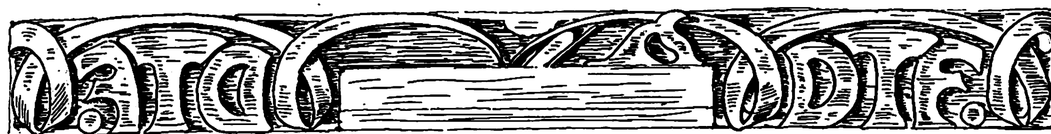
Ved vort Jubilæum skal vi mindes
alle dem, som lagde Ryggen til,
slige Mænd kan alletider findes
— skønt, der er jo dem, som ikke vil.
Naar engang, at Fredens Fakkel tændes,
lysner det vel ogsaa lidt for os,
saa, naar hver en Ydeevne spændes,
kan vi byde Kapitalen Trods.

F. E. Bentzen.

PORTRÆTSAMLING

Medlem af Hovedbestyrelsen

C. FROM-PETERSEN,
Formand.
18. Maj 1890—

Medlem af Hovedbestyrelsen

P. H. HANSEN,
København.
18. Maj 1890–26. Marts 1907.
1. April 1908–26. Juni 1912.
1. September 1913–

Medlem af Hovedbestyrelsen

P. F. HANSEN,
København.
18. Maj 1890–30. Oktober 1900.

Medlem af Hovedbestyrelsen

C. E. MICHAELSEN,
København.
18. Maj 1890–23. November 1891.
13. November 1893–24. November 1896.

Medlem af Hovedbestyrelsen

J. P. LARSEN,
København.
18. Maj 1890–23. November 1890.

Medlem af Hovedbestyrelsen

L. TØMMERUP,
København.
18. Maj 1890–23. November 1890.

Medlem af Hovedbestyrelsen

J. CHRISTENSEN,
København.
18. Maj 1890–23. November 1890.

Medlem af Hovedbestyrelsen

V. F. CHRISTOFFERSEN,
København.
18. Maj 1890–24. Juli 1890.

Medlem af Hovedbestyrelsen

JOH. CHRISTENSEN,
København.
23. November 1890–23. November 1891.
9. Marts 1893–30. Oktober 1900.

Medlem af Hovedbestyrelsen

A. ENDERSEN,
København.
23. November 1890—24. November 1896.

Medlem af Hovedbestyrelsen

P. ENGEL,
København.
23. November 1890—23. November 1891.

Medlem af Hovedbestyrelsen

C. C. MATHIESEN,
København.
23. November 1891—24. November 1896.

Medlem af Hovedbestyrelsen

J. C. CHRISTENSEN,
København.
23. November 1891—13. November 1893.

Medlem af Hovedbestyrelsen

L. SØEGAARD,
København.
23. November 1891–9. Marts 1893.

Medlem af Hovedbestyrelsen

CHR. LARSEN,
København.
24. November 1896–

Medlem af Hovedbestyrelsen

F. E. BENTZEN,
København.
24. November 1896–30. Oktober 1900.
26. Marts 1907–31. Marts 1909.

Medlem af Hovedbestyrelsen

F. F. HEINDORFF,
København.
24. November 1896–30. Oktober 1900.

Medlem af Hovedbestyrelsen

CARL RASMUSSEN,
København.
30. Oktober 1900—1. April 1903.

Medlem af Hovedbestyrelsen

P. CHRISTENSEN,
Københavns Amts 1. Afdeling.
30. Oktober 1900—1. Juli 1907.
Fra samme Dato Forbundets Kasserer.

Mediem af Hovedbestyrelsen

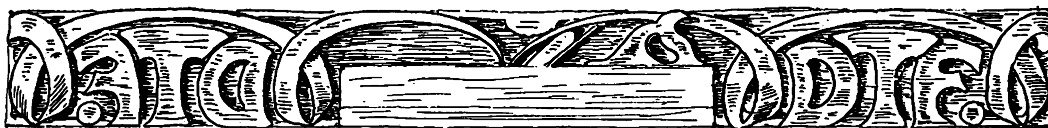

LARS NIELSEN,
København.
30. Oktober 1900—26. Marts 1907.

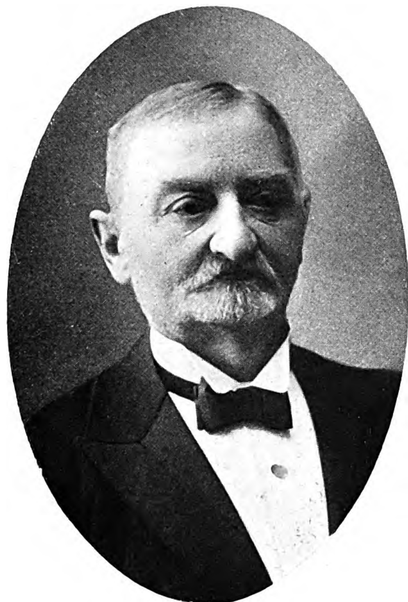
Medlem af Hovedbestyrelsen

H. F. PETERSEN,
Slagelse.
30. Oktober 1900—26. Marts 1907.

Medlem af Hovedbestyrelsen

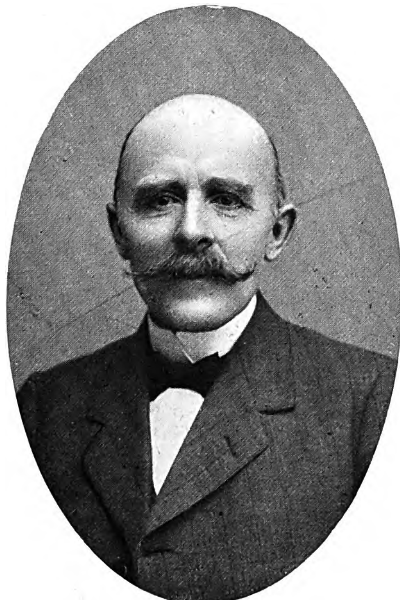
A. KORNING,
Randers.
30. Oktober 1900—26. Marts 1907.

Medlem af Hovedbestyrelsen

L. J. BRAM,
Kolding.
30. Oktober 1900—26. Marts 1907.

Medlem af Hovedbestyrelsen

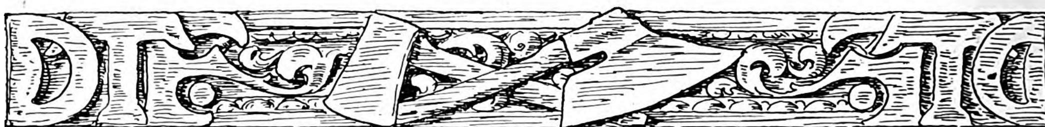

P. G. FRANDSEN,
Odense.
30. Oktober 1900—15. Marts 1904.

Medlem af Hovedbestyrelsen

A. BUSCH,
Esbjerg.
30. Oktober 1900—25. November 1901.

Medlem af Hovedbestyrelsen

M. JENSEN MIKKELSEN,
Aarhus.
15. Marts 1904—31. Marts 1909.

Medlem af Hovedbestyrelsen

S. SEJERSEN,
Silkeborg.
17. Juni 1906—18. Juni 1906.

Medlem af Hovedbestyrelsen

JENS HANSEN,
Odense.
26. Marts 1907—

Medlem af Hovedbestyrelsen

CARL LARSEN,
København.
26. Marts 1907—1. Juli 1913.

Medlem af Hovedbestyrelsen

L. M. FREDERIKSEN,
Helsingør.
1. Juli 1907–

Medlem af Hovedbestyrelsen

VALD. HANSEN,
København
31. Marts 1909–

Medlem af Hovedbestyrelsen

P. JENSEN,
Ringsted.
31. Marts 1909–

Medlem af Hovedbestyrelsen

JOH. CHRISTENSEN,
Randers.
31. Marts 1909–

Medlem af Hovedbestyrelsen

J. C. E. SØRENSEN,
Kolding.
31. Marts 1909–

Medlem af Hovedbestyrelsen

CARL DYRBY,
København.
26. Juni 1912–

Medlem af Hovedbestyrelsen

N. SJØRSLEV CHRISTENSEN,
Silkeborg.
26. Juni 1912–

Medlem af Hovedbestyrelsen

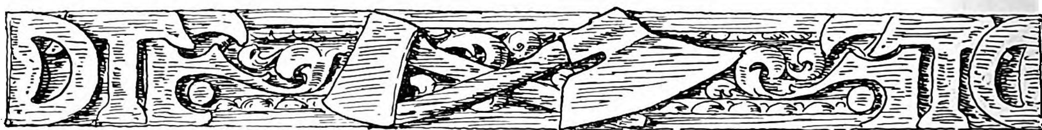

THORVALD JACOBSEN,
København.
1. Juli 1913–1. September 1913.

Odense var den første af „Dansk Tømrer- og Murer-Forbunds" Afdelinger, der indmeldte sig i „Dansk Tømrer-Forbund" den 25. Marts 1891.

Afdelingsformand

CARL LARSEN,
København.
1. Juli 1913 –

Afdelingsformand

HARALD CHRISTENSEN,
Københavns Amts 1. Afd.
25. Juli 1907—

Afdelingsformand

L. M. FREDERIKSEN,
Helsingør.
1890 –

Afdelingsformand

J. HANSEN,
Nyborg.
1. September 1914—

Afdelingsformand

HANS HANSEN,
Svendborg.
26. Nvbr. 1906—

Afdelingsformand

R. CHRISTIANSEN,
Næstved.
26. April 1914—

Afdelingsformand

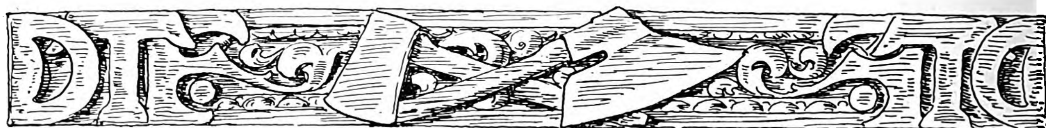

J. JØRGENSEN,
Varde.
1. Juni 1912—

Afdelingsformand

HERMAN PETERSEN,
Kallundborg.
1. Nvbr. 1907—6. Septb. 1912.
23. April 1913—

Afdelingsformand

JENS HANSEN,
Odense.
22. April 1902—

Afdelingsformand

S. P. CLAUSEN,
Aalborg.
16. September 1902—

Afdelingsformand

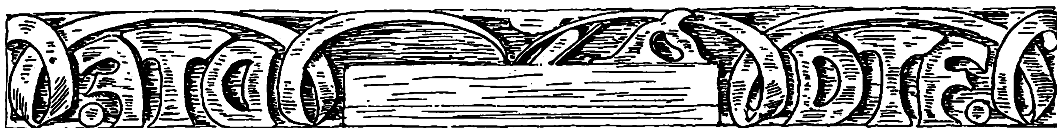

N. E. JENSEN,
Esbjerg.
30. April 1904—

Afdelingsformand

L. J. LARSEN,
Fredericia.
20. Oktbr. 1914—

Afdelingsformand

JOH. CHRISTENSEN,
Randers.
6. Januar 1907—

Afdelingsformand

H. S. J. NIELSEN,
Holbæk.
27. April 1912—

Afdelingsformand

SØREN OLESEN,
Horsens.
15. Maj 1913 —

Afdelingsformand

H. KALTOFT,
Vejle.
16. Januar 1914—

Afdelingsformand

P. JACOBSEN,
Roskilde.
16. Oktober 1914—

Afdelingsformand

JØRGEN PETERSEN,
Hillerød.
19. Marts 1910—

Afdelingsformand

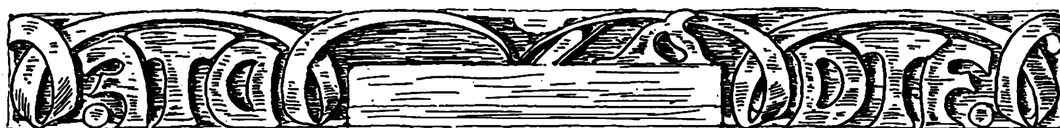

HJ. NICOLAJSEN,
Nykøbing, Falster.
3. Maj 1914—

Afdelingsformand

JENS PETER JEPPESEN,
Kjøge.
19. Januar 1908—

Afdelingsformand

H. P. HENRIKSEN,
Vordingborg.
17. April 1913—

Afdelingsformand

P. THOMSEN,
Slagelse.
1. April 1910—

Afdelingsformand

L. LAURBERG SCHMIDT,
Viborg.
1. April 1913—

Afdelingsformand

C. E. SØRENSEN,
Kolding.
1. Maj 1913—

Afdelingsformand

H. JACOBSEN,
Sorø.
1. Januar 1902—

Afdelingsformand

CHR. CHRISTENSEN,
Ribe.
4. Juni 1909

Afdelingsformand

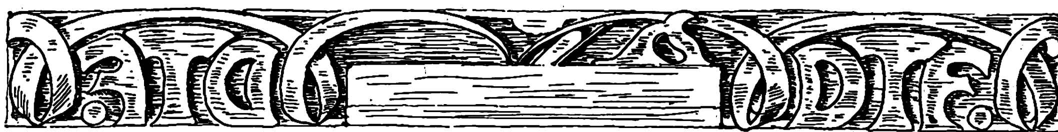

K. HANSEN,
Skjelskør.
28. Februar 1909—

Afdelingsformand

CHR. PETERSEN,
Asminderød.
Februar 1903—

Afdelingsformand

P. RASMUSSEN,
Assens.
1897—1903
1906—1910
1912—

Afdelingsformand

N. SJØRSLEV CHRISTENSEN,
Silkeborg.
1908—

Afdelingsformand

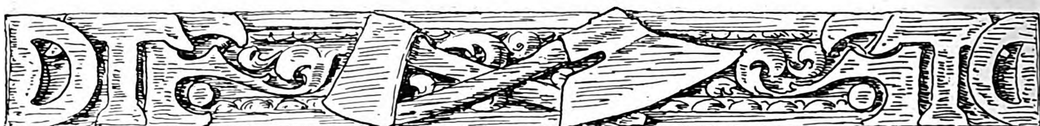

J. IVERSEN,
Odder.
1. April 1909—

Afdelingsformand

H. C. PEDERSEN,
Nakskov.
4. September 1913—

Afdelingsformand

H. C. RASMUSSEN,
Maribo,
18. Januar 1897–

Afdelingsformand

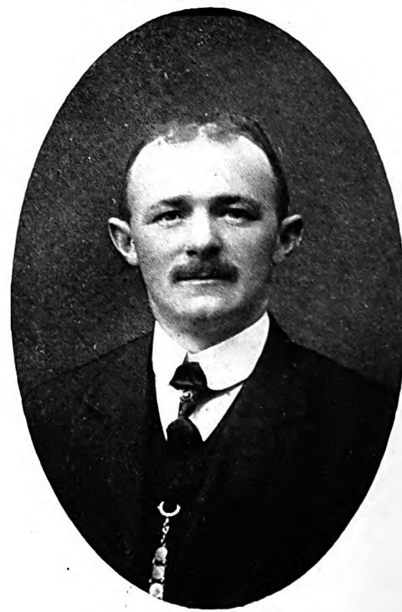
O. HAUKOHL,
Nykøbing, Sjælland,
8. August 1913–

Afdelingsformand

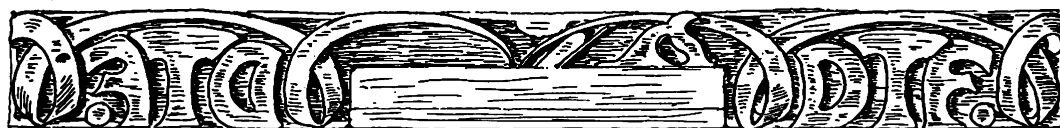

LARS PETER JENSEN (RING),
Frederikshavn,
15. April 1912–

Afdelingsformand

CHR. CHRISTENSEN,
Faxe,
6. April 1913–

Afdelingsformand

H. P. CHRISTENSEN,
Ringsted,
18. April 1914—

Afdelingsformand

AXEL WIIT,
Hørsholm,
12. April 1913—

Afdelingsformand

JACOB HANSEN,
Faaborg,
1911—

Afdelingsformand

CHR. HANSEN,
Korsør,
21. Juni 1912—

Afdelingsformand

F. CHR. FRANZEN,
Kerteminde,
1. April 1909–

Afdelingsformand

JOHANNES NIELSEN,
Møllebyggernes Fagf., København,
1. April 1912–

Afdelingsformand

CHR. PETERSEN,
Skive,
25. Oktober 1914–

Afdelingsformand

OTTO PETERSEN,
Sakskøbing,
3. Januar 1910–

Afdelingsformand

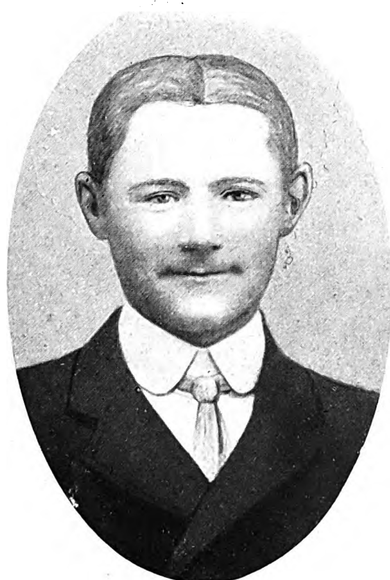
H. HANSEN,
Præstø,
1. April 1912–

Afdelingsformand

J. P. NIELSEN,
Grenaa,
5. Marts 1905–

Afdelingsformand

N. AAGAARD NIELSEN,
Herning,
16. Januar 1915–

Afdelingsformand

HENRIK HANSEN,
Stege,
11. April 1913–

Afdelingsformand

CHR. L. CHRISTIANSEN,
Haslev,
5. April 1914—

Afdelingsformand

P. ANDERSEN,
Holstebro,
1. April 1914—

Afdelingsformand

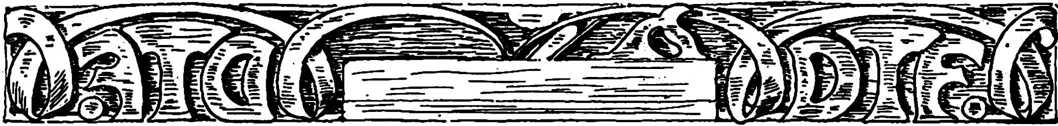

JACOB CHRISTENSEN,
Hobro,
10. Maj 1913—

Afdelingsformand

ALFRED R. KNUDSEN,
Stubbekøbing,
1. April 1913—

Afdelingsformand

N. P. RAVN,
Veien,
24. Marts 1912—

Afdelingsformand

NIELS LARSEN,
Københavns Amts 2. Afd.,
21. Januar 1906—

Afdelingsformand

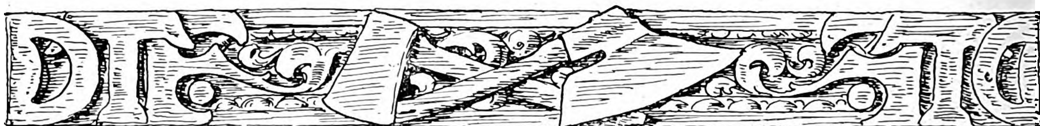

E. TØNNESEN,
Middelfart,
1. November 1909—

Afdelingsformand

HANS CHR. HANSEN,
Frederiksværk,
13. Januar 1909—15. April 1911.
20. April 1913—

Afdelingsformand

S. JENSEN,
Hadsund,
8. Marts 1914–

Afdelingsformand

JENS OLSEN,
Jyderup,
1. April 1913–

Afdelingsformand

R. T. JENSEN,
Frederikssund,
17. April 1910–

Afdelingsformand

A. C. FLENSBORG,
Skanderborg,
1. April 1911–

Afdelingsformand

JOHAN NIELSEN,
Københavns Amts 3. Afd.,
1. April 1913—

Afdelingsformand

L. MØLLER,
Rudkøbing,
16. August 1904—

Afdelingsformand

PETER BOCH,
Struer,
16. Juni 1914—

Afdelingsformand

SALMON SALMONSEN,
Thisted,
22. Maj 1914—

Afdelingsformand

N. CHR. NIELSEN,
Nykøbing, Jylland,
1. April 1914—

Afdelingsformand

K. NIELSEN,
Grindsted.
1. Juni 1914—

Afdelingsformand

CHR. FREDERIKSEN,
Brønderslev,
1. April 1910—

Afdelingsformand

H. HENRIKSEN,
Ringe,
23. Juni 1914—

Afdelingsformand

CHR. J. HAAGENSEN,
Storeheddinge,
1. April 1908–

Afdelingsformand

CHR. JENSEN,
Løve Herred.
1. April 1907–

Afdelingsformand

H. L. L. DANELUND,
Skagen,
1. April 1908–

Afdelingsformand

B. HØNNICKE,
Ringkøbing,
28. Marts 1908–

Afdelingsformand

KARL NIELSEN,
Samsøe.
1. April 1915–.

Afdelingsformand

JENS OLSEN,
Bogense,
25. Februar 1910–

Afdelingsformand

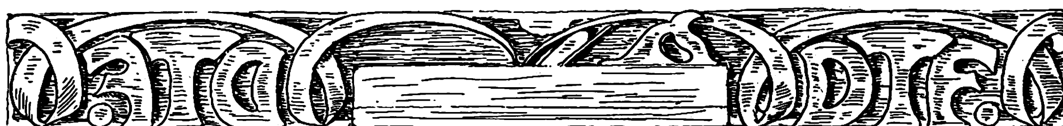

R. L. SØRENSEN,
Højby,
1. April 1913–

Afdelingsformand

P. RASMUSSEN,
Bramminge,
1. April 1910–

Afdelingsformand

J. W. THORN,
Rønne,
13. November 1913—

Afdelingsformand

H. M. BENDTSEN,
Allinge, Sandvig,
26. Juli 1912—

Afdelingsformand

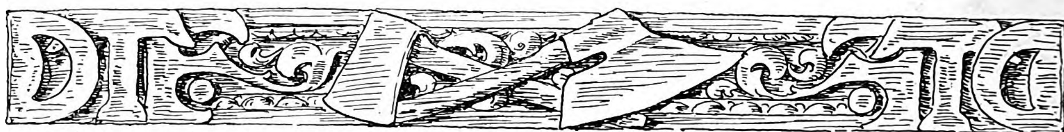

JOHS. HANSEN,
Hasle,
22. Juli 1909—

Afdelingsformand

CHRISTIAN GABS,
Skjern,
7. Februar 1915—

Afdelingsformand

CHR. LARSEN,
Aakirkeby,
1. April 1915–

Afdelingsformand

P. H. BRINCK,
Rødby,
12. April 1913–

Afdelingsformand

E. OLSEN FIND,
Nysted,
9. Oktober 1913–

Afdelingsformand

CHR. SØRENSEN,
Hjørring,
14. April 1914–

Afdelingsformand

ANDERS ANDERSEN,
Nexø,
24. April 1913—

Afdelingsformand

M. LARSEN,
Tommerup,
1. April 1914—

Afdelingsformand

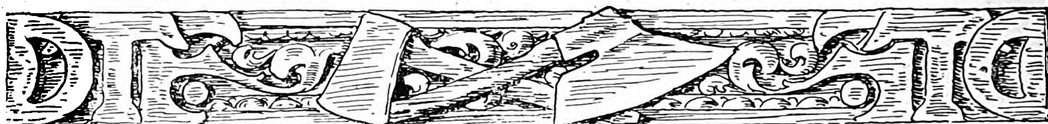

RICHARD OLSEN,
Svaneke,
4. August 1910—

Afdelingsformand

ALFRED PETERSEN,
Glostrup,
1. November 1899—

Afdelingsformand

J. M. NIELSEN,
Svinninge,
19. April 1913–

Afdelingsformand

MADS JOHANSEN LEVRING,
Kjellerup,
17. December 1914–

Afdelingsformand

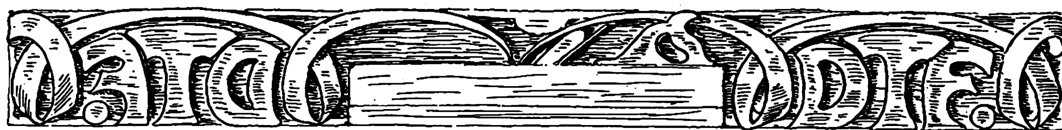

HANS ERIKSEN,
Hadsten,
April. 1914–

Afdelingsformand

BERTEL JENSEN,
Tyregad,
1. April 1914–

Afdelingsformand

K. V. JOHS. KØHNCKE,
Tølløse,
20. Juni 1914—

Afdelingsformand

JENS PETER JENSEN FISKER,
Spentrup,
1. Januar 1915—

Afdelingsformand

R. HANDLOS,
Ebeltoft,
2. Oktober 1914—

Afdelingsformand

JOHS. NIELSEN,
Juelsminde,
29. August 1914—

Afdelingsformand

A. M. CHRISTOFFERSEN,
Trustrup,
12. November 1914—

Afdelingsformand

OTTO JENSEN,
Hammel,
4. September 1914—

Afdelingsformand

HENRIK RØNN,
Lemvig,
21. April 1913—

Afdelingsformand

JENS LAURSEN,
Fjeldrad.
Juni 1909—

Epilog

„Det Arbejde man har taget sig paa, gør man færdigt, saafremt man vil kaldes en ærlig Svend."

Til nærværende Jubilæumsskrift har Hovedbestyrelsen ogsaa ment det værende paa sin Plads at yde et lille Bidrag, Emnet har ikke været vanskeligt at finde, idet der i Virkeligheden kun har været et, nemlig en Biografi over vor Forretningsfører C. From-Petersen.

Motto: Gør din Pligt
og kræv din Ret.

Carl From-Petersen er født i København den 21. Maj 1858 af jævne Borgerfolk, Faderen var Politibetjent, avancerede til Overpolitibetjent og beklædte i længere Tid den ansvarsfulde Plads som fungerende Politiassistent ved forskellige Politistationer, saaledes blev Carl opdraget i et Hjem, hvor Akkuratesse og Orden boede til Huse; glædeligt, at disse Egenskaber ere nedarvede paa Sønnen.

Ungdomsbillede af C. From-Petersen.

Carl har gaaet i Suhmsgades Skole, en i tidligere Tid meget bekendt Kommuneskole, særlig fordi, at det der ikke var de mange Ord, det drejede sig om, som det mere var de slaaende Argumenter, der var de herskende. »Summerne« var bekendt i hele Nabolaget; naar andre Drenge hørte Tale om dem, flygtede de. »Der er »Summerne«, Drenge, nu faar vi Klø, lad os løbe!« saaledes var Opsangen, Aarsagen dertil var den, at naar det gjaldt om at slaas, optraadte man som gode Kammerater, særlig naar det gjaldt udadtil, indbyrdes smaa Uoverensstemmelser kunde altid afgøres indenfor egne Rammer. Dette fra Barndommen i Carl nedlagte, har vel nok i høj Grad dannet Grundlaget for den store Kammeratskabsfølelse, som senere *har fulgt ham.*

Træd ind, gaa ud, vær virksom og glad,
ærligt Haandværk er Pryd for hver Stad.

Carl har været i Lære hos flere Tømrermestre; naar han saaledes har skiftet, var det ikke fordi han var ubestandig eller

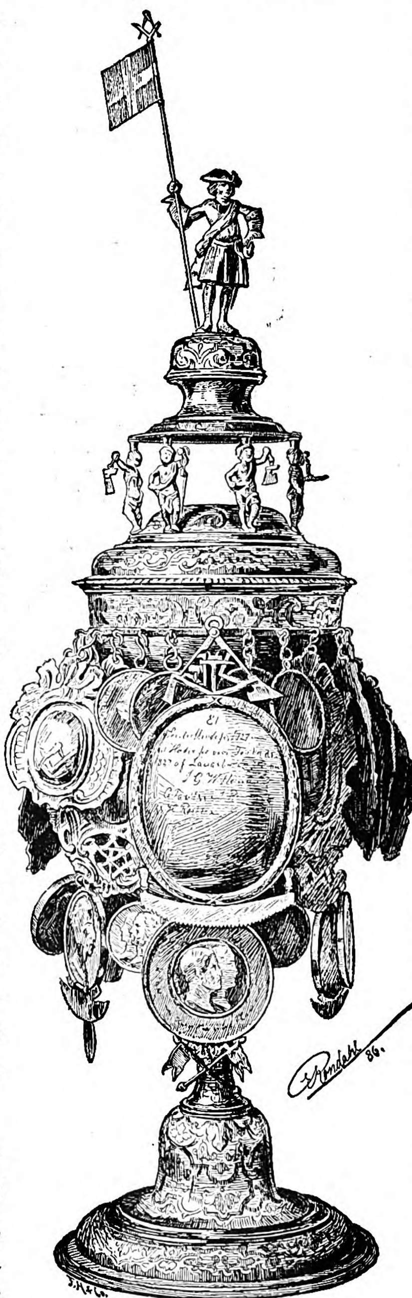

led af andre Udyder, men Mestrene havde intet Arbejde, og saa maatte han, ligesom Svendene, søge sig noget andet; han blev Svend d. 29. April 1876, blev drukket til d. 2. Maj s. A. og afgav da det gamle Tømmermandsløfte: »*Det skal bestandig være mig en kær Pligt at opføre mig saaledes, at jeg derved vinder mine Medbrødres Agtelse og Tillid,*« og Løftet har han usvigeligt holdt.

Efter i et Par Aar at have arbejdet som Svend aftjente From-Petersen i 1878 sin Værnepligt ved Feltartilleriet, kom paa Befalingsmandsskolen og permitteredes som Korporal i 1880, heraf kan drages den Slutning, at det at have lært at lede, men ogsaa, selv om det til Tider har faldet svært, at lyde, som Soldat er indpodet ham, og har dette fulgt From-Petersen senere i Livet.

Efter den Tid arbejdede From-Petersen atter i nogle Aar som Svend, men da den daarlige Periode kom i Midten af 80erne, rejste mange Tømrere fra Byen, særlig til Hamborg, hvor der var godt Arbejde, og mellem disse var From-Petersen. Denne Periode har ogsaa sine Minder i anden Henseende, det var i Provisorieaarene, de politiske Bølger gik højt, Befolkningen var i høj Grad ophidset; det kan derfor være af Interesse at fremdrage et enkelt Eksempel, som vidner om From-Petersens demokratiske Sindelag: det var forbudt at udtale sig nedsættende om det daværende Ministerium, men da Skibet forlod Toldboden, udbragte han, uden Hensyn hertil, »et Leve for det danske Demokrati, ned med Estrup«, hvilket Leve fandt stærk Genklang saavel om Bord som blandt de tilbageblivende.

Efter nogen Tids Ophold i Hamborg, hvor From-Petersen blandt andet arbejdede med paa Frihavnsanlæget, vendte han atter hjem, og herefter begynder hans egentlige Arbejde som Organisator og Foreningsmand.

„Enig og stærk“.

Den 16. December 1887 valgtes From-Petersen til Medlem af Hustømrerfor-

eningens faglige Afdelings Bestyrelse og Aaret derefter til denne Forenings første Kasserer; denne Plads beklædte han til 1897, men vedblev dog at være Bestyrelsesmedlem indtil Maj 1904.

Den 18. Marts 1885 blev From-Petersen valgt til Bestyrelsesmedlem i Hustømrerforeningen og har siden da uafbrudt haft Sæde indenfor dennes Rammer.

I Tidsrummet fra 1889—1893 havde han Sæde i Hustømrernes Voldgiftsret i København.

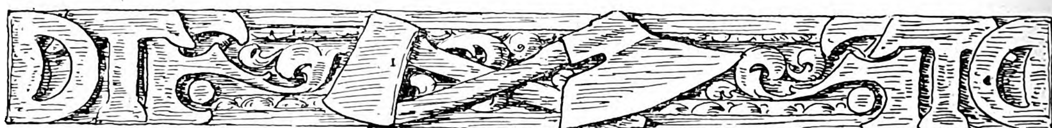
Den 18. Maj 1890 stiftedes »Dansk Tømrer-Forbund« — at der forinden dette kunde finde Sted, maatte udføres et stort Forarbejde, er naturligt, og i dette deltog From-Petersen — hvad dette Skrift ogsaa omhandler — med stor Interesse og var som Følge deraf selvskreven til at overtage Hvervet som Formand. Denne Plads har From-Petersen med stor Dygtighed beklædt i de forløbne 25 Aar, og skyldes det i første Række ham, at Forbundet er naaet frem til at indtage en saa anset og fremskudt Stilling, som Tilfældet er. At Arbejdet til Tider har været næsten uoverkommeligt, bør ingen være i Tvivl om, men her har han, særlig i de første Aaringer, haft en særlig interesseret og værdifuld Støtte i sin Hustru, som trofast har hjulpet ham med Arbejdet. Vi i Hovedbestyrelsen, som har haft Anledning til at lære Fru From-Petersen nærmere at kende, kalder hende da ogsaa for Forbundets første Sekretær.

Fru From-Petersen.

I denne Forbindelse bør det erindres, at der dengang paa Kontoret, som var i From-Petersens private Lejlighed, ikke fandtes saadanne Ting som Telefon, Skrivemaskine eller andre Sager, som findes nutildags som Kontorlettelse, ja end ikke en Gang en Kopibog fandtes, men alle Skrivelser maatte kopieres skriftlig — at dette medførte meget Arbejde er forstaaeligt.

Efter Tømrer- og Murer-Lock-out'en i Jylland i 1895 oprettedes Fællesudvalget af 20. Juli 1895 eller, som det nu benævnes, Fællesudvalget af 22. Januar 1910, nærmest en Voldgift, som afgør Uoverensstemmelser mellem Centralforeningerne for Jylland og Østifterne og »Dansk Tømrer-Forbund«; i dette har From-Petersen uafbrudt haft Sæde siden dets Oprettelse, og det er her særligt ad Forhandlingens Vej de største Fordele er opnaaet for Forbundet, og hvortil From-Petersen har ydet det største Bidrag.

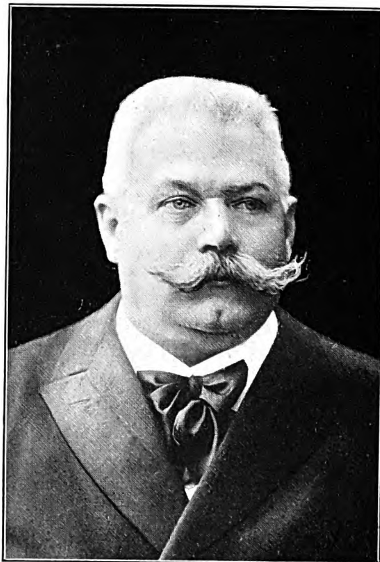
I den store Lock-out i 1899 havde From-Petersen Sæde i Enighedskammeret, hvis Arbejde imidlertid strandede, grundet paa Arbejdsgiverforeningens Modstand.

I 1906 bidrog From-Petersen i særlig Grad til det Resultat, som Afdelingen København opnaaede og hvorved saavel Arbejstiden forkortedes som Timelønnen forhøjedes.

Ved Oprettelsen af Arbejdsløshedskassen og Ulykkesforsikringen er Arbejdet i Forbundet yderligere blevet forøget, særlig i den første af disse Institutioner, der, grundet paa Stats- og Kommunetilskudene, stiller store Fordringer til Administrationen, har From-Petersen udført og udfører fremdeles et fortjenstfuldt Arbejde. Foruden at være »Dansk Tømrer-Forbund«s første Tillidsmand, har From-Petersen beklædt Hvervet som Medlem af Repræsentantskabet for De samvirkende Fagforbund fra 1898 indtil vort Forbunds Udtrædelse i 1902.

I »Socialdem. Forb.«s Forretningsudvalg har han haft Sæde siden 1898.

Nutidsbillede af C. From-Petersen.

„Med Lov skal man Land bygge."

Naar en Mand beklæder mange Tillidshverv, er det, uanset det forøgede Arbejde, af stor Betydning, at han ogsaa kan komme til at deltage i det offentlige Liv, dette har ogsaa fundet Sted for From-Petersens Vedkommende, idet han valgtes ind i Københavns Borgerrepræsentation i Tidsrummet fra 1898 til 1904 og fra 1908. I disse Perioder har han haft rig Lejlighed til at udføre Arbejde, som Følge af, at han har haft Sæde i de fleste Udvalg vedrørende Byggesager, Skoler, Elektricitets- og Gasværker m. m. Han har været Medlem af Teaterkommissionen, som havde til Opgave at undersøge Brandfaren i Teatrene og stille Forslag vedrørende sammes Afhjælpning og i en Kommission, som var nedsat af Justitsministeriet vedrørende Prøvelse af Midler mod Børns Udstyrtning af Vinduer. De af ham fremsatte Forslag til ny Byggelov for København er af stor Betydning, særlig vedrørende Spørgsmaalet om Arbejdernes Sikring imod Ulykkestilfælde.

Foruden alle de her nævnte Hverv maa ikke glemmes et af de mest ansvarsfulde, nemlig det, at han er Medlem af Københavns Bygningskommission, hvilken Stilling From-Petersen har beklædt siden April 1901. Dette Tillidshverv er, ligesom alle de andre, ulønnet.

Hermed skal denne Oversigt over From-Petersens Virken i de forløbne Aar afsluttes, og vil alle være enige med os om, at er der en Mand, der har »gjort sin Pligt«, saa er det ham, derfor bør ogsaa alle samles om at bringe ham en Tak

for denne Virken, det er vel ikke mere end hans »Ret«, og som en sidste Karakteristik skal siges, at Ansvarsfølelse, Punktlighed og godt Kammeratskab altid har været fremtrædende Egenskaber hos vor Formand.

Havde blot Tømrerne mange saadanne Mænd.

Danmark, den 1. Maj 1915.

I Hovedbestyrelsen for »Dansk Tømrer-Forbund«:

Randers

Silkeborg

Kasserer.

Odense.

Ringsted

I Forretningsudvalget.
Næstformand
København

I Forretningsudvalget
København

I Forretningsudvalget.
København

Kolding

Helsingør.

I Forretningsudvalget
Medlem af Fællesudvalget af 22. Jan. 1910.
København.

INDHOLDSFORTEGNELSE

